

**T. C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI**

**XV-XVI. YÜZYILLARDA MENTEŞE, HAMİD VE TEKE
SANCAĞI YÖRÜKLERİ**

DOKTORA TEZİ

Serkan SARI

Tez Danışmanı: Prof. Dr. FAHRETTİN TIZLAK

ISPARTA, 2008

T.C
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ SAVUNMASI ve SÖZLÜ SINAV TUTANAĞI

Gönderen : TARİH EABD Başkanlığı

Gönderilen : Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Enstitü Anabilim Dalımız ~~YÜKSEK LİSANS~~ / DOKTORA Programı öğrencisi
Serkan SARI tez çalışmalarını sonuçlandırmış ve
kurulan jüri önünde tezini savunmuştur. Sınav tutanağı aşağıdadır.
Tez Adı Değişikliği YAPILDI / YAPILMADI

5-09-2008
Tarih

Prof. Dr. Bayram KOÇMAN
Enstitü Anabilim Dalı Başkanı

SINAV TUTANAĞI:

Jürimiz Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 25./39. maddesi uyarınca 05.09.2008 Cuma
günü saat 10.00 'de toplanmış ve yukarıda adı geçen öğrencinin Adı: Serkan SARI
A. Mesese, Hacı D. ve Telve Sancaklı F.Ö. rübleri
konulu tezini incelemiş ve yapılan sözlü sınav sonunda **OYBİRLİĞİ / ~~ÇOKLUK~~** ile aşağıdaki kararı
almıştır.

KABUL RED DÜZELTME

Tez Sınavı Jürisi	Ünvanı, Adı Soyadı	İmza
Başkan	Prof. Dr. Bayram KOÇMAN	<u>[İmza]</u>
Üye	Prof. Dr. Fahrettin TIZLAK (Başkanı)	<u>[İmza]</u>
Üye	Prof. Dr. Kenan Ziya TAŞ	<u>[İmza]</u>
Üye	Prof. Dr. Ahmet KADKAL	<u>[İmza]</u>
Üye	Yrd. Doç. Dr. Behcet KARACA	<u>[İmza]</u>

Yukarıda adı geçen öğrenci Sınav Tutanağı'nda belirtildiği üzere mezun olmaya **HAK KAZANMIŞTIR / KAZANMAMIŞTIR.**
Gereğini rica ederim.

ENSTİTÜ YÖNETİM KURULU KARARI : Tarih: Karar No:

Enstitü Müdürü

MADDE-25 Tez Sınavının tamamlanmasından sonra Jüri tez hakkında salt çoğunlukla "KABUL", "RED", veya "DÜZELTME" kararı verir. Bu karar, Enstitü Anabilim Dalı Başkanlığına tez sınavını izleyen üç gün içinde ilgili Enstitüye tutanakla bildirilir. Tezi reddedilen öğrencinin Enstitü ile ilişkisi kesilir. Tezi hakkında düzeltme kararı verilen öğrenci en geç üç ay içinde gereğini yaparak tezini aynı jüri önünde yeniden savunur. Bu savunma sonunda da tezi kabul edilmeyen öğrencinin Enstitü ile ilişkisi kesilir. Düzeltme alan öğrenci bir sonraki dönemde kayıt yaptırmak zorundadır.

Madde-39 Tez Sınavının tamamlanmasından sonra Jüri tez hakkında salt çoğunlukla "KABUL", "RET" veya "DÜZELTME" kararı verir. Bu karar, Anabilim Dalı Başkanlığına tez sınavını izleyen üç gün içinde ilgili Enstitüye tutanakla bildirilir. Tezi reddedilen öğrencinin Yüksek Öğretim Kurumu ile ilişkisi kesilir. Tezi hakkında düzeltme kararı verilen öğrenci en geç altı ay içinde gereğini yaparak tezini aynı jüri önünde yeniden savunur. Bu savunma sonunda da tezi kabul edilmeyen öğrencinin Enstitü ile ilişkisi kesilir.

ÖZET
XV-XVI. YÜZYILLARDA MENTEŞE, HAMİD VE TEKE SANCAĞI
YÖRÜKLERİ

Serkan SARI

Süleyman Demirel Üniversitesi, Tarih Bölümü
Doktora Tezi, 417 sayfa, Ağustos, 2008

Danışman: Prof. Dr. Fahrettin TIZLAK

Bir kavram olarak Yörük kelimesi, Türklerin Anadolu'ya akmaya başlamaları ve aynı zamanda yerleşik hayata hızla yönelmeleri ile ortaya çıkmıştır. Eski geleneksel tarzını devam ettirmek isteyen Türkmen gurupları bu adla adlandırılmaya başlanılmıştır.

Yörüklüğü, yalnızca üretim tarzına bağlı olarak, konargöçer hayatı devam ettiren guruplar olarak nitelendirmek meselenin tam anlamıyla anlaşılmasına imkan vermez. Bunlar, yüz yılların geliştirdiği bir anlayış ve hayat tarzını devam ettiren guruplar olarak görülmelidir. Elbette ki Yörükler için hayvanları ve onlar için verimli otlaklar bulmak olmazsa olmaz şartların başında gelir; ama Yörüklüğü yalnızca bu boyutla alakalı bir mesele olarak görmek Yörüklerin hayat tarzını tam olarak açıklamaz.

Konargöçer hayat Yörüklüğün önemli bir hususiyetidir. Lakin bu gün bile yıllardır konargöçerliği bırakmış fakat Yörüklüğünü unutmamış guruplar bulmak mümkündür. Bilindiği üzere Osmanlı'nın uyguladığı tımar sisteminde toprağı işleyen reyanın göç etmesine müsaade edilmemiştir. Göç edenlere ise çift bozan resmi gibi cezalar verilmiştir. Böyle bir yapı içerisinde Yörüklerin durumu ilgi çekicidir. Çalışmalarımızda Yörük cemaatlerinin azımsanmayacak nüfuslara sahip oldukları görülmektedir. Öyle ki çoğu zaman bir Yörük cemaatinin nüfusu o bölgedeki birçok köyden daha büyük olabilmektedir. Kalabalık gurupların hayvanlarıyla birlikte bir yerden başka bir yere göç etmesi elbette ki ekonomik ve sosyo-kültürel açıdan önemli sonuçlar doğurmuştur.

Osmanlı'nın bu gurupları yerleştirebilmek için giriştiği büyük gayretlere karşı Yörüklerin amansız direnişleri, sadece yerleşik veya konar-göçer üretim tarzı

arasındaki seçimlerle alakalı bir olay değildir. İnan'da kurulan Safevi Devleti'nin etkileri, gerek bu devletin kuruluşundaki Yörük cemaatlerinin etkisi gerek ise daha sonraki Osmanlı-Safevi mücadelelerindeki tutumları da meseleye eklendiğinde, sorunun yalnızca bir üretim tarzı tercihi ile alakalı bir durum olmadığı görülecektir.

Anahtar Kelimeler: Yörük, Hamid, Mentеше, Teke, Konargöçer.....

ABSTRACT
İN XIV-XVI. CENTURİES, YORUK OF MENTEŞE, HAMİD AND TEKE
SANJAKS
Serkan SARI

Süleyman Demirel University, Department of History
Ph. D, 417 pages, February, 2008

Supervising Professor : Prof. Dr. Fahrettin TIZLAK

Concept of Yoruk have appeared when Turks began to fit in Anatolia and went towards live style of endemic . Turkomans groupes that wanted make traditional style continue have been begun called by this name.

Describing being groups that they continue live being nomadic, do not make to be understood of issue possible. They must received being groups that they continue life style and a understanding which developed by years. Certainly, their animals and pasture (for grazing animals) are important for Yoruks but, to look at problem from this point do not explain live style of Yoruks.

Life style of nomadic is a important feature for Yoruks. To find groups that left life style of nomadic but not forgot Yorukness is possible. Such as be known, farmer is left to migrate in the Ottoman Empire. People migrated are punished. İn like a structure, situation of Yoruks is interesting. İn my study, it is saw that groups of Yoruks have extermely population. To migrate of crowd groups is important economic and socio-cultural points.

Whole efforts of Ottoman Empire for fit in this groups to the contrary cruel resistance of Yoruks is not a phenomenon related to their preference among life style nomadic and endemic.

Key Words: Yoruk, Hamid, Menteşe, Teke, Nomadic ...

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
KISALTMALAR.....	VI
ÖNSÖZ.....	VII
KONU VE KAYNAKLAR.....	IX
I. KONU	IX
II. KAYNAKLAR	XI
1. ARŞİV KAYNAKLARI	XI
1.1 TD 14	XI
1.2 TD 30	XII
1.3 TD 39	XIII
1.4 TD 51	XIII
1.5 TD 61	XIII
1.6 TD 107	XIV
1.7 TD 121	XIV
1.8 TD 176	XIV
1.9 TD 337	XV
1.10 TD 994	XV
1.11 TD 1082	XV
1.12 MAD 14	XVI
1.13 MAD 253	XVI
2. TELİF ESERLER.....	XVI
GİRİŞ	XVIII
I. ANADOLU’NUN TÜRKLEŞMESİ.....	XVIII
1. MENTEŞE BEYLİĞİ	XXV
2. HAMİDOĞULLARI BEYLİĞİ VE ANTALYA ŞUBESİ	XXX
II. YÖRÜKLÜK VE TÜRKMENLİK KAVRAMLARI	XXXVII

BİRİNCİ BÖLÜM

MENTEŞE SANCAĞI YÖRÜKLERİ

I. XV. VE XVI. YÜZYILLARDA MENTEŞE SANCAĞININ İDARİ DURUMU	- 1 -
II. MENTEŞE SANCAĞI YÖRÜKLERİ.....	- 4 -
1. OTURAK BARZA.....	- 4 -
2. İSKENDER BEY	- 11 -
3. KAYI CEMAATİ.....	- 17 -

4. KIZILCA KEÇİLÜ	- 25 -
5. HORZUM CEMAATİ	- 31 -
6. YAHŞİ BEY.....	- 39 -
7. KIZILCA BALKIC (BALIKCI)	- 43 -
8. GÜRE BARZA	- 48 -
9. GÜNE BARZA	- 57 -
10. KARACA KOYUNLU	- 59 -
11. YAYLACIK.....	- 66 -
12. ALAYUNDLU.....	- 68 -
13.KÖSTEN.....	- 71 -
14. BAYA BOLU.....	- 73 -
15. KUZVİRAN.....	- 75 -
16. ORTA.....	- 77 -
17. SAZAK	- 80 -
18. SÜNÜKÇÜ	- 81 -
19. AL SEVER.....	- 82 -
20. EMİRHANLU	- 84 -
21. AYRANLAR.....	- 87 -
22. KÜBYAN, SIĞIRTMAÇ VE YUND BAND (YUND BEND)	- 89 -
23. SAĞIRLÜ VE YER GÖĞÜ.....	- 90 -
24. HALLAÇLAR.....	- 92 -
25. KÜBYAN.....	- 94 -
26. ÇOBAN.....	- 94 -
27. KOÇ BASAN.....	- 96 -
28. BOZDAĞ	- 98 -
29. YÜREĞİR	- 100 -
30. BEZİRGÂNLAR.....	- 102 -
31. YOLCULAR.....	- 102 -
32. ÇANDIR	- 104 -
33. ÇAĞATAY HAMZA.....	- 106 -
34. REAYA-I MÜTEFERRİK VE YUVACIYAN.....	- 107 -
35. TAVAS MUKATAASINDA CEMAAT	- 109 -
36. MÜTEFERRİK KAYDEDİLEN CEMAATLER	- 111 -
37. PERAKENDE CEMAATLER	- 112 -
38. MUAF YAZILAN CEMAATLER	- 116 -
38. 1 MATRAN.....	- 116 -
38. 2 PERAKENDE	- 116 -
38. 3 REAYA-I MÜTEFERRİKA	- 116 -
38. 4 ÇOMAKLAR	- 117 -
III. MENTEŞE SANCAĞI YÖRÜKLERİNİN SOSYO-EKONOMİK DURUMU	- 118 -
1. MENTEŞE SANCAĞI YÖRÜKLERİNİN SOSYAL DURUMU	- 118 -
1.1 NÜFUS.....	- 118 -
1.2 SOSYAL YAPI	- 135 -
2. MENTEŞE SANCAĞINDA YÖRÜKLERİN EKONOMİK DURUMU	- 140 -
2.1 ALINAN VERGİLER	- 140 -
2.1.1 ÇİFT RESMİ	- 144 -
2.1.2 BENNAK RESMİ.....	- 145 -
2.1.3. KARA RESMİ.....	- 145 -
2.1.4 AĞNAM RESMİ	- 146 -
2.1.5 KEVARE RESMİ	- 146 -
2.1.6 BAD-I HEVA RESMİ	- 148 -
2.1.7 CÜRM Ü CİNAYET	- 148 -
2.1.8 RESM-İ ARUSANE	- 148 -
2.1.9 MÜCDE-İ ABD-I ABIK	- 149 -
2.1.10. DEŞTBANİ RESMİ	- 150 -
2.2 HAYVANCILIK	- 151 -
2.3 ARICILIK	- 153 -

İKİNCİ BÖLÜM

HAMİD SANCAĞI YÖRÜKLERİ

I. XV. ve XVI. YÜZYILLARDA HAMİD SANCAĞININ İDARİ DURUMU	- 154 -
II. HAMİD SANCAĞI YÖRÜKLERİ	- 157 -
1. EMİR ÜZEYİRLÜ	- 157 -
2. AYNAĞLU (İNAĞLU)	- 159 -
3. ALİ FAHREDDİN YÖRÜKLERİ	- 160 -
4. KARA MAHMUD	- 165 -
5. BARIŞLU	- 167 -
6. TİRKEMİŞ YÖRÜKLERİ	- 169 -
7. FİRUZÖYÜĞÜ	- 175 -
8. BEKTİMUR	- 177 -
9. NAMRAŞ	- 178 -
10. CELEPKEŞ, KÖPEKLER VE KUMDANLU	- 181 -
11. YAVDAŞ	- 184 -
12. EŞEKLÜ	- 189 -
13. KARAMANLU	- 192 -
14. KARA HALİLLÜ	- 198 -
15. SALİHLÜ	- 202 -
16. KIZILLU	- 206 -
17. GARKIN	- 209 -
18. KARACALU, TOKMAK, MAHMUDCAK VE KAYI	- 211 -
19. AKDAĞ VE KAYI	- 214 -
20. FİRUZLU VE KÜTEH CEMAATLERİ	- 218 -
21. SARUCA MİHMADLAR	- 221 -
22. KOPRANLU	- 226 -
23. KEÇİLÜ	- 229 -
24. PERAKENDE	- 232 -
24.1 ANAMAS NAHİYESİ KÖYLERİNDE PERAKENDE YAZILAN YÖRÜKLER....	- 232 -
24.2 ULUBORLU KAZASI KÖYLERİNDE PERAKENDE YAZILAN YÖRÜKLER ...	- 233 -
25. ÇARDAK	- 236 -
26. HACILAR	- 238 -
27. BOHILU	- 241 -
28. ÜRKÜTLÜ	- 242 -
29. KARA KUZULU	- 243 -
30. KULAK CEMAATİ	- 246 -
31. ÇEPNİ	- 247 -
32. DÜDEN DELÜSÜ	- 250 -
33. TOPAÇLU	- 251 -
34. ORKUNLU	- 252 -
35. MUKATAALI CEMAAT	- 253 -
36. GÖZLÜ	- 254 -
37. ÇEPEL-İ KARAMANLU	- 256 -
38. KUMRAL	- 258 -
III. HAMİD SANCAĞI YÖRÜKLERİNİN SOSYO-EKONOMİK DURUMU.....	- 259 -
1. HAMİD SANCAĞI YÖRÜKLERİNİN SOSYAL DURUMU.....	- 259 -
1.1 NÜFUS	- 259 -
1.2 SOSYAL DURUM	- 266 -
2. HAMİD SANCAĞI YÖRÜKLERİNİN EKONOMİK DURUMU	- 271 -
2.1 ALINAN VERGİLER	- 271 -
2.2 HAYVANCILIK	- 279 -
2.3 TARIM	- 284 -

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TEKE SANCAĞI YÖRÜKLERİ

I. XV. VE XVI. YÜZYILLARDA TEKE SANCAĞININ İDARİ DURUMU	- 289 -
II. TEKE SANCAĞI YÖRÜKLERİ	- 291 -
1. VARSAKLAR	- 291 -
2. ULUYÖRÜK	- 295 -
3. ZİFTCİYAN	- 298 -
4. ESKİCİYAN	- 298 -
5. ERKIZILCA GENÇLÜ	- 298 -
6. MİHMAD	- 299 -
7. YÖRÜKAN-I ANUSALU	- 299 -
8. YÖRÜKAN-I ÇOBANSA	- 299 -
9. İNCELÜ YÖRÜKLERİ	- 300 -
10. GENÇLÜ KARYESİ	- 300 -
11. BAYINDIR	- 301 -
12. HACI OĞLANI TİRİ	- 303 -
13. ÇAVDUR	- 303 -
14. İĞDİR	- 306 -
15. ÇUBUKCULAR	- 307 -
16. BALTACILAR	- 309 -
17. KASTAMONULU	- 311 -
18. GENÇİK CEMAATİ	- 311 -
19. ALASAKAL	- 313 -
20. KİMİZCİLAR	- 313 -
21. ÇARIKCILAR	- 314 -
22. MERDANLAR	- 314 -
23. KIZIL İSHAKLAR	- 315 -
24. KARKIN	- 315 -
25. KALBURCULAR, HEMEDANLAR VE OZANLAR	- 316 -
26. ETRAK-I SERİK YÖRÜKLERİ	- 316 -
27. TARADIK	- 319 -
28. YALNIZ BAĞ CEMAATİ	- 319 -
29. KIZILCA KEÇİLÜ	- 320 -
30. TUROĞLU YÖRÜKLERİ	- 322 -
31. OVACIK	- 324 -
32. DEPECÜK	- 330 -
33. GÖGEZ	- 331 -
34. KARA GÖL	- 333 -
35. GERİŞ	- 341 -
36. KARACA KADİRLÜ	- 343 -
37. MANAMAK	- 344 -
38. KARA KÖK	- 344 -
39. HALİL AŞIK BÖLÜĞÜ	- 346 -
40. İBRAHİM VELED-İ BEKTAŞ BÖLÜĞÜ	- 346 -
41. KÜRECİYAN	- 346 -
42. GÖGEZ	- 347 -
43. KOVACIK YÖRÜKLERİ	- 349 -
44. KALBURCIYAN	- 349 -
45. ÇARUKİN	- 349 -
46. HALACANLAR	- 350 -
47. KIRAN	- 351 -
III. TEKE SANCAĞI YÖRÜKLERİNİN SOSYO-EKONOMİK DURUMU.....	- 353 -

1. TEKE SANCAĞI YÖRÜKLERİNİN SOSYAL DURUMU	- 353 -
1.1 NÜFUS	- 353 -
1.2 SOSYAL DURUM	- 361 -
2. TEKE SANCAĞI YÖRÜKLERİNİN EKONOMİK DURUMU	- 366 -
2.1 ALINAN VERGİLER	- 366 -
2.2 TARIM	- 370 -
2.3 HAYVANCILIK	- 374 -
2.4 ARICILIK	- 376 -
SONUÇ	- 377 -
KAYNAKLAR	- 384 -
I. ARŞİV KAYNAKLARI	- 384 -
II. ARAŞTIRMA, İNCELEME VE TELİF ESERLER	- 385 -
EKLER	- 395 -

KISALTMALAR

a.g.e:	Adı Geçen Eser
Bkz.:	Bakınız
BOA:	Başbakanlık Osmanlı Arşivi
Çev. :	Çeviren
DTCFD:	Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi
Haz:	Hazırlayan
İA. :	İslam Ansiklopedisi
KKA:	Kuyud-ı Kadime Arşivi
MAD:	Maliyeden Müdevver
MD:	Mühimme Defteri
MEB:	Milli Eğitim Bakanlığı
TD:	Tahrir Defteri
TDVİA:	Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
TTK:	Türk Tarih Kurumu
Yay:	Yayınlayan

ÖNSÖZ

Türkler tarih içerisinde değişik nedenlerle Orta Asya'daki ana yurtlarından başka iklimlere taşınmışlar ve bu coğrafyalarda cihan hakimi devletler kurmuşlardır. Başka coğrafyalara gelip, kendi kültürünü kaybetmeden, oralarda yeni ve güçlü siyasi oluşumlara gidebilmek, araştırılması gereken bir olaydır. Burada en dikkati çeken nokta ise, bozkır kültürünün etkisiyle ortaya çıkan sosyal düzendir.

Türk tarihi ve kültürünün değişik safhaları hakkında bu güne kadar çeşitli araştırmalar yapılmış ve yapılamaya da devam etmektedir. Anadolu'da konargöçer Türkmen ve Yörükler ile bunların boy, kabile ve cemaatlerinin kaynaklara inilerek, eldeki arşiv malzemelerinin ışığında ortaya konulmasının, Türk Tarihi'nin daha doğru biçimde aydınlatılmasına yardımcı olacağı şüphesizdir. Konargöçerler, Orta Asya'da yüzlerce yıldan beri geliştirilip yaşatılan kültür mirasımızı Anadolu'ya getirip fazla bir değişikliğe uğratmadan yaşatmışlardır.

Bir devlette milli şuur, toprak, egemenlik öğelerini tamamlayan politik örgütlenme, düzen ve disiplin sağlar. Bu öge diğer bütün öğelere sahip toplumu, hukuk ilkeleriyle yönetmeyi düzenler. Özellikle egemenliğin vazgeçilmez bir tanımlayıcısıdır. Yörükler Anadolu'ya geldiklerinde toplumsal ve kültürel özelliklerini en iyi muhafaza eden guruplardan olması açısından da önemlidir.

Çalışmamızın esasını Menteşe, Hamid ve Teke Sancağı'nda bulunan Yörük Cemaatleri oluşturmaktadır. Tahrir defterleri ve diğer kaynaklarda bulunan bilgiler ışığında, konargöçerlerin yoğun bulunduğu bu coğrafyadaki izleri sürülmeye çalışılmıştır. Bahsedilen sancaklara dağılmış durumda bulunan Yörük cemaatlerinin nüfusları, toplumsal yapıları ve iktisadi durumları değerlendirilmiştir.

Çalışmamızda yardımlarını esirgemeyen saygıdeğer hocam Prof. Dr. Bayram KODAMAN'a, Prof. Dr. Kemal GÖDE'ye, Prof. Dr. Kenan Ziya TAŞ'a, Prof. Dr. Ahmet KANKAL'a, Yrd. Doç. Dr. Behset KARACA'ya ve tez danışmanım Prof. Dr. Fahrettin TIZLAK'A ve katkılarını gördüğüm diğer hocalarıma teşekkürü borç bilirim.

Serkan SARI

Isparta 2008

KONU VE KAYNAKLAR

I. KONU

Bir kavram olarak Yörük kavramı, Türkler'in Anadolu'ya akmaya başlamaları ve aynı zamanda yerleşik hayata hızla yönelmeleri ile ortaya çıkmıştır. Anadolu'da eski geleneksel tarzını devam ettirmek isteyen Türkmen gurupları belirli bir dönem sonrasında bu adla anılmaya başlamıştır.

Yörüklüğü, yalnızca üretim tarzına bağlı olarak konar-göçer hayatı devam ettiren guruplar olarak nitelendirmek meselenin tam anlamıyla anlaşılmasına imkan vermez. Bunlar, yüz yılların geliştirdiği bir anlayış ve hayat tarzını devam ettiren guruplar olarak görülmelidir. Elbette ki Yörükler için hayvanları ve onlar için verimli otlaklar bulmak olmaz ise olmaz şartların başında gelir; ama Yörüklüğü yalnızca bu boyutla alakalı bir mesele olarak görmek Yörüklerin hayat tarzını tam olarak açıklamaz.

Konargöçer hayat Yörüklüğün önemli bir hususiyetidir. Lakin bu gün bile yıllardır konargöçerliği bırakmış fakat Yörüklüğünü unutmamış guruplar bulmak mümkündür.

Çalışma dönemimiz olan XV-XVI. yüzyıllar arasına bakıldığında daha farklı bir tablo karşımıza çıkar. Bu dönemle ilgili elimizde bulunan arşiv belgeleri yörüklerin sosyal ve ekonomik durumları ile ilgili önemli bilgiler içermektedir. Çalışma sahamız olan Teke, Mentеше ve Hamid Sancakları Yörüklerin yoğun olarak görüldüğü bir coğrafya olarak dikkati çekmektedir.

Osmanlı'nın bu gurupları yerleştirebilmek için giriştiği büyük gayretlere karşı Yörüklerin amansız direnişleri, sadece yerleşik veya konar-göçer üretim tarzı arasındaki seçimlerle alakalı bir olay mıdır? İran'da kurulan Safevi Devleti'nin etkileri, gerek bu devletin kuruluşundaki Yörük cemaatlerinin etkisi gerekse daha sonraki Osmanlı-Safevi mücadelelerindeki tutumları da meseleye eklendiğinde, sorunun yalnızca bir üretim tarzı tercihi ile alakalı bir durum olmadığı görülecektir.

O halde sorgulanması gereken şey, Osmanlı'nın Türk Tarihinde oynadığı değişim rolü ve bu yenileşmeye Yörük cemaatlerinin tepkisi, yani bu mücadeleler, geleneksel sistemle değişim süreci çatışmasının bir ürünüdür. Yörüklerle ilgili yapılan çalışmalarda konargöçer yaşam tarzları kadar, dini, içtimai ve hukuksal bağlantılarının da incelenmesini gerektirecektir.

Bilindiği üzere Osmanlı'nın uyguladığı tımar sisteminde toprağı işleyen reayanın göç etmesine müsaade edilmemiştir. Göç edenlere ise çift bozan resmi gibi cezalar verilmiştir. Böyle bir yapı içerisinde Yörüklerin durumu ilgi çekicidir. Çalışmalarımızda Yörük cemaatlerinin azımsanmayacak nüfuslara sahip oldukları görülmektedir. Öyle ki çoğu zaman bir Yörük cemaatinin nüfusu o bölgedeki birçok köyden daha büyük olabilmektedir. Kalabalık gurupların hayvanlarıyla birlikte bir yerden başka bir yere göç etmesi elbette ki ekonomik ve sosyo-kültürel açıdan önemli sonuçlarla karşı karşıya bırakacaktır.

Konargöçer yaşam tarzı ve bu tarzın ortaya çıkardığı anlayışlar başlı başına bir araştırma konusu olabilecek kadar önemli bir meseledir. Öyle ki toplumların hayatını idame ettirebilmek için büyük oranda tarımla ve tarıma bağlı üretim kollarında çalıştığı ve tarımında umumiyetle doğal yollarla yapıldığı bir dönemde konargöçer hayat tarzı toplumlara daha serbest ve özgür bir hayat sunmuştur. Bu hayat tarzı o toplumların kilimlerinden türkülerine, masallarından dünyaya bakış tarzlarına kadar her alanda kendini göstermiştir.

II. KAYNAKLAR

Araştırmamız sırasında ana kaynaklarımızı arşiv belgeleri oluşturmuştur. Başbakanlık Osmanlı Arşivi ile Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü, Kuyud-ı Kadime arşivinde bulunan tahrir defterleri çalışmamızın temelini oluşturmuştur. Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde bulunan ve bir kısmı yayınlanan mühimme defterlerinden de yararlandık. Çalışmamızda arşiv kaynaklarının yanında, konuyla ilgili yayınlanan eserlerden ve makalelerden de yararlandık

1. ARŞİV KAYNAKLARI

1.1 TD 14

Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde bulunan defter Teke Livası müsellemlerini göstermektedir. Defterin tarihi bulunmamakta olup 438 sayfadır. Defterde geçen bir ifadeden defterin 1473'de yapılan Otlukbeli Savaşı'ndan sonra kaydedildiği anlaşılmaktadır. Defterde Kızıl oğlu Veli ve biraderi Nebi'nin aslında sipahizade oldukları ama müşterek yazıldıkları ve Uzun Hasan seferinden beri tımar tasarruf ettikleri kaydedilmiştir. Yapılan çalışmalarda buradan hareketle defterin tarihinin 1476 olması gerektiği belirtilmiştir¹. Defterde Muslu Müsellemlerinden bahsederken, Muslu Müsellemlerinin sayısının 40 olduğu, bunun 10'unun sipahi ve 30'unun da eşkinçi müsellemler olduğu kaydedilmiş ve Sinan Paşanın yazdığı defterden sonra Beylerbeyi Ahmed'in bunu değiştirdiği kaydedilmiştir. Beylerbeyinden bahsederken "dame ikbalehu"² ifadesi bulunmaktadır³. Bahsedilen beylerbeyi Gedik Ahmed Paşa olmalıdır. Gedik Ahmed Paşa 1474 senesinde veziriazam olarak atanmış ve II. Bayezid döneminde Cem Sultan yanlısı olma zannı altında kalmış ve 1482 senesinde idam edilmiştir⁴. Beylerbeyi Ahmed Paşa'dan başka eski beylerbeylerinin yaptıkları uygulamalar da defterde gösterilmektedir. Defterde beylerbeyi Hamza Beyden bahsedilmektedir ki Hamza Bey 1426'da

¹ Behset Karaca, **XV. ve XVI. Yüzyıllarda Teke Sancağı**, Isparta 2002, s. 21.

² İkbali daim olsun.

³ **BOA, TD 14**, s. 398.

⁴ İ. Hakkı Uzunçarşılı, **Büyük Osmanlı Tarihi**, C. II, İstanbul 1986, s. 543.

Timurtaş Paşa'nın oğlu Oruç Bey'in yerine Anadolu Beylerbeyi olarak atanmıştır⁵. Hamza Bey'in bu göreve atanmasında, Antalya muhafızı olduğu dönemde, Karamanoğullarına karşı gösterdiği başarılar etkili olmuştur. Bu görevde 3 yıl kalmış ve 1429'da Sofya Sancağı kendisine has tayin olunmuş ve birkaç sene içerisinde de ölmüştür. Defterde Sarnıç Köyündeki müsellemlerden bahsederken Beylerbeyi Sinan Paşa'dan da bahsedilmektedir⁶.

Defterde, katip ve emin hakkında bilgi bulamadık, lakin defterde eski defterlerdeki kayıtlarla ilgili atıflar bulunmaktadır. Muslu Müsellemlerinden bahsederken Sinan Bey'in yazdığı defterden bahsedilmektedir. Sinan Bey'in yazdığı defterdeki durum anlatıldıktan sonra beylerbeyinin yaptığı değişiklikten bahsedilmektedir⁷. Burada Sinan Bey'in yazdığı defter derken acaba yukarıda bahsettiğimiz Beylerbeyi Sinan Paşa zamanında yazılan defterden mi bahsediliyor, yoksa bu defterin bizzat Sinan Bey adında birisi tarafından mı yazıldığı anlatılmak istenmiştir. Bundan başka Yahşi Bey'in yazdığı defterden,⁸ Oruç Bey'in⁹ ve İbrahim Bey'in yazdığı defterlerden bahsedilmektedir¹⁰. Defterin Kaydedildiği dönemde Teke Sancakbeyi'nin adının Mustafa olduğu anlaşılmaktadır¹¹.

1.2 TD 30

30 nolu Mufassal Defter Fatih döneminde yazılmıştır. Defterin 1475-1481 tarihlerini arasını ihtiva ettiği anlaşılmaktadır. 639 Sayfadan oluşan defterin katibi Sarı Seydi ve defter emini de Seydi Mehmed bin Yusuf'tur.

Defter elimizde bulunan defterler içerisindeki en eski tarihli defter olması nedeniyle, Hamid Sancağında bulunan cemaatlerle ilgili önemli bilgiler vermektedir.

---

⁵ TD 14, s. 331.

⁶ TD 14, s. 334.

⁷ TD 14, s. 398.

⁸ TD 14, s. 128.

⁹ TD 14, s. 39.

¹⁰ TD 14, s. 39, 128.

¹¹ TD 14, s. 83.

1.3 TD 39

39 numaralı Mufassal Defterin tarihi bulunmamakla birlikte II. Bayezid dönemine ait olduğu anlaşılmaktadır. Defter 95 sayfadan oluşmaktadır. Defter Pirnaz Nahiyesi ile başlayıp diğer nahiyelerdeki tımarlar hakkında bilgiler vermektedir.

1.4 TD 51

Defter Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü, Kuyud-ı Kadime arşivinde bulunmaktadır. Defterin kesin tarihi bilinmemekle beraber defterin başında II. Selimin tuğrası bulunmaktadır. Defterin içerisinde sayfa kenarına sonradan 980 (1567) tarihi not düşülmüştür. Defterin içerisine sonradan eklenmiş birçok not bulunmaktadır. Bu da defterin birçok meselede başvuru bir kaynak olduğunu göstermektedir. Yörük cemaatleri defterin sonunda verilmiştir.

1.5 TD 61

Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde bulunan defter, Menteşe Sancağının bilinen ilk Mufassal Tahrir Defteridir. 1517 (evasıt-ı Rebiülahir 923) senesinde yazılan defterin, tahrir emini Zeynel Abidin bin Mehmed Şah El-fenari ve kâtipi de Mustafa bin İlyas'tır. Defter emini olarak kaydedilen Zeynel Abidin Tire Kadısıdır, kâtip olarak kaydedilen Mustafa da sipahi oğlanlarındandır. 607 sayfadan oluşan defterin 23 sayfası boştur.

Defter padişah hassı olarak kaydedilen cemaatler ve bu cemaatlere tabi tirlere başlamış ve sancağa tabi kazalar ve karyeleri hakkında bilgiler verilmiştir. Defterde Padişah ve şehzade hasları ile Şehzade Süleyman'ın lalası Kasım Paşa ile şehzadenin defterdarı Sinan Beyin has ve tımarlarını, Rumeli Defterdarı Şemsi Beyin has ve tımarları ile diğer zeamet ve tımarlar hakkında bilgiler vermektedir.

1.6 TD 107

Başbakanlık Osmanlı Arşivinde bulunan İcmal Defterin sayfaları içerisinde 4 Mart 1521 ile 12 Ağustos 1535 (25 Rebiyülevel 927- 12 Safer 942) tarihleri arasında değişik tarihlerde yapılan uygulamaların tarihi bulunmaktadır. Kanunnamesi bulunmayan defter Teke, Hamid ve Alaiye Kazalarını ihtiva etmektedir. Defterin başından 90. sayfasına kadar Teke Sancağı, 91 sayfadan 234. sayfaya kadar Hamid Sancağı ve 235. sayfadan sonuna kadar da Alaiye Sancağı ile ilgili bilgiler bulunmaktadır. Defter 258 sayfadan oluşmaktadır.

1.7 TD 121

121 Numaralı Defter Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde bulunmaktadır. Defter Gurre-i Zilhicce 929 (1522) tarihlidir. Defter emini Nasuh Çelebi, katibi de Pir Mehmed'dir. Defterin başında kanunname bulunmaktadır. 573 sayfadan oluşan defter Şahkulu ayaklanmasının doğurduğu sonuçları da ortaya koyması açısından önemlidir.

1.8 TD 176

Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde bulunan 176 numaralı defter 1532/33 senelerinde Manisa Müftüsü İbrahim bin Emin marifetiyle yazılmıştır. Defter 271 sayfadan oluşmaktadır. Defterde Mentеше, Aydın ve Hamid Sancağındaki, padişah hassı Yörük cemaatleri ile ilgili bilgiler verilmektedir. Defterin başında Mentеше sancağı Yörükleri ile ilgili bilgiler verilmiştir. 141. sayfadan 225.sayfaya kadar olan yerde Aydın Sancağı Yörüklerinden ve 225. sayfada sonuna kadar olan yerde de Hamid sancağı Yörükleri ile ilgili bilgiler verilmektedir. Defterin 140. sayfasında Mentеше Sancağı Yörükleri ile ilgili bir kanunname bulunmaktadır. 214. sayfasında da Aydın Sancağı Yörükleri ile ilgili bir kanunname bulunmaktadır. Bu kanunnamede bilhassa Bayramlı Karca Koyunlusu ile Bozdoğan Yörüklerinden ayrıca bahsetmektedir. Defterin son sayfasında da Hamid Sancağı Yörükleri ile ilgili

bir kanunname bulunmaktadır. Burada da Çelebkeş, Köpekler ve Kumdanlu Yörüklerinden ayrıca bahsedilmektedir. Defter, bahsedilen üç sancaktaki Yörüklerinin durumunu karşılaştırma imkânı vermesi hasebiyle çalışmamızda önemli bir yer tutmuştur.

1.9 TD 337

Kanuni Sultan Süleyman devrinde tutulan mufassal defter 1563 (evasıt-ı Zilhicce 970) tarihlidir. Defter Dergah-ı Ali katiplerinden Muhammed ibn Kemal tarafından yazılmıştır. Defter 191 varak olup, bu varakların 19 sayfası boştur.

Defterde Menteşe Sancağının idari teşkilatı, cemaatler ve bu cemaatlere tabi kaydedilen tirlerin hane sayıları ile ödedikleri vergi miktarları kaydedilmiştir. Defter Menteşe Sancağındaki has, zeamet ve tımarlar hakkında bilgiler vermektedir.

1.10 TD 994

Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde bulunan defter Hamid Sancağı'nın mufassal defteridir. Defter içerisinde tarih bulunmamaktadır. Ancak defterdeki bilgilerden defterin II. Bayezid dönemine ait olduğu anlaşılmaktadır. Defter 406 sayfadan oluşmaktadır. Defterde Hamid Sancağına ait bazı kazaların bulunmadığı yani defterin eksik olduğu görülmektedir.

1.11 TD 1082

1082 Numaralı Defter Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde bulunmaktadır. Defter 94 sayfadan oluşmakta olup, MAD 14'ü tamamlar niteliktedir. Bu nedenle defter 1455 tarihli kabul edilmiştir. Bu defterde de verile bilgiler Ethem Bey'in yazdığı defterdeki bilgilerle birlikte verilmiştir.

1.12 MAD 14

Defter Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde Maliyeden Müdever katalogunda yer almaktadır. Kanunnamesi bulunmayan defter 1455 tarihlidir. Defterde Teke Sancağı ve Manavgat Subaşılığının has ve tımarlarıyla müselleme ve vakıfları kaydedilmiştir.

Defterde eksiklikler bulunmasına rağmen, verdiği bilgiler önemlidir. Bilhassa tımar, zeamet ve hasların durumları ile ilgili uygulamalarında verilmesi daha da önemlidir. Defterin hemen hemen her yerinde Ethem Bey'in yazdığı defterdeki durum ile karşılaştırılmıştır. Ethem Bey'in yazdığı deftere atıftan başka Oruç Beyin yazdığı deftere de atıfta bulunmaktadır. Bu defterdeki eksiklikler 1082 numaralı defterde yer almaktadır.

1.13 MAD 253

Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde bulunan defterin tarihi kesin bilinmemekle birlikte, verilen bilgilerin 1530 tarihli TD 166 numaralı defterle paralellikler göstermesi dikkati çekmektedir. Defter 120 sayfa olup, defterin başı ve sonu eksiktir.

2. TELİF ESERLER

Son yıllarda Yörüklerle ilgili yapılan çalışmaların hızla arttığı gözlenmektedir. Anadolu'nun Türkleşmesinden, beyliklerin ve Osmanlı'nın kuruluşuna ve sonrasındaki gelişmelere ilgi duyan araştırmacılar, Yörük aşiret ve cemaatleri ile ilgili çalışmaların önemini vurgulamışlardır. M. Tayyib GÖKBİLGİN'in *Rumeli'de Yörükler, Tatarlar ve Evlad-ı Fatihan* adlı eseri bu konuyla ilgili önemli bir çalışma olarak bize de ışık tutmuştur. Yine Cevdet TÜRKAY'ın *Osmanlı İmparatorluğunda Oymak, Aşiret ve Cemaatler* adlı eseri, konuyla ilgili çalışan herkez gibi bizim de sıkça başvurduğumuz bir kaynak olmuştur. Ayrıca Ali Rıza YALMAN'ın *Cenupta Türkmen Oymakları*, Cengiz

ORHONLU'nun *Osmanlı İmparatorluğunda Aşiretlerin İskanı*, Mehmet ERÖZ'ün *Yörükler*, Mehmet İNBAŞI'nın *Rumeli Yörükleri*, Yusuf HALACOĞLU'nun , *XVIII. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğunun İskân Siyaseti ve Aşiretlerin Yerleştirilmesi*, Tufan GÜNDÜZ'ün *Anadolu'da Türkmen Aşiretleri "Bozulus Türkmenleri"* ve *XVII. Ve XVIII. Yüzyıllarda Danişmendli Türkmenleri*, Ali CİN, Haluk KOREL, Haldun EROĞLU tarafından hazırlanan Dr. Fraylic'in *Türkmen Aşiretleri* adlı eserleri konuyla ilgili önemli çalışmalar olarak bize örnek olmuştur. Kaynaklarla ilgili geniş bilgi dipnot ve bibliyografyada verilmiştir.

Çalıştığımız bölge ile ilgili de Zeki ARIKAN'ın *XV – XVI. Yüzyıllarda Hamit Sancağı*, Behset KARACA'nın *XV-XVI. Yüzyıllarda Teke Sancağı* ve Ekrem UYKUCU'nun *XVI. Yüzyılda Menteşe Sancağı* adlı çalışmaları büyük öneme sahiptir. Yukarıda yapılan çalışmalara rağmen, Yörüklerin yoğun olarak bulunduğu bu bölgedeki Yörük ve Türkmenlerle ilgili bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışma ile bahsedilen alandaki eksiklik tamamlanmak istenmiştir.

GİRİŞ

I. ANADOLU’NUN TÜRKLEŞMESİ

Anadolu, dünya çapındaki jeopolitik önemini hiçbir devirde kaybetmemiştir. Mısır ve Mezopotamya ile birlikte en eski medeniyetler Anadolu’da da kurulmuştur. Anadolu’ya ilk Türk akını Batı (Avrupa) Hunları döneminde gerçekleşmiştir. Roma İmparatorluğu’nun ikiye ayrılmasından sonra, Bizans’ın hâkimiyetinde kalan Anadolu’ya, Kafkaslar’ı aşarak ulaşan Kursık ve Basık adlı Hun başbuğları 398 yılında Erzurum, Malatya ve Çukurova hattını geçerek Kudüs’e kadar akınlarda bulunup, aynı yoldan geri dönmüşlerdi¹².

İslam imparatorluğu devrinde, özellikle Abbasi halifeleri zamanında, İslam ordularıyla beraber Müslüman olan Türk boyları Toros ve Fırat’ın doğu kısmında kalan bölgelerin fethine iştirak etmişlerdir. Bunlar, Emeviler ve ondan sonra gelen Abbasiler’le beraber 750’den itibaren Anadolu’yu da Marmara, Akdeniz ve Karadeniz’e kadar açmak istediler. Her yıl yapılan kışlık ve yazlık gazalar, akın mahiyetini geçmedi. İstanbul kuşatmaları da bir netice vermedi. Anadolu çoğunluğu bakımından Bizans’ta kaldı. “Suğur” denilen ve Müslümanların elinde bulunan Anadolu parçalarına Horasan ordusundan ve Maverâünnehir’den getirilen İranlı ve bilhassa Türk birlikleri yollandı. Halife Mehdi Fergane, Esbicab, Belh, Harezm, Herat ve Semerkand halkından yani Türklerden pek çok ahaliyi Anadolu’ya gönderdi. Özellikle Türklerin kahramanlık ve askerlik kabiliyetleri bilindiği için bu birliklerin ardı arkası kesilmiyordu. O yıllarda halifenin hassa ordusu Türklerden oluşuyordu. Böylece Türk birlikleri sınır şehirlerinde yerleştirilmişler ve IX. asrın ilk yarısında bu bölgelerde Müslüman Türk nüfusu oldukça kabarık bir duruma gelmiştir. Bunların başında bulunan Afşin, Itak, Mengücür, Ferganeli Ömer,

---

¹² İbrahim Kafesoğlu, **Türk Milli Kültürü**, İstanbul 1986, s. 70.

Semer kandlı Haris Boğa, Vasıf gibi Türk Kumandanları Bizans'a karşı savaşlar ile büyük şöhret yapmışlardır¹³.

Anadolu'ya yapılan bu akınların çok etkili olduğunu söylemek mümkün değildir. Bu akınlara rağmen Anadolu üzerindeki Bizans'ın etkisi devam etmiştir. Bizanslıların Anadolu üzerindeki bu etkisi Selçukluların Yakın Doğu'ya gelişlerine kadar devam etmiştir. Selçuklular Maverâünnahre geldiklerinde Samanoğulları yıkılmış Buhara ve Semerkand Batı Karahanlar'ın eline geçmişti. Selçuklular'dan çekinen Karahanlılar onların kuvvetlerinden yararlanmak düşüncesiyle anlaşma yolu aradılar fakat birbirlerine güvenmedikleri için anlaşma olmadı ve mücadeleye başladılar. Buhara tarafına gelen Selçuklular, buraya hakim olan Batı Karahanlılar'ının baskısıyla karşılaştı. Bunun üzerine Tuğrul ve Çağrı Beyler kendilerine daha güvenli bir yer bulmak amacıyla bir keşif seferine çıktılar. Çağrı Bey, 1018 yılında batıya hareket etti. Doğu Anadolu'ya gelip Van Gölü civarında Ermeniler'i yendi. Buradan kuzeye yönelip Nahcivan çevresinde akınlarda bulunup Ani'ye kadar ilerledi. Bir süre bölgede kalan Çağrı Bey 1021'de Maverâünnahre dönüp Tuğrul Bey ile buluştu 1040 Dandanakan savaşıyla Gazneliler'i yenilgiye uğratarak tam bağımsız olan Selçuklular batıya yöneldiler¹⁴.

Karahanlı ve Gazneli devletlerinin sürekli takipleri ile sıkışan yersiz ve yurtsuz kalan Selçuklu Türkmenleri, zorlandıkça, Anadolu hudutlarını aşıyor, Bizans ordularının saldırılarına uğrayınca da tekrar Azerbaycan'a ve İran'a dönüyor; fakat oralarda da barınamıyor; daimi bir hayat mücadelesi ve savaş hayatı geçiriyorlardı. Selçuklu devletinin kuruluşundan Malazgirt Zaferine kadar, otuz yıl, süren gazalar bir yandan büyük Türkmen göçleri, diğer yandan da Selçuklu ordularının himayesi dolayısıyla, gittikçe Anadolu'da yayılıyordu. Bizans İmparatorluğu'nun mukavemeti kırılarak Türkler'e yeni bir vatan hazırlanıyordu. Tuğrul Bey başta olmak üzere Büyük Selçuklu beyleri, Türkmen boylarını korumak ve Bizans taarruzlarını kırmak maksadıyla, Anadolu'ya birçok seferler yapmışlardı. Tuğrul Bey Selçuklu devletini kurunca Türkistan'dan sel halini alan Türkmen

¹³ Mehmet Şeker, **Fetihlerle Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşması**, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2007, s. 21.

¹⁴ İbrahim Kafesoğlu, "Selçuklular", **İ. A.**, C. X, İstanbul 1980, s. 361.

göçleri için artık Gazneli ve Karahanlı devletlerinin oluşturduğu setler yıkılmış; İslam ülkeleri göçebelere açılmış ve her taraf Türkler'le dolmuştu. Tuğrul Bey, Alp-Arslan ve Melik-şah gibi ilk Büyük Selçuklu sultanlarını uğraştıran başlıca meselelerden en önemlisini Türkmen göçleri teşkil ediyordu. Bir taraftan gelen Türkmenler'in devlete ve halka zarar vermesinin önüne geçmek, bir taraftan da bu gelen Türkmenler'e yer ve yurt bulmak önemli bir sorun olarak durmaktaydı¹⁵.

Gelen Türkmen göçleri Anadolu sınırına sevk edilmiştir. Malazgirt zaferine kadar Anadolu'da büyük ölçüde fetihler ve Türkmen yayılımı olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, Anadolu henüz Türkmenler için güvenle oturabilecekleri bir yurt değildi. Bizans ordusunun karşı taarruzlarına karşı koyabilecek güçleri yoktu ve Selçuklu Devletinin orduları da her zaman bu göçerleri himaye maksadıyla Anadolu seferine gelememekteydi. 1071'deki Malazgirt Zaferi ile birlikte Bizans direnişi büyük ölçüde kırılmış ve bundan sonra büyük çoğunluğunu Oğuzların teşkil ettiği çeşitli Türk toplulukları Anadolu'ya akmaya başladı.

Anadolu'nun batı tarafları valilikle Selçuk ailesinden, Kutalmış ailesine verilmiş, doğu kısımları da Oğuz Beyleri'nden Emir Danişmend, Mengücek ile Saltuklular'a tahsis kılınmıştı; çünkü usul ve kanun gereğince her hangi bir kumandan nereyi fethederse o mıntıkeyi kendisine ikta suretiyle vermek gerekiyordu¹⁶. Malazgirt muharebesinden sonra Anadolu topraklarından ilk Türk devletleri kurulmaya başladı. Kutalmışoğlu Süleymanşah, Türkiye Selçuklu Devletini kurarken Anadolu'nun fethinde rol oynamış olan komutanlar tarafından Danişmendliler, Saltuklular, Mengücekler ve Artuklular gibi Orta ve Doğu Anadolu da Türk Devletleri kuruldu. Bu devletler takip ettikleri iskan siyasetiyle Orta ve Doğu Anadolu'nun vadi, ova ve yaylalarını yerleşik ve göçebe Türk nüfusuna yurt olarak verdiler. Bu nüfusu üretici duruma getirmeye ve yerleşme merkezlerini canlı birer Türk-İslam kültür merkezi haline dönüştürmeye çalıştılar. Bunu gerçekleştirebilmek için vakıf müessesesinden büyük ölçüde yararlanarak kervansaraylar, medreseler, camiler ve zaviyeler kurdular.

¹⁵ Osman Turan, **Selçuklular Zamanında Türkiye**, İstanbul 1993, s. 15.

¹⁶ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, **Osmanlı Devleti Teşkilatına Medhal**, Ankara 1984, s. 49.

Anadolu Selçuklu Devleti'nin kurulması, Anadolu'da siyâsî ve içtimaî hayatın sağlam bir zemine oturmasına yol açmıştır. Genç ve dinamik Anadolu Selçuklu Devleti, bölgeyi Türkler için yeni vatan haline getirmiş ve burasını kültür coğrafyası konumuna büründürmüştür. XI. yüzyılın sonlarından itibaren kısa zamanda göçebe Türkmen kabileleri Türkistan ve Horasan yöresinden kalkıp Anadolu'ya gelmiştir. Harezmi, Horasan ve Azerbaycan üzerinden batı istikametinde Anadolu'ya kitleler hâlinde göç eden zümreler arasında çok sayıda mutasavvıf, âlim ve sanatkâr bulunmaktaydı. Göçebe Türkmen kabileleri Anadolu topraklarına yayılırken, hemen hemen aynı tarihlerde stratejik önemi bulunan bazı noktalara tekkesini kurup irşada koyulan şeyh ve kolonizatör dervişler de Anadolu'yu bir ağ gibi sarmaya başladılar. Onların olumlu katkıları sonucu, bir yandan Anadolu'da Türk devletinin teşekkülü sağlam temellere oturtulurken diğer yandan İslâm'ın yayılması, milli birlik ve bütünlüğün muhafazası gerçekleştirilmekteydi. Şehir ve kasabalara yerleşen tarikat zümreleri, başta bürokrat ve entelektüel zümreler olmak üzere halk kitleleri ile yakın temas kurmaktaydılar. Tarikat zümreleri gibi medrese ve diğer içtimaî müesseselerin de daha çok şehirlerde yoğunlaşması, şehir halklarının göçebe ve köy halklarına oranla daha yüksek dinî kültüre sahip bulunması sonucunu doğuruyordu. Şehir merkezlerinden uzak muhitlerde ikamet eden ve dinî bilgileri oldukça zayıf, ananelerine son derece bağlı Türkmenler ise, kendilerinden olan şeyh ve dervişleri örnek almakta ve hayatlarını onların direktifleri doğrultusunda idame ettirmekteydi¹⁷.

Yukarıda bahsedilen dervişlerin Anadolu'daki yerleşimleri ile konargöçer zümrelerin yerleşmeleri arasında dikkate değer bir benzerlik bulunmaktadır. Bu dervişlerin gelip tekke ve zaviyelerini kurdukları bölgelere akrabası olan cemaatler ve ona tabi olan guruplarda çoğu zaman gelerek yerleşmişlerdir.

Anadolu Selçukluları, Alaaddin Keykubat döneminde en parlak dönemlerini yaşamışlar, onun ölümünden sonra tahta geçen II. Gıyaseddin Keyhüsrev zamanında ise durum değişmiş, bir takım iç karışıklıklar ve olumsuz siyasi gelişmeler sonucunda devlet gerileme dönemini yaşamıştır. Köseadağ mağlubiyetinden sonra ise

¹⁷ Kadir Özköse, "Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşmasında Tasavvufi Zümre ve Akımların Rolü", **Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, C. VII/1, Sivas 2003, s. 254.

devlet toparlanamamış ve çöküş dönemini yaşamıştır¹⁸. Bu yenilgiden sonra başa geçen sultanların Moğolların etkisinde kaldıkları görülür. Bu dönemde Anadolu'daki Türkmenlerin Moğollar'a ve onların destekledikleri sultanlara karşı mücadele ettikleri görülür. Türkmenlerin bu tutumlarında bağımsız olma isteklerinin büyük rol oynadığı söylenebilir. 1302 senesinde II. Mesud, Moğol'lar tarafından tahta çıkartılmıştır. 1304 senesinde Moğol tahtına geçen Muhammed Olcayto, Anadolu'daki kargaşayı yatıştırmak için İrincin Noyan'ı Anadolu valisi olarak atamıştır. O tarihten sonra artık Selçuklu Devleti fonksiyonlarını tamamen kaybetmiştir¹⁹.

Moğol saldırıları sonrasında Anadolu'ya gelen göçlerle ilgili Osman Turan'ın şu tespiti dikkati çekmektedir: *“Moğol istilası önünde kütalden kurtulan insanların ve hususiyile göçebelerin dalgalar halinde Anadolu'ya göçmeleri Türkiye için bir bakıma Moğol felaketinin müspet bir neticesi olarak kayda şayandır. Gerçekten Moğol saldırıları ile Selçuklu devrine benzer bir nüfus akınının bu memlekete vuku bulması, Türkiye tarihinde yeni bir amil olarak üzerinde durmayı gerektirmektedir. Zira Moğol istilası altında Selçuklu devleti çökerken yeni gelen büyük Türkmen kitleleri Anadolu'nun fethini ve Türkleşmesini ikmal ediyor; Türkiye ve Türkler de yeni bir hayatiyete kavuşuyor; Anadolu son sözünü söylemeğe hazırlanıyordu. Malazgirt zaferini müteakip Türkistan nasıl bir insan selini Anadolu'ya akıtıyordu ve Moğol istilası da hemen aynı derecede bir nüfus hareketini bu ülkeye doğru zorlamış ve sevk etmişti”*²⁰.

Moğol istilası sonrasında Selçuklu hâkimiyetinin gittikçe azaldığı görülür. 1262 senesinde Moğolların desteğiyle iktidarı ele geçiren IV. Kılıç Arslan ile II. İzzeddin Keykavüs arasında taht kavgası çıkmıştır. Türkmenler Moğol istilası

¹⁸“Gelişen Moğol istilası önünden kaçan göçebe Türkmenler Anadolu'ya sığınıp, Güneydoğu Bölgesi ve Suriye sınır bölgesinde yoğunlaşmışlardır. Bu göçebe Türkmenlerin sosyal ve dini bakımdan göçebe hayat tarzlarının farklı olması nedeni ile yerleşik halkla anlaşamadıkları ve geçimlerini sağlamak için geniş çapta yağma hareketlerine giriştikleri görülmüştür. Samsat yöresinde, Horasanlı Baba İlyas'ın başlattığı hareket Anadolu'nun içlerine kadar yayılmıştır. Bu ayaklanma Selçuklu ordusu tarafından bastırılmıştır lakin, devleti ciddi şekilde sarsmıştır.” Ali Sevim, Erdoğan Merçil, **Selçuklu Devletleri Tarihi Siyaset, Teşkilat ve Kültür**, Ankara 1995, s. 470.

¹⁹ Osman Turan, **a.g.e.**, s. 514.

²⁰ Osman Turan, **a.g.e.**, s. 506.

önünde Anadolu'ya kaçarak bu istilacılara düşman olduğu için onlara karşı mücadeleler eden Keykavüs'ü tutuyor ve Tatarlar'a dayanan Kılıç Arslan'ın saltanatını da bu sebeplerle tanımıyorlardı. Bu amiller yanında Türkmenler'in İstiklal kazanma ihtirasları da tabiatıyla rol oynuyordu. Bu Türkmenler arasında en kuvvetlilerini Denizli, Honaz ve Dalaman havalisinde yurt ve beylik kuran göçebeler teşkil ediyordu²¹.

Moğol istilasının sonucu merkezi idarenin zayıflaması ve Anadolu'da asayişsizliğin artması güvensiz bir durum oluşturmuştur. Bu durum karşısında insanlar ya güçlü yerel beylerin koruyuculuğuna ihtiyaç duymuş ya da hem dini hem de politik bir takım güçleri ellerinde bulunduran tasavvuf önderlerinin etrafında toplanmışlardır.

Beylikler dönemi Anadolu'nun Türkleşmesi ve Türk kültürünün Anadolu'da tam anlamıyla yerleşmesi açısından önemli olmuştur. Bu dönemde Bizans direnişi de büyük oranda ortadan kalkmıştır. Moğol istilası sonucunda Selçuklu Devleti'nin dağılması ve beyliklerin kurulması, Anadolu'da Bizans'a geçici bir rahatlık yaşatmıştır. Ancak Bizans'ın içinde bulunduğu durum, bu değişiklikten faydalanmayı mümkün kılmamıştır. Zaten bu bölgelerde Türkmen Beyliklerine karşı kullanabileceği kuvvetli bir ordusu da yoktu²². Bu durum uç beyliklerinin gelişip zenginleşmesini sağladığı gibi, konargöçer Türkmenlerin de ilgisini bu bölgelere çekmiştir.

²¹ Osman Turan, **a.g.e**, s. 514.

²² “ Türk akınları karşısında Anadolu'yu savunamayan Bizans, IX. Mihail zamanında on bin kişilik Alan kuvvetlerini Anadolu'ya göndermiştir. Alanlar, Türkmenler karşısında tutunamayarak dağılmıştır. 1303 senesi sonunda Katalanlarla anlaşarak, yaklaşık 6500 kişilik Katalanlar Anadolu'ya gönderilmiştir. Katalanların disiplinsiz davranışları ve Anadolu'da yağma ve talana girişmeleri Bizans'ı daha zor bir duruma düşürmüştür. İki buçuk yıl süren bu hareket sonunda Katalanlar kendi aralarında anlaşamayarak Bizans ülkesini terk edeceklerdir. Katalanların bu davranışları Bizans'ı zor duruma düşürdüğü gibi, sonrasında Türkmen fetihleri içinde zemin hazırlamıştır.” Şerif Baştav, **Bizans İmparatorluğu Tarihi Son Devir (1261-1461)**, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yay., Ankara 1989, s. 18.

Anadolu'da kurulan Türkmen Beylikleri kendi iç dinamikleri olan yarı yerleşik aşiret yapısı ve Orta Asya konargöçer Türkmen boy geleneklerini, uzun bir zamandır yerleşik bir hayat tarzı süren ve yeni topraklara ihtiyaç duyan kesimlerin birlikteliğini sağlayarak Anadolu'nun Türkleşmesinde büyük rol oynamışlardır. Anadolu'da kurulan Türk Beylikleri her ne kadar ayrı siyasi teşekküller olsa da anlayış, kültürel altyapı, insan unsurları bakımından aynı dünyanın temsilcileriydi²³. Netice itibarıyla gerek Anadolu'nun Türkleşmesinde gerek Osmanlı'nın kurulup gelişmesinde ve gerekse de Anadolu üzerinde, Türk devletlerinin hâkimiyet mücadelelerinde bu anlayış hep belirleyici olmuştur. Bu anlayış genel olarak ananevi Türk değerler manzumesi iken, özelde de konargöçer kültürün şekillendirdiği bir anlayış olmuştur.

Çalışma sahamızda da Menteşe beyliği, Hamid Beyliği ve onun bir kolu olarak Tekeoğulları beylik kurmuşlardır. Bu beylikler Osmanlı'lar tarafından değişik şekillerde alınarak bu bölgeler Anadolu Beylerbeyliği'ne tabi sancaklar haline getirilmiştir.

---

²³ Feridun M. Emecen, **İlk Osmanlılar ve Batı Anadolu Beylikler Dünyası**, İstanbul 2001, s. 18.

1. MENTEŞE BEYLİĞİ

Menteşe, Anadolu'nun güney batı köşesinde bir memleket olup ismini Selçuklu imparatorluğu'nun ortadan kalkmasından sonra burada küçük bir devlet kuran Menteşeoğullarından almıştır²⁴. Menteşe isminin şahıs ismi olarak kullanıldığı malumdur. Bunun yer adı olarak sık sık görülmesi yalnız başına onun bir kabile ismi olduğuna müsaade etmez. Çünkü bu Hacı Bektaş Menkıbesi'ndeki ismin rolüne raci olabilir. Yahut Menteşe arazisinden daha sonraki göçlere de götürülebilir ki bu göçlerle bu arazinin adı olmuş olan şahıs ismi sonradan göç edenlerin ismi olarak Küçük Asya üzerine yayılmış olabilir²⁵.

Bu gün Menteşe Beyliği'nin oluşumu ile ilgili net bir bilgi bulunmamaktadır. Buraları fetheden Türkmenler, göçlerin Doğudan Batı Anadolu'ya yayılması (Türk ve Rum hududu Kütahya'dan itibaren Denizli, Davraz ve Fethiye'ye kadar devam ediyordu) ile mi, yoksa Güneyden Akdeniz kıyılarındaki Finike ve Mekri taraflarında denizden gelerek kuzeye doğru yayılıp, karadan gelen Türk kuvvetleriyle birleşmek ve eski Kayra Bölgesini işgal etmek suretiyle mi gelmişlerdir. Bu durum henüz tam olarak bilinmemektedir²⁶.

Menteşe beyliğini kuran Türkmenler'in Anadolu Selçuklular'ının ellerinde bulunan Pamfilya (Antalya) gibi Likya kıyılarında deniz yoluyla bu havaliye gelerek, Rumlar'ın zararına olarak içeride yani karada ilerledikleri ve aynı zamanda gerileyen Bizans donanmasına mensup gemicileri de beraberlerine alarak denizde de faaliyette buldukları zannolunur. Nitekim beyliğe adı verilmiş olan Menteşe'nin de Salpakıs, yani sahil Sahil Beyi Menteşe diye adlandırılması bu değerlendirmeyi kuvvetlendirir²⁷.

²⁴ Besim Darkot, "Menteşe", *İ.A.*, C. VII, s. 722.

²⁵ Paul Wittek, **Menteşe Beyliği**, (Çev. O.Ş.Gökyay), Ankara 1986, s. 28.

²⁶ İ.Hakkı Uzunçarşılı, "Menteşe Oğulları", *İ.A.*, C. VII, İstanbul 1978, s. 724.

²⁷ İ.Hakkı Uzunçarşılı, **Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri**, Ankara 1988, s. 70.

Menteşe Beyliği, 1290 yıllarından önce az çok kurulmuş durumdaydı. Oysa Sivas yöresine yerleşmiş bir Türkmen grubunun önderi Mentese'nin 1277 yıllarında Karamanlılar'ın savaşlarıyla ilgili olduğu dönemde, bu beylik kurulmamıştı. Belki de, daha sonraki dönemde Eşrefoğulları'na karşı girişilen savaşlar sırasında Mentese batıya göç etmiş ve Ladik'in ötesine gitmişti. 1282'de onu burada başkalarıyla savaşırken görüyoruz. XIV. yüzyılın başlarında ise Mentese toprakları Milas ve Muğla'yı da kapsamaktadır²⁸.

Karia yani Muğla Vilayeti 1261'den sonra sahilten itibaren Türkler tarafından zapt edildi. Bizans İmparatoru VIII. Paleologos Türkleri Karia'dan çıkarmak için oğlu Andranikos'un komutasında Batı Anadolu'ya bir ordu göndermişse de bunun Nif (Kemal-paşa) tarafında bulunduğu sırada, yani 1282'de Mentese kumandasındaki Türk kuvvetleri Andranikos tarafından 1278'de tamir ve tahkim edilmiş olan Aydın ile bunun yakınlarındaki Güzel Hisar'ı zapt etmişlerdir²⁹.

Menteşe Bey'den sonra oğullarından Mesut Bey hükümdar olup tahta geçmiştir. Kardeşi Kirman da Fenike'ye hakim olmuştur. 1296'da Bizans komutanlarından Filantropos Aleksiyus Karya'yı Türkler'den geri almak için gelmişti. Aleksiyus, Tral şehir ve kalesini alarak Fethiye'ye çekilmiştir. Aleksiyus bu başarısından sonra imparatora isyan ederek Türkler'le birleşip faaliyete başlamış ise de kendisinin katlinden sonra Türkler Karya'yı tamamıyla ellerinde tutmuşlardır³⁰.

Mesut Bey, 1300 senesinde donanması ile büyük başarılar kazanmış ve Rodos adasının mühim bir kısmını Rumlar'dan almıştır. Rodos adası on sene sonra Memluk sultanı tarafından Akka'dan kovulan St. Jean şövalyelerini papa ile Fransa kralı Güzel Philippe'nin yardımlarıyla Rodos Adası'na hücum ederek burasını tamamen zapt etmişlerdir. Mesut Bey Rodos'u geri almak için büyük gayret sarf

²⁸ Claude Cahen, **Osmanlı'lardan Önce Anadolu'da Türkler**, İstanbul 1984, s. 301.

²⁹ İ.Hakkı Uzunçarşılı, "Menteşe Oğulları", s. 724.

³⁰ İ.Hakkı Uzunçarşılı, **Anadolu Belikleri**, s. 71.

etmiş ve bu sırada Cenevizliler'in bir ticaret gemisini zapt etmiş olan şövalyelere karşı, Ceneviz donanmasından yardım görmüş ve muvaffak olmak üzere iken, papa V. Clerment'in müdahalesi üzerine Cenevizliler yardımdan vazgeçmişlerdir³¹.

Orhan Bey 1320'den itibaren Rodos'u geri almak için şövalyelerle mücadeleye atılarak donanmasıyla taarruza kalkışmış ise de başarılı olamayarak donanması mağlup olmuştur³². Bunun neticesinde Orhan Bey zor duruma düşmesine rağmen, 1320 yahut 1321 senesinde Rodos'a karşı hamleler yapmaktan geri kalmamıştır. Bu mücadelelerde, Rodos'tan kovulan Türkmen ailelerini yanına alarak katılması yeniden o bölgenin iskanına verilen önemin bir göstergesi olsa gerektir³³.

Orhan Bey'in vefat tarihi belli değildir. Ancak Oğlu İbrahim Bey'in 1344 senelerinde hükümdar olduğu bilinmektedir. İbrahim Bey, Aydınoğlu Gazi Umur Bey zamanında Latinler'in eline düşmüş olan İzmir'i kurtarmak için, Umur Bey'e yardım etmeye hazırlanmıştır. Ancak Umur Bey'in ölümü neticesinde bu yardım yapılamamıştır. Venedikliler haçlılara karşı silahlanmış olan İbrahim Bey'i Balat limanına soktukları donanmalarıyla tehdit ederek 1352 ile 1355 seneleri arasında Girit dukası vasıtasıyla ağır bir anlaşma imzalamaya mecbur ettikleri gibi 1355 senesinde Balat'ta bir kilise inşası ile bir konsolos bulundurulmayı kabul ettirmişlerdir³⁴.

İbrahim Bey'in, hepsi de hüküm sürmüş olan üç oğlu vardır: Mehmet Bey, Musa Bey ve Gazi Ahmet Bey. Türk Beyliklerinde hüküm süren ananeye göre bu üç oğuldan hiç olmazsa iki büyüğünün daha babalarının sağlığında onun valileri olarak her birinin memleketin bir mıntikasına tayin olunduklarını ve her üçünün de babalarının ölümünden sonra hükümeti aralarında paylaştıklarını, bu suretle içlerinden birine 'Ulubey' unvanının düştüğünü kabul etmek zarureti vardır. Musa Bey Milas, Peçin, Balat'ta hakim olduğunu kabul ettiğimize göre Mehmed, Muğla

³¹ İ.Hakkı Uzunçarşılı, "Menteşe Oğulları", s. 725.

³² İ.Hakkı Uzunçarşılı, **Anadolu Beylikleri**, s. 72.

³³ Paul Wittek , **a.g.e.**, s. 64.

³⁴ İ.Hakkı Uzunçarşılı, "Menteşe Oğulları", s. 726.

ve Çine’de Ahmed Gazi de Marmaris ve Mekri ile birlikte ve güney sahil mıntıklarında hüküm sürmüş olmalıdır³⁵.

Osmanlılar’ın uyguladığı baskı sonucunda Mehmet Bey’in kaçmasıyla birlikte Menteşe Beyliği’nin Muğla ve Palanya şubeleri Osmanlılar’ın hakimiyetine girmiştir. Menteşe Beyliği’nin Milas ve Peçin şubesine gelince, burasının Osmanlı hükümdarı tarafından istila edilmiş olmaması arazinin dağlı ve arızalı olması yahut Osmanlılar’a muhalefet etmediği için munasip bir zamana bırakılmış olmasından dolayı olsa gerektir³⁶.

Ahmed Gazi’nin ölümünden sonra Menteşe Beyliği’nin bu kısmı da Osmanlılar tarafından işgal olunarak sancak itibarı ile Hoca Firuz Bey’e verilmiş ve Ahmed Bey’in oğlu Mısır’a kaçmıştır³⁷.

Ankara Savaşı sonrasında Timur tarafından memleketleri kendilerine verilen diğer Anadolu Beylikleri gibi, Menteşe Beyliği de Mehmed Bey ile oğlu İlyas Bey’e verilerek tabiiyet alameti olarak kendilerine taç, kemer ve yarlık verilmiştir. Mehmed Bey’in ölümü ile İlyas Bey başa geçmiştir.

Osmanlılar’da, Ankara Savaşı sonrası yaşanan taht mücadelelerinde İlyas Bey, önce Çelebi Mehmed’e karşı mücadele eden kardeşi İsa’ya yardım etmiş ve onun muvaffak olamaması üzerine Aydınoğlu Cüneyt’in teşvikiyle, Çelebi Mehmed’in aleyhine olarak Aydın, Saruhan beyleri ile beraber İlyas Bey de ittifaka katılmıştır. Bu ittifkla yirmi bin kişilik bir kuvvet vücuda getirmişler ise de muvaffak olamayarak mağlup olan Cüneyt Bey, Çelebi Mehmed’e katılmıştır. Bunun üzerine Çelebi Mehmed Saruhan oğlu Hızır Şah Bey’i öldürmüş, İlyas Bey de Çelebi Mehmed’in hakimiyetini tanımıştır³⁸.

³⁵ Pau Vittek, **a.g.e**, s. 74.

³⁶ İ.Hakkı Uzunçarşılı, **Anadolu Beylikleri**, s. 76.

³⁷ İ.Hakkı Uzunçarşılı, “Menteşe Oğulları”,s. 728.

³⁸ İ.Hakkı Uzunçarşılı, **Anadolu Beylikleri**, s. 78.

İlyas Bey'in ölümünden sonra iki oğlu Üveys ve Ahmed, Osmanlı tarafından Tokat'a sürülerek hapsedilmişlerdir. Bu kardeşler hapisten kaçmayı başararak Mısır'a sığınmışlardır³⁹. Ahmed'in İlyas adındaki oğlu II. Murad'ın ölümü üzerine memleketine dönmüş ve eski topraklarını ele geçirebilmek için faaliyetlerine başlamıştır. Ancak yeni Osmanlı Hükümdarı II. Mehmed, Anadolu Beylerbeyi İshak Paşa'yı Menteşe İline göndermiştir. İlyas Bey, Osmanlı kuvvetlerine mukavemet edemeyerek Rodos adasına kaçmıştır. Menteşe Beyliği Osmanlılar zamanında sancak olarak idare edilmiş ve Anadolu Beylerbeyliği'ne bağlanmıştır⁴⁰.

³⁹ Bu hususla ilgili Aşık Paşaoğlu tarihinde şu bilgiler verilmiştir: "Menteşoğlu Yakup Bey öldü. İki oğlu kaldı. Biri İlyas Bey, biri Mahmud Bey ama bu Mahmud Bey, bey olmadı. İlyas Bey, bey oldu. Bir gün o dahi Allah rahmetine vardı. Onun dahi iki oğlu kaldı. Ama hünkar kapısında kulluk ederlerdi. Bunlar işittiler ki babaları ölmüş, defterleri dürülmüş. Buradaki iki oğlunu Tokat'a gönderdiler. Bedevi Çardağı tımar verdiler. Birisinin adına Üveys derlerdi. Birisinin adına Ahmed derlerdi. Menteşe ilini Balaban Paşa'ya tımar verdiler. Varıp tımarına gitti. Bu menteşe oğlanları iki yıl Tokat hisarında mahpus kaldılar. Kış kışladılar. Yaz yazladılar. Bir kış daha geldi. Tedarik gördüler, kış hazırlığı için odun aldılar. Altlarına dökmeye biraz kuru ot getirdiler. Ot getirene: 'Bu ot azdır. Bize bir çuval daha ot getir' dediler. Bu kez, ot getiren vardı, bir çuval çürük ot getirdi. Beğenmediler. Getiren kişiye geri verdiler. Aldı gitti. Hisar kapıcısı; ' Bu otu niçin geri alıp gidersin' diye sordu. Üveys Bey; 'Bu eski ottur. Kokar. Geri sahibine alıp gidiyorum' dedi. Gitti. Bir harar daha getirdi. Otu döktü. Ahmed Bey çuvala koydu. Yanlarına ot tıktı. Çuvalı kasına vurdu. Öfkeli bir halde: 'Canıma geçti. Bunların elinden ve pazarlıklarından aciz kaldım. Beğendiremiyorum. Bir kuru otu dahi beğenmezler. Ya bunları Osmanoğlu saklayıp neyler' diye söylene söylene Ahmed Bey'i hisardan dışarı çıkardı. Evvelden atları hazır edip dururlardı. Anlaşmışlardı. Hemen çuvaldan çıkıp at sırtına bindi. Yola koyuldu. O vakit Kara Yölük, Yaylasından dönmüştü. Hemen durmadan ona kadar gitti. Bu tarafta sabah oldu. Geldiler, hisar kapısını açtılar. Üveys Bey'i buldular. Ahmed Bey gitmiş. Haberini bildiler. Hünkara haber gönderdiler. Üveys Bey'in yeri boş aldı. Zindancı dahi tutsak beklemekten kurtuldu. Ahmed Bey dahi Kara Yölüğe varmadı. Mısır'a vardı. Zira Kara Yölük yanında durmadı. Mısır'da dahi durmadı. Vardı, Acem'e çıktı" ifadelerine yer verilmektedir." Atsız, **Aşık Paşaoğlu Tarihi**, M.E.B Yay, İstanbul 1992, s. 91-92.

⁴⁰ İ.Hakkı Uzunçarşılı, **Anadolu Beylikleri**, s. 76.

2. HAMİDOĞULLARI BEYLİĞİ VE ANTALYA ŞUBESİ

Anadolu Selçukluları zamanında Pisidya kıtası, coğrafi şartları nedeniyle uzun süre elde edilememiştir. III. Kılıç Arslan zamanında 1203’de, Isparta’nın zaptı ile bu tarafın istilasına başlanmış ve Eğirdir, Borlu, Yalvaç ve daha sonra da Antalya taraflarına Hamid Bey idaresindeki Türkmen aşireti yerleştirilmiştir⁴¹.

İbn-i Bibi Selçuknamede Isparta’nın fethinden bahsederken “ *Magrib diyarı denizin (Akdeniz) sahillerinin kalelerinin en büyüğü olan, yerinin güzelliği ve havasının ve suyunun letafeti bakımından diğer kaleler arasında özel ve müstesna bir yer işgal eden Isparta kalesi ve bölgesi alındı. Her gün bir yere bir minber kurmak ve düşman askerlerin sayısını azaltmak konusunda hayli mesafe alındı.*” İfadelerine yer verilmiştir⁴².

Eğirdir, Uluborlu, Yalvaç, Karaağaç, Keçiborlu, Isparta ve Burdur taraflarında, yani göller havzasına, Antalya havalisi ile Akdeniz sahiline kadar inerek, bir beylik kurmuş olan Hamidoğulları, Anadolu Selçukluları tarafından, Bizans hududuna yerleştirilmiş, belki de, Teke aşiretinin bir kısmı olan Türkmenler’deni. Bu beyliği kurmuş olan Feleküddin Dünder Bey yeni beyliğe büyük babası Hamid Bey’in adını vermiştir⁴³.

Şikari, eserinde Hamid Bey’den söz ederken onun Şam’dan geldiğinden bahseder ve iyi bir silahşor olması nedeniyle kendisine saygı duyulan bir bey olduğunu kaydeder⁴⁴.

⁴¹ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, **Anadolu Beylikleri**, s. 62.

⁴² İbn-i Bibi; **El Evamirü'l-Ala'ie Fi'L-Umuri'l-Ala'ie (Selçukname)**, Yay. Haz. Mürsel Öztürk, Ankara 1976,s. 96-97

⁴³ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, “Hamidoğulları”, **İ.A.**, C. V, M.E.B Yay., İstanbul 1987, s.189.

⁴⁴ “şöyle iştiâr verdi ki üstâd silâhşoru var idi, begzâde idi. Şâmlı idi. Bin yigit ile muhabbete Sivas’a geldi, Karaman’la buluşdu. Adına Hâmîd derler idi. Karaman ziyâde ri’âyet eyledi. Karaman ve Ertenâ, silâhşorlûk ‘ilmin andan tahsil eylediler”. Şikari, **Kitab-ı Karamaniye**, İstanbul 2005, s. 109.

Anadolu Selçuklu sultanlığı yıkılmaya yüz tuttuğu sıralarda Eğridir, Uluborlu ve Isparta çevresinde Hamidoğulları beyliği kurulmuş, bu beylik çok geçmeden egemenliğini Antalya'ya kadar uzatmıştır. Eğirdir gibi savunmaya elverişli bir noktayı elinde tutan Hamidoğulları, kuzey ve güney doğrultusunda oldukça işlek olan ticaret yollarını denetleyen bir devlet olarak görülmektedir⁴⁵.

Beyliğin gerçek kurucusu Dünder Bey'dir. Dünder Bey'den evvel babası İlyas Bey, Anadolu Selçuklularının uç beyi olarak, bu taraflarda bulunmuş ve oğlu Dünder Bey, hiçbir hüküm ve nüfuzu kalmayan Anadolu Selçuklularının son senelerinde, göller havzasında bir beylik kurmuş ve ilk defa Uluborlu'yu ve daha sonra da Eğirdir'i kendisine merkez yapmıştır. Dünder Bey bu ikinci beylik merkezini imar ederek, oraya kendi lakabından dolayı, Felekabat adını vermiştir⁴⁶.

Antalya'nın Dünder Bey tarafından ele geçirilmesi ile birlikte, beyliğin Antalya şubesinin başına Yunus Bey geçmiştir. Antalya, Selçuklular zamanında I. Gıyaseddin Keyhüsrev zamanında fethedilmişti. Antalya Doğu Akdeniz ticareti açısından önemli bir liman kenti idi. Bilhassa İskenderiye limanı ile yapılan ticaret önemli yer tutmakta idi. Hamidoğulları içinde bu limanın ele geçirilmesi iktisadi açısından büyük önem taşımaktadır⁴⁷.

⁴⁵ Zeki Arıkan, **XV – XVI. Yüzyıllarda Hamit Sancağı**, İzmir 1988, s.19.

⁴⁶ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, "Hamidoğulları", s.190.

⁴⁷ İbn-i Bibi, Antalya'nın Selçuklular tarafından fethinin sebebini anlatırken ticaret yolunun güvenliğini vurgulamıştır: "“Bir gün Sultan, her zaman yaptığı gibi saltanat tahtına oturmuş yargı işlerine(dad-ı zalame) bakıyor, adalet ve israf yoluyla zalimlerden hak olarak onların cezalandırılmalarını buyuruyordu. O sırada tacirler topluluğundan bir grup adliyyeye (dadgah) gelerek elbiselerini yırtmaya, yüzlerine toprağa sürmeye başladılar ve 'Ey bahtı açık olan şah! Ey yedi ülkenin hükümdarı! Biz kulların tüccarlar gurubuyuz. Helal kazanç elde etmek, çoluk çocuğumuzun nafakasını sağlamak için Horasan, Irak ve diğer yerleri gezerek tehlikelere göğüs gerdik. Dünyanın çeşitli yerlerinde zorlu yolculuklar yaptık. Kendimizi tehlikeye atmaktan ve zorluklara göğüs germekten hiçbir şekilde tereddüt etmedik. Kesin olarak, 'Çalışıp çabalamadan kimseye bir şey vermezler. Zaten kazancın yolu da ancak çalışıp çabalamaktan geçer'. İlkesine sahip çıktık. Kazanç uğruna çocuklarımızın, parmağı kar ve kazanç elde ettik. Oradan İskenderiye'ye gittik. Bir süre orda kaldık. Orda el erinde ve sanat konularında Musa'nın elinin (yed-i Beyza) yaptığını yapan Frenklerin ve Magribilerin imal eleri çeşitli mallar ve eşyalar satın aldık. Onları paketleyip bir gemiye bindik. Antalya sahiline varınca oranın yöneticileri olan Frenk melikleri bize eziyet ettiler. Bizim sözlü ve ameli hiçbir suçumuzu görmeden, konuşandan konuşmayandan neyimiz varsa zorla elimizden aldılar. Onu yaparken hiç utanıp sıkılmadılar. Her ne kadar yalvardıysak hiçbir etki yapmadı. Sonunda 'Şu

Takriben XIV. Asrın başlarında memleketin bazı yerlerini gezmeğe çıkmış olan Antalya Beyi'nin gafletinden istifade eden Dündar Bey, baskın neticesinde şehir ve kaleyi zapt etmiş ve biraderi Yunus Bey'i buraya tayin etmiştir. Yunus Bey'den sonra Antalya'ya oğlu Mahmud Bey gelmiş olup diğer oğlu Sinanüddin Calis denilen Hızır Bey'in de İstanos, yani Korkudeli emiri bulunduğu 1319 tarihli kitabeden anlaşılıyor. Beyliğe merkez olan Antalya'da Mahmud bin Yunus Bey zamanında 1324 senesinde İlhaniler'in Anadolu valisi Demirtaş, Hamidoğlu Dündar'ın üzerine yürüyerek onu kaçırmış ve Antalya'ya iltica etmiş olan Dündar'ı, yeğeni olan Mahmud Bey, Demirtaş'ın korkusundan veya husumetinden dolayı Demirtaş'a teslim ile katline sebep olmuştur⁴⁸.

Yerine tahta geçen Hüsamüddin İlyas Bey komşusu olan Karaman oğlu Alaüddin Bey ile epey uğraşmış ve mağlup olarak Germiyanoglu Süleymanşah'ın yanına gitmiş ve onun yardımıyla elinden çıkan yerleri geri almıştır. Şikari Karamanname'de, Germiyanogulları ile birlikte hareket eden İlyas Bey'le Karamanogulları arasındaki savaşta Felekabat'ın yakılıp yıkıldığından bahseder⁴⁹. İlyas Bey'in de vefatı tarihi malum değildir, 1374'den evvel olması icap eder. Bunun yerine oğlu Kemalüddin Hüseyin Bey geçmiştir. Bu zat da babası zamanında Karamanoglu'nun tecavüzünden bıkarak Beyşehir, Seydişehir, Akşehir, Yalvaç ve Karaağaç'ı, 1374'de seksen bin altın mukabilinde Osmanlı hükümdarı Murad Hüdavendigâr'a satmış, Isparta, Eğridir ve diğer şehirler kendisinde kalmıştır⁵⁰.

İlyas Bey 1375'ten evvel vefat etmiş, yerine oğlu Kemaleddin Hüseyin bey geçmiştir. Kemaleddin Hüseyin Bey, Osmanlı hükümdarı sultan Murad'ın isteği üzerine, memleketin en güzel parçalarını (Yalvac, Kara-Ağaç, Beyşehir, Seydişehir ve Akşehir) 80.000 altın karşılığında Osmanlıya satmaya mecbur edilmiş ve istemeyerek satmıştır. Sultan Murad, I. Kosova harbine giderken, Anadolu

---

anda adil Sultan, büyük bir haşmet ve gurur içinde Konya'da saltanat tahtında oturmaktadır. Mazlumları korumak için adalet sofrasını yaymıştır. Onun yanına gidin. Ona davanızı anlatın da asker çekip sizin derdinizin dermanını bulsun. Mallarınızı yağmadan kurtararak e geri versin' diye bizimle alay etti' dedi." İbn-i Bibi, **a.g.e.**, s. 115-116.

⁴⁸ İsmail Hakkı Uzunçarşılı; **Anadolu Beylikleri** , s. 67

⁴⁹ Şikari, **a.g.e.**, s. 194.

⁵⁰ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, **Anadolu Beylikleri**, s. 64.

Beyleri'nden yardımcı kuvvet istemiş ve Hüseyin Bey de, oğlu Mustafa Bey emrinde, bir miktar asker göndermiştir. Hüseyin Bey 1391'de vefat edince, memleketi Osmanlılar ve Karamanlılar'a geçmiş ve oğlu Mustafa Bey Osmanlı Devleti hizmetine girmiştir⁵¹.

Teke Oğulları 1308(?) -1423 seneleri arasında merkezi Antalya olan Tekeli, Hamid oğullarının bir kolu olarak hüküm süren bir Türkmen ailesi olup, Teke Bey, Emir Mübariz-ed-din Mehmed Bey'den sonra Teke Beyleri veya oğulları adını almıştır⁵².

Yunus Bey'den sonra Hamitoğulları'ndan ayrı olarak Teke-ili'nde hüküm süren bu ailenin azaları, diğer Türk beyliklerinde olduğu gibi, memleketin muhtelif bölgelerinde ayrı ayrı beylik etmeye başlamışlardır. Nitekim Yunus Bey'in büyük oğlu Mahmud Bey, Antalya'da iken, diğer oğlu Sinanüddin Calis Hızır Bey Korkudeli'nde, kölesi Zekeriya ise Teke Karahisarı'nda hüküm sürmektedir⁵³.

Teke Beyi Mehmed Bey döneminde, Kıbrıs Krallığı'yla mücadeleler olmuştur. Güney Anadolu'da faal bir rol oynayan Karaman-oğlu Alaeddin Ali Bey ve Karaman menşe'li Alaieyye beyi ile birleşen Mübariz-ed-din Mehmed Bey, Kıbrıs'lular ile amansız bir mücadeleye girmiştir ki, bunun neticesinde Pierre, 12 Nisan 1361'de Magosa limanında topladığı 114 parçadan ibaret bir filoyu 23 Ağustos 1361'de Teke-eli'nin merkezi sayılan Antalya limanı önüne getirmiş, ertesi gün, yani 24 Ağustos günü Saint-Barthelemy yortusunda, şehri hücumla zapt etmiştir⁵⁴.

Kıbrıslılar, Teke-ili'nin bu çok zengin şehrinde büyük yağma ve katliamda bulunmuşlardır. Bunun üzerine istanos'dan hareketle Antalya'ya gelen Mehmed

⁵¹ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, "Hamidoğulları", s.190.

⁵² Şehabettin Tekindağ, "Teke-Oğulları", İ.A, C. XII, M.E.B Yay, İstanbul 1979, s.128.

⁵³ Behset Karaca, a.g.e, s. 40.

⁵⁴ Şehabettin Tekindağ, "Teke-Oğulları", s. 130.

Bey. Bu şehri alamamış ise de Karamanoğlu Alaaddin Ali Bey'le birleşerek yeni bir mücadeleye girişmiş ve açlıktan teslim zorlanmak maksadı ile de Kıbrıslılar'a yiyecek satılmasını men etmiştir⁵⁵.

Mehmed Bey'in ertesi sene, maiyetinde 45.000 kişi ve sekiz kalyon ile yeniden Antalya önüne gelip, kale kumandanı Jacques de Nores ile çarpışması çok şiddetli geçmiş olmalıdır. Nitekim Pierre, garba gidip, Hıristiyan devletlerinin yardımlarını talep etmek zorunda kalmış idi⁵⁶.

Teke Bey olarak tanınan Mehmed Bey, hayatını Kıbrıslılarla mücadele halinde geçirmiş ve Antalya'yı geri almaktan asla vazgeçmemiş ve bunun içinde Alaiye ve Manavgat emirleri ile birlikte hareket etmiştir. Nitekim 1370'de giriştiği büyük bir kuşatmada muvaffak olamamış ise de, 14 Mayıs 1373 (21 Zilka'de 774)'te Antalya'yı geri almayı başarmıştır. Mehmed Beyi bu savaşlar esnasında, Antalya'nın küçük limanı ağzında kuleler arası gerilmiş olup, XVI. Yüzyılın başında hâla yerinde duran zinciri kırmasından dolayı ''zincir kıran'' lakabını da almış olması kuvvetli bir ihtimaldir⁵⁷. Kıbrıs kaynaklarına göre, Kıbrıslılar, ihtilaf halinde buldukları Cenevizler'in ellerine geçmesi için Antalya'yı Teke'ye bırakmışlardır⁵⁸.

Mübariz-ed-din Mehmed Bey'in ölümü ile yerine oğlu Osman Çelebi geçmiştir. Ancak, Osman Çelebi zamanında Teke Beyliği'nin eski ehemmiyetini kaybettiği, hakimiyetinin ise Antalya ile İstanoz (Korkud-ili)'la sınırlandığı anlaşılmaktadır. Nitekim I. Murad (ölm.1389),1387 'de Karaman-oğlu Alaeddin Ali Bey'i yenip Beyşehir'ne geçtiği sırada kendisine Teke'nin de düşman olduğu bildirilmiş, oda, onun biri Antalya, diğeri İstanoz (Korkud-ili) olmak üzere iki şehre

⁵⁵ Behset Karaca, **a.g.e**, s. 41.

⁵⁶ Şehabbetin Tekindağ, "Teke-Oğulları", s.130.

⁵⁷ Behset Karaca, **a.g.e**, s. 41.

⁵⁸ Şehabbetin Tekindağ, "Teke-Oğulları", s.130.

sahip fakir bir kişi olduğunu söyleyerek üzerine yürümeği lüzumsuz gördüğünü ifade etmiřti⁵⁹.

Yıldırım Beyazıd Antalya ve Teke elini aldıktan sonra oğlu İsa Çelebi'ye sancak olarak verdi. Ankara muharebesinden sonra Hamitoğullarından Osman Bey'in Antalya'dan başka İstanos (Korkuteli) ile diğer yerlerini tekrar sahip olduğu malum olup Timur'un yüksek hâkimiyetini tanımış, fakat Antalya'yı Osmanlılardan geri alamamış, İstanos'u beylik merkezi yapmıřtır⁶⁰.

Osman Çelebi, Ankara savaşından sonra İstanos'a sahip olmuş ise de, 1402-1415 senelerinde Antalya ve Alaiye hariç, Teke-ili'ne Karamanlılar hakim olmuş, Antalya ile Teke-Karahisarı Osmanlılar'ın elinde kalmıřtır⁶¹.

Osmanlı hükümdarı Çelebi Sultan Mehmed'in vefatı ve oğlu II.Murad'ın hükümetinin ilk buhranlı ve tehlikeli devresinde 1493'de Hamitoğlu Osman Bey, Karamanoğlu II.Mehmed Bey'le ittifak ederek Antalya'yı zapt etmek istemişlerse de bunların ittifakını haber alan Antalya Sancakbeyi Hamza Bey, birleşmelerine meydan vermeden ani olarak İstanos üzerine baskın yaparak, o sırada hasta olan Osman Bey'i öldümüş ve Antalya'yı almak üzere gelen Karamanoğlu Mehmed Bey de kaleden atılan bir gülle parçasını isabetiyle yaralanarak ölmüřtür⁶².

şikari'de, Karamanoğlu Mehmed Bey'le, Osman Bey'in ittifakından bahsetmekte ve Karamanlılar'ın, Osmanlılar'ın Düzmece Mustafa olayı ile uğraşmasından istifade ile kaleyi kuşattıklarını, Düzmece Mustafa işinin halledildiğinin ve Osmanlı'nın yardım gönderildiğinin duyulması üzerine geri

⁵⁹ şehabbetin Tekindağ, "Teke-Oğulları", s.131.

⁶⁰ İsmail Hakkı Uzunçarşılı; **Anadolu Beylikleri**, s.68.

⁶¹ Behset Karaca, **a.ge**, s. 44.

⁶² İsmail Hakkı Uzunçarşılı; **Anadolu Beylikleri**, s. 68-69.

çekilirken kaleden atılan bir gülle ile Karamanoğlu Mehmed Beyin öldüğünü kaydetmiştir⁶³.

Osman Çelebi'nin ölümüyle Teke-oğulları beyliği sona ermiştir. Osmanlı Devleti, Hamza Bey'e Anadolu Beylerbeyliği ile birlikte Osman Çelebi'nin hemşiresini ve Teke-eli Sancağı'nı mükafat olarak vermiştir⁶⁴.

---

⁶³ Şikari, **a.g.e.**, s. 39-40.

⁶⁴ Şehabettin Tekindağ, "Teke-Oğulları", s. 132.

II. YÖRÜKLÜK VE TÜRKMENLİK KAVRAMLARI

Toplumunu teşkil eden önemli unsurlardan birisi de konargöçer teşekküllerdir. Konuyla ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde Anadolu'nun Kızıl Irmak'tan itibaren Ege ve Marmara'ya kadar uzanan batı kısmı ile Rumeli'de yaşayanlarına Yörük, Anadolu'nun Kızıl Irmak'tan itibaren doğu ve güney kısmında kalan bölgelerdeki nomad guruplar genellikle Türkmen olarak adlandırılmaktadır⁶⁵.

Yörük ve Türkmen adlandırmaları farklı etnik guruplardan ziyade zaman içerisinde farklılaşan hayat tarzlarının neticesinde ortaya çıkmışlardır. Konuyla ilgili Gökbilgin'in şu ifadeleri meseleyi çok güzel izah etmektedir: “*Aşiret, taife, cemaat diye gösterilen ve mesela Türkmen Aşireti, Yörük Taifesi, ayrı şeyler olmayıp aynı menşe'den çıkan ve sonrada zamanla mekanla çoğalarak tali guruplara ayrılan veya muhtelif parçaların birleşmesiyle yeni bir birlik vücuda getiren aynı dili konuşan, aynı hayat tarzını ve aşağı yukarı aynı örf ve adetleri devam ettiren ve yabancı unsurlarla en az bir derecede karışan temiz bir Türk etnik unsurudurlar*”⁶⁶.

Türkmen kelimesin ortaya çıkışı ve anlamıyla ilgili değişik görüşler ileriye sürülmüştür. Kaşgarlı Mahud, Divan-ı Lügat'it-Türk'de Türkmenler'in Oğuzlar'dan olduğunu kaydedecek ve Türkmen kelimesin Türkmanend yani Türk'e Benzer kelimesinden geldiğini kaydedecektir. Kaşgarlı, Türkmenler'in aslında yirmi dört kabileden oluştuğu, ancak iki kabileden ibaret olan Halaçlılar'ın bazen bunlardan ayrıldıkları için Oğuz sayılmaz, asıl olan budur diye kaydetmiştir⁶⁷. Neşri Kitab-ı Cihannuma'da “*Devlet-i Abbasiyye'de Türk neslinden Salur bin Dağhan denilmekle müllakkabdür, Mülluk-i Türkten evvel İslama gelen mümin olan oldur. Ve hicretin üç yüzünde (M. 912-913) Etrakden iki bin kişi hargahıyla islama gelüp mümin ve mütteki oldular. Andan ötürü buna Türk-i İman denildi. Lafızda tahfif idüp Türkman*

⁶⁵ M. Tayip Gökbilgin, *Anadolu ve Rumelide Yörükler Tatar ve Evlad-ı Fatihan*, İstanbul 1957, s. 8. Cengiz Orhonlu, *Osmanlı İmparatorluğunda Aşiretlerin İskanı*, İstanbul 1987, s. 112-120.

⁶⁶ M. Tayip Gökbilgin, *Anadolu ve Rumelide Yörükler*, s.7.

⁶⁷ Kaşgarlı Mahmud, *Divan-ı Lügat'it-Türk*, C. III, (Çev. Besim Atalay) Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1986, s. 415- 417.

didiler. Türkmanın adı ol vakitten berü konuldu.” İfadeleri ile Türkmen kelimesini açıklamaya çalışmıştır⁶⁸.

Sonuç olarak Türkmen adı X. yüzyılda Ordu şehrinde oturan küçük bir topluluğun adı iken, belki de Müslüman komşularının kendilerine verdiği tarihi rol ile XI. yüzyılda Karluk, Halaç ve Oğuzlar’ı da içine alan siyasi bir terim olmaya başlamıştır. Öte yandan Oğuzlar’ın, XIII. yüzyıla kadar kendilerini Türkmen diye isimlendirmeleri her halde konargöçer ile yerleşik farkından kaynaklanmaktaydı ve Türkmenler konargöçer hayatı temsil ediyorlardı⁶⁹.

Netice itibarıyla Yörük ve Türkmen adının Oğuzlar’a verilen isimler olduğu açıktır. Bu sözün menşei ile ilgili olarak zaman zaman muhtelif görüşler ileri sürülmüştür. Bunlardan Ok eski Türkler tarafından da kullanıldığı gibi boy yani kabile anlamına geldiği, uz’un ise cemi edatı vazifesini gördüğünü ileri sürülmüştür. O halde Oğuz, “kabileler” anlamına gelen bir sözdür, zira Oğuz boylarının tasnifi de bu durumu doğrulamaktadır⁷⁰.

Bugünkü bilgilerimize göre, Oğuz adına ilk defa Yenisey Kitabeleri’nde rastlanmaktadır. Bu kitabelerde altı oğuz boyunun adı geçiyor. Kitabe Barlık Irmağı yöresinde olup Öz Yiğen Alp Turan adlı bir beye dairdir, böylece bu kitabenin yazıldığı zamanda altı boy halinde Barlık Irmağı kıyılarında yaşamaktaydılar. Yenisey Kitabeleri’nin, Orhun’dakilerden daha eski bir zamana (6. ve 7. yüzyıla) ait olduğu umumiyetle kabul edilmiştir. Buna göre Oğuzlar’ın, Göktürkler’in kuzeyindeki yurtlarına gelmeden önce Barlık Irmağı kıyılarında yaşadıkları ve o zaman altı boydan müteşekkil oldukları söylenebilir⁷¹.

⁶⁸ Mehmed Neşri, **Kitab-ı Cihannuma**, (Haz. Faik Reşit Unat, Mehmed A. Köymen), C. I, Ankara 1995, s. 16-17.

⁶⁹ Tufan Gündüz, **Anadolu’da Türkmen Aşiretleri**, İstanbul 2007, s. 12.

⁷⁰ Faruk Sümer, **Oğuzlar**, Ankara 1972, s. 14.

⁷¹ Faruk Sümer, “Oğuzlar” **İ.A.**, M.E.B Yay, C. IX, İstanbul 1964, s. 378.

Oğuzlar, Kaşgarlı Mahmud'un Divanında 22 boy ve Reşideddin'in Cami'üt-Tevarihinde ise 24 boy olarak gösterilmiştir. Kaşgarlı Mahmud, Oğuzlar için Türkmen'dirler ve yirmi iki bölüklerdir, her bölüğün ayrı bir belgesi ve hayvanlarına vurulan damgası vardır açıklamasını yapmıştır. Bahsedilen yirmi iki boyun isimlerini de sırasıyla, “*Kınık, Kayı, Bayundur, Yıva, Salgurlar, Afşar, Beğtili, Beğdüz, Bayat, Yazgır, Eymür, Karabölük, Alkabölük, İğdir, Üreğir, Tutırka, Ulayundluğ, Töğer, Beçenek, Çuvaldar, Çepni, Çarukluğ*”, olarak kaydedilmiştir⁷².

Osmanlı Kanunnamelerinde Yörükler genelde konargöçer olarak nitelenmişlerdir. Ancak bütün Yörük guruplarının konargöçer olmadıkları da görülmektedir. Yerleşik durumda olan Yörükler de bunmaktadır. 176 numaralı defterde bulunan kanunnamede yer alan “*her Yörük göçer ve konar ve köyde mütemekkin olur ...*” ifadeleri durumu çok güzel açıklamaktadır⁷³. Yerleşen Yörükler için “*mütemekkin*” ifadesinin sıkça kullanıldığını görüyoruz. Mütemekkin kelimesi ile ilgili olarak Şemseddin Sami, Arapçada bu kelimeni aslının kadir, muktedir, mutasarrıf manasına geldiğini ve mekanı olan, sakin ve mukim manalarında kullanılmasının yanlış olduğunu kaydeder⁷⁴. Bunun yanında yerleşmiş Yörükler için “*oturak ve sakin*” ifadelerinin de kullanıldığı görülmektedir. Defterlerde cemaatlerin oturak veya göçer oldukları genelde kaydedilmiştir. Güne Barza Cemaati ve bu cemaate tabi tirlere kaydedildikten sonra, cemaatin hasılı verilirken Göçer Güne Barza ile Oturak Güne Barzanın, Oturak Germiyan ile Göçer Germiyanın hasılları ayrı ayrı verilmiştir⁷⁵. Kanunnamelerde bazen Yörükler için “*la mekan*” ifadesinin kullanıldığı görülmektedir⁷⁶. Bizce bu tabir Yörükleri nitelemek için çok da doğru görünmemektedir. “*La mekandan*” kasıt toprak işlememekse, bir çok Yörük cemaatinin az yada çok arazi işlediği görülmüştür. Kelimeden, tamamen yersiz, yurtsuz anlamı çıkacaksa bu durum Yörükleri kesinlikle nitelememektedir.

⁷² Kaşgarlı Mahmud, **a.g.e.**, C. I, s. 58-59.

⁷³ **BOA, TD176**, s. 214.

⁷⁴ Şemseddin Sami, **Kamus-ı Türki**, İstanbul 1996, s. 1285.

⁷⁵ **BOA, TD 61**, s. 98.

⁷⁶ Ahmet Akgündüz, **Osmanlı Kanunnameleri**, C. V, İstanbul 1992, s. 136.

Osmanlı idaresinde Yörüklerin aşiret, cemaat, bölük ve tirler şeklinde kaydedildiği görülmektedir. Aşiret, Arapça bir kelime olup, kabile teşkilat ve taksimatında ilk ve en küçük grup manasında kullanılmaktadır. Bir büyük baba ile oğul ve torunların vücuda getirdiği büyük bir aile demektir. Araplar'da kabile teşkilatında değişik aşiretlerden bir fasıla, fasılalardan bir fahz, fahzlardan bir batn, batnınlardanda bir kabile teşekkül etmektedir. Türkçe'ye geçen bu aşiret kelimesinin manası değişerek, büyük aile manasında değil, göçebe veya yarı göçebe hayatı yaşayan oymak veya boy manasında kullanılmaktadır⁷⁷. Bizim çalıştığımız sancaklarda bulunan Yörükler içerisinde aşiret olarak adlandırılan bir guruba rastlamadık. Bu sancaklarda bulunan Yörükler umumiyetle cemaatler şeklinde defterlere kaydedilmişlerdir. Cemaatlerin tir, bölük, oba veya cemaat adı altında alt guruplara ayrıldıkları görülmektedir. Bilhassa Menteşe sancağında bulunan Yörük cemaatlerine tabi alt gurupların sıklıkla tir şeklinde adlandırıldıkları görülmektedir. Teke ve Hamid sancağında da birkaç örneğine rastlamaktayız. Defterlerden anladığımız kadarıyla Arapça'da ok anlamına gelen tir kelimesi, cemaatlere tabi alt gurupların adlandırılmasında kullanılmıştır. Tir kelimesi Anadolu'da, Küçük parçalara ayrılmış toprak, evlek anlamında, üstü ince toprakla örtülü taşlık, kayalık yer anlamlarında kullanıldığı gibi patlamış pamuk kozası ve büyük heybe anlamlarında da kullanılmaktadır⁷⁸. Defterlerde cemaate bağlı kaydedilen tirlere, sancak içerisindeki farklı kaza ve nahiyelere dağılmış durumdadırlar. Menteşe Sancağında bulunan Horzum Cemaati'nin tirleri Muğla, Peçin, Köyceğiz ve Mekri Kazasın'a tabi kaydedilmiştir. Cemaatin tirlerinden olan Bayındır Tiri Muğla Kazasın'a tabi kaydedilmiş ancak Ayasuluğ Kazası'nda oldukları belirtilmiştir⁷⁹. Teke Sancağı içerisinde kaydedilen Uluyörük ve Varsaklar'a tabi kaydedilen alt guruplar bölük olarak nitelenmiştir. Bahsedilen örnekleri çoğaltmak mümkündür.

Netice itibarıyla Yörük ve Türkmen adlandırmaları, aynı soydan gelen fakat zaman içerisinde iktisadi faaliyetlerindeki ve yaşadıkları coğrafi alanlardaki

⁷⁷ Mükremin Halil Yınanç, "Aşiret", İ.A., C. I, İstanbul 1976, s. 710.

⁷⁸ Derleme Sözlüğü, C.X, s. 3966.

⁷⁹ TD 61, s. 40-52.

farklılaşmaların değişik hayat tarzları doğurduğu ve bu sürecin farklı adlandırmaları getirdiği söylenebilir.

I. BÖLÜM

MENTEŞE SANCAĞI YÖRÜKLERİ

I. XV. VE XVI. YÜZYILLARDA MENTEŞE SANCAĞININ İDARİ DURUMU

Menteşe Beyi Ahmed Gazi'nin ölümünden sonra, Mentеше Beyliğinin Osmanlılar tarafından işgal olunarak sancak itibarı ile Hoca Firuz Bey'e verilmiş ve Mentешеoğlu da (bu her halde Ahmed Bey'in oğlu olacaktır) Mısır'a kaçmıştır⁸⁰.

1402'de Ankara Savaşı'ndan sonra kendisinden yüksek hâkimiyetini tanımak şartıyla Timur tarafından memleketleri kendilerine verilen diğer Anadolu Beylikleri gibi Mentеше Beyliği de Mehmed Bey ile oğlu İlyas Bey'e verilerek tabiiyet alameti olarak üzere kendilerine taç, kemer ve yarlık verilmiştir. Mehmed Bey Kütahya'dan kalkıp Ege mıntikasına gitmekte olan Timur'a Menderes nehri sahilinde yetişip, hediyelerini takdim ederek Timur'un tahsildarıyla birlikte Mentеше ilinden tahsil ettikleri hayvan ve sair levazımat ile Tire'de bulunan Timur'un ordugâhına gelmiştir⁸¹.

Çelebi Mehmed kardeşi Musa'ya galebe ederek 1413'te Osmanlı Devleti'ni bir idare altında toplamaya muvaffak olmuştur⁸². Mentеше Beyi İlyas Bey, bu senelerde üzerine kendi adının yanında Osmanlı sultanının da zikredildiği paralar bastırdı⁸³.

---

⁸⁰ İ.Hakkı Uzunçarşılı, "Menteşe Oğulları", s. 728.

⁸¹ İ.Hakkı Uzunçarşılı, **Anadolu Beylikleri**, Ankara 1988, s. 77.

⁸² İ.Hakkı Uzunçarşılı, "Menteşe Oğulları", s. 729.

⁸³ Paul Wittek, **a.g.e.**, s. 97.

İlyas Bey'in ölümünden sonra Osmanlı tarafından topraklara el konulmuş ve kardeşinin çocukları Ahmed ve Üveys Tokat'a hapsedilmiştir. II. Murad tarafından Mentеше Vilayeti, Balaban Paşaya verilmiştir. Mentеше Beyliği'nin varislerinden Ahmed Bey, Tokat'tan kaçarak tahtını ele geçirmeye çalışmışsa da başaramamıştır⁸⁴.

Menteşe Sancağı Osmanlı idaresinde Anadolu Beylerbeyliği'ne tabi sancak olarak kaydedilmiştir. 39 numaralı Mufassal Defterde sancağa tabi, Pırnaz, Mekri, Karpuzlu, Çine, Sobuca, Defteran, Balat, Peçin, Bozöyük, Muğla, Tavas, Köyceğiz ve Dalaman Nahiyeleri kaydedilmiştir. 47 numaralı Mufassal Defterde de Pırnaz, Milas, Peçin, Bozöyük, Muğla, Tavas ve Köyceğiz kazaları sancağa tabi kaydedilmiştir. 61 numaralı Mufassal Defterde de Balat Kaza olarak kaydedilmiştir. Peçin, Bozöyük, Tavas, Mazun, İsravalos, Milas, Muğla, Köyceğiz, Pırnaz, Mekri,

---

⁸⁴ Bu Olay Cihannuma ve Aşıkpaşaoğlu Tarihinde şu şekilde anlatılmıştır: “Menteşoğlu Yakup Bey öldü. İki oğlu kaldı. Biri İlyas Bey, biri Mahmud Bey ama bu Mahmud Bey, bey olmadı. İlyas Bey, bey oldu. Bir gün o dahi Allah rahmetine vardı. Onun dahi iki oğlu kaldı. Ama hünkar kapısında kulluk ederlerdi. Bunlar işittiler ki babaları ölmüş, defterleri dürülmüş. Buradaki iki oğlunu Tokat'a gönderdiler. Bedevi Çardağı tumar verdiler. Birisinin adına Üveys derlerdi. Birisinin adına Ahmed derlerdi. Mentеше ilini Balaban Paşa'ya tumar verdiler. Varıp tumarına gitti. Bu menteşe oğlanları iki yıl Tokat hisarında mahpus kaldılar. Kış kışladılar. Yaz yazladılar. Bir kış daha geldi. Tedarik gördüler, kış hazırlığı için odun aldılar. Altlarına dökmeye biraz kuru ot getirdiler. Ot getirene: 'Bu ot azdır. Bize bir çuval daha ot getir' dediler. Bu kez, ot getiren vardı, bir çuval çürük ot getirdi. Beğenmediler. Getiren kişiye geri verdiler. Aldı gitti. Hisar kapıcısı; 'Bu otu niçin geri alıp gidersin' diye sordu. Üveys Bey; 'Bu eski ottur. Kokar. Geri sahibine alıp gidiyorum' dedi. Gitti. Bir harar daha getirdi. Otu döktü. Ahmed Bey çuvala koydu. Yanlarına ot tıktı. Çuvalı kasına vurdu. Öfkeli bir halde: 'Canıma geçti. Bunların elinden ve pazarlıklarından aciz kaldım. Beğendiremiyorum. Bir kuru otu dahi beğenmezler. Ya bunları Osmanoğlu saklayıp neyler' diye söylene söylene Ahmed Bey'i hisardan dışarı çıkardı. Evvelden atları hazır edip dururlardı. Anlaşmışlardı. Hemen çuvaldan çıkıp at sırtına bindi. Yola koyuldu. O vakit Kara Yölük, Yaylasından dönmüştü. Hemen durmadan ona kadar gitti. Bu tarafta sabah oldu. Geldiler, hisar kapısını açtılar. Üveys Bey'i buldular. Ahmed Bey gitmiş. Haberini bildiler. Hünkara haber gönderdiler. Üveys Bey'in yeri boş aldı. Zindancı dahi tutsak beklemekten kurtuldu. Ahmed Bey dahi Kara Yölüğe varmadı. Mısır'a vardı. Zira Kara Yölük yanında durmadı. Mısır'da dahi durmadı. Vardı, Acem'e çıktı” Atsız, **Aşık Paşaoğlu Tarihi**, s. 91-92. Mehmed Neşri, **Cihanuma**, C. II, s. 587.

Sobuca, Çine, Mesken ve Defteran da nahiye olarak kaydedilmiştir. 176 numaralı Yörükân defterinde Milas, Balat, Mekri, Köyceğiz, Muğla, Kestel ve İsravalos kaza olarak, Peçin, Çine, Sobuca, Mazun, Bozöyük, Tavas, Pirnaz ve Defteran nahiye olarak kaydedilmiştir. 337 numaralı Mufassal Defterde de Peçin, Eskihisar, Tavas, Muğla, Pirnaz, Köyceğiz, Mazun, Balat, Çine, Bozöyük ve Defteran Kazaları kaydedilmiştir.

II. MENTEŞE SANCAĞI YÖRÜKLERİ

1. OTURAK BARZA

Oturak Barza Cemaati Menteşe Sancağı'nda kaydedilen Yörükler içerisinde en kalabalık cemaatlerden birisidir. Barza kelimesinin ne anlamda kullanıldığı ilgi çekmektedir. Defterde Oturak Barza, Göçer Barza veya Germiyan Barzası şeklinde kullanıldığı görülmektedir. Barza kelimesinin burada ki kullanımlarından hareketle, değişik cemaatlerin kollarından oluşmuş bir birlikteliği tanımlamak için kullanıldığı anlaşılmaktadır. Anadolu'da barza kelimesi, vücudunun yarısı beyaz, yarısı kara yani ala keçi için kullanılan bir tabirdir⁸⁵.

1517 Tarihli defterde, Oturak Barza Cemaati otuz iki tir olarak kaydedilmiştir. Bu tarihte Mazun Kazası'na tabi kaydedilen Köpekler Tiri'nin diğer adının Mandıca olduğu kaydedilmiştir. Yensüz, İbrahim ve Kızılca Viran Tirleri'nin de Çakmar Cemaati'ne tabi olduğu ve Çakmar Cemaati'nin de Oturak Barza'ya tabi olduğu kaydedilmiştir. Burada bahsedilen tirlerin, Oturak Barzaya tabi cemalardan olan Çakmar'dan ayrıldığı anlaşılmaktadır. 1517 senesinde cemaat 1422 hane olup; bunun 165 hanesi çift, 241'i nim, 765'i bennak ve 251'i kara yazılmıştır. Cemaatin kolları Peçin, Mazun, Çine, Sobuca, Defteran ve Balat Kazaları'na dağılmış durumdadır⁸⁶. 1532 tarihinde ise bu yerlere Milas da eklenmiştir. Cemaatin nüfusunda bu iki defter arasında çok fazla bir değişiklik yoktur. Bu tarihte İsa veledi Selman Tiri'in diğer adının Selemşah olduğu kaydedilmiştir. Kızılca Börklü Tiri'nin Kızıl Karyesi'nde yerleştiği kaydedilmiştir. 1532 tarihli defterde cemaatin nüfusu toplam 1429 hanedir. 298 hane çift, 108, hane nim çift, 800 hane bennak, 223 hane de kara olarak kaydedilmiştir⁸⁷.

---

⁸⁵ **Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü**, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yay., C. II, Ankara 1993, s. 536.

⁸⁶ **TD 61** s.18

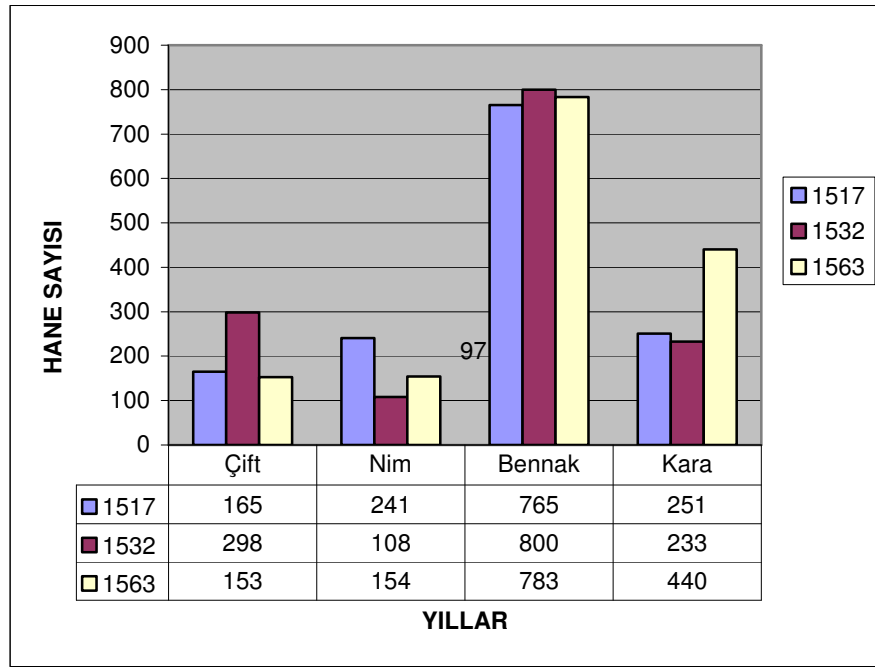
⁸⁷ **TD 176**, s. 16.

1563 tarihli defterde, cemaatin Çine ve Mazun Kazası'na tabi olanlar olmak üzere iki kısma ayrılarak kaydedildiği görülmektedir. Cemaatin kollarından olan Bali Barzası, Mazun Kazası'na tabi kaydedilmiş olmasına rağmen Balat Kazası'nda bulunmaktadır. Mustafa veled-i Oruç Gazi kolu ise Milas Kazası'nda bulunmaktadır. Bu kayıtlardan, cemaatin 51 hanesinin Mazun Kazası'na tabi Koçarlı ve Halil Beğlü Köyleri'nde, 45 hanesinin de Katrancı Köyü'nde buldukları anlaşılmaktadır. Cemaatin 53 hanesi ise Pamuta? adlı bir dağda yerleşmiş durumdadır. 1563 tarihli defterde 154 nim, 783 bennak, 440 kara olmak üzere toplam 1373 hane kaydedilmiştir⁸⁸. Defterin bazı yerleri silindiği için çiftlerin rakamı ve hasıl kısmı da silinmiştir. Defterin sağlam kısımlarında 153 hane çift olarak kaydedilmiştir. Çift yazılanlarda eklendiğinde cemaatin 1526 hane veya biraz daha fazla olması gerekmektedir. 1517 ve 1532 tarihli defterler karşılaştırıldığında cemaatin nüfusunda fazla bir değişiklik olmadığı görülür (Bkz. Grafik I. 1.). 1517 tarihli kayıta, cemaat nüfusunun % 12'si çift arazi kullanırken, % 17'si nim çift tasarruf etmiştir, % 54'ü bennak ve % 17'si kara kaydedilmiştir. 1532 senesine gelindiğinde çift arazi işleyenler, % 21'e yükselirken, nim çift işleyenlerin oranı % 8'e gerilemiştir. Çift kaydedilenlerde % 9 artış varken, nim çift yazılanlarda da % 9 azalma görülmektedir. Buradan hareketle 1532 senesinde yapılan tahrirde nim çift arazilerin birleştirilerek çift arazi olarak verildiği anlaşılmaktadır.

Grafik I. 1, Oturak Barza Cemaati Hane Yekunları

---

⁸⁸ BOA, TD 337, s. 9a.

1517 ve 1532 tarihli defterlerde cemaate tabi olarak kaydedilen; Kuzbuz, Balcı Deresi, Kara Kilise, Mersin Bek, Timur Çayırı, Hızır veled-i Ahmed, Arslan Sokduğu, İbrahim ve İsa veled-i Selemşah Tirleri⁸⁹, 1563 tarihli defterde bulunmamaktadır. Bu defterde de iki yeni tir, Urban Bölüğü ve Tokurşa Tirleri'nin adı geçmektedir. 1517 ve 1532 tarihli defterlerde, cemaate tabi olan İbrahim tirinin Çakmar'dan ayrılan bir kol olduğu anlaşılmaktadır⁹⁰. 1563 tarihli defterde yer alan Korkud tiri diğer defterlerde geçmemektedir. 1517 senesinde cemaatin en büyük kolu Tir-i Eşen'dir. Tirin toplam hane sayısı 112 lup, 20 hanesi çift, 29 hanesi nim çift, 64'ü bennak ve 9'u kara kaydedilmiştir⁹¹. 1532 senesinde Eşen tirinin hane sayısı 148'e yükselmiştir. Bu 148 hanenin 50'si çift, 5'i nim çift, 72'si bennak ve 21'i kara kaydedilmiştir⁹². 1563 senesine gelindiğinde, yine en büyük tir Eşen'dir ve tirin hane sayısı 201 hane olmuştur. Toplam hane sayısının, 46'sı çift, 17'si nim çift, 80'i bennak ve 58'i kara kaydedilmiştir⁹³. Cemaate tabi kaydedilen tirlerin durumları ile ilgili zaman içerisinde değişiklikler oluşmuştur. Bu değişiklikler tablo I. 1, I. 2 ve I. 3'den takip edilebilir.

⁸⁹ TD 61, s. 1-15, TD 176, s. 1-13.

⁹⁰ TD 61, s. 16, TD 176, s. 14.

⁹¹ TD 61, s. 4-5.

⁹² TD 176, s. 2.

⁹³ BOA, TD 337, s. 3a- 4a.

Oturak Barza Cemaati'nin, 1517 tarihli defterde vergi gelirleri toplamı, 55000 akçadır. Bu tutarın 20228 akçasının çift, nim çift, bennak ve kara resmi olduğu anlaşılmaktadır. Bu tutar, toplam vergi gelirinin % 30'una tekabül etmektedir⁹⁴. 1532 tarihli defterde cemaatin vergi gelirinde bir miktar artış olmuş ve rakam 60151'e çıkmıştır. Çift, nim çift, bennak ve kara yazılanlardan alınan vergilerin toplamı 22668'dir⁹⁵. Bu tutar toplam gelirin yaklaşık % 37'sine tekabül etmektedir. 1563 tarihli defterde hasıl kısmı silik olduğundan okunamıyor⁹⁶. Bu nedenle karşılaştırma yapamıyoruz. Lakin diğer iki defter karşılaştırıldığında vergi gelirlerinin % 70'inin hayvancılık faaliyetleri ile ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Ancak burada gözden kaçmaması gereken noktalardan biriside, cemaatin azımsanmayacak miktarda tarım arazisi kullanmasıdır. 1517 tarihinde cemaatin vergi gelirleri toplamının % 10'unu çift arazi, % 8'ini de nim çift arazi tasarruf edenlerden alınan vergiler oluşturmaktadır. Bennaklardan alınan vergi, toplam gelirin % 17'sine, karalardan alınan vergi ise % 3'üne tekabül etmektedir. 1532'de ise çift vergisi olarak alınan miktar toplam gelirin % 17'sini oluşturmaktadır. Nim çift tasarruf edenler ise toplam vergi miktarının % 3'ünü ödemektedirler. Burada çift resmi toplamındaki artış dikkati çekmektedir. Bennaklardan alınan vergi miktarı, toplam vergi gelirinin yüzde % 16'sına, karalardan alınanda % 2'sine düşmüştür.

Osmanlı'nın değişik coğrafyalarında da, Oturak Barza Cemaati'nin kolu olarak yazılan tirlerle aynı adı taşıyan cemaatleri görmek mümkündür. Tir-i Köpekler incelediğimiz defterlerde Oturak Barza içerisinde verilmiştir. Aynı isimle Kars-ı Meraş, Sis, Aydın, Vize ve Karahisar-ı Şarki Sancakları, Eğri Göz Kazası (Kütaya Sancağı), Silifke Kazası (İçel Sancağı), Prevadi Kazası (Silistre Sancağı)'nda da yörükân taifesi bulunmaktadır⁹⁷. Cemaatin kollarından olan Tokurcunlu adına Mudurnu Kazası'nda, Mersin adına da Trabzon Sancağı yörükân

---

⁹⁴ TD 61, s. 18.

⁹⁵ TD 176, s. 17.

⁹⁶ TD 337, s. 9a.

⁹⁷ Cevdet Türkay, **Osmanlı İmparatorluğu'nda Oymak, Aşiret ve Cemaatler**, İstanbul 2001, s. 195.

taifesi içerisinde rastlamaktayız. Başlamışlı adı Kırşehir, Bozok Sancağı Yörükler taifesi içinde görülmektedir⁹⁸.

Tablo I. 1, 1517 Senesi Oturak Barza Cemaati Hane Sayıları

CEMAATİN ADI	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tabi	sayfa
İsa veled-i Selemşah	-	-	-	-	Peçin	1
Mustafa veled-i Oruç	3	1	9	10	Milas	2
Tokurcanlı	-	1	39	4	Çine	2
Encin	4	17	39	6	Çine	3
Şahma	7	4	23	4	Çine	3-4
Eşen	20	19	64	9	Çine	4-5
Kozan	13	17	46	7	Çine	5-6
Kuzbuz	6	5	25	7	Çine	6-7
Hacı Rahman	1	10	28	13	Çine	7-8
Çakmar	4	13	29	13	Sobuca	8
Seydi Ali veled-i Güvendik	6	13	21	10	Mazun	8-9
Ada Gerşi	6	12	23	11	Mazun	9
Başlamışlı	9	9	24	8	Mazun	9-10
Balcı Deresi	4	11	7	6	Mazun	10
Sapa Alanı	8	20	33	12	Mazun	10-11
Ağaçlı Köy	4	12	32	1	Mazun	11-12
Kara Kilise	18	8	28	9	Mazun	12
Kızılca Börklü	2	2	33	8	Mazun	12-13
Kızılca Börklü	2	8	27	7	Mazun	13
Mersin Bölüğü	-	1	14	5	Mazun	13-14
Köpekler	-	7	5	2	Mazun	14
Timur Çayırı	-	1	4	5	Mazun	14
Hızır veled-i Ahmed	10	6	36	13	Defteran	14-15
Eryılan Sokduğu	9	13	34	13	Mazun	15
Bali Barzası	-	2	24	14	Balat	15-16
Yensüz	3	2	14	3	Sobuca	16
İbrahim	6	-	6	10	Sobuca	16
Aça Ova	4	6	5	5	Mazun	16
Kızılca Viran	-	1	7	1	Sobuca	17
Viran	6	5	18	10	Mazun	17
Hisar	-	-	10	3	Mazun	17
Saru Ahmed veled-i İsmail	4	6	22	11	Sobuca	17-18

⁹⁸ Cevdet Türkay; **a.g.e.**, s. 197.

Tablo I. 2, 1532 senesi Oturak Barza Cemaati Hane Sayıları

CEMAATİN ADI	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tabi	Sayfa
İsa veled-i Selman	4	-	42	15	Peçin	1
Mustafa veled-i Oruç Gazi	3	2	19	2	Milas	2
Eşen	50	5	72	21	Çine	2
Korkud	10	4	19	5	-	4
Hacı Rahman	21	15	47	7	Peçin	4-5
Çakmar	15	6	52	7	-	5-6
Seydi Ahmed veled-i Güvendik	6	13	31	4	-	6
Ada Gerisi	12	3	44	9	Mazun	6-7
Başlamışlu	10	4	26	4	Mazun	7
Balcı Deresi	10	5	16	6	Mazun	7-8
Sapa Alanı	16	7	35	13	Mazun	8
Ağaçlı Köy	2	4	47	10	Mazun	9
Kara Kilise	18	7	38	15	Mazun	9-10
Kızılca Börklü	3	-	27	6	Mazun	10
Kızılca Börklü	1	-	41	1	Mazun	10-11
Mersin Bölüğü	6	-	25	11	Mazun	11
(Okunamadı)	2	5	5	2	Mazun	11
Timur Çayırı	3	11	10	7	Mazun	11-12
Tir-i Hızır veled-i Ahmed	15	7	30	13	Mazun ve Defteran	12
Arslan Sokduğu(?)	21	2	33	13	Mazun	12-13
Bali Barzası	4	-	25	6	Balat	13
Yensüz	6	12	14	7	Sobuca	14
İbrahim	10	5	11	1	Sobuca	14
Akça Ova	8	1	12	4	Mazun	14
Kızılca Viran	6	12	5	4	Sobuca	15
Viran	8	4	19	9	Mazun	15
Hisar	-	-	18	5	Mazun	15
Saru Ahmed veled-i İsmail	14	2	38	17	Mazun ve Sobuca	16

Tablo I. 3, 1563 senesi Oturak Barza Cemaati Hane Sayıları

CEMAATİN ADI	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tâbi	Sayfa
Hacı Rahman	12	11	-	-	Çine	2b
Encin	12	15	51	39	Çine	2b-3a
Eşen	46	17	80	58	Çine	3a-4a
Tokurcunlu			20	6	Çine	4a
Şahma	13	2	23	9	Çine	4a
Oturak Barza	2	1	9	2	Çine	4a-4b
Kızılca Börklü	-	-	29	4	Mazun	4b
Kızılca Börklü	-	5	11	3	Mazun	4b
Hisar	-	4	11	2	Mazun	4b
Oturak Barza Cemaati	1	-	32	19	Mazun	5a
Oturak Barza Cemaati	11	7	19	14	Mazun	5a
(Okunamadı)	3	8	9	27	Mazun	5a-b
Ağaçlu Köy	7	2	24	33	Mazun	5b-6a
Sapa Alanı	4	14	20	22	Mazun	6a
(?) Köy	2	2	13	8	Mazun	6a
Köpekler	1	9	9	8	Mazun	6a-b
Urban Bölüğü	4	3	30	13	Mazun	6b
Başlamışlu	2	5	29	20	Mazun	6b-7a
Alaeddin Cemaati	2	14	20	12	Mazun	7a
Ada Girişi	18	12	19	25	Mazun	7a-7b
Tokurşa	-	-	11	3	Mazun	7b
Oturak Barza Cemaati	8	1	32	4	Mazun	7b
Viran	-	-	-	-	Mazun	7b
Güvendik	3	9	29	16	Mazun	8a
Akça Ova	-	-	16	-	Mazun	8a
Yensüz	-	3	16	4	Mazun	8a
(Okunamadı)	-	1	8	4	Mazun	8a-b
Karaca Viran	-	1	6	1	Mazun	8b
Çakmar Cemaati	1	1	13	3	Mazun	8b
Saru Ahmed	-	-	5	9	Mazun	8b
Tir	-	-	26	27	Mazun	8b-9a
Mustafa veled-i Oruç Gazi	-	-	10	5	Milas	9a
Bali Barzası	1	1	28	20	Balat	9a

2. İSKENDER BEY

İskender Bey Cemaati defterlerde mukataa olarak kaydedilmiştir⁹⁹. Cemaate adını veren İskender Bey’le ilgili, defterlerde açıklayıcı bir bilgi verilmemektedir. Bütün defterlerde cemaat bu adla kaydedilmiştir. Bu nedenle İskender Bey, cemaatin mukataaya verildiği şahıs olmaktan ziyade cemaatin beylerinden biri olsa gerektir. 1532 tarihli defterde, cemaate tabi tirlir verilirken, cemaatle aynı adı taşıyan Peçin Kazası’na tabi İskender Bey Tiri’nin diğer adının Menteşe olduğu kaydedilmiştir¹⁰⁰.

1517 tarihli defterde İskender Bey Cemaati’ne, on tirin tabi olduğu görülmektedir. Cemaate bağlı tirlir, Peçin, Çine, Muğla ve Mekri Kazaları’na dağılmış durumdadır (Bkz. Tablo I. 4). Bu tarihte cemaate tabi üç Zekeriyyalı Tiri kaydedilmiştir. Bunlardan ilkinin diğer adının Delüler, diğerinin Pir Hasan veled-i Yakub olduğu kaydedilmiştir. Diğerinin ise Eyerciler Tiri ile sakin olduğu kaydedilmiştir. 1517 senesinde cemaatin, toplam 522 hane olarak kaydedildiği görülmektedir. Toplam hane sayısının 26’sı çift arazi tasarruf ederken, 69 hanesi de nim çift işlemektedir. 225 hane bennak ve 172 hanede kara kaydedilmiştir.¹⁰¹ Bu defterde toplam hane sayısının % 5’i çift, % 13’ü nim çift, % 49’u bennak ve % 33’ü kara kaydedilmiştir. Bennak kaydedilenlerin oranının incelediğimiz cemaatlerin tamamında fazla olduğu görülmektedir. Burada kara kaydedilenlerin oranındaki fazlalık dikkati çekmektedir. Bu rakam 1517 senesinde cemaatteki genç nüfusun durumu hakkında bize bilgi verecektir.

---

⁹⁹ Mukataa hazinenin gelir kaynaklarından biridir. Devlete ait bir arazi veya varidatın bir bedel mukabilinde kiraya verilmesi veya geçici olarak temlikidir. İslâm devletlerinde mukataa usulü eskiden beri kullanılmakta idi. Osmanlılarda mukataalar, devlete ait gelirlerin tahsili veya bir tekel hâline getirilen herhangi bir kuruluşun işletme hakkı veya yeraltı servetlerinden devlet payına düşen kısmı toplamak veya gerektiğinde bu kaynakları işletenlerden çıkardıkları madeni satın alma tekeli kurmak şekillerinde işletilen üretim birimleridir. Devlet, uygun gördüğü her türlü ziraî, ticarî ve sınaî kuruluşu ve yukarıda görüldüğü gibi cemaatlerin gelirlerini de mukataa konusu edebilirdi. Devlete gelir getiren kaynakları kiralayanlara ise “mültezim” ismi veriliyordu. Mukataanın önemine göre, mültezim, bir şahıs olabileceği gibi, bir ortaklık da olabilmekte veya birkaç mukataa, topluca bir mültezime verilebilmekteydi.

¹⁰⁰ TD 176, s. 24.

¹⁰¹ TD 61, s. 24.

1532 tarihinde ise cemaate tabi on bir kol görünmektedir. Bu tarihte bir başka İskender Bey Tiri daha kaydedilmiştir. Bu tirin diğer namının da Mentеше olduğu kayıtlardan anlaşılmaktadır (Bkz. Tablo I. 5). 1532 tarihinde cemaatin toplam hane sayısı 661 olmuştur. 1517 senesine göre hane sayısının % 34 arttığı görülmektedir. 1532 tarihli defterde İskender Bey Cemaati'nde 91 hanenin çift arazi işlediği görülmektedir. Bu rakam toplam hane sayısının % 14'üne tekabül etmektedir. 1517 senesine göre çift yazılanların sayısında % 9 artış olmuştur. Bahsedilen defterde, 46 hanenin de nim çift arazi tasarruf ettiği kaydedilmiştir. Nim çift işleyen hanelerin, toplam hane sayısının % 7'sini oluşturduğu görülmektedir. 1517 senesi ile karşılaştırıldığında nim çift yazılanların oranında % 6'lık bir azalma görülür. Buradaki azalma çift yazılanlardaki artışla birbirini karşılamaktadır. Aynı defterde 382 hane bennak ve 142 hanede kara yazılmıştır.¹⁰² Bennak yazılanların toplam hane sayısına oranı % 58, karalarinki de % 21'dir. 1517 ile karşılaştırıldığında bennakların oranında % 9 artış varken kara sayısı % 12 azalmıştır.

1563 tarihli defterde de cemaat on bir tirden oluşmaktadır. Ancak 1532 tarihli defterde gördüğümüz, ikinci İskender Bey –nam-ı diğer Mentеше- bu defterde görülmemektedir. 1517 ve 928 tarihli defterlerde var olan Eyerciler de bu defterde görülmemektedir. Bunların yerine Hızır veled-i Hamza ve Hüseyin veled-i Ma'nisalı tirleri yazılmıştır¹⁰³. Bunu tirlerin adının değişmesi olarak yorumlamak yanlış olmasa gerektir. Her iki isimde tirin içerisinde görülmektedir. Hüseyin veled-i Ma'nisalı çift olarak, Hızır veled-i Hamza da bennak kaydedilmiştir. Bu tirlere Hüseyin veled-i Ma'nisalı adıyla anılan tir Peçin Kazası'na tabi olarak yazılmış ve Balat Kazası'nda mütemekkin oldukları kaydedilmiştir. Defterlerde, cemaate tabi üç tane Zekeriyyalı adlı tir geçmekte olup, bunlardan birinin diğer adının Delüler olduğu, bir diğerinin Eyerciler ile sakin olduğu ve sonuncusunun da diğer adının Hasan veled-i Yakup olduğu anlaşılmaktadır. Ak Koç Tiri'nin yeni ser-i tirinin Bektaş veled-i İlyas Kethüda olduğu kaydedilmiştir¹⁰⁴. (Bkz. Tablo I. 6)

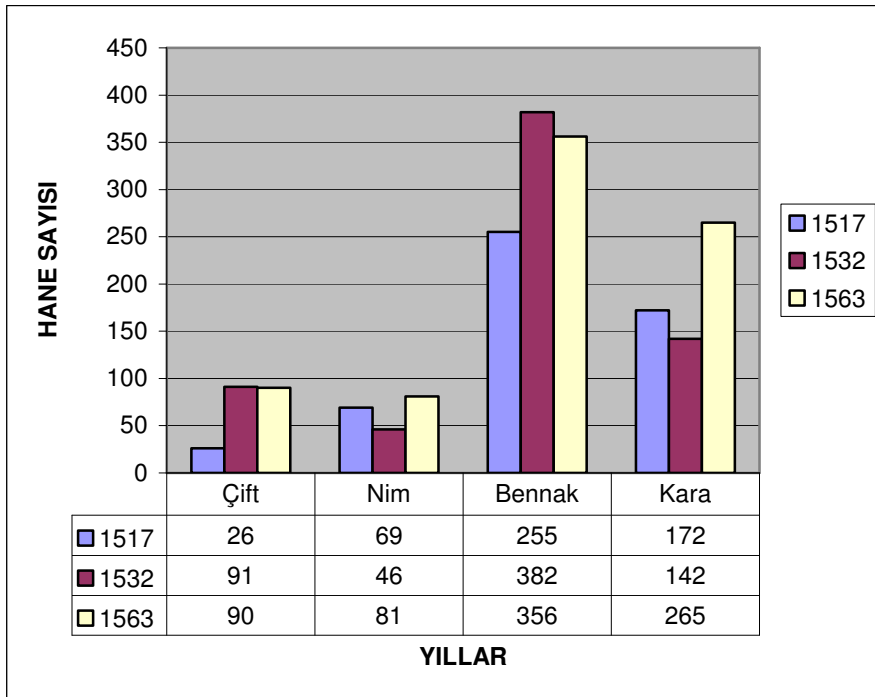
¹⁰² TD 176, s. 24.

¹⁰³ TD 337, s. 30b-31b.

¹⁰⁴ TD 176, s. 20-22.

1563 senesine ait defterde İskender Bey Cemaati'nin 792 hane olduğunu görmekteyiz. Bunun 90 hanesi çift arazi tasarruf etmekteyken 81 hanesi nim çift işlemektedir. Çift arazi işleyenlerin toplam hane sayısına oranı % 11, nim çift yazılanların da % 10'dur. Cemaatin bu tarihte yeni araziler işlediği anlaşılmaktadır. Defterde 356 hane bennak kaydedilmişken, 265 hane de kara kaydedilmiştir¹⁰⁵. Bennak yazılanların toplam hane sayısına oranı % 45 iken, karaların oranı ise %34'dür. 1532 senesi ile karşılaştırıldığında bennakların oranında % 13 azalma varken karaların oranında % 13'lük bir artış söz konusudur. Cemaatin toplam hane sayısının defterlere göre değişimine baktığımızda, 1517 tarihinden 1532 tarihleri arası 139 hanelik artış olmuştur. 1532 ile 1563 yılları arası hane sayısında 131 hanelik bir artış söz konusudur. Hane sayılarındaki yıllara göre oluşan değişiklikler grafik I. 2' birlikte gösterilmiştir.

Grafik I. 2, İskender Bey Cemaati Hane Yekunları

¹⁰⁵ TD 337, s. 31b.

1517 senesinde İskender Bey Cemaati'nin toplam 33500 akça vergi ödediği görülmektedir. Bunun 5763 akçesi çift, nim çift, bennak ve kara kaydedilenlerden alındığı anlaşılmaktadır. Toplam gelirin % 3'lük kısmını çift kaydedilenlerin ödediği vergiler oluşturmaktadır. Nim çift tasarruf edenlerin ödediği vergide, toplam vergi miktarının % 3'üne tekabül eder. Bennaklardan alınan vergi toplam gelirin % 8'ini, karalardan alınan vergide %3'ünü oluşturmaktadır. Toplamda bahsedilen guruptan alınan vergi, toplam gelirin %17'sine tekabül etmektedir. Geriye kalan % 83'lük bölümü ise ağnam, kovan ve arusiyye vergileri ile cürm ü cinayet ve bad-ı heva vergileri oluşturmaktadır¹⁰⁶.

1532 yılında cemaatin vergi gelirlerinin 36616'ya yükseldiği görülmektedir¹⁰⁷. 1517 yılıyla karşılaştırıldığında % 9'luk bir artış görülmektedir. Bu artışın sebebi çift, nim çift, bennak ve kara resminden kaynaklanmaktadır. 1517 senesinde bu guruptan alınan vergi miktarı, toplam gelirin yüzde %17'sini oluşturmaktayken, 1532 senesinde bu oran % 25'e yükselmiştir. 1532 senesinde bu guruptan alınan vergiler toplamı 9221 akça tutmaktadır. 1532'de alınan çift vergisi toplam gelirin % 8'ini oluşturmaktadır. Nim çift tasarruf edenlerle karaların ödediği vergi toplamında bir düşüş söz konusudur. 1532 yılında ödenen vergi miktarının % 2'si nim çift vergisidir. Kara resmide toplam gelirin % 2'sine tekabül etmektedir.

1563 yılında alınan vergi toplamı 35000 akçaya düşmüştür¹⁰⁸. Bu düşüşe rağmen çift, nim çift, bennak ve karalardan alınan vergi toplamında 1532 yılına göre bir artış söz konusudur. Toplam vergi miktarının % 29'u bu guruptan gelmektedir. Bu tarihte alınan verginin % 8'ini çift resmi, % 4'ünü nim çift resmi, % 12'sini bennak resmi ve % 5'ini kara resmi oluşturmaktadır. Geriye kalan % 71'lik bölümü ise ağnam, kovan ve arusiyye vergileri ile cürm ü cinayet ve bad-ı heva vergileri oluşturmaktadır.

---

¹⁰⁶ TD 61, s. 24.

¹⁰⁷ TD 176, s. 24.

¹⁰⁸ TD 337, s. 31b.

1517, 1532 ve 1563 senelerinin vergi gelirlerini karşılaştırdığımızda toplamda bir artış söz konusudur. Lakin bu artış, hane sayısındaki artışla orantılı değildir. 1517 senesi vergiler toplamı hane başına 83 akça iken, 1532 senesi bunun 75 akça ve 1563 senesi de 44 akçaya düştüğü görülmektedir. Elbette ki her haneden farklı miktarlarda veri alınmaktadır, ancak bu basit hesap bir başka gerçeği ortaya çıkarmaktadır. 1517 ve 1532 seneleri hane sayılarına baktığımızda, 1532 senesinde hane sayısının % 34 arttığı görülmektedir. Bu artışla birlikte çift ve nim çift arazi işleyenlerin toplamında da bir artış söz konusudur. 1517 senesi çift ve nim çift yazılanları toplamı 95 hane iken 1532’de bu rakam 137’ye yükselmiştir. Artış oranı % 44’dür (Bkz. Grafik I. 2). Toplam vergi gelirindeki artış oranı ise % 9’dur. 1532 ile 1563 yılları karşılaştırıldığında da, 1563’de hane sayısının % 20 arttığı görülmektedir. Yine çift ve nim çift işleyenlerin sayısı da 1532’de 137 iken 1563 senesi 171 haneye çıkmıştır, artış oranı % 25’dir. Bu yıllar arasındaki vergi toplamlarını karşılaştırdığımızda ise % 4’lük bir düşüş söz konusudur. Buradan hareketle cemaatten alınan ağnam, kovan ve diğer vergilerde bir azalmanın olduğunu ve bununla toplamda beklenen artışı vermediği düşünülebilir. Bu durum, cemaat için hayvancılığın, tarımdan daha karlı bir saha olduğunu gösterir.

Tablo I. 4, 1517 Senesi İskender Bey Cemaati Hane Sayıları

CEMAATİN ADI	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tabi	sayfa
Mukataa an İskender Bek	1	8	26	7	Çine	18-19
Nasuh	1	3	33	12	Çine	19
Dirmillü	1	28	34	32	Muğla	19-20
Bucak	2	14	12	12	Peçin	21
Ak Hoca	1	1	8	11	Peçin	21
Zekeriyyalu	3	5	18	23	Peçin	21-22
Zekeriyyalu	-	-	21	18	Peçin	22
Zekeriyyalu	-	2	22	13	Peçin	22-23
Eyerciler	-	-	52	37	Peçin	23-24
Has Paşa	-	-	11	8	Mekri	24

Tablo I. 5, 1532 Senesi İskender Bey Cemaati Hane Sayıları

CEMAATİN ADI	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tabi	Sayfa
Mukata-i İskender Beğ	6	8	57	15	Çine	17
Tir-i Nasuh	1	3	42	14	Çine	18
Dirmillü	28	6	16	2	Muğla	18-19
Bucak	4	3	30	6	Peçin	19
Ak Hevace(Hoca)	8	6	19	4	Peçin	20
Zekerıyyalu	13	2	28	8	Peçin	20
Zekerıyyalu	11	4	24	11	Peçin	21
Zekerıyyalu	8	4	36	22	Peçin	21-22
Eyerciler	-	-	93	50	Peçin	22-23
Has Paşa	3	5	12	2	Mekri	23-24
Mukataa-i İskender Beğ	9	7	28	11	Peçin	24

Tablo I. 6, 1563 Senesi İskender Bey Cemaati Hane Sayıları

CEMAATİN ADI	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tâbi	Sayfa
İskender Bek	5	3	7	5 ¹⁰⁹	Çine	28a-b
Nasuh	9	5	34	10	Çine	28b
Dirmillü	17	20	27	47	Muğla	28b-29a
Zekerıyyalu	2	8	41	30	Peçin	29a-b
Tir-i Zekerıyyalu	25	16	75	73	Peçin	29b-30a
Bucak	3	9	5	14	Peçin	30a
Ak Koca	3	13	23	10	Peçin	30b
Hüseyin veled-i Ma'nısalı	9	2	22	8	Peçin	30b
Hızır veled-i Hamza	8	4	73	35	Peçin	30b-31a
Haspaşa ¹¹⁰	--	1	13	9	Mekri	31a-b
Zekerıyyalu	12	1	24	24	Peçin	21b

¹⁰⁹ Hane verilirken kara görünmüyor 5 tane kara isim yazılmış 3 tanesi de silinmiş olduğundan okunmuyor.

¹¹⁰ Okunamıyor ancak diğer defterlerle karşılaştırıldığında Haspaşa olma ihtimali yüksektir.

3. KAYI CEMAATI

Kayı boyu 24 Oğuz boyundan birisidir ve Osmanlılar'ın mensup oldukları boy olmaları sebebiyle tarihimizde önemli bir yeri vardır. Ebul Gazi Bahadır Han *Secere-i Terakime*'de, Kayı'nın manasının kuvvetli demek olduğu kaydetmiştir. Burada Gün Han'ın ölümünden sonra Kayı'nın başa geçtiği onun yirmi üç yıl hüküm sürdüğünü ve yerine oğlu Dip Bakuy'un geçtiğini ondan sonrada oğlu Kuzı Yavı adlı oğlunun başa geçtiğini, onun da otuz yıl hüküm sürdüğünü belirtilmektedir. Kuzı Yavı'nın müşavir beyleri İmir halkından Kerünçek idi ve Salurdan Engeşin oğlu Ötken ve onun oğlu Kul Sarı'nın arka arkaya vezir olduğu kaydedilmiştir¹¹¹. Neşri, *Kitab-ı Cihannümâ*'da Oğuz Han evladından bahsederken Kayı'yı Oğuz'un en büyük oğlu Gün Han'ın en büyük oğlu olarak göstermiştir. Oğuz Han'dan sonra yerine Gün Han'ın yetmiş yıl hükümdar olduğunu ve ölünce yerine en büyük oğlu Kayı'nın geçtiğini, onun ve çocuklarının babası ve dedesinin yolundan ayrılmadığını aktarmaktadır. Şikari, zamanla iktidarın Kayı'dan, Tağ Han soyundan Salur'a geçtiğini kaydetmektedir¹¹².

1517 tarihli defterde cemaate bağlı on tir kaydedilmiştir. Bu tirlere sekizi Peçin Kazasına tabi yazılmış, ikisi Çine, diğer ikisi de Bozöyük ve Milas Kazaları'na tabi yazılmışlardır. Cemaate tabi İsa Bali veled-i İvaz ve Kayı Tirleri Peçin Kazası'na tabi olup, İsa Bali veled-i İvaz Balat Kazası'nda, Kayı'da Acısu'da mütemekkindir. 1517 senesinde cemaate tabi olan bu on tirin hane sayıları tablo I. 7'de ayrı ayrı verilmiştir. 1517 senesinde Kayı Cemaati'nin toplam hane sayısı 843'dür. Bunun 44 hanesi çift arazi işlemektedir. 136 hanenin ise nim çift tasarruf ettiği görülmektedir. Defterde 411 bennak ve 252 kara kaydedilmiştir (Bkz. Grafik I. 3)¹¹³. 1517 tarihli defterde toplam hane sayısının % 5'i çift arazi işlerken, % 16'sı nim çift arazi tasarruf etmektedir. Toplam hane sayısının % 49'u bennak, % 30'u kara yazılmıştır. Kayı Cemaati'nin vergi geliri olarak senelik 30 000 akça kaydediştir. İncelediğimiz defterde cemaatten alınan verginin toplamı kaydedilmiş

¹¹¹ Ebulgazi Bahadır Han, *Secere-i Terakime*, (Haz. Muharrem Ergin) İstanbul 1987, s.54.

¹¹² Neşri, *Kitab-ı Cihannüma*, s.15.

¹¹³ TD 61, s. 34.

olduğundan, alınan koyun vergisi, arusiyye ve bad-ı heva gibi vergilerin tutarını anlayamıyoruz. Defterdeki hane sayıları sayesinde cemaatin ödediği, çift, nim çift, bennak ve kara resmi toplamı 10208 akça olacaktır. Diğer kalemlerden alınan vergiler toplamı da 19792 akçadır. Buradan hareketle 1517 senesi verilerine göre cemaatin ödediği vergilerin % 34'ü çift, bennak ve kara resminden oluştuğu görülmektedir. % 66'sı da diğer vergilerdir. Bu oranlar cemaatin gelir kaynaklarının anlaşılmasında önemli bir yer tutmaktadır

1517 senesinde cemaate tabi kollara bakıldığında en kalabalık tirin Peçin Kazası'na tabi yazılan, Nasuh ve Musa veled-i Mustafa Tiri olduğu görülmektedir. Tirin toplam hane sayısı 153'dür. Bu tirde 1 hane çift arazi işlemekte, 30 hane de nim çift tasarruf etmektedir. 57 bennak ve 63'de kara kaydedilmiştir¹¹⁴. Bahsedilen tiri, Milas'a tabi yazılan Mentеше veled-i Tur Ali takip etmektedir. Bu tirde de toplam 138 hane kayıtlı olup, 7'si çift, 11'i nim çift, 70'i bennak ve 50'si de kara kaydedilmiştir¹¹⁵. (Bkz. Tablo I. 7)

1532 yılına ait defter incelendiğinde Kayı Cemaati'nin hane sayısında, 1517 senesine göre 99 hanelik bir artış olmuş ve toplam hane sayısı 942'ye çıkmıştır. Bu tarihte 141 hane çift arazi tasarruf ederken 110 hanede nim çift tasarruf etmiştir. Bennak yazılanlar 486 hane ve karaların sayısı da 205'dir¹¹⁶. Verilen rakamlardan hareketle, toplam hane sayısının % 15'i çift, % 21'i nim çift, % 51'i bennak ve % 22'side kara kaydedilmiştir. 1517 tarihli defterle karşılaştırıldığında çift arazi tasarrufunda % 10'luk artış söz konusudur. Nim çift kullanımında ise % 4'lük azalma görülmektedir. Buradaki durumu sadece nim çift arazilerin birleştirilmesiyle açıklamak mümkün değildir. Bu oranlar cemaatin daha fazla tarım alanı kullanmaya başladığının göstergesidir (Bkz. Grafik I. 3).

---

¹¹⁴ TD 61, s. 24-26.

¹¹⁵ TD 61, s. 26-27.

¹¹⁶ TD 176, s. 35.

1532 senesinde Kayı Cemaati'ne tabi tirlar içinde en büyüğü, 1517'deki gibi Nasuh ve Musa veled-i Mustafa Tiri'dir. Toplam hane sayısı 162 olup, bunun 31'i çift, 47'si nim çift, 54'ü bennak ve 30'u kara kaydedilmiştir¹¹⁷. Bu tirin 1532 senesinde İsravlos Kazası'nda mütemekkin ve Peçin Kazası'na tabi olduğu, kayıtlardan anlaşılmaktadır. 1517 tarihli defterde bu tirin mütemekkin olduğu ile ilgili herhangi bir ibare yoktu. 1563 tarihli defterde ise bu tir bulunmamaktadır. İsa Bali veled-i İvaz adlı tirinde 1532 tarihinde Balat Kazası'nda mütemekkin olduğu kaydedilmiştir. İsa Bali veled-i İvaz Tiri ile Nasuh ve Musa veled-i Mustafa Tiri 1517 ila 1532 yılları arasında yerleşmiştir diyebiliriz. 1532 senesinde Mentеше veled-i Tur Ali Tiri'nin yanına “*Tir-i cedit Mstafa veled-i İbrahim*” kaydı düşülmüş ve tirin yeni tir başı olarak da Salih veled-i Yusuf ve Hızır veld-i Selim kaydedilmiştir. Kayı adlı tirin her üç defterde de Acısu'da mütemekkin olduğu görülmektedir. Cemaatteki tirlarin tabi olduğu yerlerdeki değişiklikler tablo I. 7, I. 8 ve I. 9'dan takip edilebilir.

1532 tarihinde Kayı Cemaati'nin ödediği vergiler toplamı 31090 akçedir¹¹⁸. 1517 senesi ile karşılaştırıldığında % 4'lük bir artış olmuştur. 1532 senesi toplam vergi gelirinin % 44'ü yani, 13585 akçası çift, bennak ve karalardan alınan vergilerdir. Geriye kalan % 56'sıda yani, 17505 akçalık tutarda diğer vergi kalemlerinden alınmaktadır. 1532 senesinde çift resmi tutarı 4653 akçadır. Çift resminin, toplam vergi geliri içerisindeki payı % 15'dir. Nim çift yazılanların ödediği vergi miktarı 1870 akça olup, toplam vergi gelirinin % 6'sını oluşturmaktadır. Bennak resmi olarak 5832 akça ödenmiştir, bu tutar toplam verginin % 19'una tekabül etmektedir. Kara kaydedilenlerin ödediği vergi miktarı da 1230 akça olup, toplam vergi içerisinde % 4'lük bir paya sahiptir.

1563 tarihli defterde Kayı Cemaati 1034 hanedir¹¹⁹. 1532 senesi ile karşılaştırıldığında 1563 senesinde Kayı Cemaati'nin hane sayısının % 10 arttığı görülmektedir. 1563 senesi, 82 hane çift, 140 hane nim çift, 437 hane bennak ve 375

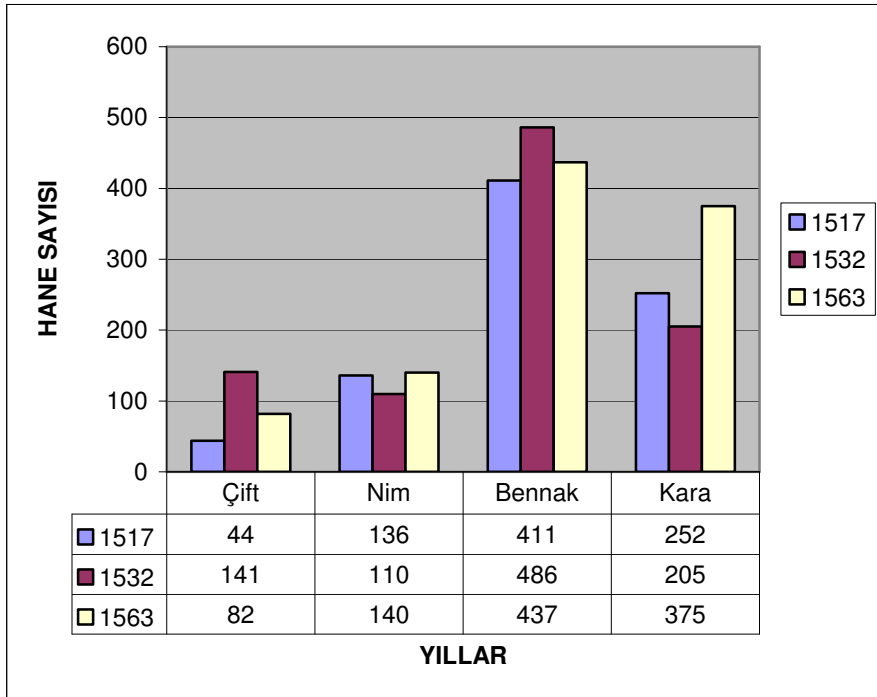
¹¹⁷ TD 176, s. 24-26.

¹¹⁸ TD 176, s. 35.

¹¹⁹ TD 337, s 36a.

hane de kara yazılmıştır. Toplam hane sayısının % 8'i çift arazi işlemektedir. Nim çift işleyenlerin oranı % 14'dür. Bennakların oranı % 42, karaların oranı da % 36'dır. 1517 senesi ile karşılaştırıldığında, çift ve nim çift arazi tasarruf eden hane sayısında azalma olmuştur. Çift ve nim çift arazi işleyenlerin 29 hane azaldığı görülmektedir. Bennak kaydedilenlerde 75 azalırken, kara sayısının 205'den 375'e çıktığı, yani 170 arttığı görülmektedir. Hane sayılarındaki bahsedilen değişiklikler aşağıda verilen grafikte birlikte gösterilmiştir.

Grafik I. 3, Kayı Cemaati Hane Sayıları

1563 senesinde cemaatin ödediği vergilerin yekûnu, 1532 senesine göre % 6 artarak 33000 akça olmuştur¹²⁰. Bu yekunun % 8'i yani 2706 akçalık tutarı çift vergisi olarak alınmıştır. 1532 senesinde çift vergisinin, toplam vergi miktarı içerisindeki payının % 15 olduğunu görmüştük. Buradaki azalma çift kaydedilen hane sayısındaki azalma ile alakalıdır. Nim çift vergisinin, toplam vergi miktarının % 7 sini oluşturduğunu görüyoruz. 1517 tarihli deftere göre % 1'lik bir artış söz konusudur. 1563'de nim çift yazılanların 30 hane artış göstermektedir. Bahsedilen

¹²⁰ TD 337, s. 36a.

%1'lik artış buradan kaynaklanmıştır. 1563 senesinde, bennak resmi olarak 5244 akça alınmıştır. Bu rakam toplam vergi miktarını % 16'sına tekabül etmektedir. Cemaatin kara resmi olarak 2250 akça ödediği görülmektedir. Kara resmi tutarı da, toplam vergi miktarının % 7'sine tekabül etmektedir. Çift, nim çift, bennak ve kara resmi olarak toplam 12580 akça ödenmiştir ki bu rakam toplam vergi gelirin % 38'ine tekabül etmektedir. Geriye kalan % 62'lik kısım, yani 20420 akçalık kısmı ise ağnam ve kovan resmi ile arusiyye, cürm ü cinayet ve bad-ı heva vergilerinden oluşmaktadır.

1517, 1532 ve 1563 tarihli defterlere bakıldığında, cemaatin veri gelirleri toplamının her üç tarihte de artış gösterdiği görülür. Lakin bu artış hane sayılarındaki artışla aynı oranda değildir. 1517 ve 1532 tarihleri arası hane sayısında % 12'lik bir artış olmuşken, vergi gelirleri toplamındaki artış % 4'dür. 1532 ve 1563 tarihleri arası hane sayılarında % 10 artış olmuşken vergi gelirleri toplamındaki artış % 6'dır. Hane sayısındaki artışa bakıldığında vergi miktarındaki artışın az olduğu anlaşılmaktadır. Defterlerde alınan vergi miktarının yekunu yazılmış olup her vergi kaleminden ne kadar vergi alındığı yazılmamıştır. Ancak, çift, nim çift, bennak ve kara sayıları ile alınacak vergi miktarı bellidir. Buradan hareketle durumu değerlendirdiğimizde en azından şahsa bağlı olarak alınan vergilerin toplam vergi miktarı üzerindeki etkisini tespit etmek mümkün olacaktır. 1517 ve 1532 seneleri karşılaştırıldığında cemaatteki hane sayısı artmış ve bu artışla birlikte cemaatin ödediği çift, nim çift, bennak ve kara resimleri toplamı da 3377 akça artmıştır. Bu iki tarih arasındaki toplam gelir artışı ise 1090 akçadır. Buradan hareketle, çift, nim çift, bennak ve kara resimlerinde 3377 akçalık artış varken diğer vergi gelirlerinde 2287 akçalık bir azalma söz konusudur. Bu tarihler arasında cemaatin kullandığı tarım arazi miktarında da önemli bir artış olmuştur. 1532 ile 1563 yılları arası ise hane sayısında bir azalma söz konusudur. Bu azalma ile birlikte çift, nim çift, bennak ve kara resimleri toplamında da 1005 akçalık bir azalma vardır. Vergi gelirleri toplamında ise 1910 akçalık bir artış söz konusudur. 1563 senesinde, diğer vergi gelirlerinde 1532 senesine göre, 2915 akçalık bir artış söz konusudur. Bu tarihte havyacılık gelirlerinde ve dolayısıyla cemaatin hayvan sayısında artış olmuştur.

Tablo I. 7, 1517 Senesi Kayı Cemaati Hane Sayıları

CEMAATİN ADI	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tabi	sayfa
Nasuh ve Musaveled-i Mustafa	1	30	57	63	Peçin	24-26
Menteşe veled-i Tur Ali	7	11	70	50	Milas	26-27
Hızır veled-i Aydoğdu	7	26	21	33	Peçin	27-28
Halil	2	3	20	5	Peçin	28
Kayı	8	7	2	3	Peçin	29
Oruç İbrahim	14	1	14	6	Peçin	29
Mustafa veled-i Hasan Fakı	1	9	16	6	Peçin	29-30
Resul veled-i Davud	1	10	50	20	Peçin	30
Durmuş veled-i Halil	4	10	18	12	Peçin	31
Mehmed	2	10	35	9	Bozöyük	31-32
Bali veled-i İbrahim	-	1	34	14	Çine	32
Hamza veled-i Bayezid	5	9	33	15	Çine	32-33
İsa Bali veled-i İvaz	2	8	31	13	Peçin	33-34

Tablo I. 8, 1532 Senesi Kayı Cemaati Hane Sayıları

CEMAATİN ADI	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tabi	Sayfa
Nasuh ve Musa veled-i Mustafa	31	47	54	30	Peçin	24-26
Menteşe veled-i Tur Ali	19	5	6	21	Milas	26-27
Hızır veled-i Aydoğdu	15	2	50	16	Peçin	27-28
Halil	5	1	17	4	Peçin	28-29
Kayı	14	-	7	5	Peçin	29
Temürcü İbrahim	9	1	30	22	Peçin	29-30
Mustafa veled-i Hasan Fakı	5	3	15	10	Peçin	30
Resul veled-i Davud	9	18	36	31	Peçin	30-31
Durmuş veled-i Halil	9	5	19	15	Peçin	31-32
Mehmed	2	9	42	6	Bozöyük	32-33
Bali veled-i İbrahim	-	4	54	12	Peçin	33
Hamza veled-i Bayezid	6	5	36	13	Çine	34
İsa Bali veled-i İvaz	9	10	61	20	Peçin	34-35

Tablo I. 9, 1563 Senesi Kayı Cemaati Hane Sayısı

CEMAATİN ADI	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tâbi	Sayfa
Menteşe veled-i Tur Ali	2	4	62	46	Peçin	32a
Resul veled-i Davud	7	21	35	25	Peçin	32b
Tir-i Mentеше veled-i Tur Ali	11	5	35	22	Peçin	32b- 33a
Halil	2	3	16	12	Peçin	33a
Mustafa veled-i Surur	25	64	22	90	Peçin	33a- 34a
Hıdır veled-i Aydoğdu	11	16	38	38	Peçin	34a- 34b
Durmuş veled-i Halil	2	4	13	10	Peçin	34b
Kayı	1	2	14	5	Peçin	34b
Kayı ve Yahşi Bek	--	--	16	15	Peçin	34b- 35a
(Okunamadı)	1	2	13	7	Bozöyük	35a- 35b
Bali veled-i İbrahim	5	12	32	12	Çine	35b
Kara Göz	--	--	43	20	Çine	35b- 36a
İbrahim	9	5	34	30	Eskice Hisar	36a
Mustafa	6	2	11	11	Eskice Hisar	36a-b
Kayı ve Yahşi Bek	--	--	53	32	Peçin	35a

4. KIZILCA KEÇİLÜ

Kızılca Keçilü Cemaati 1517 tarihli defterde, Peçin, Bozöyük, Muğla ve Tavas Kazaları'na tabi yazılan sekiz tire ayrılmış durumdadır. Bu tarihte, cemaatin adıyla anılan dört tir olup bunlardan yalnızca biri göçerdir diğer üç koldan 9 hanelik bir kol Muğla Kazası'nda, 8 hanelik bir kol da Balat Kazası'nda ve 27 hanelik bir kolda Peçin Kazası'nda yerleşmiştir. Cemaate bağlı tirlere içerisinde hane sayısı en fazla olan tir, konar göçerliği devam ettiren Kızılca Keçilü Tiri'dir. Tirin toplam hane sayısı 199 dur. Bu tir içerisinde 31 hane nim çift ve 20 hanede nim çift tasarruf etmektedir¹²¹. (Bkz. Tablo I. 10) Bu durum tirin tarımsal faaliyetlerle de uğraştığını göstermektedir. Buradaki göçler kısa mesafeli göçler olacaktır.

1517 senesinde cemaatin toplam 515 hane olduğu ve bunun 53 hanesinin çift, 57 hanesinin de nim çift tasarruf ettiği görülmektedir. Çift arazi işleyenlerin toplam hane sayısına oranı % 10 ve nim çift arazi tasarruf edenlerin oranı da % 11'dir. Bu tarihte 248 hane bennak kaydedilmiş olup, bu rakam toplam hane sayısının oranı yüzde % 48'idir. Aynı tarihte 157 hane de kara kaydedilmiştir. Toplam hane sayısına oranı da % 31'dir¹²². (Bkz. Grafik I. 4)

Vergi gelirleri itibarıyla değerlendirildiğinde cemaatin ödediği toplam vergi miktarı 28500 akçadır. Toplam vergi gelirinin % 6'sını çift resmi oluşturmaktadır. Çift yazılan hanelerin ödediği çift resmi 1749 akçadır. Nim çift resimleri toplamı da 969 akça tutmaktadır. Nim çift vergisinin toplam vergi geliri içerisindeki payı % 4'dür. Bennak resmi olarak cemaat, toplam 2976 akça ödemiştir. Bennak resminin, toplam vergi geliri içerisindeki payı %10'dur. Kara resmi ise toplam vergi gelirinin % 3'ü olup 942 akçadır. Çift, nim çift, bennak ve kara kaydedilenlerden alınan vergi miktarı, toplam tutarın % 23'ünü oluşturmaktadır. Bu guruptan alınan vergi miktarı

---

¹²¹ TD 61, s. 34-36.

¹²² TD 61, s. 40.

6636 akçadır. Geriye kalan % 77'lik bölümü ise hayvancılıkla ilgili faaliyetlerin geliri ile arusiyye, cürm ü cinayet ve bad-ı heva vergileri oluşturmaktadır¹²³.

1532 tarihli defterde Kızılca Keçilü Cemaati yedi tirden mürekkep görülmektedir. 1517 senesinde tespit edilen, Balat Kazası'nda ikamet eden Kızılca Keçilü Tiri bu defterde görülmemektedir. Diğer mütemekkin kaydedilen tirlere, bu defterde de aynen geçmekte iken Balat Kazası'nda ikamet eden kol bu defterde geçmemektedir. Bunun haricinde diğer kollarla ilgili bir değişiklik yoktur (Bkz. Tablo I. 11).

1532 senesinde cemaatin toplam hane sayısı, 111 hane artarak 626'ya yükselmiştir. Cemaatte, 82 hane çift arazi işlemekte ve 33 hanede nim çift arazi tasarruf etmektedir. Çift arazi işleyenler toplam hane sayısının % 14'ünü oluşturmaktadır. Nim çift işleyenlerin oranı da toplam hane sayısının % 5'ine tekabül etmektedir. Bennak kaydedilenlerde önemli bir artış göze çarpmaktadır. 1532 yılında bennakların sayısı, 142 hane artışla 390 olarak verilmiştir. Bennak kaydedilenlerin, toplam hane sayısına oranı % 62'dir. Kara sayısında ise bir azalma söz konusudur. 1532 tarihinde kara kaydedilenlerin sayısı, 121'e düşmüştür.¹²⁴ Bu rakam toplam hane sayısının yüzde % 19'una tekabül etmektedir. 1517 senesinde çift yazılanlar, o yıla ait toplam hane sayısının % 10'unu oluştururken, 1532'de çift yazılanlar toplam hane sayısının % 14'ünü oluşturmaktadır. Nim çift yazılanlarda ise düşüş vardır. 1517 senesinde nim çift yazılanlar, toplam hane sayısının % 11'ini oluştururken, 1532'de ki hane sayısının % 5'ini teşkil etmişlerdir. 1532 senesi cemaat yeni araziler işlemeye başlamış, bu araziler ile eskiden işlediği nim çift büyüklüğündeki araziler birleştirilerek yeni tahrirde çift arazi olarak verilmiştir. Bennak kaydedilenlerin 1517 senesinde toplam hane sayısının % 48'sini oluşturduğunu görmüştük. 1532'de ise bennaklar, toplam hane sayısının % 62'sini oluşturmaktadır. Kara kaydedilenlerin oranında ise bir düşme söz konusudur. 1517 senesi kara kaydedilenler, o yılki toplam hane sayısına oranları % 31'ken, 1532

---

¹²³ TD 61, s. 40.

¹²⁴ TD 176, s. 42.

senesi toplam hane sayısının % 19'u kara kaydedilenlerden oluşmaktadır. Bu durum 1532 senesi genç nüfusun oranının düşüklüğünü göstermesi açısından önemlidir (Bkz. Grafik I. 4)

Kızılca Keçilü Cemaati'nin 1532 senesi kaydedilen vergi geliri 30532 akçadır. Bu tutarın, 2706 akçası çift resmi olarak alınmıştır. Çift resminin, toplam vergi tutarı içerisindeki payı % 9'dur. Nim çift resmi olarak 561 akça alınmış olup, vergi yekunu içerisindeki payı % 2'dir. Cemaat 1532 senesi bennak resmi olarak 4680 akça vergi ödemiştir. Bennak resminin toplam vergi miktarı içerisindeki oranı % 15'tir. Kara resmi ise toplam vergi gelirinin % 2'sini oluşturmaktadır. 1532'de alınan kara resmi 726 akçadır. Çift, nim çift, Bennak ve kara resmi olarak alınan vergi toplamı 8673 akçadır, toplam vergi gelirinin % 28'ini oluşturmaktadır. Geriye kalan % 72'lik bölüm ise hayvancılıkla ilgili faaliyetlerden ortaya çıkan gelirler, arusiyye, cürm ü cinayet ve bad-ı heva vergilerdir¹²⁵.

1517 ile 1532 senesi arasında hane sayısı artmış ve bu artışla birlikte çift, nim çift, bennak ve kara resmi toplamlarında da 2037 akçalık bir artış olmuştur. 1517 senesi ile 1532 senesi cemaatin ödediği vergiler toplamında da 2032 akçalık bir artış söz konusudur. Dolayısıyla bu iki dönem arasındaki toplam vergi gelirlerindeki artış, çift, bennak ve kara resmindeki artışla alakalıdır. Diğer vergi gelirlerinde 1517 senesine göre herhangi bir artış olmamıştır. Cemaatteki hayvan sayısında ve kovan adedinde azalma olduğunu söyleyebiliriz.

1563 senesi Kızılca Keçilü Cemaati'nin hane sayısında artış olmuş ve toplam hane sayısı 646'ya çıkmıştır. Çift kaydedilen hane sayısı bu tarihte 67'dir. Nim çift işleyen 61 hane olduğu görülmektedir. Bennak kaydedilenlerin 317 hane olduğu görülmektedir. Karaların sayısı da 201'dir¹²⁶. 1563 senesinde toplam hane sayısının % 10'u çift arazi tasarruf ederken % 9'u nim çift arazi tasarruf etmektedir. 1532 senesi ile karşılaştırıldığında tarım arazisi işleyen hane sayısında fazla bir değişiklik

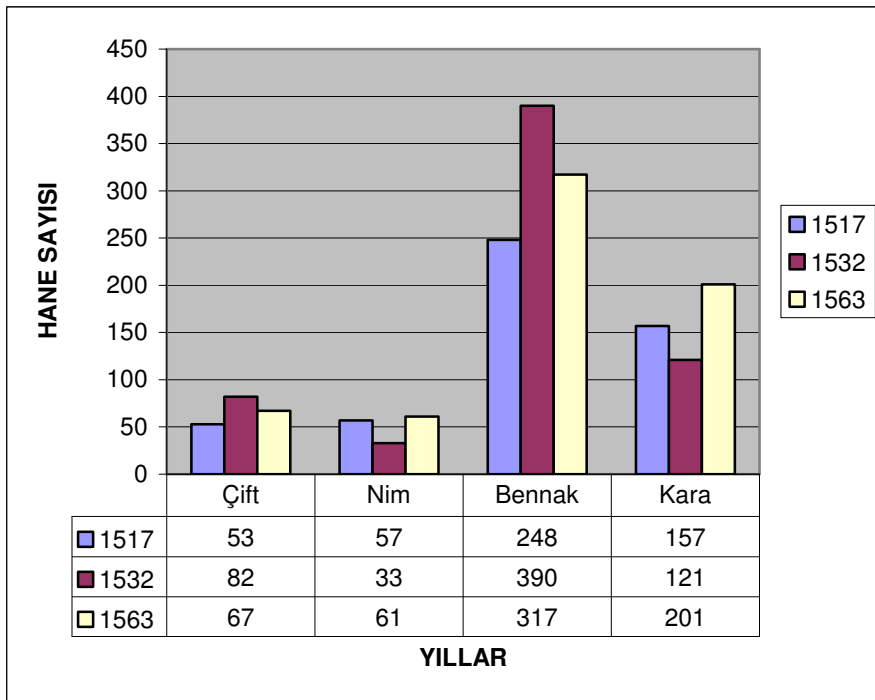
---

¹²⁵ TD 176, s. 42.

¹²⁶ TD 337, s. 70a.

yoktur. Çift arazi tasarruf edenlerde % 4'ük bir azalma varken, nim çift işleyen hane sayısında % 4'lük artış vardır. Bennak sayısında da 1563 senesinde fazla bir değişiklik yoktur. Lakin kara kaydedilenlerde önemli bir artış görülmektedir. 1532 senesinde toplam hane sayısının % 19'unu karalar oluşturulurken, 1563 senesi Karalar toplam hane sayısının % 32'sini oluşturmaktadır. Bu tarihte genç nüfusta artış görülmektedir. Bu durum vergi gelirlerini artıracak ve 1563 senesinde cemaatin vergi gelirlerinde düşüş görülecektir. Cemaatin hane sayılarındaki senelere göre yaşanan değişim aşağıdaki grafikte verilmiştir.

Grafik I. 4, Kızılca Keçili Cemaati Hane Yekunları

1563 senesi cemaatin ödediği vergi miktarı 22500 akça olarak kaydedilmiştir. 1532 senesi ile karşılaştırıldığında 8032 akçalık bir azalma söz konusudur ki 1563 senesi vergi gelirlerinde % 26'lık bir azalma olduğunu söyleyebiliriz. 1563 senesinde cemaat 2211 akça çift resmi ödemiştir. Bu rakam toplam vergi gelirinin % 10'unu oluşturmaktadır. Nim çift resmi olarak ödenen 1037 akça da toplam vergi gelirinin % 5'ine tekabül etmektedir. Bennak resmi olarak 1563 senesinde cemaat, 3804 akça ödemiştir ki bu rakamda toplam vergi gelirinin %

17'sini oluşturmaktadır. Kara resmi olarak 1206 akça vergi alınmıştır, kara resminin toplam vergi geliri içerisindeki payı % 5'dir. Toplamda çift, nim çift, bennak ve kara resmi olarak 8258 akça alınmış olup, toplam vergi gelirinin % 37'si saydığımız vergi kalemlerinden alınmıştır. 1532 senesinde bu guruptan alınan vergi miktarının 8673 akça olduğunu yukarıda belirtmiştik. 1563 senesinde buradaki gelirlerde 415 akçalık bir düşüş söz konusudur. 1563 senesi toplam vergi gelirinde 8032 akçalık bir azalma olduğundan bahsetmiştik, bunun 415 akçası çift, nim çift, bennak ve kara resmi olarak alınan vergi gelirlerindeki azalmadan kaynaklandığını söyleyebiliriz.¹²⁷ 1563 senesi vergi gelirlerindeki azalmanın gerçek nedeni diğer vergi gelirlerindeki azalmadan kaynaklanmaktadır diyebiliriz. Diğer vergi kalemleri arasında en büyük payın koyun ve kovan vergisi gelirlerinden olduğu düşünülürse 1563 senesi cemaatteki koyun ve kovan sayısında azalma olduğu söylenebilir. Bunun nedeni ile ilgili defterde herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Defterdeki kayıtlardan cemaatin işlediği toprak miktarında artış olmadığı anlaşılmaktadır. O halde cemaatteki hayvancılığın gerilemesinin nedenini başka yerde aramak gerekmektedir. Havanın kurak geçmesi yaylak darlığı, hatalık gibi sebeplerle hayvancılık gelirlerinin azaldığını söyleyebiliriz.

Tablo I. 10, 1517 Senesi Kızılca Keçili Cemaati Hane Sayıları

CEMAATİN ADI	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tabi	sayfa
Kızılca Keçilü	31	20	75	73	Peçin	34-36
Kızılca Keçilü	-	1	11	7	Peçin	36
Kızılca Keçilü	-	1	4	3	Peçin	36
Ahmed Fakı	2	4	30	12	Bozöyük	37
Nasuh	-	6	12	9	Bozöyük	37
Hamza veled-i Ali	8	14	83	41	Muğla	37-39
Halil veled-i Mehmed	11	10	12	8	Tavas	39
Kızılca Keçilü	1	1	21	4	Peçin	39-40

¹²⁷ TD 337, s. 70a.

Tablo I. 11, 1532 Senesi Kızılca Keçili Cemaati Hane Sayıları

CEMAATİN ADI	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tabi	Sayfa
Kızılca Keçilü	31	10	143	57	Peçin	35-37
Kızılca Keçilü	1	-	6	4	Peçin	37-38
Ahmed Fakı	2	-	3	15	Bozöyük	38
Nasuh	8	4	33	11	Bozöyük	38-39
Hamza veled-i Ali	25	13	108	29	Muğla	39-41
Halil veled-i Mehmed	13	5	20	4	Tavas	41
Kızılca Keçilü	2	3	26	1	Peçin	41-42

Tablo I. 12, 1563 Senesi Kızılca Keçili Cemaati Hane Sayıları

CEMAATİN ADI	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tâbi	Sayfa
Kızılca Keçilü	4	4	22	9	Peçin	66a
Kızılca Keçilü	3	10	56	40	Muğla	66a-b
Tir-i Cafer veled-i Murad	4	8	15	7	Tavas	66b
Kızılca Keçilü	2	5	24	9	Eski Hisar	66b-67a
Kızılca Keçilü	1	1	9	3	Bozöyük	67b
Kızılca Keçilü	-	-	13	4	Peçin	67b
Kızıl Keçilü	3	15	24	18	Peçin	67b
Kızılca Keçilü	5	35	69	70	Peçin	68a
Kızılca Keçilü	30	50	112	98	Peçin	68a-69b
Kızılca Keçilü	-	-	9	2	Peçin	67b
Nasuh	6	2	13	11	Bozöyük	67b
Ahmed Fakı	3	2	32	13	Bozöyük	67a-b

5. HORZUM CEMAATI

Horzum Cemaati, Menteşe Sancağı'ndaki kalabalık cemaatlerden birisidir. Horzum adına başka yerlerde de karşılaşmaktayız. Horzum kelimesinin Harezmi ve Harezmi'den gelen anlamında olması muhtemeldir. Aynı zamanda Horzum kelimesinin şahıslar tarafından isim olarak kullanıldığını görmekteyiz. Cemaate tabi kaydedilen Mehmed veled-i Hızır Tiri içerisinde Horzum veled-i Mehmed bennak kaydedilmiştir.

1517 tarihli defterde Horzum Cemaati Yolcu, Gençlü, Çobansalar, Göçer Sorkum, Katrancıyan, Eğlence ve Göçer İğdir Cemaatleri ile bu cemaatlere bağlı tirlere oluşmaktadır. Bu tarihte cemaate tabi yirmi iki tir bulunmaktadır. Bu tirlere on ikisi Peçin Kazası'na tabi yazılmışken, yedi tir Muğla Kazası'na, birer tirde Mekri, Köyceğiz ve Bozöyük Kazaları'na tabidir. Peçin Kazası'na tabi kaydedilen Kara Azab ve İbrahim Tirleri Ayasuluğ Kazası'nda yerleşmişlerdir. Mehmed veled-i Halil Tiri'nin diğer adının Veysi veled-i Hasan olduğu kaydedilmiştir. Mehmed veled-i Ali bu tirin tir başı olarak kaydedilmiştir. Bayındır Tiri'nin de diğer adının Perakende olduğu ve Ayasuluğ Kazası'nda bulunduğu belirtmiştir¹²⁸. (Bkz. Tablo I. 13)

Cemaat, 1517 senesinde 1318 hane kaydedilmiştir. Bunun 62 hanesi çift arazi işlemektedir. 150 hanede nim çift tasarruf etmektedir. Çift arazi işleyenler toplam hane sayısının % 5'ini oluştururken, nim çift arazi tasarruf edenlerde % 11'ini oluşturmaktadır. Bu tarihte Horzum Cemaati'nin toplam hane sayısının % 16'sı çift ve nim çift arazi tasarruf etmektedir. Cemaatte bennak kaydedilenler 693 hanedir. Buda toplam hane sayısının % 53'üne tekabül etmektedir. Kara kaydedilenler de 406 hane olup, toplam hane sayısının % 31'ini oluşturmaktadırlar¹²⁹. (Bkz. Grafik I. 5)

---

¹²⁸ TD 61, 44-45.

¹²⁹ TD 61, s. 52.

Horzum Cemaati'nin 1517 senesi vergi gelirleri toplamı 90 000 akçadır. Defterde cemaatin gelirleri birlikte verilmiştir. Kanunnamelerden hareketle cemaatte, çift, nim çift, bennak ve kara yazılanların ödediği vergi miktarı hesaplandığında 15348 akça çıkmaktadır. Bu rakam toplam gelirin % 17'sine tekabül etmektedir. Geriye kalan 74652 akçası da ağnam ve kovan vergisi cürm ü cinayet ve bad-ı heva vergilerinden oluşmaktadır. Cemaatten alınan vergiler incelendiğinde çift, nim, bennak ve kara kaydedilenlerden alınan vergi miktarı, toplam vergi miktarı içerisinde küçük bir oranı tutmaktadır. Çift arazi tasarruf eden hanelerin ödediği vergi miktarı 2046 akçadır. Bu tutardan hareketle, cemaatten alınan çift vergisi, toplam vergi miktarının % 2'sini oluşturmaktadır. Nim çift kaydedilen hanelerin ödediği vergi miktarı 2550 akçadır. Bu rakam cemaatin ödediği vergi toplamının % 3'üne tekabül etmektedir. Aynı yıl içerisinde bennak kaydedilenlerin ödediği vergi miktarı 8316 akçe olarak kaydedilmiştir. Toplam gelir içerisindeki oranı % 9'dur. Kara kaydedilenlerden alınan vergi miktarı 2436 olup, toplam gelire oranı % 3'tür. Bahsedilen çift nim çift ve bennak ve karalardan alınan vergi miktarı toplam gelirin yüzde % 17'sini oluşturmaktadır. Geriye kalan vergi kalemleri ki, daha çok hayvancılıkla ilgili faaliyetlerden alınan vergiler önemli bir yekununu tutmaktadır, toplam gelirin % 83'nü oluşturmaktadır¹³⁰.

1532 tarihine gelindiğinde cemaate tabi tir sayısının yirmi ikiden, yirmi altıya çıktığını görmekteyiz. Tabi yirmi altı tirin on yedisi Peçin Kazası'na, beşi Muğla, ikisi Mekri ve ikisi de Bozöyük ve Pirnaz Kazaları'na tabi yazılmıştır. Bu kayıtlarda daha önceki defterde olmayan yeni tirlere görülmektedir. Cemaat-i Barza eski defterde yokken, bu defterde Peçin'e tabi olarak kaydedilmiştir. Toplam altı hanesi vardır¹³¹. Gökçe Ovacık Tiri de bu defterde karşımıza çıkmakta ve Ayasuluğ Kazası'nda mütemekkin oldukları anlaşılmaktadır. Gökçe Ovacık Tiri yirmi yedi hane olup Pirnaz Kazası'na tabi yazılmıştır¹³². Tuman adlı tirde ilk defa bu defterde karşımıza çıkmaktadır. Tuman kolu, toplam elli yedi haneden oluşmakta olup, Mekri

---

¹³⁰ TD 61, s. 52.

¹³¹ TD 176, s. 54.

¹³² TD 176, s. 57.

Kazası'na tabi kaydedilmiştir¹³³. Kara Ali adlı tirde ilk defa bu defterde geçmekte olup, on hanedir ve Muğla Kazası'na tabi yazılmıştır¹³⁴. Kara Azab ve İbrahim Tirleri 1517'de olduğu gibi bu tarihte de Ayasuluğ Kazası'nda ikamet etmektedir. Bunların haricinde, 1532 tarihli defterde Kızıl Özü Tiri, İzmir ve Çine Kazaları'nda bulunmaktadır¹³⁵. Mahmud veled-i Hızır Tiri, Köyceğiz Kazası'nda sakindir¹³⁶. (Bkz. Tablo I. 14)

1532 sensinde Horzum Cemaati'nin hane sayısı 1709'a çıkmıştır. 1517 tarihi ile karşılaştırıldığında 391 hanelik bir artış olmuştur. Bu tarihte cemaatten 203 hane çift, 134 hane nim çift, 1062 hane bennak ve 310 hanede kara kaydedilmiştir¹³⁷. Buradan hareketle toplam hane sayısının yüzde % 12'si çift, % 8'i nim çift arazi tasarruf etmektedir. 1517 yılı ile karşılaştırıldığında çift arazi tasarruf edenlerin oranında % 7'lik bir artış söz konusu iken, nim çift işleyenlerin oranında % 4'lük bir azalma görülmektedir. 1532 tarihinde cemaatin yeni tarım arazilerine sahip olduğu bu rakamlardan anlaşılmaktadır. Yukarıda cemaate bağlı tirlere yeni mütemekkin olanlardan bahsetmiştik. Bu rakamlarda aynı durumu desteklemektedir. Kara ve bennak kaydedilenlerin oranı da yüzde on sekiz ve yüzde altmış ikidir. 1517 senesi ile karşılaştırıldığında karaların oranında % 12'lik bir azalma söz konusu iken bennak kaydedilenlerin oranı da % 9 artmıştır (Bkz. Grafik I. 5).

Horzum Cemaati'nin 1532 senesi vergi gelirleri toplamı 100687 akçadır. 1517 tarihli defterle karşılaştırıldığında vergi gelirlerinde % 12'lik bir artış olduğu görülmektedir. 1532 tarihinde çift hane kaydedilenlerin ödediği vergi 6699 akça olup, toplam gelirin % 7'sine tekabül etmektedir. Nim çift kaydedilenlerin, 1532 senesinde ödediği vergi miktarı 2278 akçadır. Bu tutar toplam gelirin % 2'sine tekabül etmektedir. Bennak kaydedilenler hane toplamı içerisinde en çok olan guruptur ve ödediği vergi miktarı 12744'dür. Bennak resmi tutarı, toplam gelirin % 13'ünü oluşturmaktadır. Kara kaydedilenlerin ise 1860 akça vergi ödedikleri

---

¹³³ TD 176, s. 57-58.

¹³⁴ TD 176, s. 58.

¹³⁵ TD 176, s. 49-50.

¹³⁶ TD 176, s. 53-54.

¹³⁷ TD 176, s. 60.

anlaşılmaktadır ki bu tutar, toplam gelirin % 2'sine tekabül eder. 1532 senesinde, çift, nim çift, bennak ve kara resminin toplam 23581 akça olduğu görülmektedir. 1517 tarihli defterle karşılaştırıldığında 8233 akçalık bir artış söz konusudur. Bu artışın nedeni hane sayısının artışıyla alakalı olup, bu artış yukarıda değerlendirilmiştir. 1517 senesinde bu gurubun, toplam gelir içerisindeki payının % 17 iken, 1532 yılında % 7'lik bir artışla % 24'e çıkmıştır. 1532 senesi, koyun ve kovan vergisi, arusiyye, cürm ü cinayet ve bad-ı heva vergileri toplamı da 77106 akçadır. 1517 senesi ile karşılaştırıldığında 2454 akça arttığı görülmektedir¹³⁸.

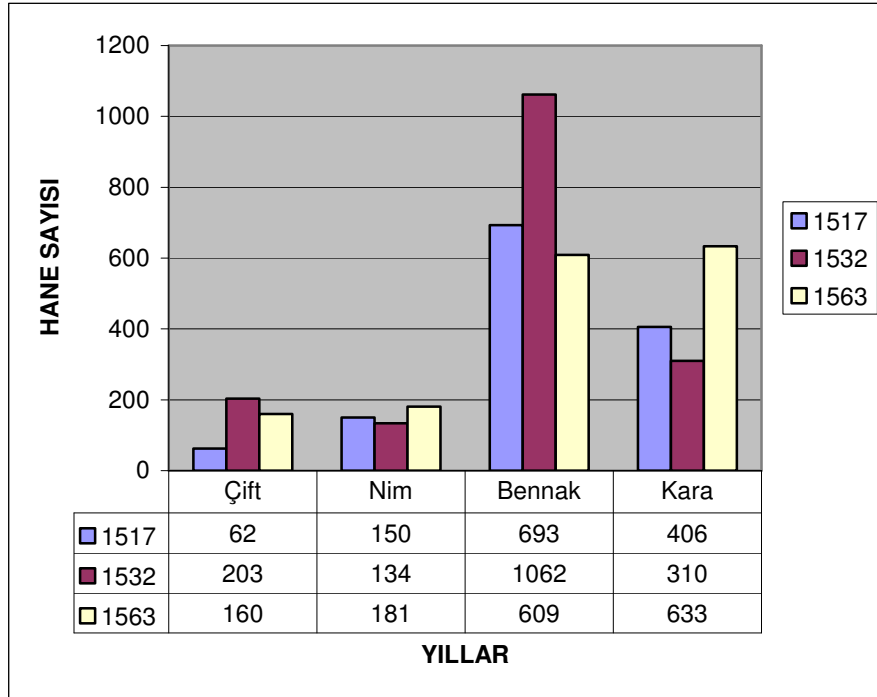
1563 senesinde Horzum Cemaati'ne tabi tir sayısı 30'a çıkmıştır. Tir sayısındaki bu artış, eski tirlere bölünmesiyle alakalı bir durumdur. Tir sayısındaki artışa rağmen hane sayısında azalma söz konusudur. Kara İbrahim Tiri bu tarihte Ayasuluğ Kazası'nda, Kara Azab Tiri Aydın Livası'da Akça Şehir Kazası'nda ve Horzum Tiri Balat Kazası'nda yerleşmiştir. 1563 senesinde cemaatin hane sayısı 1583'dür. Bunun 160 hanesi çift arazi tasarruf etmektedir. Çift kaydedilenlerin toplam hane sayısına oranı % 10'dur. Nim çift işleyenler 181 hane olarak kaydedilmişlerdir ki toplam hane sayısının % 11'ini nim çift kaydedilenler oluşturmuştur. Cemaatte bennak kaydedilenler 609 hane olup, toplam hane sayısının % 39'unu oluşturmaktadır. Kara kaydedilenlerin sayısı 633 olup toplam hane sayısına oranları % 40'dır¹³⁹. Cemaatin hane sayısındaki değişiklik aşağıdaki grafikte birlikte verilmiştir. (Bkz. Tablo I. 15).

---

¹³⁸ TD 176, s. 60.

¹³⁹ TD 337, s. 44b.

Grafik I. 5, Horzum Cemaati Hane Yekunları

Horzum Cemaati'nin 1563 senesi ödediği vergi toplamında, 1532 senesine göre 10687 akçalık bir düşüş söz konusudur. 1563 senesinde vergi gelirleri toplamı 90000 akça kaydedilmiştir. Cemaat 1517 senesinde de 90000 akçalık vergi öderken 1532 senesi vergi gelirleri 100687'e çıkmış ve 1563 senesinde yeniden 90000 akçaya düşmüştür. 1563 senesi cemaatte çift arazi işleyenlerin ödediği çift vergisi toplamı 5280 akçadır. Toplam vergi gelirinin % 6'sını çift resmi geliri oluşturmaktadır. Nim çift kaydedilenlerden alınan vergi miktarı 3077 akça olup, toplam vergi gelirinin % 3'ünü oluşturmaktadır. Bennak resmi olarak cemaatten 7308 akça alınmaktadır ki toplam gelirin % 8'ine tekabül etmektedir. Kara resmi olarak da 3798 akça alınmıştır ki toplam vergi geliri içerisindeki payı % 4'dür. 1563 senesi Horzum Cemaati'nde çift, nim çift, bennak ve kara resmi toplamı 19463 akça ödenmiştir ve toplam gelirin % 21'i buradan gelmektedir. 1532 senesine göre bu gurutandan alınan vergi toplamında 4118 akçalık bir azalma söz konusudur. Toplam vergi gelirinde de 1563 senesinde 10687 akçalık azalma görülmektedir. Bunun 4118 akçası çift, nim çift, bennak ve kara resimleri toplamında görülmektedir. Geriye

kalan 6569 akçalık azalma ise koyun, kovan arusiyye, cürm ü cinayet ve bad-ı heva vergileri toplamında görülmektedir¹⁴⁰.

Tablo I. 13, 1517 Senesi Horzum Cemaati Hane Sayıları

CEMAATİN ADI	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tabi	sayfa
Mehmed veled-i Halil	-	4	120	77	Muğla	40-41
Bayındır	-	1	4	-	Muğla	41
Kulağuzlar	3	3	7	8	Peçin	42
Mahmud veled-i Hızır	6	11	11	4	Muğla	42
Yeni veled-i Haydar	7	5	113	46	Muğla	42-44
Kara Azab	9	3	29	2	Peçin	44
Teke Saru	5	3	12	6	Peçin	44
İbrahim	2	2	36	8	Peçin	44-45
veled-i Karalu	1	-	13	1	Peçin	45
Kızıl Özü	-	-	30	11	Peçin	45
Yuvalıca	-	16	43	24	Mekri	45-46
Gençlü	3	2	4	8	Peçin	46
Çobansalar	4	10	12	18	Peçin	46-47
Resul veled-i Salih	8	16	38	28	Peçin	47
Katrancıyan	1	7	11	9	Peçin	48
İğdir İsa	-	5	29	24	Peçin	48
İbrahim	1	6	32	27	Muğla	48-49
Hızır Fakı	-	7	28	14	Peçin	49
Mahmud veled-i Hamza	5	3	6	15	Köyceğiz	50
Mustafa	3	6	22	11	Bozöyük	50
Rahman	1	34	23	29	Muğla	50-51
Bayram Hacı maa Oturak Eğlence	6	4	46	23	Muğla	51-52

¹⁴⁰ TD 337, . 44b.

Tablo I. 14, 1532 Senesi Horzum Cemaati Hane Sayıları

CEMAATİN ADI	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tabi	Sayfa
Mehmed veled-i Halil	11	12	183	57	Peçin	42-44
Bayındır	3	-	4	2	Peçin	44
Kulağuzlar	1	4	18	5	Peçin	44-45
Mahmud veled-i Hızır	9	11	12	9	Muğla	45
Yeni veled-i Haydar	25	10	130	38	Muğla	45-47
Kara Azab	8	4	46	3	Peçin	47-48
Teke Saru	7	6	39	4	Peçin	48
İbrahim	4	2	60	21	Peçin	48-49
Veled-i Karalu	1	-	15	1	Peçin	49
Kızıl Özü	5	2	49	10	Peçin	49-50
Yuvalıca	12	7	51	10	Mekri	50-51
Gençlü	8	1	11	1	Peçin	51
Çobansalar	22	2	79	33	Peçin	51-52
Hızır Fakı	6	-	38	13	Peçin	52-53
Mahmud veled-i Hızır	12	2	18	10	Peçin	53-54
Cemaat-i Barza	3	1	1	1	Peçin	54
Mustafa	13	1	37	8	Bozöyük	54
Rahman	6	19	58	12	Muğla	54-55
Bayram Hacı maa Cemaat-i Oturak Eğlence	7	10	63	12	Muğla	55-56
(Okunamadı)	5	1	14	10	Peçin	56-57
Gökçe Ovacık	2	3	21	2	Pirnaz	57
Tuman	14	6	32	5	Mekri	57-58
Kara Ali	5	-	4	1	Muğla	58
Katrancıyan	1	3	5	5	Peçin	59
İğdir	1	8	57	28	Peçin	59-60

Tablo I. 15, 1563 Senesi Horzum Cemaati Hane Sayıları

CEMAATİN ADI	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tâbi	Sayfa
Karaca Horzum	4	-	26	15	Muğla	36b
Kara İbahim	3	-	30	19	Peçin	36b-37a
(Okunamadı)	-	-	5	2	Peçin	37a
Kara Azeb	-	-	20	3	Peçin	37b
(Okunamadı)	1	-	14	7	Peçin	37b
Resul veled-i Salih	25	3	42	30	Peçin	37b-38a
Mehmed veled-i Halil	6	3	76	48	Peçin	38a-b
İğdir Alisi	10	11	44	34	Peçin	38b-39a
Hıdır Fakı	2	13	18	18	Peçin	39a
Mahmud	3	-	6	5	Peçin	39a
(Okunamadı)	15	3	20	31	Peçin	39a-b
Mahmud	5	5	8	4	Peçin	39b
Mustafa	3	11	7	25	Bozöyük	39b-40a
Cemaat-i Katrancıyan	7	6	6	9	Eskihisar	40a
Gençlü	2	5	8	16	Eskihisar	40a
(Okunamadı)	-	3	13	18	Eskihisar	40a-b
Yolcu	3	17	18	11	Mekri	40b
İbrahim	1	17	21	35	Muğla	40b-41a
Bayram Hacı	5	3	77	69	Muğla	41a-b
Rahman	13	21	55	57	Muğla	41b-42a
Tir	1	6	10	2	Muğla	43a
Cemaat-i Horzum	2	2	37	27	Muğla	42a-b
Cemaat-i Horzum	10	4	31	30	Muğla	42b
Cemaat-i Yörük Horzum	4	3	39	22	Muğla	43b-44a
Cemaat-i Horzum	2	1	17	3	Mekri	44a
Cemaat-i Horzum	-	3	6	3	Muğla	44a
Cemaat-i Yörükkan-ı Horzum	-	-	8	1	Muğla	44b
Cemaat-i Horzum	10	-	14	8	Peçin	44b

6. YAHŞİ BEY

Yahşi Bey Cemaati mukataalı cemaatlerden biridir. Adını aldığı Yahşi Bey ile ilgili defterlerde bilgi bulunmamaktadır. Menteşe Sancağı'nda bulunan, daha önce bilgi verdiğimiz İskender Bey Cemaati'ndeki adlandırmaya benzer bir durum vardır. 1517 senesinde cemaatin 5 tirden oluştuğu görülmektedir. Cemaatin tirlерinin Muğla ve Peçin Kazaları'na tabi kaydedildiği görülmektedir. Cemaatin 11 hanelik bir kolu Peçin Kazası'na tabi kaydedilmiş ancak Ayasuluğ Kazası'nda oldukları anlaşılmaktadır¹⁴¹. Cemaatle birlikte kaydedilen Mustafa Tiri'nin, Eyerci Cemaati'ne tabi olduğu görülmektedir¹⁴². (Bkz. Tablo I. 16)

Cemaatin 1517 senesinde hane sayısı 345'dir. Cemaatte çift kaydedilenler 16 hane, nim çift kaydedilenlerde 36 hanedir. Bennak yazılanların sayısı 145, kara kaydedilenlerde 148 hanedir. Cemaatin toplam hane sayısının % 5'ini çift kaydedilenler, % 10'unu im çift kaydedilenler, % 42'sini bennaklar ve % 43'ünü karalar oluşturmaktadır. 1517 senesinde cemaatteki genç nüfusun fazlalığı dikkati çekmektedir. Cemaatin senelik 27500 akçalık vergi geliri mukataa olarak alınmıştır. Bu gelirin çift, bennak, kara, ağnam ve kevarе, cürm ü cinayet, arusiyye, mücde-i abd-ı abık vergilerinden oluşmakta olduğu kaydedilmiştir. Bu durum cemaatlerde de kölelerin bulunduğunu göstermektedir¹⁴³. (Bkz. Grafik I. 6)

1532 senesinde cemaatin hane sayısında değişiklik olmadığını görüyoruz. Cemaatin hane sayısı bu tarihte 346 olarak kaydedilmiştir. 1532 senesinde cemaatte 53 hane çift arazi tasarruf etmekteyken, 24 hanede nim çift arazi işlemektedir. Bennak kaydedilenlerin sayısı 194 iken kara yazılanların da 75 olduğu görülmektedir (Bkz. Grafik I. 6). Çift yazılanların, toplam hane sayısının % 15'ini oluşturmaktadır. Nim çift kaydedilenler toplam nüfusun % 7'sini oluşturmaktadır. Bennak kaydedilenler % 56'sını, karalarda % 22'sini oluşturmaktadır. 1532

---

¹⁴¹ TD 61, s. 55.

¹⁴² TD 61, s. 53-54.

¹⁴³ TD 61, s. 55.

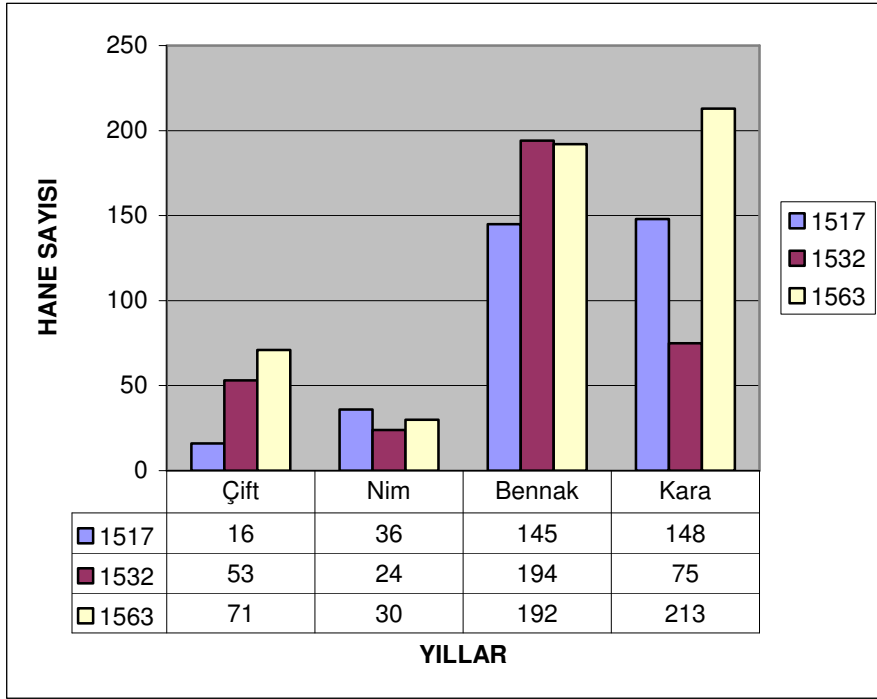
senesinde cemaatteki arazi işleme oranında önemli bir artış olduğunu görüyoruz. 1517 senesi ile karşılaştırdığımızda genç nüfusta azalma görülmektedir. 1517 senesinde 148 olan kara sayısı, 1532'de 75'e düşmüştür. 1517 deki karalar 1532 de çift, nim çift ve bennak hüviyeti kazanmışlardır. Cemaatin 1532 senesinde vergi gelirinin senelik 28217 akça olduğu görülmektedir¹⁴⁴.

1563 senesinde de cemaatteki tir sayısında değişme olmamıştır. 26 hanelik bir kolun, Muğla Kazası'na tabi yazılmış olmasına rağmen Peçin Kazası'nda sakin olduğu görülmektedir (Bkz. Tablo I. 18). Cemaatin hane sayısı 1563 senesinde önemli bir artış göstermiş ve 506 haneye yükselmiştir. Cemaatte çift kaydedilen hane sayısı 71, nim çift kaydedilenlerin sayısı da 30 hanedir. Bennak kaydedilen hane sayısı 192 iken karaların sayısı da 213 dür. Cemaatteki toplam hane sayısının % 14'ü çift arazi tasarruf ederken, nim çift işleyen haneler de toplam hane sayısının % 6'sını oluşturmaktadır. Bennak kaydedilenlerin toplam hane sayısına oranı % 38 ve karalarınki de % 42'dir. 1532 senesi ile karşılaştırıldığında çift ve nim çift işleyenlerin oranında düşüş varmış gibi görünmektedir. Lakin 1563 deki kara sayısının artması ve dolayısıyla toplam hane sayısı içerisindeki payını artırması, bu tarihte çift ve nim çift yazılanların oranını düşük göstermektedir. Çift ve nim çift işleyen hanelerin 1563 senesinde toplam hane sayısı içerisindeki oranları % 2 düşmüştür. 1532 senesine göre ise çift ve nim çift işleyenlerin sayısı artmıştır, dolayısıyla cemaatin işlediği arazi miktarı da artmıştır. Yukarıda yıllara göre yapılan karşılaştırmalar, verilen grafikte birlikte gösterilmiştir.

---

¹⁴⁴ TD 176, s. 64.

Grafik I. 6, Yahşi Bey Cemaati Hane Yekunları

Cemaatin 1563 senesinde ödediği vergi toplamı 30000 akça olarak kaydedilmiştir. 1517, 1532 ve 1563 seneleri vergi gelirleri karşılaştığında sürekli rakamların arttığını görüyoruz. Bahsedilen artış, hane sayısındaki artışla aynı oranda değildir. 1517 ve 1532 yılları arasında toplam hane sayısında % 1'lik bir artış varken, 1532 ve 1563 yılları arası hane sayısında % 46'lık bir artış varken gelirdeki artış oranı % 6 olmuştur. Bunun nedeni kara kaydedilenlerin sayısındaki artışla alakalı olduğu söylenebilir¹⁴⁵.

¹⁴⁵ TD 337, s. 47b.

Tablo I. 16, 1517 Senesi Yahşi Bey Cemaati Hane Sayıları

CEMAATİN ADI	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tâbi	Sayfa
Yahşi Beğ	16	30	17	35	Muğla	52-53
Mustafa	-	-	90	92	Peçin	53-54
Mukata-i Yahşi Beğ	-	3	6	1	Muğla	55
Mukata-i Yahşi Beğ	-	3	19	17	Muğla	55
Mukata-i Yahşi Beğ	-	-	8	3	Peçin	55

Tablo I. 17, 1532 Senesi Yahşi Bey Cemaati Hane Sayıları

CEMAATİN ADI	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tâbi	Sayfa
Mukataa-i Yahşi Beğ	44	18	55	18	Muğla	60
Mustafa	2	-	71	45	Peçin	61-63
Mukataa-i Yahşi Beğ	2	1	7	-	Muğla	63
Mukataa-i Yahşi Beğ	5	1	33	4	Muğla	63-64
Mukataa-i Yahşi Beğ	-	-	15	8	Peçin	64
Kara Ahmed	-	4	13	-	Peçin	64

Tablo I. 18, 1563 Senesi Yahşi Bey Cemaati Hane Sayıları

CEMAATİN ADI	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tâbi	Sayfa
Mustafa	7	12	130	94	Peçin	44b-45
Mukatai Yahşi Beğ	5	5	23	26	Muğla	45b-46a
Yahşi Beğ	1	2	5	10	Muğla	46a
Mukatai Yahşi Beğ	52	5	30	72	Muğla	46a-47b
Mukatai Yahşi Beğ	6	6	4	10	Muğla	47b

7. KIZILCA BALKIC (BALIKCI)

Cemaatin adını Balıkçı veya Balkıç, Balkıca şekillerinde okumak mümkündür. Türk Lehçeleri'nin genelinde balkı kelimesi erimek, gevşemek yayılmak ışıldamak, parlamak gibi anlamlarda kullanılmaktadır¹⁴⁶. Anadolu'da halk arasında da balkı kelimesi ağrı, sancı, güzel, süslü, parlak anlamlarında kullanılmaktadır. Divan-ı Lügat'it-Türk'de balkı kelimesinin, Oğuzlar'da çamur anlamında kullanıldığı kaydedilmiştir.¹⁴⁷ Divan'da balık ve balkı kelimelerinin yazılışı farklı verilmiştir. Balkı yazarken elif kullanılmıştır. İncelediğimiz defterlerde cemaatin adı her iki şekilde de yazılmıştır.

Kızılca Balkıç Cemaati, Mekri Kazası'na tabi kaydedilen 5 tirden oluşmaktadır. 19 hanelik bir gurup Muğla Kazası'na tabi kaydedilmiş, lakin Peçin Kazası'nda yerleşmiştir (Bkz. Tablo I. 19). 1517 senesinde cemaatin hane sayısı 604'dür. Cemaatte 18 hane çift arazi tasarruf etmekte iken, 101 hane de nim çift arazi işlemektedir. 240 hane bennak kaydedilmiş ve 245 de kara kaydedilmiştir. 1517 senesinde çift kaydedilenler toplam hane sayısının % 3'ünü oluştururken, nim çift kaydedilenler de % 16'sını oluşturmaktadır. Bennakların toplam hane sayısına oranları % 40 iken karalarda toplam hane sayısının % 41'ini oluşturmaktadır (Bkz. Grafik I. 7). 1517 senesinde cemaatte işlenen arazilerin daha çok nim arazi olarak verildiği görülmektedir. Yine kara sayısındaki fazlalığın, cemaatteki genç nüfusunun fazlalığına işaret ettiği söylenebilir¹⁴⁸.

Cemaatin 1517 senesi ödediği vergiler toplamı 30000 akçadır. Bu tutar, çift, bennak ve kara resmi ile koyun vergisi, arusiyye, cürm ü cinayet ve kovan öşründen oluşmaktadır. Cemaatin ödediği çift vergisi 594 akça, nim çift vergisi 1717 akça, bennak vergisi 2880 akça ve kara resmi de 1470 akça tutmaktadır. Toplamda çift,

¹⁴⁶ Balkı kelimesinin Türk Lehçelerindeki manaları için bkz. K.K. Yuhadin, **Kırgız Türkçesi Sözlüğü**, Çev. Abdllah Taymaz, TDK Yay., Ankara 1994. **Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü**, Kültür Bakanlığı Yay. C. I, Ankara 1991.

¹⁴⁷ Kaşgarlı Mahmud, **Divan-ı Lügat'it-Türk**, C. I, s. 379.

¹⁴⁸ TD 61, s. 61a.

nim çift, bennak ve kara resmi 6661 akça tutmaktadır ki toplam vergi gelirinin % 23'üne tekabül etmektedir. Geriye kalan % 77'lik bölümü de yukarıda saydığımız kalemlerden gelen vergiler oluşturmaktadır¹⁴⁹.

1532 senesinde cemaatin hane sayısının 761'e çıktığı görülmektedir. 1517 senesine göre hane sayısında % 26'luk bir artış söz konusudur. 1532 senesi, 76 hane çift kaydedilmiştir. Bu rakam toplam hane sayısının % 10'una tekabül etmektedir. 1532 senesinde 86 hane nim çift işlemektedir. Toplam hane sayısının % 11'ini nim çift kaydedilenlerin oluşturduğu görülmektedir. Nim çift kaydedilen hane sayısında 1517 senesine göre azalma vardır. Çift arazi işleyenlerin sayısında da tersine bir artış söz konusudur. Bu iki durum birlikte değerlendirildiğinde cemaatin işlediği arazi miktarında % 73'lük bir artış söz konusudur. 1532 senesinde bennak kaydedilen hane sayısı 448 olarak kaydedilmiştir. Toplam hane sayısının % 49'u bennaklardan oluşmaktadır. Kara kaydedilenlerin sayısı da 151'dir ve toplam hane sayısına oranı % 6'dır¹⁵⁰. (Bkz. Grafik I. 7)

Cemaatin 1532 senesi ödediği vergi toplamı 32391 akçadır. Cemaatin ödediği çift vergisi 2508 akça, nim çift resmi 1462, bennak resmi 5376 ve kara resmi 906 akça tutmaktadır. Toplamda çift, bennak ve kara resmi olarak 10252 akça alınmıştır. Bu tutar toplam vergi gelirinin % 33'ünü oluşturmaktadır. 1517 senesi vergi geliri ile karşılaştırdığımızda, toplam gelirden 2391 akçalık bir artış olduğu görülmektedir. Çift, bennak ve kara resmi gelirleri 1517 senesi 6661 akça iken 1532 senesinde bu tutar 10252 akçaya çıkmıştır. 1532 senesinde, bu guruptaki artış 3591 akçadır. Bu artış toplam vergi gelirine yansıtıldığında, yekunun 33591 akça olması gerekecektir. Buradan hareketle geriye kalan vergi kalemlerinden alınan gelirden 1200 akçalık düşüş söz konusudur¹⁵¹.

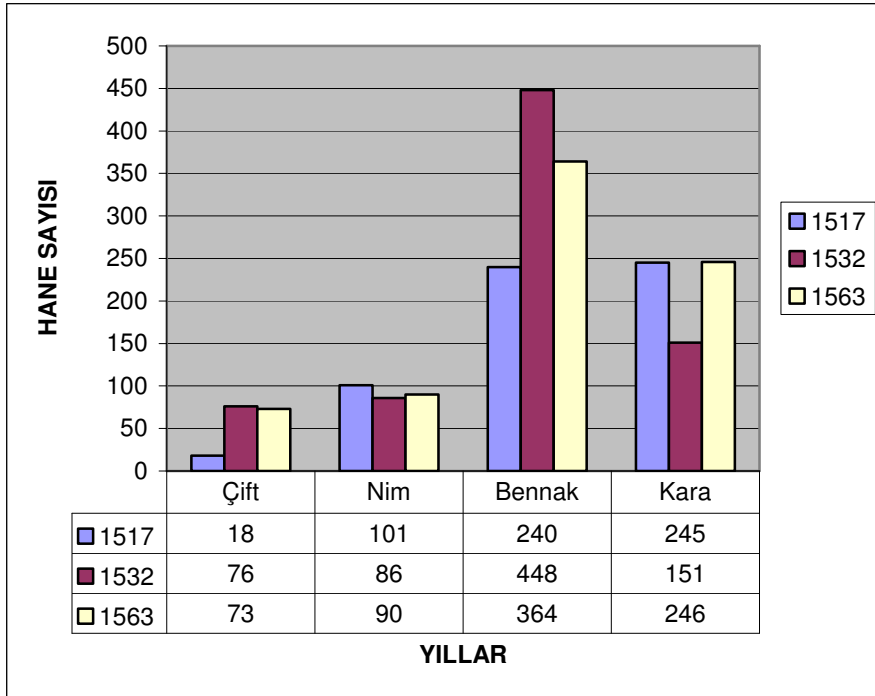
¹⁴⁹ TD 61, s. 61a.

¹⁵⁰ TD 176, s. 72.

¹⁵¹ TD 176 s. 72.

1563 senesinde cemaate tabi tirden Ağaç Taş Tiri Gölçük'te yerleşmiştir. 151 hanelik bir kol Mekri Kazası'nda yerleşmiştir (Bkz. Tablo I. 21). Cemaatin hane sayısı 1563 senesinde 773 olmuştur. Cemaatte 73 hane çift, 90 hane nim çift, 364 hane bennak ve 246 da kara kaydedilmiştir. Toplam hane sayısının % 9'unu çift, % 12'sini nim çift, % 47'sini bennak ve % 32'sini de kara kaydedilenler oluşturmaktadır. Bahsedilen üç dönemin hane sayılarındaki değişiklikler aşağıda verilen grafikte birlikte gösterilmiştir. 1563 senesinde yerleşen tirlere olmasına rağmen cemaatin kullandığı tarım arazisi miktarında fazla bir artış olmamıştır¹⁵².

Grafik I. 7, Kızılca Balkıca Cemaati Hane Yekunları

Cemaatin ödediği vergiler toplamı, 1563 senesinde 34000 akça olarak kaydedilmiştir. Cemaatin ödediği çift vergisi 2409 akça, nim çift resmi 1530, bennak resmi 4368 ve kara resmi 1476 akça tutmaktadır. Toplamda çift, bennak ve kara resmi olarak 9783 akça ödenmiştir. Bu tutar toplam vergi gelirinin % 29'unu oluşturmaktadır. 1532 senesi ile karşılaştırıldığında, bu gruptan alınan vergi

¹⁵² TD 337, s. 50a

toplamda 469 akçalık bir azalma söz konusudur. Bütün vergilerin toplamına baktığımızda ise 1563 senesinde 1609 akçalık bir artış vardır. Dolayısıyla, koyun, kovan, arusiyye, cürm ü cinayet ve bad-ı heva vergileri toplamında 2078 akçalık bir artış olduğunu görmekteyiz. 1563 senesinde cemaatin tirlерinin yerleştiğinden yukarıda bahsetmiştik. Buna rağmen cemaatin kullandığı tarım arazisi miktarı, yerleşme oranıyla aynı derecede artmamıştır. Koyun, kovan vb. vergi gelirlerindeki artışa bakarak, cemaatin kolları yerleşse de, geleneksel üretim tarzlarını devam ettirmişlerdir diyebiliriz¹⁵³.

II. Bayezid döneminde yazılan mufassal defterde Mekri Kazası'nda tımar olarak kaydedilen 12 hanelik bir Balkıca Cemaati'ne rastlamaktayız. Cemaatte 4 hane nim çift işlemiş, 5 hane bennak kaydedilmiş olup karaların sayısı da 4'dür. Cemaat 147 akça çift bennak ve kara resmi ödemiştir. Cürm ü cinayet, arusiyye ve bad-ı heva resmiyle birlikte cemaatin ödediği vergi miktarı 187 akçaya çıkmıştır.¹⁵⁴

Tablo I. 19, 1517 Senesi Kızılca Balkıca Cemaati Hane Sayıları

CEMAATİN ADI	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tabi	Sayfa
Kızılca Balkıca	4	19	20	11	Mekri	56
Kara Böğürtlen	11	47	86	121	Mekri	56-58
Ağaç Taş	-	18	83	83	Mekri	58-60
Balkıca	-	15	44	23	Mekri	60
Perakende-i Balkıca	3	2	7	7	Mekri	60-61a

Tablo I. 120, 1532 Senesi Kızılca Balkıca Cemaati Hane Sayıları

CEMAATİN ADI	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tabi	Sayfa
Kızılca Balkıca	11	11	41	4	Mekri	64-65
Kara Böğürtlen ve Perakende ve Hızırlar ve Zekeriyalar	27	44	183	55	Mekri	65-68
Ağaç Taş	16	18	146	72	Mekri	68-70
Balkıca	11	12	66	12	Mekri	70-71
Perakende-i Balkıca	11	1	12	8	Mekri	71-72

¹⁵³ TD 337, s. 50a

¹⁵⁴ BOA, TD 47, s. 83.

Tablo I. 21, 1563 Senesi Kızılca Balkıç Cemaati Hane Sayıları

CEMAATİN ADI	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tâbi	Sayfa
Ağaç Taş	11	6	83	50	Mekri	47b-48a
Cemaat-i Kızılca Balkıca	27	36	54	34	Mekri	47b-48a
Ağaç Taş	7	6	82	48	Mekri	48a-b
Cemaat-i Perakende-i Balkıca	-	3	7	2	Mekri	48b-49a
Kara Böğürtlen	3	9	29	22	Mekri	49a
An Cemaat-i Kızılca Balkıca	25	30	101	87	Mekri	49a-50a

8. GÜRE BARZA

Güre Baza Cemaati Menteşe Sancağı'ndaki büyük cemaatlerden birisidir. Güre kelimesi Anadolu'da değişik anlamlarda kullanılmıştır. Güre kelimesi çiftleşmek isteyen kısrak için kullanıldığı gibi bir yaşından üç yaşına kadar olan taylara da güre adı verildiği görülmektedir. Bazı yörelerde ise kuvveli dinç anlamında kullanılmıştır. Güre kelimesi hiç bağlanmamış serbestçe gezmiş ürkek azgın havayaları nitelemek için de kullanılmıştır¹⁵⁵. Bugün de bölgede Güre adlı bir dağ bulunmaktadır.

1517 tarihli defterde Güre Barza Cemaati, Güne Barza ve Germiyan Barzası ile birlikte kaydedilmiştir. Bu tarihte cemaate tabi kaydedilen, 50 tir bulunmaktadır. Bağlı tirlere Peçin, Bozöyük, Çine, Muğla ve Tavas Kazaları'na tabi kaydedildiği görülmektedir. Cemaate tabi tirlere Hasa Fakı Tiri, Peçin Kazası'na tabi olmakla birlikte Ayasuluğ Kazası'nda yerleşmiştir.¹⁵⁶ Güne Tiri de Peçin'e tabi yazılmış ve Balat'ta yerleşmiştir¹⁵⁷. Tavas'a tabi gösterilen Nikofor Tiri'nin diğer bir adının Keçilü Oğlu olduğu defterde kaydedilmiştir¹⁵⁸. 1517 tarihinde bazı tirlere tir başları değişmiştir. Cemaate tabi Kızıl Tiri'nin başına Bektimur oğlu Mustafa'nın geçtiği görülmektedir¹⁵⁹. 1532 tarihli defterde de tirin başında Bektimur oğlu Mustafa bulunmaktadır¹⁶⁰. Oturak Güne Barza Tiri'nin başına Musa Abdal gelmiştir. Musa Abdal defterde bennak kaydedilmiştir¹⁶¹. Mekri adlı tirin başında 1517 senesinde Mehmed oğlu Mustafa bulunmaktadır¹⁶². Cemaatin 1517 senesindeki tirlere ile ilgili bilgiler tablo I. 22'de verilmiştir.

Cemaatin hane sayısına baktığımızda, 1517 senesinde cemaate tabi hane sayıları, Güne Barza, Oturak Küre Barza, Germiyan Barzası ve Göçer Küre

¹⁵⁵ Derleme Sözüğü, C. VI. S. 2234-2235.

¹⁵⁶ TD 61, s 93-94.

¹⁵⁷ TD 61, 94.

¹⁵⁸ TD 61, s. 87-88.

¹⁵⁹ TD 61,65-67.

¹⁶⁰ TD 176, s. 82-84.

¹⁶¹ TD 61, s. 82.

¹⁶² TD 61, 82-84.

Barza'ya ait hane sayıları olmak üzere dört ayrı bölümde verilmiştir. 1517 senesinde Güre Barza Cemaati'ndeki göçer hane sayısı 495'dir. Göçerler içerisinde 41 hane çift, 48 hane nim çift, 333 hane bennak ve 73 hanede kara kaydedilmiştir. Göçerler içerisinde, çift arazi tasarruf edenler toplam göçer hane sayısının % 8'ini oluştururken, nim çift işleyenlerin oranı da % 10'dur. Göçerler içerisinde arazi işleyenlerin oranı azımsanmayacak miktardadır. Buradan hareketle cemaatin yaylak ve kışlaklarının yakın mesafelerde olduğunu söyleyebiliriz. Bennakların toplam hane sayısı içerisinde çoğunluğu oluşturduklarını görüyoruz. Bennak kaydedilenlerin toplam hane sayısının % 67'sini oluşturduğunu görüyoruz. Kara yazılanların oranı da % 15'e tekabül etmektedir¹⁶³.

1517 senesinde, cemaatte göçer olmayanların oturak tabiri ile anıldığı ve 649 hane oldukları görülmektedir. Oturak kaydedilenlerin 38 hanesi çift, 119 hanesi nim çift, 384 hanesi bennak ve 108'i de kara kaydedilmiştir. Oturak kaydedilen hanelerin % 6'sı çift arazi tasarruf ederken, % 18'i çift arazi işlemektedir. Bennak kaydedilenler toplam hane sayısının % 59'unu oluşturmaktayken, karalarda % 17'sini oluşturmaktadır¹⁶⁴.

Cemaat içerisindeki kollardan birisi olan Germiyan Barzası'nın hane sayısı 180'dir. Germiyan Barzası'nda 3 hane çift, 7 hane nim çift, 114 hane bennak ve 56 hanede kara kaydedilmiştir. Çift arazi tasarruf edenler, toplam hane sayısının % 2'sini oluştururken, nim çift arazi işleyenler % 4'ünü oluşturmaktadır. Bennak kaydedilenlerin toplam hane sayısına oranı % 63 iken, karaların oranı da % 31'dir¹⁶⁵.

Güre Barza Cemaati ile birlikte kaydedilen Güne Barzası'nın, 1517 senesindeki hane sayısı 2716'dır. Güne Barzası'nda 209 hane çift, 367 hane nim çift ve 1276 hane bennak kaydedilmiştir. Kara kaydedilenlerin sayısı da 864'dür.

---

¹⁶³ TD 61, s. 98.

¹⁶⁴ TD 61, s. 98.

¹⁶⁵ TD 61, s. 98.

Cemaatteki toplam hane sayısının % 8'i çift arazi tasarruf etmektedir. Nim çift arazi işleyenlerin toplam hane sayısı içerisindeki oranı da % 13'tür. Bennak kaydedilenlerin oranı % 47 iken karaların oranı da % 32'dir¹⁶⁶.

1517 tarihli defterde Güre Barza Cemaati'nin Güne Barza ve Güre Barza Cemaati'nden oluştuğunu ve Güre Barzası'nında, Oturak, Göçer ve Germiyan Barzası olmak üzere üç koldan oluştuğunu belirtmiştik. Bahsedilen kolların ayrı ayrı hane sayılarını verdik. Netice itibarıyla Güre Barza Cemaati'nin toplam hane sayısı 4040'dır. Cemaate çift kaydedilen hane sayısı 291, nim çift kaydedilenler 541 hane, bennak yazılanlar 2107 ve kara kaydedilenlerin sayısı da 1101'dir. 1517 senesinde cemaatte çift kaydedilenler toplam hane sayısının % 7'sini oluştururken, nim çift kaydedilenler % 13, bennak kaydedilenler % 53 ve kara kaydedilenler de % 27'sini oluşturmaktadır¹⁶⁷. (Bkz. Grafik I. 8)

Bahsedilen defterde, cemaatin hasılı verilirken, Güne Barzanın hasılı ayrı verilirken, Güre Barza ve Germiyan Barzası'nın hasılları birlikte verilmiştir. Güre Barzanın oturak ve göçerlerin hane sayıları ayrı ayrı verilmişken hasılları birlikte verilmiştir. Bu da, yerleşik ve göçerler arasındaki iktisadi meselelerin karşılaştırılması olanağından yoksun kalmamıza neden olmuştur. 2716 hanelik Güne Barza Cemaati'nin senelik 46100 akça ile mukataaya verildiği görülmektedir. Toplamda 1324 hanelik oturak ve göçer Güre Barza ile Germiyan Barzası'nın senelik 71000 akça ile mukataaya verildiği görülmektedir. Netice itibarıyla Güre ve Güne Barza'nın hasılları toplandığında cemaatin senelik 117100 akçalık mukataaya verildiği görülmektedir¹⁶⁸.

1532 senesinde cemaatin 45 tirden oluştuğu görülmektedir. 1532'de cemaatin hane sayıları verilirken, 1517'deki gibi Güne Barza ve Güre Barza diye ayrı ayrı verilmemiştir. Tir adlarına bakıldığında, 1532'de de cemaatin bu kollarla

---

¹⁶⁶ TD 61, s. 98.

¹⁶⁷ TD 61, s. 98.

¹⁶⁸ TD 61, s. 98.

birlikte kaydedildiği görülmektedir. 1517 senesinde gördüğümüz Germiyan Barzası bu defterde yer almamıştır(Bkz. Tablo I. 23).

Cemaatin hane sayısı, 1532 senesinde 3289 olarak kaydedilmiştir. Cemaatte çift arazi tasarruf eden hane sayısı 406'dır. Nim çift işleyenlerin de 265 hane olduğu görülmektedir. Cemaatte bennak kaydedilenler 2006 hane ile çoğunluğu oluşturmaktadır. 1517 senesinde kara kaydedilenlerin sayısı da 612'dir. Toplam hane sayısının % 12'si çiftlerden, % 8'i nim çiftlerden, % 61'i bennaklardan ve % 19'uda karalardan oluşmaktadır. Cemaatin hane sayısında, 1517 senesine göre bir düşüş söz konusudur. Bu düşüşün nedeni 1517 senesinde cemaate tabi kaydedilen Germiyan Barzası'nın, 1532 senesinde olmamasıyla alakalıdır¹⁶⁹. (Bkz. Grafik I. 8)

1532 senesinde cemaatin, çift, bennak ve kara resmi ile koyun ve kovan resmi, cürm ü cinayet, arusiyye ve bad-ı heva resmi olarak, senelik 170225 akça ödediği görülmektedir. Cemaatteki hane sayısının düşmesine rağmen senelik vergi gelirinde önemli miktarda artış olması dikkati çekmektedir¹⁷⁰.

1563 senesinde, Güre ve Güne Barza'nın ayrı ayrı kaydedildiği görülmektedir. Bu tarihte Güre Barza, Göçerler, Oturaklar ve Germiyan Barzası'ndan oluşmaktadır. Cemaate tabi 17 tir görülmektedir. Bu tirlere Peçin, Bozöyük ve Çine Kazaları'na tabi kaydedilmiştir. Cemaatin bu tarihte 1400 hane kaydedildiği görülmektedir. Çift arazi tasarruf edenler 143 hane olarak kaydedilmiş olup, toplam hane sayısının % 10'unu oluşturmaktadır. Nim çift arazi tasarruf edenler de 83 hane olup, toplam hane sayısının % 6'sını oluşturmaktadır. Cemaatte, 751 hane ile bennak kaydedilenler çoğunluğu oluşturmaktadır. Bennak kaydedilenler toplam hane sayısının % 54'ünü oluşturmaktadır. Genç nüfus olarak da nitelendirebileceğimiz kara sayısı 423 olup, toplam hane sayısının % 30'unu

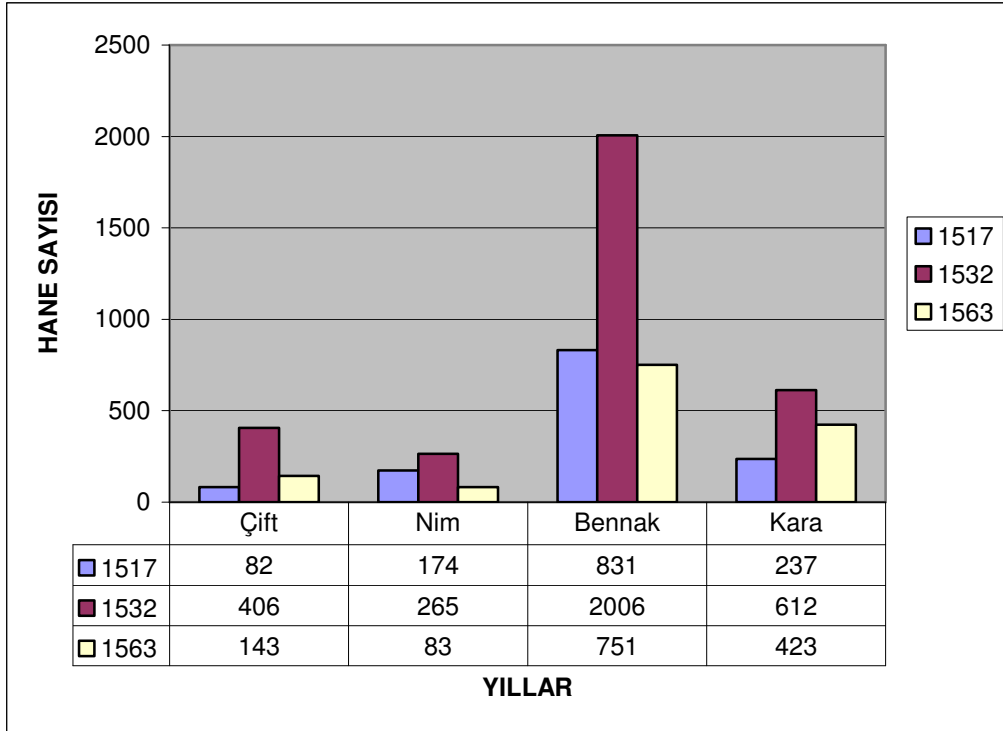
---

¹⁶⁹ TD 176, s. 123.

¹⁷⁰ TD 176, s. 123.

oluşturmaktadır¹⁷¹. Yukarıda bahsedilen üç tarihteki cemaatin hane yekunlarındaki değişiklikler grafikte verilmiştir.

Grafik I. 8, 1517 Güre Barza Cemaatinin Hane Yekunu

Cemaatin 1563 senesinde, 43000 akça vergi dediği görülmektedir. Cemaat, çift resmi olarak 4719 akça, nim çift resmi olarak 1411 akça, bennak resmi olarak 9012 akça ve kara resmi olarak da 2538 akça ödemiştir. Toplamda çift, nim çift, bennak ve kara resmi olarak 17680 akça ödendiğini söyleyebiliriz. Bu tutar toplam vergi miktarının % 43'üne tekabül etmektedir. Geriye kalan 25320 akça da kovan, koyun ve arusiyye resmi ile cürm ü cinayet ve bad-ı heva vergilerinden oluşmaktadır¹⁷².

¹⁷¹ TD 337, s. 28a.

¹⁷² TD 337, s. 28a.

Tablo I. 22, 1517 Senesi Güre Barza Cemaati Hane Sayıları

CEMAATİN ADI	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tabi	Sayfa
Divane Ali	11	17	88	21	Peçin	61a-b
Cevalanlar	6	16	67	12	Peçin	61b-62a
Yusuf veled-i Durmuş	12	11	64	7	Peçin	62a-b
Selimşah	4	8	68	23	Çine	62b-63
Selman veled-i İlyas	12	5	47	10	Peçin	63
Germiyan Barzası	3	7	114	56	Peçin	64-65
Kızıl	8	31	122	66	Peçin	65-67
Kekilçi	2	12	34	15	Pein	67
Beklü	8	11	25	19	Peçin	68
Güne Barza	-	8	9	11	Peçin	68
Mürsel Fakı	-	8	53	42	Peçin	69
Seydiler	2	9	22	23	Peçin	70
Güne	2	4	64	32	Peçin	70-71
Hevaceni	6	2	11	6	Peçin	71
Beylik (Bilek)	1	8	107	64	Peçin	71-73
Yuvağlı	-	-	30	17	Peçin	73
Koyun Evi	-	1	52	59	Peçin	73-74
Manastr	18	42	67	65	Peçin	74-76
Kalburcu	1	12	8	13	Peçin	76
Küçük Keçilü	-	2	77	40	Peçin	76-77
Karacalar	5	10	80	63	Bozöyük	77-79
Sofular	2	14	93	63	Bozöyük	79-80
Kabaca	6	5	57	23	Bozöyük	80-81
Veli	4	14	6	6	Bozöyük	81-82
Oturak Güne Barza	2	20	24	14	Bozöyük	82
Mekri	-	61	82	30	Bozöyük	82-84
Çekşen	7	32	64	17	Bozöyük	84-85
Allaf-Allak	-	1	31	32	Peçin	85-86
Kavlaklar	-	-	19	6	Peçin	86
Gökçe Depe	-	2	12	3	Peçin	86
Çallu Barza	-	-	25	6	Peçin	86
Ahmed	-	-	7	2	Muğla	87
Musa Fakı	1	13	10	9	Muğla	87
Nikofofor	34	19	8	22	Tavas	87-88
Eşekli- Eski-Eskili	29	20	19	37	Tavas	88-89
Bağçe	-	11	6	5	Tavas	89
Yayla Ovacığı	21	22	23	10	Tavas	89-90
Sevindik	8	10	29	24	Peçi	90-91
Şeyhler	11	4	5	5	Peçin	91
Koçar	1	7	21	12	Peçin	91
Yorga	16	37	16	19	Peçin	91-92
Göçer Arablar	-	-	30	16	Peçin	92-93
Hasan Fakı	2	-	103	36	Peçin	93-94
Güne	-	4	15	3	Peçin	94

Timur	-	23	57	12	Bozöyük	94-95
Tir	-	5	5	6	Peçin	95
Halil	7	11	9	7	Tavas	95-96
Kama Köy	5	8	10	2	Tavas	96
Ovacık	17	27	95	2	Çine	96-97
Sergerdan	4	8	4	8	Çine	98

Tablo I. 23, 1532 Senesi Güre Barza Cemaati Hane Sayıları

CEMAATİN ADI	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tabi	Sayfa
Kızıl	25	19	178	69	Peçin	82-84
Keklikci	1	15	47	24	Peçin	84-85
Tekelü	12	4	37	17	Peçin	85-86
Güne Barza Göçer	4	9	28	11	Peçin	86
Mürsel Fakı	9	5	65	13	Peçin	87
Seydiler	7	4	23	17	Peçin	87-88
Güne Barza	34	6	49	21	Peçin	88-89
Hevaceni	5	2	10	6	Peçin	89
Beylik	2	10	155	21	Peçin	89-91
Yuvağlı	1	1	45	18	Peçin	91-92
Koyun Evi	1	1	103	14	Peçin	92-93
Manastır	28	34	118	56	Peçin	93-95
Kalburcu	4	8	16	14	Peçin	95-96
Küçük Keçilü	11	2	90	24	Peçin	96-97
Karacalar	6	13	92	8	Bozöyük	97-98
Sofu	14	2	145	28	Bozöyük	98-100
Kabaca	7	3	97	46	Bozöyük	100-101
Veli	11	2	18	5	Bozöyük	101-102
Oturak Güne Barza	30	9	44	16	Bozöyük	102-103
Mekri	14	13	96	25	Bozöyük	103-104
(Okunamadı)	3	3	23	9	Peçin	104-105
(Okunamadı)	-	-	58	18	Peçin	105
Gökçe Depe	4	3	12	2	Peçin	106
Çallu Barzu	5	8	18	22	Peçin	106-107
Ahmed	-	-	8	1	Muğla	107

Musa Fakı	8	2	21	9	Muğla	107
Nikofor ¹⁷³	15	10	41	10	Tavas	108
Eşeklü	31	24	47	24	Tavas	108-109
Bağçe	10	4	10	1	Tavas	110
Yayla Ovacığı	3	13	36	15	Tavas	110-111
Sevindik	13	2	55	3	Peçin	111-112
Şeyhler	8	4	15	7	Peçin	112
Koçar	5	5	21	4	Peçin	112
Yorga	29	23	38	4	Peçin	112-113
Göçer Arablar	1	-	48	29	Peçin	113-114
Habib Fakı	3	3	192	29	Peçin	114-116
Güne	1	3	16	7	Peçin	116-117
Timur	12	8	106	14	Bozöyük	117-118
Tir	5	3	4	2	Peçin	118
Halil	9	4	26	10	Tavas	118-119
Kama Köy	9	12	8	3	Tavas	119
Ovacık	25	19	121	42	Çine	119-121
Çekşek	25	3	72	24	Peçin	121-122
Sergerdan	6	1	15	1	Peçin	122-123

---

¹⁷³ Nam-ı diğer Keçilü Oğlu

Tablo I. 24, 1563 Senesi Güre Barza Cemaati Hane Sayıları

CEMAATİN ADI	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tâbi	Sayfa
Sofular	5	1	111	80	Bozöyük	22a-23a
(Okunamadı)	1	1	52	32	Bozöyük	23a
(Okunamadı)	3	32	31	17	Bozöyük	23a-23b
Çekşek (Çemeşek)	11	24	76	81	Bozöyük	23b-24a
Kemer	9	4	27	17	Bozöyük	24b
Ovacık	1	--	30	8	Çine	24b
Hisar	3	4	53	11	Çine	25a
Musa	14	--	25	4	Peçin	25a-b
Kara Hasan	6	7	39	31	Peçin	25b
Germiyan Barzası	--	3	70	65	Peçin	25b-26a
Divane Ali	5	2	? ¹⁷⁴	?	Peçin	26a-b
Burun	11	--	32	18	Peçin	26b
Selman veled-i İlyas	15	3	32	113	Peçin	27a
Selim Şah	13	--	31	12	Peçin	27a
Kış Evi	16	1	16	6	Peçin	27b
Tir-i Selim Şah	25	1	56	22	Peçin	27b-28a

¹⁷⁴ Defterin bu bölümü kararmış olduğu için okunamadı. Lakin görülen isimlerden 33 bennak ve 12 kara vardır. 5 isim görünmemekte bunlardan ikisi çift olmak zorunda diğer üçü de bennak veya karadır.

9. GÜNE BARZA

Güne Barza Cemaati, 1517 ve 1532 tarihli defterlerde Güre Barza Cemaati içerisinde verilmiştir. 1563 tarihli defterde ise bu cemaatten ayrı olarak kaydedilmiştir. cemaate tabi 42 tir bulunmaktadır. Bu tirlere Peçin, Muğla, Tavas, Bozöyük ve Eskihisar Kazaları'na dağılmış durumdadır.

Cemaatin 1563 senesinde toplam hane sayısı 3099'dur. Cemaatte çift arazi tasarruf eden hane sayısı 365, nim çift arazi işleyen hane sayısı 508, bennak kaydedilen hane sayısı 1233 ve karaların sayısı da 993'dür. Cemaatteki toplam hane sayısının % 12'si çift arazi işlerken, % 16'sı nim çift arazi tasarruf etmiştir. Bennak kaydedilenler, toplam hane sayısının % 40'ını oluştururken, karalarda % 32'sini oluşturmaktadır. 1517 senesinde Güre Barza Cemaati içerisinde kaydedilen cemaatin, 1517 senesindeki hane sayısı 2716 olarak verilmişti. 1517'den 1563 senesine cemaatin hane sayısı 383 artmıştır. 1517 senesinde 209 hane çift, 367 hane nim çift, 1276 hane bennak ve 864'de kara kaydedilmiştir¹⁷⁵.

1563 senesinde cemaat, çift, bennak ve kara resmi ile koyun, kovan, arusiyye ve cürm ü cinayet resmi olarak senelik 140000 akça vergi ödemiştir. Cemaatin ödediği çift resmi tutarı 12045 akça, nim çift resmi tutarı 8636 akça, bennak resmi tutarı 14796 ve kara resmi tutarı olarak da 5958 akça olmak üzere, toplam 41435 akça çift, bennak ve kara resmi ödemiştir. Toplam vergi gelirinin % 9'unu çift resmi, % 6'sını nim çift resmi, %11'ini bennak resmi ve % 4'ünü kara resmi geliri oluşturmuştur. Toplam vergi gelirinin % 30'u çift, bennak ve kara resminden oluşmuştur. Geriye kalan % 70'i ise koyun resmi, kovan resmi, arusiyye ve cürm ü cinayet resmi gelirleri oluşturmaktadır¹⁷⁶.

---

¹⁷⁵ TD 337, s. 22a.

¹⁷⁶ TD 337, s. 22a.

1517 senesinde Güne Barza Cemaati'nin toplam vergi geliri 46100 akçadır. Bu tutarın 33632 akçası çift, bennak ve kara resminden, 124668 akçası da koyun, kovan, arusiyye ve cürm ü cinayet resminden oluşmaktaydı. 1563 senesine gelindiğinde cemaatin vergi gelirinde 93900 akçalık bir artış söz konusudur. Bu artışın 7803 akçası çift, bennak ve kara resmi toplamlarında olduğu görülmektedir. Asıl artış ise koyun, kovan, arusiyye ve cürm ü cinayet resmi gelirlerinde olmuştur. Bu guruptaki artış 86097 akçadır. Bu gurup içerisinde koyun vergisinin önemli yekunu tuttuğu bellidir. Netice itibarıyla cemaatin 1563 senesinde daha büyük sürülere sahip olduğunu söylemek mümkündür.

10. KARACA KOYUNLU

Kara Koyunlu adını, Doğu Anadolu'da Erciş merkez olmak üzere Doğuda Erzurum, Güneyde Musul havalisine kadar uzanan bir beylik kuran bir Türkmen kabilesinin adı olarak görmüştük¹⁷⁷. Kara Koyunlular Oğuzlar'dan olup Moğol istilası sırasında Maverâünnehr ve Horasan taraflarından batıya sürülmüşlerdir¹⁷⁸.

Karaca Koyunlu Cemaati, Batı Anadolu'da Aydın ve Menteşe Sancakları'na dağılmış durumdadır. 1517 senesinde Menteşe Sancağı'nda bulunan Karaca Koyunlu Cemaati, Çine, Peçin, Mazun ve Defteran Kazaları'na tabi kaydedilen 19 tirden oluşmaktadır. Bu tirlere, Hızır veled-i Hamza Tır'ının diğer adının, Rum Beği olduğu görülmektedir¹⁷⁹. Mustafa veled-i Yakup Tır'ının de diğer adının Ali¹⁸⁰, Seydi veled-i Beğler Tır'ının diğer adının Oruçlu¹⁸¹ ve Kösnük Tır'ının diğer adının da Hatiplü olduğu anlaşılmaktadır¹⁸². Cemaate tabi kaydedilen Yusuf veled-i Ahmed ve Timur Tirleri ile perakende kaydedilen 20 hanelik bir gurubun Çobanlar diye anıldığı defterden anlaşılmaktadır¹⁸³. Cemaate tabi kaydedilen tirlere 1517 senesindeki durumları tablo I. 26'da verilmiştir.

1517 senesinde cemaatin toplam 1227 hane olarak kaydedildiği görülmektedir. Bunun 156 hanesi çift, 259 hanesi nim çift, 542 hanesi bennak ve 270'ide kara kaydedilmiştir. Çift arazi tasarruf edenler toplam hane sayısının % 13'ünü teşkil ederken, nim çift arazi işleyenler %21'ini oluşturmaktadır. Bennak kaydedilenler, toplam hane sayısının % 44'ünü oluştururken, karalarda % 22'sine tekabül etmektedir. Defterde, cemaatin bu tarihte yerleşikliğiyle ilgili herhangi bir

¹⁷⁷ Faruk Sümer, "Kara-Koyunlular", **İ. A.**, C. VI, İstanbul 1977.

¹⁷⁸ İ. Hakkı Uzunçarşılı, **Anadolu Beylikleri**, s. 180.

¹⁷⁹ **TD 61**, s. 99-100.

¹⁸⁰ **TD 61**, s. 101-102.

¹⁸¹ **TD 61**, s. 104-106.

¹⁸² **TD 61**, s. 108.

¹⁸³ **TD 61**, s. 107-108.

bilgi bulunmamaktadır. Bununla birlikte toplam hane sayısının % 34'ünün tarım arazisi işlediği görülmektedir¹⁸⁴. (Bkz. Grafik I. 9)

Cemaatin bu tarihte ödediği vergi toplamı 52500 akçe kaydedilmiştir. Cemaat 1517 senesinde çift resmi olarak 5148 akça ödemiştir. Bu rakam toplam vergi geliri içerisinde % 10'luk bir yer tutmaktadır. Nim çift resmi olarak da 4403 akça ödenmiş olup, toplam vergi gelirinin % 8'ini nim çift resmi gelirinin oluşturduğu görülmektedir. Bennak resmi olarak 6504 akça ödenmiştir. Bu rakamda toplam gelirin % 12'sine tekabül etmektedir. Kara resmi olarak da 1620 akça vergi ödenmiştir ki toplam vergi geliri içerisindeki payı % 3'tür. Toplamda, çift, bennak ve kara resmi olarak cemaatten 17675 akça alınmıştır. Toplam vergi gelirinin % 33'ünün bu guruptan alınan vergilerden oluştuğu görülür. Geriye kalan % 67'lik kısım ise koyun, kovan ve arusiye resmi ile cürm ü cinayet ve bad-ı heva vergilerinden oluşmaktadır¹⁸⁵.

1532 senesine gelindiğinde, cemaatin tir adlarında herhangi bir değişiklik olmamıştır. Ancak tirlerin tabi yazıldığı kazalarda değişiklikler olmuştur. Seydi veled-i Beğler tiri 1517'de Sobuca Kazası'na tabi yazılmışken, 1532'de Çine Kazasına tabi kaydedilmişti. 1517'de Deffteran Kazası'na tabi kaydedilen Timur Tiri, 1532'de Balat Kazası'na tabi görülmektedir. Mustafa veled-i Hüseyin ve Kızılca Depe Tirleri de 1517'de Peçin Kazası'na tabi iken, 1532'de birincisi Bozöyük ve diğeri de Çine kazası'na tabi kaydedilmiştir¹⁸⁶. 1532 senesinde cemaate tabi tirlere ilgili bilgiler tablo I. 27'de verilmiştir.

Hane sayısına baktığımızda, 1532 senesinde cemaatin hane sayısı % 20 artmış ve 1471 haneye çıkmıştır. 1532'de 361 hane çift, 133 hane nim çift kaydedilmişken, 721 hane bennak ve 256 hanede kara kaydedilmiştir (Bkz. Grafik I. 9). Çift arazi tasarruf edenlerin, toplam hane sayısının % 25'ini oluşturduğunu

---

¹⁸⁴ TD 61, s. 111.

¹⁸⁵ TD 61, s. 111.

¹⁸⁶ TD 176, s. 138.

görmekteyiz. Nim çift arazi işleyenlerin oranı da % 9'dur. 1517 senesinde olduğu gibi yine cemaatin hane sayısının % 34'ünün tarım arazisi işlediğini görüyoruz. Ancak 1532'de cemaatin işlediği tarım arazisi miktarı ile bu ile uğraşan hane sayısının arttığını söyleyebiliriz. 1532 senesinde bennak kaydedilenler, toplam hane sayısının % 49'unu oluştururken, karalarda % 17'sini oluşturmaktadır¹⁸⁷.

1532 senesi cemaatin vergi gelirleri toplamında, 1517 senesine göre % 13'lük bir artış göstermiş ve 59187 akça olmuştur. Bu tarihte, çift resmi tutarı 11913 akça iken, nim çift resmi tutarı da 2261 akçadır. Bennak resmi tutarı 8652 akça ve kara resmi toplamı da 1536 akça olarak hesaplanmıştır. 1532'de çift resmi toplamı, vergi gelirleri toplamının % 20'sini oluşturmaktayken, nim çift resmi de % 4'ünü oluşturmaktadır. Bennak resmi tutarı, toplam vergi gelirinin % 15'ini oluşturmaktayken kara resmi de % 3'üne tekabül etmektedir. Toplamda çift, bennak ve kara resmi olarak 24362 akça ödenmiş olup, toplam vergi gelirinin % 42 bu kalemlerden alınmıştır. 1517 senesi ile karşılaştırıldığında, çift, bennak ve kara resmi toplamında 6687 akçalık bir artış olmuştur. Yukarıda bahsettiğimiz, toplam vergi gelirindeki artışın nedeni de budur.

1563 senesine gelindiğinde cemaate tabi kaydedilen tirlere sayısında azalma olduğu görülmektedir. Cemaatin 1563 senesindeki tirlere il ilgili bilgiler tablo I. 28'de verilmiştir. 1517 ve 1532'de gördüğümüz Seydi veled-i Beğler, Hamza veled-i Ali, Yusuf veled-i Ahmed ve Durmuş veled-i İlyas Tirlere'nin 1563 senesinde olmadığı görülmektedir. Bu tarihte ilk defa karşımıza çıkan Ali veled-i Durmuş Tiri ile daha önce geçen Durmuş veled-i Ali Tiri aynı tir olabilir. Anlaşılan zaman içerisinde tirin adı, Durmuş'un oğlu Ali'nin adıyla anılır olmuştur. Cemaate tabi kaydedilen Kara Ahmed Tiri'de ilk defa 1563 senesinde karşımıza çıkmaktadır. Çine'ye tabi kaydedilen 38 hanelik Karaca Koyunlu Tiri, 1563 senesinde Aydın Livası'nın Güzel Hisar Kazası'na yerleştiği görülmektedir¹⁸⁸.

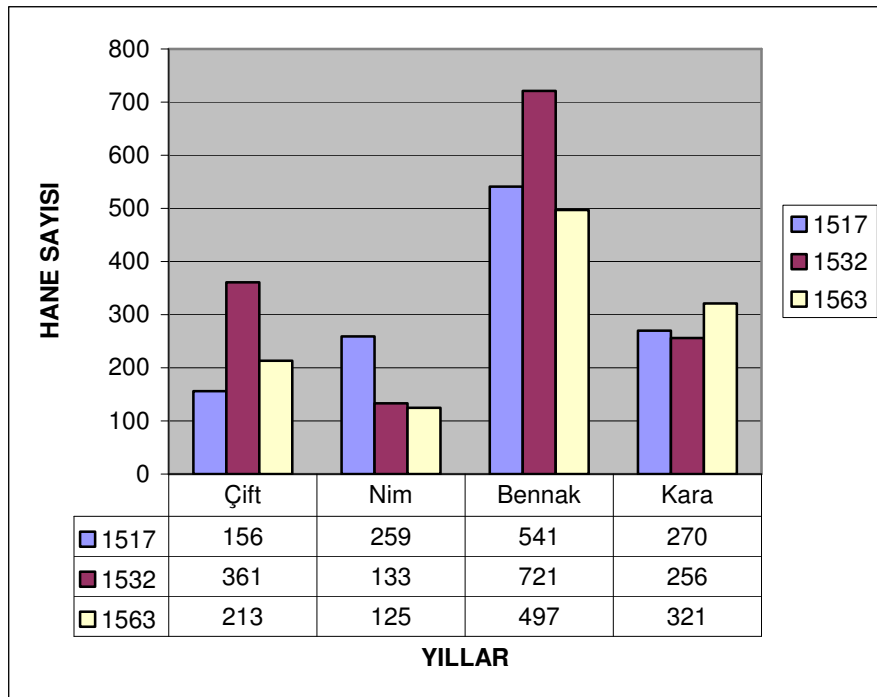
---

¹⁸⁷ TD 176, s. 138.

¹⁸⁸ TD 337, 55a.

1563 senesinde cemaatin hane sayısında düşüş gözlenmektedir. Hane sayısı 1156 olarak kaydedilmiştir. Cemaatteki çift kaydedilenlerin hane sayısı 213, nim çift hanelerin sayısı 125, bennakların sayısı 497 ve karaların sayısı da 321'dir. Hane dağılımına bakıldığında, çift arazi tasarruf edenler, toplam hane sayısının % 18'ini, nim çift arazi tasarruf edenlerin de % 11'ini oluşturmaktadır. 1532 senesi ile karşılaştırıldığında, çift ve nim çift kaydedilen hane sayısında düşüş olduğu görülmektedir. Buradan hareketle 1563 senesinde cemaati kullandığı tarım arazisi miktarında da % 36'lık düşüş söz konusudur. 978 senesinde, cemaatte bennak kaydedilenlerin, toplam hane sayısına oranı % 43 iken, kara kaydedilenlerin oranı da % 28'dir. 1517, 1532 ve 1563 senelerindeki cemaatin hane yekunları ve değişiklikleri aşağıda verilen grafik I. 9'da birlikte verilmiştir.

Grafik I. 9, Karaca Koyunlu Cemaati Hane Yekunu

Cemaatin ödediği vergilerin senelik tutarı 42000 akça olarak kaydedilmiştir. 1563 senesinde çift kaydedilenlerin ödediği çift vergisi tutarı 7029 akça, nim çift remi tutarı 2125, bennak resmi tutarı 5964 ve kara resmi tutarı olarak da 1926 akça

ödediği anlaşılmaktadır. Çift resminin toplam vergi geliri içerisindeki payı % 17, nim çift resminin payı % 5 bennak resminin payı % 14 ve kara resminin payı da % 5'dir. Cemaati, çift, bennak ve kara resmi olarak toplamda 17044 akça ödediği anlaşılmaktadır ki bu da toplam vergi gelirinin % 41'ini oluşturmaktadır. Vergi gelirleri itibarıyla, 1532 ve 1563 eneleri cemaatin durumu karşılaştırıldığında; toplam vergi gelirlerinde, 1563 senesinde 17187 akçalık bir düşüş söz konusudur. Bunun 7318 akçalık kısmı çift, bennak ve kara resmindeki azalmadan kaynaklandığı söylenebilir. Geriye kalan 9869 akçalık azalma da koyun, kovan ve arusiyye resmi ile cürm ü cinayet ve bad-ı heva resmi gelirlerindeki azalma ile açıklamak mümkün olacaktır. Netice itibarıyla, 1563 senesinde cemaatteki hayvancılıkla ilgili gelirlerde de azalma görülmektedir¹⁸⁹.

Tablo I. 26, 1517 Senesi Karaca Koyunlu Cemaati Hane Sayları

CEMAATİN ADI	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tabi	Sayfa
Hızır veled-i Hamza	12	29	70	35	Çine	99-100
Durmuş veled-i İlyas	1	6	47	9	Çine	100-101
Timur veled-i Musafa	2	15	16	3	Çine	101
Mustafa veled-i Yakub	10	19	14	21	Çine	101-102
Tir-i li el Mezbur	9	15	26	6	Çine	102
Kızıl Depe	20	33	58	13	Çine	102-103
Hamza veled-i Ali	4	32	33	20	Çine	103-104
Seydi veled-i Beyler	39	47	97	76	Sobuca	104-106
Karaca Koyunlu	2	1	3	1	Mazun	106
Karaca Koyunlu	8	6	8	15	Defteran	107
Yusuf veled-i Ahmed	8	-	10	3	Defteran	107
Timur	9	6	28	10	Defteran	107-108
Kösnük (Köstek)	2	9	11	9	Peçin	108
Karaca Koyunlu	8	8	6	4	Peçin	108
Ereğlü	1	15	25	23	Peçin	108-109
Koca Hacı	9	6	28	15	Peçin	109-110
Mustafa	1	3	34	9	Peçin	110
Kızıl Depe	8	5	18	7	Peçin	110
Perakende	6	4	10	6	Peçin	111

¹⁸⁹ TD 337, s. 55a.

Tablo I. 26, 1532 Senesi Karaca Koyunlu Cemaati Hane Sayıları

CEMAATİN ADI	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tabiyet	Sayfa
Hızır veled-i Hamza	19	17	114	20	Çine	123-124
Durmuş veled-i İlyas	8	1	49	4	Çine	125
Timur veled-i Mustafa	18	4	2	7	Çine	125-126
Mustaf veledi Yakub	32	10	46	19	Çine	126-127
Kızıl Depe	37	18	82	16	Çine	127-128
Hamza veled-i Ali	14	14	55	26	Çine	128-129
Seydi veled-i Beğler	75	24	131	52	Çine	130-132
Karaca Koyunlu	2	1	5	-	Mazun	132
Karaca Koyunlu	19	1	12	-	Mazun	132-133
Yusuf veled-i Ahmed	8	6	1	7	Defteran	133
Timur	31	3	25	21	Balat	133-134
Kösnük	12	10	19	21	Peçin	134
Karaca Koyunlu	16	6	6	8	Peçin	134-135
Ereğlü	27	9	18	17	Peçin	135-136
Koca Hacı	6	2	31	9	Peçin	136
Mustafa veled-i Hüseyin	6	-	45	7	Bozöyük	136-137
Kızılca Depe	9	-	18	9	Çine	137-138
Kara Koyunlu	7	2	4	-	Çine	138
Perakende	6	4	13	3	Çine	138

Tablo I. 28, 1563 Senesi Karaca Koyunlu Cemaati Hane Sayıları

CEMAATİN ADI	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tâbi	Sayfa
Hızır veled-i Hamza	18	20	76	58	Çine	50a-b
An Cemaat-i Karaca Koyunlu	9	2	27	10	Çine	50b
(Okunamadı)	25	1	62	32	Çine	50b-51a
Kızıl Depe	39	38	46	27	Çine	51b-52a
Timur veled-i Mustafa	14	6	13	5	Çine	52a
Tir	2	-	3	2	Çine	52b
Mustafa veled-i Yakub	-	1	2	1	Çine	52b
Karaca Koyunlu	10	8	10	10	Çine	52b
Timur	15	5	32	25	Çine	52b-53a
Kösnük	6	9	9	18	Çine	53a
Ereğlü	18	1	10	41	Peçin	53a-b
Koca Hacı	15	4	30	16	Peçin	53b
Kara Ahmed	11	3	17	13	Peçin	54a
Mustafa	1	-	29	26	Boz Öyük	54a
Ali veled-i Durmuş	23	16	77	34	Mazun	54b-55a
Cemaat-i Karaca Koyunlu	1	6	14	4	Mazun	55a
Tir	-	2	5	3	Mazun	55a
Tir	2	1	13	3	Mazun	55a

11. YAYLACIK

Yaylacık Cemaati, Peçin Kazası'na tabi kaydedilen Üveys ve Salur Tirleri'nden oluşmaktadır ve padişah hassı olarak kaydedilmiştir. 1517 senesinde cemaatin toplam hane sayısı 218 olarak kaydedilmiştir. Cemaatte 14 hane çift kaydedilmişken 20 hanede nim çift kaydedilmiştir. Bennak kaydedilen hane sayısı 112, kara kaydedilenlerin sayısı da 72'dir. Cemaate tabi Üveys tirinde 5 mücerred kaydedilmiştir. Cemaatte çift arazi tasarruf edenler toplam hane sayısının % 7'sini oluştururken, nim çift arazi işleyenler de % 9'una tekabül etmektedir. Bennak kaydedilenlerin oranı ise % 51'dir. Kara kaydedilenlerin oranı da % 33'dür¹⁹⁰.

1517 senesinde cemaatten, çift, bennak, kara, koyun, kovan ve arusiyye resmi ile cürm ü cinayet ve bad-ı heva vergisi olarak senelik 10450 akça vergi alınmıştır. Bu toplam tutarın 462 akçesini çift resmi gelirleri oluşturmaktadır ki toplam gelirin % 5'ine tekabül etmektedir. Nim çift resmi olarak da 340 akçalık vergi alınmıştır. Bu tutarın toplam gelir içerisindeki payı % 3'dür. Bennak kaydedilenlerin ödediği bennak resmi toplamı 1344 akça tutmakta olup, toplam gelirin % 13'ü bennak resminden gelen gelirden oluşmaktadır. Cemaat, kara resmi olarak da 432 akça ödemiştir ki toplam vergi geliri içerisindeki payı % 4'dür. Netice itibarıyla, toplam vergi gelirin % 25'i çift, bennak ve kara resmi gelirlerinden oluştuğu görülmektedir. Bu guruptan alınan vergi toplamı 2578 akçadır. Geriye kalan % 75'lik vergi geliri diğer vergi kalemlerinden gelen gelirlere oluşmaktadır. Kalan vergiler içerisinde koyun ve kovan resmi en önemli kısmı oluşturmaktadır. Buradan hareketle cemaatin sahip olduğu hayvan sayısı fazladır diyebiliriz¹⁹¹.

1517 tarihli defterde yukarıda bahsettiğimizden ayrı olarak Tavas Kazası'na tabi gösterilen ve mirliva hassı olarak kaydedilen başka bir Yaylacık cemaatinden bahsedilmektedir. Bu cemaatin hane sayısı 204 olarak kaydedilmiştir. Çift kaydedilen hane sayısı 42, nim çift kaydedilen hane sayısı 31, bennak kaydedilen hane sayısı 63, karaların sayısı da 68 olarak kaydedilmiştir. Senelik vergi geliri olarak da 11550 akça kaydedilmiştir.

---

¹⁹⁰ TD 61, s. 123.

¹⁹¹ TD 61, s. 123.

Aynı cemaat 1563 senesinde de Tavas'a tabi olarak kaydedilmiştir. Hane sayısı 25 haneye düşmüştür. Bu tarihte 4 hane çift, 6 ha nim çift, 10 hane bennak ve 5'de kara kaydedilmiştir. Cemaatin vergi geliri olarak 1650 akça kaydedilmiştir¹⁹².

1532 tarihli defterde Yaylacık Cemaati ve tirlarını göremiyoruz. 1563 senesinde ise cemaate tabi Üveys Tiri'nin Muğla Kazası'nda, Savur Tirinin de Bozöyük Kazası'nda yerleşmiş olduğu görülmektedir. Cemaatin bu tarihteki toplam hane sayısı 421'dir. Bunun 71 hanesi çift, 29 hanesi nim çift, 193 hanesi bennak ve 128'ide kara kaydedilmiştir. Bu defterde cemaatin yekunları Kızılca Keçilü Cemaati ile birlikte verilmiştir¹⁹³.

Tablo I. 29, 1517 Senesi Yaylacık Cemaati Hane Sayıları

CEMAATİN ADI	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tabi	sayfa
Üveys ¹⁹⁴	5	6	86	50	Peçin	121-122
Salur	9	14	26	22	Peçin	122-123

Tablo I. 230, 156 Senesi Yaylacık Cemaati Hane Sayıları

CEMAATİN ADI	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tâbi	Sayfa
Üveys	34	15	93	53	Peçin	63b-64a
Savur	37	14	100	75	Peçin	64b-65b

¹⁹² TD 61, s. 133-135.

¹⁹³ TD 337, s. 70a.

¹⁹⁴ 5 mücerred kaydedilmiştir.

12. ALAYUNDLU

Alayundlu yirmi dört Oğuz Boyundan biri olup, Kaşgarlı Mahmud Divanında “Ulayundluğ” şeklinde, on yedinci sırada kaydedilmiştir¹⁹⁵. Alayundlu Cemaati, iki tirden oluşmaktadır. Tabi tirlere ilkinin cemaatle aynı adla anıldığı görülmektedir. Diğerinin adı ise Ali veled-i Mehmed Tatar olarak kaydedilmiştir. Cemaat, Mazun Kazası’na tabi ve mirliya hassı olarak kaydedilmiştir. Cemaate tabi kaydedilen tirlere hane sayıları tablo I. 31’de görülmektedir. 1517 senesinde cemaat, 2 hane çift, 8 hane nim çift, 50 hane bennak ve 24’üde kara olmak üzere toplam 84 haneden oluşmaktadır.

Cemaatin hasılı verilirken çift, bennak ve kara resminin 946 akça olduğu ve arusiyye, cürm ü cinayet, ağnam vergisi ve bad-ı heva vergisi olarak da 654 akça olmak üzere toplam 1600 akça senelik vergi kaydedilmiştir. Çift resmi olarak 66 akça, nim çift resmi olarak 136 akça, bennak resmi olarak 600 akça ve kara resmi olarak da 144 akça vergi ödenmiştir¹⁹⁶.

Alayundu adına Muğla Kazası’nda da rastlamaktayız. Yukarıda bahsedilen cemaatten ayrı olarak başka bir Alayundlu Cemaati de Muğla Kazası’na tabi kaydedilmiştir, cemaat 205 haneden oluşmaktadır. Cemaatte çift arazi tasarruf eden hane yoktur, 13 hane nim çift, 121 hane bennak ve 71 hanede kara kaydedilmiştir. Bu cemaatin hasılı verilirken, vergi gelirleri ayrı ayrı verilmiştir. Cemaatten alınan vergi miktarı içerisindeki en büyük pay koyun verisidir. Grafik I. 10’da da görüldüğü üzere, koyun vergisi 7770 akça ile vergi gelirleri toplamı içerisinde % 70’lik bir paya sahiptir. Bu vergi miktarından hareketle cemaatin sahip olduğu koyun sayısı 15540’dır diyebiliriz. Cemaatte küçükbaş hayvancılıktan sonraki önemli iktisadi faaliyetlerden biride arıcılıktır. Cemaatin kovan sayısı 650’dir, her kovadan bir akça vergi alındığı düşünülürse kovan vergisi miktarı da ortaya çıkacaktır. Kovan vergisi gelirinin toplam vergi geliri içerisindeki payı % 6’dır. Cemaate tarımsal

¹⁹⁵ Kaşgarlı Mahmud, **Divan-ı Lügat’it-Türk**, C. I, s. 58-59.

¹⁹⁶ **TD 61**, s. 149.

faaliyetlerinde sürdürüldüğünü görmekteyiz. Tam çift arazi tasarruf eden hane olmamakla birlikte nim çift arazi tasarruf eden hanelerin varlığından yukarıda bahsetmiştik, nim çift resmi olarak 214 akça alındığını görüyoruz ki toplam vergi geliri içerisindeki payı % 2'dir. Bennak resmi olarak 1452 akça alınmıştır. Toplam vergi geliri içerisinde bennak resminin payı % 13'tür. Kara resmi olarak da 426 akça ödenmiştir. Kara resminin de toplam vergi geliri içerisindeki payı % 4'dür. Şahsa bağlı olarak alınan çift, bennak ve kara resmi tutarı, grafik I. 10'da da görüldüğü üzere, toplam vergi miktarının % 19'unu oluşturmaktadır. Cürm ü cinayet, arusiyye, mücde-i abd-ı abık ve bad-ı heva vergileri geliri birlikte kaydedilmiştir. Bu vergi kalemlerinden cemaatte köleliğin olduğu anlaşılmaktadır. Bu vergi kalemlerinin toplam geliri 550 akça olarak kaydedilmiştir. Toplam vergi geliri içerisinde ki payı % 5'dir. Netice itibarıyla cemaatin senelik vergi geliri toplamı 11062 akça tutmaktadır¹⁹⁷.

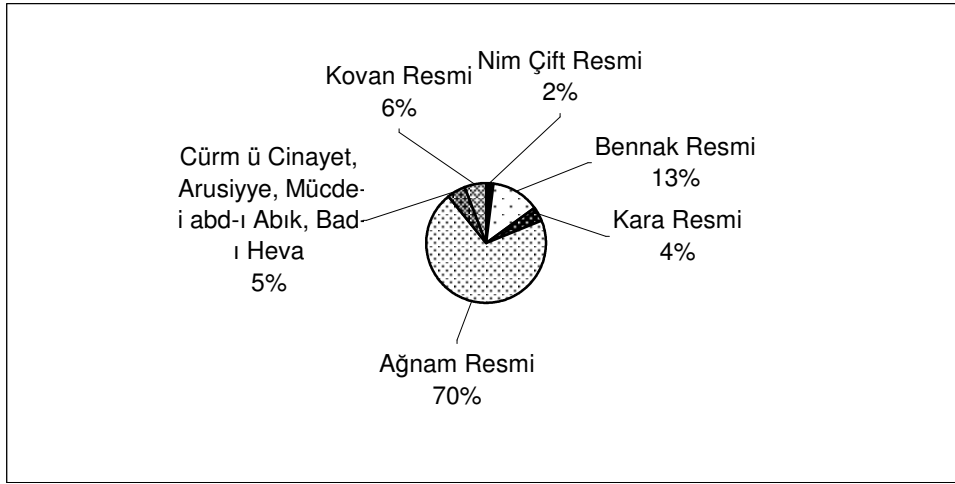
---

¹⁹⁷ TD 61, s. 259-261.

Tablo I. 31, 1517 Senesi Alayundlu Cemaati Hane Sayıları

CEMAATİN ADI	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tabi	sayfa
Alayundlu	2	2	18	11	Mazun	148
Ali veled-i Mehmed Tatar	-	6	32	13	Mazun	148-149

Grafik I. 10, 1517 Senesi Alayundlu Cemaati Hasılı

Nim Çift Resmi	214
Bennak Resmi	1452
Kara Resmi	426
Ağnam Resmi	7770
Cürm ü Cinayet, Arusiyye, Mücde-i abd-ı Abık, Bad-ı Heva	550
Kovan Resmi	650
Toplam	11062

13.KÖSTEN

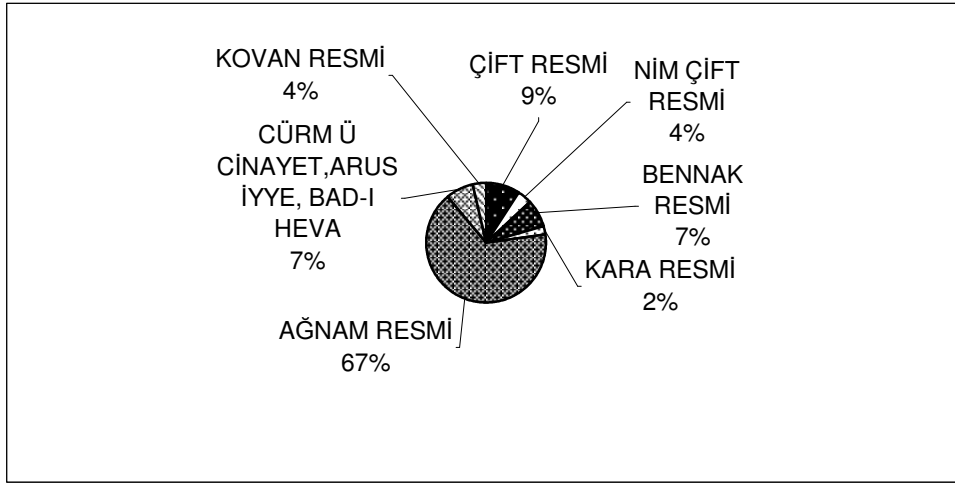
Kösten Cemaati, 1517 tarihinde mukataa olarak kaydedilmiş ve gelirleri de mirliva hassı olarak yazılmıştır. Sobuca, Deferan ve Balat Kazaları'na tabi kaydedilmiş 4 tirden oluşan cemaatin tirlерinin hepsi Kösten namı ile anılmışlardır. Cemaat toplam 101 haneden oluşmaktadır. Bunun 19 hanesi çift, 16 hanesi nim çift, 42 hanesi bennak ve 24'üde kara kaydedilmiştir.

Vergi gelirlerine bakıldığında, cemaatin gelirlerinin önemli oranda hayvancılıkla ilgili faaliyetlerden oluştuğu anlaşılmaktadır. Defterde, cemaatin hasılı verilirken, çift, bennak ve kara resmi olarak 1539 akça kaydedilmişken, koyun resmi olarak 4500 akça ve kovan resmi olarak da 250 akça yazılmıştır. Toplam vergi gelirinin % 67'si koyun vergisinden oluşmaktadır. İki koyuna bir akça vergi alındığı düşünülürse, cemaatte 9000 adet vergisi alınan koyun veya küçükbaş hayvan bulunmaktadır. Cemaatten cürm ü cinayet, bad-ı heva ve arusiyye resmi olarak da 500 akça alınmıştır¹⁹⁸. Netice itibarıyla cemaatin toplam ödediği vergi miktarı 6789 akça tutmaktadır.

---

¹⁹⁸ TD 61, s. 157.

Grafik I. 11, 1517 Senesi Kösten Cemaati Hasılı

Çift Resmi	627
Nim Çift Resmi	264
Bennak Resmi	504
Kara Resmi	144
Ağnam Resmi	4500
Cürm ü Cinayet, Arusiyye, Bad-ı Heva	500
Kovan Resmi	250
Toplam	6789

Grafik I. 11'e bakıldığında, cemaatin ödediği vergi kalemlerine göre, hayvancılığın, cemaatin iktisadi faaliyetlerinin temelini oluşturduğu söylenebilir. Tablo I. 32'de verilen hane sayıları ile grafikteki veriler karşılaştırıldığında, cemaatte kaydedilen hane sayısının % 35'i ancak tarım arazisi tasarruf etmiştir. Cemaatin iktisadi faaliyetleri hayvancılık, tarım ve arıcılıktan oluşmaktadır. Grafik I. 11'e bakıldığında, cemaatin ödediği vergi miktarının % 7'side cürm ü cinayet, bad-ı heva ve arusiyye resmi tutarından oluşmaktadır.

Tablo I. 32, 1517 Senesi Kösten Cemaati Hane Sayıları

CEMAATİN ADI	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tabi	sayfa
Mukataa-i Kösten	-	3	3	2	Sobca	155
Mukataa-iKösten	19	6	9	7	Defteran	156
Mukataa-i Kösten	-	-	11	6	Balat	156
Mukataa-i Kösten	-	7	19	9	Balat	156-157

14. BAYA BOLU

Balya Bolu ismi incelediğimiz defterlerde sıkça geçen adlardan biridir. Cemaat defterde reaya-1 Balya Bolu şeklinde geçmektedir. Cemaat zeamet olarak kaydedilmiş olup Milas Kazası'na tabi gösterilmiştir. 60 haneden oluşan cemaatte 1 hane çift arazi tasarruf ederken 2 hanede nim çift arazi işlemektedir. Bennak kaydedile hane sayısı 40 ve karaların sayısı da 17'dir. Cemaatin senelik vergiler toplamı 649 akça olarak kaydedilmiştir. Defterde bu gelirin nereden geldiği açıklanmamıştır. Lakin hesaplandığında bunun çift, bennak ve kara resmi gelirlerinden oluştuğu anlaşılmaktadır¹⁹⁹.

Reaya-1 Balya Bolu adına Çine Kazası'nda da rastlıyoruz. Burada 5 tirden oluşan bir cemaat olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu 5 tirin toplam hane sayısı 346 olarak kaydedilmiştir. Cemaatte 1 hane çift arazi kullanmaktadır. Nim çift işleyen hane sayısı 41'dir. 230 hane bennak kaydedilmişken karaların sayısı da 15'dir.

Cemaatte çift kaydedilen 1 hane, 33 akça çift resmi vermiştir. Nim çift kaydedilenlerden 697 akça nim çift resmi alınmış ve 2760 akça bennak resmi ile 90 akça kara resmi olmak üzere toplam 3580 akça çift, bennak ve kara resmi alınmıştır. Cemaatin senelik vergi gelirleri toplamı 4913 akça olarak kaydedilmiştir²⁰⁰.

Yukarıda bahsedilen cemaatten ayrı olarak Sobuca Kazası'na tabi kaydedilen 44 hanelik, aynı adla anılan bir guruba daha rastlamaktayız. Cemaatteki çift hane sayısı 3, nim çift hane sayısı 3, bennak kaydedilen hane sayısı 24 ve kara kaydedilenlerin sayısı da 14'dür. Cemaat tımar olarak kaydedilmiş ve yalnızca çift, bennak ve kara resmi olarak 522 akça ödemiştir²⁰¹. Sonraki tarihlerde bu cemaatin adına başka cemaatle içerisinde rastlanmaktadır.

---

¹⁹⁹ TD 61, s. 570.

²⁰⁰ TD 61, s. 570.

²⁰¹ TD 61, s. 471.

Tablo I. 33, 1517 Senesi Balya Bolu Cemaati Hane Sayıları

CEMAATİN ADI	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tabi	sayfa
Ali veled-i Halil	-	8	24	26	Çine	567
Rum Beyi	-	8	75	20	Çine	567-568
Encin	1	15	55	15	Çine	568-569
Davud veled-i İbrahim	-	1	60	13	Çine	569-570
Mustafa veled-i Ali	-	9	16	1	Çine	570

15. KUZVİRAN

Kuzviran, 1517 tarihli defterde tir olarak kaydedilmiştir. İncelediğimiz cemaatlerde, cemaat ve cemaate tabi kolların varlığını görmüştük bu kollar için değişik adlandırmalar yapılmıştır. Tir kelimsini de Menteşe Sancağı'nda, cemaatlere tabi kolla verilen bir ad olarak görmüştük. Lakin buradaki durum genel uygulamanın tersinedir. Burada Kuzviran tir olarak verilmiş, tabi kollar cemaat olarak verilmiştir.²⁰² Kuzviran ve cemaatleri Köyceğiz Kazası'na tabi kaydedilmiştir. Tabi cemaatlerden Yahşi Cemaatinden Halil veled-i Yusuf mir-i tir ifadesi ile kaydedilmiştir. Eğrek Tiri için defterde kadimden Yörüklerdir, Köyceğiz ile Muğla arasındadırlar denilmiştir. Emir Ali Tiri içinde tir ü akarı yoktur denilmiştir²⁰³. (Bkz. Tablo I. 34)

Kuzviran Tirine tabi kaydedilen cemaatlerden, Eğrek Cemaati, Köyceğiz Kazası'na tabi kaydedilmiş ve bu cemaatin eskiden beri konargöçer hayat tarzını idame ettirdiği, "*kadimden Yörüklerdir*" ifadesiyle belirtilmiştir. Defterde cemaatin Muğla ile Köyceğiz arasında bulunduğu kaydedilmiştir. Defterde tire tabi kaydedilen Hamid Cemaati ile ilgili olarak da "*bunlar dahi Yörüklerdir*" ifadesi kullanılmıştır. Emir Ali Cemaati için ise "*Yörüklerdir, tir ü akarı yoktur*" denilmiştir. Tire tabi cemaatler ve hane sayıları tablo I. 34'de verilmiştir.

Tirin hane ve hasılları Orta Tiri ile birlikte verilmiştir. Kuzviran Tiri içerisinde gösterilen cemaatlerin hane sayıları toplandığında, tirin toplam hane sayısı 415 olarak çıkacaktır. Tirde 29 hane çift, 94 hane nim çift, 154 hane bennak ve 138'de kara kaydedilmiştir. Tam çift arazi tasarruf edenlerin toplam hane sayısına oranı % 7'dir. Nim çift arazi işleyenleri, toplam hane sayısının % 23'ünü oluşturduğu görülmektedir. Bennak kaydedilenlerin toplam hane sayısının oranı % 37 iken karaların oranı da % 33'dür²⁰⁴.

---

²⁰² TD 61, s. 321.

²⁰³ TD 61, s. 321.

²⁰⁴ TD 61, s. 329.

Tablo I. 34, 1517 Senesinde Kuzviran Tiri Hane Sayıları

CEMAATİN ADI	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tabi	sayfa
Yahşi	13	4	4	8	Köyceğiz	321
Gölcük	3	22	33	32	Köyceğiz	321-322
Eğrek	10	24	39	29	Köyceğiz	322-323
Hamid	8	21	32	31	Köyceğiz	323-324
Emir Ali	-	13	14	31	Köyceğiz	324

16. ORTA

Orta Tiri'ni, 1517 tarihli defterde görmekteyiz. Kozviran örneğinde olduğu gibi burada da Tir ve tire tabi 13 cemaat kaydedilmiştir. Cemaatlerin tamamı Köyceğiz Kazası'na tabi olarak kaydedilmiştir. Cemaatin hane sayısı ve hasılı Kozviran tiri ile birlikte verilmişti. Bu iki tirin birbiriyle yakın alakalarının olduğunu söyleyebiliriz. Orta Tiri içerisinde verilen Adaköy, Avcı ve Ortaca Cemaatleri'nin Kozviran Yörüklerinden olduğu kaydı düşülmüştür²⁰⁵. Cemaate tabi tirlerin oturak veya göçer oldukları ile ilgili bilgilerle hane sayıları tablo I. 35'de verilmiştir. Tire tabi kaydedilen Bayad Cemaati için defterde tir ü akarı vardır denilmiştir. Bozdoğan Yörükleri için de çırağı yok, Yörüklerdir denilmiştir. Bostancıyan Yörüklerinin de oturak oldukları kaydedilmiştir.

Orta ve Kozviran tirlерinin hane sayısı toplamı olarak 886 rakamı kaydedilmiştir. Buradan Kozviran'ın hane sayısı çıkartılırsa, Orta Tirinin hane sayısı 417 olarak hesaplanacaktır. Çift olarak kaydedilen hane sayısı 31, nim çift kaydedilen hane sayısı 97, bennak kaydedilen hane sayısı 175 ve karaların sayısı da 114'dür. Toplam hane sayısının % 7'si çift arazi tasarruf ederken, % 23'ü nim çift arazi tasarruf etmektedir. Bennak kaydedilenlerin toplam hane sayısına oranı % 43 iken karaların oranı da % 27'dir²⁰⁶.

Zeamet olarak kaydedilen Orta ve Kozviran Tirleri'nin hasıllarına bakılırsa, cemaatlerden ziyade köylerden alınan hınta, şair gibi vergi kalemlerine rastlamaktayız. Grafik I. 12'de cemaatin ödediği vergi toplamını oluşturan, vergi kalemleri ve bunların oranları birlikte verilmiştir. Buradan hareketle, cemaatin iktisadi faaliyetleri içerisinde tarımın önemli bir yer tuttuğunu söyleyebiliriz. Cemaatten alınan vergilerden biri de mücde-i abdı abık vergisidir. Cemaatte köleliğin varlığından söz edebiliriz. Cemaatten koyun vergisi olarak 10000 akça vergi alınmıştır. Ağnam vergisi geliri, toplam vergi gelirinin %36'sını

---

²⁰⁵ TD 61, s. 328.

²⁰⁶ TD 61, s. 329.

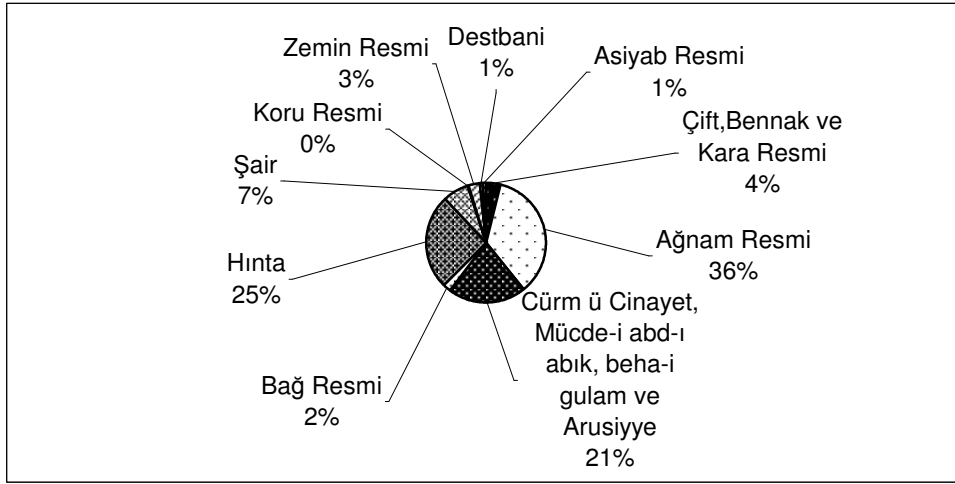
oluşturmaktadır. Çift, bennak ve kara resmi tutarı olarak da 10591 akça vergi alınmıştır. Bu tutarın toplam vergi geliri içerisindeki oranı % 4'dür. Cürm ü cinayet, mücde-i abd-ı abık, beha-i gulam ve arusiyye resmi olarak cemaat 6000 akça ödemiştir. Toplam gelirin % 21'i bu guruptan alınan vergilerden oluşmaktadır. Cemaatin bağcılıkla da uğraştığı görülmektedir. Alınan vergilerden biri de bağ resmidir. Cemaatten alınan bağ resmi 620 akça olup toplam vergi gelirinin % 2'sini oluşturmaktadır. Asiyab resmi olarak 240 akça ödenmiştir. Cemaat 150 müd hinta ederi olarak 7200 akça ödemiştir ki bu tutar toplam vergi gelirinin % 25'ini oluşturmuştur. Yetiştirilen arpa içinde 55 müd karşılığı olarak 1980 akça vergi ödemişlerdir. Toplam vergi geliri içerisinde şair resminin payı % 7'dir. Cemaat Kızıl Ağaç Korusu için 40 akça resm-i kuru ödemiştir. Deştbanı resmi olarak 200 akça ve zemin resmi olarak da 920 akça ödemiştir²⁰⁷.

Tablo I. 35, 1517 Senesi Orta Cemaati Hane Sayıları

CEMAATİN ADI	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tabi	sayfa
Orta	3	4	38	17	Köyceğiz	325
Bayad	-	16	5	7	Köyceğiz	325-326
Bozdoğan	1	2	3	4	Köyceğiz	326
Bostancıyan	13	-	46	28	Köyceğiz	326-327
Acarlar	-	2	4	-	Köyceğiz	327
(Okunamadı)	1	7	7	-	Köyceğiz	327
Kazgancıyan	2	4	2	2	Köyceğiz	327
Adaköy	1	8	6	4	Köyceğiz	327-328
Avcı	9	3	14	14	Köyceğiz	328
Ortaca	1	-	16	7	Köyceğiz	328
Başmakçı ve Kazancı	-	-	15	8	Köyceğiz	328
Kılınç	-	-	12	9	Köyceğiz	329
Beş Elem(?)	-	1	1	4	Köyceğiz	329

²⁰⁷ TD 61, s. 329.

Grafik I. 12, 1517 Senesi Orta Cemaatinin Hasılı

Çift,Bennak ve Kara Resmi	1091
Ağnam Resmi	10000
Cürm ü Cinayet, Mücde-i abd-ı abık, beha-i gulam ve Arusiyye	6000
Bağ Resmi	620
Hinta	7200
Şair	1980
Kuru Resmi	40
Zemin Resmi	920
Deştbanı	200
Asiyab Resmi	240
Toplam	28291

17. SAZAK

Cemaatin adını aldığı sazak kelimesi Anadolu'da değişik anlamlarda kullanılmaktadır. Sazak kelimesi kuvvetli ve soğuk esen yel, poyraz anlamında, bataklık, sazlık anlamında, çok konuşan geveze anlamında ve mersin ağacı anlamında kullanılan bir kelimedir²⁰⁸.

1517 Tarihli defterde gördüğümüz Sazak Cemaati, Çine Kazası'ndaki Matran Divanına tabi cemaatlerden birisidir. Cemaate tabi üç tir bulunmaktadır. Cemaate tabi tirlerle ilgili bilgiler tablo I. 36'da verilmiştir. Defterde, cemaatin toplam hane sayısı 191 olarak verilmiştir. Cemaatte çift ve nim çift kaydedilmiş hane bulunmamaktadır. Üç tirde toplam 165 hane bennak ve 26'da kara kaydedilmiştir. Defterde cemaatin hasılı verilirken her tirin ödediği vergi miktarı yekun olarak ayrı ayrı verilmiş, toplandığında cemaatin 2452 akça vergi ödediği görülmektedir. Bu yekun hangi vergi kalemlerinden oluştuğu belirtilmemiştir. Bennak ve kara sayıları belli olduğuna göre, bennak ve kara resmi olarak 2136 akça ödendiği hesaplanabilir. Bu durumda cemaatin ekonomik durumunun çok da iyi olmadığını söylemek çokta yanlış olmaz. Cemaatin tarım arazisi işlediğine ait bir kayıt olmadığı gibi koyun resmi varsa bile çok azdır. Cemaate tabi tirlere ödediği vergilere bakıldığında yalnızca İnesi veled-i Eynik Tiri'nin bennak ve kara resminden sonra 328 akça vergi ödemiştir. Diğer iki tir yalnızca bennak ve kara resmi ödemiştir²⁰⁹. Cemaate tabi tilerin ödediği vergi yekunları tablo I. 36'da gösterilmiştir.

Tablo I. 36, 1517 Senesi Sazak Cemaati Hane sayıları ve Vergi Yekunları

CEMAATİN ADI	Bennak	Kara	Yekun	Tabi	sayfa
İnesi veled-i Eynik ²¹⁰	97	23	1630	Çine	516-517
Musa veled- i Acar maa tir-i Hasan veled-i Ali	50	1	606	Çine	517-518
Mustafa veled-i Güvendik	18	2	216	Çine	518

²⁰⁸ Derleme Sözlüğü, C. X, s. 3562.

²⁰⁹ TD 61, s. 516-518.

²¹⁰ Katip hane sayısı olarak 162 rakamını vermiş lakin yazılı isimler toplamı 126 dır.

18. SÜNÜKÇÜ

Sünük kelimesi, kemik anlamında kullanılan bir elimedir²¹¹. Dolayısıyla kırık çıkık işlerini geleneksel yöntemlerle tedavi eden kimselere de sünükçü denildiği görülmektedir. Cemaatin Sünükçü adını alması bu işle ilgili olsa gerektir²¹².

Bu cemaat 1517 senesinde Çine Kazası'nda bulunan Matran Divanı'na tabi kaydedilmiştir²¹³. Cemaate tabi üç tir bulunmaktadır. Bu üç tirin toplam hane sayısı 69'dur. Cemaatte çift veya nim çift arazi tasarruf eden hane bulunmamaktadır. Bennak kaydedilen hane sayısı 62 ve kara kaydedilenlerin sayısı da 7'dir. Cemaate tabi tirlerin ödediği vergilerin toplamı 886 akça tutmaktadır. Bennak ve kara resimleri toplamı 786 akça tutmaktadır. Cemaatin vergi gelirlerinin önemli bir yekunu bennak ve kara resminden oluşmaktadır. Kalan 100 akçalık vergi de Mustafa veled-i Mehmed Tiri tarafından ödenmiştir. Bu 100 akçanın hangi vergi gelirinden kaynaklandığı defterde kaydedilmemiştir. Diğer iki tir yalnızca bennak ve kara resimlerini ödemişlerdir²¹⁴.

Tablo I. 37, 1517 Senesi Sünükçü Cemaati Hane Sayıları ve Vergi Yekunları

CEMAATİN ADI	Bennak	Kara	Yekun	Tabi	sayfa
Mustafa veled-i Mehmed	17	-	304	Çine	518
Falcı Halid	26	1	318	Çine	518-519
Mehmed veled-i Dede Bek maaPir Hasan	19	6	264	Çine	519

²¹¹ Yeni tarama sözlüğü, s. 196.

²¹² Anadolu'da bazı ailelerin babadan oğla geçen bir yetenekle belli hastalıkları iyileştirebildiklerine inanılmaktadır. Cemaatin Sünükçü adını alması da bu durumla ilgili olmalıdır. Ocak olarak da adlandırılan bu ailelerle ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Eyüp Akman, "Türk Halk Hekimliğinde Ocaklık Geleneği ve Safranbolu'daki Ocaklar." **Kastamonu Eğitim Fakültesi Dergisi**, Mart 2007, S. 393-400.

²¹³ Divân, kendisinden önceki diğer Müslüman ve Türk devletlerinde olduğu gibi devlet teşkilatına ait temel müesseselerden biri olarak Osmanlı Devleti'nde de mevcuttur. Ancak divân tabiri, tarihî gelişimi içinde, başlangıçtaki fonksiyonu ile ilişkili olarak, farklı anlamlar kazanmıştır. Bunlardan en dikkat çekici olanı bizim de burada bahsettiğimiz şekliyle bir iskân türü adı olarak karşımıza çıkmasıdır. Bölgenin coğrafi yapısı ve konar-göçer Türkmen boylarının bölgedeki düzenleri, bu yapının oluşmasında önemli rol oynamıştır. Dolayısıyla malî ve askerî hususî bir teşkilatın bakiyesi olarak Osmanlılara intikal eden divân, bir araya gelmiş köylerin "idarî ve kazâî birlik" oluşturmaları neticesinde hem coğrafi hem de idarî bir anlam kazanmıştır. Divan ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Kenan Ziya Taş, "Bir İskan Şekli ve Birimi Olarak Divan" **S.D.Ü Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 4, Isparta 1999.

²¹⁴ **TD 61**, s. 519.

19. AL SEVER

Bu cemaatte, Matran Divanı'na tabi yazılan cemaatlerden biridir. Cemaate tabi 17 tir bulunmaktadır. Cemaatin toplam hane sayısı 958'dir. Cemaatte 2 hane nim çift arazi işlemektedir. Bennak kaydedilen hane sayısı 797 ve karaların sayısı da 159'dur. Defterde cemaate tabi tirlerin çift, bennak ve kara resimleri her tir için ayrı verilmiştir. Toplamda çift bennak ve kara resmi olarak 10982 akça ödenmiştir. Cemaatin ödediği diğer vergiler Matran Divanına bağlı diğer cemaatlerle birlikte yazılmıştır.

Matran Divanına tabi üç cemaatin toplam hane sayısı olarak 1234 hane kaydedilmiştir. Bu üç cemaatte 1 hane çift, 2 hane nim çift, 1052 hane bennak, 178 kara ve 138'de mücrred kaydedilmiştir. Bu üç cemaatin ödediği çift, bennak ve kara resmi olarak 13770 akça yazılmıştır. Ağnam resmi, kovan resmi, cüm ü cinayet, arusiyye, mücde-i abd-ı abık ve bad-ı heva resmi tutarı olarak 26830 akça vergi ödenmiştir²¹⁵.

---

²¹⁵ TD 61, s. 530.

Tablo I. 38, 1517 Senesi Al Sever Cemaati Hane Sayıları ve Vergi Yekunları

CEMAATİN ADI	Çift	Nim	Bennak	Kara	Yekun	Tabi	sayfa
Yusuf veled-i Timurtaş	-	-	45	1	546	Çine	519-520
Sevindik veled-i (?)	-	-	80	15	1050	Çine	520-521
Ömer veled-i Hamza	-	2	58	5	759	Çine	521
Ali veled-i Mustafa	-	-	44	14	612	Çine	521-522
Hasan veled Hacı	-	-	44	9	944	Çine	522-523
Hacı veledi Erdoğmuş	-	-	44	21	654	Çine	523
Emirhan veled-i ehmed	-	-	37	-	444	Çine	523-524
Mustafa veled Musa	-	-	34	1	414	Çine	524
Rahman veled-i Bektimur	-	-	70	-	840	Çine	524-525
Musa veled-i Yaylabeyi	-	-	79	17	1050	Çine	55-526
Hamzaveled-i Nebi	-	-	36	-	432	Çine	526
Yusuf veled-i Kara	-	-	51	28	780	Çine	526-527
Kasab Turali veled-i Musa	-	-	59	19	822	Çine	527-528
Celal veled-i Yusuf	-	-	42	3	522	Çine	528
Ahmed veled-i Yeni Bey	-	-	23	2	288	Çine	529
Rahman veled-i Yusuf	1	-	35	22	585	Çine	529-530
Şerbetçi Mehmed veled- i İbrahim	-	-	16	2	240	Çine	530

20. EMİRHANLU

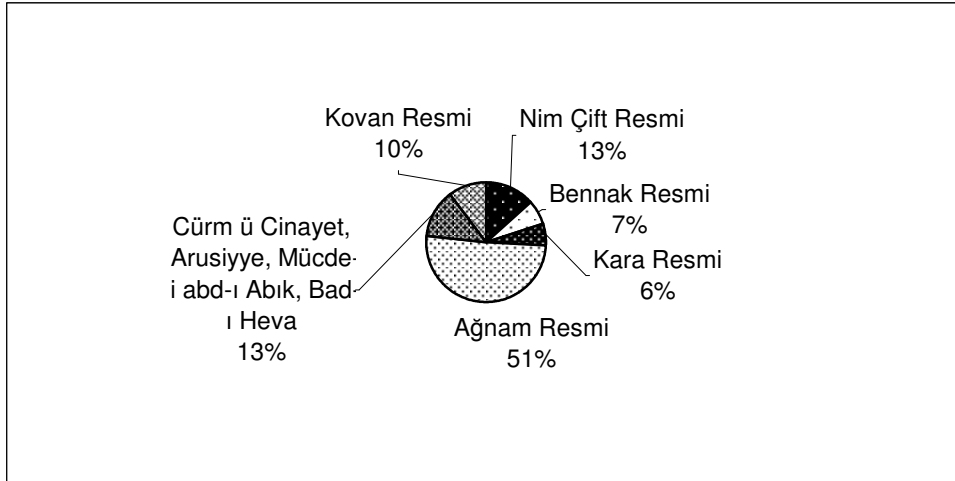
Emirhanlu Cemaati defterde Muğla Kazası'na tabi kaydedilmiştir. Cemaatin Pir Mehmed veled-i Eymür Bey'e tımar olarak verildiği görülmektedir. 1517 senesinde cemaatte 208 hane bulunmaktadır. Çift arazi işleyen hane kaydedilmemiştir. Nim çift işleyen hane sayısı 73, bennak kaydedilen hane sayısı 50 ve kara kaydedilenlerin sayısı da 85'dir. Cemaatteki genç nüfusun fazlalığı dikkati çekmektedir.

Cemaatin senelik vergi geliri toplamı 9032 akça tutmaktadır. 1517 senesinde bahsedilen vergi yekununun hangi kalemlerden oluştuğu ve toplam vergi miktarı içerisindeki payları grafik I. 13'de gösterilmiştir. Bu tutar içerisinde en büyük pay, 4600 akça ile koyun vergisinden gelen gelirdir. Koyun vergisi gelirinin, toplam vergi gelirinin % 51'ini oluşturduğu görülmektedir. Cemaatin sahip olduğu koyun sayısının 9200 olduğu bu vergi miktarından anlaşılmaktadır. Cemaatin vergi gelirleri içerisinde ikinci sırayı nim çift resmi geliri almaktadır. Cemaatte çift arazi kullanan hane yoktur. Nim çift resmi olarak 1241 akça vergi ödenmiştir. Toplam vergi geliri içerisindeki payı % 13'dür. bu rakamlardan hareketle cemaatte önemli miktarda tarım arazisi işlendiği yani yarı göçer bir hayat tarzının benimsendiğini görmekteyiz.

Cemaatin vergi gelirleri içerisinde bulunan cürm ü cinayet, arusiye, bad-ı heva ve mücde-i abd-ı abık resmi toplamı olarak 1179 akça alınmıştır. Bu vergilerden, cemaatte köleliğin olduğunu anlamaktayız. Bu tutar toplam vergi gelirinin % 13'üne tekabül etmektedir. Cemaatin vergi gelirleri içerisinde kovan resmi gelirinin de önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. 1517 senesinde cemaat kovan resmi olarak 929 akça ödemiştir. Bu rakam aynı zamanda cemaatteki arı kovanı sayısını da göstermektedir. Cemaatte arıcılığın önemli bir uğraş olduğu anlaşılmaktadır. Bennak resmi olarak 600 akça alınmıştır. Bennak resminin, toplam

vergi geliri içerisindeki payı % 7'dir. Kara resmi olarak, cemaatten 510 akça olup toplam vergi geliri içerisindeki payı % 6'dır²¹⁶.

Grafik I. 13 1517 Senesi Emirhanlu Cemaati Hasılı

Nim Çift Resmi	1214
Bennak Resmi	600
Kara Resmi	510
Ağnam Resmi	4600
Cürm ü Cinayet, Arusiyye, Mücde-i abd-ı Abık, Bad-ı Heva	1179
Kovan Resmi	929
Toplam	9032

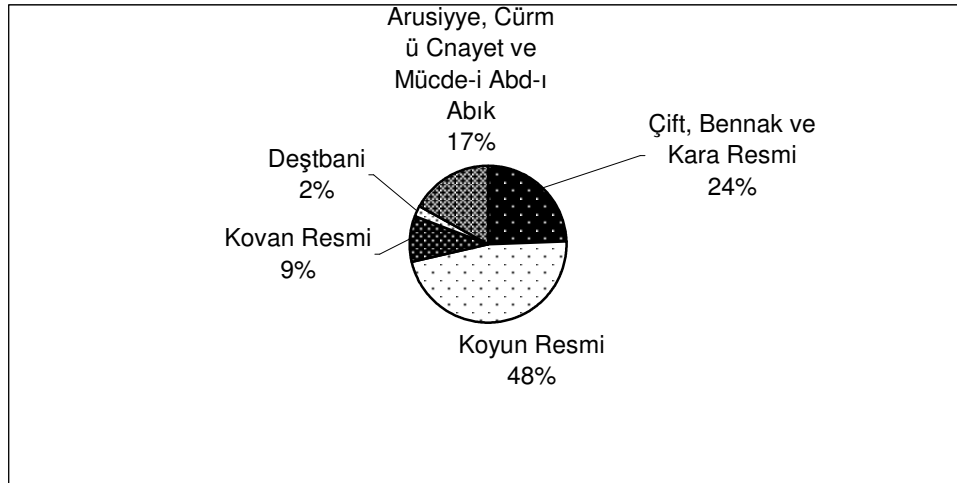
Emirhanlu Cemaati 1563 senesinde de Muğla Kazası'na tabi kaydedilmiştir. Cemaatin hane sayısı 313 olmuştur. Çift kaydedilen hane sayısı 7, nim çift kaydedilen hane sayısı 74 bennak kaydedilen hane sayısı 54 ve karaların sayısı da 78'dir.

1563 senesinde cemaatten alınan vergilerin toplamı 10655akça tutmaktadır. Toplam vergi miktarı içerisindeki vergi kalemlerinin miktarı ve oranı grafik I. 14'de birlikte verilmiştir. Bu tutarın 2605 akçası çift, bennak ve kara resmi toplamından gelmektedir. Defterde, bu guruptan alınan vergi toplamı birlikte kaydedilmiştir. Çift, bennak ve kara sayıları belli olduğundan, çift, bennak ve kara resmini ayrı ayrı tespit

²¹⁶ TD 61, s. 255-256.

etmek mümkün olmuştur. Çift resmi olarak 231 akça, nim çift resmi olarak 1258 akça, bennak resmi olarak 648 akça ve kara resmi olarak da 468 akça alınmıştır. Çift reminin toplam vergi geliri içerisindeki payı % 2, nim çift emsinin payı % 12, bennak resminin payı % 6 ve kara resminin payı da % 4'dür. Vergi gelirleri içerisinde en büyük yekunu 5000 akça ile koyun vergisi oluşturmaktadır. Bu tutar toplam lirin % 48'ini oluşturmaktadır. Cemaatin sahip olduğu koyun adedinin de 10000 olduğu görülmektedir ki bu rakam hane sayısına göre önemli bir rakamdır. İncelediğimiz cemaatlerdeki koyun adedi ortalamasının üstündedir. Cemaatten alınan vergilere bakıldığında, arıcılığın cemaatin iktisadi faaliyetleri içerisinde önemli bir yer tuttuğu anlaşılmaktadır. Cemaat kovan resmi olarak 1000 akça ödemiştir. Bu rakam aynı zamanda cemaatteki kovan sayısını da vermektedir. Kovan vergisi, toplam vergi gelirinin % 9'unu oluşturmaktadır. Cemaatin arusiyye, cürm ü cinayet ve mücde-i abd-ı abık vergisi olarak 1800 akça ödediği görülmektedir. Bu tutar toplam vergi gelirinin % 17'sini oluşturmaktadır. Bu vergilerden cemaatte köleliğin bu tarihte de devam ettiğini anlamaktayız. Cemaatten 1563 senesinde 250 akça da deştbanı alınmıştır. Deştbanı olarak alınan gelirin, toplam vergi gelirinin % 2'sini oluşturduğu görülmektedir²¹⁷.

Grafik I. 14, Senesi Emirhanlu Cemaati Hasılı

Çift, Bennak ve Kara Resmi	2605
Koyun Resmi	5000
Kovan Resmi	1000
Deştbanı	250
Arusiyye, Cürm ü Cinayet ve Mücde-i Abd-ı Abık	1800
Toplam	10655

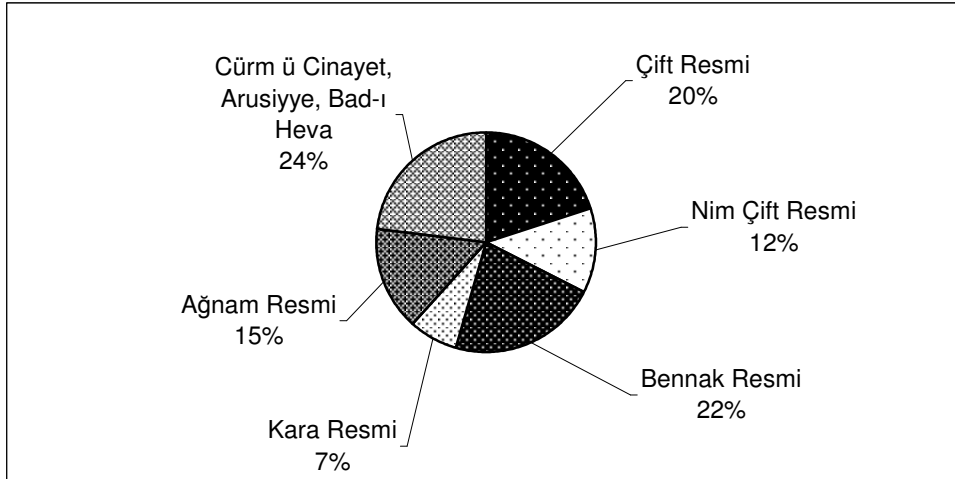
²¹⁷ TD 337, s. 106a-b.

21. AYRANLAR

Ayranlar Cemaati Ula Kazası'na tabi olarak kaydedilmiştir. 1517 senesinde tımar olarak yazılan cemaat, toplam 29 haneden oluşmaktadır. Cemaatte 4 hane çift arazi tasarruf ederken, 5 hanede nim çift işlemektedir. Bennak kaydedilen hane sayısı 12 ve karaların sayısı da 8'dir.

Cemaatin senelik vergi geliri toplamı 656 akça tutmaktadır. 1517 senesinde cemaatin ödediği vergi kalemleri ve bu kalemleri toplam vergi içerisindeki oranları grafik I. 15'de gösterilmiştir. Bu tutarın 132 akçası çift resmi gelirden, 82 akçası nim çift resmi gelirden, 144 akçası bennak resmi gelirden, 48 akçası kara resminden, 100 akçası ağnam resminden ve 150 akçası da cürm ü cinayet, arusiyye ve bad-ı heva vergileri gelirden oluşmaktadır. Cemaatte arıcılık yapılmadığı görülmektedir ve cemaatteki koyun sayısı 200'dür²¹⁸.

Grafik I. 15, 1517 Senesi Ayranlar Cemaati Hasılı

Çift Resmi	132
Nim Çift Resmi	82
Bennak Resmi	144
Kara Resmi	48
Ağnam Resmi	100
Cürm ü Cinayet, Arusiyye, Bad-ı Heva	150
Toplam	656

²¹⁸ TD 61, s. 248-249.

1563 senesinde Ayranlar Cemaati Muğla Kazası'na tabi yazılmış ve hane sayısı da 33 olmuştur. Cemaatte çift ve nim çift hane kaydedilmemiş olup, 20 hane bennak ve 13 hane de kara kaydedilmiştir

Cemaatin 1563 senesinin vergi gelirleri toplamı 756 akça olarak kaydedilmiştir. Senelik vergi geliri içerisindeki en büyük pay 240 akça ile bennak resmi gelirinden oluşmaktadır. Bennak resminin toplam vergi miktarı içerisindeki payı % 33'dür. Kara resmi olarak 78 akça ödenmiştir. Toplam vergi miktarının %10'u kara resmi gelirinden oluşmaktadır. Cemaatin vergi geliri içerisinde koyun resmi önemli bir yer tutmaktadır. Cemaati ödediği koyun vergisi 200 akçadır. Bu tutar, toplam vergi gelirinin % 26'sını oluşturmaktadır. Cemaate, verisi alınan 400 adet koyun bulunmaktadır. 1517 senesinde cemaatte arıcılık yapılmazken, 1563 senesine gelindiğinde, cemaatte 100 adet kovan bulunmaktadır. Dolayısıyla da 100 akça da kovan resmi ödenmiştir. Bu tutarın, toplam gelir içerisindeki payı % 13'tür. Cürm ü cinayet, arusiyye vebad-ı heva resmi olarak da 138 akça vergi ödenmiştir. Toplam vergi gelirinin % 18'i bu vergilerin gelirinden oluşmaktadır²¹⁹.

---

²¹⁹ TD 337, s. 101b.

22. KÜBYAN, SIĞIRTMAÇ VE YUND BAND (YUND BEND)

1517 Tarihli defterde bu üç cemaatin hasılları birlikte verilmiştir. Bizde defterdeki bu durumu örnek alarak bu üç cemaati birlikte değerlendirdik. Yund kelimesi at anlamında ve sığırtmaç kelimesi de sığır çobanlarına verilen bir kelime olarak Anadolu'da kullanılmaktadır²²⁰. Defterde Sığırtmaç, Yund Band ve Kübyan cemaatinin bir parçası birlikte yazılmış ve toplam 27 hane kaydedilmiştir. 7 hanesi çift, 5 hanesi nim çift ve 8 hanesi de bennak kaydedilmişken karaların sayısı da 7'dir. Kübyan cemaatinde ise 60 hane çift, 66 hane nim çift ve 63 hane bennak kaydedilmişken, karaların sayısı da 49'dur. Toplamda bu üç cemaatin 265 haneden oluştuğu görülmektedir. Cemaatlerin, 67 hanesi çift, 71 hanesi nim çift, 71 hanesi bennak kaydedilmişken kara kaydedilenlerin sayısı da 56'dır.

Mirliva hassı olarak kaydedilen cemaatlerin hasıllarına baktığımızda vergilerden cemaatin tuzculuk, koyunculuk ve tarımla uğraştıkları anlaşılmaktadır. Cemaatlerde çoğunlukla gördüğümüz arıcılıkla ilgili herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Cemaatte köleliğin olduğu mücde-i abd-ı abık vergisinden anlaşılmaktadır.

Cemaatler senelik 26144 akça vergi ödemişlerdir. Bu yekunun 2211 akçası çift vergisi geliri olmalıdır. Nim çift resmi olarak da 1207 akça ödenmiştir. Bennak resmi tutarı 852 akça iken kara resmi tutarı da 336 akçadır. Toplamda çift, bennak ve kara resmi olarak 4606 akça vergi alınmıştır. Geriye kalan 21538 akçalık vergi geliri yukarıda belirttiğimiz iktisadi faaliyetlerle, gerdek resmi ve cürm ü cinayet vergisi gelirlerinden oluşmaktadır²²¹.

---

²²⁰ Yeni Tarama Sözlüğü, s. 185.

²²¹ TD 61, s. 123.

23. SAĞIRLÜ VE YER GÖĞÜ

1517 senesinde bu iki cemaate ait hane ve hasıllar ayrı ayrı verilmiş ve sonunda iki cemaatin ve parçalarının hasılları birlikte toplanarak verilmiştir. Bu nedenle bizde bu iki cemaati birlikte vermeye karar verdik. Bu cemaatlerden Sağırlü cemaati Muğla kazasına tabi kaydedilmiş 50 haneden oluşmaktadır. Cemaatte çift kaydedilen hane sayısı 4, nim çift kaydedilen hane sayısı 10 ve bennak kaydedilen hane sayısı 23 iken kara kaydedilenlerin sayısı da 11'dir. Cemaatten çift, bennak ve kara remi ile koyun, cürm ü cinayet, arusiyye ve bad-ı heva vergisi olarak senelik 1150 akça vergi alındığı görülmektedir. Cemaatten alınan çift vergisi tutarı 132 akça, nim çift tutarı 170 akça, bennak resmi tutarı 276 akça ve kara resmi tutarı olarak da 66 akça alındığını söyleyebiliriz. Toplamda çift, bennak ve kara resmi olarak toplamda 644 akça ödenmiştir. Geriye kalan 506 akçada diğer vergi kalemlerinden gelmektedir. Sağırlü Cemaati'nin adına Mekri Kazası'nda da rastlamaktayız. Mekri Kazası'nda bulunan Sağırlü Cemaati'nin 15 hanesi bulunmaktadır. Bu 15 hanenin, 3'ü çift, 3'ü nim çift, 5'i bennak ve 4'üde kara kaydedilmiştir. Cemaatten çift, bennak ve kara resmi olmak üzere toplam 250 akça vergi alındığı görülmektedir. Cemaatten koyun vergisi alınmamıştır. Buradan hareketle cemaatte 66 veya daha fazla koyundan oluşan bir sürü bulunmamaktadır²²².

Sağırlü Cemaati'nin 1563 senesinde hane sayısı 41'e düşmüştür. Bu tarihte cemaatte 5 hane çift arazi tasarruf ederken, nim çift arazi tasarruf eden hane sayısı 2'dir. Bennak kaydedilen hane sayısı 22 ve karaların sayısı da 12'dir. 1517 senesine göre cemaatin hane sayısı ile birlikte tasarruf ettiği tarım arazisi miktarı da azalmıştır. 1563 senesinde cemaat, çift, bennak ve kara resmi ile kovan, koyun, arusiyye v cürm ü cinayet resmi olarak toplam 1150 akça ödemiştir. Bu tutarın 165 akçası çift resmi geliri, 34 akçası nim çift resmi geliri, 264 akçası bennak resmi geliri, 72 akçası kara resmi geliridir. Toplamda çift, bennak ve kara resmi tutarı olarak 535 akça vergi ödenmiştir. Bu tutar toplam gelirin % 47'sini oluşturmaktadır.

---

²²² TD 61, s. 131.

Geriye kalan % 53'lük kısmı ise yukarıda saydığımız vergi kalelerinden alınan vergiler oluşturmaktadır²²³.

Yer Göğü Cemaati'nin defterde müteferrikası verilmiştir. Cemaatin tamamı değil yalnızca bir bölümü menteşe sancağındadır. 1517 tarihinde bu cemaatin tirlerinden Hüseyin adlı tir Muğla Kazası'na tabi olarak kaydedilmiştir. Bu tirin hane sayısı 51'dir. Cemaatte çift kaydedilen hane sayısı 4, nim çift kaydedilen hane sayısı 5, bennak kaydedilen hane sayısı 29 ve karaların sayısı da 13 olarak kaydedilmiştir²²⁴.

1563 senesi gelindiğinde bahsettiğimiz Yer Göğü Cemaati'nin müteferrikasının hane sayısı 90 olmuştur. Cemaatte çift kaydedilen hane sayısı 1, nim çift kaydedilen hane sayısı 6, bennak kaydedilen hane sayısı 59 ve karaların sayısı da 24 olarak kaydedilmiştir. Cemaatin senelik vergi geliri olarak 2460 akça yazılmıştır. Bu tutar çift, bennak ve kara resmi ile koyun resmi, cürm ü cinayet, arusiyye ve bad-ı heva vergilerinden oluşmaktadır²²⁵.

---

²²³ TD 337, s. 87a.

²²⁴ TD 61, s. 132.

²²⁵ TD 337, s. 87a.

24. HALLAÇLAR

Hallaç kelimesi, pamuk, yatak yorgan atan kimse anlamına gelmektedir²²⁶. Kaşgarlı Mahmud Divanında Hallaçlar'ın iki kabileden oluştuklarını ve Türkmenler'le beraber yaşadıklarını kaydetmiştir²²⁷.

Hallaçlar Cemaati, 1517 tarihli defterde karşımıza çıkmaktadır. Defterde ayrıca cemaatten ayrılmış bir perakende guruptan bahsetmektedir. Hallaçlar Cemaati ve bu cemaatten ayrılan perakende gurubun hane ve hasılları ayrı verilmiştir. Cemaatin ve perakende gurubun Mekri Kazası'na tabi kaydedildiği görülmektedir. 1517 senesinde Hallaçlar Cemaati, 11'i çift, 5'i nim çift, 4'ü bennak ve 8'i kara olmak üzere toplam 28 haneden oluşmaktadır. Cemaatin yıllık ödediği vergi miktarı 600 akçadır. Bu yekunun, 363 akçası çift resmi geliri, 85 akçası nim çift resmi, 48 akçası bennak resmi ve 48 akçası da kara resmi gelirlerinden oluşmaktadır. Bu guruptan alınan vergi toplamı 544 akça tutmaktadır. Geriye kalan 56 akçanın ise cürm ü cinayet ve arusiyye resmi olarak alındığı görülmektedir. Cemaatte hayvancılık yapılmadığını en azından vergiye müteallik olacak kadar yapılmadığını görüyoruz²²⁸.

Yukarıda bahsettiğimiz perakende gurup da Mekri Kazası'na tabi kaydedilmiş olup, 21 haneden oluşmaktadır. Perakende kaydedilen gurupta 1 hane çift arazi tasarruf ederken, 2 hanenin nim çift işlediği, 9 hanenin bennak ve 9 hanenin de kara kaydedildiği görülmektedir. Perakende gurubun senelik vergi tutarı 750 akça olarak kaydedilmiştir. Gurubun çift resmi tutarı 33 akça, nim çift resmi tutarı 34 akça, bennak resmi tutarı 108 akça ve kara resmi tutarı da 54 akça olarak hesaplanmaktadır. Bahsedilen vergilerin toplamı 229 akça tutmaktadır. Geriye kalan 521 akçalık kısmı ise koyun vergisi, cürm ü cinayet ve arusiyye vergileri toplamından oluşmaktadır. Perakende gurupla Hallaçlar cemaatini

²²⁶ Ferit Develioğlu, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat**, Ankara 2007, s. 319.

²²⁷ Kaşgarlı Mahmud, **Divan-ı Lügat'it-Türk**, C. III, s. 415- 417.

²²⁸ **TD 61**, s. 136.

karşılaştırdığımızda cemaatin hane sayısı ile çift ve nim çift işleme oranı daha fazladır. Buna rağmen cemaatin vergi gelirinin daha az olduğu görülmektedir. Bunun temel nedeni cemaatin hayvancılık ile uğraşmamasıdır²²⁹.

---

²²⁹ TD 61, s. 136.

25. KÜBYAN

1517 tarihli defterde karşılaştığımız Kübyan Cemaati, Mekri Kazası'na tabi kaydedilmiş 66 haneden oluşmaktadır. Cemaatte çift arazi işleyen kimse bulunmamaktadır. 20 hanenin nim çift arazi tasarruf ettiği görülmektedir. Bennak olarak kaydedilen hane sayısı 33'dür. Cemaatteki kara sayısı 13'dür. Cemaatin senelik vergi geliri, çift, bennak ve kara resmi ile koyun resmi, cürm ü cinayet ve arusiyye resmi gelirlerinden oluşmakta ve 3137 akça tutmaktadır²³⁰.

26. ÇOBAN

Çoban, Çobanlı gibi adlarla anılan cemaatlere sıkça rastlamaktayız. Teke ve Hamid Sancakları'nda da bu adla anılan cemaatler bulunmaktadır. Menteşe Sancağı'nda bulunan Çoban Cemaati, 1517 tarihli defterde Mekri Kazasına tabi olarak kaydedilmiştir. Cemaat mirliwa hassı arak kaydedilmiş olup 16 haneden oluşmaktadır. Cemaatte tam çift arazi tasarruf eden hane bulunmamaktadır. 4 hane nim çift arazi işlemektedir. Bennak kaydedilen hane sayısı 6 ve kara kaydedilenlerin sayısı da 6'dır. Bunlara ek olarak birde ma'lul kaydedilmiştir.

Cemaat, çift, bennak ve kara resmi ile ağnam resmi, cürm ü cinayet, arusiyye ve bad-ı heva olmak üzere senelik 754 akça vergi ödenmiştir. Bu tutarın 68 akçası çift resmi, 72 akçası bennak resmi ve 36 akçası da kara resminden olmak üzere 176 akçası çift, bennak ve kara resminden oluşmaktadır.²³¹

1563 senesinde de Cemaat Mekri Kazası'na tabi kaydedilmiştir. Cemaatin hane sayısı 10'a düşmüştür. Cemaatte, 1563 senesinde çift ve nim çift hane kaydedilmemiştir. 5 hane bennak ve 5 hane de kara kaydedilmiştir. Cemaatin hasılı

---

²³⁰ TD 61, s. 144-145.

²³¹ TD 61, s. 145.

olarak da 754 akça kaydedilmiştir²³². Menteşe Sancağı'nda Karaca Koyunlu ve Horzum Cemaatleri içerisinde de aynı adla anılan tiler bulunmaktadır.

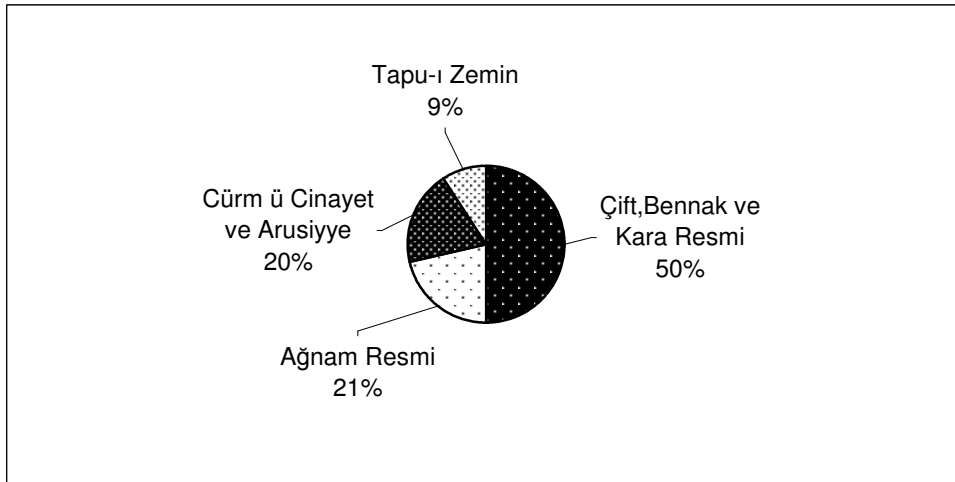
²³² TD 337, s. 133b.

27. KOÇ BASAN

1517 tarihli defterde arşımıza çıkan Koç Basan Cemaati Tavas Kazası'na tabi kaydedilmiştir. Cemaat toplam 29 hane olarak kaydedilmiştir. Cemaatte çift kaydedilen hane sayısı 13, nim çift kaydedilen hane sayısı 4, bennak kaydedilen hane sayısı 4 ve karaların sayısı da 8'dir. Cemaatin umumiyetinin tarım arazisi işlediği görülmektedir. Bu durum incelediğimiz cemaatler içerisinde farklılık yaratan bir durumdur.

Cemaatin senelik vergi geliri 1179 akça tutmaktadır. Bu tarın 591 akçası çift, bennak ve kara resmi tutar toplamından, 230 akçası cürm ü cinayet ve arusiyye vergisinden, 250 akçası koyun resminden ve 108 akçası da tapu-ı zemin resminden oluşmaktadır²³³. Cemaatin ödediği vergi kalemleri ve bu kalemlerin toplam vergi miktarı içerisindeki payları grafik I. 16'da gösterilmiştir.

Grafik I. 16, 1517 Senesi Koç Basan Cemaati Hasılı

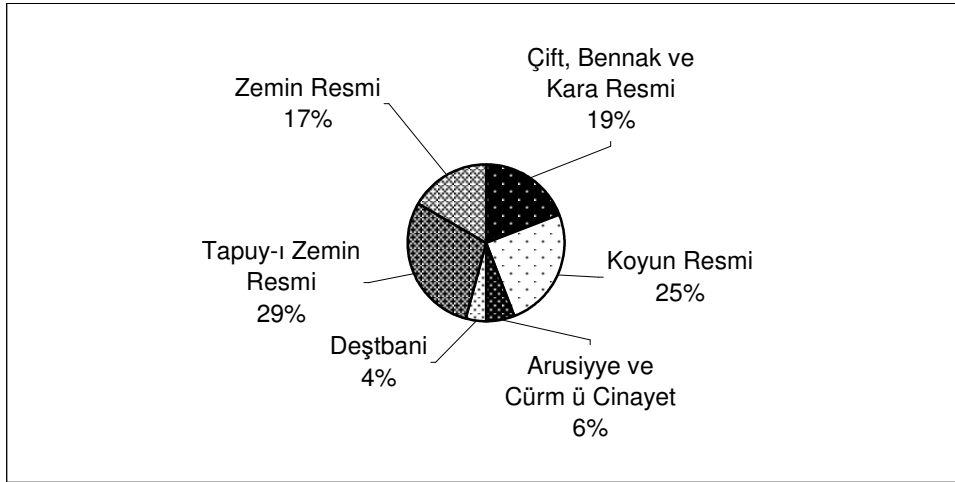

Çift, Bennak ve Kara Resmi	591
Ağnam Resmi	250
Cürm ü Cinayet ve Arusiyye	230
Tapu-ı Zemin	108
Toplam	1179

²³³ TD 61, s. 292.

1563 senesinde cemaatin hane sayısı 18 haneye düşmüştür. Cemaatte çift arazi tasarruf eden ne olmayıp 4 hane nim çift işlemiştir. 13 hane bennak kaydedilmiş ve 1'de kara kaydedilmiştir. 1563 senesinde cemaatin senelik vergiler toplamı 1200 akça olarak kaydedilmiştir. Cemaatten çift, bennak ve kara resmi olarak 230 akça alınmıştır. Çift, bennak ve kara resmi gelirleri toplam vergi gelirlerinin % oluşturmuştur. Cemaatten alınan vergiler içerisinde yer alan koyun vergisinin tutarı 300 akçadır. Koyun vergisi de toplam vergi gelirinin % 25'ini oluşturmaktadır. Ayrıca cemaatten 200akça zemin resmi, 350 akça tapuy-ı zemin resmi, 50 akça deştbanı ve 70 akça da cürm ü cinayet ve arusiyye resmi alınmıştır²³⁴.

Grafik I. 17, 1563 Senesi Koç Basan Cemaati Hasılı

Çift, Bennak ve Kara Resmi	230
Koyun Resmi	300
Arusiyye ve Cürm ü Cinayet	70
Deştbanı	50
Tapuy-ı Zemin Resmi	350
Zemin Resmi	200
Toplam	1200

²³⁴ TD 337, s. 119a.

28. BOZDAĞ

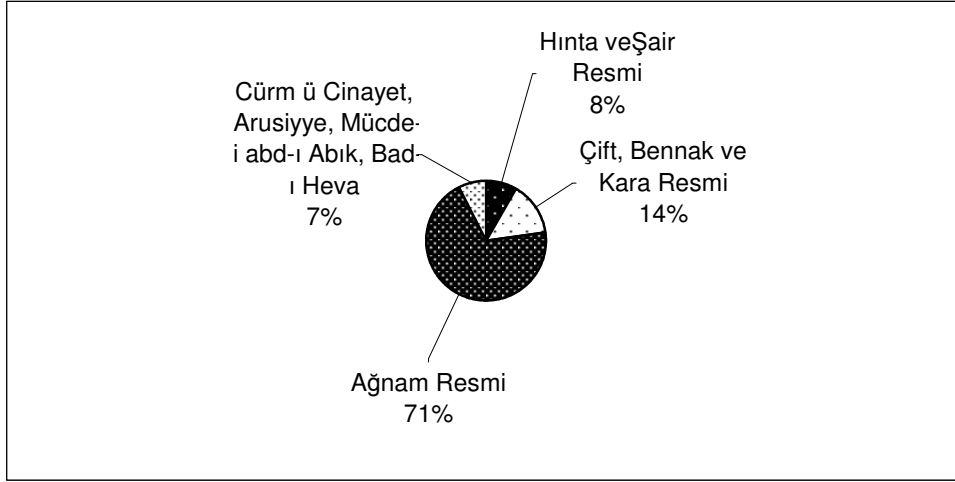
1517 tarihli defterde karşılığımız Bozdağ Cemaati, Köyceğiz Kazası'na tabi kaydedilmiş ve mirliva hassı olarak yazılmıştır. Defterde, cemaat 2 hane çift, 11 hane nim çift, 85 hane bennak ve 48 hanede kara olmak üzere toplam 146 haneden oluşmaktadır.

Cemaatin hasılı verilirken, hangi vergi kaleminden ne kadar vergi geliri topladığı yazılmıştır. Cemaatin 900 akça hınta ve şair vergisi ödediği görülmektedir. Bu vergiler cemaatlerde karşılaşmadığımız, daha çok köylerde ödenen verilerdendir. Koyun vergisi olarak 7500 akça, cürm ü cinayet, arusiyye, mücde-i abd-ı abık ve badı heva resmi olmak üzere 800 akça, çift, bennak ve kara resmi olarak da 1555 akça vergi alınmıştır. Cemaatin vergi gelirleri içerisinde ağnam vergisi % 71'ile en büyük paya sahiptir. Cemaatte hayvancılığın yanında zirai faaliyetlerinde sürdürüldüğü görülmektedir. Cemaatte bilhassa arpa ve buğday yetiştirildiği görülmektedir. Hınta ve şair resmi gelirlerinin de toplam vergi gelirleri içerisindeki payı % 8'dir. Cemaatte köleliğin olduğu anlaşılmaktadır. Cemaatin vergi gelirlerinin % 7'si cürm ü cinayet, arusiye, mücde-i abd-ı abık ve bad-ı heva gelirlerinden oluşmaktadır. Çift, bennak ve kara resmi tutarı da % 14'lük bir paya sahiptir. Netice itibarıyla cemaat toplam 10755 akça vergi ödemiştir²³⁵. Cemaatin ödediği vergiler için bkz. Grafik I. 18.

---

²³⁵ TD 61, s. 319.

Grafik I. 18, 1517 Senesi Bozdağ Cemaati Hasılı

Hınta veŞair Resmi	900
Çift, Bennak ve Kara Resmi	1555
Ağnam Resmi	7500
Cürm ü Cinayet, Arusiyye, Mücde-i abd-ı Abık, Bad-ı Heva	800
Toplam	10755

29. YÜREĞİR

Yüreğir 24 Oğuz Boyundan birisidir. Kaşgarlı Mahmud Oğuz Boylarını anlatırken Yüreğir'i on beşinci sırada vermiştir²³⁶. Ebulgazi'de Oğuz Boylarından bahsederken Yüreğir'i saymakta ve Yüreğir'in manasının iyi iş yapan olduğunu kaydetmektedir²³⁷.

1517 Tarihli defterde Kozviran Tiri'nden ayrılan bir kolla birlikte kaydedilmiştir. Cemaat Köyceğiz Kazası'na tabi gösterilmiştir. Cemaat, 22'si çift, 17'si nim çift, 41'i bennak ve 48'i kara olmak üzere toplam 128 haneden oluşmaktadır.

Defterde cemaatin hasılları verilirken, bütün vergi kalemleri ve alınan vergi miktarları ayrı ayrı kaydedilmiştir. Bu durum mukayese yapma imkanı vermektedir. Cemaatin ödediği vergi miktarları ve oranları için bkz. Grafik I. 19. Cemaatten koyun vergisi olarak 500 akça alınmıştır. Koyun resminin toplam vergi geliri içerisindeki payı % 6'dır. Cemaatin sahip olduğu koyun sayısı 1000'dir.

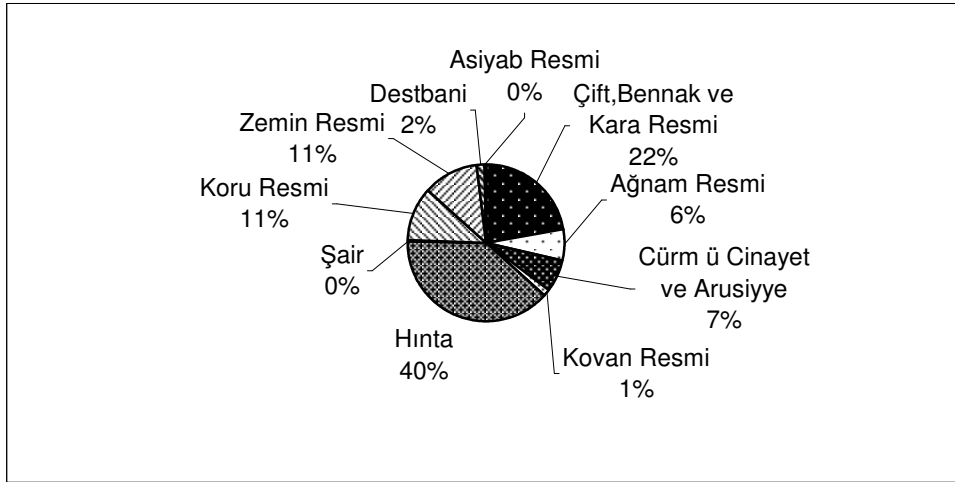
Çift, bennak ve kara resmi olarak 1786 akça vergi ödenmiştir. Toplam vergi geliri içerisindeki payı % 22'dir. Cemaatten hınta resmi olarak 3084 akça vergi alınmıştır. Bu tutar 80 müd karşılığında alınmıştır. İstanbul müdünün 20 kilodan oluştuğu ve 1 kilenin de 25 kg kabul edildiği düşünülürse, cemaatten 1517 senesinde 1200 kile buğday vergisi alınmıştır. Bu buğdayın bahası olarak da 3084 akça alınmıştır. 1 müd 38.55 akça tutmaktadır. 1 kile buğday ise yaklaşık 2 akça tutmaktadır. Hınta resmi toplam gelirin % 40'ını oluşturmaktadır. Cemaatten 12 kile tutarı olarak 22 akça şair resmi alınmıştır. 1517 senesinde buğday ve arpanın kile fiyatları arasında çok fazla fark olmadığı buğdayın biraz daha pahalı olduğu anlaşılmaktadır. Cemaatten Lenger Fakı korusunun resmi olarak 910 akça vergi

²³⁶ Kaşgarlı Mahmud, **Divan-ı Lügat'it-Türk**, C. I, s. 58-59.

²³⁷ Ebulgazi Bahadır Han, *Secere-i Terakime*, s. 51.

alınmıştır. Cemaatin toplam vergi geliri içerisinde koru resminin payı % 11'dir. Cemaatte arıcılık yapıldığını da görmekteyiz. 1517 senesinde 115 adet kovanları bulunmaktadır. Cemaatin ödediği kovan resmi 115 akçadır, toplam gelir içerisindeki payı %1'dir. Deştbanı resmi olarak da 127 akça ödenmiştir ki toplam gelirin % 2'sini bu vergi geliri oluşturmuştur. Resm-i zemin için 900 akça alınış olup, bu tutarın toplam vergi geliri içerisindeki payı % 11'dir. Cürm ü cinayet ve arusiyye resmi tutarları 530 akçadır ve toplam vergi gelirinin % 7'sini oluşturmaktadır. Cemaatin birde değirmeni vardır ve bu değirmen için 30 akça asiyab resmi ödemiştir²³⁸.

Grafik I. 19, 1517 Senesi Yüreğir Cemaati Hasılı

Çift, Bennak ve Kara Resmi	1786
Ağnam Resmi	500
Cürm ü Cinayet ve Arusiyye	530
Kovan Resmi	115
Hınta	3084
Şair	22
Koru Resmi	910
Zemin Resmi	900
Destbani	127
Asiyab Resmi	30
Toplam	8004

²³⁸ TD 61, s. 340-341.

30. BEZİRGÂNLAR

Bezîrgânlar Cemaati 1517 tarihli defterde 1'i kara ve 9'uda bennak olmak üzere toplam 10 haneden oluşmaktadır. Cemaatin hasıllarına bakıldığında kovan ve koyun resminin bulunmadığı, vergi gelirlerinin cürm ü cinayet, arusiyye ve bad-ı heva ile bennak ve kara resminden oluştuğu görülmektedir. Cemaatin senelik vergi geliri toplamı 210 aça olup, bunun 66 akçası cürm ü cinayet, arusiyye ve bad-ı heva vergileri gelirinden, 114 akçası da bennak ve kara resminden gelmektedir²³⁹.

31. YOLCULAR

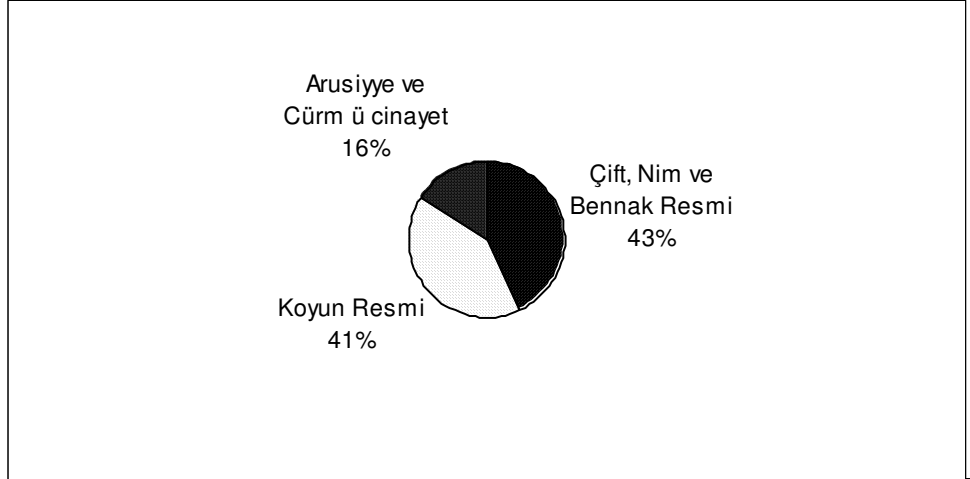
1517 tarihli defterde Mekri Kazası'na tabi kaydedilen cemaat toplam 54 haneden oluşmaktadır. Cemaatte yalnızca Orhan veled-i Rahman çift arazi tasarruf etmektedir. Nim çift arazi işleyen 8 hane bulunmaktadır. Bennak kaydedilen 26 hane bulunmakta iken karaların sayısı da 9'dur. Mürsel veled-i Çavuş imam olarak kaydedilmiş ve kara resmi ödemiştir. Tımar olarak kaydedilen cemaatin senelik vergi toplamı 1231 akçadır. Bu tutarın 500 akçası bac-ı ganem adıyla koyun vergisi olarak alınmıştır. Buradan cemaatin 1000 adet koyunu olduğu anlaşılmaktadır. Arusiyye ve cürm ü cinayet resmi olarak 200 akça ve çift, bennak ve kara resmi olarak da 531 akça vergi alınmıştır²⁴⁰.

---

²³⁹ TD 61, s. 396.

²⁴⁰ TD 61, s. 415.

Grafik I. 20, 1517 Senesi Yolcular Cemaati Hasılı

Çift, Nim ve Bennak Resmi	531
Koyun Resmi	500
Arusiyye ve Cürm ü cinayet	200
Toplam	1231

32. ÇANDIR

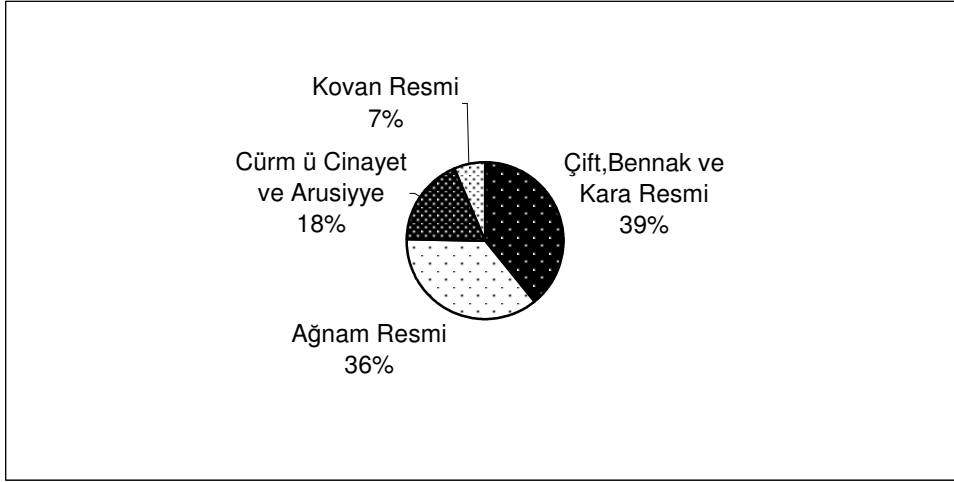
1517 tarihli defterde Köyceğiz Kazası'na tabi kaydedilen Çandır Cemaati'nin toplam 78 hanesi bulunmaktadır. Cemaatte, 4 hane çift, 37 hane nim çift, 20 hane bennak ve 17 de kara kaydedilmiştir. Toplam hane sayısı içerisinde çift arazi tasarruf edenlerin oranı % 5'dir. Nim çift işleyenlerin sayısı Çandır Cemaati'nde, diğer incelediğimiz cemaatlerdekinden oran itibarıyla fazladır. Nim çift işleyenlerin toplam hane sayısının % 47'sini oluşturmaktadır. Bennak kaydedilenlerin toplam hane sayısı içerisindeki oranı % 26 ve karalarinki de % 22'dir.

Cemaatin senelik 3552 akça vergi ödemesi gerekirken 788 akça eksik ödenmiştir. Cemaatin senelik ödediği vergi toplamı 2764 akçadır. Cemaat koyun resmi olarak 1000 akça vergi ödemiştir. Koyun vergisi olarak ödenen tutar, toplam vergi gelirinin % 36'sını oluşturmaktadır. Cemaatteki küçükbaş hayvan sayısı 2000 adettir. Cemaatteki kovan sayısı 180 adettir. Kovan başına bir akça vergi ödenmiştir. Kovan resminin, toplam vergi geliri içerisindeki payı % 7'dir. Çift, bennak ve kara resminin tutarı olarak 1084 akça vergi geliri kaydedilmiştir. Bu tutarın toplam vergi geliri içerisindeki payı % 39'dur. Cürm ü cinayet ve arusiyye resmi olarak 500 akça alınmış olup toplam gelirin % 18'i buradan gelmektedir²⁴¹.

---

²⁴¹ TD 61, s. 343-344.

Grafik I. 21, 1517 Senesi Çandır Cemaati Hasılı

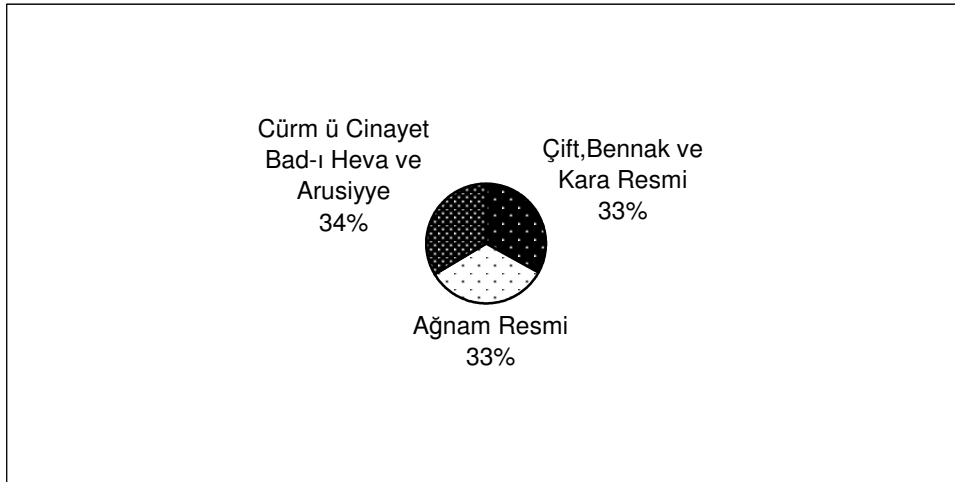
Çift, Bennak ve Kara Resmi	1084
Ağnam Resmi	1000
Cürm ü Cinayet ve Arusiyye	500
Kovan Resmi	180
Toplam	2764

33. ÇAĞATAY HAMZA

1517 tarihli defterde ördüğümüz Çağatay Hamza Cemaati Mekri Kazası'na tabi 80 haneden oluşmaktadır. Cemaatte çift kaydedilen hane sayısı 2, nim çift kaydedilen hane sayısı 9, bennak kaydedilen hane sayısı 43 ve kara yazılanların sayısı da 26'dır. Cemaatin senelik 2676 akça vergi ödediği görülmektedir. Bu tutarın 890 akçası koyun resmi gelirinden oluşmaktadır. Koyun resmi tutarı, toplam vergi gelirinin % 33'ünü oluşturmaktadır. Cemaatte vergisi alınan 1780 adet küçükbaş hayvan bulunmaktadır. Çift, bennak ve kara resmi olarak 886 akça alınmış olup, toplam vergi geliri içerisindeki payı % 33'dür. Cürm ü cinayet, Bad-ı Heva ve Arusiyye resimleri geliri olarak da 900 akça alınmıştır. Bu tutarda topla vergi gelirinin içerisinde %34'lük bir paya sahiptir²⁴².

Grafik I. 22, 1517 Senesi Çağatay Hamza Cemaati Hasılı

Çift, Bennak ve Kara Resmi	886
Ağnam Resmi	890
Cürm ü Cinayet Bad-ı Heva ve Arusiyye	900
Toplam	1676

²⁴² TD 61, s. 394-395.

34. REAYA-I MÜTEFERRİK VE YUVACIYAN

1517 tarihli defterde bu cemaatin hane sayısı 891 olarak kaydedilmiştir. Çift arazi tasarruf eden hane sayısı 2 iken, nim çift arazi tasarruf eden hane sayısı 168 olarak kaydedilmiştir. Bennak kaydedilen hane sayısı 463 iken, 258 kişide kara kaydedilmiştir. Defterde cemaatin hasılları ayrı ayrı verildiği için, cemaatin iktisadi durumu hakkında daha net bilgi edinmemiz mümkün olmaktadır. Cemaatten çift, bennak ve kara resmi olarak 9944 akça alınmıştır. Bu tutarın 66 akçası çift resmi olarak alınmıştır. Cemaatte nim çift araz işleyenlerin ödediği çift resmi de 2774 akçadır. Bennak resmi olarak ise 5556 akça ödenmiştir. Kara resmi tutarı da 1548 akça tutmaktadır. Cemaatten alınan koyun vergisi 11500 akça olarak kaydedilmiştir. Koyun resmi olarak, iki koyuna bir akça alındığı düşünülürse cemaatte ki koyun sayısı 23000 olarak hesaplanmaktadır. Bunları haricinde, cürm ü cinayet, mücde-i abd-ı abık, arusiye ve bad-ı heva resmi olarak 9500 akça vergi alındığı görülmektedir. Buradan cemaatte köleliğin bulunduğunu anlaşılmaktadır. Bu cemaatte arıcılık olmadığı görülüyor, bunun nedeni kuşçulukla uğraşmaları olmalıdır²⁴³.

Reaya-ı Müteferrik Cemaati 1563 senesinde de görmekteyiz. Cemaat bu tarihte Mekri Kazası'na tabi 6 tirden oluşmaktadır. Cemaatin tirlerinin hane sayısı ve tabi olduğu kazalar için bkz. Tablo I 39. Cemaatin toplam hane sayısı 690 olarak kaydedilmiştir. Cemaatte, 73 hane çift arazi tasarruf etmiştir. Nim çift tasarruf eden hane sayısı ise 160'dır. Bennak kaydedilen 299 hane bunmakta ve 158'de kara kaydedilmiştir.

1563 senesinde cemaatin gelirleri, Sultan Selim'in şehzadesinin hassı olarak yazılmıştır. Cemaatin senelik toplam vergi geliri olarak 30942 akça kaydedilmiştir. Bu tutarın 4309 akçası çift, bennak ve kara resmi olarak alınmıştır. 13633 akçası

---

²⁴³ TD 61, s. 137-144.

koyun vergisi olarak alınmıştır. Cemaat cürm ü cinayet, arusiyye, mücde-i abd-ı abık ve bad-ı heva vergisi olara da 13 000 akça ödemiştir²⁴⁴.

Tablo I. 39, 1563 Senesi Reaya-ı Müteferrika ve Yuvacıyan Cemaati Hane Sayıları

Cemaat	Çift	Nim	Bennak	Kara	Sayfa	Tâbi
Reayay-ı müteferrik ²⁴⁵	-	81	29	-	134a	Mekri
Tir	16	26	28	18	134a-b	Mekri
Karye-i Çalıözü	16	12	18	18	134b-135a	Mekri
Gürler	3	11	38	18	135a	Mekri
Tokurlar	1	7	52	19	135a-b	Mekri
Yaycılar	37	104	82	56	135b-136b	Mekri

²⁴⁴ TD 337, s. 135b, 136b.

²⁴⁵ Hass-ı şehzade-i civanbaht hazreti Sultan Selim

35. TAVAS MUKATAASINDA CEMAAT

Cemaatin ismi defterde yazılmamış yerine Tavas Mukataasında cemaat ifadesi kullanılmıştır. Tavas Kazası'na tabi kaydedilmiş olup gelirleri Ali, Umur ve İskender'e tımar olarak verilmiştir. Benzer bir durum köy adları içerisinde de vardır. Karye-i Mukataa Pars Beğ ve Eymur Beğe tımara verilmiştir²⁴⁶.

1517 senesinde cemaatin toplam hane sayısı 121 olarak kaydedilmiştir. Diğer defterlerde ise bu cemaate rastlanmamaktadır. Cemaatte 13 hane çift arazi tasarruf emekte ve 36 hane de nim çift arazi işlemektedir. Bennak kaydedilen hane sayısı 51 ve kara kaydedilenlerin sayısı da 21'dir²⁴⁷.

Cemaatin toplam veri geliri 3951 akça olarak kaydedilmiştir. Asında cemaatin vergi gelirinin 4836 akça olması beklenmektedir. Defterde fi'l-asl ibaresi ile bu rakam verilmiş ve 885 akça da noksan olarak kaydedilmiştir. Toplam vergi gelirinin 1761 akçası çift, bennak ve kara resminde oluşmaktadır. Çift kaydedilen 13 hane 429 akça çift resmi ödemiştir. Nim çift resmi olarak da 594 akça ödenmiştir bennak resmi tutarı 612 akça ve kara resmi tutarı da 126 akça tutmaktadır. Cürm ü cinayet ve arusiyye vergisi olarak 550 akça ödenmiştir. Koyun vergisi olarak da 1640 akça ödenmiştir²⁴⁸. Bu tutardan hareketle, cemaatteki vergisi ödenen küçükbaş hayvan sayısının 3280 olduğu anlaşılmaktadır.

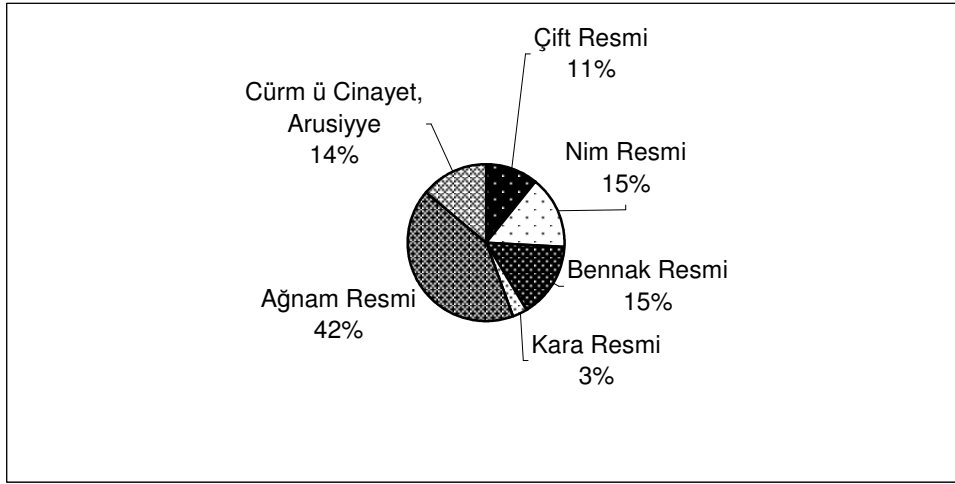
---

²⁴⁶ TD 61, s. 286.

²⁴⁷ TD 61, s. 291-292.

²⁴⁸ TD 61, s. 292.

Grafik I. 15, 1517 Senesi Tavas Mukataası Cemaati Hasılı

Çift Resmi	429
Nim Resmi	594
Bennak Resmi	612
Kara Resmi	126
Ağnam Resmi	1640
Cürm ü Cinayet, Arusiyye	550
Toplam	3951

36. MÜTEFERRİK KAYDEDİLEN CEMAATLER

Müteferrik kelimesi teferruk eden, dağınık, ayrı ayrı, anlamına gelmektedir²⁴⁹. Cemaatlerde müteferrik kabul edilen guruplar, bir veya birkaç cemaatten ayrılıp birlikte hareket eden kimseleri nitelemek için kullanılan bir kelime olarak karşımıza çıkmaktadır.

1517 senesinde Muğla Kazası'na tabi kaydedilmiş, 35 hanelik bir gurup cemaat-i müteferrika olarak nitelendirilmiştir. Gurupta 4 hane çift, 4 hane nim çift, 23 hane bennak ve 14'de kara kaydedilmiştir. Bu gurup senelik 2710 akça vergi ödemişlerdir. Bu tutar çift, bennak, kara resmi ile koyun resmi, cürm ü cinayet, arusiyye ve bad-ı heva vergilerinden oluşmaktadır²⁵⁰.

1563 senesinde de Muğla Kazası'na tabi bir Müteferrika Cemaatine rastlamaktayız. Muhtemelen yukarıda bahsettiğimiz cemaatle aynıdır. Bu cemaatin 1563 senesindeki hane sayısı 71'dir. Cemaatte 4 hane çift arazi işlerken, nim çift arazi işleyenlin sayısı 7 olmuştur. Bennak kaydedilen hane sayısı 37, karaların sayısı da 23'dür. Cemaat, çift, bennak ve kara resmi ile koyun resmi, cürm ü cinayet, arusiyye ve bad-ı heva vergilerinden olmak üzere senelik 2710 akça vergi demiştir²⁵¹.

---

²⁴⁹ Ferit Develioğlu, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat**, Ankara 2007, s. 765.

²⁵⁰ **TD 61**, s. 132-133.

²⁵¹ **TD 337**, s. 87a-b.

37. PERAKENDE CEMAATLER

Perakende, kelime anlamı olarak dağılık, darmadağın, dağıtma anlamına gelmektedir²⁵². Defterlerde yer alan perakende gurupları iki kısma ayrılabiliriz. Birincisi belirli bir cemaatten ayrılan ancak o cemaatle olan ilişkilerin devam ettiren guruplar, ikincisi de cemaatle olan ilişkisini bitirmiş fakat tek başına bir cemaatte sayılmayan parçalanmış guruplar. Birinci guruptaki perakendeleri hangi cemaatle ilişkili ise orada verdik. Burada bahsettiğimiz perakendeler daha çok ikinci guruba girmektedirler. Parçalanmış guruplar için kullanılan bir başka terim de müteferrika kavramıdır. Ancak müteferrika denildiğinde, herhangi bir nedenle cemaatten ayrı düşmüş fakat cemaatle olan ilişkileri aynen devam eden gurupları anlamamız gerekmektedir.

1517 senesinde, Pirnaz Kazası'na tabi kaydedilmiş 78 haneden mürekkep bir perakende gurup bulunmaktadır. Bu gurubun hangi cemaatten ayrıldığı belli değildir. Cemaatte, 2 hane çift, 21 hane nim çift, 36 hane bennak ve 19'da kara kaydedilmiştir. Perakende gurubun senelik ödediği vergi toplamı 1200 akça olarak kaydedilmiştir. Bu yekunun 66 akçası çift resmi geliri, 357 akçası nim çift resmi, 432 akçası bennak resmi ve 114 akçası da kara resmi geliri olarak alınmıştır. Yukarıda saydığımız gelirlerin toplamı 969 akça tutmaktadır. Geriye kalan 231 akça ise diğer vergi kalemleri gelirlerinden alınmaktadır. Bu nedenle perakende gurubun belki küçük bir sürüsünün var olduğu söylenebilir²⁵³.

1517 senesinde Perakende kaydedilen cemaatlerden birisi de perakende-i Kemal'dir. İsminden anlaşıldığına göre bu gurup Kemal adlı bir cemaatten bölünmüştür. Menteşe sancağında böyle bir cemaat bulunmamaktadır. Anlaşılan o ki bu gurup komşu vilayetlerden ayrılarak gelmiştir. Cemaat Mekri Kazasına tabi kaydedilen 22 haneden oluşmaktadır. Bu hanelerden 1'i nim, 14'ü bennak ve 7'si de

---

²⁵² Ferit Develioğlu, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat**, s. 858.

²⁵³ **TD 61**, s. 135.

kara kaydedilmiştir. Cemaatin vergi gelirleri verilirken de çift, bennak ve kara resmi ve diğerleri 529 akça kaydı düşülmüştür²⁵⁴.

Perakende-i Bozöyük adlı bir gurubun Mekri Kazası'na tabi olduğu görülmektedir. Cemaatte 1'i nim çift, 9'u bennak ve 5'i kara kaydedilmiş toplam 15 hane bulunmaktadır. Cemaat yalnızca çift, bennak ve kara resmini ödemiştir²⁵⁵.

Yukarıda bahsettiğimiz perakende guruptan ayrı olarak 64 hanelik bir başka gurup Bozöyük'ten perakende olup Peçin Kazası'na tabi olmuşlardır. Bu cemaatte 1 hane çift, 17 hane nim çift, 31 hane bennak ve 15'de kara bulunmaktadır. Cemaat senelik 1125 akça vergi ödemiştir. Cemaatte arıcılık ve hayvancılık yapıldığını görmekteyiz. 1517 senesinde cemaat 100 akça kovan resmi ve 100 akça da koyun resmi ödemişlerdir. Bu tarihte cemaatin vergisi ödenen 200 küçükbaş hayvanı ve 100 adette ovanı bulunmaktadır. Cemaat çift, bennak ve kara resmi olarak 775 akça ve arusiyye, cürm ü cinayet resmi olarak da 150 akça vergi ödemişlerdir²⁵⁶.

1517 senesinde Köyceğiz Kazası'na tabi kaydedilmiş, 175 hanelik bir perakende cemaat bulunmaktadır. Defterde cemaat için, perakende-i Sandronos(?) İfadesi kullanılmıştır. Sonrasında da Kalan Cemaati dahi derler ifadesine yer verilmiştir. Cemaatte çift hane kaydedilmemiştir. 61 hane nim çift, 57 hane bennak ve 57'de kara kaydedilmiştir. Cemaat, 1020 akça koyun vergisi, 2043 akça çift, bennak ve kara resmi, 500 akça kovan resmi ve 800 akça da cürm ü cinayet, mücde-i abd-ı abık, arusiyye ve bad-ı heva resmi olarak toplam 6364 akçalık vergi ödemiştir²⁵⁷.

Köyceğiz Kazası'na tabi, yukarıda bahsettiğimiz, Kalan Cemaati olarakta bilinen Perakende-i Sandronos(?) Cemaatinden ayrı olarak başka bir Perakende-i

---

²⁵⁴ TD 61, s. 144.

²⁵⁵ TD 61, s. 157.

²⁵⁶ TD 61, s. 204-205.

²⁵⁷ TD 61, s. 330-331.

Sandros(?) Cemaati daha bulunmaktadır. Bu cemaatin Mazun Kazası'nda oturan ve Göçer Mustafa adı ile bilinen bir de tiri bulunmaktadır. Cemaatin gelirleri Rumeli Defterdarı Şemsi Beğ'e tımar olarak verilmiştir. Bu cemaatin tabi tiriyle birlikte toplam 526 hane olduğu kaydedilmiştir. Cemaatte 10 hane çift, 64 hane nim çift, 282 hane bennak, 124 kara ve 46 da mücerred kaydedilmiştir. Cemaat, koyun vergisi olarak 9500 akça ödemiştir. Cemaatin vergisini ödediği küçükbaş hayvan sayısı 19000 olarak hesaplanmaktadır. Cemaatte arıcılık da önemli bir yer tutmaktadır. Cemaatin sahip olduğu kovan sayısı 1500'dür ve kovan başına bir akça vergi ödemişlerdir. Çift, bennak ve kara resmi olarak da 6524 akça vergi ödenmiştir. Cürm ü cinayet, arusiyye, mücde-i abd-ı abık, baha-i gulam ve yava vergisi olarak da 3652 akça vergi ödenmiştir. Nihayetinde, senelik toplam olarak 20176 akça vergi ödenmiştir²⁵⁸.

1563 senesinde Peçin Kazası'na tabi olan 28 haneden oluşan perakende bir gurup bulunmaktadır. Bu gurubun Esir Ulus Cemaati'nden perakende olduğu kaydedilmektedir. İncelediğimiz defterlerde Mentеше Sancağı'nda böyle bir cemaat bulunmamaktadır. Perakende olan bu gurubun komşu sancaklardan geldiği anlaşılmaktadır. Cemaatte 21 hane bennak kaydedilmiş ve 7 de kara kaydedilmiştir. Cemaatin yalnızca bennak ve kara resmi ödediği anlaşılmaktadır. Cemaatin senelik ödediği vergi tutarı 280 akçadır²⁵⁹.

1563 senesinde Peçin Kazası'na tabi kaydedilmiş bir perakende guruptan bahsedilmektedir. Bu gurup, Bozöyük'ten gelmiştir. Cemaatte 1'i çift, 17'si nim çift, 31'i bennak ve 7'si e kara olmak üzere toplam 56 hane bulunmaktadır. Cemaatin senelik ödediği vergi tutarı 1134 akça olarak kaydedilmiştir. Bu tutarın 784 akçası çift, bennak ve kara resmi tutarı olarak, 100 akçası ağnam resmi tutarı olarak, 100 akçası kovan resmi ve 150 akçası da cürm ü cinayet arusiyye ve ad-ı heva resmi tutarından oluşmaktadır. Cemaatte 1 aile çift arazi tasarruf etmektedir. Cemaatte

---

²⁵⁸ TD 61, s. 331-335.

²⁵⁹ TD 337, s. 76b.

arıcılık önemli bir yer tutmaktadır. Cemaatte 100 adet arı kovanı bulunduğu görülmektedir. Cemaatte 50 koyunluk bir sürü bulunmaktadır²⁶⁰.

---

²⁶⁰ TD 337, s. 78b.

38. MUAF YAZILAN CEMAATLER

38. 1 MATRAN

Cemaatin adı, Cemaat- tir-i Matran şeklinde yazılmıştır. Matran Divanı ve bu divana tabi cemaatlerden yukarıda bahsetmiştik bu tirde o cemaatlerden birinin kolu olmalıdır. Cemaat Çine Kazası muafanları çerisinde yer almaktadır. Defterde, cemaat toplam 18 hane kaydedilmiştir. 2 hane nim çift, 8 hane bennak ve 8'de kara kaydedilmiştir. Cemaatte 3'de mücerred vardır. Cemaatin gelirleri, Çine Kazası'ndaki bütün muafanlarla birlikte verilmiştir²⁶¹.

38. 2 PERAKENDE

Perakende cemaati 1517 senesinde, Mazun Kazası'na tabi olarak kaydedilmiştir. Cemaatte 1 hane nim çift arazi tasarruf etmektedir. Bennak kaydedilen hane sayısı 5 ve kara sayısı da 3'tür. Cemaatin hasılı ayrıca verilmemiştir. Mazun Kazası muafanının hasılı birlikte verilmiştir²⁶².

38. 3 REAYA-I MÜTEFERRİKA

Bu cemaatten yukarıda bahsetmiştik. 1517 senesinde, bu cemaatten 3 hane, Köyceğiz Kazası muafanı ile yazılmıştır. Bu üç haneden 2'si nim çift arazi tasarruf etmişken 1' de kara kaydedilmiştir.

Bu cemaatin ismine Mekri Kazası sipahiyanı içerisinde de rastlamaktayız. Burada cemaatin 15 hanesi kaydedilmiş olup, bulardan 6'sı nim çift kaydedilmiş, 5 hanesi bennak kaydedilmiş ve 4'dü de kara kaydedilmiştir. Cemaatin çift, bennak ve

---

²⁶¹ TD 61, s. 573.

²⁶² TD 61, s. 576.

kara resmi ile arusiyye ve bad-ı heva resmi olarak 223 akça ödediği görülmektedir²⁶³.

38. 4 ÇOMAKLAR

1517 senesi Köyceğiz Kazası muafanı içerisinde gördüğümüz cemaatin adına başka yerde rastlanmamaktadır. Defterde, muaf olarak kaydedilen 3 hane görülmektedir. Bu hanelerden 1'i çift arazi tasarruf etmekte, 1'i nim çift arazi işlemekte ve 1'i de bennak kaydedilmiştir²⁶⁴.

---

²⁶³ TD 61, s. 582.

²⁶⁴ TD 61, s. 582.

III. MENTEŞE SANCAĞI YÖRÜKLERİNİN SOSYO-EKONOMİK DURUMU

1. MENTEŞE SANCAĞI YÖRÜKLERİNİN SOSYAL DURUMU

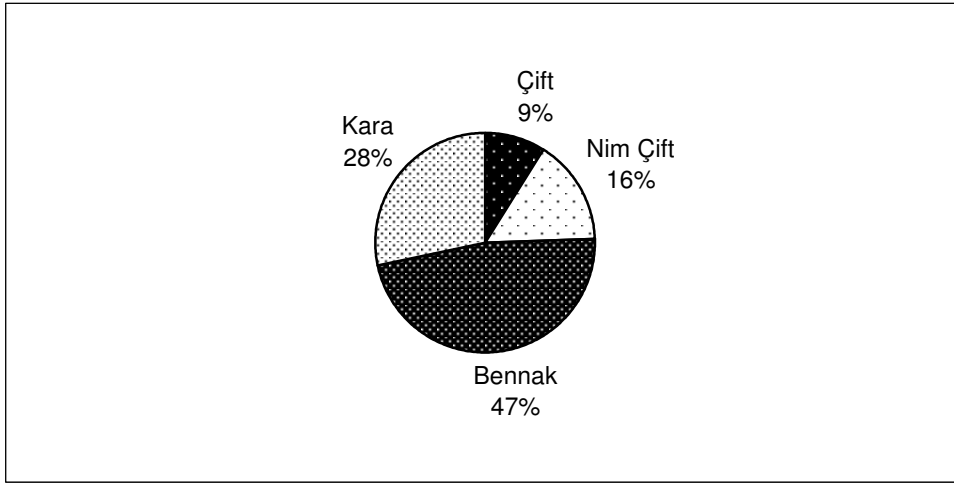
1.1 NÜFUS

Menteşe Sancağı'nda bulunan Yörüklerin 1517 senesinde, toplam hane sayısı karalar hariç tutulduğunda 11781 olarak hesaplanmaktadır. Ancak defterde, cemaatlerin hane yekunları verilirken karalarda toplanarak verilmiştir. Bu şekilde hesaplandığında, yani karalarda eklendiğinde rakamın 16432 olduğu görülmektedir. Cemaatler içerisinde 1453 hanenin çift hane olarak kaydedildiği görülmektedir. Cemaatte çift kaydedilen haneler, toplam hane sayısının % 9'unu oluşturmaktadır. Cemaatteki toplam hane sayısının% 9'u tam çift arazisi tasarruf etmiştir. Nim çift kaydedilen hane sayısı 2544 olarak kaydedilmiştir. Nim çift kaydedilenler toplam hane sayısının % 15'ini oluşturmuşlardır. Çift ve nim çift kaydedilerek ziraatla uğraşan haneler, toplam hane sayısının % 24'ünü oluşturmuştur. Çalıştığımız cemaatlerin neredeyse tamamında bennak kaydedilen hane sayısı çoğunluğu oluşturmaktadır. Mentşe Sancağı'ndaki cemaatler içerisinde de bennak kaydedilen haneler çoğunluktadır. 1517 senesine cemaatte 7784 hane bennak kaydedilmiştir. Bennak kaydedilen haneler, toplam hane sayısının % 48'ini oluşturmaktadır. İncelediğimiz defterde, cemaatlerin hane yekunları verilirken kara kaydedilenlerde hane olarak hesaplandığı için bizde karaları hane içerisinde inceledik. Cemaatte 4651 kişi kara olarak kaydedilmiştir. Kara kaydedilenlerin oranı % 28'dir. Ekrem Uykucu 1517 senesinde Mentşe Sancağında bulunan köylerin hane sayısının 15517 olduğunu kaydetmiştir²⁶⁵. Cemaatlerin hane sayısı da 11781 hane olarak görülmektedir. Cemaatlerin, sancağın genel nüfusu içerisinde önemli bir yer tuttuğu açıktır.

---

²⁶⁵ Ekrem Uykucu, XVI. Yüzyılda Mentşe Sancağı, İstanbul 1974, s. 72.

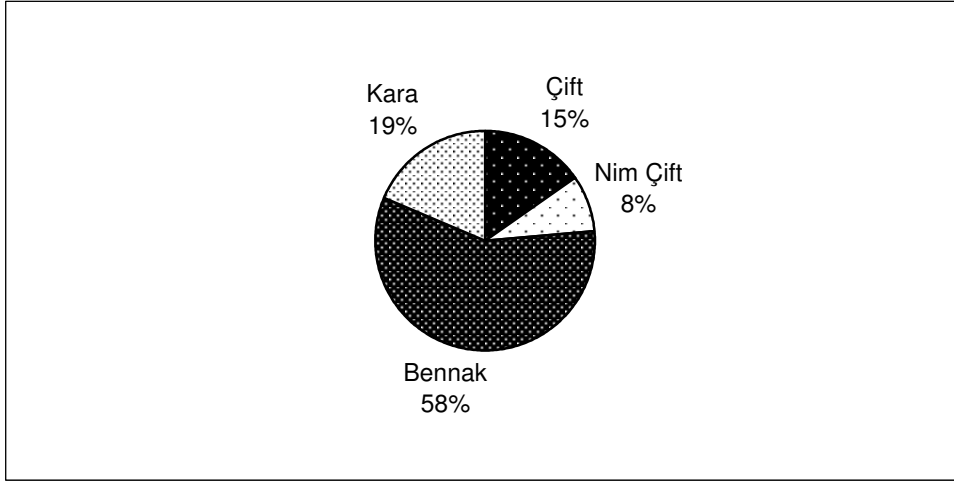
Grafik I. 16, 1517 Senesi Mentеше Yörükleri Hane Sayıları

Çift	1453
Nim Çift	2544
Bennak	7754
Kara	4651
Toplam	16432

1532 senesinde Mentеше Sancağı'nda bulunan cemaatlerin toplam hane sayısı 9139 olarak hesaplanmıştır. Bu defterde yalnızca padişah hassı olan Yörükler kaydedilmiştir. Bu defterde de kara kaydedilenler, cemaatlerin toplam hane sayısı verilirken hesaplanmıştır. Meseleye bu şekilde bakarsak toplam hane 11244 olacaktır. Bu tarihte tutulan defter padişah haslarını ihtiva etmekte olduğu için bazı cemaatler kaydedilmemiştir. Hane sayısındaki azalmanın temelinde bu durum vardır. 1532 senesinde, 1711 hane çift arazi tasarruf etmiştir. Çift kaydedilen haneler toplam hane sayısının % 15'ini oluşturmuşlardır. Nim çift kaydedilen hane sayısı 939 olarak hesaplanmıştır. Toplam hane sayısının % 8'ini nim çift kaydedilenler oluşturmaktadır. Netice itibarıyla 1532 senesinde arazi tasarruf eden haneler, toplam hane sayısının % 23'nü oluşturmaktadır. Bu tarihte de bennak kaydedilen hane sayısı çok fazladır. 1517 senesinde, 6489 hane bennak kaydedilmiştir. Bennak kaydedilen haneler, cemaatler içerisindeki toplam hane sayısının % 58'ini oluşturmaktadır. Cemaatte 2105 kişide kara kaydedilmiştir. Cemaatte genç nüfusun oranı % 19'dur.

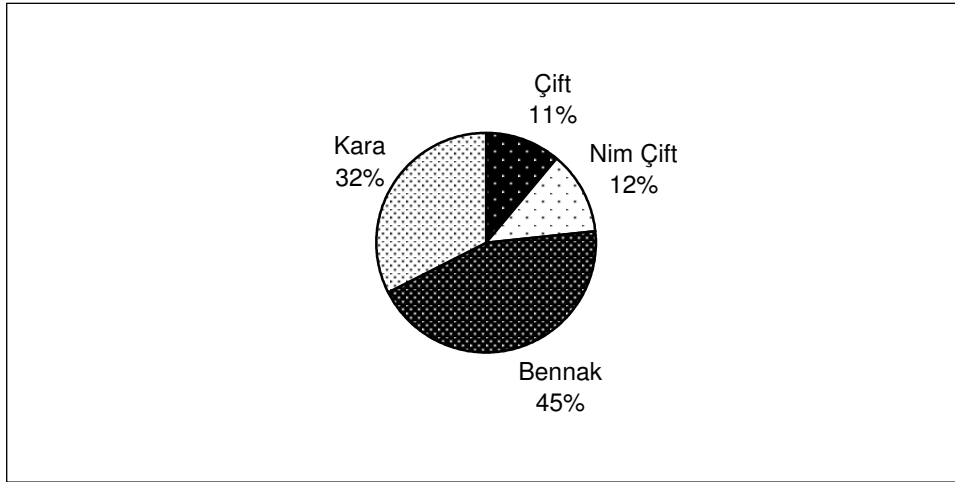
Grafik I. 17, 1532 Senesi Mentеше Yörükleri Hane Sayıları

Çift	1711
Nim Çift	939
Bennak	6489
Kara	2105
Toplam	11244

1563 senesinde Mentеше Sancağı'nda bulunan cemaatlerin toplam hane sayısı 9277 hane olarak hesaplanmıştır. Bu defterde de cemaatlerin hane yekunları verilirken kara kaydedilenlerde toplam hane içerisinde verilmişlerdir. Kara kaydedilenlerle birlikte hane sayısı 13725 olacaktır. 1563 senesinde cemaatlerde 1507 hane çift kaydedilmiştir. Çift kaydedilenler toplam hane sayısının % 11'ini oluşturmaktadır. Nim çift kaydedilen hane sayısı olarak da 1706 hane hesaplanmıştır. Nim çift kaydedilen haneler, toplam hane sayısının % 12'sini oluşturmaktadır. Toplamda cemaatte bulunan hanelerin % 23'ü tarım arazisi tasarruf etmiştir. Bennak kaydedilen hane sayısı 6064 olarak hesaplanmıştır ki, toplam hane sayısının % 45'i bennak kaydedilen hanelerden oluşmaktadır. Kara kaydedilenlerin sayısı da 4448 olup, kararlın oran da % 32'sine tekabül etmektedir.

Grafik I.18,1563 Senesi Mentеше Yörüklerinin Hane Sayıları

Çift	1507
Nim Çift	1706
Bennak	6064
Kara	4448
Toplam	13725

Yukarıda hane toplamları verilen üç defterdeki hane sayılarındaki artış veya eksilmeleri birlikte değerlendirebilmek için, her üç defterde de bulunan cemaatleri alarak ortak bir hesap çıkardığımızda, dönemler arasındaki nüfus değişimini görmek mümkün olacaktır. Bu nedenle her üç defterde de karşımıza çıkan Oturak Barza, İskender Bey, Kayı, Kızılca Keçilü, Horzum, Yahşi Bey, Kızılca Balkıc ve Karaca Koyunlu Cemaatleri'nin hane yekunlarını ve bu üç defterdeki durumlarını karşılaştırdık. 1517 senesinde bu cemaatlerin toplam hane sayılarının 4858 hane olduğu görülür. Kara kaydedilenlerde eklendiğinde bu rakam 6759 olacaktır. Bahsedilen cemaatlerde çift kaydedilen hane sayısı 540 hane olarak hesaplanmıştır. Çift kaydedilenler, toplam hane sayısının % 8'ini oluşturmaktadır. Nim çift kaydedilen hanelerin toplamı da 1049 hanedir ve toplam hane sayısının % 16'sını oluştururlar bennakların sayısı olarak 3269 hane olarak hesaplanmıştır. Bu durumda cemaatlerdeki toplam hane sayısının % 48'ini bennaklar oluşturmaktadır. 1517 senesinde bu cemaatler içerisinde 1901 kişi kara kaydedilmiştir. Kara kaydedilenlerin oranı % 28'dir.

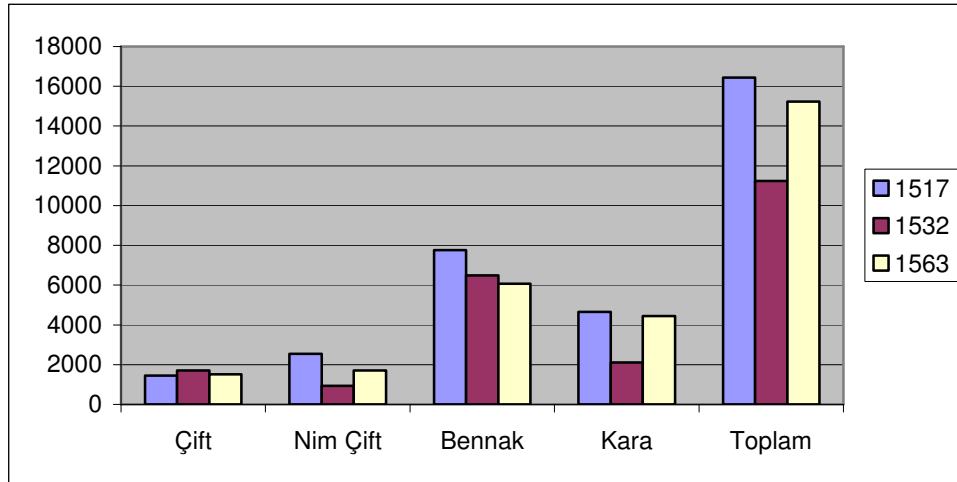

Yukarıda bahsettiğimiz cemaatlerin, 1532 senesinde hane sayılarında % 33'lük bir artış görülmüştür. Bu tarihte cemaatlerin toplam hane sayısı 6459 olmuştur. Bu rakama karaları da eklediğimizde rakam 8090'a çıkmıştır. 1532 senesinde bu cemaatlerde, 1305 hane çift kaydedilmiştir. Çift kaydedilenler toplam hane ayısının % 16'sını oluşturmaktadırlar. 1517 senesinde çift arazi tasarruf edenlerle karşılaştırdığımızda, 1532 senesinde çift kaydedilen hane sayısında % 142 artış vardır. Genel hane sayısındaki artışı çıkardığımızda % 109'luk bir artıştan söz edebiliriz. Yani 1532 senesinde bu cemaatler içerisinde çift arazi tasarrufunda % 109'luk artış olmuştur. 1532 senesinde, 1517 senesi ile karşılaştırıldığında cemaatlerdeki nim çift kaydedilenlerin oranında % 36'lık bir azalma söz konusudur. 1532 senesinde 671 hane nim çift kaydedilmiştir. Nim çift kaydedilenler, bu tarihteki toplam hane sayısının % 8'ini oluşturmuştur. Netice itibarıyla 1532 senesinde toplam hane sayısının % 24'ü tarım arazisi tasarruf etmiştir. 1517 senesine göre bu cemaatler tarımla daha fazla ilgilenmeye başlamışlardır. 1532 senesinde 4483 hane bennak kaydedilmiştir. Bennak kaydedilenler toplam hane sayısının % 56'sını oluşturmaktadır. Bennak kaydedilen hane sayısı 1517 senesine göre bir artış söz konusudur. 1532 senesinde bennak kaydedilen hane sayısında % 37'lik bir artış vardır. Buradaki artış toplam hane sayısındaki artışla uygundur. Ancak tarımla daha fazla uğraşılması, bennak sayısında bir eksilme yaratmamıştır. 1532 senesinde 1601 kişi kara kaydedilmiştir. Kara kaydedilenlerin oranı % 20'dir. 1517 senesi ile karşılaştırıldığında kara sayısında bir artış vardır. Ancak toplam hane sayısı içerisindeki genç nüfusun oranında düşüş görülmektedir.

1563 senesine gelindiğinde bu cemaatlerin hane sayıları toplamında % 35 azalma söz konusu olmuştur. Buradaki almanın temel nedeni olarak cemaatlerdeki bölünmeleri gösterebiliriz. 1563 senesinde cemaatin toplam hane sayısı 4236 olmuştur. Kara kaydedilenleri de eklediğimizde rakam 6490 olacaktır. Bu tarihte 756 hane çift kaydedilmiştir. 1532 senesi ile karşılaştırıldığında, çift kaydedilenlerde % 42'lik bir azalma söz konusudur. 1563 senesinde çift kaydedilenler toplam hane sayısının % 12'sini oluşturmaktalar. Nim çift kaydedilen hane sayısı ise çiftlerin tersine artmıştır. Ancak buradaki artış çift arazi kullanımındaki azalmayı karşılamaz. 1563 senesinde nim çift kaydedilen hane sayısı 708 hane nim çift kaydedilmiştir.

1532 senesi ile karşılaştırıldığında % 6'lık bir artış görülmektedir. Netice itibarıyla 1532 senesinde tarımla uğraşan hane sayısı 1563 senesine gelindiğinde azalmış ve hatta cemaatlerin elindeki tarım arazilerini bıraktıkları da anlaşılmaktadır. 1563 senesinde cemaatlerdeki toplam hane sayısı içerisinde nim çift yazılan hanelerin oranı % 11'dir. Bennak kaydedilenlerin 1563 senesinde 2272 hane oldukları görülmektedir. 1532 senesi ile karşılaştırıldığında bennak kaydedilen hane sayısında da % 49 azalma söz konusudur. Bu oran toplam hane sayısındaki azalmadan daha fazla görülmektedir. 1563 senesinde cemaatlerin hane sayısının % 42'sini bennaklar oluşturmaktadır. Bu tarihte 2254 kişide kara kaydedilmiştir. 1532 senesine göre kara kaydedilenlerin sayısında % 38 artış söz konusudur.

Grafik I. 19, Yıllara Göre Menteşe Yörüklerinin Hane Sayıları

	1517	1532	1563
Çift	1453	1711	1507
Nim Çift	2544	939	1706
Bennak	7754	6489	6064
Kara	4651	2105	4448
Toplam	16432	11244	15232

Cemaatler içerisinde değişik nedenlerle muaf yazılan cemaatlerde bulunmaktadır. Menteşe Sancağındaki Yörükler içerisinde, 1517 senesinde muaf yazılan hane sayısı 3554 olarak hesaplanmıştır. Bu tarihte muaflar içerisindeki karalarda eklendiğinde rakam 4791 olmaktadır. Bahsettiğimiz muaflar içerisinde 298 hane çift kaydedilmiştir. Nim çift kaydedilen hane sayısı da 967 olarak hesaplanmıştır. Bennak kaydedilen hane sayısı 2289 ve kara kaydedilenlerin sayısı

da 1237'dir. 1563 senesinde muaf kaydedilen hane sayında önemli bir düşüş söz konusudur. Bu tarihte sancaktaki Yörükler içerisinde 898 hane muaf kaydedilmiştir. Karları eklediğimizde rakam 1214 olarak görülmüştür. Muaf kaydedilenlerin 90 hanesi çift, 283 hanesi nim çift, 525 hanesi bennak ve 316 hanesi de kara olarak kaydedilmiştir.

Tablo I. 40, Oturak Barza Cemaatinin Yıllara Göre Hane Sayıları

Cemaatin Adı	61/1517					176/1532					337/1563				
	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tabi	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tabi	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tabi
Ada Girişi	6	12	23	11	Mazun	12	3	44	9	Mazun	18	12	19	25	Mazun
Ağaçlu Köy	-	-	-	-	-	2	4	47	10	Mazun	2	2	13	8	Mazun
Ağaçlu Köy	4	12	32	1	Mazun	-	-	-	-	-	7	2	24	33	Mazun
Akça Ova	4	6	5	5	Mazun	8	1	12	4	Mazun	-	-	16	-	Mazun
Alaaddin	-	-	-	-	-						2	14	20	12	Mazun
Arslan Sokduğu	9	13	34	13	Mazun	21	2	33	13	Mazun	-	-	-	-	-
Balcı Deresi	4	11	7	6	Mazun	10	5	16	6	Mazun	-	-	-	-	-
Balı Barzası	-	2	24	14	Balat	4	-	25	6	Balat	1	1	28	20	Balat
Başlamışlı	9	9	24	8	Mazun	10	4	26	4	Mazun	2	5	29	20	Mazun
Çakmar	4	13	29	13	Sobuca	15	6	52	7	--	1	1	13	3	Mazun
Encin	4	17	39	6	Çine						12	15	51	39	Çine
Eşen	20	19	64	9	Çine	50	5	72	21	Çine	46	17	80	58	Çine
Güvendik											3	9	29	16	Mazun
Hacı Rahman	1	10	28	13	Çine	21	15	47	7	Peçin	12	11	-	-	Çine
Hızır veled-i Ahmed	10	6	36	13	Defteran	15	7	30	13	Mazun ve Defteran	-	-	-	-	-
Hisar	-	-	10	3	Mazun	-	-	18	5	Mazun	-	4	11	2	Mazun
İbrahim	6	-	6	10	Sobuca	10	5	11	1	Sobuca	-	-	-	-	-
İsa veled-i Selemşah	-	-	-	-	Peçin	4	-	42	15	Peçin	-	-	-	-	-
Kara Kilise	18	8	28	9	Mazun	18	7	38	15	Mazun	-	-	-	-	-
Karaca Viran											-	1	6	1	Mazun
Kızılca Börklü	2	2	33	8	Mazun	3	-	27	6	Mazun	-	-	29	4	Mazun
Kızılca Börklü	2	8	27	7	Mazun	1	-	41	1	Mazun	-	5	11	3	Mazun
Kızılca Viran	-	1	7	1	Sobuca	6	12	5	4	Sobuca	-	-	-	-	-
Korkud	-	-	-	-	-	10	4	19	5	-	-	-	-	-	-

Kozan	13	17	46	7	Çine	-	-	-	-	-					
Köpekler	-	7	5	2	Mazun	-	-	-	-	-	1	9	9	8	Mazun
Kuzbuz	6	5	25	7	Çine	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mersin Bölüğü	-	1	14	5	Mazun	6	-	25	11	Mazun	-	-	-	-	-
Mustafa veled-i Oruç Gazi	3	1	9	10	Milas	3	2	19	2	Milas	-	-	10	5	Milas
(Okunamadı)	-	-	-	-	-	2	5	5	2	Mazun	-	1	8	4	Mazun
(Okunamadı)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	8	9	27	Mazun
Oturak Barza	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	1	32	4	Mazun
Oturak Barza Cemaati	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	9	2	Çine
Oturak Barza Cemaati	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	32	19	Mazun
Oturak Barza Cemaati	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	7	19	14	Mazun
Sapa Alanı	8	20	33	12	Mazun	16	7	35	13	Mazun	4	14	20	22	Mazun
Saru Ahed veled-i İsmail	4	6	22	11	Sobuca	14	2	38	17	Mazun ve Sobuca	-	-	5	9	Mazun
Seydi Ali veled-i Güvendik	6	13	21	10	Mazun	6	13	31	4	-	-	-	-	-	-
Şahma	7	4	23	4	Çine						13	2	23	9	Çine
Timur Çayırı	-	1	4	5	Mazun	3	11	10	7	Mazun	-	-	-	-	-
Tir	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	26	27	Mazun
Tokurcanlı	-	1	39	4	Çine	-	-	-	-	-	-	-	20	6	Çine
Tokurşa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	3	Mazun
Urban Bölüğü	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	3	30	13	Mazun
Viran	6	5	18	10	Mazun	8	4	19	9	Mazun	-	-	-	-	Mazun
Yensüz	3	2	14	3	Sobuca	6	12	14	7	Sobuca	-	3	16	4	Mazun

Tablo I. 41, Güre Barza Cemaatinin Yıllara Göre Hane Sayıları

Defter No/Tarih	61/1517					176/1532					337/1563				
	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tabi	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tabi	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tâbi
Ahmed	-	-	7	2	Muğla	-	-	8	1	Muğla	-	-	-	-	-
Allaf-Allak	-	1	31	32	Peçin	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bağçe	-	11	6	5	Tavas	10	4	10	1	Tavas	-	-	-	-	-
Beylü	8	11	25	19	Peçin	2	10	155	21	Peçin					
Beylik	1	8	107	64	Peçin	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Burun	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	--	32	18	Peçin
Cevalanlar	6	16	67	12	Peçin	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Çallu Barza	-	-	25	6	Peçin	5	8	18	22	Peçin	-	-	-	-	-
Çekşen	7	32	64	17	Bozöyük	25	3	72	24	Peçin	11	24	76	81	Bozöyük
Divane Ali	11	17	88	21	Peçin	-	-	-	-	-	5	2	? ²⁶⁶	?	Peçin
Eşekli	29	20	19	37	Tavas	31	24	47	24	Tavas	-	-	-	-	-
Germiyan Barzası	3	7	114	56	Peçin	-	-	-	-	-	--	3	70	65	Peçin
Göçer Arablar	-	-	30	16	Peçin	1	-	48	29	Peçin	-	-	-	-	-
Gökçe depe	-	2	12	3	Peçin	4	3	12	2	Peçin	-	-	-	-	-
Güne	2	4	64	32	Peçin	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Güne	-	4	15	3	Peçin	1	3	16	7	Peçin	-	-	-	-	-
Güne Barza	-	8	9	11	Peçin	34	6	49	21	Peçin	-	-	-	-	-
Güne Barza Göçer	-	-	-	-	-	4	9	28	11	Peçin	-	-	-	-	-
Habib Fakı	-	-	-	-	-	3	3	192	29	Peçin	-	-	-	-	-
Halil	7	11	9	7	Tavas	9	4	26	10	Tavas	-	-	-	-	-
Hasan Fakı	2	-	103	36	Peçin	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hevaceni	6	2	11	6	Peçin	5	2	10	6	Peçin	3	4	53	11	Çine
Hisar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kabaca	6	5	57	23	Bozöyük	7	3	97	46	Bozöyük	-	-	-	-	-
Kalburcu	1	12	8	13	Peçin	4	8	16	14	Peçin	-	-	-	-	-
Kama Köy	5	8	10	2	Tavas	9	12	8	3	Tavas	-	-	-	-	-

²⁶⁶ Defterin bu bölümü kararmış olduğu için okunamadı. Lakin görülen isimlerden 33 benna ve 12 kara vardır. 5 isim görünmemekte bunlardan ikisi çift olmak zorunda diğer üçü de bennak veya karadır.

Karacalar	5	10	80	63	Bozöyük	6	13	92	8	Bozöyük	6	7	39	31	Peçin
Kara Hasan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kavlaklar	-	-	19	6	Peçin	-	-	-	-	-	9	4	27	17	Bozöyük
Kemer	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14	--	25	4	Peçin
Kekilçi	2	12	34	15	Peçin	1	15	47	24	Peçin	1	1	52	32	Bozöyük
Kış Evi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16	1	16	6	Peçin
Kızıl	8	31	122	66	Peçin	25	19	178	69	Peçin	3	32	31	17	Bozöyük
Koçar	1	7	21	12	Peçin	5	5	21	4	Peçin	-	-	-	-	-
Koyun Evi	-	1	52	59	Peçin	1	1	103	14	Peçin	-	-	-	-	-
Küçük Keçilü	-	2	77	40	Peçin	11	2	90	24	Peçin	-	-	-	-	-
Manastır	18	42	67	65	Peçin	28	34	118	56	Peçin	-	-	-	-	-
Mekri	-	61	82	30	Bozöyük	14	13	96	25	Bozöyük	-	-	-	-	-
Musa Fakı	1	13	10	9	Muğla	8	2	21	9	Muğla	-	-	-	-	-
Mürsel Fakı	-	8	53	42	Peçin	9	5	65	13	Peçin	-	-	-	-	-
Nikofor	34	19	8	22	Tavas	15	10	41	10	Tavas	-	-	-	-	-
Oturak Güne Barza	2	20	24	14	Bozöyük	30	9	44	16	Bozöyük	1	--	30	8	Çine
Ovacık	17	27	95	2	Çine	25	19	121	42	Çine	13	--	31	12	Peçin
Selimşah	4	8	68	23	Çine	3	3	23	9	Peçin	15	3	32	113	Peçin
Selman veled-i İlyas	12	5	47	10	Peçin	-	-	58	18	Peçin	-	-	-	-	-
Sergerdan	4	8	4	8	Çine	6	1	15	1	Peçin	-	-	-	-	-
Sevindik	8	10	29	24	Peçin	13	2	55	3	Peçin	-	-	-	-	-
Seydiler	2	9	22	23	Peçin	7	4	23	17	Peçin	5	1	111	80	Bozöyük
Sofular	2	14	93	63	Bozöyük	14	2	145	28	Bozöyük	-	-	-	-	-
Şeyhler	11	4	5	5	Peçin	8	4	15	7	Peçin	-	-	-	-	-
Tekelü	-	-	-	-	-	12	4	37	17	Peçin	-	-	-	-	-
Timur	-	23	57	12	Bozöyük	12	8	106	14	Bozöyük	25	1	56	22	Peçin
Tir	-	5	5	6	Peçin	5	3	4	2	Peçin	-	-	-	-	-
Veli	4	14	6	6	Bozöyük	11	2	18	5	Bozöyük	-	-	-	-	-
Yayla Ovacığı	21	22	23	10	Tavas	3	13	36	15	Tavas	-	-	-	-	-
Yorga	16	37	16	19	Peçin	29	23	38	4	Peçin	-	-	-	-	-
Yusuf veled-i Durmuş	12	11	64	7	Peçin	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yuvağılu	-	-	30	17	Peçin	1	1	45	18	Peçin	-	-	-	-	-

Tablo I. 42, Horzum Cemaatinin Yıllara Göre Hane Sayıları

Defter No/Tarih	61/1517					176/1532					337/1563				
	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tabi	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tabi	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tabi
Barza	-	-	-	-	-	3	1	1	1	Peçin	-	-	-	-	-
Bayındır	-	1	4	-	Muğla	3	-	4	2	Peçin	-	-	-	-	
Bayram Hacı maa Oturak Eğlence	6	4	46	23	Muğla	7	10	63	12	Muğla	5	3	77	69	Muğla
Cemaat-i Horzum	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	17	3	Mekri
Cemaat-i Horzum	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	6	3	Muğla
Cemaat-i Horzum	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	37	27	Muğla
Cemaat-i Horzum	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	4	31	30	Muğla
Cemaat-i Horzum	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	-	14	8	Peçin
Cemaat-i Yöük Horzum	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	3	39	22	Muğla
Cemaat-i Yörük-1 Horzum	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	1	Muğla
Çobansalar	4	10	12	18	Peçin	22	2	79	33	Peçin	-	-	-	-	-
Gençlü	3	2	4	8	Peçin	8	1	11	1	Peçin	2	5	8	16	Eski Hisar
Gökçe Ova	-	-	-	-	-	2	3	21	2	Pirnaz					
Hızır Fakı	-	7	28	14	Peçin	6	-	38	13	Peçin	2	13	18	18	Peçin
İbrahim	2	2	36	8	Peçin	-	-	-	-	-	3	-	30	19	Peçin
İbrahim	1	6	32	27	Muğla	4	2	60	21	Peçin	1	17	21	35	Muğla
İğdir	-	5	29	24	Peçin	1	8	57	28	Peçin	10	11	44	34	Peçin
Kara Ali	-	-	-	-	-	5	-	4	1	Muğla	-	-	-	-	-
Kara Azab	9	3	29	2	Peçin	8	4	46	3	Peçin	-	-	20	3	Peçin
Karaca Horzum	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	26	15	Muğla
Katrancıyan	1	7	11	9	Peçin	1	3	5	5	Peçin	7	6	6	9	Eski Hisar
Kızıl Özü	-	-	30	11	Peçin	5	2	49	10	Peçin	-	-	-	-	-
Kulağuzlar	3	3	7	8	Peçin	1	4	18	5	Peçin	-	-	-	-	-
Mahmud veled-i Hamza	5	3	6	15	Köyceğiz	9	11	12	9	Muğla	5	5	8	4	Peçin
Mahmud veled-i Hızır	6	11	11	4	Muğla	12	2	18	10	Peçin	3	-	6	5	Peçin
Mehmed veled-i Halil	-	4	120	77	Muğla	11	12	183	57	Peçin	6	3	76	48	Peçin

Mustafa	3	6	22	11	Bozöyük	13	1	37	8	Bozöyük	3	11	7	25	Bozöyük
(Okunamadı)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15	3	20	31	Peçin
(Okunamadı)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	13	18	Eski Hisar
(Okunamadı)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	2	Peçin
Rahman	1	34	23	29	Muğla	6	19	58	12	Muğla	13	21	55	57	Muğla
Resul veled-i Salih	8	16	38	28	Peçin	5	1	14	10	Peçin	25	3	42	30	Peçin
Teke Saru	5	3	12	6	Peçin	7	6	39	4	Peçin	1	-	14	7	Peçin
Tir	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	6	10	2	Muğla
Tuman	-	-	-	-	-	14	6	32	5	Mekri	-	-	-	-	-
veled-i Karalu	1	-	13	1	Peçin	1	-	15	1	Peçin	-	-	-	-	-
Yeni veled-i Haydar	7	5	113	46	Muğla	25	10	130	38	Muğla	-	-	-	-	-
Yolcu	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	17	18	11	Mekri
Yuvalıca	-	16	43	24	Mekri	12	7	51	10	Mekri	-	-	-	-	-

Tablo I. 43, İskender Bey Cemaatinin Yıllara Göre Hane Sayıları

Defter No	61/1517					176/1532					337/1563				
Cemaatin Adı	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tabi	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tabi	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tâbi
Ak Hevace(Hoca)	1	1	8	11	Peçin	8	6	19	4	Peçin	3	13	23	10	Peçin
Bucak	2	14	12	12	Peçin	4	3	30	6	Peçin	3	9	5	14	Peçin
Dirmillü	1	28	34	32	Muğla	28	6	16	2	Muğla	17	20	27	47	Muğla
Eyerciler	-	-	52	37	Peçin	-	-	93	50	Peçin	-	-	-	-	-
Has Paşa	-	-	11	8	Mekri	3	5	12	2	Mekri	--	1	13	9	Mekri
Hızır veled-i Hamza	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	4	73	35	Peçin
Hüseyin veled-i (?)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	2	22	8	Peçin
Mukataa-i İskender Bey	-	-	-	-	-	9	7	28	11	Peçin	-	-	-	-	-
Mukataa-i İskender Bey	1	8	26	7	Çine	6	8	57	15	Çine	5	3	7	5 ²⁶⁷	Çine
Nasuh	1	3	33	12	Çine	1	3	42	14	Çine	9	5	34	10	Çine
Zekeriyyalı	-	2	22	13	Peçin	8	4	36	22	Peçin	12	1	24	24	Peçin
Zekeriyyalı	3	5	18	23	Peçin	13	2	28	8	Peçin	2	8	41	30	Peçin
Zekeriyyalı	-	-	21	18	Peçin	11	4	24	11	Peçin	25	16	75	73	Peçin

Tablo I. 44, Karaca Koyunlu Cemaatinin Yıllara Göre Hane Sayıları

Defter No/Tarih	61/1517					176/1532					337/1563				
Cemaatin Adı	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tabi	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tabiyet	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tâbi
Durmuş veled-i İlyas	1	6	47	9	Çine	8	1	49	4	Çine	23	16	77	34	Mazun
Ereğlü	1	15	25	23	Peçin	27	9	18	17	Peçin	18	1	10	41	Peçin
Hamza veled-i Ali	4	32	33	20	Çine	14	14	55	26	Çine	25	1	62	32	Çine
Hızır veled-i Hamza	12	29	70	35	Çine	19	17	114	20	Çine	18	20	76	58	Çine

²⁶⁷ Hane verilirken kara görünmüyor 5tane kara isim yazılmış 3 tanesi de silinmiş olduğundan okunmuyor.

Kara Ahmed	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	3	17	13	Peçin
Karaca Koyunlu	2	1	3	1	Mazun	7	2	4	-	Çine	-	-	-	-	-
Karaca Koyunlu	8	6	8	15	Defteran	2	1	5	-	Mazun	9	2	27	10	Çine
Karaca Koyunlu	8	8	6	4	Peçin	19	1	12	-	Mazun	1	6	14	4	Mazun
Karaca Koyunlu	-	-	-	-	-	16	6	6	8	Peçin	10	8	10	10	Çine
Kızıl Depe	20	33	58	13	Çine	37	18	82	16	Çine	39	38	46	27	Çine
Kızıl Depe	8	5	18	7	Peçin	9	-	18	9	Çine	-	-	-	-	-
Koca Hacı	9	6	28	15	Peçin	6	2	31	9	Peçin	15	4	30	16	Peçin
Kösnük (Köstek)	2	9	11	9	Peçin	12	10	19	21	Peçin	6	9	9	18	Çine
Mustafa veled-i Hüseyin	1	3	34	9	Peçin	32	10	46	19	Çine	1	-	29	26	Boz Öyük
Mustafa veled-i Yakub	10	19	14	21	Çine	6	-	45	7	Bozöyük	-	1	2	1	Çine
Perakende	6	4	10	6	Peçin	6	4	13	3	Çine	-	-	-	-	-
Seydi veled-i Beyler	39	47	97	76	Sobuca	75	24	131	52	Çine	-	-	-	-	-
Timur	9	6	28	10	Defteran	31	3	25	21	Balat	15	5	32	25	Çine
Timur veled-i Musafa	2	15	16	3	Çine	18	4	2	7	Çine	14	6	13	5	Çine
Tir	9	15	26	6	Çine	-	-	-	-	-	2	-	3	2	Çine
Tir	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	5	3	Mazun
Tir	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	13	3	Mazun
Yusuf veled-i Ahmed	8	-	10	3	Defteran	8	6	1	7	Defteran	-	-	-	-	-

Tablo I. 45, Kızılca Keçilü Cemaatinin Yıllara Göre Hane Sayıları

Defter No/Tarih	61/1517				176/1532				337/1563				
	Çift	Nim	Bennak	Kara	Çift	Nim	Bennak	Kara	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tâbi
Ahmed Fakı	2	4	30	12	2	-	3	15	3	2	32	13	Bozöyük
Cafer veled-i Murad	-	-	-	-	-	-	-	-	4	8	15	7	Tavas
Halil veled-i Mehmed	11	10	12	8	13	5	20	4	-	-	-	-	Peçin
Hamza veled-i Ali	8	14	83	41	25	13	108	29	-	-	-	-	Peçin
Kızıl Keçilü	-	-	-	-	-	-	-	-	3	15	24	18	Peçin
Kızıl Keçilü	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	9	3	Bozöyük
Kızılca Keçilü	-	-	-	-	-	-	-	-	3	10	56	40	Muğla
Kızılca Keçilü	31	20	75	73	-	-	-	-	5	35	69	70	Peçin
Kızılca Keçilü	-	1	11	7	1	-	6	4	4	4	22	9	Peçin
Kızılca Keçilü	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	2	Peçin
Kızılca Keçilü	-	1	4	3	31	10	143	57	30	50	112	98	Peçin
Kızılca Keçilü	1	1	21	4	2	3	26	1	-	-	13	4	Peçin
Kızılca Keçilü	-	-	-	-	-	-	-	-	2	5	24	9	Eski Hisar
Nasuh	-	6	12	9	8	4	33	11	6	2	13	11	Bozöyük

Tablo I. 46, Kayı Cemaatinin Yıllara Göre Hane Sayıları

Defter No/Tarih	61/1517					176/1532					337/1563				
	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tabi	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tabi	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tabi
Bali veled-i İbrahim	-	1	34	14	Çine	-	4	54	12	Peçin	5	12	32	12	Çine
Durmuş veled-i Halil	4	10	18	12	Peçin	9	5	19	15	Peçin	2	4	13	10	Peçin
Halil	2	3	20	5	Peçin	5	1	17	4	Peçin	2	3	16	12	Peçin
Hamza veled-i Bayezid	5	9	33	15	Çine	6	5	36	13	Çine	-	-	-	-	-
Hızır veled-i Aydoğdu	7	26	21	33	Peçin	15	2	50	16	Peçin	11	16	38	38	Peçin
İsa Bali veled-i İvaz	2	8	31	13	Peçin	9	10	61	20	Peçin	-	-	-	-	-
Kara Göz	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	43	20	Çine
Kayı	8	7	2	3	Peçin	14	-	7	5	Peçin	1	2	14	5	Peçin
Kayı ve Yahşi Bey	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	53	32	Peçin
Kayı ve Yahşi Bey	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16	15	Peçin
Mehmed	2	10	35	9	Bozöyük	2	9	42	6	Bozöyük	1	2	13	7	Bozöyük
Menteşe veled-i Tur Ali	7	11	70	50	Milas	19	5	6	21	Milas	11	5	35	22	Peçin
Menteşe veled-i Tur Ali	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	4	62	46	Peçin
Mustafa veled-i Hasan Fakı	1	9	16	6	Peçin	5	3	15	10	Peçin	6	2	11	11	Eskice Hisar
Nasuh ve Musa veled-i Mustafa	1	30	57	63	Peçin	31	47	54	30	Peçin	25	64	22	90	Peçin
Oruç İbrahim	14	1	14	6	Peçin	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Resul veled-i Davud	1	10	50	20	Peçin	9	18	36	31	Peçin	7	21	35	25	Peçin
Temürcü	-	-	-	-	-	9	1	30	22	Peçin	9	5	34	30	Eskice

İbrahim															Hisar
---------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	-------

Tablo I. 47, Kızılca Balkıç Cemaatinin Yıllara Göre Hane Sayıları

Defter No/Tarih	61/1517				176/1532				337/1563				
	Çift	Nim	Bennak	Kara	Çift	Nim	Bennak	Kara	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tâbi
Ağaç Taş	-	18	83	83	16	18	146	72	11	6	83	50	Mekri
Ağaç Taş	-	-	-	-	-	-	-	-	7	6	82	48	Mekri
Balkıca	-	15	44	23	11	12	66	12	-	-	-	-	Mekri
Kara Böğürtlen	11	47	86	121	27	44	183	55	3	9	29	22	Mekri
Kızılca Balkıca	4	19	20	11	11	11	41	4	25	30	101	87	Mekri
Kızılca Balkıca									27	36	54	34	Mekri
Perakende-i Balkıca	3	2	7	7	11	1	12	8	-	3	7	2	Mekri

Tablo I. 48, Yahşi Bey Cemaatinin Yıllara Göre Hane Sayıları

Defter No/Tarih	61/1517				176/1532				337/1563				
	Çift	Nim	Bennak	Kara	Çift	Nim	Bennak	Kara	Çift	Nim	Bennak	Kara	Tâbi
Kara Ahmed	-	-	-	-	-	4	13	-	-	-	-	-	-
Mukata-i Yahşi Beğ	-	3	19	17	2	1	7	-	52	5	30	72	Muğla
Mukata-i Yahşi Beğ	-	-	8	3	5	1	33	4	6	6	4	10	Muğla
Mukata-i Yahşi Bey	-	3	6	1	-	-	15	8	5	5	23	26	Muğla
Mustafa	-	-	90	92	2	-	71	45	7	12	130	94	Peçin
Yahşi Beğ	16	30	17	35	44	18	55	18	1	2	5	10	Muğla

1.2 SOSYAL YAPI

Menteşe Sancağı, Yörüklerin yoğunlukla bulunduğu yerlerden birisidir. Sancak içerisinde kaydedilen Yörükler cemaatler halinde bulunmaktadır. Defterlerden anlaşıldığı üzere büyük cemaatler bölük ve tirlere şeklinde alt guruplara ayrılmaktadır. Tir kelimesi Arapçada ok anlamına gelmektedir. Anadolu'da da Tir kelimesi küçük parçalara ayrılmış toprak, evlek anlamında, üstü ince toprakla örtülü taşlık, kayalık yer anlamlarında kullanıldığı gibi patlamış pamuk kozası ve büyük heybe anlamlarında kullanılmaktadır.²⁶⁸ Netice itibarıyla defterlerde tir kelimesi cemaate tabi alt birimler olarak kullanılmıştır. Köyceğiz Kazası'na tabi kaydedilen Orta, tir olarak kaydedilmiş ve tabi olan kollar cemaat olarak kaydedilmiş ve Orta Tir'ine tabi kaydedilmiştir. Buradan bahsedilen kavramların birbirinin yerine kullanılabilirdiğini anlıyoruz.

Yörüklerin hayatlarını yaylaklarla kışlaklar arasındaki göçlerle geçirdikleri bilinmektedir. Mentese Sancağında da aynı durum geçerli olmakla birlikte bazı cemaatlerin tamamen veya kısmen yerleştikleri görülmektedir. Defterlerde bu durum oturak veya göçer şeklinde belirtilmiştir. Bu durum cemaatlerin adlandırılmalarında da etkili olmuştur. Oturak olarak kaydedilen yerleşik guruplarında Yörük oldukları defterlerde vurgulanmıştır.

Cemaatlerin adları incelendiğinde Kayı, Kara Koyunlu, Kızıl Keçili, Ala Yundlu, Yazır, Yüreğir ve Çandır gibi belli Oğuz Boylarına tesmiye edilebilecek Yörük gurupları olmakla birlikte Horzum, Güre Barza, Oturak Barza gibi değişik zamanlarda bölgeye gelen küçük cemaatlerin birleşerek oluşturdukları bir nevi kon federal yapılarda görülmektedir.

Menteşe Sancağı içerisinde kaydedilen Yörüklerin oluşturduğu büyük cemaatlerin daha alt guruplar diyebileceğimiz tirlere ayrıldığından bahsetmiştik. Defterlerdeki veriler incelendiğinde bağlı tirlere tek bir yönetici tarafından idare

---

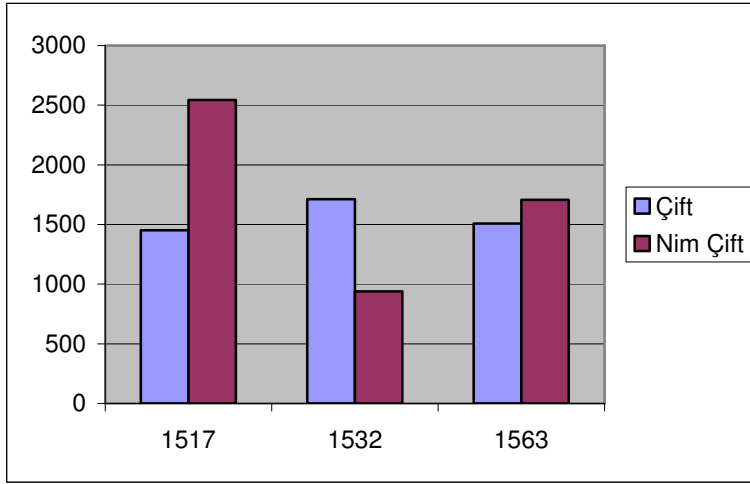
²⁶⁸ Derleme Sözlüğü, C.X, s. 3966.

edilmedikleri anlaşılmaktadır. Yani bağılı tirlere idare eden bir cemaat liderinden ziyade, bir veya birkaç tiri idare eden liderler görülmektedir ki defterlerde mir-i tir olarak kaydedilmişlerdir. Bu cemaatlere tabi kaydedilen tirlere değişik kazalara tabi kaydedilmişlerdir. Bazı durumlarda bu tirlere tabi oldukları kazalarla buldukları kazaların da ayrı yerlere olduğu defterlerde görülmektedir. O halde bu tirlere bir cemaat içerisinde birlikte gösteren şey nedir. Bu durum ya soy birliği ya da Osmanlı'nın Yörükleri daha kolay takip ederek vergi alınması ve benzeri durumları kolaylaştırma isteği olarak yorumlanabilir. Bu birliktelik sadece soy birliği ile açıklanamaz. Çünkü bazı tirlere değişik defterlerde değişik cemaatlere tabi kaydedilmişlerdir.

Safevi Devleti'nin kuruluşunda etkili olan guruplardan birisi olan Tekelü Cemaati'nin izlerine bu coğrafya içerisinde de rastlamaktayız. Tekelü veya Teke Saru adında tirlere defterlerde kaydedilmiştir. Yine Şahkulu İsyanının da bu bölgedeki Yörükleri etkilediği görülmektedir.

Hayvancılık Yörüklerin iktisadi faaliyetlerinin temelini oluşturmakla kalmamış, onların hayat tarzının oluşumunda da etkili olmuştur. Lakin Yörükler hayvancılığın yanında tarımla da uğraşmışlardır. Bu durum Yörükler içerisinde tarım kültürünün etkilerini de doğurmuştur. 1517 senesinde Sancakta kaydedilen Yörük hanelerinin % 9'u çift, % 16'sının nim çift arazi tasarruf ettiği görülmektedir. Bu oran 1532 senesinde artarak devanam etmiştir. Bu tarihte Yörüklerin % 15'i çift, % 8'i de nim çift arazi tasarruf etmiştir. 1563 senesinde ise çift arazi işleyenler toplam hane sayısının % 11'ini, nim çift arazi tasarruf edenlerde % 12'sini oluşturmaktadır.

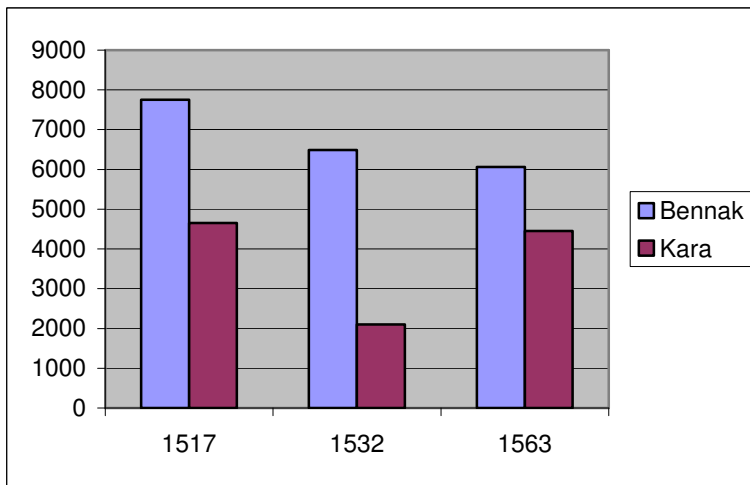
Grafik I. 19, Çift ve Nim Çift Arazi Tasarruf Eden Hane Sayıları

Tarih	1517	1532	1563
Çift	1453	1711	1507
Nim Çift	2544	939	1706

Menteşe Sancağı içerisinde tarım arazisi tasarruf eden Yörükler olmakla beraber hane toplamının çoğunluğunu bennak kaydedilenler oluşturmaktadır. 1517 senesinde bennak kaydedilen haneler, toplam hane sayısının % 47'sini oluştururken, kisbe kadir bekarlardan oluşan karalar % 28'ini oluşturmaktadır. Bennak kaydedilen hanelerin oranı 1532 senesinde % 58'e çıkarken, karaların oranı % 19'a düşmüştür. 1563 senesinde ise bennak yazılan hanelerin oranı % 45'e düşerken, kara kaydedilenlerin oranı % 32'ye yükselmiştir.

Grafik I. 20, Bennak ve Kara Kaydedilen Hane Sayıları

Yıllar	1517	1532	1563
Bennak	7754	6489	6064
Kara	4651	2105	4448

1530 senesinde Menteşe Sancağı içerisinde kaydedilen Yörüklerden 692 nefer mücerred kaydedilmiştir. Bunların haricinde Yörükler içerisinde 67 imam, 66 muhassıl ve 4' de hatip kaydedilmiştir.

Konargöçer Yörüklerin meskeni genellikle yaz ve kış daima çadırıdır. Umumiyetle yurt veya ev tesmiye edilen bu çadırlardan, ekseriyetle kullanılanı kara çadırıdır. Çadırın çulu hususi olarak keçi kılından dokunur. Bu çadırlar, 2, 3, 4, 5, 7 direkli olabilirdi. 4'den fazla direği olan evler genellikle cemaat reislerinin evi yani ulu evlerdi. Çadırın malzemesi, keçi kılından dokunan abalar, direk, çığ veya hasır ve sağlam iplerdir. Çadırın üstünü örten birkaç parçadan ibaret çula çadır, yanlarını örten kısma sitil ve çadırın sitillerini birbirine bağlayan kısmına da siyeç veya çöplük adı verilir. Çadırın yan tarafına sitil denen kısmı dik tutması için söven tabir edilen kazıklar çakılır. Bunlardan başka sövenlerin arasına çığ veya hasır konularak çadırın etrafı sarılır. Direklerin ucundan geçirilen ipler kazıklara tesbit edilir. İki baş kenardaki direklere bağlanan iplere baş, öndekilere de öksüz denilir. Bu direklerin çadıra birleştiği yerde çadırı eskitmemesi için bakara denilen tahta parçaları vardır. Ocak çadırın ortasında bulunur. Kapının karşısındaki kenar köşelere yüklük tabir edilir, buraya eşya çuvalları ve yiyeceklerini ihtiva eden torbalar konulur. Her zaman kullanacakları eşya ise kapının sağ tarafındaki köşededir. Bu tarz çadırlarda ocak ortada olduğundan etrafına halka olarak otururlar. Diğer çadırlara göre daha geniştir²⁶⁹.

Diğer kullanılan meskenlerden biride adına alaycık denilen çadırlardı. Bu çadır tipi dışardan tümülüs içerisinde tüneli andır. Önünde ocak kısmı aşlarla örülmüş bir halde olup kapı kısmına önsülük adı verilir. Üzerine üç parça keçe örtülür bunun altında ağaçtan veya kamıştan artık adı verilen uçları birbirine bağlı çubuklar vardır. Bu çubuklar iskeleti teşkil eder. Kara çadıra göre daha dardır. Kara

---

²⁶⁹ Kemal Güngör, **Cenubi Anadolu Yörüklerinin Etno-Antropolojik Tetkiki**, Ankara 1941,s. 49.

çadırı kullanmayıp alacağı kullananlar ya fakirlerdir yada öteden beri alacığa alışmış olanlardır²⁷⁰.

Anadolu'daki konargöçerler kara çadır ve alacık haricinde, toprak evi, ak ev (keçe ev), derim evi, turluk evi gibi değişik adlarla bilinen çadır türleri de kullanmışlardır. Yörüklerin çadırlara ev dedikleri de görülmektedir. Cemaatlerin adları içerisinde de Kış Evi, Koyun Evi gibi adlandırmalar görülmektedir. Kara çadır dışındaki çadır tipleri, Orta Asya Türk topluluklarının keregü, kibitka ve yurt adını verdikleri dairesel planlı, kubbe yada koni biçimli keçe ile örtülü çadırlarla benzerlikler gösteren hatta onların bir tür devamı sayılabilecek çadırlardır. Plan anlayışları, yapım teknikleri ve yapımında kullanılan gereçler bakımından kara çadırlarla yurt ve benzerleri arasında büyük farklar vardır. Yurt ile kara çadır arasındaki temel fark plan anlayışlarındandır. Yurdun dairesel planlı olmasına karşı kara çadır kare planlıdır. Önemli bir fark da yapımlarında kullanılan gereçlerden kaynaklanmaktadır. Yurtlar koyunyününden yapılmış keçe ile kaplıyken, kara çadır keçi kılı dokumadan yapılmış çadır çulu ile kaplanmaktadır²⁷¹.

---

²⁷⁰Kemal Güngör, **a.g.e**, s. 49.

²⁷¹ M. Muhtar Kutlu, "Göçerlerde Mekansal Düzenleme: Çadır ve Ev İlişkisi", **Anadolu'da ve Rumeli'de Yörükler ve Türkmenler Sempozyumu**, Ankara 2000, s. 212.

2. MENTEŞE SANCAĞINDA YÖRÜKLERİN EKONOMİK DURUMU

2.1 ALINAN VERGİLER

Menteşe Sancağı'nda bulunan Yörüklerle ilgili, alınan vergiler, bu gurupların iktisadi faaliyetlerini de ortaya koymaktadır. Mentese Sancağı'nda incelediğimiz defterlerde cemaatlerin ödediği vergiler kaydedilirken şahsa bağlı alınan vergiler, çift bennak ve kara resimleri toplamı birlikte verilmiştir. Koyun resmi, kovan resmi, bad-ı heva, cürm ü cinayet ve ödenen diğer vergiler de birlikte yazılmıştır. Cemaatlerin hasılları kaydedilirken toplamların birlikte verilmesi, cemaatlerin iktisadi faaliyetleri hakkında detaylı bilgi edinmemizi engellemektedir. Defterlerde çift, bennak ve kara kaydedilenlerin sayısı ve bu guruplardan alınan vergi oranı belirli olduğundan, çift, bennak ve kara resmi toplamlarını hesaplamak mümkün olmuştur. Bu durum diğer vergi kalemlerindeki, tahrirlere göre değişimi de takip etme imkanı sağlamıştır. Ayrıca bazı cemaatlerin hasılı verilirken her vergi kaleminden ne kadar alındığı ayrı ayrı kaydedilmiştir. Bu cemaatlerin durumu da bize, vergi gelirlerindeki değişimleri takip etme fırsatı vermiştir.

Menteşe Sancağı Yörüklerin ödediği vergi kalemlerinin tanımları ve hangi nispette ödendikleri açıklanmıştır. Bu vergi kalemlerinin incelenen defterlerdeki durumları ile ilgili bilgiler aşağıda belirtilmiştir. 1517 senesi Mentese sancağı'nda bulunan cemaatlerin ödediği çift resmi tutarı 35640 akça, nim çift kaydedilenlerin ödediği çift resmi tutarı 40563 akça, bennak resmi tutarı olarak 90180 akça, kara resmi tutarı olarak da 24966 akça vergi ödemişlerdir. 1517 senesinde Mentese Sancağı'ndaki cemaatlerden alınan çift resmi tutarı, cemaatlerden alınan toplam vergi gelirinin % 6'sını, nim çift resmi tutarı % 7'sini bennak resmi tutarı % 16'sını, kara resmi tutarı da % 4'ünü oluşturmaktadır. Netice itibarıyla 1517 senesinde cemaatlerden alınan şahsa bağlı vergiler, cemaatlerden alınan toplam vergi gelirinin % 33'ünü oluşturmaktadır. Geriye kalan % 67'lik kısmı ise, koyun resmi, kovan resmi, cürm ü cinayet, arusiyye, bad-ı heva gibi diğer vergi kalemlerinin gelirleri

oluşturmaktadır. Bu vergi kalemleri içerisinde en büyük paya koyun vergisinin sahip olduğunu söylemek mümkündür.

1517 tarihli defterde vergi kalemlerinin gelirlerinin birlikte kaydedildiğinden yukarıda bahsetmiştik. Bazı cemaatlerin hasılları kaydedilirken bu uygulamanın dışına çıkılarak, alınan vergi miktarları ayrı ayrı kaydedilmiştir. Bu cemaatlerin vergi gelirleri, genel durumu anlamamıza da yardımcı olmaktadır. Muğla Kazası'na tabi kaydedilen Alayundlu Cemaati, 1517 senesinde, nim çift resmi tutarı olarak 214 akça, bennak resmi tutarı olarak 1452 akça, kara resmi tutarı olarak 426 akça, koyun resmi tutarı 7770 akça, kovan resmi tutarı olarak 650 akça ve cürm ü cinayet, bad-ı heva ve arusiyye tutarı olarak da 550 akça vergi ödemiştir. Cemaatin toplam ödediği vergi miktarı 11062 akçadır. Bu tutarın % 70'ini koyun resmi tutarı oluşturmaktadır. Kovan resmi tutarı % 6'sını, çift, bennak ve kara resmi tutarı % 19'unu oluşturmaktadır²⁷². Yine Kösten Cemaati'nde de toplam vergi gelirinin % 67'sini koyun resmi tutarı oluşturmaktadır. Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür, ancak cemaatlerle ilgili bilgi verilirken bu durum izah edildiği için burada tekrarlamak istemiyoruz.

1522 senesinde Menteşe Sancağı'ndaki Yörüklerin ödediği vergiler toplamında, 1517 senesine göre bir düşüş söz konusudur. 1522 senesinde cemaatlerden alınan vergiler toplamı 378871 akça olarak kaydedilmiştir. 1522 senesindeki bu azalmanın iki temel nedeni görünmektedir. Birincisi bu defterde kaydedilen cemaat sayısında bir düşüş görülmektedir. İkincisi de 1522 senesinde cemaatlerden alınan ağnam resmindeki azalmadır. 1522 senesinde cemaatlerin ödediği çift resmi tutarında % 21'lik bir artış söz konusu olmuş ve çift resmi olarak 43065 akça vergi ödenmiştir. Nim çift resmi tutarında ise % 71'lik bir azalma söz konusudur. Cemaatlerin bu tarihteki tarımsal faaliyetlerde bulunma oranı, 1517 senesi ile karşılaştırıldığında fazla bir değişiklik olmadığı görülecektir. Çift resmi tutarında 7425 akçalık bir artış olmuşken im çift resmi tutarında 29155 akçalık azalma söz konusudur. Bu tarihte nim çift arazilerin bir kısmının birleştirilerek çift

---

²⁷² TD 61, s. 261.

araziye dönüştürüldüğünü söylemek mümkündür. 1522 senesinde bennak ve kara resmi tutarlarında da bir düşüş görülmektedir. Bu durumun nedeni olarak da bu tarihteki tutulan defterde bazı cemaatlerin olmayışıdır. Cemaatler 1522 senesinde bennak resmi tutarı olarak 53796 akça, kara resmi tutarı olarak da 260766 akça vergi ödemişlerdir. Netice itibarıyla şahsa bağlı olarak alınan çift, bennak ve kara resmi tutarı, 1522 senesinde cemaatlerin ödediği toplam vergi miktarının % 31'ini oluşturmaktadır. Geriye kalan % 69'luk kısmı ise koyun resmi, kovan resmi, cürm ü cinayet, arusiyye, bad-ı heva ve diğer vergi kalemleri gelirinden oluşmaktadır.

1563 senesinde cemaatlerin ödediği vergi toplamlarında, 1522 senesine göre bir artış olmuştur. 1563 senesinde toplam 489214 akça vergi ödenmiştir. Bu tarihte de 1522'de olduğu gibi şahsa bağlı olarak alınan çift, bennak ve kara resmi tutarları toplam vergi miktarının % 31'ini oluşturmaktadır. 1563 senesinde, 1522 senesi ile karşılaştırıldığında çift resmi tutarında fazla bir değişiklik olmadığı görülmektedir. Bu tarihte çift resmi tutarı olarak 42273 akça vergi ödenmiştir. Bu tutar toplam vergi miktarının % 9'una tekabül etmektedir. 1563 senesinde cemaatlerin ödediği nim çift resmi tutarı 22573 akça tutmaktadır. Bu tutarın toplam vergi geliri içerisindeki payı % 5'tir. 1522 senesi ile karşılaştırıldığında nim çift resmi tutarında iki katına varan bir artış görülmektedir. Çift resmi tutarı çok fazla değişiklik göstermezken, nim çift gelirlerindeki iki katına varan artış cemaatlerin tarımsal faaliyetlere daha fazla katılmaya başladıklarını göstermesi açısından da önemlidir. 1563 senesinde bennak resmi tutarı olarak 59592 akça ödenmiştir. Bu tutar, cemaatlerin 1563 senesinde ödedikleri vergiler toplamının % 12'sine tekabül etmektedir. 1563 senesinde Kara resmi olarak 22956 akça vergi ödenmiştir. Bu tutar toplam vergi miktarının % 5'ini oluşturmaktadır. 1522 senesi ile karşılaştırıldığında kara resmi tutarında 13170 akçalık bir artış söz konusudur. Geriye kalan % 69'luk kısmı ise koyun resmi, kovan resmi, cürm ü cinayet, arusiyye, bad-ı heva ve diğer vergi kalemleri gelirinden oluşmaktadır. 1522 senesi ile karşılaştırdığımızda bu vergi kalemlerinin gelirinde % 31'lik bir artış görülmektedir.

1563 tarihli defterde de bazı cemaatlerden alınan vergi kalemleri ve gelirleri ayrı ayrı yazılmıştır. Buradaki durumun genelin bir parçası olarak değerlendirmelere ışık tutması açısından gözden geçirebiliriz. 1563 senesinde Muğla Kazası'na tabi olarak kaydedilen Emirhanlu Cemaati'nin ödediği senelik vergilerin toplamı 10655akça tutmaktadır. Bu tutarın 2605 akçası çift, bennak ve kara resmi toplamından gelmektedir. Bu tutar, toplam vergi gelirinin %24'ünü oluşturmaktadır. Vergi gelirleri içerisinde en büyük yekûnu 5000 akça ile koyun vergisi oluşturmaktadır. Bu tutar toplam vergi miktarının % 48'ini oluşturmaktadır. Cemaatten alınan vergilere bakıldığında, arıcılığın cemaatin iktisadi faaliyetleri içerisinde önemli bir yer tuttuğu anlaşılmaktadır. Cemaat kovan resmi olarak 1000 akça ödemiştir. Bu rakam aynı zamanda cemaatteki kovan sayısını da vermektedir. Kovan vergisi, toplam vergi gelirinin % 9'unu oluşturmaktadır. Cemaatin arusiyye, cürm ü cinayet ve mücde-i abd-ı abık vergisi olarak 1800 akça ödediği görülmektedir. Bu tutar toplam vergi gelirinin % 17'sini oluşturmaktadır. Cemaatten 1563 senesinde 250 akça da deştbanı alınmıştır. Deştbanı olarak alınan verginin, toplam vergi miktarının % 2'sini oluşturduğu görülmektedir²⁷³. Yine Muğla Kazası'na tabi kaydedilen Ayranlar Cemaati'nin 1563 senesinde ödedikleri vergiler toplamı 756 akça olarak kaydedilmiştir. Cemaatin ödediği toplam vergi miktarının % 43'ünü bennak ve kara resmi tutarı oluşturmaktadır. Bennak ve kara resmi tutarı olarak 328 akça vergi ödemişlerdir. Cemaatin vergi geliri içerisinde koyun resmi önemli bir yer tutmaktadır. Cemaati ödediği koyun vergisi 200 akçadır. Bu tutar, toplam vergi gelirinin % 26'sını oluşturmaktadır. Cemaatin 100 akça kovan resmi ödediği görülmektedir ki toplam vergi miktarının % 13'ünü kovan resmi tutarı oluşturmaktadır. Cürm ü cinayet, arusiyye ve bad-ı heva resmi olarak da 138 akça vergi ödenmiştir. Toplam vergi gelirinin % 18'i bu vergilerin gelirinden oluşmaktadır²⁷⁴.

---

²⁷³ TD 337, s. 106a-b.

²⁷⁴ TD 337, s. 101b.

2.1.1 ÇİFT RESMİ

Çift arazi tasarruf eden hanelerden çift resmi olarak genelde 33 akça alındığı görülmektedir. Defterlerde yörük kaydedilenlerle diğer köylülerin ödediği çift resmi tutarı arasında bir fark olmadığı görülmektedir. Menteşe Sancağı'na ait bir kanunnamede çift kaydedilen Yörüklerden “33 akça çift resmi alınması” kaydedilmiştir²⁷⁵. Aynı defterde, Aydın Sancağı'nda bulunan Bayramlı Karaca Koyunlusu ve Bozdoğan Yörüklerinden bahsederken “*Mezkur Yörükler bir yere göçüb otursalar koyunu olan koyun resmin virüb ve koyunu olmayan çiftlü ve çiftsüz hallü haline göre boyunduruk resmin virür on ikişer ve altışar akçe virülür imiş. Ol sebepte mala zarar olur imiş. El haleti hezihi dergah-ı muallaya arz olunub şöyle emr olundu ki her yörük göçer ve konar ve köyde mütemekkin olur otuz üç akçadan ziyade koyunu resmi olan koyun resmin vire ve koyun resmi otuz üç akçadan eksik ola heman otuz üç akça çift resmin vire koyun resmin virmeye*” kaydı bulunmaktadır²⁷⁶. Osmanlıda çift resminin, bir taraftan toprağa bağlı vergi, diğer taraftan şahsi bir vergi veya bir hane vergisi olarak görülmektedir. Buradaki durumda da koyunu vergi ödemek için gerekli sayıda olmayan hayvan sahiplerinden çift resmi adı altında vergi alınmasının nedenini de açıklamaktadır. Çalıştığımız coğrafyada çift resmi tutarı olarak genelde 33 akça vergi alınmıştır lakin bazı cemaatlerden duruma göre bu vergi oranında indirimler yapıldığı da olmuştur. Hamid Sancağı'na tabi kaydedilen Emir Üzeyirlü Cemaati'nden bahsederken, cemaatin sancak sınırında yer ektiği ve “*mezkurun yörüklerdir bütün çift yazılan otuz akça ve nim çift on beş akça ...*” vergi ödediklerinden bahsedilmektedir²⁷⁷. Bu tür istisnai durumlar haricinde çift resmi tutarı olarak 33 akça vergi ödenmiştir.

Nim çift resmi tutarı olarak çift resminin yarısı alınmıştır. Ancak 33 akça olan çift resminin yarısı olarak 16,5 akça tutarken çoğunlukla bu tutarın 17 akça alındığı

---

²⁷⁵ TD176, s. 140.

²⁷⁶ TD 176, s. 214.

²⁷⁷ BOA, TD 30, s. 7, 8.

görülmüştür. Defterlerde çift olanlardan “otuz üçer akça ve nim çift olanlardan on yedişer akça resm-i çift” alınması gerektiği belirtilmiştir²⁷⁸. Gelirleri mukataa olarak verilen cemaatlerde nim çift resmi toplamı hesaplanırken hane başına 16,5 akçe üzerinden de hesap yapıldığı görülmektedir.

2.1.2 BENNAK RESMİ

İncelediğimiz cemaatler içerisinde bennak kaydedilen haneler tartışmasız çoğunluğu oluşturmaktadır. Defterlerde evli olan fakat çift veya nim çift arazi işlemeyen ve ağnam resmi alınacak kadar koyunu olmayan orta halli hanelerden alınan bir vergi olarak tarif edilmiştir²⁷⁹. İncelediğimiz cemaatlerde ağnam resmi ödenecek miktarda koyunu olmayan hanelerin de bennak kaydedildiği ve 12 akça bennak resmi ödediği görülmektedir. Bu uygulamanın vergi gelirlerini azalttığı düşüncesiyle değiştirilerek koyunu olan ancak vergi ödemek için yeterli olmayan haneler için başka bir uygulama getirilmiş ve hiç koyunu olmayanlar bennak kaydedilmiştir²⁸⁰.

2.1.3. KARA RESMİ

Şahsa bağlı alınan vergilerden biride kara resmidir. Kara, çok eski devirlerden beri Türk kavimleri arasında, avam, aşağı sınıf halk için kullanılan bir tabirdir²⁸¹. Süleyman kanunnamesindeki tarife göre “*ez’af-i reaya ki, bazı nevahide kara tesmiye olunur, resim altı akçadır, amma himayet olunmak emr-i müstasendir*” 1528 tarihli Kütahya kanununda da “*ez’af-i reayaya kara temsiye olunur, resmi altı akçadır.*” Yörüklerde de koyunu kırılan ve koyun adedi 26’dan aşağı olanlar kara

---

²⁷⁸ TD 176, s. 146.

²⁷⁹ TD 176, s. 140, 214, 271.

²⁸⁰ TD 176, s. 214.

²⁸¹ Halil İnalçık, “Osmanlılarda Raiyet Rusumu”, **Osmanlı İmparatorluğu Toplum ve Ekonomi üzerine Arşiv Çalışmaları, İncelemeler**, İstanbul 1993, s. 43.

tesmiye olunur, on üçer akça resm-i kara alınır²⁸². İncelediğimiz bölgede menteşe sancağı yörükleri ile ilgili bir kanunnamede kara resminin “mücerredlerden” evli olmayanlardan 6 akça olarak alındığı kaydedilmiştir²⁸³. Aynı defterde Aydın Sancağı’nda bulunan Bayramlı Karaca Koyunlusu ve Bozdoğan Yörüklerinden bahsederken reyanın “aşağı halliüsünden” 6 akça kara resmi alınacağı bildirilmektedir²⁸⁴.

2.1.4 AĞNAM RESMİ

Menteşe Sancağı’nda bulunan Yörüklerin ödedikleri vergiler içerisinde en büyük yekûnu ağnam resmi tutarı oluşturmaktaydı. Adet-i ağnam merkez hazinesine ait bir koyun-keçi vergisiydi. Fakat tımar kesiminde alınan koyun-keçi vergileri dirlik sahiplerine aitti. Padişah veya vezir haslarında adet-i ağnam olarak koyundan akçe alınırdı. Diğer tımar ve zeametlerle, beylerbeyi ve sancakbeyi haslarında ve vakıflarda iki koyundan bir akça alına gelmekteydi²⁸⁵. İncelediğimiz sancaklardan Mentеше Sancağı’nda, eski zamanlardan beri, iki koyuna bir akça ağnam resmi alınması adet olmuştur²⁸⁶.

2.1.5 KEVARE RESMİ

Sancakta bulunan Yörüklerin arıcılıkla da uğraştıkları ve kevarе resmi olarak kovan başına bir akça ödedikleri görülmektedir. Kevare resmi tutarı bögelere göre değişiklik göstermektedir. Maraş Sancak Kanunnamesinde kovan başına iki akça alındığı görülmektedir. Sancak kanunnamesinde “ Resm-i Kovan bir kovana iki

---

²⁸² Halil İnalçık, “Osmanlılarda Raiyet Rusumu”, s. 42.

²⁸³ TD 176, s. 140.

²⁸⁴ TD 176, s. 214

²⁸⁵ Ahmet Tabakoğlu, **Türk İktisat Tarihi**, İstanbul 1997, s. 197.

²⁸⁶ “Zikrolan sancağın ferman-ı âlişan mucibince hassaha Yörüklerinin rusum-ı adiyeleri kitabet olundukda kadimü’z-zamandan ilâ heze’l-an koyunu olanlardan iki koyuna bir akça resm-i ganem alunu gelmek adet ve kanun olub.....” TD 176, s. 140.

akça, ama yörük taifesi kovan tutsa bir akçasın sahib-i arza ve bir akçasın sahib-i raiyete vire” ifadesi yer almaktadır²⁸⁷.

Karan Vilayeti kanunnamesinde de arıcılık yapanların kovan başına iki akça kevaré resmi ödedikleri kaydedilmiştir. Aynı kanunnamede kovanların başka bir sınıra ve yaylağa götürülmesi durumunda, kovan resminin bir akçasının sahib-i arz tarafından bir akçasının da o yerin sipahisi tarafından anmasının kanun olduğu belirtilmiştir²⁸⁸.

II. Beyazıt döneminde hazırlanan kanunnamede kovan öşürünün kovanın durduğu yerde tabi olduğu ve kimin yerinde bulunuyorsa öşürünün ona ait olduğu kaydedilmiştir. Aynı kanunnamede Hamid, Hüdavendigâr ve Ankara livalarında kovan öşrü sahib-i raiyyet üzerine kaydolunduğu öşür-i asel bedeli olarak her kovandan iki akça ve bazı vilayetlerde iki kovana bir akça alındığı kaydolunmuştur²⁸⁹.

Kanuni döneminde hazırlanan kanunnamede, öşür yazılarak resm kaydedilen kovanların kimin toprağında bal ederse öşürü almak onun hakkıdır. Kendi toprağında bal yapmayan kovanlardan sahib-i raiyyetin, kendi toprağındaki kovanlardan, raiyyet kovanıdır diye vergi talep edemeyeceği belirtilmiştir²⁹⁰.

---

²⁸⁷ İbrahim Solak, **XVI. Asırda Maraş Kazası**, Ankara 2004, s.159.

²⁸⁸ Ahmet Akgündüz, **Osmanlı Kanunnameleri**, C. II, s. 322.

²⁸⁹ Ahmet Akgündüz, **Osmanlı Kanunnameleri**, C. II, s.58.

²⁹⁰ Ahmet Akgündüz, **Osmanlı Kanunnameleri**, C. IV, s.383.

2.1.6 BAD-I HEVA RESMİ

Yörüklerin ödediği vergiler içerisinde bad-ı heva resmi tutarının önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. II. Bayezid döneminde hazırlanan genel kanunnamede “*Bâd-ı hevâ deyü, defterlerde kaydolunan resm-i aruz cürm ü cinayet ve çiftlik tapusu ve ev yeri tapusu ve haricden kışlayanların düttün resmidir*” ifadesi yer almaktadır²⁹¹.

2.1.7 CÜRM Ü CİNAYET

1487 tarihli Hüdavendigâr Sancağı kanunnamesinde haksız yere birisini öldüren kimseden işlediği suçun durumuna göre a’lasından üç yüz akça, mutavassıt’ul-halden iki yüz ve ednasından yüz akça alındığı kaydedilmiştir. Aynı kanunnamede göz çıkararak kimseden yüz elli akça, “*baş yarulub kemük çıksa*” ve dış çıksa, bıçakla yaralayıp yatağa düşürse yüz akça cürm ü cinayet resmi alınması kaydedilmiştir²⁹².

2.1.8 RESM-İ ARUSANE

Arusane resmi evlenen kız ve kadınlardan alınmakta idi. Evlenen kızlardan 60 akça, kadınlardan da 40 akça vergi alınmakta idi. Evlenenlerin maddi durumlarının kötü olması durumunda bu tutarın aşağıya çekildiği görülmektedir. Resm-i nikah ve resm-i arusanede toprak muteber kılınmış olup, Yörükler de la-mekan kabul edilerek atasına tabi kabul edilmiş ve resm-i arusanede bakire, seyyibe ayırımına gidilmemiştir²⁹³.

²⁹¹ Ahmet Akgündüz, **Osmanlı Kanunnameleri**, C. II, s.59.

²⁹² Ahmet Akgündüz, **Osmanlı Kanunnameleri**, C. II, s.184.

²⁹³ Ahmet Akgündüz, **Osmanlı Kanunnameleri**, C. II, s.183.

Arusane resmi, serbest tımarlarda sahib-i tımarın olarak kabul edilmiş ve subaşılarda sancakbeylerinin karışmaması istenmiştir. Evliliğin vaki olduğu toprak esas kabul edilmiş hangi toprakta ise oranın tımar sahibinin kabul edilmiştir. Yörüklerin toprağı olmadığı için, gelirlerini tasarruf eden sipahinin geliri olarak kabul edilmiş ve tımar sahiplerinin karımaması istenmiştir²⁹⁴.

2.1.9 MÜCDE-İ ABD-I ABIK

Abık kelimesi kaçgun köleye denir ve fıkıh kitaplarında bu başlık altında konu ile ilgili hükümler anlatılır²⁹⁵. Fıkıh kitaplarında kaçgun demek olan abık bahsi ile insan dışındaki zayı' şeyler demek olan lukata bahsi, ayrı ayrı başlıklar altında işlenmiştir. Osmanlı Devletinde yaveci denilen memurlar her ikisiyle de ilgilenmişlerdir. Yani kaçgun daha ziyade zayı' insanlar için, lukata eşya için, dall da hayvan için özellikle kullanılır. Yave, başıboş kırlarda ve tarlarda dolaşan hayvanlar manasını ifade ederse de, yaveci bütün bunlarla görevli memur demektir. Özellikle kaçgunlarla ilgilenen memura zabıt-ı evabık denilmektedir²⁹⁶.

II. Bayezid döneminde hazırlanan kanunnamede: “*abd-ı abık dutulsa yavacı olan abd-ı abıkı dutup götürene yirmi akçe vermek adet olmuştur. Abdın mevlası gelicek, bir günlük yoldan kamuşa otuz akça, iki günlük yoldan kaçmışsa altmış akça, üç günlük yoldan kaçmışsa ve dahi ziyade yoldan kaçmış yüz akça muştuluk verir. Ve kulun kadı takdir eylediği nafakasını verir. Bunlardan gayri abd-ı abık dutup getirene verdiği yirmi akçayı abıkın mevlasından alur imiş*” denilmekte ve mücde-i abd-ı abık resminin tutarını belirlemektedir²⁹⁷.

Kaçgun köle ve esirler, hakime veya yaveci gibi görevlilere teslim edilir. Hakim veya yaveci bunları muhafaza eder. Bunları malikine teslim eden kişi veya

²⁹⁴ Ahmet Akgündüz, **Osmanlı Kanunnameleri**, C. II, s. 159.

²⁹⁵ Ahmet Akgündüz, **Osmanlı Kanunnameleri**, C. II, s.45.

²⁹⁶ Ahmet Akgündüz, **Osmanlı Kanunnameleri**, C. I, s. 182.

²⁹⁷ Ahmet Akgündüz, **Osmanlı Kanunnameleri**, C. II, s. 74.

görevli, sahibinden, sefer müddetinden uzun bir süreden sonra teslim etmişse, 40 dirhem cu'l adıyla bir bedel talep eder. Osmanlı hukukundaki muştuluk da cu'l manasındadır ve meşrudur. Belli bir müddet sonra sahibi çıkmazsa satılır ve bedelleri devlete ait kabul edilirdi²⁹⁸.

2.1.10. DEŞTBANİ RESMİ

1518 tarihli Karaman Vilayeti Kanunnamesinde deştbanı resminin sipahiye hasıl olarak kaydedildiği ve mirlivanın müdahale edemeyeceği kaydedilmiş olup, bir kişinin atı veya katırı veya öküzü ekine girerse davar başına beş çomak vurup ve beş akça cereme alınması, inek girerse dört çomak ve dört akça cereme, koyun ve buzağı içinde bir çomak ve bir akça cereme alınması, gayr-ı Müslimlerin kara canavarı girse, canavar başına ikişer çomak ve ikişer akça ceremenin deştbanı resmi adı ile alınması kanun olmuştur²⁹⁹.

---

²⁹⁸ Ahmet Akgündüz, **Osmanlı Kanunnameleri**, C. I, s. 183.

²⁹⁹ Ahmet Akgündüz, **Osmanlı Kanunnameleri**, C. II, s. 315.

2.2 HAYVANCILIK

Menteşe Sancağında kayıtlı cemaatlerin ödedikleri vergiler incelendiğinde, hayvancılık ve hayvancılıkla ilgili vergiler önemli bir yekun oluşturmaktadır. Sancakla ilgili defterlerde, genellikle alınan vergilerin isimleri sayılmış ve ödenen vergi miktarları birlikte kaydedilmiştir. Bu durum, sancaktaki Yörüklerin sahip oldukları sürü adetlerini tespit imkanı bırakmamıştır.

Menteşe sancağında iki koyuna bir akça ağnam resmi verildiği kanunnamelerde kayıtlıdır³⁰⁰. Aynı defterde Karaca Koyunlu Cemaati'nden bahsederken, koyunu 66 adetten az olanların koyun resmi yerine boyunduruk resmi vermeleri ve koyunu 66'dan fazla olanların iki koyuna bir akça ağnam resmi vermesi kaydedilmiştir³⁰¹. Buradan anlaşıldığı üzere, cemaatin koyun resmi vermesi için elinde en az 66 adetlik bir sürünün bulunması gerekmektedir.

Defterlerde Mentşe Sancağı Yörüklerinin hasılları verilirken ödenen vergiler ayrı ayrı verilmediği için, cemaatlerin ödediği ağnam resmi tutarlarını ve dolayısıyla toplam sürü sayılarını da tespit etme imkanı olmamıştır. Ancak defterlerde bazı cemaatlerin ödediği vergi kalemleri ayrı ayrı yazılmıştır. Bölgedeki durumu anlayabilmek için orada verilen rakamlardan hareketle çıkan sonuçlar aşağıda verilmiştir. 1517 tarihli defterde Emirhanlu Cemaatinin senelik ödediği ağnam resmi tutarı olarak 4600 akça kaydedilmiştir. İki koyuna bir akça resim alındığı düşünülürse cemaatte 9200 adet vergisi alınan küçükbaş hayvan bulunduğu

---

³⁰⁰ “Zikrolan sancağın ferman-ı âlişan mucibince hassaha Yörüklerinin rusum-ı adiyeleri kitabet olundukda kadimü’z-zamandan ilâ heze’l-an koyunu olanlardan iki koyuna bir akça alunu gelmek adet ve kanun olub ve resm-i arusane v cürm ü cinayet ve yave ve kaçgun ve beyt’ül mal ve şakka ve pelenk ve sair bad-ı heva kanun-ı kadim üzere miri için zapt oluna geldiği sebepten va’z-ı sabık üzere defteri cedide dahi kayd olundu.” **TD 176**, s. 140.

³⁰¹ “Mezkur Yörükler bir yere göçüb otursalar koyunu olan koyun resmin virüb ve koyunu olmayan çiftlü ve çiftsüz hallü haline göre boyunduruk resmin virür on ikişer ve altışar akçe virülür imiş. Ol sebepte mala zarar olur imiş. El haleti hezihi dergah-ı muallaya arz olunub şöyle emr olundu ki her yörük göçer ve konar ve köyde mütemekkin olur otuz üç akçadan ziyade koyunu resmi olan koyun resmin vire ve koyun resmi otuz üç akçadan eksik ola heman otuz üç akça çift resmin vire koyun resmin virmeye ve koyun resmi olmayan orta hallüsünden on ikişer akça ve aşağı hallüsünden altışar akçe alunur deyu kayd olunub...” **TD 176**,s. 214.

söylenbilir. Cemaatin ödediği senelik vergi miktarı 9032 akçadır. Ağnam resminin bu tutar içerisindeki payı % 51 olarak hesaplanabilir³⁰². 1563 senesinde ise, ağnam resmi tutarı olarak 5000 akça vergi ödenmiştir. Buradan hareketle cemaatte vergisi ödenen küçükbaş hayvan sayısı 10000 adet olarak hesaplanabilir. Cemaatin ödediği toplam vergi miktarı 10655 akça olarak kaydedilmiştir. Toplam vergi miktarının % 48'ini ağnam resmi tutarı oluşturmaktadır. Bu iki tarih arasında cemaatten alınan ağnam resminde ve dolayısıyla hayvan sayısında bir artış görülmektedir. Lakin toplam vergi geliri içerisindeki, ağnam resmi payının azaldığı da göze çarpmaktadır. Bu durum cemaatin 1563'de tarımla daha fazla uğraşması ile açıklanabilir. Cemaatte kara kaydedilenlerin koyunu olmadığını düşünerek ayrı tuttuğumuzda, bennak ve nim çift kaydedilen hane sayısı 123'dür³⁰³. Defterlerde hangi hanenin ne kadar koyunu olduğu veya olmadığı ile ilgili herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak bir fikir vermesi için cemaatteki küçükbaş hayvan sayısını hane sayısına böldüğümüzde hane başına 81 adet koyun düşmektedir. Tabii ki bu hesaplama yalnızca fikir edinme amaçlıdır. Bazı hanelerin sahip olduğu hayvan sayısı çok daha fazla iken bazı hanelerin de hiç koyunu olmaya bilir. 1517 senesinde Ayrılar Cemaatinin ödediği ağnam resmi tutarı 100 akça kaydedilmiştir. Cemaatte vergisi ödenen 200 adet küçükbaş hayvan bulunmaktadır³⁰⁴. 1563 senesine gelindiğinde ise cemaatin dediği ağnam resmi tutarı 200 akça ve koyun sayısı da 400 olmuştur³⁰⁵.

---

³⁰² TD 61, s. 256.

³⁰³ TD 337, s. 106b.

³⁰⁴ TD 61, s. 249.

³⁰⁵ TD 337, s. 101b.

2.3 ARICILIK

Arıcılığın tarihi insanların mağara hayatını yaşadığı on binlerce yıl öncesine kadar gitmektedir. Menteşe Sancağı bal üretimi için verimli bir bölge durumunda idi. Bilhassa kızılçam ormanları çam balı üretiminde önemli olmuştur. İncelediğimiz cemaatler içerisinde tamamına yakınında arıcılık yapıldığı görülmektedir. Cemaatlerin hasılları kaydedilirken resm-i kevare veya kovan resmi adı ile arıcılıktan alınan vergiye rastlamak mümkündür. Cemaatlerin hasılları yekun olarak verildiği için sancaktaki Yörüklerin kaç kovan arısı bulunduğunu tespit etmek mümkün olmamıştır. Ancak bazı cemaatlerin ödediği vergiler, defterde ayrı ayrı kaydedilmiştir. Bu cemaatlerin ödediği kovan resmi bize bölgedeki genel durum hakkında da bilgiler vermektedir. Sancaktaki Yörüklerden kovan başına bir akça vergi alınmasının adet ve kanun olduğu kaydedilmiştir. Netice itibarıyla alınan vergi miktarı aynı zamanda kovan sayısını da bildirmektedir³⁰⁶.

1517 senesinde Muğla Kazası'na tabi kaydedilen Alayundlu Cemaati'nin 650 adet kovanı bulunmaktadır. Kovan resmi tutarı toplam vergi miktarının % 6'sını oluşturmaktadır³⁰⁷. 1517 senesinde Kösten Cemaati'nin sahip olduğu kovan sayısı 250 adettir. Cemaatin ödediği kovan resmi, toplam vergi miktarının % 4'ünü oluşturmaktadır³⁰⁸. 1517 senesinde Emirhanlu Cemaati'nin de 929 adet kovanının bulunduğu görülmektedir³⁰⁹. 1563 senesinde ise Emirhanlu Cemaati'nin sahip olduğu kovan sayısı 1000 adet olmuştur. Kovan resmi tutarı toplam vergi miktarının % 9'unu oluşturmaktadır³¹⁰.

Menteşe Sancağında bulunan Yörüklerin ödediği vergilere bakıldığında birçok cemaatin arıcılıkla uğraştığı görülmektedir. Ancak vergilerin tutarları birlikte verildiğinden, bölgedeki Yörüklerin sahip olduğu kovan sayısını ortaya koymak mümkün olmamıştır.

---

³⁰⁶ TD 176, s. 140.

³⁰⁷ TD 61, s. 261.

³⁰⁸ TD 61, s. 157.

³⁰⁹ TD 61, s. 256.

³¹⁰ TD 337, s. 106b.

İKİCİ BÖLÜM

HAMİD SANCAĞI YÖRÜKLERİ

I. XV. ve XVI. YÜZYILLARDA HAMİD SANCAĞININ İDARİ DURUMU

Hamidoğulları Beyliği, 1381 senesinde Osmanlılar'ın eline geçmiştir. Neşri, Cihannuma'da Akşehir, Beyşehir, Seydişehir, Yalvaç, Karaağaç ve Isparta'nın Hamidoğlu Hüseyin Bey tarafından Murad Han'a satıldığını ve bunun hicretin 783'ü ile 784'ü (1381-1382) arasında gerçekleştiğini kaydeder³¹¹. Müneccimbaşı da bu olayın tarihi olarak 1381 senesini göstermektedir³¹².

Hamid Sancağı Osmanlı idaresine geçtikten sonra, Anadolu Beylerbeyliği'ne bağlı bir sancak haline gelmiştir. XV. yüzyıl sonlarında yapılan tahrirde, 9 kazaya ayrılmıştır³¹³. Bu kazalar: Gölhisar, İrle, Burdur, Gönan, Isparta, Eğirdir, Barla, Yalvaç ve Uluborlu Kazaları'dır³¹⁴. XVI. yüzyılda yapılan tahrirlerde kaza olarak yazılan; Karaağaç-ı Gölhisar, Keçiborlu, Avşar, Ağlasun Kazaları bu defterde nahiye olarak yazılmıştır. 1522 yılında hazırlanan tahrirde 13 kaza varken³¹⁵, 1528 yılında yapılan tahrirde 12 kaza vardır³¹⁶. Yalvaç Karaağacı yalnızca 1522 tarihli tahrirde kaza olarak yazılmıştır³¹⁷. 1568 yılında yapılan tahrirde ise bu kazalara, Hoyran Kazası eklenmiş ve kaza sayısı 13 olmuştur³¹⁸. 1478'de kaza olarak gösterilen Barla Kazası'nın, 1528 yılında yapılan tahrir de nahiye olarak yer

³¹¹ Neşri, **Cihannuma**, C I, s. 208-209.

³¹² Müneccimbaşı Ahmed Dede, **Müneccimbaşı Tarihi**, C. I,(Haz. İsmail Erünsal) İstanbul 1974, s. 115.

³¹³ **BOA, TD 121, 438.**

³¹⁴ **BOA, TD 30.**

³¹⁵ **TD 121.**

³¹⁶ **BOA, TD 438.**

³¹⁷ **TD 121.**

³¹⁸ **KKA, TD 51.**

almaktadır³¹⁹. 1568 yılında hazırlanan tahrir ve 1570'li yıllara ait evkaf defterinde ise kaza olarak geçmektedir³²⁰. Yalvaç Karaağacı ise yalnızca 1572 yılında kaza olarak yazılmış diğer tahrirlerde Karaağaç adıyla Yalvaç'a tabi nahiye olarak zikredilmiştir. Hamid Sancağı'ndaki kaza sayısında ve kaza sınırlarında zaman içerisinde değişiklikler olduğu görülmektedir. Bununla birlikte; İrle, Burdur, Gönan, Isparta, Eğirdir, Karaağaç-ı Gölhisar, Keçiborlu, Avşar, Ağlasun, Yalvaç, Uluborlu ve Gölhisar Kazaları'nın XVI. yüzyıl boyunca kaza statülerini korudukları görülmektedir.

Ele aldığımız sancakta; 1478 yılında dokuz³²¹, 1522 yılında dört³²², 1528 ve 1568 yıllarının da altı nahiye bulunmaktadır³²³. 1478 yılında Keçiborlu, Gönan kazasına; Ağlasun ve Afşar da Eğirdir Kazası'na tabi nahiye iken³²⁴, daha sonraki tarihlerde kaza olarak görülmektedirler³²⁵. Anamas, Kartas ve Yıva, Eğirdir kazasına tabi nahiyelerdir³²⁶. Karaağaç-ı Gölhisar'a tabi Yavice Nahiyesi, 1478 yılında yapılan tahrirde yoktur. Karaağaç Nahiyesi 1522 tarihinde kaza olarak yazılmış³²⁷, diğer defterlerde ise Yalvaç'a tabi olarak gösterilmiştir³²⁸. 1568 tarihinde Gölhisar Kazası'na bağlı "Siroz ve Kemer Nahiyesi" ortaya çıkmaktadır³²⁹. Diğer defterlerde bu nahiyeden bahsedilmemiştir. Siroz ve Kemer'in beraber yazılmış iki ayrı nahiye olması daha muhtemeldir. İleride görüleceği gibi, 1586 tarihli Müselleman-ı Mensuhat defterinde Siroz ve Kemer iki ayrı kaza olarak yazılmıştır³³⁰. Mufassal defterlerden anlaşıldığına göre; Hamid Sancağı'nda ki kaza ve nahiyelerin sınırları ve idari statülerinde bazı değişiklikler meydana gelmiştir.

---

³¹⁹ BOA, TD 438.

³²⁰ KKA, VD 566.

³²¹ TD 30.

³²² TD 121.

³²³ TD 438, KKA TD 51.

³²⁴ TD 30.

³²⁵ TD 121,438, TD 51.

³²⁶ TD 30, 121,438, TD 51.

³²⁷ BOA, TD121.

³²⁸ TD 30, 438, TD 51.

³²⁹ TD 51.

³³⁰ BOA, TD 626, KKA, TD 170.

1545 tarihli Müsellem Defterinde; Yalvaç, Karaağaç, Gönan, Isparta, Keçiborlu, Kestel, Anamas, Doñuzlu Karaağaç ve Gölhisar nahiye olarak gösterilmişlerdir³³¹. Bu yerleşim yerleri – Karaağaç, Kestel ve Anamas hariç – diğer defterlerde kaza olarak geçmektedir³³². Yedi sene önce, yani 1528 tarihinde kaza olarak geçen bu yerlerin³³³; 1545 yılında nahiye olarak yazılmasını idari statülerinde meydana gelen değişiklikler olarak kabul etmek mantıklı olmayacaktır. 1586 tarihli Müselleman-ı Mensuhat defterinde ise; Eğridir, Ağras, Gönan, Isparta, Afşar, Yalvaç, Karaağacı Yalvaç, Ağlasun, İncir, Burdur, Kemer, Tefenni, Siroz, Yavice, Gölhisar ve Karaağacı Gölhisar kaza olarak kaydedilmiştir³³⁴. Anamas, Ağras, Keçiborlu, Kestel, Kübyan ve İrle ise nahiye olarak yazılmıştır³³⁵. Eğridir, Ağras, Gönan, Afşar ve İncir kaza olarak gösterilmiş³³⁶, ancak aynı defterde önce kaza olarak gösterilen Afşar daha sonra nahiye olarak gösterilmiştir³³⁷. 1570’li yıllarda hazırlanan evkaf defterde ise nahiyeler yazılmamıştır, bu nahiyelere tabi köyler ise bu nahiyelerin diğer defterlerde tâbi oldukları kazalara bağlı olarak yazılmıştır³³⁸. Mufassal defterlerde kaza olarak kaydedilen Gölhisar, bu defterde yer almamış, Gölhisar’a tabi köyler Karaağaç-ı Gölhisar Kazası’na tabi yazılmıştır³³⁹.

---

³³¹ BOA, TD 244.

³³² BOA, TD 30,121, 438; TD 51, VD 566.

³³³ TD 121.

³³⁴ BOA, TD 626.

³³⁵ TD 626.

³³⁶ Ağras’a tabi Köyler verilirken “x Tabi-i Nahiye-i Agratos” şeklinde yazılmıştır. Kaza-i Ağras ibaresinin altında köyler verilirken umumiyetle Agratos isminin kullanılması; Ağras isminin, Agratosun Türkçe’ye uydurulmuş şekli olduğu kanaatini doğurmaktadır. KKA, TD 170, s. 202. Katib Çelebi’nin Cihannümasında ise Ağraş şeklinde geçmektedir. Katip Çelebi, Cihannuma, s. 639.

³³⁷ “Nahiye-i Afşar Der Liva-i Hamid” , KKA TD 170.

³³⁸ KKA, VD 566.

³³⁹ VD 566.

II. HAMİD SANCAĞI YÖRÜKLERİ

1. EMİR ÜZEYİRLÜ

30 numaralı tahrir defterinde 37 hane olarak kaydedilen cemaatin, sancak sınırında oturduğu ve köy sınırında arazi ettikleri kaydedilmiştir. Cemaatteki çift arazi tasarruf edenlerden 30 akça, nim çift arazi işleyenlerden 15 akça ve bennak kaydedilenlerden de 10 akça alındığı defterde kaydedilmiştir. Buradaki vergi oranlarının diğer sancaklardakine göre düşük olduğu görülmektedir. Cemaatte 12 hane çift, 9 hane nim çift ve 14 hane de bennak kaydedilmişken, 2 de mücerred kaydedilmiştir³⁴⁰.

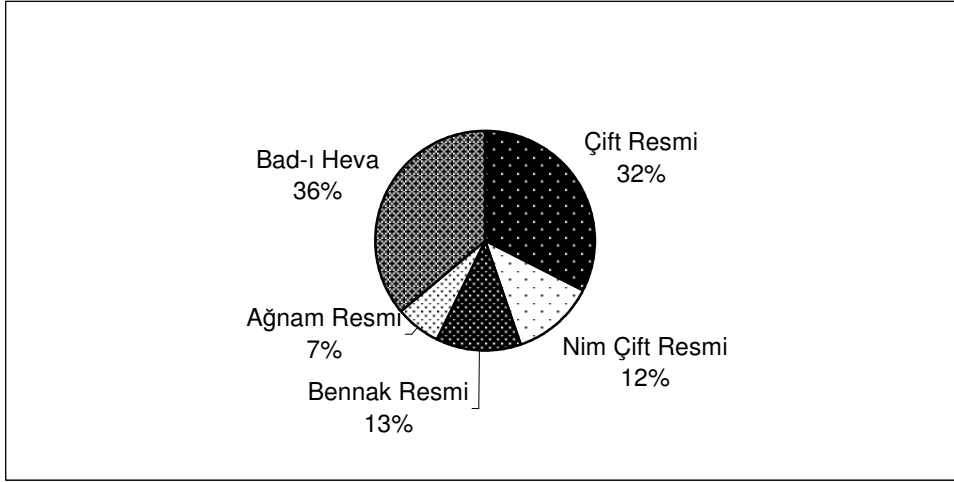
Cemaatin senelik ödediği vergi miktarı 1115 akça olarak kaydedilmiştir. Çift, nim çift ve bennak resmi olarak 635 akça vergi alınmıştır. Bu tutarın 360 akçası çift resmi olarak alınmıştır, 135 akçası nim çift resmi olarak ve 140 akçası da bennak resmi gelirlerinden oluşmaktadır. Toplam vergi gelirin % 32'i çift resminden, % 12'si nim çift resminden ve % 13'ü bennak resmi gelirlerinden oluşmaktadır. Cemaatin vergi gelirleri içerisinde bad-ı heva resminin önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Cemaatten bad-ı heva resmi olarak 400 akça alınmıştır ki toplam gelirin % 36'sını oluşturmaktadır. Cemaatin ödediği koyun vergisi miktarı, incelediğimiz cemaatlerin ortalamasına göre düşüktür. Cemaat senelik 75 akça koyun vergisi ödemiştir. Bu tutarın, toplam vergi geliri içerisindeki payı % 7'dir. Cemaatin iktisadi faaliyetlerinin temelini tarım oluşturmaktadır diyebiliriz³⁴¹.

---

³⁴⁰ TD 30, s. 7-8

³⁴¹ TD 30, s. 7-8.

Grafik II. 1, 30 numaralı defterde Emir Üzeyirli Cemaati Hasılı

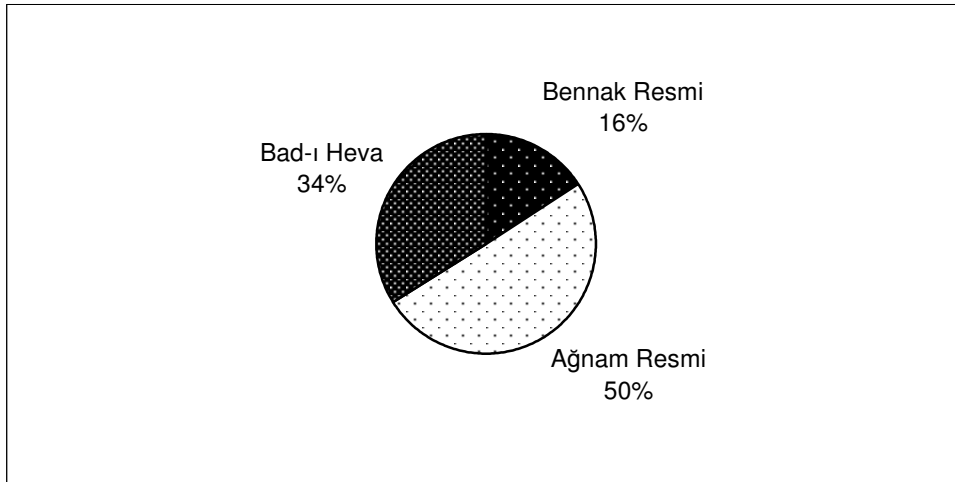
Çift Resmi	360
Nim Çift Resmi	135
Bennak Resmi	140
Ağnam Resmi	75
Bad-ı Heva	400
Toplam	1115

2. AYNAĞLU (İNAĞLU)

30 numaralı defterde Cemaat 28 haneden oluşmaktadır. 14 hane bennak kaydedilmiş diğer isimlerin altı boş bırakılmıştır. Cemaatin bu tarihteki kethüdası Resul veled-i Balcı'dır. Cemaat yalnızca koyunculukla uğraşmaktadır. Defterde cemaatin yalnızca koyun resmi verdiği, başka vergi vermediği ve koyunu olmayandan da 10 akça bennak vergisi alındığı kaydedilmiştir. Yukarıda bahsedilen 14 hane bennak da bu yolla kaydedilmiştir³⁴².

Cemaatin ödediği senelik vergi miktarı 883 akçadır. Ödenen bu meblağ içerisinde en önemli pay koyun resmi gelirlerindedir. Cemaat senelik 443 akça ağnam resmi ödemiştir. Toplam vergi gelirinin % 50'si ağnam resmi gelirlerinden oluşmaktadır. Bad-ı heva resmi olarak 300 akça ödenmiştir, bu tutarın toplam vergi geliri içerisindeki payı da % 34'dür. Cemaatte bennak kaydedilen 14 haneden toplam 140 akça bennak resmi alınmıştır. Toplam vergi gelirinin % 16'sını bennak resmi oluşturmaktadır³⁴³.

Grafik II. 2, 30 Numaralı Defterde Aynağlu Cemaati Hasılı

Bennak Resmi	140
Ağnam Resmi	443
Bad-ı Heva	300
Toplam	883

³⁴² TD 30, s. 8-9.

³⁴³ TD 30, s. 8-9.

3. ALİ FAHREDDİN YÖRÜKLERİ

Ali Fahreddin Yörükleri 30 numaralı defterde 4 bölükten oluşmaktadır. Cemaatin kethüdası Ma'lumlu Bölüğünden Hacı Hasan'dır. Cemaatin kollarından olan Yazır Bölüğü'nde toplam 76 isim yazılmıştır. Bu 76 kişinin 19 hanesi çift, 4 hanesi nim çift, 33 hanesi bennak olarak kaydedilmiştir. Ayrıca bölükte 2 muhassıl, 1 baba ve 2 de imam kaydedilmiştir. Bölükteki muaf kabul edilenlerin sayısı 5'tir. Bölükte kaydedilen 15 ismin altında herhangi bir kayıt yoktur. Sonunda bölüğün 71 neferden oluştuğu kaydedilmiştir. Çift, nim ve bennak kaydedilenlerle, boş bırakılanların toplamı 71 rakamını vermektedir. Bu boş bırakılan isimler muhtemelen yalnızca hayvancılıkla uğraşan ve ağnam resmi ödeyenler olmalıdır³⁴⁴.

Ma'lumlu Bölüğü'nde 93 nefer kaydedilmiştir. Çift arazi tasarruf eden hane sayısı 13'tür. Bölükte nim çift arazi işleyen hane bulunmamaktadır. Bölükte 35 hane bennak kaydedilmiştir. Mücerred kaydedilenlerin sayısı 5'tir. Ayrıca, 3'ü imam, 1'i sağır, 1'i pir-i fani, 1'i muhassıl ve 1'i de kethüda olmak üzere toplam 7 muaf bulunmaktadır. Bölükte 40 hane yalnızca hayvancılıkla uğraşmaktadır³⁴⁵.

Beğler Obası, cemaatin en kalabalık bölüğüdür. Bölükte 100 nefer kaydedilmiştir. Çift arazi tasarruf eden hane sayısı 17 ve nim çift arazi işleyen hane sayısı da 2'dir. Bölükte 42 hane bennak kaydedilmiştir. Mücerretlerin sayısı da 3'tür. Cemaatteki muaf sayısı 9 olup, bunun 3'ü tekke nişin, 2'si muhassıl ve 1'i de imamdır³⁴⁶.

Yukarıda bahsettiğimiz üç bölükten oluşan cemaatin toplam nefer sayısı 264'dür. Cemaatte toplam 49 hane çift, 6 hane nim çift ve 110 hane bennak kaydedilmiştir. Cemaatteki mücerred kaydedilenlerin sayısı 8'dir. Muaf kabul edilenlerin toplam sayısı 21'dir. Cemaatte muaf kabul edilenlerden 6'sı imam, 5'i

---

³⁴⁴ TD 30, s. 37.

³⁴⁵ TD 30, s. 35.

³⁴⁶ TD 30, s. 37.

muhassıl, 3'ü tekke nişin ve 1'i baba olmak üzere 15'i mesleki ve toplumsal statüleri açısından muaf tutulmuşken, 4'ü pir-i fani ve 2'si sağır olmak üzere 6 kişide sakatlığı nedeniyle muaf tutulmuşlardır. Cemaatte 91 hane, yalnızca hayvancılıkla uğraşmaktadır³⁴⁷. Cemaatin bu tarihteki kolları ile ilgili bilgi için tabloya bkz.

Tablo II. 1, 30 Numaralı Defterde Ali Fahrettin Cemaati Bölükleri Hane Sayıları

Bölük Adı	Çift	Nim	Bennak	Mücerred	Muhassıl	İmam	Tekke Nisin	Baba	Pir-i Fani	Sağır	Nefer	Sayfa
Yazır	19	4	33	-	-	2	-	1	-	-	71	33-34
Ma'lumlu	13	-	35	5	1	3	-	-	1	1	93	34-35
Beğler Obası ³⁴⁸	17	2	42	3	2	1	3	-	3	1	100	35-37
Toplam	49	6	110	8	3	6	3	1	4	2	264	-

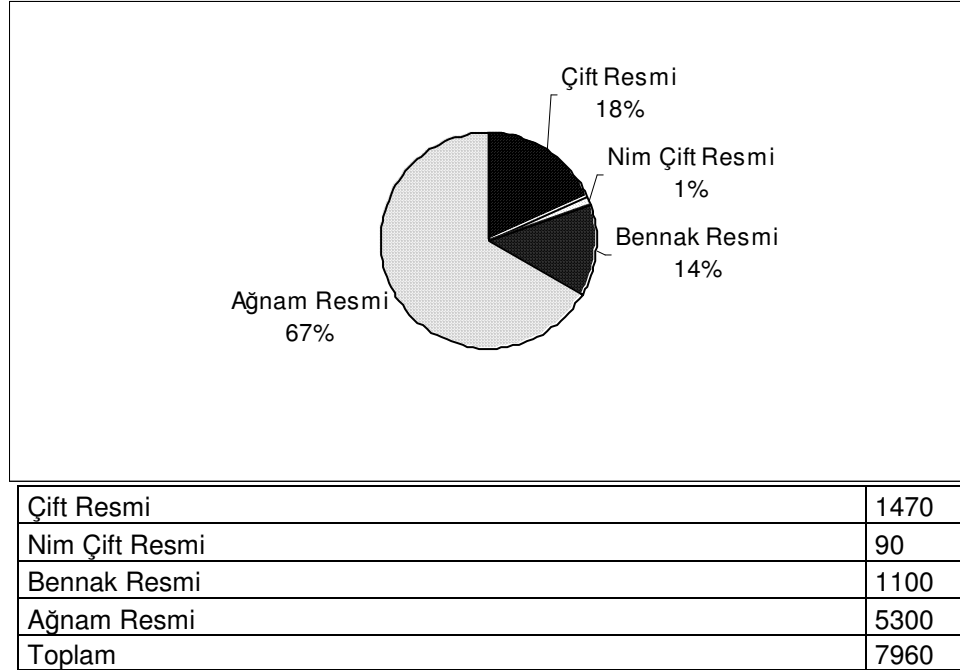
Ali Fahreddin Yörükleri'nin 30 numaralı defterde ki senelik vergi gelirleri toplamı 7960 akça tutmaktadır. Cemaatin iktisadi faaliyetlerinin temelini hayvancılık oluşturmaktadır. Cemaat senelik 5300 akça ağnam resmi ödemiştir. Bu tutar cemaatin senelik vergi miktarının % 67'sini oluşturmaktadır. Cemaatte tam ve yarım çift arazi işlendiği de görülmektedir. Cemaat çift resmi olarak 1470 akça ve nim çift resmi olarak da 90 akça vergi ödemiştir. Toplam vergi geliri içerisinde, çift resminin payı % 18 ve nim çift resminin payı da % 1'dir. Cemaatteki bennak kaydedilenler toplam 1100 akça vergi ödemişlerdir ki bu tutar toplam gelirin % 14'ünü oluşturmaktadır.

³⁴⁷ TD 30, s. 37

³⁴⁸ Bu bölükten Seydi veled-i Şeyh Ahmed, İlyas veled-i Başlar ve biraderi Evliya tekke nişin yazılmışlardır.

Grafik II. 3, 30 Numaralı Defterde Ali Fahrettin Cemaati Hasılı

107 numaralı defterde, cemaate tabi kaydedilen bölükler ayrı cemaatler olarak yazılmış, bu cemaatlerin Ali Fahreddin Yörükleri'nden oldukları belirtilmiştir. Cemaatler, Gölhisar Kazası'na tabi kaydedilmiştir. Yazır Cemaati'nin senelik vergi tutarı 3580 akça, Malumlu'nun 1909 akça ve Beğler Obası'nın da 1575 akça olarak kaydedilmiştir³⁴⁹.

1522 senesinde Ali Fahrettin Cemaati'ne tabi kaydedilen kollardan üçü Gölhisar Kazası Yörükleri içerisinde verilmiştir. Tabi kollardan Yazır ve Beğler Obası cemaat olarak kaydedilmiş ve Ali Fahrettin Cemaati'ne tabi oldukları belirtilmiştir. Malumlu ise Ali Fahrettin Cemaati'ne tabi bölük olarak kaydedilmiştir. Ali Fahrettin Cemaati'ne tabi kollardan olan Yazır Cemaati 95 nefer ve 78 haneden oluşmaktadır. Beğler Obası Cemaati de 88 nefer ve 70 hane olarak kaydedilmiştir. Malumlu Bölüğü ise 72 nefer ve 48 hane kaydedilmiştir. 30 numaralı defterle karşılaştırıldığında Yazır Cemaati'nin nefer sayısında artış varken Beğler Obası ve Malumlu Bölüğü'nün nefer sayısında azalma görülmektedir. Netice

³⁴⁹ BOA, TD 107, s. 204-207

itibarıyla 1522 senesinde Ali Fahrettin Yörükleri'nin nefer sayısında fazla bir değişiklik olmamıştır³⁵⁰.

Cemaate tabi kaydedilen kollardan Yazır Cemaati'nin, 1522 senesinde ödediği vergi toplamı 3580 akça olarak kaydedilmiştir. Bu tutarın 2774 akçası ağnam resmi, 36 akçası çift resmi, 324 akçası bennak resmi, 96 akçası mücerred resmi ve 350 akçası da bad-ı heva resmi tutarı olarak ödenmiştir³⁵¹. Cemaate tabi kaydedilen kollardan bir diğeri olan Malumlu Bölüğü de toplam 1959 akça vergi ödemiştir. Bu tutarın 1268 akçası ağnam resmi geliri olarak, 348 akçası bennak resmi tutarı olarak, 138 akçası mücerred resmi tutarı olarak ve 205 akçası da bad-ı heva resmi tutarı olarak ödenmiştir. Malumlu Bölüğü'nde çift resmi ödenmediği görülmektedir³⁵². Beğler Obası Cemaati ise senelik 2951 akça vergi ödemiş olup, bu tutarın 3073 akçası ağnam resmi tutarı, 60 akçası çift resmi tutarı, 420 akçası bennak resmi, 48 akçası mücerred resmi tutarı ve 350 akçası da bad-ı heva resmi tutarından oluşmaktadır³⁵³.

1522 senesinde cemaate tabi kollarin ödediği vergilerin toplamı 9490 akça tutmaktadır. Bu tutarın % 42'si Yazır Cemaati tarafından, % 35'i Beğler Obası Cemaati tarafından ve % 23'de Malumlu Bölüğü tarafından ödenmiştir. Cemaate tabi kaydedilen kollardan toplam 7115 akça ağnam resmi alındığı görülmektedir. Toplamda cemaatin 14230 adetlik bir sürüye sahip olduğu söylenebilir. Cemaatin ödediği vergi miktarının % 74'ünü ağnam resmi tutarının oluşturduğu görülmektedir. Grafikte de görüldüğü üzere ağnam resmi, ödenen vergi miktarları içerisinde en büyük paya sahiptir. Cemaat çift resmi tutarı olarak 96 akça, bennak resmi tutarı olarak 1092 akça, mücerred resmi olarak 282 akça ve bad-ı heva resmi olarak da 905 akça vergi ödemiştir.

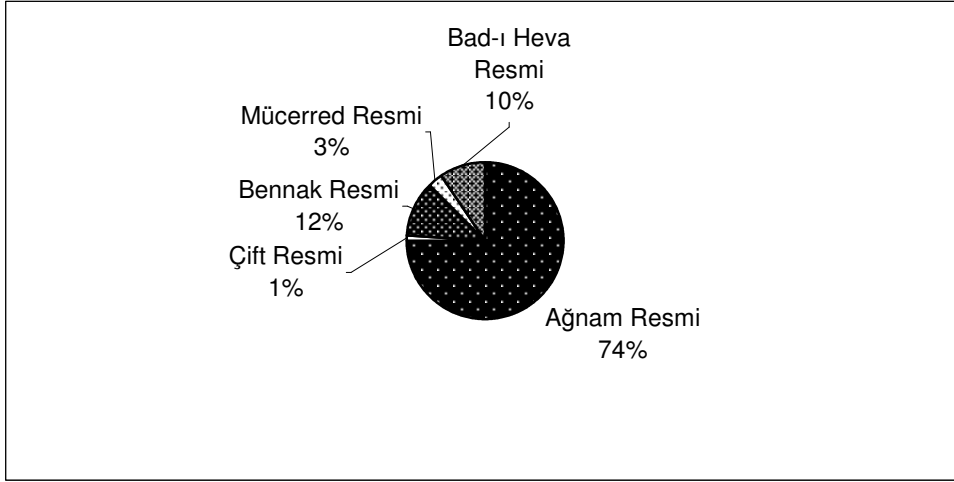
³⁵⁰ TD 121, s. 118-121.

³⁵¹ TD 121, s. 119.

³⁵² TD 121, s. 120.

³⁵³ TD 121, s. 121.

Grafik II. 4, 1522 senesi Ali Fahrettin Cemaati Hasılı

Ağnam Resmi	7115
Çift Resmi	96
Bennak Resmi	1092
Mücerred Resmi	282
Bad-ı Heva Resmi	905
Toplam	2894

4. KARA MAHMUD

İrle Kazası'na tabi kaydedilen Kara Mahmud Cemaati, 30 numaralı defterde 119 nefer olarak kaydedilmiştir. Cemaatin kethüdası Gök Ahmed veled-i Hamza'dır. Cemaatte 10 hane çift, 58 hane de bennak kaydedilmiştir. mücerred kaydedilenlerin sayısı da 4'dür. Kara Mahmud Cemaati'nde 1'i pir-i fani, 1'i kethüda ve 1'i de imam olmak üzere 3 muaf kaydedilmiştir. Cemaatte imamlık yapan Yakup Fakı'nın aslen Alagöz Cemaati'nden olduğu ve Kara Mahmud Cemaati'ne gelip imamlık yaptığı, kayıtlardan anlaşılmaktadır. Cemaatte 45 hane, yalnızca hayvancılıkla uğraşmaktadır³⁵⁴.

Cemaatin ödediği senelik vergi miktarı olarak, 2576 akça kaydedilmiştir. Bu tutarı 776 akçası çift ve bennak resmi olarak kaydedilmiştir. Lakin burada bir problem ortaya çıkmaktadır. Çift kaydedilenlerden 30 akça, bennak kaydedilenlerden de 10 akça vergi alındığında yukarıda bahsetmiştik, cemaatte 10 hane çift ve 58 hane de bennak kaydedilmiştir. Bu durumda cemaatten 880 akça çift ve bennak vergisi alınması gerekmektedir. Çift ve bennak resmi gelirindeki noksanlıkla ilgili herhangi bir bilgi bulunamadı. Cemaatten koyun vergisi olarak da 1800 akça vergi alınmıştır. Bu tutar cemaatin senelik vergi gelirinin % 70'ini oluşturmaktadır. Buradan hareketle cemaatin gelirleri içerisinde en önemli yeri, hayvancılığın tuttuğunu söyleyebiliriz³⁵⁵.

1522 senesinde Kara Mahmud Cemaati'nin nefer sayısı 66 ve hane sayısı da 33 olmuştur. Cemaatte 4 sipahizade kaydedilmiştir. Cemaatin ödediği senelik vergiler toplamı 2083 akçadır. Bu tutar bennak ve mücerred resmi ile ağnam, ağıl ve bad-ı heva resmi tutarlarından oluşmaktadır. Ağnam resmi olarak, 2744 adetlik küçükbaş hayvan için ödenen 1372 akçalık tutar, toplam vergi miktarının % 66'sını oluşturmaktadır³⁵⁶. Bennak resmi tutarı da toplam vergi miktarının % 14'ünü

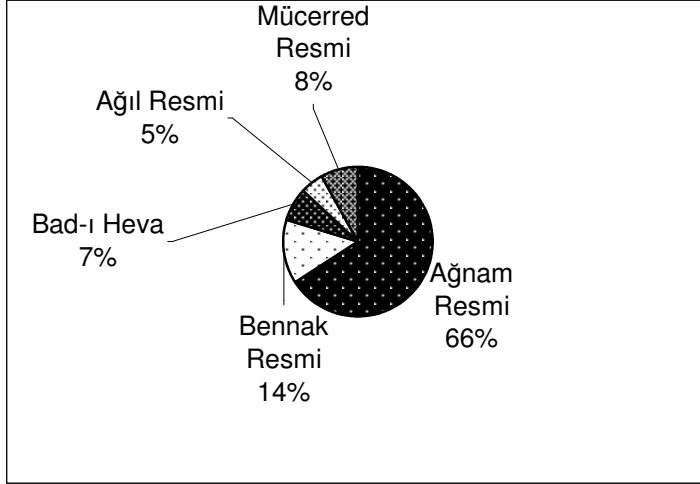
³⁵⁴ TD 30, s. 39.

³⁵⁵ TD 30, s. 39.

³⁵⁶ TD 121, s. 158.

oluşturmaktadır. Cemaatin iktisadi faaliyetlerinin temelini hayvancılık oluşturmaktadır. Cemaatte tarım arazisi işlenmediği görülmektedir. Cemaatin ödediği vergiler ve oranları ile ilgili bilgi için grafiğe bakınız.

Grafik II. 5 Kara Mahmud Cemaati Hasılı

Ağnam Resmi	1372
Bennak Resmi	288
Bad-ı Heva	150
Ağıl Resmi	104
Mücerred Resmi	168
Toplam	2083

5. BARIŞLU

Barişlu Cemaati 30 numaralı defterde 60 nefer olarak kaydedilmiştir. Cemaatte 3 hane çift arazi tasarruf etmiştir. Bennak kaydedilenlerin sayısı 34'dür. Cemaatte 4'de mücerred kaydedilmiştir. Barişlu Cemaati'nde İlyas Fakı, emekli sipahi olarak kaydedilmiştir. Oğulları Süleyman, Abdi ve Hamza ile Süleyman'dan olma torunu Ali için sipahi nesli ibaresi not düşülmüştür. Hamza aynı zamanda muhassıl kaydedilmiştir. Ayrıca cemaatten Bali ved-i Bariş ile kardeşi Mehmed'de sipahi neslindedir. Sipahi olan babaları Bariş olmalıdır. 30 numaralı defterdeki kayıtlarda babalarının adına rastlayamamaktayız. Muhtemelen o tarihte yaşamamaktadır. Cemaatin adının da buradan gelmesi muhtemeldir. Bunların haricinde 2 imam 3 pir-i fani ve 1 de sağır muaf kaydedilmiştir. Cemaatte kaydedilen 19 ismin altında çift, bennak veya muaf olduğuyla ilgili herhangi bir kayıt bulunmamaktadır³⁵⁷.

Cemaatten senelik 1490 akça vergi alınmıştır. Bu tutarın 1046 akçası ağnam vergisi gelirlerinden oluşmaktadır. Ağnam vergisinin, toplam vergi gelirinin % 70'ini oluşturduğunu görüyoruz. Cemaatin iktisadi faaliyetlerinin temelini hayvancılığın oluşturduğunu söyleyebiliriz. Cemaatte tarım arazisi işleyen yalnızca 3 hane bulunmaktadır. Cemaatin vergi gelirlerinin % 30'unu çift ve bennak resmi gelirleri oluşturmaktadır. Ödenen bennak ve çift resmi tutarı 444 akça olarak kaydedilmiştir. Cemaat yalnızca ağnam resmi ile çift ve bennak resmi ödemiştir³⁵⁸.

1522 senesinde Barişlu Cemaati, Karaağaç Gölhisarı Kazası'nın nahiyesine tabi kaydedilmiştir. Cemaat Bariş veled-i İlyas'a tımar olarak verilmiştir. Bu tarihte cemaatte 153 nefer ve 58 hane kaydedilmiştir. Cemaatte sipahi ve sipahi zade kaydedilenlerin sayısı 38'dir³⁵⁹.

---

³⁵⁷ TD 30, s. 40.

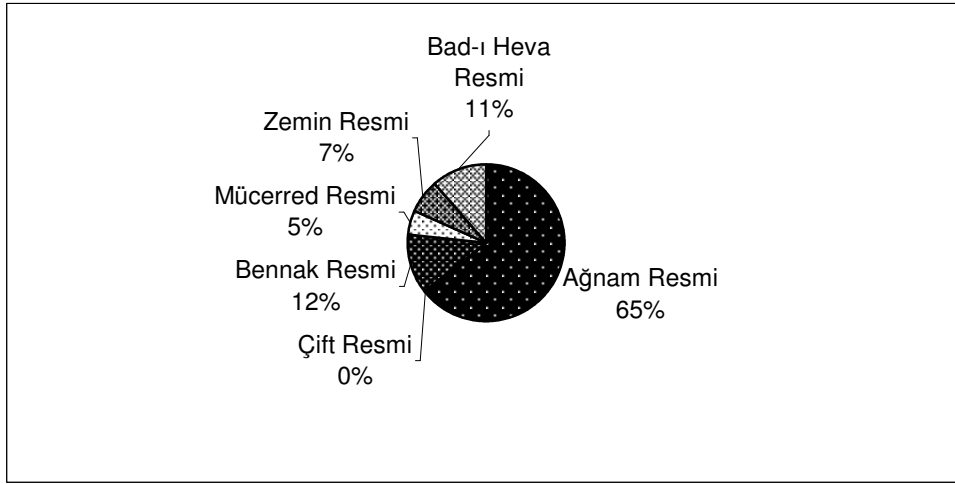
³⁵⁸ TD 30, s. 40.

³⁵⁹ TD 121, s. 51.

Cemaatin 1522 senesinde ödediği vergi toplam 2894 akça kaydedilmiştir. Cemaatin ödediği vergiler içerisinde en büyük payı ağnam resmi tutarı oluşturmaktadır. Netice itibarıyla cemaatin iktisadi faaliyetlerinin temelini hayvancılık oluşturmaktadır. Grafikte görüldüğü üzere toplam vergi miktarının % 65'ini ağnam resmi tutarı oluşturmaktadır. Cemaatin ödediği vergiler içerisinde hayvancılıktan sonraki en fazla yekunu bennak resmi tutarı oluşturmaktadır. Bennak resmi tutarı olarak 398 akça ödenmiştir ve toplam vergi miktarının % 12'sini oluşturmaktadır. Cemaatten çift resmi olarak yalnızca 12 akça alınmıştır³⁶⁰.

1530 senesinde Barışlı Cemaati Yavice Kazası'na tabi kaydedilmiştir. Cemaat 153 neferden oluşmaktadır. Cemaatteki hane sayısı 55'dir. Mücerred kaydedilenlerin sayısı da 56'dır. Bunların haricinde cemaatte 1 imam, 1 muhassıl, 2 zaviye şeyhi ve 38 sipahi ve sipahizade bulunmaktadır. Cemaatin ödediği senelik vergi miktarı 2894 akça tutmaktadır³⁶¹.

Grafik II. 6, 1522 Senesi Barışlı Cemaati Hasılı

Ağnam Resmi	1856
Çift Resmi	12
Bennak Resmi	348
Mücerred Resmi	150
Zemin Resmi	200
Bad-ı Heva Resmi	328
Toplam	2894

³⁶⁰ TD 121, s. 51.

³⁶¹ TD 438, s. 281.

6. TIRKEMİŞ YÖRÜKLERİ

30 numaralı defterde Tirkemiş Yörükleri 13 bölükten oluşmaktadır. Tirkemiş kelimesi şahıslar tarafından da ad olarak kullanılmıştır. Defenni Bölüğü'nden Yayar Ali'nin cemaatin kethüdası olduğu kaydedilmiştir. Aynı bölükten Hüseyin veled-i Yusuf ile kardeşleri Mustafa, Musa ve Mehmed eski sipahi oğulları olarak kaydedilmiştir. 30 numaralı defterde, cemaatteki çift kaydedilen hane sayısının toplamı olarak 112, bennak kaydedilenlerin toplamı olarak da 280 hane kaydedilmiştir. Bölüklerin sonunda verilen hane yekunları ile karşılaştırıldığında bu rakamlar biraz fazla görülmektedir. Cemaate tabi 13 bölüğün çift haneleri toplandığında 85 hane olduğu görülmektedir. Bennak kaydedilen hane sayısı 143'dür. Cemaatte 58'de mücerred bulunmaktadır. Bunların haricinde 34'de muaf kaydedilmiştir. Muaf kaydedilenlerin 5'i sipahizade, 10'u muhassıl, 9'u imam, 4'ü pir, 1'i Babaî, 1'i tekke nişin, 1'i kethüda ve 2'si sağır, 2'si de pir-i fanidir. Cemaatte çift ya da bennak kaydedilmemiş, yalnızca ağnam vergisi ödeyenlerin sayısı da 244'dür³⁶². (Cemaatin hane sayıları ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Tablo II. 2.)

Cemaatin ödediği senelik vergi miktarı 21898 akça olarak kaydedilmiştir. Bu tutarın 3840 akçasının çift ve bennak resmi geliri olduğu kaydedilmiştir. Defterde cemaatin hane yekunu verilirken çift sayısı 112 ve bennak sayısının da 280 olarak verildiğini söylemiştik. Defterde çift kaydedilenlerden 30 akça ve bennak kaydedilenlerden 10 akça vergi alındığı belirtilmişti. Dolayısıyla defterde verilen hane sayıları ile alınan vergi miktarı da birbirini tutmamaktadır. Bu hesaba göre cemaatten alınan çift ve bennak resmi tutarı 6160 akça olmalıydı. Ağnam vergisi olarak da cemaat, 18058 akça vergi ödemiştir. Bu tutar toplam vergi gelirinin % 82'sini oluşturmaktadır³⁶³.

---

³⁶² TD 30, s. 64.

³⁶³ TD 30, s. 64.

Tablo II. 2, 30 Numaralı Defterde Tirkemiş Cemaati

Bölük Adı	Çift	Bennak	Mücerred	Sipahizad	Muhassıl	İmam	Pir	Babaî	A'ma	Tekke Nişin	Sağır	Nefer	Sayfa
Defenni	14	13	2	4	4	1	-	-		-	-	34	55-56
Azablıyan	13	15	2	-	-	-	-	-		-	-	37	56
Karamanlu	17	24	5	1	-	1	1	1		-	-	60	56-57
Dedelü	4	12	-	-	-	-	1	-	1	-	-	23	57-58
Pnarbaşı	11	5	1	-	1	-	-	-	-	-	-	23	58
Öyüklü	2	5	2	-	-	-	-	-	-	-	-	10	58
Yavlak	5	14	2	-	1	-	-	-	-	1	-	24	58-59
Ahirlü	8	3	3	-	2	1	1	-	-	-	-	22	59
Alakıl	9	9	5	-	-	1	-	-	-	-	-	26	59-60
Tonbadin	-	22	8	-	2	2	-	-	-	-	-	81	60-61
Ağalan	2	3	10	-	-	1	1	-	1	-	1	81	61-62
Kara Turbeğ	-	10	4	-	-	1	-	-	-	-	1	52	62-63
Işıklar	-	8	14	-	-	1	-	-	-	-	-	72	63-64
Toplam	85	143	58	5	10	9	4	1	2	1	2	545	-

Cemaat 1522 senesinde Gölhisar Kazası'na tabi kaydedilmiştir. Cemaatin 1522'de nefer sayısı 1168'e, hane sayısı da 759'a çıkmıştır. Cemaate tabi kaydedilen kollardan Defenni cemaat olarak kaydedilmişken diğer kollar bölük olarak yazılmıştır. Cemaatin kollarının ödediği vergilerle hane ve nefer sayıları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

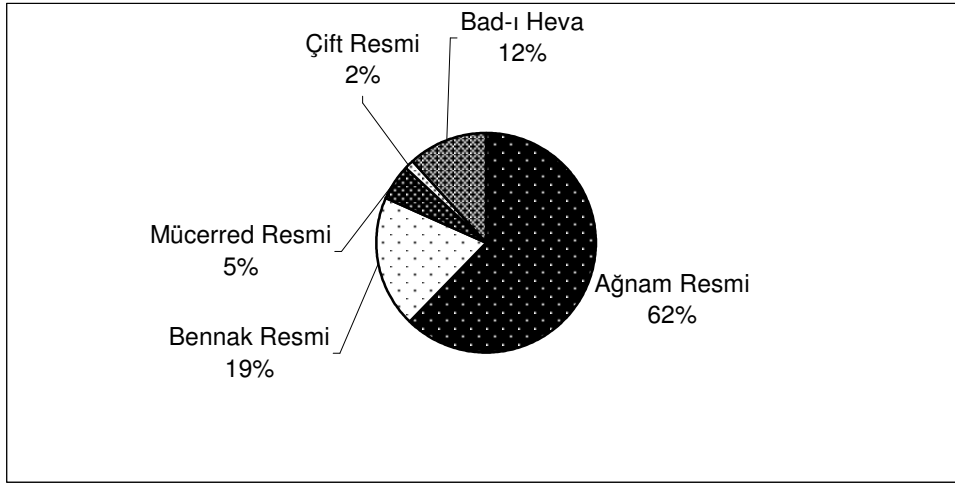
Tablo II. 3, 1532 Senesi Tirkemiş Cemaati Hane ve Hasıarı

Bölük Adı	Nefer	Hane	Ağna Resmi	Bennak Resmi	Mücerred Resmi	Çift Resmi	Bad-ı Heva	Yekun
Ağalan	155	116	969	588	168	-	299	2026
Ahad	39	26	1048	216	54	12	70	1400
Alakır	49	28	702	192	84	72	156	1206

Defenni	159	57	1690	288	92	48	252	2378
Demir Bey	30	22	148	228	42	-	80	498
Develü	32	23	988	144	48	-	82	1262
Işıklar	112	82	694	444	156	-	268	1562
İmance	82	50	1752	372	78	72	190	2464
Kamra	71	56	2163	396	96	48	280	2983
Karamanlu	72	43	944	288	54	36	200	1522
Kılcan	40	22	1144	142	36	12	100	1434
Ovacık	58	32	454	276	120	60	150	1060
Öyüklü	18	7	52	84	12	-	70	218
Pnarbaşı	36	27	512	264	54	-	100	930
Tonbadın	98	82	388	374	72	-	280	1114
Turbeğ	72	53	808	204	102	-	174	1288
Yavlak	45	33	931	264	42	12	120	1369
Toplam	1168	759	15387	4764	1310	372	2881	24714

Tirkemiş Cemaati'nin 1522 senesinde ödediği vergilerin toplamı 24714 akça tutmaktadır. Bu tutar ağnam resmi, bennak, mücerred, çift resmi ve bad-ı heva resmi tutarından oluşmaktadır. Bu vergi kalemleri içerisinde en büyük pay % 62 ile ağnam resmine aittir. Cemaatin iktisadi faaliyetlerinin temelini hayvancılık oluşturmaktadır. Cemaatin bu tarihte sahip olduğu sürülerinde 30774 adet küçükbaş hayvan olduğu söylenebilir. Cemaatin ödediği vergiler içerisinde bad-ı heva ve bennak resmi de önemli bir pay tutmaktadır. Cemaatin ödediği vergiler ve bu vergilerin toplam vergi geliri içerisindeki payları grafikte gösterilmiştir.

Grafik II. 7, 1532 Senesi Tirkemiş Cemaati Hasılları

Ağnam Resmi	15387
Bennak Resmi	4764
Mücerred Resmi	1310
Çift Resmi	372
Bad-ı Heva	2881
Toplam	24714

1532 senesinde cemaatin bir kolu Gönan Kazası'na, diğer kolları ise Gölhisar Kazası'na tabi kaydedilmiştir. 30 numaralı defterde cemaate tabi kaydedilen bölüklerde Kara Turbeğ, Ahirlü, Yavlak, Öyüklü, Dedelü, Azablıyan ve Defenni adına, 1532 senesinde rastlayamıyoruz. Bunların yerine Demir Bey, Bolak, Acar, Ovacık ve Tirkemiş adlı Bölükler görülmektedir. 1532 senesinde cemaatin ödediği toplam vergi miktarı 22963 akçadır³⁶⁴.

³⁶⁴ TD 121, s. 153.

Tablo II. 4, 107 Numaralı Defterde Tirkemiş Cemaati Hasılı

CEMAATİN ADI	HASIL	TABI	SAYFA
Tirkemiş	153	Gönan	153
Tirkemiş	2378	Göhlisar	204
İmance	2464	Göhlisar	204
Karamanlu	1522	Göhlisar	204
Tirkemiş	2973	Göhlisar	205
Tirkemiş	218	Göhlisar	208
Demir Bek	498	Göhlisar	208
Bolak	1369	Göhlisar	215
Acar	1400	Göhlisar	215
Ovacık	1060	Göhlisar	215
Ak Alan	2026	Göhlisar	226
Işıklar	1563	Göhlisar	226
Tonbadilü	1914	Göhlisar	226
Tur Bek	1288	Göhlisar	226
Alakir	1207	Göhlisar	226
Pınar Başı	930	Göhlisar	226

1572 senesinde cemaatin adı Dirkemiş şeklinde yazılmıştır. Dirkemiş Cemaati ve tabi kaydedilen bölüklerle cemaatler Göhlisar Kazası'na tabi kaydedilmiştir. Dirkemiş Cemaati 1572 senesinde 1847 neferden oluşmaktadır. 1572 senesinde cemaate tabi olarak 16 bölük kaydedilmiştir. Dirkemiş Cemaati'nin ödediği toplam vergi miktarı da 3601 akça olarak hesaplanmıştır³⁶⁵.

---

³⁶⁵ TD 51, s. 286a.

Tablo II. 4, 107 Numaralı Defterde Tirkemiş Cemaati Nefer ve Hasılı

Cemaatin Adı	Nefer	Hasıl
Ağalan	455	8314
Alakır	86	1541
Dedelü	61	1620
Defenni	140	2820
Demir Bek	44	1048
İmançe	62	2006
Kara Işıklar	121	2074
Karamanlu	168	2390
Kemer	111	2280
Kılcan	84	2040
Kılcanlu	43	2350
Ovacık	126	2126
Öderlü	30	1214
Pınarbaşı	49	1240
Tonbadin	214	3134
Yavlak	53	1704
Toplam	1847	36901

7. FİRUZÖYÜĞÜ

30 numaralı defterde Firuzöyüğü Cemaati'nin kethüdası Mustafa veled-i Karaca Ali'dir. Cemaatte 19 çift ve 28 hane de bennak kaydedilmiştir. Cemaatteki mücerred kaydedilenlerin sayısı 6'dır. Ali Fakı veled-i İsmail Bey ve İbrahim Fakı cemaatin imamlığını yapmaktadır. Nebi veled-i Halis ve İsmail veled-i Hızır pir olarak kaydedilmişlerdir. Hamza veled-i Halil de muhassıl olarak kaydedilmiştir³⁶⁶.

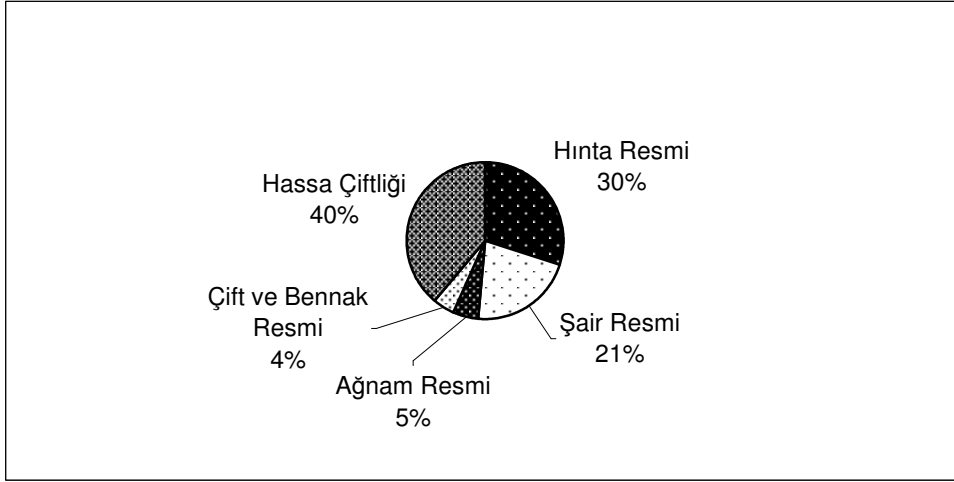
Cemaatin senelik 12869 akça vergi ödediği görülmektedir. Bu tutarın 564 akçası çift ve bennak resmi gelirlerinden oluşmaktadır. Cemaatteki çift hanelerden 15 akça ve bennak kaydedilen hanelerden de 10'ar akça vergi alınmış olmalıdır. Çift ve bennak resmi gelirleri, toplam vergi tutarının % 4'ünü oluşturmaktadır. Cemaatin 3 hassa çiftliğini ortak ektiği kaydedilmiştir. Buradan gelen vergi geliri 5000 akçadır ki toplam vergi gelirinin % 40'ını oluşturmaktadır. Cemaatin iktisadi faaliyetlerinin aslını tarım oluşturmaktadır. Hınta resmi olarak 3850 akça vergi alınmıştır ki bu tutarın toplam vergi geliri içerisindeki payı % 30'dur. Şair resmi olarak da 2755 akça alınmış olup toplam vergi gelinin % 21'i şair resmi gelirinden oluşmaktadır. Cemaatten 700 akça koyu vergisi alınmıştır. Ağnam resminin toplam vergi geliri içerisindeki payı % 5'tir. İncelenen cemaatlerin genelinde hayvancılık iktisadi hayatın temelini oluştururken bu cemaatte tarım daha öncelikli görülmektedir³⁶⁷.

---

³⁶⁶ TD 30, s. 65.

³⁶⁷ TD 30, s. 65.

Grafik II. 4, 30 Numaralı Defterde Firuzöyüğü Cemaati Hasılı

Hinta Resmi	3850
Şair Resmi	2755
Ağnam Resmi	700
Çift ve Bennak Resmi	564
Hassa Çiftliği	5000
Toplam	12869

8. BEKTİMUR

Bektimur, incelediğimiz cemaatlerdeki şahıslar tarafından ad olarak sıkça kullanılmaktadır. Bektimur Cemaati 30 numaralı defterde toplam 52 nefer olarak kaydedilmiştir. Cemaatte çift arazi işleyen hane sayısı 2'dir, 36 hanede bennak kaydedilmiştir. Cemaatte 2 kişi muaf kabul edilmiştir bunlardan 1'i imamdır diğeri de a'ma olduğu için muaf sayılmıştır. Defterde iki kişide mücerred olarak kaydedilmiştir. 12 hane ise yalnızca ağnam resmi ödemişlerdir.

Cemaatin 1092 akçası ağnam vergisi ve 458 akçası da bennak resmi olmak üzere toplam 1550 akça vergi ödediği görülmektedir. Toplam vergi gelirinin % 30'unu çift ve bennak resmi toplamı oluşturmaktayken, % 70'ini de ağnam resmi geliri oluşturmaktadır. Cemaatin asıl uğraşısının hayvancılık olduğu açıktır³⁶⁸.

1522 senesinde Bektimur Cemaati'ni Eğirdir Kazası'na tabi mirliwa hassı olarak görmekteyiz. Bu tarihte cemaatin nefer sayısında fazla bir değişiklik olmadığı görülmektedir. Cemaatin bu tarihteki nefer sayısı 54 olarak kaydedilmiştir. Cemaatte bir muhassıl ve 17 mücerred kaydedilmiştir. Diğer 36 nefer ise bennak hane olarak kaydedilmiştir. Cemaatin senelik 2004 akça vergi ödediği görülmektedir. Bu tutarın 1390 akçası ağnam resmi, 312 akçası bennak hakkı, 102 akçası mücerred resmi ve 200 akçası da bad-ı heva resmi tutarı olarak kaydedilmiştir³⁶⁹.

---

³⁶⁸ TD 30, s. 170.

³⁶⁹ TD 121, s. 568.

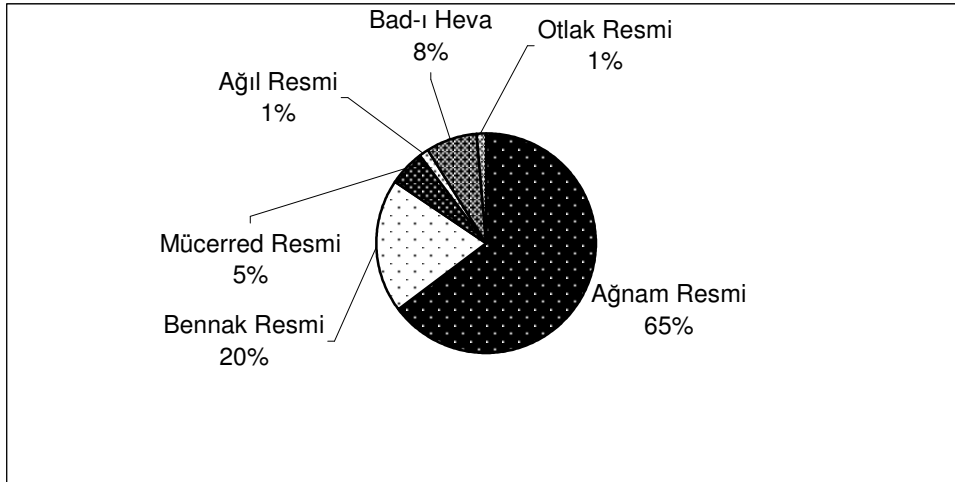

9. NAMRAŞ

1522 senesinde Namraş Cemaati'nin Eğirdir Kazası'nda padişah hassı olarak kaydedildiği görülmektedir. Cemaat bu tarihte 90 neferden oluşmaktadır. Cemaatte 3 sipahizade, 2 muhassıl ve 1 pir-i fani ile 24 mücerred kaydedilmiştir. Diğer 60 nefer ise hane olarak yazılmıştır. Bu hanelerin tamamı bennak kaydedilmiştir.

Cemaatin 1522 senesinde toplam 2862 akça vergi ödediği görülmektedir. Cemaatte tarımla uğraşmadığı vergi kalemlerinden anlaşılmaktadır. Cemaat ağnam, ağıl, otlak ve bad-ı heva resmi ile bennak ve mücerred resmi ödemiştir. Namraş Cemaati'nin bu tarihte 3540 adet küçükbaş hayvan için 1770 akça ağnam resmi ödediği görülmektedir. Yine bu sürüler için 65 akça otlak resmi ve 35 akça da ağıl resmi ödenmiştir³⁷⁰. Cemaatin ödediği vergiler ve oranları aşağıdaki grafikte verilmiştir.

Grafik II. 8 1522 Senesi Namraş Cemaati Hasılı

Ağnam Resmi	1770
Bennak Resmi	540
Mücerred Resmi	144
Ağıl Resmi	35
Bad-ı Heva	209
Otlak Resmi	35
Toplam	2862

³⁷⁰ TD 121, s. 514.

Namraş Cemaati 1532 tarihinde Eğirdir Kazası'na tabi kaydedilmiştir. Cemaatte 70 nefer kaydedilmiş olup bunun 58'i hane kaydedilmiştir. Cemaatte 8 bac yazılmıştır. Mehmed veled-i Yusuf'ta bac kaydedilmiş olup, defterde o ve üç oğlu ile ilgili "*kadim'ül-eyyamdan bu cemaatten olup, rüsumun bu cemaat ile vire geldiği sebepten bu cemaatle kayd olundu*"³⁷¹ notu düşülmüştür. Burada bahsedilen kişilerin cemaatten ayrı yerde oturdukları ancak bu cemaatten oldukları için birlikte kaydolundukları anlaşılmaktadır. Cemaatte Turgut veled-i Mehmed'in zaviyede şeyh olduğu kaydedilmiştir.

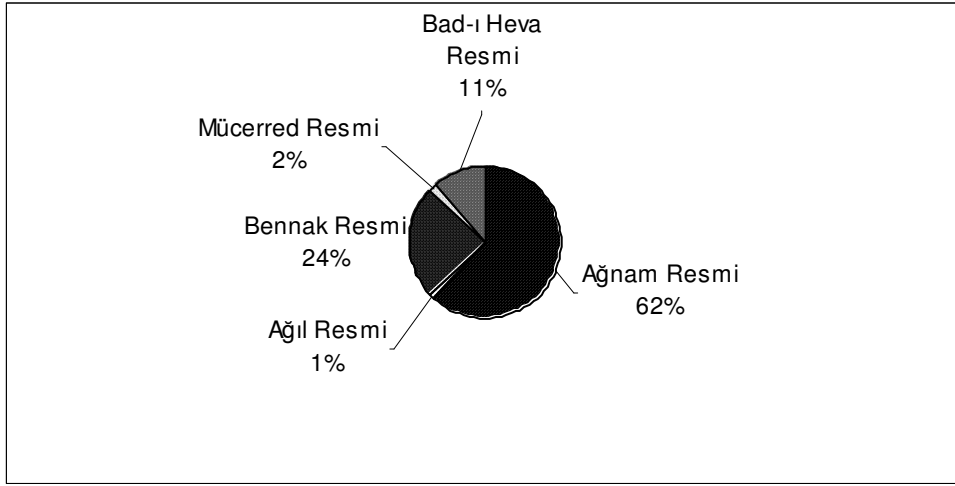
1532 senesinde, Namraş Cemaati'nden senelik 2534 akça vergi alınmıştır. Bu vergi geliri, ağnam resmi, bennak ve mücerred resmi ile ağıl ve bad-ı heva resminden oluşmaktadır. Cemaatlerde karşılaştığımız kefare resmini, burada görememekteyiz, cemaatte arıcılık yapılmamaktadır. Cemaat, koyun vergisi olarak 1570 akça ödemiştir. İki koyuna bir akça vergi ödendiği düşünülürse cemaatteki koyun sayısı yaklaşık 3140 adet olarak hesaplanmaktadır. Cemaat, ağıl vergisi olarak 25 akça vergi ödemiştir. Koyun vergisi cemaatten alınan vergiler toplamı içerisinde % 61'lik paya sahiptir. Buradan hareketle cemaatin iktisadi faaliyetlerinin temelini hayvancılık oluşturmaktadır diyebiliriz. Ağıl vergisi tutarı da toplam vergi gelirinin % 1'ini oluşturmaktadır. Cemaatte alınan bennak vergisi tutarı 600 akça olarak kaydedilmiştir. Bennak resminin, toplam vergi geliri içerisindeki payı % 24'dür. Mücerred resmi olarak da 54 akça vergi alındığı görülmektedir. Bu tutar toplam vergi gelirinin % 2'sini oluşturmaktadır. Bad-ı heva resmi olarak 285 akça vergi alınmış olup, toplam vergi gelirinin % 11'i buradan gelen vergilerden oluşmaktadır³⁷².

---

³⁷¹ TD 176, s. 225.

³⁷² TD 176, s. 225.

Grafik II. 9, 1532 Senesi Namraş Cemaati Hasılı

Ağnam Resmi	1570
Ağıl Resmi	25
Bennak Resmi	600
Mücerred Resmi	54
Bad-ı Heva Resmi	285
Toplam	2534

994 numaralı defterde de Namraş Cemaati Eğirdir Kazası'na tabi kaydedilmiştir. Bu defterde ise mirliwa hassı olarak yazılmıştır. Namraş Cemaati bu defterde 71 neferden oluşmaktadır. Bu neferlerden 15 hanesi bennak, 49 hanesi Yörük, 2'si kadimi, 1 mücerred, 1 pir-i fani ve 3 de muhassıl kaydedilmiştir. Cemaatin bu defterde kaydedilen senelik ödediği vergi toplamı 2350 akçadır. Bu tutarın 180 akçası bennak, 1780 akçası ağnam resmi, 350 akçası bad-ı heva resmi, 60 akçası ağıl ve 80 akçası da otlak resmi tutarı olarak ödenmiştir³⁷³.

³⁷³ BOA, TD 994, s. 201.

10. CELEPKEŞ, KÖPEKLER VE KUMDANLU

Celepkeş bilindiği üzere koyun toplayanlara verilen addır. 1532 senesinde bu üç cemaat birlikte kaydedilmiştir. Defterde bu üç cemaatin birlikte yürüdüğü kaydedilmiştir. Karaağaç yolunun altı ki Hoyran'dan Konya'ya giden yolun sol tarafına Celepkeş halkının konduğu ve Köpekler Cemaati'nin onların sınırına konduğu, Kumdanlu Cemaati'nin de Sulu Çayır mevkiine konduğu kaydedilmiştir. Burada bulunan Akça Pınar'dan davarlarını sulamayıp kendilerinin ortak kullandıkları belirtilmiştir. Yukarıda sayılan hususlarda anlaşmaları ve birbirlerinin olan yerlere müdahale etmeyecekleri hususunda Anadolu Beylerbeyi Kasım Paşa huzurunda söz vermişlerdir. Bu akde Kumdanlu Cemaati'nden Yeğen Bey, Köpekler Cemaati'nden Yusuf Fakı oğlu Hızır ve Çelepkeş halkından Hamza oğlu Bali katılmışlardır³⁷⁴. 1522 senesinde de yukarıda anlatılan olaylardan bahsedilmiştir. Fakat Kumdanlu Cemaati ayrı verilmiştir. 5 Eylül 1573 tarihli bir mühimme kaydında, Kumdanlu Cemaati'nin göçler esnasında çevre köylerin ekili arazilerine zarar verdiği ve bu zararın önüne geçilmesinin kadılarından istendiğini görüyoruz³⁷⁵.

1522 senesinde Kumdanlu Cemaati 778 neferden oluşmaktadır. Bu neferlerden 616'sı hane olarak kaydedilmiştir. Cemaatte çift ve nim çift olarak kaydedilen haneler olmakla birlikte çoğunluğu bennak kaydedilmiştir. Cemaat bu tarihte toplam 24238 akça vergi ödemiştir. Bu tutar ağnam resmi, ağıl ve otlak resmi, çift, bennak ve mücerred resmi ile bad-ı heva resmi tutarından oluşmaktadır. Cemaat ağnam resmi tutarı olarak 12350 akça vergi ödemiştir. Buradan hareketle cemaatin sahip olduğu küçükbaş hayvan sayısı 24700 adet olarak tespit edilebilir. Bahsedilen hayvanlar için 300 akça ağıl resmi ve Sulu Çayır Otlığı için 1150 akça otlak resmi verilmiştir³⁷⁶. Cemaatin ödediği vergiler ve oranları için aşağıdaki grafiğe bkz.

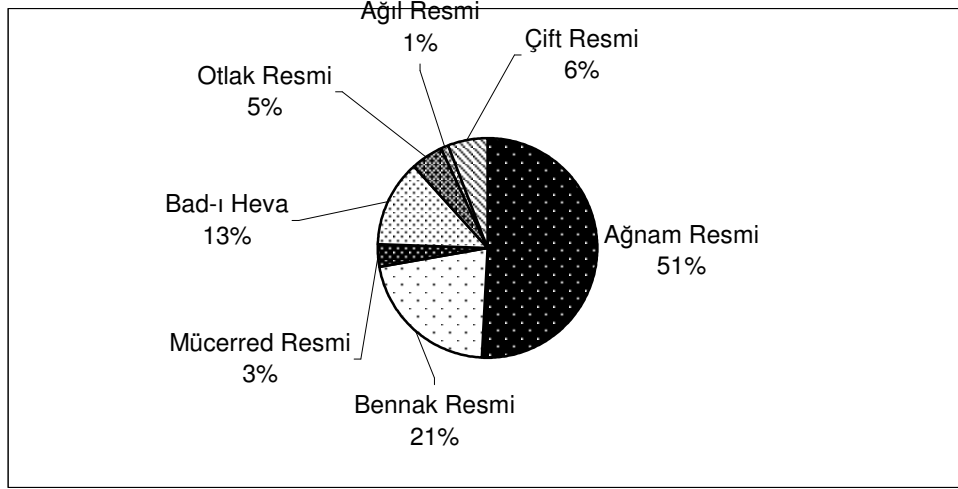
---

³⁷⁴ TD 176, s. 271.

³⁷⁵ BOA, MD 23, s. 82/166.

³⁷⁶ TD 121, s. 561.

Grafik II. 10, 1522 Senesi Kumadanlı Cemaati Hasılı

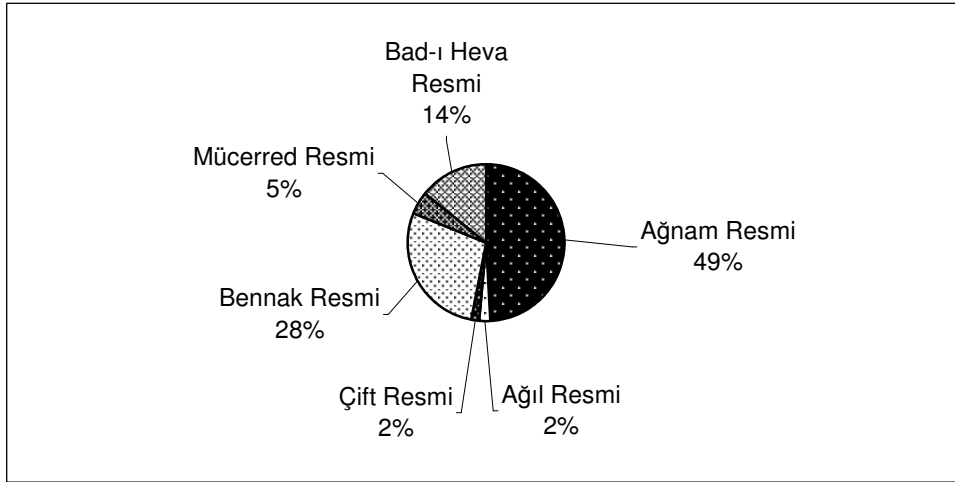

Ağnam Resmi	12350
Bennak Resmi	5136
Mücerred Resmi	810
Bad-ı Heva	3100
Otlak Resmi	1150
Ağıl Resmi	300
Çift Resmi	1392
Toplam	24238

1532 tarihinde bu üç cemaat, 380 nefer ve 292 hane olarak kaydedilmiştir. Cemaatlerin senelik vergi gelirleri toplamı 10151 akça olarak kaydedilmiştir. Cemaatin vergi gelirlerinin % 49 ağnam vergi gelirlerinden oluşmaktadır. Cemaatte tarım arazisi işlendiği de görülmektedir. Lakin vergi gelirlerine bakıldığında iktisadi hayatın temelini hayvancılık oluşturmaktadır. Ödenen ağnam vergisi miktarı 4990 akçadır. Ağıl vergisi olarak da 221 akça ödenmiştir ki bu tutar toplam vergi gelirinin % 2'sini oluşturmaktadır. Çift resmi tutarı olarak 178 akça ödenmiştir ki toplam vergi gelirinin % 2'sini çift resmi gelirleri oluşturmuştur. Bennak resmi tutarı olarak 284 akça vergi alınmış olup bu tutarın toplam vergi geliri içerisindeki payı % 28'dir. Mücerred resmi olarak da 468 akça vergi alınmıştır. Toplam vergi gelirinin % 5'i mücerred kaydedilenlerin ödediği vergiden oluşmaktadır. Bad-ı heva resmi olarak da 1450 akça vergi alınmış olup bu tutarın toplam vergi gelirinin % 14'üne tekabül etmektedir³⁷⁷.

³⁷⁷ TD 176, s. 271.

Grafik II. 11, 1532 Senesi Cemaatlerin Hasılı

Ağnam Resmi	4990
Ağıl Resmi	221
Çift Resmi	178
Bennak Resmi	2844
Mücerred Resmi	468
Bad-ı Heva Resmi	1450
Toplam	10151

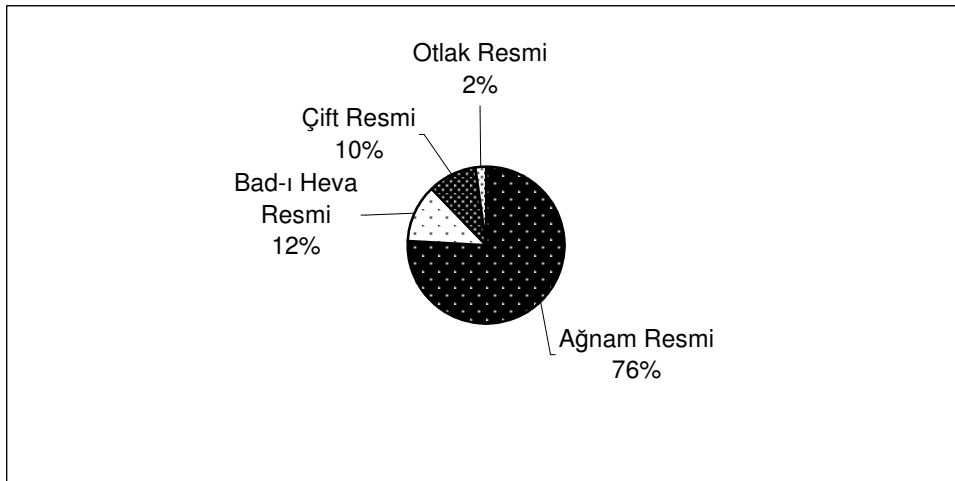
994 numaralı defterde Kumdanlu Cemaati Eğirdir Kazası mirliva hassı olarak kaydedilmiştir. Cemaat bu defterde 567 neferden oluşmaktadır. Bu neferlerden 36 hanesi çift, 147 hane nim çift, 236 hane bennak, 112 hane Yörük kaydedilmiştir. Cemaatte 11 nefer mücerred kaydedilmiştir. Bunların haricinde değişik nedenlerle 25 nefer muaf kaydedilmiştir. Muaf kaydedilenlerden 13'ü imam, 4'ü muhassıl, 2'si kadimi ve 6'sı da pir-i fani kaydedilmiştir. Cemaatin bu defterde ödediği senelik vergiler toplamı 21332 akça olarak kaydedilmiştir. Bu tutarın 12800 akçası, 25600 adet küçükbaş hayvan için ödenen ağnam resmi tutarından oluşmaktadır. Yine bu sürüler için 900 akça otlak ve 300 akça da ağıl resmi ödenmiştir. Cemaat çift, nim çift ve bennak hakkı olarak 4332 akça ve bad-ı heva resmi tutarı olarak da 3000 akça vergi ödemiştir³⁷⁸.

³⁷⁸ TD 994, s. 229.

11. YAVDAŞ

Eğirdir Kazası'na tabi olan cemaat 30 numaralı defterde 311 hane olarak kaydedilmiştir. İlyas veled-i Turhan cemaatin kethüdası olarak kaydedilmiştir. Cemaatin senelik ödediği vergiler toplamı 12664 akça tutmaktadır. Bu tutarın 9600 akçası koyun vergisi olarak alınmıştır. Ağnam resmi tutarı, toplam vergi gelirin % 76'sını oluşturmaktadır. Cemaatin vergisini ödediği 19200 adet küçükbaş hayvanı bulunmaktadır. Bu hayvanlar için 280 akça otlak resmi ödenmiştir. Cemaatin ödediği çift resmi tutarı 1284 akça olup, toplam vergi gelirin % 10'unu oluşturmaktadır.³⁷⁹

Grafik II. 12, 30 Numaralı Defterde Yavdaş Cemaati Hasılı

Ağnam Resmi	9600
Bad-ı Heva Resmi	1500
Çift Resmi	1284
Otlak Resmi	280
Toplam	12664

1522 senesinde cemaat Eğirdir Kazası'nda padişah hası olarak kaydedilmiştir. Cemaatin 6 bölükten oluştuğu görülmekte olup, Kasımoğlu Bölüğü'nün Karaağaç Gölhisarı'nda yayladığı kaydedilmiştir. Cemaat bu tarihte toplam 268 neferden oluşmaktadır. Bahsedilen nefer sayısının 75'ini mücerredler ve 17'sini de değişik nedenlerle muaf yazılanlar oluşturmaktadır. Geriye kalan 176

³⁷⁹ TD 30, s. 462-465.

nefer de hane olarak kaydedilmiştir. Cemaatteki hanelerin tamamı bennak kaydedilmiş olup çift veya nim çift arazi işleyen hane bulunmamaktadır. Cemaate tabi kaydedilen bölükler ile bu bölüklerin hane sayıları ile ödedikleri vergiler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

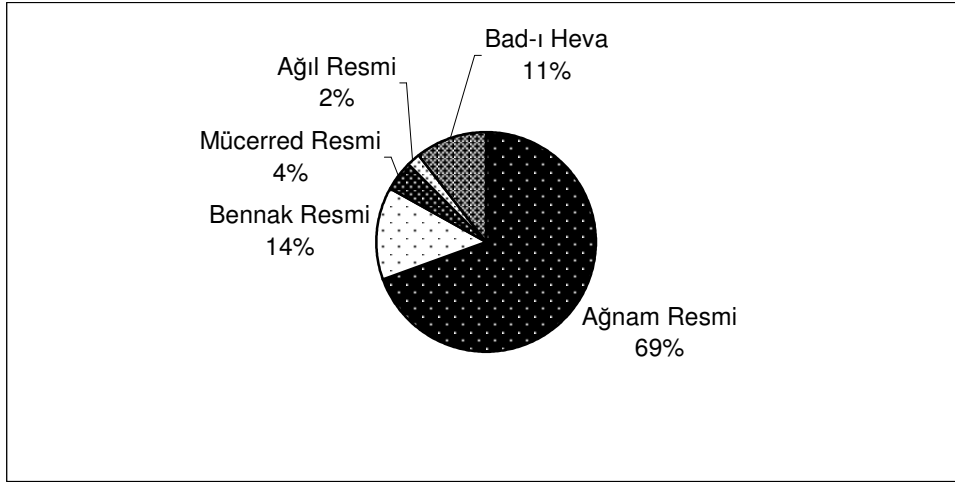
Tablo II. 5, 1522 Senesi Yavdaş Cemaati Hane ve Hasılları

Bölük Adı	Nefer	Hane	Ağnam Resmi	Bennak Resmi	Mücerred Resmi	Ağıl Resmi	Bad-ı Heva	Hasıl	Sayfa
Muradoğlu	66	34	1700	228	168	50	170	2316	520
Kasımoğlu	88	42	1750	384	228	40	230	2632	520-521
Karacaoğlu Obası	21	15	1450	280	18	50	320	2068	521-522
Temür	12	11	200	108	6	-	60	379	522
Saruhan	65	62	1400	280	18	50	320	2068	522-523
Aksaklar	16	12	665	142	12	-	60	879	523

Yavdaş Cemaati'ne tabi kaydedilen bölükler 1522 senesinde toplam 10327 akça vergi ödemişlerdir. Bu tutar 30 numaralı defterdeki verilerle karşılaştırıldığında cemaatin ödediği vergi miktarında düşüş söz konusudur. Bu düşüşün temel nedeni cemaatteki sürü sayısındaki azalmadır. Cemaatin ödediği vergilere bakıldığında bu tarihte de tarım ile ilgili herhangi bir vergi ödemediği görülmektedir. Cemaat 14330 adet küçükbaş hayvanın vergisi olarak 7165 akça ağnam resmi ödemiştir. Bahsettiğimiz sürüler için 190 akça ağıl resmi de ayrıca ödenmiştir. Bu vergilerin dışında bennak ve mücerred resmi ile bad-ı heva resmi ödenmiştir. Cemaatin ödediği vergi miktarları ve oranları için aşağıdaki grafiğe bkz.

Grafik II. 13, 1522 Senesi Yavdaş Cemaati Hasılı

Ağnam Resmi	7165
Bennak Resmi	1422
Mücerred Resmi	450
Ağıl Resmi	190
Bad-ı Heva	1100
Toplam	10327

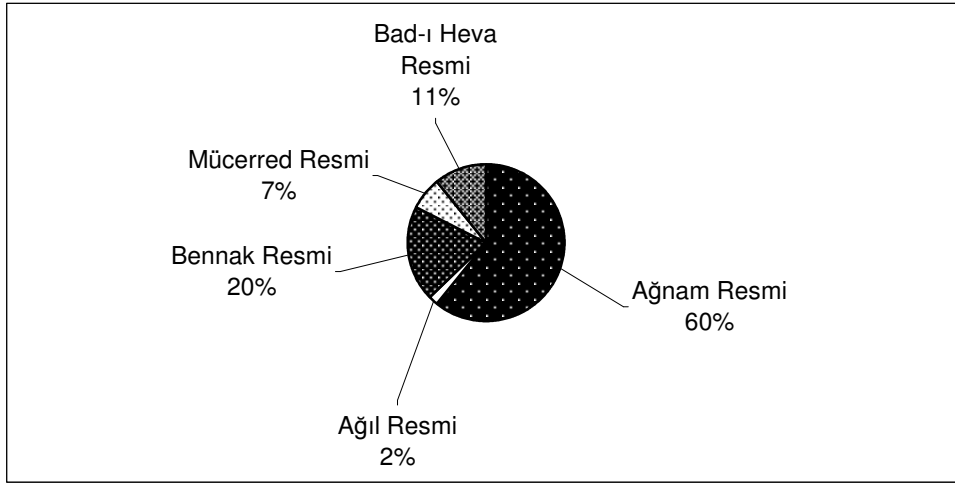
1532 senesinde Yavdaş Cemaati, tabi 6 bölükten oluşmaktadır. Bu bölükler, Muradoğlu, Kasımoğlu, Karacaoğlu Obası, Temur, Saruhan ve Aksaklar adlı bölüklerdir. Cemaatin kethudası Aksaklar Bölüğü'nden Ahmed Şah'dır. Bu bölüğün Karaağaç Gölhisarı Kazası'nda yayladığı kaydedilmiştir. 1532 senesinde cemaatin nefer sayısı olarak 294, hane sayısı olarak da 202 rakamı verilmiştir. Cemaatin senelik vergi geliri toplamı 10116 akçadır. Cemaat 12320 adet küçükbaş hayvan için toplam 6160 akça ağnam vergisi ödemiştir. Ağnam vergisi tutarı, toplam vergi miktarının % 60'ını oluşturmaktadır. Cemaat, ağıl vergisi olarak da 183 akça vergi ödemiştir. Bennak resmi tutarı 16 akça olarak kaydedilmiş olup toplam vergi gelirinin % 20'sini oluşturmaktadır. Cemaatten alınan mücerred resminin tutarı 672 akça olup, toplam vergi miktarı içerisindeki payı % 7'dir. Bad-ı heva resmi olarak da 1085 akça ödenmiştir. Cemaatin ödediği toplam vergi gelirinin % 11'ini buradan gelen miktar oluşturmuştur³⁸⁰.

³⁸⁰ TD 176, s. 229-232.

Tablo II. 6, 1532 Senesi Yavdaş Cemaati Hane ve Hasılları

Bölük Adı	Nefer	Hane	Ağnam Resmi	Bennak Resmi	Mücerred Resmi	Ağıl Resmi	Bad-ı Heva	Hasıl	Sayfa
Muradoğlu	67	45	1800	384	276	55	195	2560	229
Kasımoğlu	73	53	1800	600	84	50	260	2794	230
Karacaoğlu Obası	15	14	610	168	6	18	100	902	230-231
Temür	17	12	200	120	30	-	70	420	231
Saruhan	105	68	1250	672	216	60	380	2978	231-232
Aksaklar	17	10	500	72	60	-	80	658	232

Grafik II. 14, 1532 Senesinde Yavdaş Cemaati Hasılı

Ağnam Resmi	6160
Ağıl Resmi	183
Bennak Resmi	2016
Mücerred Resmi	672
Bad-ı Heva Resmi	1085
Toplam	10116

994 numaralı defterde de cemaat 6 bölükten oluşmaktadır. Bu defterde, daha önce gördüğümüz Aksaklar Bölüğü görünmemektedir. Onun yerine Mustafa Fakı Bölüğü cemaate tabi kaydedilmiştir. Aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere cemaatin bölüklerinde toplam 226 hane kaydedilmiştir. Ayrıca cemaatte 5 mücerred, 5 imam, 2 muhassıl, 3 sipahizade ve 1 pir-i fani kaydedilmiştir. Temur Böüğünde sipahizade kaydedilen üç neferle ilgili olarak “*ellerinde Sultan Mehmed Handan hükm-ü hümayunarı vardır*” notu düşülmüştür. Cemaatin bu defterde kaydedilen senelik

vergi miktarı 9020 akçadır. Bu tutarın 7500 akçası ağnam resmi olarak ödenmiştir. Cemaatin ödediği vergi kalemleri içerisinde ağnam resmi önemli bir yekun tutmaktadır. Ağnam resmi tutarından hareketle cemaatin 15000 adetlik küçükbaş hayvana sahip olduğunu söyleyebiliriz. Bahsedilen sürüler için 280 akça da ağıl resmi ödenmiştir. Cemaatin ödediği vergiler içerisinde bad-ı heva resmi tutarı da önemli bir yer tutmaktadır. Cemaat 1000 akça bad-ı heva resmi ödemiştir. Bennak resmi tutarı olarak da 240 akça vergi ödendiği görülmektedir.

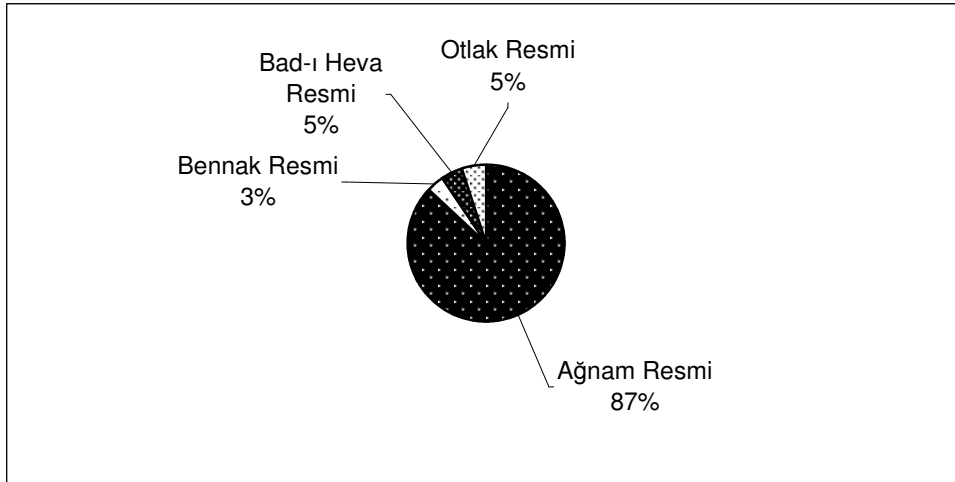
Tablo II. 7, 994 Numaralı Defterde Yavdaş Cemaati Hane Sayıları

Bölük Adı	Hane	Mücerred	İmam	Sipah-i Zade	Muhassıl	Pir-i Fani
Murad Cemaati	14	2	1	-	-	-
Kasımoğlu	42	-	1	-	1	-
Karacaoğlu Obası	31	3	-	-	-	-
Temür	47	-	1	3	-	-
Saruhan	41	-	1	-	-	-
Mustafa Fakı	31	-	1	-	1	1
Toplam	226	5	5	3	2	1

12. EŞEKLÜ

Eşeklü Cemaati'nin adına Menteşe Sancağı Yörükleri içerisinde de rastlamıştık. 30 numaralı defterde, Alaeddin veled-i Yavi Bey cemaatin kethüdası olarak kaydedilmiştir. Cemaat bu tarihte 32 neferden oluşmaktadır. Çift ve nim çift arazi tasarruf eden hane bulunmamakta olup, 10 hane bennak kaydedilmiştir. Cemaatin senelik ödediği vergi miktarı 3450 akçadır. Bu tutar içerisinde % 87 ile en büyük payı ağnam resmi geliri oluşturmaktadır. Otlak remi tutarı olarak 170 akça, bad-ı heva resmi olarak 160 akça ve bennak resmi tutarı olarak da 120 akça vergi alınmıştır³⁸¹.

Grafik II. 15, 30 Numaralı Defterde Eşeklü Cemaatinin Hasılı

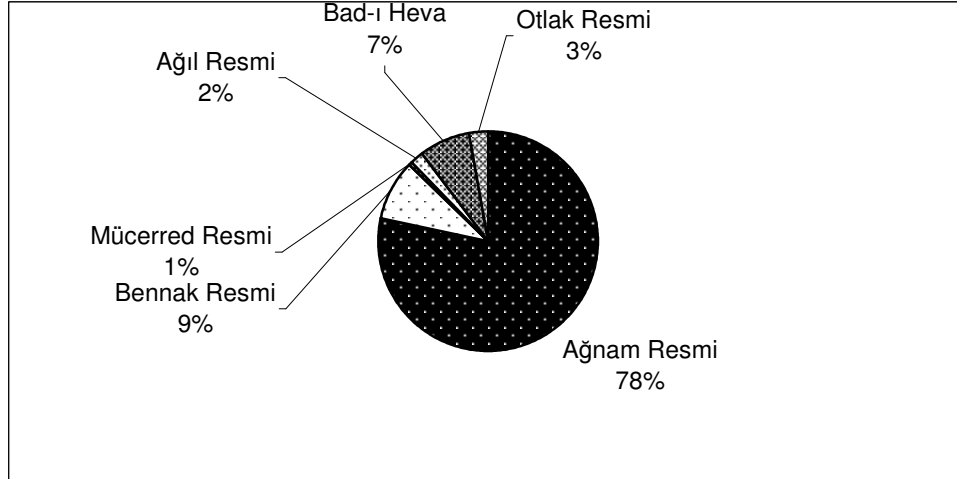
Ağnam Resmi	3000
Bennak Resmi	120
Bad-ı Heva Resmi	160
Otlak Resmi	170
Toplam	3450

1522 senesinde Eşeklü Cemaati Eğirdir Kazası'ndaki padişah hasları içerisinde verilmiştir. Cemaat bu tarihte 47 neferden oluşmaktadır. Cemaatte 3 nefer mücerred ve 1 nefer de muhassıl kaydedilmiştir. Geriye kalan 43 nefer bennak hane olarak kaydedilmiştir. Cemaat bu tarihte toplam 3442 akça vergi ödemiştir. Bu toplam tutar ağnam, ağıl, otlak ve bad-ı heva resmi ile bennak ve mücerred resmi

³⁸¹ TD 30, s. 467.

tutarlarından oluşmaktadır. Cemaatte tarım arazisi işlenmediği görülmektedir. İktisadi faaliyetlerin temelini hayvancılık oluşturmaktadır. Cemaatte 5400 adet küçükbaş hayvan için 2700 akça ağnam resmi ödenmiştir³⁸². Cemaatin ödediği vergi miktarları ve oranları grafikte verilmiştir.

Grafik II. 16, 1522 Senesi Eşekli Cemaati Hasılı

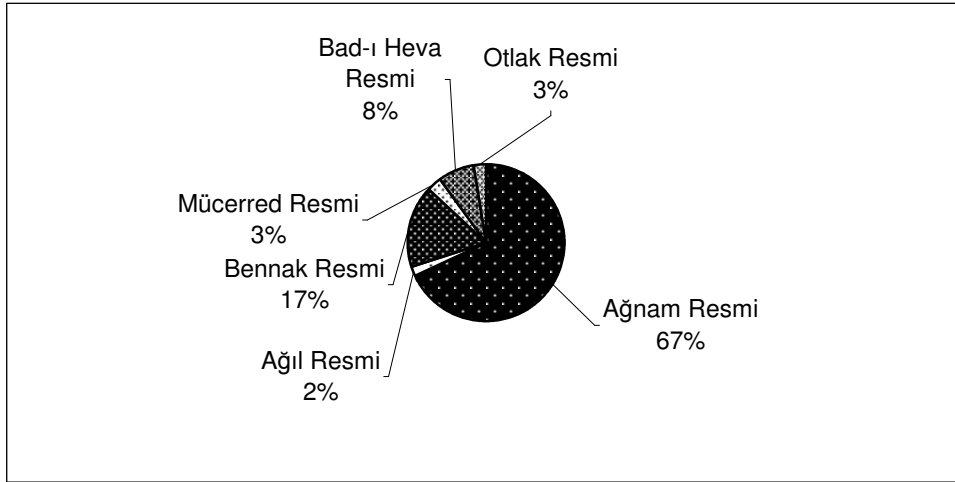
Ağnam Resmi	2700
Bennak Resmi	304
Mücerred Resmi	18
Ağıl Resmi	70
Bad-ı Heva	250
Otlak Resmi	100
Toplam	3442

1532 tarihli defterde Eşekli Cemaati 94 nefer, 64 hane olarak kaydedilmiştir. Cemaatin senelik vergi geliri toplamı 3962 akçadır. Bu tutarın 2700 akçası ağnam vergisi olarak alınmıştır. Cemaatin ödediği ağnam resmi tutarı, toplam vergi gelirinin % 67'sini oluşturmaktadır. Cemaat otlak vergisi olarak 100 akça ve ağıl vergisi olarak da 70 akça vergi ödemiştir. Bennak resmi tutarı olarak alınan 672 akça, toplam vergi tutarının % 17'sini oluşturmaktadır. Cemaat bad-ı heva resmi olarak 300 akça ve mücerred resmi olarak da 120 akça vergi ödemiştir³⁸³.

³⁸² TD 121, s. 524.

³⁸³ TD 176, s. 232-233.

Grafik II. 16, 1532 Senesi Eşeklü Cemaati Hasılı

Ağnam Resmi	2700
Ağıl Resmi	70
Bennak Resmi	672
Mücerred Resmi	120
Bad-ı Heva Resmi	300
Otlak Resmi	100
Toplam	3962

994 numaralı defterde Eşeklü Cemaati Eğirdir Kazası mirliva hasları içerisinde yazılmıştır. Cemaatin kethüdası Alaeddin veled-i Bayezıd adlı neferdir. Cemaatte üç hanenin de Kalkanlı Köyü'nde yerleştiği lakin bu cemaatten oldukları için cemaatle birlikte yazıldıkları görülmektedir. Cemaat bu defterde toplam 34 neferden oluşmaktadır. Bu neferlerden 1'i kethüda, 11 hane bennak, 22 hane Yörük kaydedilmiştir. Cemaatin senelik ödediği toplam vergi 3642 akça olarak kaydedilmiştir. Cemaat ağnam resmi tutarı olarak 3100 akça vergi ödemiştir. Ağıl resmi olarak 70 akça, otlak resmi tutarı olarak 100 akça, bad-ı heva resmi olarak 180 akça ve bennak resmi tutarı olarak da 192 akça vergi ödemiştir³⁸⁴.

³⁸⁴ TD 994, s. 205.

13. KARAMANLU

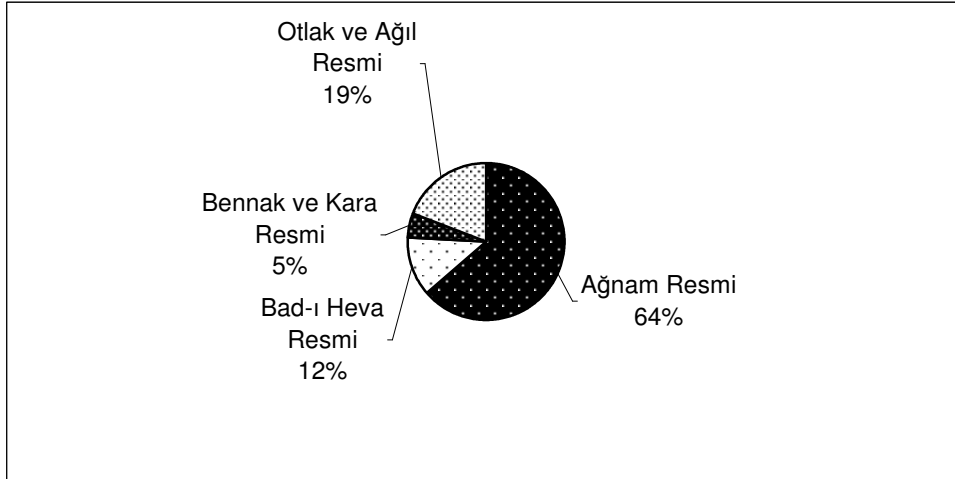
Çalıştığımız sahada Karamanlu adına sıkça rastlamaktayız. Bu adlandırma ile ilgili defterlerde açıklayıcı bilgi bulunmamaktadır. Bu gurupların Karaman diyarından gelme ihtimalleri olduğu görülmektedir. 30 numaralı defterde Karamanlu Cemaati iki kol olarak kaydedilmiştir. Defterde cemaatin diğer adının da şeyh Hasanlu olduğu kaydedilmektedir. Cemaatin kollarından birisinde Şeyh Hasan Fakı veled-i İshak Fakı şeyh olarak kaydedilmiş, diğerinde ise Süleyman veled-i Şeyh Hasan kethüda olarak kaydedilmiştir. Cemaatin diğer adı olan Şeyh Hasan o dönemde sık kullanılan adlardan olduğu için bu adı kimden aldığını tahmin etmek pek kolay görülmemektedir. 1532 senesinde cemaate tabi kaydedilen ikinci Karamanlu'nun diğer adının Yapağlı olduğu anlaşılmaktadır.

Cemaate tabi kaydedilen kollardan birincisi, toplam 35 neferden oluşmaktadır. Çift ve nim çift kaydedilmiş hane bulunmamaktadır. Cemaatte 11 hane bennak kaydedilmiştir. Cemaatin senelik ödediği vergi yekunu 2681 akça olarak kaydedilmiştir. Bu tutarın 930 akçası ağnam vergisi olarak alınmıştır. Ağnam vergisinin, toplam vergi geliri içerisindeki payı % 72'dir. Bennak ve kara resmi toplamı olarak 138 akça vergi ödenmiş olup toplam vergi miktarı içerisindeki payı % 11'dir. Bad-ı heva resmi olarak da 170 akça vergi ödenmiş olup toplam vergi miktarının % 13'ünün buradan gelen vergilerden oluştuğu görülmektedir. Cemaat otlak resmi olarak da 54 akça vergi ödemiştir.

30 numaralı defterde yer alan ikinci kol ise 232 neferden oluşmaktadır. Bennak kaydedilen hane sayısı 51 olarak kaydedilmiştir. Cemaatin ödediği senelik vergi miktarı 13592 akça olarak kaydedilmiştir. Bu tutarın 8550 akçası ağnam resmi olarak alınmıştır. Ağnam resmi, toplam vergi gelirinin % 63'ünü oluşturmaktadır. Bennak ve kara resmi tutarı olarak da 612 akça vergi ödenmiştir. Toplam vergi geliri içerisindeki payı % 5'dir. Bad-ı heva resmi olarak 1650 akça ödenmiştir. Toplam vergi geliri içerisindeki payı % 12'dir. Cemaatten otlak ve ağıl resmi olarak da 2780 akça vergi alınmıştır. Cemaatteki küçükbaş hayvan sayısı 17100 adet olarak

hesaplanmıştır. Netice itibarıyla 30 numaralı defterde cemaatin iki kolunun toplam nefer sayısı 267'dir. Cemaatin toplam vergi geliri de 14884 akça olarak hesaplanmıştır³⁸⁵.

Grafik II. 17, 30 Numaralı Defterde Karaman Cemaati Hasılı

Ağnam Resmi	9480
Bad-ı Heva Resmi	1820
Bennak ve Kara Resmi	750
Otlak ve Ağıl Resmi	2834
Toplam	14884

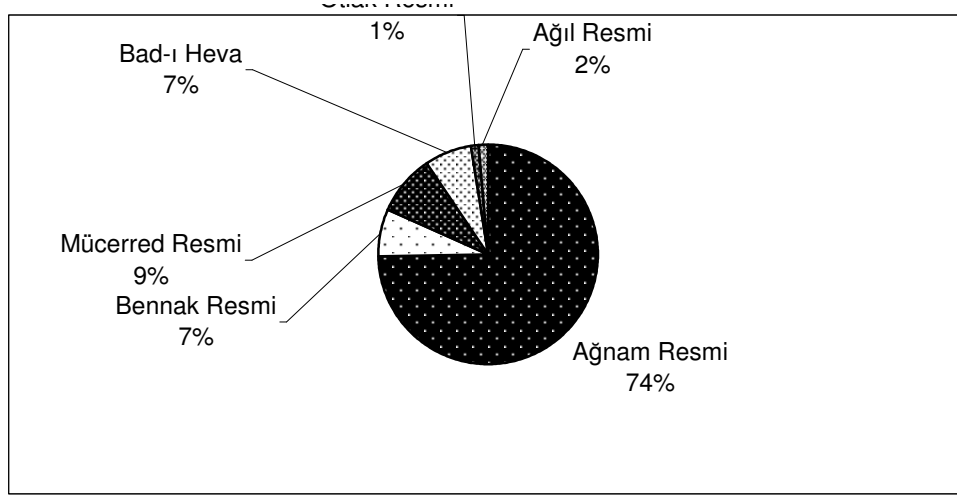
Karamanlu Cemaati 1522 senesinde Eğirdir Kazası'na tabi olup padişah hassı olarak yazılmıştır. Cemaatin bu tarihteki nefer sayısının 116 olduğu görülmektedir. Bu neferlerden 3'ü muhassıl, 1'i imam ve 59'u da mücerred kaydedilmiştir. Cemaatte bennak kaydedilen 53 hane bulunmaktadır. Karamanlu Cemaati'nin bu tarihteki ödediği senelik vergi tutarı olarak 3970 akça vergi ödediği görülmektedir. Bahsedilen tutarın ağıl, otlak, ağnam ve bad-ı heva resmi ile bennak ve mücerred resmi tutarından oluşmaktadır. Ödenen vergilere bakıldığında cemaatin tarımla ilgili bir faaliyette bulunmadığı anlaşılmaktadır. Toplam vergi geliri içerisinde en büyük yekunu ağnam resmi tutarı oluşturmaktadır. Cemaat 5940 adet küçükbaş hayvan için 2970 akça ağnam resmi ödenmiştir. Bahsedilen sürüler için 60

³⁸⁵ TD 30, s. 489-492.

akça ağıl remi ve 40 akça da otlak resmi ödenmiştir³⁸⁶. Cemaatin ödediği vergiler ile oranları aşağıdaki grafikte verilmiştir.

Grafik II. 18, 1522 Senesi Karamanlu Cemaati Hasılı

Ağnam Resmi	2970
Bennak Resmi	276
Mücerred Resmi	354
Bad-ı Heva	270
Otlak Resmi	40
Ağıl Resmi	60
Toplam	3970

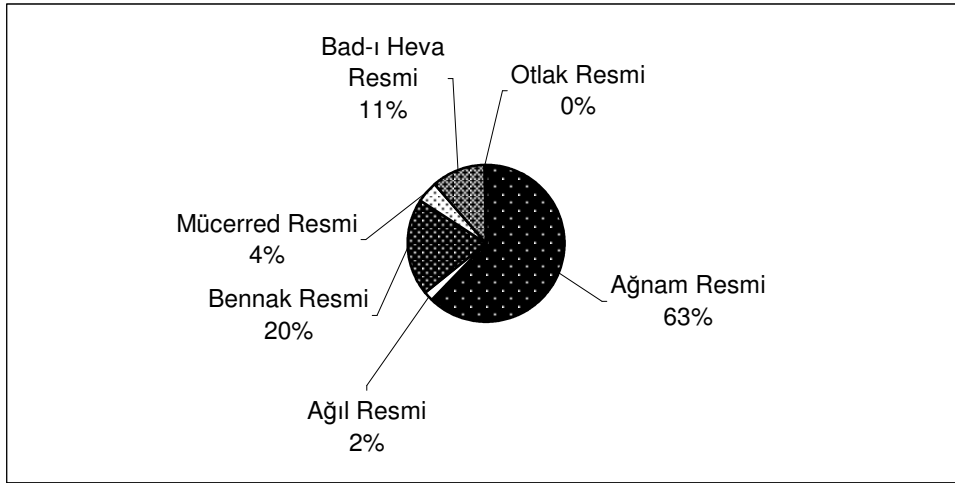
1532 senesine gelindiğinde bu cemaatin kollarından, yukarıda bahsedilen ikicisinin diğer adının da Yapağlı olduğu görülmektedir. Cemaatin bu kolu, 1532 senesinde 167 nefer, 134 hane olarak kaydedilmiştir. Cemaatin senelik vergi geliri toplam 4840 akça olarak kaydedilmiştir. Bu tutar içerisinde ağnam resmi önemli bir yer tutmaktadır, alınan ağnam vergisi miktarı 2970 akçadır. Toplam gelirin % 61'ini ağnam vergisi geliri oluşturmaktadır. Cemaat ağıl resmi olarak 60 akça ve otlak resmi olarak da 40 akça vergi ödemiştir. Bennak resmi olarak 1284 akça ödenmiştir. Bennak resminin toplam vergi miktarı içerisindeki payı % 27'dir. Mücerred resmi olarak da 186 akça vergi ödenmiştir. Bad-ı heva resmi olarak 300 akça vergi alınmış olup toplam vergi miktarının % 6'sı bad-ı heva resmi tutarından oluşmaktadır.

³⁸⁶ TD 121, s. 526.

1532 senesinde Şeyh Hasanlu da denilen ikinci kolun kethüdası Abd-i veled-i Mehmed'dir. Bu kolun 1532 senesinde nefer sayısı 402, hane sayısı da 286 olarak kaydedilmiştir. Cemaatin senelik toplam vergi geliri olarak 12016 akça kaydedilmiştir. Senelik vergi gelirinin % 63'ü ağnam resmi tutarından oluşmaktadır. Cemaatin ödediği ağnam resmi tutarı 7500 akça tutmaktadır. Ağıl resmi tutarı olarak da 300 akça vergi ödenmiştir. Bennak resmi olarak 2076 akça vergi alınmış olup toplam vergi tutar içerisindeki payı % 18'dir. Mücerred resmi tutarı olarak da 540 akça vergi ödenmiştir. Cemaatin senelik 1600 akça bad-ı heva resmi alınmıştır. Toplam vergi gelirinin % 13'ü bad-ı heva vergisi gelirinden oluşmaktadır.

1532 senesinde bahsettiğimiz iki kolun toplam nefer sayısı 569, hane sayısı da 420 olarak hesaplanabilir. Senelik toplam vergi geliri de 16856 akçadır³⁸⁷.

Grafik II. 18, 1532 Senesi Karamanlu Cemaati Hasılı

Ağnam Resmi	10470
Ağıl Resmi	360
Bennak Resmi	3360
Mücerred Resmi	726
Bad-ı Heva Resmi	1900
Otlak Resmi	40
Toplam	16856

³⁸⁷ TD 176, s. 233-235.

994 numaralı defterde de Karamanlu Cemaati Eğirdir Kazası'na tabi mirliwa hassı olarak kaydedilmiştir. Cemaat toplam 38 neferden oluşmaktadır. Bahsedilen neferlerden 32'si Yörük hanesi, 2'si bennak hanesi olarak kaydedilmiştir. Cemaatte 1 nefer de mücerred kaydedilmiştir. Cemaatte 2 nefer kötürüm olduğu için muaf tutulmuşlardır. Ayrıca cemaatte 1 de derviş bulunmaktadır. Cemaatin ödediği vergiler incelendiğinde, Cemaate tarımsal faaliyetlerin olmadığı görülmektedir. Cemaat bu defterde Anamas Nahiyesi'nde Keçi Çayırı demekle maruf koru için senelik mukataa olarak 500 akça ödemişlerdir. Cemaatin kuşçulukla da uğraştığı, doğan ve şahin yetiştirdiği anlaşılmaktadır. Cemaat Anamas ve Yıva Nahiyeleri'nde bulunan doğan yuvalarından senelik 300 akça vergi ödemiştir. Bunun serbest tımardan hariç sipahi tımarda bulunduğu kaydedilmiştir. Yine Anamas ve Yıva Nahiyeleri'nde bulunan dört şahin yuvası için 400 akça vergi ödenmiştir. Anamas'dan yıllık 200 akçalık mukataa ödendiği de görülür. Bunların haricinde 2400 adetlik küçükbaş hayvan sürüsü için 1200 akça ağnam resmi ödenmiştir. Bu sürüler için ayrıca 50 akkça ağıl ve 40 akça da otlak resmi ödenmiştir. Bad-ı heva resmi tutarı olarak 170 akça bennak resmi tutarı olarak da 30 akça vergi ödenmiştir. Netice itibarıyla cemaat senelik toplam 2890 akça vergi ödemiştir³⁸⁸.

Diğer defterlerde cemaatin iki kola ayrıldığını söylemiştik. 994 numaralı defterde bu kollar ayrı cemaatler olarak yazılmıştır. Şeyh Hasanlu da denilen kol bu defterde Eğirdir Kazası'na tabi mirliwa hassı olarak kaydedilmiştir. Cemaat toplam 230 neferden oluşmaktadır. Bu neferlerden 183 hanesi Yörük ve 42 hanesi bennak olarak kaydedilmiştir. Cemaatte 3 imam, 1 sipahi ve 1 de kethuda muaf olarak kaydedilmiştir. Cemaatin kethüdası Süleyman veled-i Şeyh Hasan adlı neferdir. Cemaatin senelik ödediği vergilerin toplamı 8210 akça olarak kaydedilmiştir. Bu tutarın 1000 akçası Arvalu Dağında Kışlu nam yaylak için senelik mukataa olarak ödenmiştir. 1500 akçası da Sulu Kavak Yaylası için senelik mukataa olarak ödenmiştir. Cemaat 6000 adetlik küçükbaş hayvan sürüsü için 3000 akça ağnam resmi ile 280 akça ağıl resmi ödemiştir. Bunların haricinde bennak resmi tutarı olarak 780 akça ve bad-ı heva resmi tutarı olarak da 1650 akça vergi ödenmiştir³⁸⁹.

---

³⁸⁸ TD 994, s. 239.

³⁸⁹ TD 994, s. 243-244.

Diğer defterlerde gördüğümüz Karamalu Cemaati'nin adına 1572 senesinde de rastlıyoruz. Bu tarihte Karamanlu Cemaati'ne tabi 28 kol kaydedilmiştir. Buradaki Karamanlu Cemaati'nin diğer adının da Şeyh Hasanlu olduğu kaydedilmiştir. Cemaatin bu tarihteki toplam nefer sayısı 1910 olarak ve hasılı da 29956 akça olarak hesaplanmıştır.

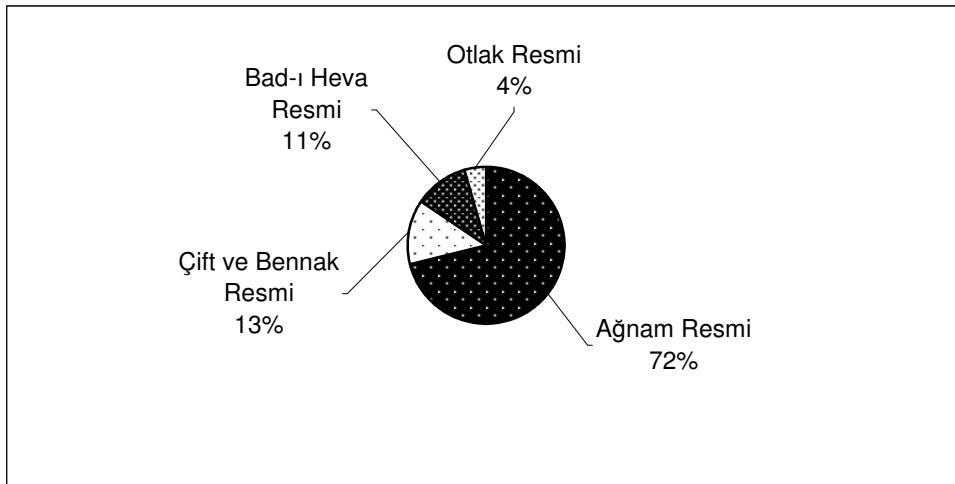
Tablo II. 16, 1572 Senesinde Karamanlu Cemaati Nefer ve Hasılı

Cemaatin Adı	Nefer	Hasıl
Balcılar	16	520
Bıyıklu	228	4000
Çepel-i Karamanlu	119	3000
Furaşlar	71	900
Hacı Resuller	141	1400
Hacılar	43	500
Işıklar	39	590
İsimler	53	1500
Kara Çobanlar	8	220
Karamanlu	343	5000
Karamanlu	90	1000
Karamanlu	25	220
Kayalı	47	500
Kemerlü	136	3200
Kırıklar	30	400
Kızıllu	138	2600
Kızıllu	19	250
Kutbettin	35	566
Kızıllu	28	400
Musa	95	950
Musa Fakı	9	100
Perakede-i Karamanlu	34	300
Perakende	7	120
Perakende-i Çepel-i Karaman	54	620
Seydi	81	900
Urban	21	300
Toplam	1910	29956

14. KARA HALİLLÜ

Kara Halillü Cemaati'nin, kethüdası olarak, 30 numaralı defterde İbrahim veled-i Güvendik kaydedilmiştir. Cemaat bu tarihte 146 neferden oluşmaktadır. Cemaatte 5 hane çift kaydedilmişken, 70 hanede bennak kaydedilmiştir. Kara Halillü Cemaati senelik 6474 akça vergi ödemiştir. Ağnam resmi tutarı olarak 4600 akça vergi ödenmiştir. Buradan hareketle cemaatte vergisi ödenen 9200 adet küçükbaş hayvan bulunmaktadır diyebiliriz. Ağnam resminin toplam vergi geliri içerisindeki payı % 72'dir. Otlak resmi tutarı olarak da 280 akça vergi ödenmiştir. Çift ve bennak resmi tutarı, toplam vergi gelirinin % 13'üne tekabül etmektedir. Cemaat toplam 864 akça çift ve bennak resmi ödemiştir. Bad-ı heva resmi tutarı olarak da 730 akça vergi ödenmiştir³⁹⁰.

Grafik II. 19, 30 Numaralı Defterde Kara Halillü Cemaati Hasılı

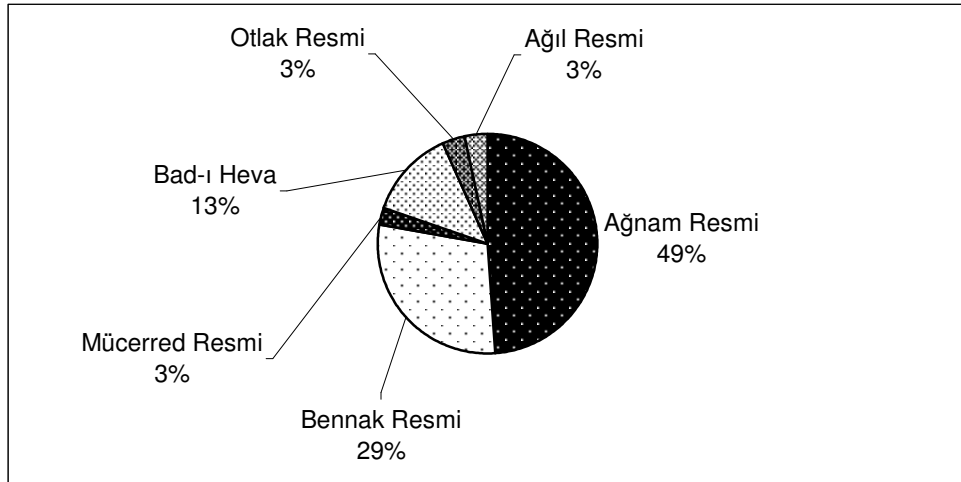
Ağnam Resmi	4600
Çift ve Bennak Resmi	864
Bad-ı Heva Resmi	730
Otlak Resmi	280
Toplam	6474

Kara Halillü Cemaati'nin hane sayısı 1522 senesinde 90 nefere düşmüştür. Cemaatte 13 mücerred ve 4 muaf nefer bulunmaktadır. Kara Halillü'de 78 hane bulunmaktadır ki bu hanelerin tamamı bennak kaydedilmiştir. Cemaatin bu tarihte toplam 3056 akça vergi ödediği görülmektedir. Cemaatte vergisi ödenen 2980 adet

³⁹⁰ TD 30, s. 458-460.

küçükbaş hayvan bulunmaktadır. Cemaatte bu hayvanlar için 1490 akça ağnam resmi ödenmiştir. Ağıl ve otlak resmi tutarı olarak da 100'er akça verilmiştir. Burada ağıl ve otlak resmi tutarının aynı olması dikkat çekmektedir. Cemaat 400 akça bad-ı heva resmi, 888 akça bennak resmi ve 78 akça da mücerred resmi ödemiştir.³⁹¹ 30 numaralı defterle karşılaştırıldığında hem nefer sayısında hem de vergi toplamında bir düşüş söz konusudur. Nefer sayısında % 35'lik bir azalma varken, ödenen vergi miktarında % 53'lük bir düşüş görülmektedir. Aradaki fark ağnam resmi tutarındaki azalmadan kaynaklanmaktadır. Cemaatte 1522 senesinde hayvancılıkta da bir gerileme görülmektedir. Bu tarihte ödenen vergiler ve oranları aşağıdaki grafikte verilmiştir.

Grafik II. 20, 1522 Senesi Kara Halillü Cemaati Hasılı

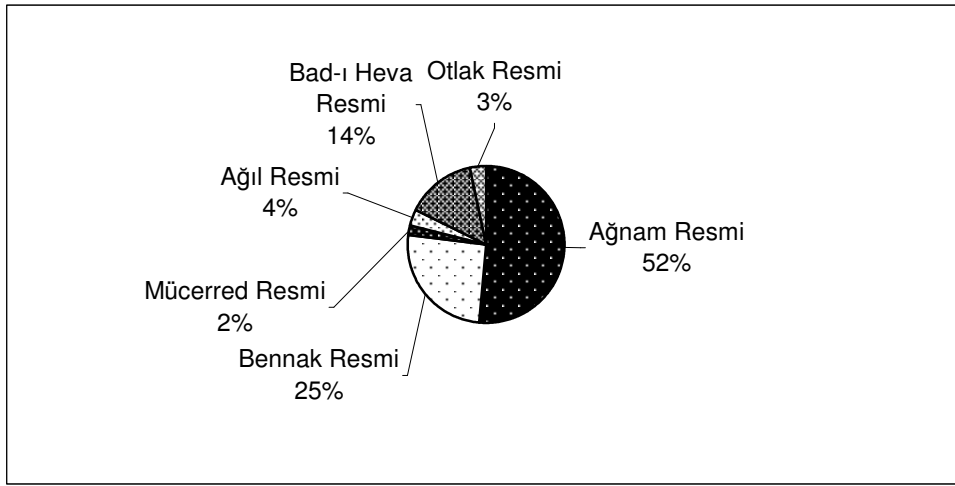
Ağnam Resmi	1490
Bennak Resmi	888
Mücerred Resmi	78
Bad-ı Heva	400
Otlak Resmi	100
Ağıl Resmi	100
Toplam	3056

1532 senesinde Kara Halillü Cemaati'nin nefer sayısı 89'a düşmüştür. Bu tarihte cemaatte çift hane kaydedilmemiştir. 66 hane bennak ve 12 hanede bac olmak üzere toplam 78 hane kaydedilmiştir. Cemaatte 10 kara ve 1'de muhassıl bulunmaktadır. 1532 senesinde cemaatin senelik vergi geliri olarak 3112 akça

³⁹¹ TD 121, s. 527.

kaydedilmiştir. Bu tutarın % 52'si ağnam vergisi gelirinden oluşmaktadır. Cemaat senelik 1600 akça ağnam vergisi ödemiştir. Bu tutar 3200 adet küçükbaş hayvanın vergisi olarak ödenmiştir. Otlak resmi olarak 100 akça, ağıl resmi olarak da 110 akça vergi ödenmiştir. Bennak resmi olarak 792, mücerred resmi olarak 60 akça ve bad-ı heva resmi tutarı olarak da 450 akça vergi ödenmiştir³⁹². (1532 senesi hasılları için aşağıdaki grafiğe bkz.)

Grafik II. 20, 1532 Senesi Kara Halillü Cemaati Hasılı

Ağnam Resmi	1600
Bennak Resmi	792
Mücerred Resmi	60
Ağıl Resmi	110
Bad-ı Heva Resmi	450
Otlak Resmi	100
Toplam	3112

³⁹² TD 176, s. 235-236.

994 numaralı defterde Kara Halillü Cemaati Eğirdir Kazası'na tabi mirliva hassı olarak yazılmıştır. Cemaat bu defterde toplam 100 neferden oluşmaktadır. Bu neferlerden 1'i pir-i fani, 1'i muhassıl, 1'i imam, 46 Yörük ve 50 hane de bennak kaydedilmiştir. Cemaat senelik 4880 akça vergi ödemiştir. Bu tutarın 3480 akçası ağnam resmi tutarı olarak ödenmiştir. Buradan hareketle cemaatin elinde bulunan küçükbaş hayvan sayısının 6960 olduğu görülmektedir. Cemaat bahsedilen sürüler için ayrıca 100 akça ağıl ve 100 akça da otlak resmi ödemiştir. Cemaatte tarımsal faaliyetlerle ilgili vergi ödenmediği görülmektedir. Bad-ı heva resmi tutarı olarak 500 akça ve bennak hakkı olarak da 600 akça vergi ödenmiştir³⁹³.

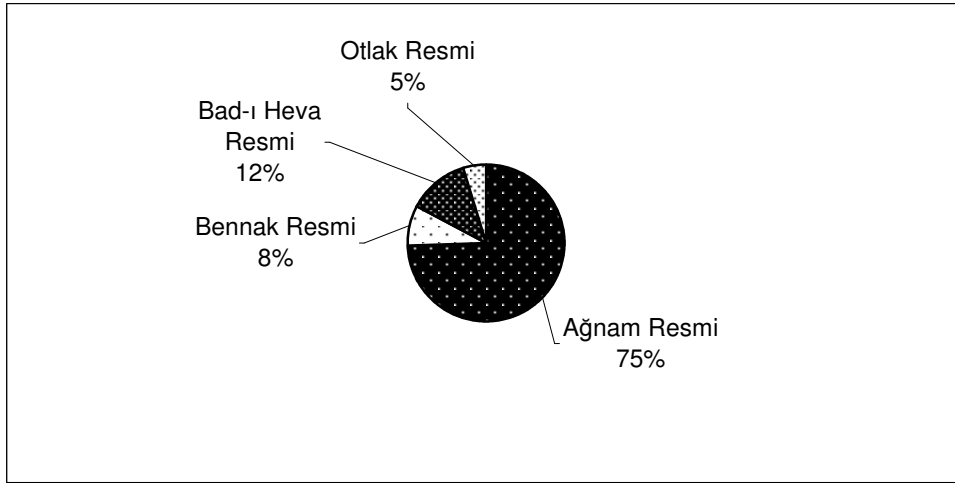
³⁹³ TD 994, s. 204.

15. SALİHLÜ

30 numaralı defterde Salihlü Cemaati'nin diğer adının Çobansalar olduğu kaydedilmiştir. Çobansalar Cemaati'nin adına Mentеше Sancağı'ndaki Horzum Cemaati içerisinde rastlamıştık. Cemaatin bu tarihteki kethüdası Mustafa veled-i Bayramlı olduğu görülmektedir. Cemaat 30 numaralı defterde 80 nefer olarak kaydedilmiştir. Cemaatte çift hane kaydedilmemiştir. 26 hane bennak kaydedilmiştir. Cemaatin senelik ödediği vergi tutarı 3238 akçadır. Cemaat ağnam vergisi olarak 2400 akça ödemiştir. Bu tutar, ödenen vergi toplamının % 75'ini oluşturmaktadır. Cemaatin sahip olduğu küçükbaş hayvan sayısının 4800'den fazla olduğu söylenebilir. Otlak resmi tutarı olarak da 156 akça vergi ödenmiştir. Bennak resmi olarak 262 akça alındığı görülmektedir ki toplam vergi miktarı içerisindeki payı % 8'dir. Bad-ı heva resmi olarak 400 akça vergi ödenmiş olup toplam vergi miktarının % 12'sini oluşturmuştur³⁹⁴.

Grafik II. 21, 30 Numaralı Defterde Salihlü Cemaati Hasılı

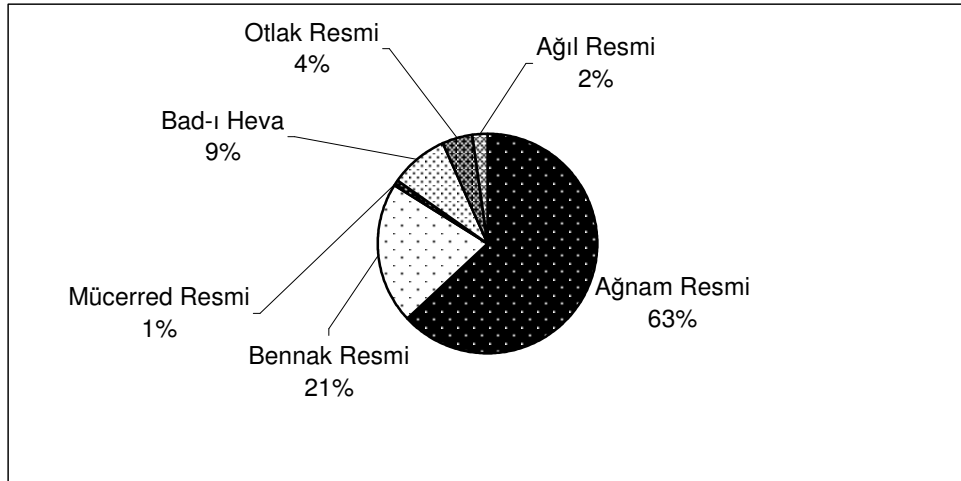

Ağnam Resmi	2400
Bennak Resmi	262
Bad-ı Heva Resmi	400
Otlak Resmi	156
Toplam	3238

³⁹⁴ TD 30, s. 457-458.

Salihlü Cemaati'ni 1522 senesinde de görmekteyiz. Bu defterde de cemaatin diğer adının Çobansalar olduğu kaydedilmiştir. Eğirdir Kazası'nda padişah hassı olarak yazılan cemaatte 3 pir-i fani ve 1 muhassıl muaf olarak yazılmıştır. Cemaatteki mücerredlerin sayısı 3 iken 45 hane de bennak kaydedilmiştir. Cemaatte çift veya nim çift arazi işleyen hane bulunmamaktadır. Netice itibarıyla 1522 senesinde cemaat 51 neferden oluşmaktadır. 30 numaralı defterle karşılaştırıldığında nefer sayısındaki görülen düşüşün hasıla da yansıdığı anlaşılmaktadır. Cemaat 1522 senesinde toplam 2376 akça vergi ödemiştir. Cemaat bu tarihte 3000 adet küçükbaş hayvan için 1500 akça ağnam resmi ödemiştir. Hayvancılıkta iki defterin verileri karşılaştırıldığında hayvan sayısında % 38'lik bir düşüş söz konusudur. Cemaat elinde bulundurduğu sürüler için 100 akça otlak resmi ve 56 akça da ağıl resmi ödemiştir³⁹⁵. Cemaatin ödediği vergiler ve oranları aşağıdaki grafikte verilmiştir.

Grafik II. 22, 1522 Senesi Salihlü Cemaati Hasılı

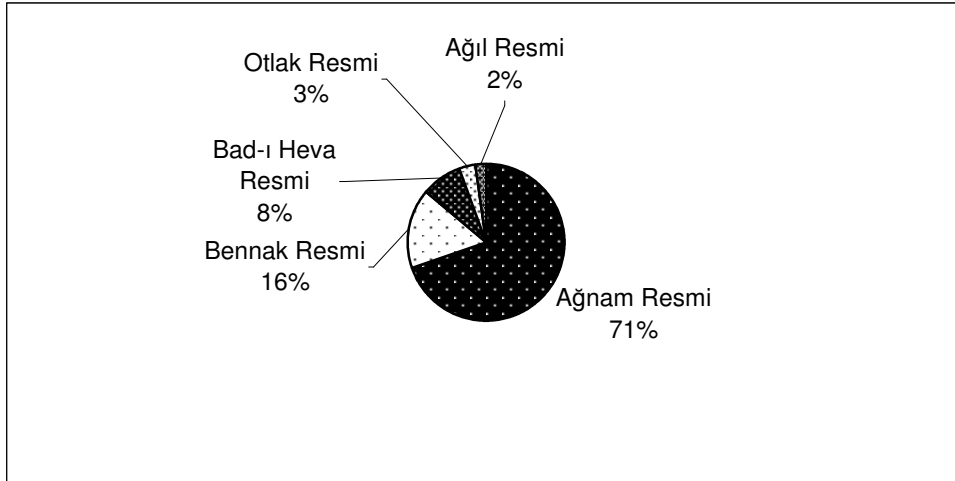

Ağnam Resmi	1500
Bennak Resmi	492
Mücerred Resmi	18
Bad-ı Heva	210
Otlak Resmi	100
Ağıl Resmi	56
Toplam	2376

³⁹⁵ TD 121, s. 528.

1532 senesinde cemaatin 60 nefere çıktığı görülmektedir. Bu tarihte 41'i bennak ve 10'u da bac olmak üzere toplam 51 hane kaydedilmiştir. Cemaatteki kara sayısı da 9'dur. Cemaat senelik toplam 3061 akça vergi ödemiştir. Cemaat 4200 küçükbaş hayvan karşılığında 2100 akça ağnam vergisi ödemiştir. Bu tutar toplam vergi miktarının % 71'ini oluşturmaktadır. Otlak resmi olarak 100 akça ve ağıl resmi olarak da 65 akça vergi ödenmiştir. Bennak resmi tutarı olarak 492 akça ödenmiştir ki toplam vergi miktarın % 16'sını oluşturmuştur. Bad-ı heva resmi olarak da 250 akça ödenmiş olup, toplam vergi miktarı içerisinde ki payı % 8'dir³⁹⁶.

Grafik II. 23, 1532 Senesi Salihlü Cemaati Hasılı

Ağnam Resmi	2100
Bennak Resmi	492
Bad-ı Heva Resmi	250
Otlak Resmi	100
Ağıl Resmi	65
Toplam	3061

³⁹⁶ TD 176, s. 236.

994 numaralı defterde de Salihlü Cemaati'nin diğer adının Çobansalar olduğu görülmektir. Bu defterde cemaat Eğirdir Kazası'na tabi mirliva hassı olarak kaydedilmiştir. Cemaatin kethüdasının adı Baramlı'dur. Cemaatte 1 imam, 1 kethüda, 1 muhassıl ile 33 Yörük ve 40 da bennak olmak üzere 76 nefer kaydedilmiştir. Cemaatin bu defterde kaydedilen senelik ödediği vergi toplamı 3434 akça olarak kaydedilmiştir. Bu tutarın 482 akçası bennak, 2300 akçası ağnam, 100 akçası otlak, 52 akçası ağıl ve 400 akçası da bad-ı heva resmi tutarından oluřmaktadır³⁹⁷.

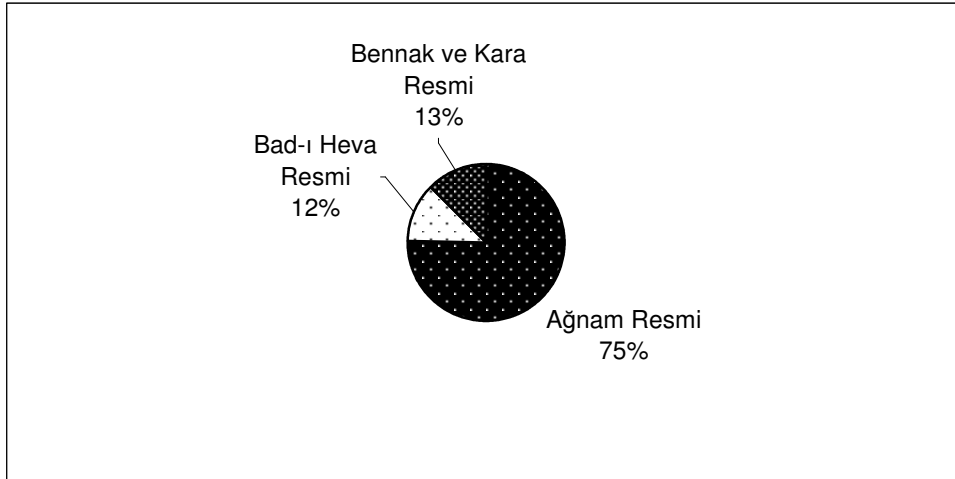
---

³⁹⁷ TD 994, s. 203.

16. KIZILLU

30 numaralı defterde 132 nefer olarak kaydedilen Kızıllu Cemaati'nin, bu tarihteki kethüdası Hızır veled-i Hacı Ayvaz'dır. Cemaate çift veya nim çift arazi tasarruf eden hane bulunmamaktadır. Bennak kaydedilmiş 32 hane bulunmaktadır. Cemaatin senelik ödediği vergiler toplamı 5424 akça tutmaktadır. Bu yekunun % 75'lik bölümünü ağnam vergisi oluşturmaktadır. Cemaat 810 adet küçükbaş hayvan karşılığı olarak 4090 akça ağnam resmi ödemiştir. Bennak ve kara resmi olarak 684 akça vergi ödenmiş olup toplam vergi miktarının % 13'ü bu yolla oluşmuştur. Cemaat 650 akça bad-ı heva resmi ödemiştir ki toplam vergi miktarı içerisindeki payı % 12'dir³⁹⁸.

Grafik II. 23, 30 Numaralı Defterde Kızıllu Cemaati Hasılı

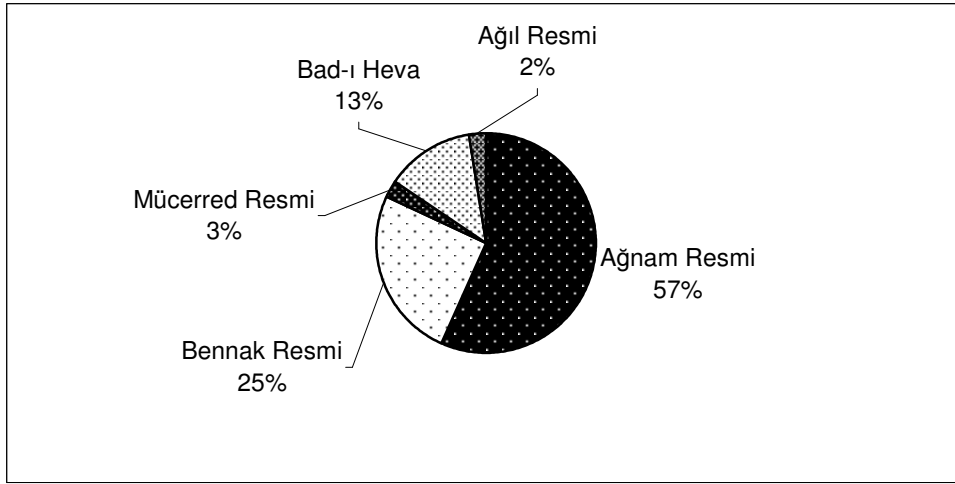
Ağnam Resmi	4090
Bad-ı Heva Resmi	650
Bennak ve Kara Resmi	684
Toplam	5424

Eğirdir Kazası'nda padişah hasası olarak yazılan Kızıllu Cemaati'nin, 1522 senesinde nefer sayısında önemli bir artış söz konusudur. Cemaatin nefer sayısı 293 olmuştur. Cemaatte 3 nefer pir-i fani, 3 nefer muhassıl ve 3 neferde imam kaydedilmiştir. Cemaatte 45 nefer de mücerred kaydedilmiştir. Geriye kalan 239

³⁹⁸ TD 30, s. 485-487.

neferde bennak hane olarak kaydedilmiştir. Cemaatin senelik ödediği vergi toplamı 10052 akça olarak kaydedilmiştir. Kızıllu Cemaati 1522 senesinde 11400 adet küçükbaş hayvan için 5700 akçalık ağnam resmi ödendiği görülmektedir. Cemaat elinde bulunan sürüler için toplam 250 akça ağıl resmi ödemiştir. Bennak resmi tutarı olarak 2532 akça, bad-ı heva resmi tutarı olarak 1300 akça ve mücerred resmi tutarı olarak da 270 akça vergi ödenmiştir³⁹⁹. Cemaatin ödediği vergiler ve oranları grafikte gösterilmiştir.

Grafik II. 24, 1522 Senesi Kızıllu Cemaati Hasılı

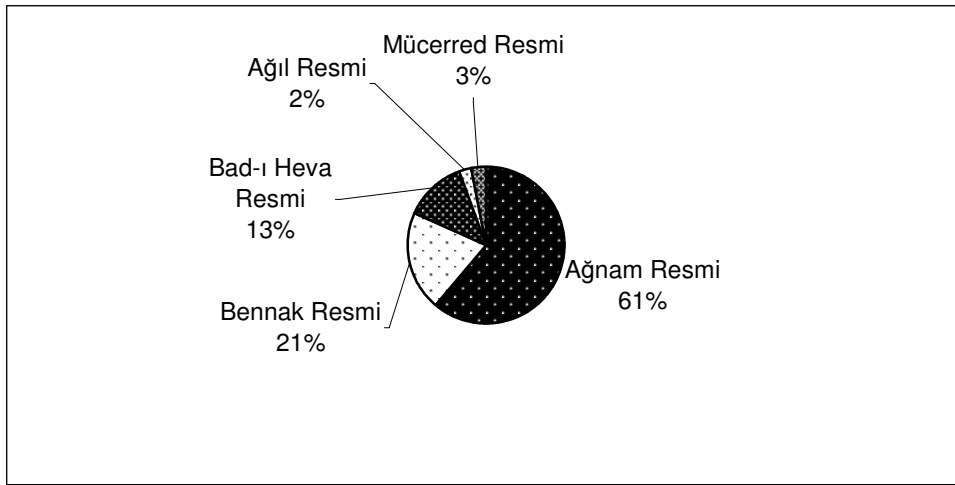
Ağnam Resmi	5700
Bennak Resmi	2532
Mücerred Resmi	270
Bad-ı Heva	1300
Ağıl Resmi	250
Toplam	10052

1532 senesinde cemaatin kethüdası olarak Mustafa veled-i Kara Ali kaydedilmiştir. Cemaatin nefer sayısının 1532 senesinde 401'e yükseldiği görülmektedir. Bu tarihte de cemaatte çift veya nim çift arazi tasarruf eden hane bulunmamaktadır. Cemaatte 212 hane bennak kaydedilmiş ve 107 hane de bac yazılmışlardır. Kara kaydedilenlerin sayısı 65'dir. Cemaatte 11 muhassıl, 2 şeyh, 1 kethüda ve 3 de pir-i fani muaf kaydedilmiştir.

³⁹⁹ TD 121, s. 531.

Kızıllu Cemaati 1532 senesinde 12284 akça vergi ödemiştir. Bu toplamın %61'ini ağnam vergisi oluşturmaktadır. Cemaat 15000 küçükbaş hayvan vergisi olarak 7500 akça ağnam vergisi ödemiştir. Ağıl resmi olarak da 300 akça vergi ödenmiştir. Bennak resmi tutarı olarak cemaat 2544 akça ödemiştir ki toplam vergi miktarı içerisinde, bennak resminin payı % 21'dir. Mücerred resmi olarak da 390 akça vergi ödenmiştir. Bad-ı heva resmi tutarı olarak 1550 akça vergi ödenmiştir ki toplam gelirin % 13'ü bad-ı heva resmi tutarından oluşmaktadır⁴⁰⁰.

Grafik II. 18, 1532 Senesi Kızıllu Cemaati Hasılı

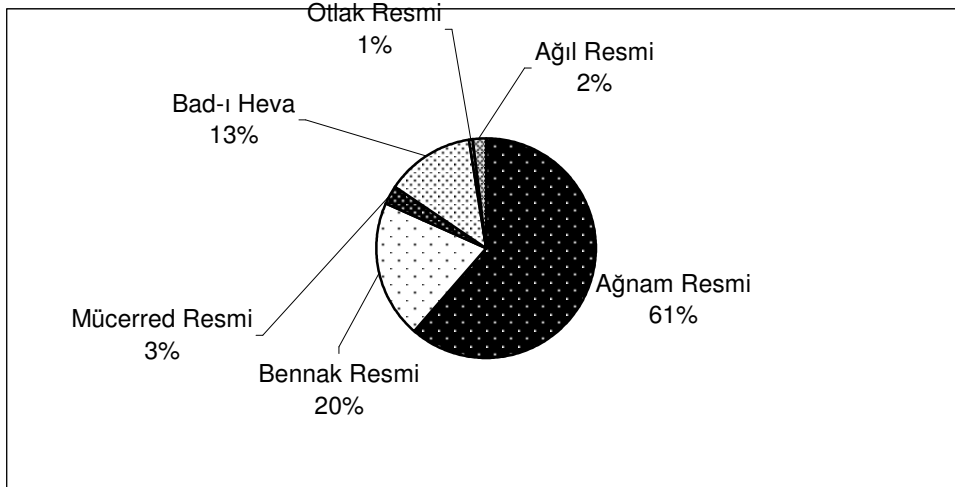
Ağnam Resmi	7500
Bennak Resmi	2544
Bad-ı Heva Resmi	1550
Ağıl Resmi	300
Mücerred Resmi	390
Toplam	12284

⁴⁰⁰ TD 176, s. 236-240.

17. GARKIN

Garkın Cemaati 1522 senesinde 194 neferden oluşmaktadır. Bahsedilen neferlerden 159'u hane olarak kaydedilmiştir. Cemaatte 4 imam, 2 muhassıl, 1 zaviye şeyhi ve birde pir-i fani muaf olarak kaydedilmiştir. Garkın Cemaati 1522 senesinde 15852 akça vergi ödemiştir. Bu toplam vergi tutarı ağnam resmi, bennak resmi, mücerred resmi, ağıl ve otlak resmi ile bad-ı heva resmi tutarından oluşmuştur. Cemaat 19000 adet küçükbaş hayvan vergisi olarak 9500 akça vergi ödemiştir. Bahsedilen sürüler için 300 akça ağıl ve 100 akça da otlak resmi ödenmiştir. Ağıl resminin otlak resminin üç katı olması ilginçtir. Cemaat bennak hakkı olarak 3132 akça, bad-ı heva resmi tutarı olarak 2000 akça ve mücerred resmi tutarı olarak da 420 akça vergi ödemiştir. Cemaatin ödediği vergiler içerisinde ağnam resmi tutarı en büyük yekunu oluşturmaktadır⁴⁰¹. Ödenen vergiler ve oranları aşağıdaki grafikte verilmiştir.

Grafik II. 25, 1522 Senesi Garkın Cemaati Hasılı

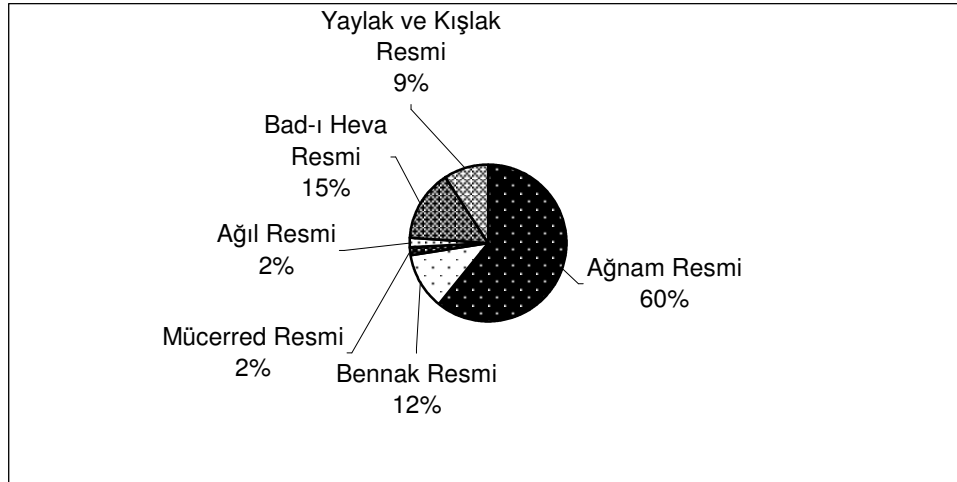
Ağnam Resmi	9500
Bennak Resmi	3132
Mücerred Resmi	420
Bad-ı Heva	2000
Otlak Resmi	100
Ağıl Resmi	300
Toplam	15852

⁴⁰¹ TD 121, s. 537.

1532 senesinde Garkın Cemaati'nin 250 neferden oluştuğu görülmektedir. Cemaatte çift kaydedilmiş hane bulunmamakta olup, 157 hane bennak ve 38 hane de bac kaydedilmiştir. Cemaatteki mücerred sayısı 48'dir. Cemaatten Nasuh veled-i Yusuf Fakı imam olarak kaydedilmiştir. Bunların haricinde 6 muhassıl da muaf kaydedilmiştir. Cemaatin senelik ödediği vergi miktarı 16282 akça olarak kaydedilmiştir. Garkın Cemaati 1532 senesinde 19800 adet küçükbaş hayvanın vergisi olarak 9900 akça vergi ödemiştir. Toplam vergi miktarının % 60'ını ağnam vergisi oluşturmaktadır. Cemaat ağıl resmi olarak 310 akça ve Ermenek Dağı'ndaki yaylak ve kışlak için de 1500 akça vergi ödemiştir. Bennak resmi tutarı olarak 1884 akça vergi ödenmiştir ki toplam vergi miktarı içerisindeki payı % 12'dir. Cemaat bad-ı heva resmi tutarı olarak da 2400 akça vergi ödemiştir ki toplam vergi miktarının % 15'ini bad-ı heva resmi oluşturmaktadır⁴⁰².

Grafik II. 25, 1532 Senesi Garkın Cemaati Hasılı

Ağnam Resmi	9900
Bennak Resmi	1884
Mücerred Resmi	288
Ağıl Resmi	310
Bad-ı Heva Resmi	2400
Yaylak ve Kışlak Resmi	1500
Toplam	16282

⁴⁰² TD 176, s. 24-246.

18. KARACALU, TOKMAK, MAHMUDCAK VE KAYI

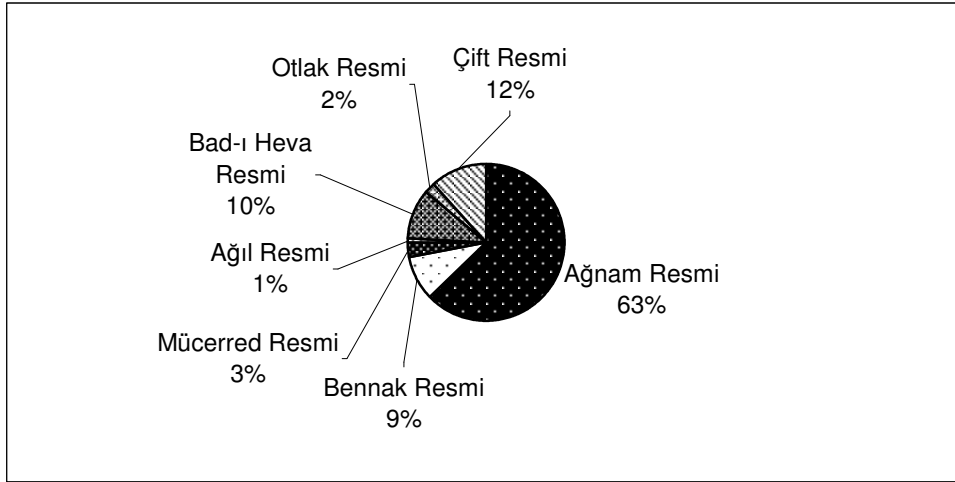
1532 senesinde yukarıda isimleri verilen dört cemaat birlikte kaydedilmiştir. Bu üç cemaatin nefer sayısı 350'dir. Cemaatte, 90 hane çift, 14 hane çift ve bac, 44 hane nim çift, 1 hane nim ve bac, 104 hane bennak, 1 hane bennak ve bac, 11 hanede bac olmak üzere toplam 268 hane bulunmaktadır. Cemaatteki mücerredlerin sayısı da 74'dür. Cemaatte 8 de muaf bulunmaktadır. Muaflardan 2'si pir-i fani, 1'i kayıp, 2'si na ma'lum, 1'i muhassıl ve 1'i de imamdır. Mustafa veled-i Süleyman imam olarak kaydedilmiştir. Cemaatte kethüda bulunmamaktadır.

Cemaatin senelik ödediği vergi tutarı 13723 akça olarak kaydedilmiştir. Ağnam resmi tutarı olarak 8608 akça ödenmiştir. Bu tutar toplam vergi gelirinin % 63'üne tekabül etmektedir. Ağnam vergisi 17216 adet küçükbaş hayvanın vergisi olarak ödenmiştir. Ayrıca bu hayvanlar için 300 akça otlak ve 125 akça ağıl vergisi ödenmiştir. Cemaatten 1248 akça bennak resmi alınmış olup, toplam vergi gelirinin % 9'unu bennak resmi tutarı oluşturmaktadır. Cemaatten alınan çift resmi ile çift kaydedilen hane sayısı arasında bir uyumsuzluk vardır. Cemaatte 90 hane çift ve 44 hane de nim çift kaydedilmiş olmasına rağmen 1608 akça çift resmi ödenmiştir. Toplam vergi miktarının % 12'sini çift resmi tutarı oluşturmaktadır. Bad-ı heva resmi tutarı olarak da 1390 akça ödenmiş olup, toplam vergi miktarının % 10'una tekabül etmektedir⁴⁰³.

---

⁴⁰³ TD 176, s. 246-249.

Grafik II. 26, 1532 Senesi Cemaatlerin Hasılı

Ağnam Resmi	8608
Bennak Resmi	1248
Mücerred Resmi	444
Ağıl Resmi	125
Bad-ı Heva Resmi	1390
Otlak Resmi	300
Çift Resmi	1608
Toplam	13723

994 numaralı defterde bu cemaatler ayrı ayrı kaydedilmiştir. Bu cemaatlerden Karacalu Cemaati bu defterde Eğirdir Kazası'na tabi mirliva hassı olarak kaydedilmiştir. Cemaatin toplam nefer sayısı 195 olarak hesaplanmaktadır. Bu neferlerden 14 hanesi çift, 84 hanesi nim çift, 32 hanesi bennak ve 54 hanesi Yörük olarak kaydedilmiştir. Cemaatte mücerred olarak 3 nefer kaydedilmiştir. Cemaatte 8 nefer muaf yazılmıştır. Muaf kaydedilenlerden 3'ü imam olduğu için muaf yazılırken, 5 neferde rahatsızlıklarından dolayı muaf yazılmıştır. Bu 5 neferin pir-i fani kaydedildiği görülmektedir⁴⁰⁴.

994 numaralı defterde cemaatin senelik ödediği vergi toplamı 8173 akça olarak kaydedilmiştir. Cemaatte çift ve nim çift arazi tasarruf eden hane sayısı azımsanmayacak miktarda olsa da, vergiler içerisinde tarımla ilgili bir vergi görülmemektedir. Cemaat 11000 adet küçükbaş hayvan için senelik 5500 akça ağnam resmi ödemiştir. Bu sürüler için ayrıca 122 akça ağıl resmi ve 300 akça da

⁴⁰⁴ TD 994, s. 217.

otlak resmi ödenmiştir. Cemaat 1200 akça bad-ı heva ve 1051 akça çift, bennak ve mücerred resmi tutarı olarak ödemiştir⁴⁰⁵.

---

⁴⁰⁵ TD 994, s. 217.

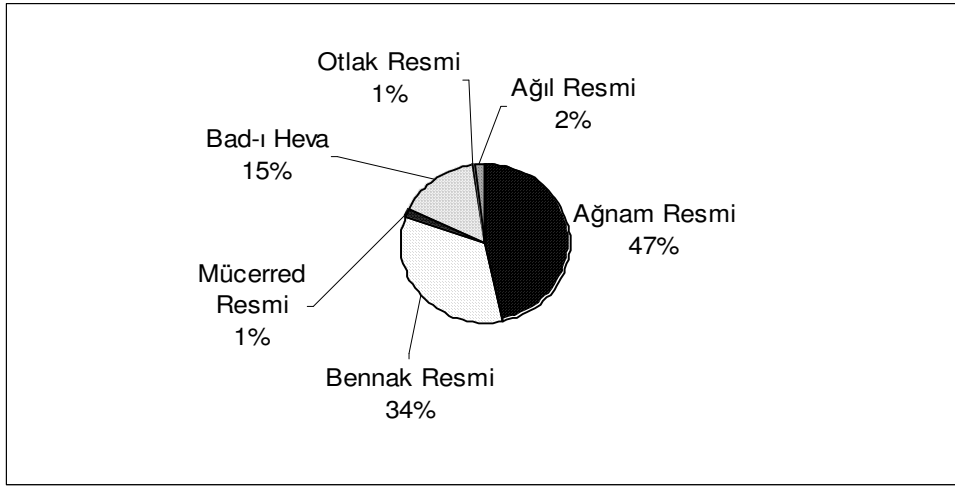
19. AKDAĞ VE KAYI

Akdağ ve Kayı Cemaati 176 numaralı yörükân defterinde birlikte kaydedildiği için bizde değerlendirmesini birlikte yapmak istedik. 1522 tarihinde ise bu cemaatlerin ayrı yazıldığını görüyoruz. 1522 senesinde Akdağ Cemaati Eğirdir Kazası padişah hasları içerisinde yazılmıştır. Cemaatte toplam 178 nefer kaydedilmiştir. Bu neferlerde 3'ü muhassıl ve 3'ü de imam olarak kaydedilmiş ve muaf tutulmuşlardır. Cemaatte mücerred kaydedilenlerin sayısı 13'tür. Geriye kalan 159 nefer hane olarak kaydedilmiştir. Hane olarak yazılanlardan 8'i nim çift olarak kaydedilmiş diğerleri de bennak olarak yazılmıştır. Akdağ Cemaati'nin 1522 senesinde toplam 5391 akça vergi ödediği görülmektedir. Cemaatin ödediği vergilere bakıldığında çift resmi ödediği görülmektedir. Lakin yalnızca 8 hane nim çift arazi tasarruf etmiştir. Netice itibarıyla ödenen vergilere bakıldığında cemaatin iktisadi faaliyetlerinde tarımın fazla bir rolü olmadığı söylenebilir. Cemaatin ödediği vergiler içerisinde en büyük yekunu ağnam resmi tutarı oluşturmaktadır. Ağnam resmi tutarı olarak 2500 akça ödenmiştir. Buradan hareketle cemaatin sahip olduğu sürülerindeki küçükbaş hayvan sayısının 5000 olduğu söylenebilir. Bahsettiğimiz sürüler için ayrıca 100 akça ağıl resmi ve 40 akça da otlak resmi ödenmiştir. Akdağ Cemaati bennak hakkı olarak 1800 akça, çift resmi tutarı olarak 48 akça, mücerred resmi tutarı olarak 78 akça ve bad-ı heva resmi tutarı olarak da 825 akça vergi ödemiştir⁴⁰⁶. Cemaatin ödediği vergilerin birbirlerine oranı aşağıdaki grafikte verilmiştir.

---

⁴⁰⁶ TD 121, s. 544.

Grafik II. 27, 1522 Senesi Akdağ Cemaati Hasılı

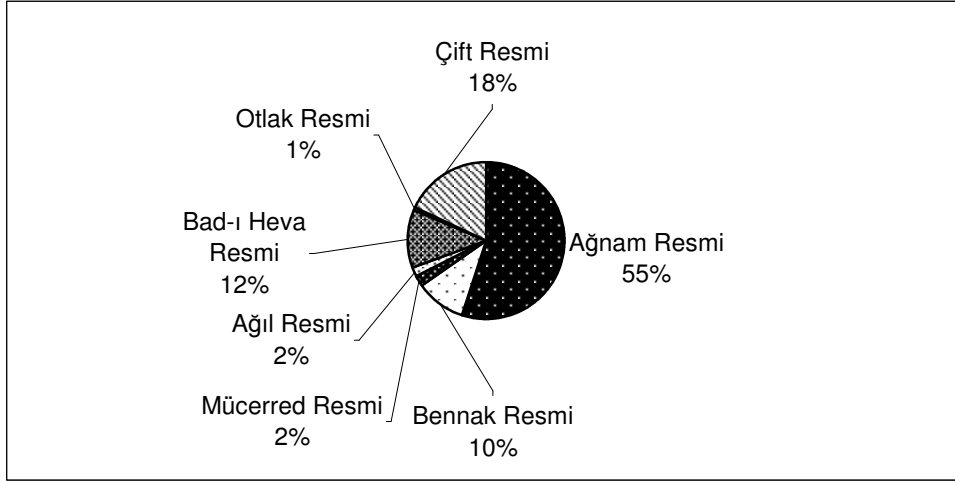
Ağnam Resmi	2500
Bennak Resmi	1800
Mücerred Resmi	78
Bad-ı Heva	825
Otlak Resmi	40
Ağıl Resmi	100
Toplam	5391

1532 tarihli defterde bu iki cemaatin birlikte yazıldığı görülmektedir. Bu cemaatler Eğirdir Kazası'na tabi kaydedilmişlerdir. Cemaatteki nefer sayısı 184'dür. Çift arazi işleyen 24 hane bulunurken, 21 hanede çift ve bac olarak kaydedilmiştir. Nim çift arazi işleyen hane sayısı 39 olarak kaydedilmişken 23 hane de nim ve bac olarak kaydedilmiştir. Bennak kaydedilen hane sayısı 45 iken 5 hanede bac kaydedilmiştir. Cemaatin toplamda 157 haneden oluştuğu görülmektedir. Cemaatte 1 şeyh ve 3 de muhassıl muaf yazılmıştır. Kasım veled-i Abdi adlı kimsenin de akıbeti belli değildir ve "nâ ma'lum" olarak kaydedilmiştir.

Cemaatin 1532 senesinde ödediği vergiler toplamı 5273 akça tutmaktadır. Alınan vergiler içerisinde ağnam resmi önemli bir yer tutmaktadır. Cemaatten alınan vergiler toplamının % 55'i ağnam resmi olarak alınmaktadır. Cemaatten 5796 küçükbaş hayvanın vergisi olarak 2898 akça vergi alındığı görülmektedir. Otlak vergisi olarak 30 ve ağıl vergisi olarak da 100 akça vergi alınmıştır. Bennak resmi tutarı olarak da 540 akça ödenmiştir ki toplam vergi gelirinin % 10'unu

oluşturmaktadır. Kara kaydedilenlerden de 120 akça mücerred resmi alınmıştır. Çift resmi tutarı olarak cemaat 948 akça ödemiş olup, toplam vergi miktarının % 18'ini çift resmi tutarı oluşturmaktadır. Bad-ı heva resmi olarak 620 akça vergi ödenmiştir. Bad-ı heva resminin toplam vergi miktarı içerisindeki payı % 12'dir⁴⁰⁷.

Grafik II. 28, 1532 Senesi Akdağ ve Kayı Cemaatleri Hasılı

Ağnam Resmi	2898
Bennak Resmi	540
Mücerred Resmi	120
Ağıl Resmi	100
Bad-ı Heva Resmi	625
Otlak Resmi	30
Çift Resmi	948
Toplam	5273

⁴⁰⁷ TD 176 s. 249-252.

994 numaralı defterde Akdağ Cemaati ayrı verilmiştir. Bu defterde Cemaat Eğirdir Kazası'na tabi mirliva hassı olarak yazılmıştır. Cemaat toplam 174 neferden oluşmaktadır. Bu neferlerden 74 hanesi çift, 73 hanesi bennak ve 17hanesi de Yörük olarak kaydedilmiştir. Mücerred kaydedilenlerin sayısı da 3'tür. Bunlardan başka 7 nefer de muaf olarak kaydedilmiştir. Muaf kaydedilenlerden 3'ü imam ve 4'ü de muhassıl olarak kaydedilmiştir. Cemaatin ödediği senelik vergi miktarı 7720 akça olarak yazılmıştır. Bu tutarın 5200 akçası ağnam resmi olarak ödenmiştir. Buradan hareketle cemaatin sahip olduğu küçükbaş hayvan sayısı 10400'dür. Bu sürüler için 100 akça ağıl ve 40 akça da otlak resmi ödenmiştir. Ağıl resmi tutarının otlaktan daha fazla olması dikkati çekmektedir. Cemaat çift ve bennak hakkı olarak 1380 akça ve bad-ı heva resmi tutarı olarak da 1000 akça vergi ödemiştir⁴⁰⁸.

---

⁴⁰⁸ TD 994, s. 231-232.

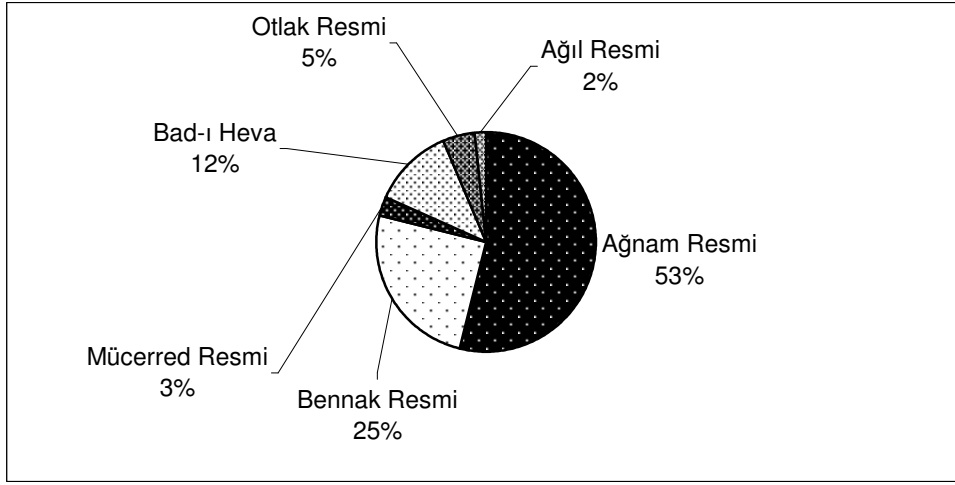
20. FİRUZLU VE KÜTEH CEMAATLERİ

Firuzlu ve Küteh Cemaatleri 176 numaralı yörükân defterinde birlikte verildiği için bizde değerlendirmelerini birlikte yaptık. 1522 senesinde ise bu cemaatler ayrı ayrı kaydedilmişlerdir. 1522 senesinde Firuzlu Cemaati Eğirdir Kazası içerisinde padişah hassı olarak kaydedilmiştir. Cemaatin bu tarihte 516 neferden oluştuğu görülmektedir. Cemaatin toplam 516 neferden oluştuğu görülmektedir. Toplam nefer sayısının 18'i muaflerden oluşmaktadır. Muaf kaydedilenlerden 5'i sipahizade, 6'sı muhassıl, 1'i imam, 1'i de elinde beylerbeyinden hüküm olduğu için muaf yazılmıştır. Bunların haricinde 5 neferde pir-i fani kaydedilmiştir. Cemaatte mücerred kaydedilenlerin sayısı 77'dir. Geriye kalan 421 neferin tamamı bennak hane olarak kaydedilmiştir. Cemaatte çift veya nim çift yazılan nefer bulunmamaktadır. Cemaatin 1522 senesinde toplam 16730 akça vergi ödediği görülmektedir. Ödenen vergilere bakıldığında cemaatin yalnızca hayvancılıkla uğraştığı, tarımla ilgilenmediği anlaşılmaktadır. Vergiler incelendiğinde cemaatte vergisi ödenen küçükbaş hayvan sayısının 18000 olduğu anlaşılmaktadır. Cemaat ağnam resmi tutarı olarak 9000 akça vergi ödemiştir. Elllerinde bulunan hayvanları için ağnam resminden başka 290 akça ağıl resmi ve 790 akça da otlak resmi ödemişlerdir. Cemaat bennak hakkı olarak 4188 akça, mücerred resmi tutarı olarak da 462 akça vergi ödemiştir. Ödenen bad-ı heva resmi tutarı da 2000 akçadır⁴⁰⁹.

---

⁴⁰⁹ TD 121, s. 550.

Grafik II. 29, 1522 Senesi Firuzlu Cemaati Hasılı

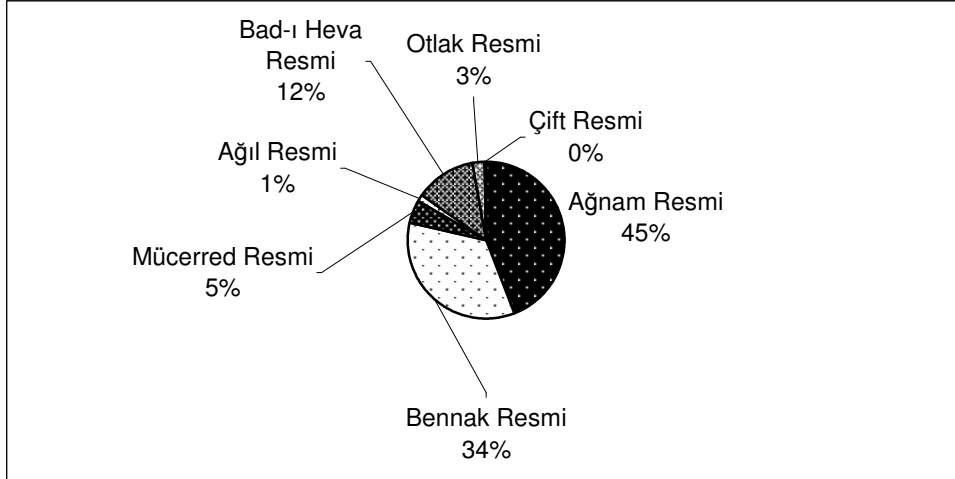
Ağnam Resmi	9000
Bennak Resmi	4188
Mücerred Resmi	462
Bad-ı Heva	2000
Otlak Resmi	790
Ağıl Resmi	290
Toplam	16730

1532 senesinde Eğirdir Kazası'na tabi kaydedilen cemaatler birlikte kaydedilmiştir. Cemaatin 1532 senesindeki nefer sayısı 768'dir. Cemaatin hane sayısı ise, 87'si bac, 3'çift ve 489 hanesi bennak olmak üzere, 579'dur. Mücerred kaydedilenlerin sayısı 135'dir. Bunların haricinde 4 sipahi ve 4 de sipahizade ile 5 muhassıl muaf yazılmıştır. 1 kişinin akıbetinin ne olduğu bilinmemektedir, na ma'lum yazılmıştır.

Cemaatin senelik ödediği vergi miktarı 17050 akça olarak kaydedilmiştir. Ağnam resmi tutarı olarak ödenen 7536 akçalık vergi, toplam vergi miktarının % 45'ini oluşturmaktadır. Otlak resmi tutarı olarak 450 akça ve ağıl resmi olarak da 220 akça vergi ödenmiştir. Cemaatin vergisi ödenen 15072 adet küçükbaş hayvanı bulunmaktadır. Bennak resmi tutarı olarak 5868 akça vergi ödenmiş olup, toplam vergi miktarının % 34'ünü oluşturmaktadır. Kara kaydedilenlerden de 810 akça mücerred resmi alınmıştır. Cemaatte çift kaydedilen 3 haneden çift resmi olarak 36

akça vergi alınmıştır. Bad-ı heva resmi tutarı olarak da 2130 akça vergi alınmıştır ki toplam vergi geliri içerisindeki payı % 12'dir⁴¹⁰.

Grafik II. 22, 1532 Senesi Cemaatlerin Hasılı

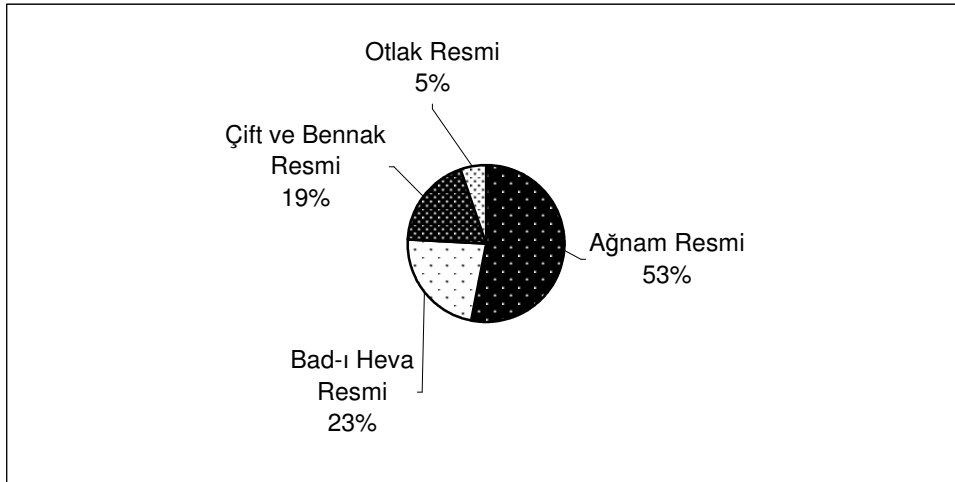
Ağnam Resmi	7536
Bennak Resmi	5868
Mücerred Resmi	810
Ağıl Resmi	220
Bad-ı Heva Resmi	2130
Otlak Resmi	450
Çift Resmi	36
Toplam	17050

⁴¹⁰ TD 176, s. 251-257.

21. SARUCA MİHMADLAR

Defterlerde Eğirdir Kazası'na tabi kaydedilen Saruca Mihmadlar Cemaati 30 numaralı defterde 181 hane olarak kaydedilmiştir. Cemaatte 20 hane çift arazi tasarruf ederken 27 hanede nim çift arazi işlemiştir. Bennak kaydedilen hane sayısı 100 olarak verilmiştir. Cemaat bu tarihte 6492 akça senelik vergi ödemiştir. Senelik toplam vergi tutarının % 53'ünü ağnam resmi tutarı oluşturmaktadır. 8916 adet küçükbaş hayvanın vergisi olarak 4458 akça ağnam resmi alınmıştır. Otlak resmi olarak da 432 akça alınmıştır. Çift ve bennak resmi tutarı, toplam vergi miktarının % 19'una tekabül etmektedir. Çift ve bennak resmi tutarı 1602 akça olarak kaydedilmiştir. Cemaat bad-ı heva resmi olarak 1900 akça vergi ödemiştir ki bu tutar toplam vergi gelirinin % 23'üne tekabül etmektedir⁴¹¹.

Grafik II. 30, 30 Numaralı Defterde Saruca Mihmadlar Cemaati Hasılı

Ağnam Resmi	4458
Bad-ı Heva Resmi	1900
Çift ve Bennak Resmi	1602
Otlak Resmi	432
Toplam	6492

1522 senesinde Saruca Mihmadlar Cemaati Eğirdir Kazası'na tabi padişah hassı olarak kaydedilmiştir. Cemaatin 1522 senesindeki nefer sayısı 222 olarak kaydedilmiştir. Bahsedilen neferlerden 7'si muaf kaydedilmiştir. Muaf yazılanlardan

⁴¹¹ TD 30, s. 465-468.

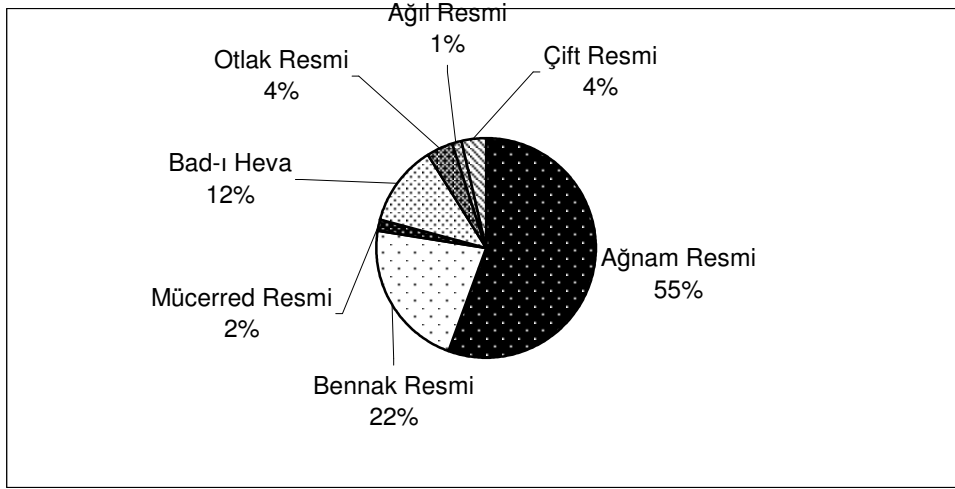
5'i imam ve 1'i sipahizade olduğu için muaf yazılmışken, 1 kötürüm ve 1 de pir-i fani sakatlıkları dolayısıyla muaf kabul edilmişlerdir. Cemaatte 26 nefer de mücerred kaydedilmiştir. Geriye kalan 188 nefer ise hane olarak kabul edilmiştir. Saruca Mihmadlar Cemaati'nde çift ve nim çift arazi tasarruf eden hanelerin bulunduğu görülmektedir. Hane olarak kabul edilen 188 neferden 25'i çift, 4'ü de nim çift yazılmıştır. Geriye kalan 159 hane ise bennak yazılmıştır.

Cemaatin 1522 sensinde ödediği vergiler toplamı 8444 akça olduğu görülmektedir. Her ne kadar çift ve nim çift arazi işleyen haneler bulunsa da cemaatin ödediği vergilere bakıldığında tarımla ilgili vergilerin olmadığı görülmektedir. Cemaat ağnam resmi olarak 4700 akça vergi ödemiştir. Buradan hareketle 9400 adet küçükbaş hayvanları olduğunu söyleyebiliriz. Bahsedilen sürüler için 320 akça otlak resmi ve 120 akça da ağıl resmi ödenmiştir. Cemaat 1522 senesinde çift resmi tutarı olarak 312 akça, bennak hakkı alarak 1836 akça ve mücerred resmi olarak da 156 akça vergi ödenmiştir. Cemaatin ödediği bad-ı heva resmi tutarı da 1000 akça olarak kaydedilmiştir⁴¹².

---

⁴¹² TD 121, s. 552.

Grafik II. 31, 1522 Senesi Saruca Mihmadlar Cemaati Hasılı

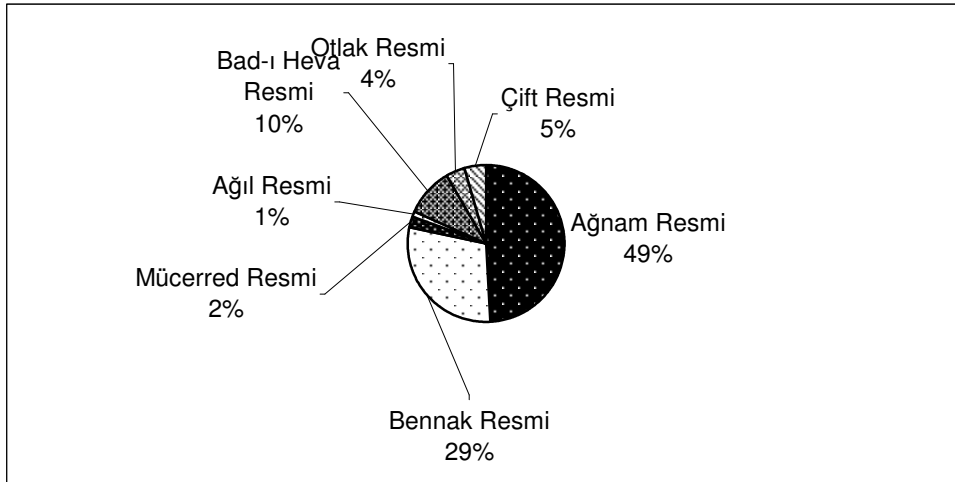
Ağnam Resmi	4700
Bennak Resmi	1836
Mücerred Resmi	156
Bad-ı Heva	1000
Otlak Resmi	320
Ağıl Resmi	120
Çift Resmi	312
Toplam	8444

1532 senesinde cemaatin nefer sayısının 202'ye yükseldiği görülmektedir. Cemaatte 132 hane bennak ve 18 hanede bennak ve bac kaydedilmiştir. 19 hane çift arazi tasarruf ederken 3 hane de nim ve bac kaydedilmiştir. Cemaatten 8 hane bac yazılmış ve 1 hane de çift ve bac yazılmıştır. Netice itibarıyla cemaat 1532 senesinde 181 haneden oluşmaktadır. Cemaatte mücerred kaydedilenlerin sayısı da 21'dir.

1532 senesinde de cemaatin iktisadi hayatının temelini hayvancılık oluşturmaktadır. Cemaatte azda olsa tarımsal faaliyetlerin yapıldığı görülmektedir. Cemaatin ödediği 6064 akçalık senelik vergi içerisinde % 49'luk payla ağnam vergisi en önemli yeri tutmaktadır. Bunun üzerine ağıl ve otlak resmi tutarını da eklediğimizde, cemaatin ödediği vergilerin büyük bölümünü hayvancılıkla ilgili işlerden gelen gelire ödediği görülmektedir. Cemaat 5952 adet küçükbaş hayvanın vergisini ödemiştir. Ödenen ağnam vergisi tutarı 2972 akçadır. Otlak resmi olarak 230 akça ve ağıl resmi olarak da 80 akça vergi ödenmiştir. Bennak resmi tutarı

olarak cemaat 1776 akça vergi ödemiştir, bu tutar toplam vergi miktarının % 29'unu oluşturmaktadır. Çift kaydedilenlerden alınan çift vergisi tutarı 276 akça olup toplam vergi miktarı içerisindeki payı % 5'dir. Bad-ı heva resmi tutarı olarak da 600 akça vergi alınmıştır. Cemaatin 1532 senesinde hane ve nefer sayısı artmış olmasına rağmen, ödenen vergi miktarında 428 akça azalma olmuştur. 1532 senesinde cemaatin ödediği ağnam resmi tutarında önemli miktarda azalma görülmektedir. Bu tarihte cemaatin ödediği çift ve bennak resminde de artış söz konusudur. Toplam vergi miktarında ki azalmanın temel sebebi ağnam resmindeki azalmadır⁴¹³.

Grafik II. 31, 1532 Senesinde Saruca Mihmadlar Cemaati Hasılı

Ağnam Resmi	2976
Bennak Resmi	1776
Mücerred Resmi	126
Ağıl Resmi	80
Bad-ı Heva Resmi	600
Otlak Resmi	230
Çift Resmi	276
Toplam	6064

994 numaralı defterde Saruca Mihmadlar Cemaati Eğirdir Kazası'na tabi mirliva hassı olarak kaydedilmiştir. Cemaatin toplam nefer sayısı 157'dir. Bu neferlerden 1'i çift, 10'u nim çift, 110'u Bennak ve 22'si de Yörük hanesi olarak kaydedilmiştir. Cemaatte 2 hane de mücerred kaydedilmiştir. Bunların haricinde 14

⁴¹³ TD 176, s. 257-259.

hane de muaf kaydedilmiştir. Muaf kaydedilenlerden 2'si imam, 3'ü zaviye nişin, 1'i muhassıl ve 6'sı da pir-i fani olarak kaydedilmiştir. Zaviye nişin olarak kaydedilen Salih veled-i Selman Fakı ile kardeşleri Bayram ve İbrahim ile ilgili defterde, atalarının şeyh olduğu ve ellerinde hükm-ü hümayunları olduğu kaydedilmiştir⁴¹⁴.

Cemaatin ödediği senelik vergi toplamı olarak defterde 7632 akça kaydedildiği görülmektedir. Cemaatin haneleri içerisinde çift ve nim çift arazi tasarruf edenler bulunsa da cemaatin ödediği vergiler incelendiğinde asıl iktisadi faaliyetin hayvancılık olduğu anlaşılmaktadır. Cemaat 8800 adet küçükbaş hayvan için 4400 akça ağnam resmi ile 320 akça otlak resmi ve 120 akça da ağıl resmi ödemiştir. Cemaatin 1400 akça bad-ı heva ve 1392 akça da çift, nim çift ve bennak resmi ödediği görülmektedir⁴¹⁵.

---

⁴¹⁴ TD 994, s. 214.

⁴¹⁵ TD 994, s. 214.

22. KOPRANLU

Kopranlu Cemaati, 30 numaralı defterde 78 neferden oluşmaktadır. Cemaatte çift ve nim çift arazi tasarruf eden hane bulunmamakta olup 38 hane bennak kaydedilmiştir. Ahmed veled-i Karayülük cemaatin bu tarihteki kethüdası olarak kaydedilmiştir. Cemaatin, Burdur'da Gökpınar adlı yaylakta yayladığı anlaşılmaktadır. Kopranlu'lar senelik 2598 akça vergi ödemişlerdir. Bu tutarın 1600 akçası ağnam resmi olarak ödenmiştir. Cemaatin sahip olduğu hayvan sayısı 3200 olarak hesaplanmaktadır. Bahsedilen hayvanlar için 542 akça da otlak vergisi ödenmiştir. Bennak resmi olarak da cemaatten 456 akça vergi alınmıştır⁴¹⁶.

1522 senesinde Kopranlu Cemaati, Eğirdir Kazası'na tabi mirliwa hassı olarak kaydedilmiştir. Cemaatin bu tarihte toplam 78 neferden oluştuğu görülmektedir. Cemaatte 5 nefer muaf kaydedilmiştir. Muaf olarak yazılanlar imam, şeyh, tekke nişin, sipahizade ve bir de pir-i fanidir. Cemaatte mücerred kaydedilenlerin sayısı da 28'dir. Geriye kalan 44 neferde bennak hane olarak kaydedilmiştir. Cemaatin 1522 senesinde toplam 1577 akça vergi ödediği görülmektedir. Bu tutarın 641 akçası ağnam resmi tutarı olarak, 528 akçası bennak hakkı olarak, 168 akçası mücerred resmi olarak ve 249 akçası da bad-ı heva resmi tutarı olarak ödenmiştir⁴¹⁷.

1532 senesinde cemaatin nefer sayısında önemli bir artış söz konusudur. 1532'de cemaatin nefer sayısı 900 olarak kaydedilmiştir. Bu artışın nedeni iki şekilde açıklanabilir. Birincisi, 30 numaralı defterde cemaatin yalnızca bir bölümü kaydedildi veya 1532 senesinde cemaate yeni katılımlar oldu, akraba bölük veya cemaatler Kopranlu içerisinde kaydedildi.

---

⁴¹⁶ TD 30, s. 450-451.

⁴¹⁷ TD 121, s. 567-568.

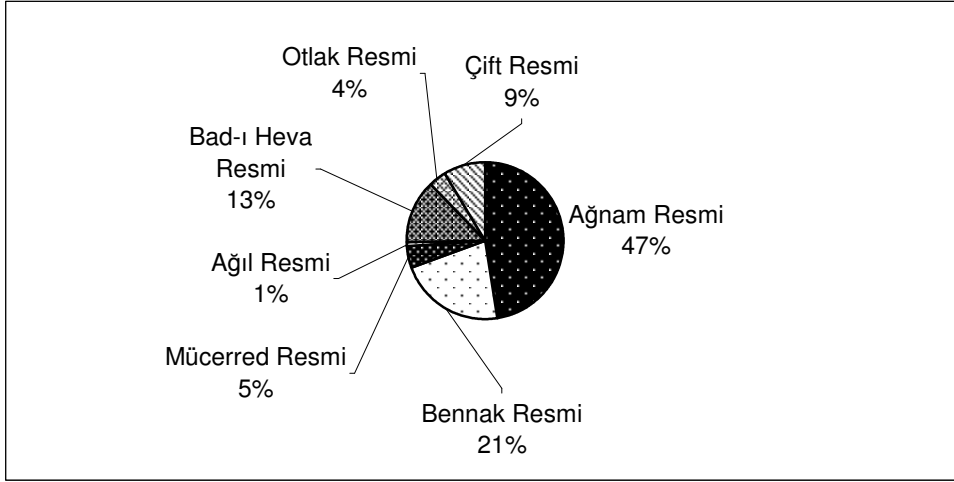
1532 senesinde, bahsedilen 900 nefer içerisinde 293'ü hane kabul edilmiştir. Cemaatte 63 hane çift arazi tasarruf ederken, 43 hanede çift ve bac olarak kaydedilmiştir. Nim çift arazi işleyen hanelerin sayısı 63'dür. 44 hanede nim ve bac kaydedilmiştir. Hane kabul edilenler içerisinde en kalabalık gurubu bennak kaydedilenler oluşturmaktadır. 1532 senesinde, cemaatte 428 hane bennak kaydedilmiş ve 28 hanede bennak ve bac kaydedilmiştir. 26 hane ise bac kaydedilmiştir. Cemaatte bennak kaydedilenlerin sayısı 178'dir. Bunların yanında muaf kabul edilenlerin sayısı da 25'dir. Muaf kaydedilenlerin 3'ü sipahi, 3'ü sipahizade, 5'i muhassıl, 1'i şeyh ve 2'si de imam olmak üzere 14'ü mesleki vasıfları nedeniyle muaf tutulurken, 6 kişi nâ malum, 3'ü gaib ve 2'si de pir-i fani olmak üzere toplam 25 kişi muaf kaydedilmiştir.

Cemaat 1532 senesinde toplam 23608 akça vergi ödemiştir. Toplam vergi miktarının % 47'si ağnam resmi tutarı olarak alınmıştır. 22492 adet küçükbaş hayvan karşılığı olarak 11246 akça ağnam resmi ödenmiştir. Cemaat bu hayvanları otlatmak için 850 akça otlak vergisi ve 200 akça da ağıl vergisi ödemiştir. Netice itibarıyla toplam vergi miktarının % 52'si hayancılıkla ilgili faaliyetler sonucunda ödenmiştir. Cemaat çift resmi tutarı olarak 2058 akça, bennak resmi tutarı olarak 5136 akça ve mücerred resmi olarak da 1068 akça vergi ödemiştir. Cemaatin ödediği çift, bennak ve mücerred resmi tutarı, toplam vergi miktarının % 35'ini oluşturmuştur. Bad-ı heva resmi olarak ödenen 3050 akça vergi tutarı da, toplam vergi gelirinin % 13'ünü oluşturmaktadır⁴¹⁸.

---

⁴¹⁸ TD 176, s. 259-267.

Grafik II. 32, 1532 Senesi Kopranlu Cemaati Hasılı

Ağnam Resmi	11246
Bennak Resmi	5136
Mücerred Resmi	1068
Ağıl Resmi	200
Bad-ı Heva Resmi	3050
Otlak Resmi	850
Çift Resmi	2058
Toplam	23608

23. KEÇİLÜ

Keçilü Cemaati, 30 nolu defterde Arvalı'ya tabi kaydedilmiştir. Cemaat bu tarihte 47 neferden oluşmaktadır. Bu defterde cemaat haric-i ez defter kabul edilmiştir. Bu durum 176 numaralı defterde de belirtilmiştir. 30 numaralı defterde cemaatin vergi ödemediği görülmektedir⁴¹⁹.

1522 senesinde cemaat Ağlasun Kazası'na tabi kaydedilmiştir. Cemaat bu tarihte padişah hassı olarak yazılmıştır. Cemaatte 71 nefer kaydedilmiştir. Mücerred kaydedilen kişi sayısı 27'dir. Buradan hareketle cemaatteki nefer sayısının % 38'i gençlerden oluşmaktadır diyebiliriz. Cemaatte 38 hane bulunduğunu görüyoruz ki bu 38 hanenin tamamı bennak kaydedilmiştir. Cemaatte çift veya nim çift arazi işleyen hane bulunmamaktadır. 1522 senesinde cemaate tabi kaydedilen Resul veled-i İsa ve kardeşi Nebi ile Hacı Ali veled-i Ahmed ve kardeşi Hacı İvaz gaib kaydedilmiştir. Salih veled-i Mustafa da cemaatte dai olarak kaydedilmiştir⁴²⁰.

Keçilü Cemaati, 1522 senesinde toplam 1500 akça vergi ödemiştir. Bu tutar ağnam resmi, ağıl resmi, bad-ı heva resmi ile bennak ve mücerred resmi tutarlarından oluşmaktadır. Cemaat 1308 adet küçükbaş hayvan için 654 akça ağnam resmi ödemiştir. Bu sürüler için ayrıca 40 akça da ağıl resmi ödendiği görülmektedir. Cemaatin iktisadi faaliyetleri içerisinde hayvancılıktan başka bir şey görülmemektedir⁴²¹. Cemaatin ödediği vergi oranları ve miktarları aşağıdaki grafikte verilmiştir.

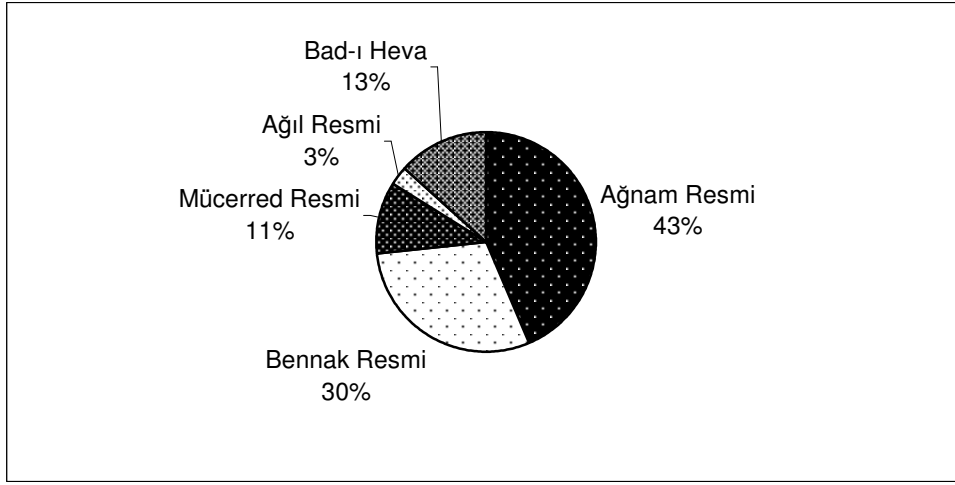
---

⁴¹⁹ TD 30, s. 452-453.

⁴²⁰ TD 121, s. 325.

⁴²¹ TD 121, s. 325.

Grafik II. 33, 1522 Senesi Keçilü Cemaati Hasılı

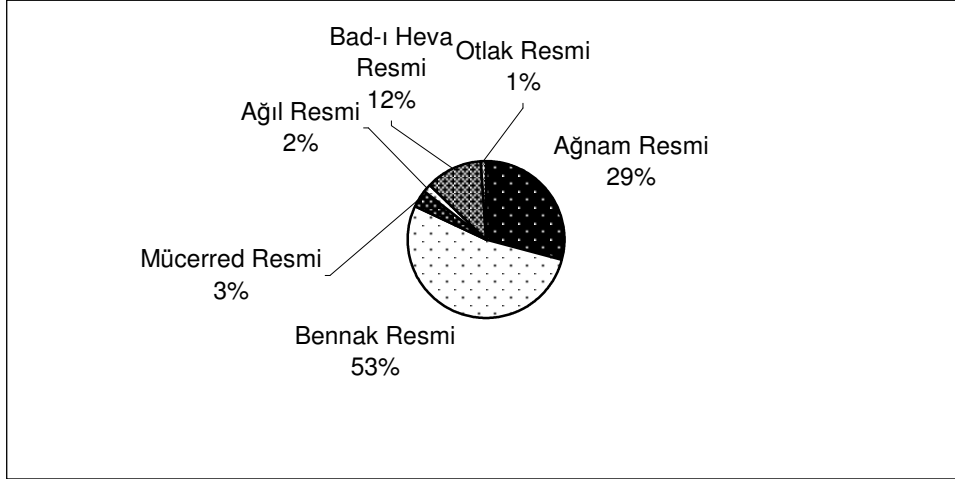
Ağnam Resmi	654
Bennak Resmi	444
Mücerred Resmi	162
Ağıl Resmi	40
Bad-ı Heva	200
Toplam	1500

1532 senesinde cemaatin Ağlasun Kazası'na yerleştiği görülmektedir. Hamid veled-i Ayvaz, cemaatin kethüdası olarak kaydedilmiştir. Keçilü Cemaati 56 neferden oluşmaktadır. Bu neferlerden 49'u hane olarak kabul edilmiştir. Bu tarihte, cemaat içerisinde çift veya nim çift arazi tasarruf eden hane bulunmamaktadır. 38 hane bennak olarak kaydedilmiştir. Bac olarak kaydedilenlerin sayısı 12 ve mücerredlerin sayısı da 5'dir.

Cemaatin, 1532 senesinde ödediği yıllık vergi toplamı 861 akçadır. Bu tutarın 250 akçası ağnam vergisi olarak ödenmiştir. Toplam vergi miktarının % 29'u ağnam resmi tutarından oluşmaktadır. Cemaatin sahip olduğu küçükbaş hayvan sayısı 500'dür. Bu rakamın diğer cemaatler içerisinde ortalamanın altında olduğu görülmektedir. Bunun nedeninin cemaatin yerleşmiş olması ile alakalı olduğu söylenebilir. Bahsedilen hayvanlar için 15 akça ağıl ve 10 akça da otlak resmi öndendiği görülmektedir. Cemaat 1532 senesinde yerleşmiş olmasına rağmen çift kaydedilen hane bulunmamaktadır. Bu durum cemaatin ziraatla da uğraşmadığını

göstermektedir. Bu durum, cemaatin ödediği vergi miktarı içerisinde bennak resminin % 53' ile en fazla paya sahip olmasına neden olmuştur. Cemaat 100 akça da bad-ı heva resmi ödemiştir⁴²².

Grafik II. 33, 1532 Senesi Keçilü Cemaati Hasılı

Ağnam Resmi	250
Bennak Resmi	456
Mücerred Resmi	30
Ağıl Resmi	15
Bad-ı Heva Resmi	100
Otlak Resmi	10
Toplam	861

994 numaralı defterde Keçilü Cemaati, Ağlasun Kazası'na tabi mirliva hassı olarak kaydedilmiştir. Cemaat bu defterde 30 neferden oluşmaktadır. Bunlardan 27 hanesi bennak, 2 hanesi Yörük ve 1 nefer de imam kaydedilmiştir. Cemaatin ödediği senelik vergi toplamı 734 akçadır. Bu tutarın 240 akçası ağnam resmi, 20 akçası ağıl resmi, 324 akçası bennak resmi ve 150 akçası bad-ı heva resmi tutarından oluşmaktadır⁴²³.

⁴²² TD 176, s. 267.

⁴²³ TD 994, s. 197.

24. PERAKENDE

24.1 ANAMAS NAHİYESİ KÖYLERİNDE PERAKENDE YAZILAN YÖRÜKLER

1522 senesinde Eğirdir Kazası'nın Anamas Nahiyesi'ne tabi kaydedilen 6 köyde perakende Yörüklerin bulunduğu defterden anlaşılmaktadır. Aşağıdaki tabloda bahsedilen 6 köy verilmiştir. Perakende gurupların toplam 60 nefer oldukları görülmektedir. Hane sayılarının toplamı da 54 olarak hesaplanmıştır. Perakende gurupların 75 akça ağnam resmi, 588 akça bennak resmi, 46 akça mücerred resmi, 132 bad-ı heva resmi olmak üzere toplam 898 akça vergi ödedikleri görülmektedir. köyde yerleşmiş olmalarına rağmen bu gurupların köydeki iktisadi faaliyetlere tam anlamıyla adapte olduklarını söylemek mümkün görünmemektedir. Perakende olup köyde yerleşmelerine rağmen tarım arazisi işlemedikleri görülmektedir. Bununla birlikte hayvancılıkla da fazla uğraşmadıkları anlaşılmaktadır. Bu gurupların ödedikleri vergi kalemleri ve oranları incelendiğinde, bennak resmi ve bad-ı heva resminin ana yekunu oluşturduğu görülecektir⁴²⁴.

Tablo II. 9, 1522 Senesi Anamas Nahiyesi Köylerinde Perakende Cemaatler

Karye Adı	Nefer	Hane	Ağnam Resmi	Bennak Resmi	Mücerred Resmi	Bad-ı Heva	Hasıl	Sayfa
Sofular	6	4	23	48	16	12	96	386
Gençoğlu	9	9	-	108	-	20	128	386
Katib	10	9	-	108	12	20	140	386
Kırağı	26	24	52	288	12	80	432	387
Çay	5	5	-	-	-	-	60	387
Akpınar	4	3	-	36	6	-	42	387
Toplam	60	54	75	588	46	132	898	

⁴²⁴ TD 121, s. 38-387.

24.2 ULUBORLU KAZASI KÖYLERİNDE PERAKENDE YAZILAN YÖRÜKLER

1522 senesinde Uluborlu Kazası'nın muhtelif köylerinde perakende olarak kaydedilen Yörüklerin bulunduğu görülmektedir. Defterde bu Yörüklerle ilgili “*arızların Uluborlu Kazasına virirler*” diye bir açıklama yapılmıştır. Aşağıdaki tabloda österilen 8 köyde perakende olan Yörüklerin yerleştiğini görüyoruz. Bu gurupların toplam nefer sayısı 80, hane sayısı da 62'dir. Bu guruplar 1522 senesinde toplam 1780 akça vergi ödemişlerdir. Bu tutarın 273 akçası çift resmi, 464 akçası bad-ı heva, 90 akçası mücerred resmi, 228 akçası bennak hakkı ve 692 akçası da ağnam resmi tutarından oluşmaktadır⁴²⁵.

Tablo II. 10, 1522 Senesi Perakende Gurupların Hasılı

Karye Adı	Nefer	Hane	Ağnam Resmi	Bennak Resmi	Mücerred Resmi	Bad-ı Heva	Çift Resmi	Hasıl	Sayfa
Çaylak	3	2	10	12	-	14	12	48	563
Göreme	20	13	50	24	42	80	96	292	563
Susuz	6	6	-	-	-	50	36	86	564
Çakal	7	4	-	-	12	50	3	98	564
Kabil	15	13	400	72	12	60	42	586	564
Nısf-1 Salhan	7	7	20	24	-	40	30	114	565
Nısf-1 Salhan-1 Diğer	12	9	200	-	18	90	54	362	565
İleyler	10	8	12	96	6	80	-	194	563

1532 senesinde Uluborlu Kazası'nın muhtelif köylerine yerleşmiş durumda bulunan perakende Yörükler, mirliva hassı olarak kaydedilmiş olup avarızlarını Uluborlu Kazası'nda çekerler kaydı ile verilmişlerdir. 30 numaralı defterde, Uluborlu'nun 11 köyünde, bu perakende guruplar varken, 1532 senesinde yalnızca 7 köyde kalmışlardır.1532'de Çakal, Akça Keçilü, Kara Arslan ve Koçak Köylerindeki Yörükler görülmemektedir. 1532 senesinde Uluborlu'nun köylerinde

⁴²⁵ TD 121, s. 563-565.

toplam 75 nefer perakende olmuş Yörük bulunmaktadır. Bu Yörükler 63 hanedir. Bu gurupların 1532 senesinde ödedikleri senelik vergi miktarı 1192 akçadır. Bu tutarın 160 akçası ağnam resmi olarak ödenmiştir. Çift resmi tutarı olarak 252 akça, bennak resmi tutarı olarak 416 akça ve mücerred resmi tutarı olarak da 72 akça ödenmiştir. Perakende guruplar bad-ı heva resmi tutarı olarak da 292 akça vergi ödemiştir.

Tablo II. 11, 1532 Senesi Uluborlu Kazası Köylerinde Perakende Cemaatler

Karye Adı	Nefer	Hane	Ağnam Resmi	Bennak Resmi	Mücerred Resmi	Bad-ı Heva	Çift Resmi	Hasıl	Sayfa
Çaylak	5	3	-	12	12	39	24	87	268-269
Göreme	18	16	24	96	12	63	72	267	269
Susuz	6	5	29	24	6	15	24	98	269
Çakal	10	9	39	32	6	45	54	180	269-270
Kabil	15	11	-	132	24	40	-	192	270
Nısf-1 Salhan	11	9	26	60	12	40	36	174	270
Nısf-1 Salhan-1 Diğer	10	10	42	60	-	50	42	194	270

994 numaralı defterde de bahsettiğimiz perakende Yörükler geçmektedir. Defterde bu guruplar için “*Uluborlu Kazası karyelerinde mütemekkinlerdir. Avarızlarını Uluborlu’da çekerler*” ifadesi kullanılmıştır. 994 numaralı defterde Uluborlu Kazası’nın 13 köyünde perakende olup yerleşen guruplar görülmektedir. Aşağıdaki tabloda gösterilen bu köylerde bulunan perakende guruplar 121 neferden oluşmaktadır. Bunlardan 24 hane çift, 26 hane nim çift, 64 hane bennak ve 1 hane de Yörük kaydedilmiştir. Mücerred kaydedilenlerin sayısı da 3’tür. Cemaatte 2 nefer pir-i fani, 1 neferde muhassıl kaydedilerek muaf tutulmuştur. Perakende gurupların ödediği senelik vergi toplamı 2045 akça tutmaktadır. Bu tutarın 870 akçası çift ve bennak hakkı olarak ödenmiştir. Ağnam resmi tutarı olarak 995 akça vergi ödenmiştir. Bad-ı heva resmi tutarı da 180 akçadır⁴²⁶.

⁴²⁶ TD 994, s. 232-238.

Tablo II. 12, 994 Numaralı Defterde Uluborlu Kazası Köylerinde Perakende Cemaatler

Karye Adı	Çift	Nim	Bennak	Muhassıl	Pir-i Fani	Mücerred	Yörük	Çift, Bennak	Bad-ı Heva	Ağnam Resmi	Hasıl
Çaylak	1	1	1	-	-	-	-	30	-	-	30
Göreme	1	2	5	-	1	-	-	170	20	100	290
Susuz	2	-	6	1	1	1	1	102	20	150	272
Çakal	7	4	-	-	-	-	-	12	50	3	98
Kabil	-	5	5	-	-	-	-	90	25	200	315
Nısf-1 Salhan	-	5	13	-	-	2	-	60	20	200	280
Garib	8	2	1	-	-	-	-	30	-	42	72
Nısf-1 Çalal	-	2	1	-	-	-	-	24	-	50	74
Koçak	-	-	12	-	-	-	-	-	-	-	-
Diğer Nısf-1 Çakal	2	1	11	-	-	-	-	162	20	100	282
Akça Keçilü	-	-	3	-	-	-	-	36	-	-	36
Umuroğlu	3	4	4	-	-	-	-	130	25	150	305
Kara Arslan	-	-	2	-	-	-	-	24	-	-	24

25. ÇARDAK

Çardak Cemaati İrle Kazası'na tabi kaydedilmiştir. Cemaat "Sarı Kavak Derbendi ağzında Çardak Kervansarayı demekle meşhur kervansarayı" beklermiş. Bu nedenle avarız-1 divaniyeden muaf tutulmak istemişlerdir. Daha sonradan avarız teklif edilince perakende olup göçmüşlerdir. Bunun üzerine, Çardak Yörüklerin yeniden Sarı Kavak Derbendine yerleştirilmeleri ve avarız-1 divaniyeden muaf tutulmaları için Sultan Bayezid ve Selim Han'dan hükmü hümayunları olduğu kaydedilmiştir⁴²⁷.

30 numaralı defterde cemaat toplam 32 neferden oluşmaktadır. Cemaatte 1 hane nim çift tasarruf ederken, 7 hane de bennak kaydedilmiştir. Cemaatin ödediği senelik vergi miktarı 1321 akça tutmaktadır. Bunun 1000 akçası ağnam resmi tutarıdır. Çardak Yörüklerinin vergisini ödedikleri 2000 adet küçükbaş hayvanlarının olduğu anlaşılmaktadır. Bu hayvanlar için 80 akça da otlak vergisi ödenmiştir. Cemaat çift ve bennak resmi tutarı olarak 91 akça ve bad-1 heva resmi tutarı olarak da 151 akça vergi ödemişlerdir⁴²⁸.

1530 senesinde Çardak Yörüklerinin nefer sayısı 101'e yükselmiştir. Cemaatteki hane sayısı 42 ve mücerredlerin sayısı da 38'dir. Cemaatteki genç nüfusun fazlalığı dikkati çekmektedir. Bunların haricinde, cemaatte 1 imam, 2 muhassıl, 1 ser piyade ve 18 de sipahi ve sipahizade bulunmaktadır. 1530 senesinde cemaatin ödediği senelik vergi miktarı 2344 akçadır⁴²⁹.

1522 senesine gelindiğinde Çardak Yörükleri yine İrle Kazası'na tabi edilmiştir. Tımar olarak kaydedilen cemaat bu tarihte 101 nefer ve 42 haneden oluşmaktadır. Cemaatte 18 sipahizade kaydedilmiştir. 1522 senesinde cemaatin ödediği vergilerin toplamı 2344 akça olarak kaydedilmiştir. Bahsedilen tutar ağnam,

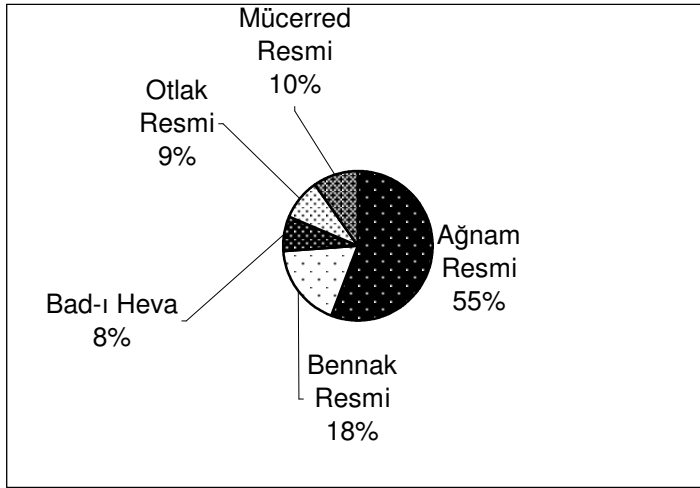
⁴²⁷ BOA, TD 438, s. 262. TD 121, s.160.

⁴²⁸ TD 30, s. 171.

⁴²⁹ BOA, TD 438, s. 262.

bennak, mücerred, otlak ve bad-ı heva resmi tutarlarından oluşmaktadır. Ödenen vergilere bakıldığında cemaatin tarım arazisi işlediğine dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Cemaatin ödediği vergiler içerisinde en büyük yekunu ağnam resmi tutarı oluşturmaktadır. Ödenen ağnam resmine bakıldığında 2620 adet vergisi ödenen küçükbaş hayvan bulunduğu anlaşılmaktadır. Ağnam resminin, toplam vergi miktarı içindeki payının % 55 olduğu görülmektedir. Bahsedilen sürüler için 206 akça otlak resmi ödenmiştir⁴³⁰. Cemaatin ödediği vergi miktarları ve oranları için grafiğe bakınız.

Grafik II. 34, 1522 Senesi Çardak Yörükleri Hasılı

Ağnam Resmi	1310
Bennak Resmi	420
Bad-ı Heva	180
Otlak Resmi	206
Mücerred Resmi	228
Toplam	2344

⁴³⁰ TD 121, s. 160.

26. HACILAR

Hacılar Cemaati 1522 senesinde Isparta Kazası'na tabi kaydedilmiş olup mir liva hassı olarak yazılmıştır. Defterde cemaatin Yörük olduğu vurgulanarak, koyunları olduğu aynı zamanda çift sürdükleri de belirtilmiştir. Hem koyunculuk yapan hem de tarım arazisi işleyenlerden 12 akça çift resmi alındığı ve bunun önceden beri gelenek olduğu kaydedilmiştir. Bu tarihte cemaatte 211 nefer 137 hane bulunmaktadır.⁴³¹

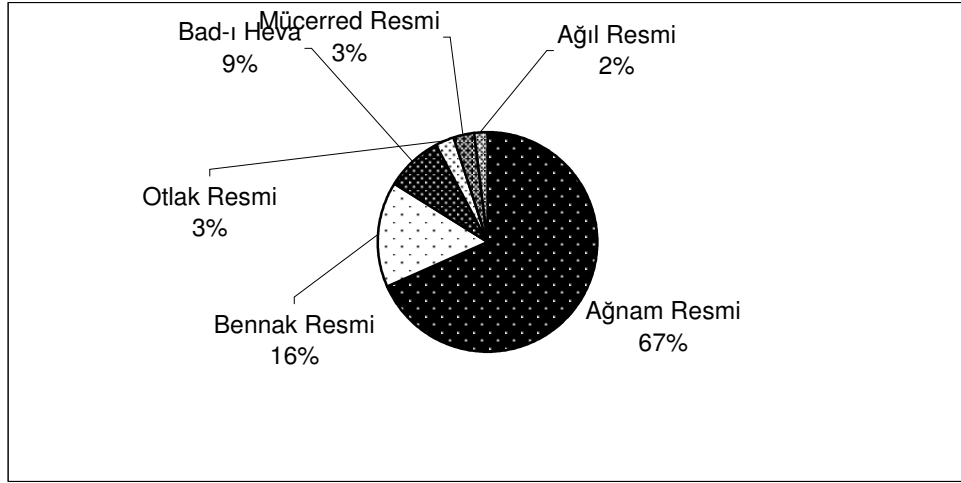
1522 senesinde cemaat toplam 8476 akçalık vergi ödemiştir. Bu tutar ağnam resmi, otlak, ağıl, bad-ı heva resmi ve bennak, mücerred resmi tutarlarından oluşmaktadır. Cemaat ağnam resmi olarak 5576 akça ödemiştir. Buradan hareketle cemaatte bulunan küçükbaş hayvan sayısının 11152 olduğu söylenebilir. Bu koyunlar için 212 akça otlak resmi 150 akça ağıl resmi ödenmiştir⁴³². Ağnam resmi tutarının toplam vergi miktarı içindeki payı % 67 olarak görülmektedir. Otlak resmi tutarının payı % 3 ve ağıl resmi tutarının oranı da % 2 olarak hesaplanabilir. Netice itibariyle hayvancılık faaliyetlerinin toplam vergi gelirleri içindeki payı % 72 olarak hesaplanabilir. Hayvancılıktan sonra vergi yekunu içindeki en büyük paya % 16 ile bennak resmi sahiptir. Vergi oranlarıyla ilgili ayrıntılı bilgi için grafiğe bakınız.

---

⁴³¹ TD 121, s.302.

⁴³² TD 121, s.302.

Grafik II. 35, 1522 Senesi Hacılar Yörükleri Hasılı

Ağnam Resmi	5576
Bennak Resmi	1272
Bad-ı Heva	700
Otlak Resmi	212
Mücerred Resmi	266
Ağıl Resmi	150
Toplam	8476

Hacılar Cemaati 1530 senesinde Isparta Kazası'na tabi kaydedilmiştir. Cemaatin asıl uğraşısı koyunculuk olmakla birlikte çiftlik dahi sürdükleri ve koyun resminin haricinde 12 akça çift resmi ödedikleri defterde kaydedilmiştir. Cemaatte 211 nefer bulunmaktadır. Bunun 137'si hane kaydedilmiş olup, 61'i de mücerred kaydedilmiştir. Bunların haricinde cemaatte, 2 imam, 2 muhassıl, 5 pir-fani ve 3'de a'ma bulunmaktadır. Cemaatin ödediği senelik vergi miktarı 8476 akça tutmaktadır⁴³³.

994 numaralı defterde de Hacıların koyunculukla uğraştığı kaydedilmekte olup çift resmi olarak da 12 akça vergi ödedikleri görülmektedir. Cemaat bu defterde 136 nefer olarak kaydedilmiştir. Defterde 75 hane Yörük, 55 hane bennak, 4 nefer mücerred, 1 imam ve 1 de kethüda kaydedilmiştir. Eğirdir Kazası'nda mirлива hassı olarak kaydedilen cemaatin

⁴³³ BOA, TD 438, s. 264.

kethüdası olarak Murad veled-i Hacı Resul kaydedilmiştir. Cemaat senelik 4800 akça vergi ödemiştir. Bu tutarın 3300 akçası ağnam resmi, 200 akçası otlak resmi, 140 akçası ağıl resmi, 384 akçası bennak resmi, 200 akçası çift resmi ve 600 akçası da bad-ı heva resmi tutarı olarak ödenmiştir⁴³⁴.

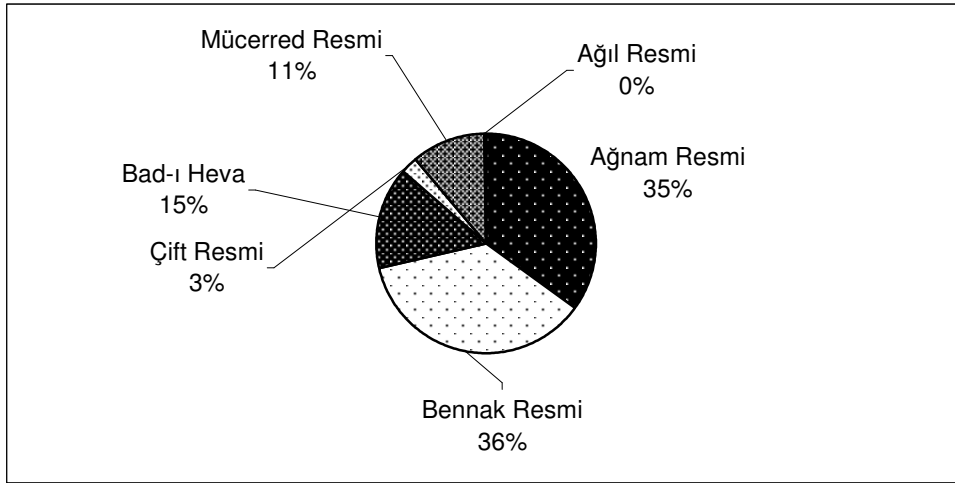
---

⁴³⁴ BOA, TD 99, s. 4-5.

27. BOHILU

1522 senesinde Isparta Kazası'na tabi kaydedilen Bohılu Cemaati mir liva hassı olarak kaydedilmiştir. Cemaatte 41 nefer ve 24 hane yazılmıştır. Bohılu Cemaati'nde bir zaviye şeyhi, bir muhassıl ve bir de a'ma bulunmaktadır. Cemaat 2356 akça vergi ödemiştir. Cemaatin iktisadi faaliyetleri içerisinde tarımsal faaliyetlerin de önemli bir yer tuttuğunu söyleyebiliriz. 1522 senesinde 10 müd buğday için 800 akça hinta resmi, 8 müd arpa için 503 akça şiar resmi ödenmiştir. Arpa ve buğdayın yanında, cemaatte afyon ve piyaz yetiştirildiği de görülmektedir. Afyon öşrü olarak 100 akça ve piyaz öşrü olarak da 20 akça vergi ödenmiştir. Cemaatte 600 adetlik bir sürü de bulunmaktadır. Bu sürünün vergisi olarak 300 akça resm-i ganem, 60 akça otlak ve 21 akça ağıl resmi ödenmiştir. Cemaattin 372 akça bennak, 30 akça mücerred ve 150 akça da bad-ı heva resmi ödediği görülmektedir⁴³⁵. Ödenen vergilerin oranı için grafiğe bakınız.

Grafik II. 36, 1522 Senesi Hacılar Yörükleri Hasılı

Ağnam Resmi	1392
Bennak Resmi	1452
Bad-ı Heva	600
Çift Resmi	108
Mücerred Resmi	428
Ağıl Resmi	10
Toplam	4000

⁴³⁵ TD 121, s. 303.

1570 senesinde Isparta Kazası'na tabi kaydedilen Bohılu Cemaati'nin, 41 nefer olduğu görölmektedir. Cemaatin hane sayısı 33 ve mücerretlerin sayısı da 5'dir. Cemaatte 1 zaviye şeyhi, 1 muhassıl ve 1'de a'ma bulunmaktadır. Cemaatin ödediği senelik vergi miktarı olarak 2356 akça kaydedilmiştir.

994 numaralı defterde de Bohılu Cemaati'ni görmekteyiz. Cemaat Isparta Kazası'na tabi mirliva hassı olarak kaydedilmiştir. Cemaat 22 neferden oluşmakta olup bunlardan 11'i Yörük, 11'i de bennak kaydedilmiştir. Cemaat toplam 1457 akça vergi ödemiştir. Bu tutarın 800 akçasını ağnam resmi tutarı oluşturmaktadır. Geriye kalanı ise 300 akça ile bad-ı heva resmi tutarı, 216 akça ile bennak resmi, 60 akça ile otlak resmi ve 21 akça ile ağıl resmi oluşmaktadır. 60 akçada senelik mukataa ödenmiştir⁴³⁶.

28. ÜRKÜTLÜ

Defterlerde Ağlasun Kazası'na tabi kaydedilen Ürkütlü Cemaati, 1530 senesinde 220 nefer olarak kaydedilmiştir. Cemaatteki hane sayısı135, mücerredlerin sayısı da 74'dür. Bunların haricinde 2 sipahi, 4 muhassıl ve 1 imam ile 1 gaib ve 3 pir-i fani muaf kaydedilmiştir. Cemaatin senelik ödediği vergi miktarı 4000 akça kaydedilmiştir⁴³⁷.

---

⁴³⁶ TD 994, s. 5-6.

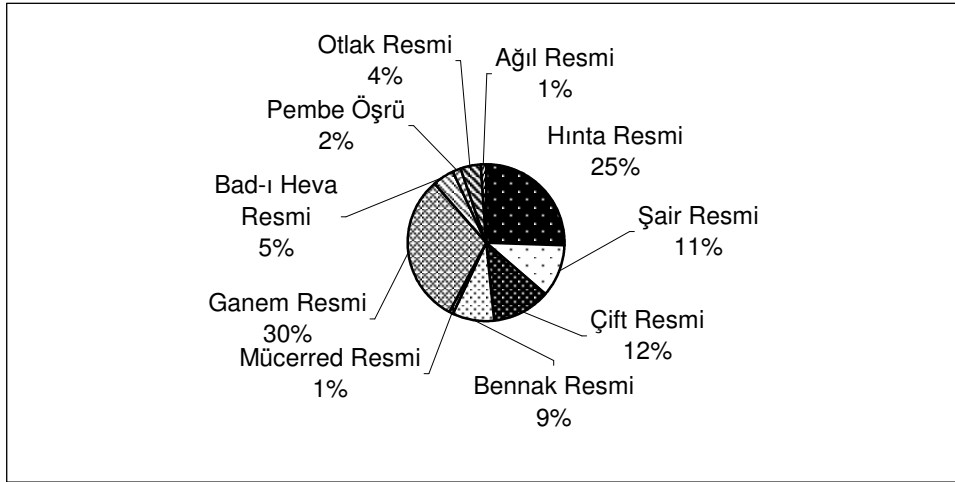
⁴³⁷ BOA, TD 438, s. 318.

29. KARA KUZULU

1522 senesinde cemaat, Karaağac-ı Yalvaç Kazası'na tabi kaydedilmiştir. Tımar olarak yazılan Kara Kuzulu Cemaati Şarvan, Bozlu ve Kara Kuzulu Bölüklerinden oluşmaktadır. Cemaatin bölükleri ile birlikte 78 neferden oluştuğu görülmektedir. Cemaatteki hane sayısı da 67'dir. 1522 senesinde cemaatin iktisadi faaliyetleri incelendiğinde tarımla hayvancılığın birlikte yürütüldüğü görülecektir. Cemaat senelik 3943 akçalık vergi ödemiştir. Bu tutarın % 38'lik kısmı tarımsal faaliyetlerle ilgili, % 35'i hayvancılıkla ilgili, % 22'si şahsa bağlı olarak alınan vergilerden ve % 5'i debad-ı heva resmi tutarından oluşmaktadır. Cemaatte buğday, arpa ve pamuk üretildiği anlaşılmaktadır. Defterde 11 müd, 16 kile buğday karşılığı olarak 1008 akça hinta resmi alınmıştır. Bu tutar toplam vergi miktarı içerisinde % 25'lik bir paya sahiptir. 6 müd 19 kile arpa karşılığı olarak 417 akça şair resmi ödenmiştir ki bu rakam da toplam vergi miktarının % 11'ini oluşturmuştur. Cemaatin ödediği vergiler içerisinde ağnam resmi tutarı % 30'luk bir paya sahiptir. Kara Kuzulu Cemaati 2408 adet küçükbaş hayvan karşılığı olarak 1204 akça vergi ödemiştir. Bu tutarın üzerine otlak ve ağıl resmi tutarı da eklendiğinde ödenen verginin % 35'inin hayvancılıkla ilgili vergilerden oluştuğu söylenebilir⁴³⁸. (Cemaatin ödediği vergiler ve oranları için grafiğe bakınız.)

---

⁴³⁸ TD 121, s. 512-513.

Grafik II. 37, 1522 Senesi Kara Kuzulu Cemaati Hasılı

Hınta Resmi	1008
Şair Resmi	417
Çift Resmi	468
Bennak Resmi	348
Mücerred Resmi	30
Ganem Resmi	1204
Bad-ı Heva Resmi	180
Pembe Öşrü	60
Otlak Resmi	170
Ağıl Resmi	42
Toplam	3943

Kara Kuzulu Cemaati, Yalvaç Kazası'na tabi kaydedilmiştir. 1530 senesinde cemaatin Kara Kuzulu, Şarvan ve Bozlu bölüklerinden oluştuğu görülmektedir. Kara Kuzulu Cemaati'nin bahsedilen tarihte toplam 78 neferden oluştuğu görülmektedir. Cemaatin hane sayısı 67, mücerred kaydedilenlerin sayısı da 6'dır. Cemaatte 2 imam, 2 muhassıl ve 1'de a'ma bulunmaktadır. Cemaatin ödediği senelik vergi toplamı 4943 akça tutmaktadır.

Tablo II. 13, 1530 Senesi Kara Kuzulu Cemati Hane Sayıları

Bölük Adı	Nefer	Hane	Mücerred	İmam	Muhassıl	Ama	Hasıl	Sayfa
Kara Kuzulu	30	25	3	1	1	-	1031	321
Şarvan	12	9	2	1	-	-	1200	321
Bozlu	20	18	-	-	1	1	1086	321
Kara Kuzulu	16	15	1	-	-	-	626	321

994 numaralı defterde Kara Kuzulu Cemaati Karaağaç Nahiyesi'ne tabi mirliva hassı olarak kaydedilmiştir. Cemaatin Şarvan, Bozlu, Kara Kuzulu ve Kara Yaka adlı dört bölükten oluştuğu görülmektedir. Defterde Bozlu, Şarvan ve Kara Yaka bölükleri ile ilgili “ *altı sürü koyundan otlak resmi vasat koyun bahası 25'er akçadır. Altı koyundan kıymeti 120 ve yedişer akça ağıl resmi alınır*” ifadeleri yer almaktadır. Cemaat bu defterde toplam 73 neferden oluşmaktadır. Bu neferlerden 2'si çift, 32 hanesi nim çift, 28 hanesi bennak ve 3 hanesi de Yörük kaydedilmiştir. Cemaatte 3 nefer mücerred kaydedilmişken 2 neferde pir-i fani olduğu için muaf kaydedilmiştir⁴³⁹.

Tablo II. 14, 994 Numaralı Defterde Kara Kuzulu Cemati Hane Sayıları

Bölük Adı	Çift	Nim	Bennak	Yörük	Mücerred	Pir-i Fani	Çift, Bennak Resmi	Hinta	Şair	Ağnam	Otlak	Bad-ı Heva
Bozlu	-	6	6	-	3	1	123	300	60	400	-	20
Şarvan	-	10	3	-	3	-	170	300	80	480	-	350
Kara Kuzulu	2	3	14	-	-	1	210	-	-	300	46	60
Kara Yaka	-	13	5	3	-	-	132	300	100	562	-	-
Toplam	2	32	28	3	6	2	635	900	240	1742	46	430

Kara Kuzulu Cemaati'nin bu defterde kaydedilen senelik vergi toplamı 4066 akça olarak kaydedilmiştir. Cemaatten alınan vergiler incelendiğinde, cemaatin tarımla da uğraştığı görülmektedir. Hinta ve Şair resmi alındığı görülmektedir. Cemaat 30 müd buğday pahası olarak 900 akça hinta resmi ödenmiştir. Cemaatte arpa yetiştirildiği de görülmektedir. 17 müd arpa pahası olarak da 240 akça şair resmi ödenmiştir. Her ne kadar cemaatte tarımla uğraşılsa da ödenen vergiler incelendiğinde hayvancılıkla ilgili alınan vergiler en büyük yekunu oluşturmaktadır. Cemaat 3484 adet küçükbaş hayvan için 1742 akça ağnam resmi ödemişlerdir. Ayrıca bu sürüler için 46 akça da otlak resmi ödemiştir. Cemaat 635 akça çift, nim çift ve bennak hakkı ile 430 akça da bad-ı heva resmi ödemişlerdir⁴⁴⁰.

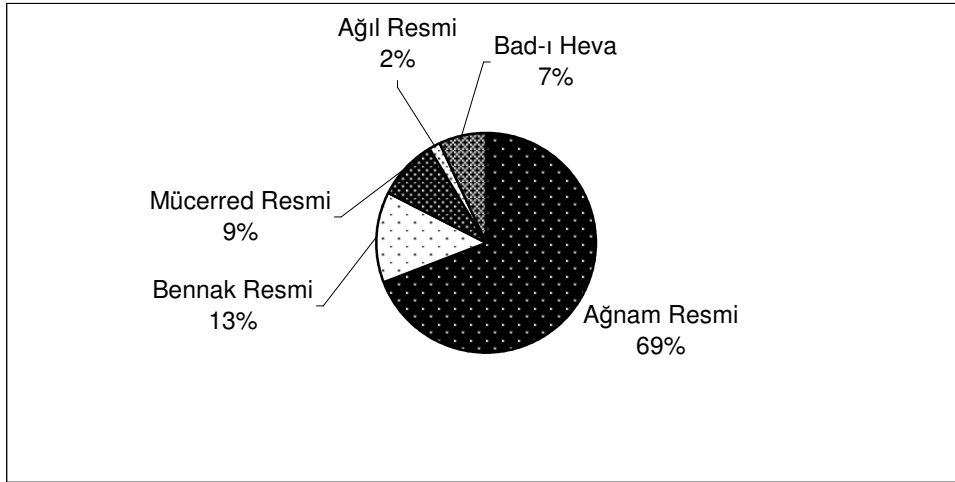
⁴³⁹ TD 994, s. 319-322.

⁴⁴⁰ TD 994, s. 322.

30. KULAK CEMAATİ

Kulak Cemaati 1532 senesinde İrle Kazası'na tabi kaydedilmiştir. Tımar olarak kaydedilen cemaat 26 nefer, 18 haneden oluşmaktadır. Cemaate tabi kaydedilenlerden Hasan Fakı veled-i Ahmed imam olarak kaydedilmiştir. Kulak Cemaati 1522 sesinde toplam 1100 akça vergi ödemiştir. Bu tutar ağnam resmi, bennak, mücerred, ağıl resmi ve bad-ı heva resmi tutarlarından oluşmaktadır. Cemaat ağnam resmi tutarı olarak 755 akça vergi ödemiştir. Buradan hareketle cemaatte 1510 adet vergisi ödenen küçükbaş hayvan bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu sürüler için 20 akçalık ağıl vergisi de ödenmiştir. Ödenen vergilere bakıldığında cemaatte tarım arazisi işlendiğine dair bir ibare bulunmamaktadır. Cemaatin ödediği vergiler ve oranları grafikte verilmiştir.

Grafik II. 38, 1522 Senesi Kulak Cemaati Hasılı

Ağnam Resmi	755
Bennak Resmi	144
Mücerred Resmi	96
Ağıl Resmi	20
Bad-ı Heva	75
Toplam	1100

31. ÇEPNİ

Hamid Sancağı Yörükleri içerisinde karşımıza çıkan Çepni Cemaati, Oğuz boylarındandır. Kaşgarlı Mahmud Oğuz boylarını sayarken Çepni'yi yirmi birinci sırada vermiştir.⁴⁴¹ Ebulgazi'de Çepni'nin Oğuz boylarından olduğunu kaydederek, anlamının cesur demek olduğunu ifade etmiştir⁴⁴². Çepni Cemaati'nin adına Görele Kazası (Trabzon Sancağı), Soma Kazası (Hüdavendigâr Sancağı), Rumkal'a Kazası (Rakka Eyaleti), Aksaray Sanağı, Bozok Eyaleti, Yeni İl Kazası (Sivas Sancağı), Ruha Sancağı, Meraş Eyaleti, Ordu Kazası (Karahisar Şarki Sancağı), Balıkesir Kazası, Diyarbakır Eyaleti, Saruhan Sancağı, Kefe Sancağı, Zile Kazası, Karaman Eyaleti, Canik Sancakları, Gümüşhane Kazası, Gresun Kazası ve Mut Kazası'nda da rastlamaktayız⁴⁴³.

30 numaralı defterde gördüğümüz Çepni Cemaati'nin 51 neferden oluştuğu görülmektedir. Cemaat bu deftere toplam 1968 akça vergi ödemiştir. Bu tutarın 1350 akçası ağnam resmi tutarı, 44 akçası otlak resmi olarak ödenmişken, 324 akça bennak resmi olarak ödenmiştir. Bad-ı heva resmi olarak da 250 akça vergi ödenmiştir⁴⁴⁴. Ödenen vergi kalemleri içerisinde ağnam resmi tutarı, toplam vergi miktarı içerisinde % 69'luk bir payı olduğu görülmektedir. Cemaatin ödediği vergi miktarları ve oranları için bkz. Grafik.

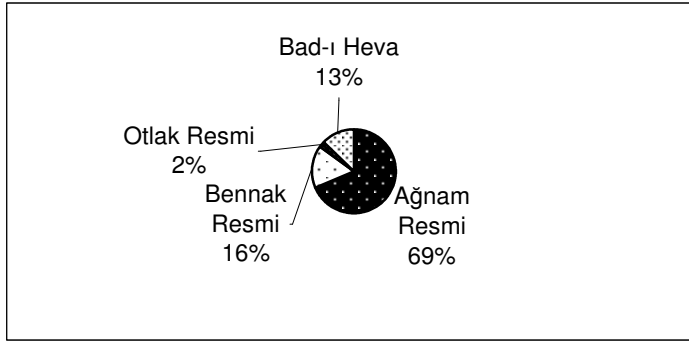
⁴⁴¹ Kaşgarlı Mahmud, **Divan-ı Lugat'it-Türk**, s. 58.

⁴⁴² Ebulgazi Bahadır Han, **Şecere-i Terakime**, s. 51.

⁴⁴³ Cevdet Türkay, **a.g.e.**, s. 254.

⁴⁴⁴ **TD 30**, s. 172.

Grafik II. 39, 30 Numaralı Defterde Çepni Cemaati Hasılı

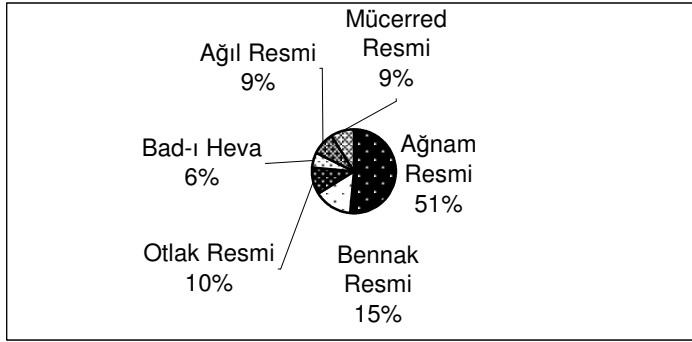

Ağnam Resmi	1350
Bennak Resmi	324
Otlak Resmi	44
Bad-ı Heva	250
Toplam	1968

1522 senesinde İrle Kazası'na tabi kaydedilen Çepni Cemaati'nin nefer sayısı 70'e çıkmıştır. Bu tarihte cemaatte 30 hane kaydedilirken 4'de sipahizade kaydedilmiştir. Cemaatin bu tarihteki ödediği vergi miktarı 2300 akça olarak yazılmıştır. Bu tutar ağnam resmi, bennak, mücerred, otlak, ağıl ve bad-ı heva resmi tutarlarından oluşmaktadır. Cemaat bu tarihte de tarım arazisi işlememektedir. İktisadi faaliyetlerinin temelini hayvancılık oluşturmaktadır⁴⁴⁵. Ödenen vergi toplamı içerisinde ağnam resmi tutarının payı % 51 olarak görülmektedir. Otlak resmi % 10, ağıl resmi de % 9 oranında katkı yapmaktadır. Netice itibarıyla ödenen vergiler içerisinde hayvancılıkla ilgili olanların oranı % 70 olarak görülmektedir. Cemaatin ödediği vergi miktarları ve oranları için grafiğe bakınız

⁴⁴⁵ TD 121, s. 156.

Grafik II. 39, 1522 Senesi Çepni Cemaati Hasılı

Ağnam Resmi	1182
Bennak Resmi	336
Otlak Resmi	240
Bad-ı Heva	132
Ağıl Resmi	206
Mücerred Resmi	204
Toplam	2300

32. DÜDEN DELÜSÜ

Düden Delüsü Cemaati İrle Kazası'na tabi cemaatlerden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Cemaat 1522 senesinde 84 nefer ve 60 haneden oluşmaktadır. Cemaatte Ahmet Fakı veled-i İbrahim şeyh olarak kaydedilmişken Mehmet veled-i İbrahim pir-i fani olarak kaydedilmiştir. Musa veled-i Mestan ve Musa veled-i Pir Ahmet muhassıl kaydedilmiştir⁴⁴⁶.

Cemaat bu tarihte 1506 akça ağnam resmi, 612 akça bennak resmi, 108 akça mücerred resmi, 400 akça zemin resmi, 200 akça ağıl resmi ve 300 akça bad-ı heva resmi olarak toplam 3126 akça vergi ödemiştir. Cemaatte ödenen ağnam resmi tutarına bakarak 3012 adetlik küçükbaş hayvan sürüsü bulunduğu söylenebilir. Bu sürüler için ayrıca ağıl resmi de ödenmiştir⁴⁴⁷.

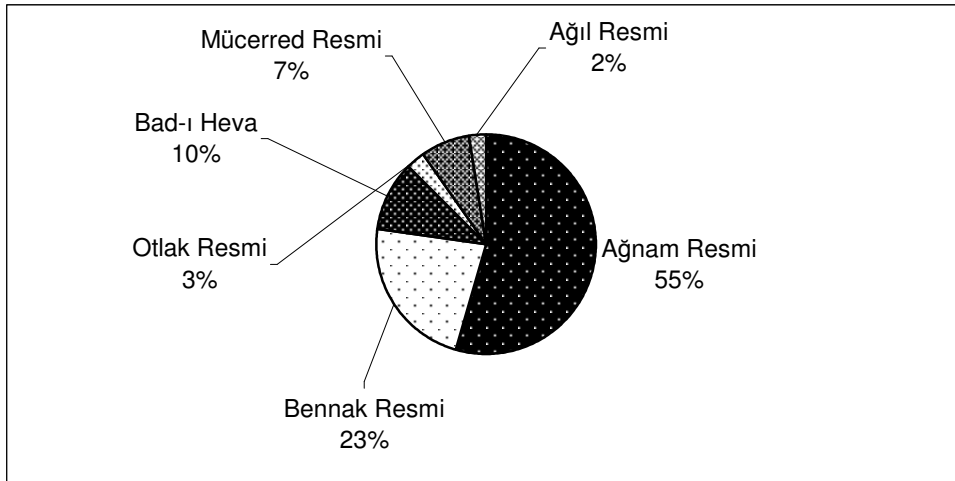
⁴⁴⁶ TD 121, s. 157.

⁴⁴⁷ TD 121, s. 157.

33. TOPAÇLU

1522 senesinde Topaçlu Cemaati Burdur Kazası'na tabi kaydedilmiştir. Padişah hasası olarak kaydedilen cemaatte 54 nefer ve 30 hane bulunmaktadır. Cemaatin ödediği vergilerin yekunu 1471 akça olarak kaydedilmiştir. Bahsedilen tutar ağnam resmi, ağıl resmi, otlak ve bad-ı heva resmi ile bennak ve mücerred resminden oluşmaktadır. Cemaatte tarım arazisi işlenmediği görülür⁴⁴⁸. Ödenen vergiler içerisinde % 55 ile ağnam resmi tutarı en büyük payı oluşturmaktadır. Sırası ile bennak resmi % 23, bad-ı heva % 10, mücerred resmi % 7 otlak resmi % 3 ağıl resmi % 2 oranında yer almıştır. Cemaatin ödediği vergi miktarları ve oranlarıyla ilgili grafiğe bakınız.

Grafik II. 40, 1522 Senesi Topaçlu Cemaati Hasılı

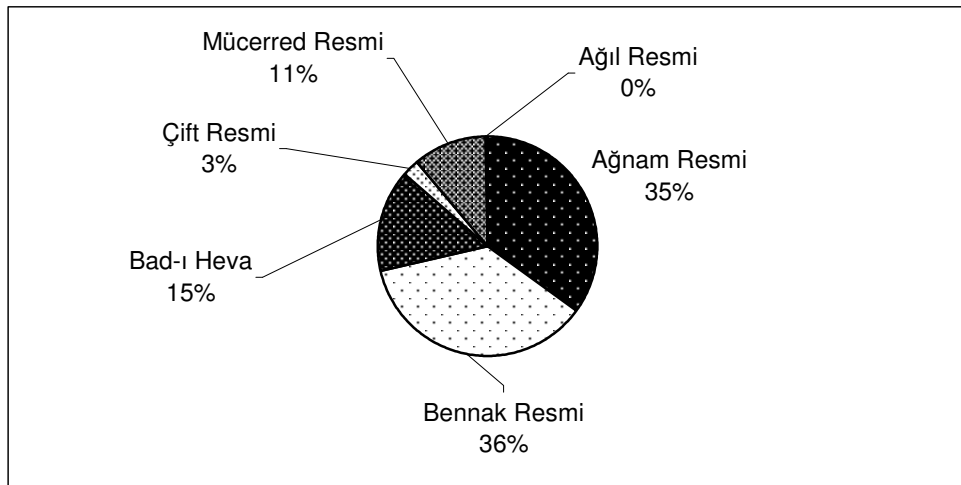
Ağnam Resmi	800
Bennak Resmi	336
Bad-ı Heva	150
Otlak Resmi	42
Mücerred Resmi	108
Ağıl Resmi	35
Toplam	1471

⁴⁴⁸ TD 121, s.202.

34. ORKUNLU

Orkunlu Cemaati 1522 senesinde Ağlasun Kazası'na tabi kaydedilmiştir. Cemaat Barış veled-i İlyas'a tımar olarak verilmiştir. Cemaat 222 nefer ve 125 haneden oluşmaktadır. Ahmet Fakih veled-i Ekrem cemaatin imamı olarak kaydedilmiştir. 1522 senesinde cemaat toplam 4000 akçalık vergi ödemiştir. Bu tutarın 1392 akçası ağnam resmi tutarı olarak, 108 akçası çift resmi, 1452 akçası bennak resmi, 428 akçası mücerred resmi, 10 akçası ağıl resmi ve 600 akçası bad-ı heva resmi tutarı olarak alınmıştır⁴⁴⁹. Ağnam resmi tutarı toplam vergi gelirinin % 35' ini oluştururken bennak resmi tutarı % 36'sını oluşturmaktadır. Cemaatte hayvancılığın yanında tarımsal faaliyetlerin de sürdürüldüğünü görüyoruz. Çift resmi tutarının toplam vergi geliri içerisindeki payı % 3'tür. Vergi oranlarıyla ilgili ayrıntılı bilgi için grafiğe bakınız.

Grafik II. 1522 Senesi Orkunlu Cemaati Hasılı

Ağnam Resmi	1392
Bennak Resmi	1452
Bad-ı Heva	600
Çift Resmi	108
Mücerred Resmi	428
Ağıl Resmi	10
Toplam	4000

⁴⁴⁹ TD 121, s.321.

35. MUKATAALI CEMAAT

1522 senesinde karşımıza çıkan bu cemaatin adı yazılmamış ve cemaat ibaresinin altında mukataa kaydı düşülmüştür. Ağlasun Kazası'na tabi kaydedilen cemaatte 38 nefer ve 32 hane kaydedilmiştir. Cemaatte tarımsal faaliyetlerin yapıldığına dair bir işaret bulunmamaktadır. Cemaatin ödediği vergilere bakıldığında ağnam resmi, bennak, mücerred resmi, bad-ı heva, ağıl resmi ve deştbanı resmi olarak toplam 4000 akça vergi ödendiği görülmektedir. Cemaat 1328 akça ağnam resmi ödemiştir. İki koyuna bir akça ağnam resmi alındığı düşünüldüğünde cemaatte vergisi ödenen 2656 adet küçükbaş hayvan bulunduğu görülecektir. Bahsettiğimiz sürüler için 84 akça ağıl resmi ödenmiştir. Bennak resmi tutarı olarak 420 akça ve mücerred resmi tutarı olarak 18 akça vergi ödenmiştir. Bad-ı heva tutarı olarak da 150 akça vergi ödendiği görülmektedir. Cemaatin ödediği vergiler içerisinde en büyük yekunu deştbanı resmi tutarı oluşturmaktadır. Cemaat 2000 akçalık deştbanı resmi ödemiştir⁴⁵⁰.

994 numaralı defterde de aynı cemaat Ağlasun Kazası'na tabi mirliwa hassı olarak kaydedilmiştir. Defterde 30 hane bennak, 20 hane Yörük, 9 mücerred ve 1 de imam bulunmaktadır. Cemaatin senelik ödediği vergi toplamı olarak 4042 akça kaydedilmiştir. Bahsedilen tutarın 3600 akçası ağnam resmi tutarı olarak, 400 akçası bennak resmi tutarı ve 42 akçası da ağıl resmi tutarı olarak ödenmiştir⁴⁵¹.

---

⁴⁵⁰ BOA TD 121, s. 323.

⁴⁵¹ TD 994, s. 200.

36. GÖZLÜ

Gözlü Cemaati 1522 senesinde Ağlasun Kazası'na tabi kaydedilmiş olup gelirleri mirliwa hassı olarak yazılmıştır. Cemaate 99 nefer ve 65 hane kaydedilmiştir. Cemaatte mücerred kaydedilenlerin sayısındaki fazlalık dikkati çekmektedir. Cemaatte 31 kişi mücerred kaydedilmiştir. Cemaatte genç nüfusun fazla olduğu görülmektedir. Bunlardan hariç bir imam, bir, gaib ve bir de pir-i fani kaydedilmiştir. geriye kalan 65 hanenin tamamı ise bennak kaydedilmiştir. Cemaatte çift veya nim çift arazi işleyen hane bulunmamaktadır⁴⁵².

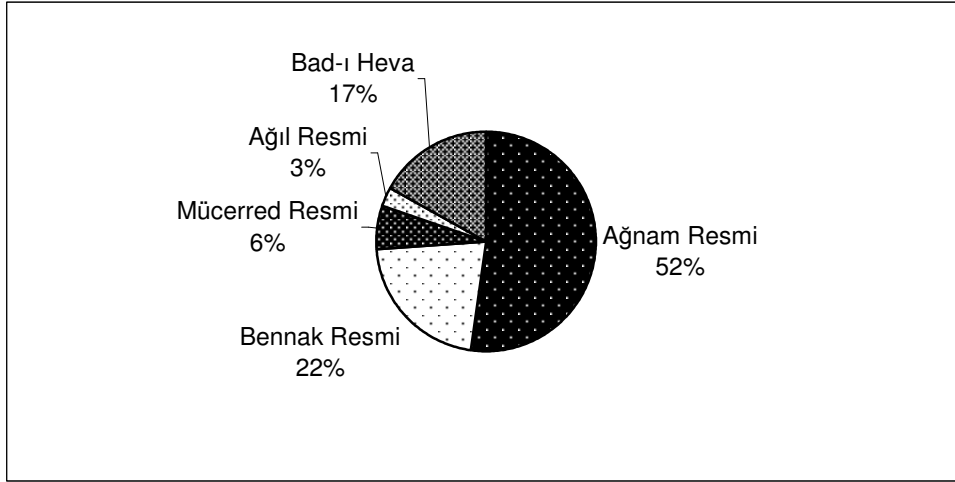
Gözlü Cemaati 1522 senesinde toplam 2952 akça vergi ödemiştir. Bu tutar ağnam resmi, ağıl resmi, bad-ı heva resmi ile bennak ve mücerred resmi tutarlarından oluşmaktadır. Bu vergi kalemleri içerisinde ağnam resmi tutarı en büyük yekunu oluşturmaktadır. Ağnam resmi tutarı, toplam vergi miktarının % 52'sini oluşturmaktadır. Cemaat 3088 adet küçükbaş hayvan için 1544 akça ağnam resmi ödemiştir. Yine bu sürüler için 86 akça ağıl resmi ödenmiştir⁴⁵³. Cemaatin ödediği vergiler ve oranları grafikte gösterilmiştir. Bu grafik incelendiğinde cemaatin sadece hayvancılıkla uğraştığı görülmektedir.

---

⁴⁵² BOA TD 121, s. 323-324.

⁴⁵³ BOA TD 121, s. 324.

Grafik II. 41, 1522 Senesi Gözli Cemaati Hasılı

Ağnam Resmi	1544
Bennak Resmi	636
Mücerred Resmi	186
Ağıl Resmi	86
Bad-ı Heva	500
Toplam	2952

994 numaralı defterde de Gözli Cemaati'ni görmekteyiz. Cemaat Ağlasun Kazası'na tabi mirliwa hassı olarak kaydedilmiştir. Cemaatin kethüdası olarak Latif veled-i Yusuf kaydedilmiştir. Cemaatte 50 bennak, 31 Yörük, 3 imam, 1 muhassıl, 1 mücerred ve 1 kethüda kaydedilmiştir. Cemaatin ağıl, ağnam, bennak ve bad-ı heva resmi tutarı olmak üzere mukataa olarak 2600 akça vergi ödediği görülmektedir⁴⁵⁴.

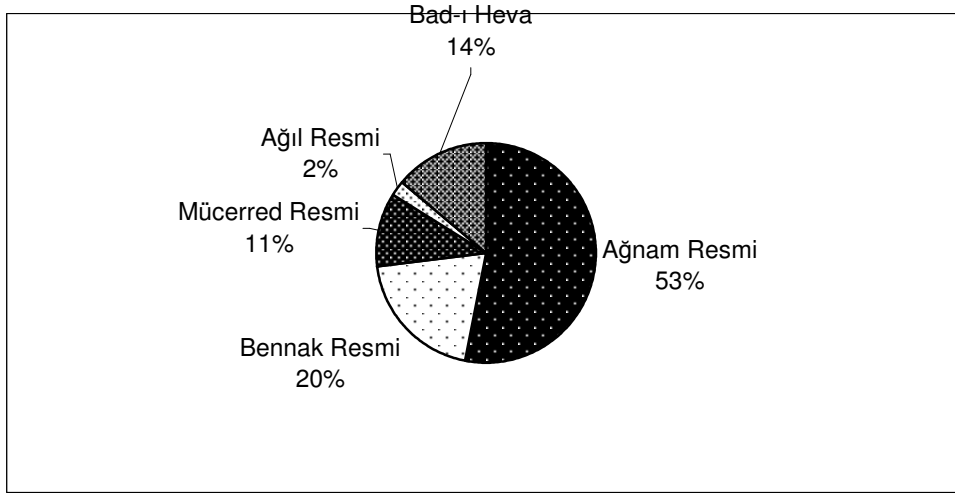
⁴⁵⁴ TD 994, s. 196.

37. ÇEPEL-İ KARAMANLU

Defterlerde Karamanlu Cemaati ile karşılaşmış ve bu cemaatle ilgili bilgi vermiştik. 1522 senesinde Karamanlu'dan ayrı olarak Eğirdir Kazası'nda padişah hassı olarak Çepel-i Karamanlu adıyla bu cemaatte geçmektedir. Çepel halk ağzında kir, çamur, bulaşık gibi anlamlara gelmektedir. 1522 senesinde cemaat 343 neferden oluşmaktadır. Cemaatte 6 sipahizade, 5 muhassıl, 2 zaviye şeyhi, 2 imam ve 156 mücerred kaydedilmiştir. Geriye kalan 172 nefer de hane olarak kaydedilmiştir. Hanelerin tamamı bennak yazılmış olup çift veya nim çift yazılan hane bulunmamaktadır.

Cemaat 1522 senesinde toplam 8732 akça vergi ödemiştir. Ödenen vergilere bakıldığında cemaatte tarımla uğraşmadığı görülecektir. Cemaat bu tarihte ağnam resmi tutarı olarak 4580 akça vergi ödemiştir. İki koyuna bir akça vergi alındığı düşünülürse cemaatin küçükbaş hayvan sayısı 9160 olarak hesaplanacaktır. Bu sürüler için 200 akça da ağıl resmi ödenmiştir. Bunların haricinde cemaat bennak ve mücerred resmi ile bad-ı heva resmi de ödemiştir. Ödenen vergi miktarları ve oranları için aşağıdaki grafiğe bkz.

Grafik II. 42, 1522 Senesi Çepel-i Karaman Cemaati Hasılı

Ağnam Resmi	4580
Bennak Resmi	1716
Mücerred Resmi	936
Ağıl Resmi	200
Bad-ı Heva	1200
Toplam	8732

994 numaralı defterde Çepel-i Karaman Cemaati Eğirdir Kazası'na tabi mirliwa hassı olarak kaydedilmiştir. Cemaatte 85 hane bennak, 42 hane Yörük, 1 mücerred, 2 imam yazılmıştır. Cemaat ağnam resmi tutarı olarak 3000 akça, bennak hakkı olarak 1020 akça bad-ı heva resmi tutarı olarak 200 akça ve ağıl resmi tutarı olarak da 63 akça olmak üzere toplam 4283 akça vergi ödemiştir⁴⁵⁵.

⁴⁵⁵ TD 994, s. 199.

38. KUMRAL

Kumral Cemaati 994 numaralı defterde Eğirdir Kazası'na tabi mirliva hası olarak kaydedilmiştir. Cemaat toplam 60 neferden oluşmaktadır. Defterde, cemaatin hane sayısı olarak 54 verilmiştir. Cemaatte 3 mücerred ve 3 de imam kaydedilmiştir. Cemaatin defterde kaydedilen, senelik ödediği vergi toplamı 1590 akça olarak yazılmıştır. Bu tutarın 900 akçası ağnam resmi tutarı olarak ödenmiştir. Ağnam resmi tutarından hareketle cemaatte 1800 adetlik küçükbaş hayvan sürüsü olduğunu söyleyebiliriz. Bu sürüler için 40 akça da ağıl resmi ödenmiştir. Cemaatin ödediği vergi kalemleri içerisinde tarımla ilgili bir vergi bulunmamaktadır. Cemaat 300 akça bennak resmi ve 300 akça da bad-ı heva resmi tutarı ödemiştir⁴⁵⁶.

---

⁴⁵⁶ TD 994, s. 240.

III. HAMİD SANCAĞI YÖRÜKLERİNİN SOSYO-EKONOMİK DURUMU

1. HAMİD SANCAĞI YÖRÜKLERİNİN SOSYAL DURUMU

1.1 NÜFUS

Hamid Sancağı içerisinde kaydedilen Yörüklerin nüfus hareketleri incelenen defterlerdeki veriler üzerinden karşılaştırılmıştır. 30 numaralı defter incelendiğinde Hamid Sancağı içerisinde kaydedilen Yörüklerin toplam nefer sayısının 5044 olduğu görülmektedir. Bahsedilen neferler defterde çift, nim çift, bennak, mücerred ve değişik nedenlerle muaf kaydedilenlerden oluşmaktadır. Defterde kaydedilen hane sayısı 2264 olarak hesaplanmıştır. Hane olarak kaydedilenlerden 375'i çift, 283'ü nim çift ve 1606 hanesi de bennak olarak kaydedilmiştir. Defterde görülen Cemaatlerin hane sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo III. 1, 30 Numaralı Defterde Hamid Sancağı Yörükleri Hane Sayıları

Cemaat Adı	Çift	Nim	Bennak	Cem'an
Akdağ	7	12	55	137
Ali Fahrettin	-	-	-	279
Aynağlu	-	-	14	28
Barişlu	3	-	34	60
Bektimur	2	-	36	52
Çapan	-	-	27	51
Çepel-i Karamanlu	-	-	87	161
Düden Delüsü				
Emir Üzeyirlü	12	9	14	37
Eşeklü	-	-	10	32
Firuz Öyüğü	19	-	28	57
Firuzlu	9	10	84	334
Gözlü	-	-	-	101
Hacılar Yörükleri				
Kara Halillü	5	-	70	146
Kara Mestanlu	10	-	58	119
Karamanlu	-	-	11	35

Karamanlu	-	-	51	232
Keçilü	-	-	-	47
Kıraclu	24	48	75	203
Kızıllu	-	-	32	132
Kopranlu	-	-	38	78
Kulak	-	-	7	17
Kumral	-	-	27	64
Kundanlu	40	141	150	442
Mukataa	-	-	19	49
Mukataa-i Bayad	-	-	7	8
Namraş	-	-	25	58
Salihlü	-	-	26	80
Saruca Mihmad	20	27	100	181
Tirkemiş	112	-	208	668
Ürkütlü				
Yavdaş	-	-	-	311
Yörükân-ı Çardak	1	-	7	32

30 Numaralı defterde cemaatlerin neferleri kaydedilirken bazı isimlerin altı boş bırakılmıştır. Yani bahsedilen neferlerin çift, bennak, mücerred veya muaf olup olmadıkları ile ilgili bir bilgi kaydedilmemiştir.

1522 tarihli Defterde, Hamid Sancağı Yörükleri'nin nefer sayısının 6916 nefere çıktığı görülmektedir. Hane sayısı da 4865 olmuştur. Burada verilen rakamlar cemaat olarak kaydedilen Yörüklerin nefer ve hane sayılarıdır. Bu rakamın üzerine, köylerde yerleşen ve Yörük olarak yazılmaya devam eden perakende guruplarda eklendiğinde toplam nefer sayısı 6996'ya çıkacaktır. Hane sayısı da 4924 olacaktır. 30 numaralı defterle karşılaştırıldığında Hamid Sancağı Yörüklerinin nüfusunda önemli bir artış olduğu görünmektedir. 1522 senesinde Yörüklerin nefer sayısında % 37'lik bir artış varken, hane sayısında da % 117'lik bir artış söz konusudur. 1522 senesinde hane olarak kaydedilenlerin sayısındaki artış dikkati çekmektedir. 1522 senesi Hamid Sancağı Yörüklerinin hane sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo III. 2, 1522 Senesi Hamid Sancağı Yörükleri Hane Sayıları

Cemaatin Adı	Nefer	Hane
Akdağ	178	159
Ali Fahreddin	255	196
Barışlu	153	58
Beğ Timur	54	36
Bohulu	41	24
Çardak	101	42
Çepel-i Karamanlu	343	172
Çepni	70	30
Develü	32	23
Düden Delüsü	84	60
Eşekliü	47	43
Firuzlu	516	421
Garkın	194	159
Gözlü	99	65
Hacılar	211	137
Işıklar	112	81
İğdecik Delüsü	25	17
İmanlar	7	4
Kara Halillü	90	78
Kara Kuzulu	78	67
Kara Mahmud	66	33
Karamanlu	116	53
Karamanlu	289	231
Keçilü	71	38
Kıraçlu	345	251
Kızıllu	293	239
Kopranlu	78	44
Kumdanlu	778	616
Kumral	60	58
Mukataa	38	32
Namraş	90	60
Orkunlu	222	125
Salihlü	51	45
Saruca Mihmadlar	222	188
Tirkemiş	1168	759
Topaçlu	54	30
Yavaş	17	15
Yavdaş	268	176

1532 senesine gelindiğinde Yörüklerin nefer sayısı 4785 olarak hesaplanmıştır. Hane sayısı da bu tarihte 3742 olarak hesaplanmıştır. 1522 senesi verileri ile karşılaştırıldığında nüfusta bir düşüş varmış gibi görülmektedir. Lakin 1532 tarihli defter yalnızca padişah hassı olarak kaydedilen cemaatleri vermektedir. Meseleye bu yönünden bakıldığında yine Yörüklerin nüfusunda bir artış olduğu söylenebilir.

994 numaralı deftere bakıldığında cemaatin nefer sayısı 2816 olarak hesaplanmıştır. Hane sayısı da 2649 olarak görülmektedir. Cemaatte hane olarak kaydedilenlerden 58'i çift, 354'ü nim çift 1069'u bennak ve 942'si de Yörük olarak kaydedilmiştir. 994 numaralı defter eksik olduğu için diğer defterlerle karşılaştırma yapamıyoruz. Yukarıda verdiğimiz rakamlar cemaat olarak kaydedilen Yörüklere aittir, bu rakamların üzerine köylerde yerleşen perakende gurupları da eklediğimizde Yörüklerin hane sayısı 2764 olacaktır. Cemaatlerin nefer sayısı da 2937'ye çıkacaktır.

Defterlerde Cemaatin nefer sayısı verilirken mücerred ve muaf kabul edilenler de sayılmaktadır. 1522 senesinde Hamid Sancağı Yörükleri içerisinde 1548 nefer mücerred kaydedilmiştir. 1532 Senesinde mücerred kaydedilenlerin sayısı 923 iken 994 numaralı defterde de 51 nefer olarak görülmektedir. 1522 senesinde değişik nedenlerle 503 nefer muaf kaydedilmişken, 1532'de 36 nefer muaf kaydedilmiştir. 994 numaralı defterde de 93'ü görevleri itibarıyla, 25'i de sakatlıkları nedeniyle toplam 118 nefer muaf kabul edilmişlerdir.

Defterler arasındaki farklılıklardan dolayı toplam nüfuslarını karşılaştırma imkanı olmasa da, bütün defterlerde geçen cemaatlerin nüfusuna bakıldığında, sonraki yıllarda cemaatlerin nüfusunda artış olduğu görülmektedir. Bu durum aşağıdaki tablodan da takip edilebilmektedir. Hamid Sancağı'nda Yörüklerin kır nüfusu içerisinde önemli bir yekunu oluşturdukları görülmektedir. 30 numaralı defterde Yörükler, Hamid Sancağı kır nüfusu içerisinde nefer sayısı olarak % 33'ünü, Hane sayısı olarak da % 17'sini oluşturmaktadır. 1522 senesinde toplam kır

nüfusunun hane ve nefer sayısı açısından bakıldığında % 40'ını Yörükler oluşturmaktadır. 994 numaralı defterde de toplam hane sayısının % 35'ini Yörükler oluşturmaktadır.

1572 tarihli defterde cemaatlerin sadece nefer sayıları verilmiştir. 1572 senesinde Hamid Sancağı'nda bulunan Yörüklerin toplam nefer sayısı 11242 olarak hesaplanmıştır. Sancağın değişik yerlerine dağılmış durumda olan Yörüklerden 2276 neferi Gölhisar Kazası'nda, 2201 neferi Eğirdir Kazası'nda, 1942 neferi Yalvaç Kazası'nda, 693 neferi Barla Kazası'nda, 3630 neferi Afşar Kazası'nda, 334 neferi Ağlasun Kazası'nda ve 166 neferi de Yavice Kazası'nda bulunmaktadır.

Tablo III. 3, Yıllara Göre Hamid Sancağı Yörükleri Hane Sayıları

Defter No/tarih	30		121/ 1522		176/ 1532		994		51/1572	
	Hane	Nefer	Nefer	Hane	Nefer	Hane	Nefer	Hane	Nefer	
Afşar Kazası Yörükleri	-	-	-	-	-	-	-	-	554	
Akca Şehir	-	-	-	-	-	-	-	-	133	
Akça İn	-	-	-	-	-	-	-	-	144	
Akdağ	72	137	178	159	184	157	174	164	-	
Ali Fahreddin	-	279	255	196	-	-	-	-	429	
Araplar	-	-	-	-	38	32	-	-	81	
Aynağlu	14	28	14	28	-	-	-	-	-	
Barışlu	37	60	153	58	-	-	-	-	-	
Barla Yörükleri	-	-	-	-	-	-	-	-	253	
Bayad	7	8	-	-	-	-	-	-	-	
Bayındır	-	-	-	-	-	-	-	-	42	
Beğ Timur	38	52	54	36	-	-	-	-	236	
Bohulu	-	-	41	24	-	-	22	22	-	
Çakırlu	-	-	-	-	-	-	-	-	6	
Çapan	27	51	27	51	-	-	-	-	-	
Çardak	8	32	101	42	-	-	-	-	-	
Çarık Saray	-	-	-	-	-	-	-	-	8	
Çelepkeş	-	-	-	-	380	292	-	-	23	

Çepel-i Karamanlu	87	161	343	172	-	-	130	127	86
Çepni	-	-	70	30	-	-	-	-	-
Dekik(?)									9
Derbend Gençlüsü									109
Develü	-	-	32	23	-	-	-	-	-
Doluca	-	-	-	-	-	-	-	-	9
Düden Delüsü	-	-	84	60	-	-	-	-	-
Eğerci ve Dere	-	-	-	-	-	-	-	-	10
Ekinlü	-	-	-	-	-	-	-	-	171
Emir Üzeyirli		37	-	-	-	-	-	-	-
Eşeklü	10	32	47	43	94	64	34	33	-
Etmeklü	-	-	-	-	-	-	-	-	34
Eyyübler	-	-	-	-	-	-	-	-	15
Firuz Öyüğü	47	57	-	-	-	-	-	-	-
Firuzlu	103	334	516	421	728	579	277	265	119
Garkın	-	-	194	159	250	195	-	-	360
Gözlü	-	-	-	-	-	-	-	-	41
Gözlü	-	101	99	65	-	-	87	81	61
Hacılar	-	-	211	137	-	-	137	130	399
Halacanlu	-	-	-	-	-	-	-	-	66
Hallaclu	-	-	-	-	-	-	-	-	76
Işıklar	-	-	112	81	-	-	-	-	-
İğdecik Delüsü	-	-	25	17	-	-	-	-	-
İğdir									72
İmanlar	-	-	7	4	-	-	-	-	-
İshaklar	-	-	-	-	-	-	-	-	36
Kara Halillü	75	146	90	78	89	78	99	96	181
Kara İsalu	-	-	-	-	-	-	-	-	173
Kara Kasım	-	-	-	-	-	-	-	-	102
Kara Kuzulu	-	-	78	67	-	-	73	65	-
Kara Mahmud	-	-	66	33	-	-	-	-	-
Kara Mestanlu	68	119	-	-			-	-	-
Karacalu	-	-	-	-	350	268	194	183	74
Karamanlu	11	35	116	53	402	286	38	34	1910
Karamanlu Cemaati ⁴⁵⁷	51	232	289	231	167	134	230	225	9
Katmalu	-	-	-	-	-	-	-	-	91
Kayı	-	-	-	-	-	-	-	-	118
Keçilü	-	47	71	38	56	49	30	29	12
Keçilüdür	-	-	-	-	-	-	-	-	89
Kıraçlu	147	203	345	251	-	-	-	-	-
Kızıl Saru	-	-	-	-	-	-	-	-	17
Kızılca Kaya	-	-	-	-	-	-	-	-	41
Kızıllu	32	132	293	239	401	319	-	-	-
Kopranlu	38	78	78	44	900	693	57	54	-

⁴⁵⁷ Nam-1 Diğer Şeyh Hasanlu, cemaatin hane sayıları verilmiş olup, hasılı Garkın Cemaati ile verilmiştir.

Köprü	-	-	-	-	-	-	-	-	6
Körüklü	-	-	-	-	-	-	-	-	6
Köselü	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Köycek	-	-	-	-	-	-	-	-	37
Kulak	7	17	-	-	-	-	-	-	-
Kumdanlu	301	442	778	616	⁴⁵⁸		567	531	181
Kumral	27	64	60	58	-	-	60	54	-
Kutbeddin	-	-	-	-	-	-	-	-	100
Küçük Mısırlu	-	-	-	-	-	-	-	-	22
Mahmudcalu	-	-	-	-	-	-	-	-	38
Mukataa	19	49	38	32	-	-	60	50	76
Namraş	25	58	90	60	70	58	71	64	107
Orkunlu	-	-	222	125	-	-	-	-	-
Ortalı	-	-	-	-	-	-	-	-	42
Ovacık	-	-	-	-	-	-	-	-	33
Perakende	-	-	-	-	-	-	-	-	50
Salihlü	26	80	51	45	60	51	76	73	75
Salur	-	-	-	-	-	-	-	-	9
Saru Kışla	-	-	-	-	-	-	-	-	38
Saruca Mihmadlar	147	181	222	188	202	181	157	143	-
Söki Sinan	-	-	-	-	-	-	-	-	28
Temürcüler	-	-	-	-	4	4	-	-	-
Tir-i Celali									204
Tirkemiş	320	668	1168	759	-	-	-	-	1847
Tokmacık	-	-	-	-	-	-	-	-	77
Topaçlı	-	-	54	30	-	-	-	-	15
Turbek	-	-	-	-	-	-	-	-	151
Ulaşık	-	-	-	-	-	-	-	-	83
Ürkütlü	-	-	-	-	-	-	-	-	329
Yakılı	-	-	-	-	-	-	-	-	60
Yavaş	-	-	17	15	17	17	-	-	-
Yavdaş	-	311	268	176	294	202	242	226	463
Yaycılar	-	-	-	-	-	-	-	-	32

⁴⁵⁸ Defterde Celebkeş ile birlikte yazılmıştır.

1.2 SOSYAL DURUM

Hamid Sancağı'nda bulunan Yörükler defterlerde cemaatler halinde kaydedilmişlerdir. Bazı büyük cemaatler daha alt guruplar diyebileceğimiz bölüklere ayrılmıştır. Örneğin Yavdaş Cemaati, Muradoğlu, Kasımoğlu, Temür, Saruhan, Aksaklar ve Karacaoğlu Obası adlı bölüklere ayrılmıştır. Bunların haricinde perakende olup köylerde yerleşen Yörüklerde görülmektedir. Perakende gurupların haricinde cemaatin tamamının da yerleştiği görülmektedir. Yerleşen bu cemaatler defterlerde Yörük yazılmaya devam edilmiştir.

Yörük cemaatlerinin adları incelendiğinde Yörüklerin sosyal durumları ile ilgili bilgiler edinmek mümkündür. Hamid Sancağı içerisinde kaydedilen cemaatler içerisinde Kayı, Yazır, Bayad, Garkın, Yıva ve Çepni gibi Oğuz Boylarının ismini kullanan cemaatler görülmektedir. Cemaatlerin adlarına bakıldığında Ürkütlü, Karamanlu ve Orkunlu gibi cemaatlerin daha önceden göçüp geldikleri yerlerin adlarının da kullanıldığı görülmektedir. Cemaatler içerisinde Develü, Temürcüler ve Çelepkeş gibi meslek adlarını alanların olduğu da görülmektedir. Buradan hareketle cemaatlerin bazılarının bir takım mesleki faaliyetlere yöneldikleri de söylenebilir.

Yörük cemaatleri belirli bir alan içerisinde konup göçen guruplardır. Bazı durumlarda başka bölgelere de göçtükleri de görülmektedir. Ancak bu genelde olan bir durum değildir. Kuraklık, toplumsal karışıklıklar veya sürgünler neticesinde gerçekleşen bir durumdur. Hamid Sancağı içerisinde de Karaman, Teke ve Mentеше Sancakları'ndan gelen guruplara rastlamak mümkündür. Örneğin İshaklar Cemaati Hamid Sancağı içerisinde, Yalvaç Kazası'na tabi kaydedilmiştir. İshaklar Cemaati'nin kışı Aydın Livası'nda, Sultan Hisarı Kazası'nda geçirdiği, yazı ise Karaağaç'ta geçirdiği görülmektedir⁴⁵⁹.

---

⁴⁵⁹ TD 51, v. 212a.

Hamid İli'ndeki cemaatlerin bir kısmı Safevi Devleti'nin kuruluşunda önemli bir yer tutmuştur. Safevilerin kuruluşunda etkili olan Tekelüler umumiyetle Teke, kısmen de Hamid ve Menteşe yörelerinin köylülerinden oluşmakta idi⁴⁶⁰. Bilhassa Erdebil Tekkesi'nin etkileri bölgede büyük oranda hissedilmiştir. Safevi Tarikatı'nın kurucusu Şeyh Safiyyüddin'in torunu Hoca Ali'nin Anadolu'da özellikle de Teke, Hamit ve Karamanoğulları gibi Türk Beylikleri'nde birçok müritlerinin olduğu belirtilmektedir. Bunun nedenlerinden birisi olarak, Ankara Savaşı sonrasında Timur'un elinde bulunan yaklaşık 30 bin kişilik Türkmen esirin Hoca Ali'nin aracılığıyla serbest bırakılması gösterilmektedir⁴⁶¹.

Defterlerde cemaatlerin birçoğunun kethüdası olduğu görülmektedir. Cemaatler bu kethüdalarca idare edilmekte olup, devletle ilgili işlerin bunlarca halledildiği anlaşılmaktadır. 994 numaralı defterde cemaatler içerisinde 7 nefer kethüda olarak kaydedilmiştir. Cemaatler sürekli olarak kaza ve nahiyelerle ilişki içerisinde olmak durumundadırlar. Bu nedenle de yönetici atanması gereği duyulmuştur. Lakin bu cemaatler küçük küçük kitleler halinde bulduklarından hepsinin de bir reise tabi olmaları mümkün olamıyordu⁴⁶². Cemaatin ileri gelenlerinin de cemaati idaresinde etkili oldukları anlaşılmaktadır. Hamid Sancağı'nda Kumdanlı, Köpekler ve Çelepkeş Cemaatleri arasında çıkan bir anlaşmazlığı çözmek için bu cemaatlerin halkı içinden ileri gelenlerinden Yeğen Bey, Yusuf Fakı oğlu Hızır ve Hamza oğlu Bali Anadolu Beylerbeyi Kasım Paşa huzuruna çıkmış ve burada varılan uzlaşmaya uyulacağına söz vermişlerdir⁴⁶³.

Yörüklerin iktisadi faaliyetlerinin temelini hayvancılık oluşturmaktadır. Hayvancılık Yörükler için yalnızca bir iktisadi faaliyet olmaktan ziyade bir yaşam tarzı olarak da kabul edilmiştir. Defterlerde bu cemaatlerin hayvancılığın yanında kısmide olsa tarımla da uğraştıkları görülmektedir. Defterler incelendiğinde, 30

---

⁴⁶⁰ Faruk Sümer, **Safevi Devletin Kuruluşu ve Gelişmesinde Anadolu Türk'lerinin Rolü**, Ankara 196, s. 171.

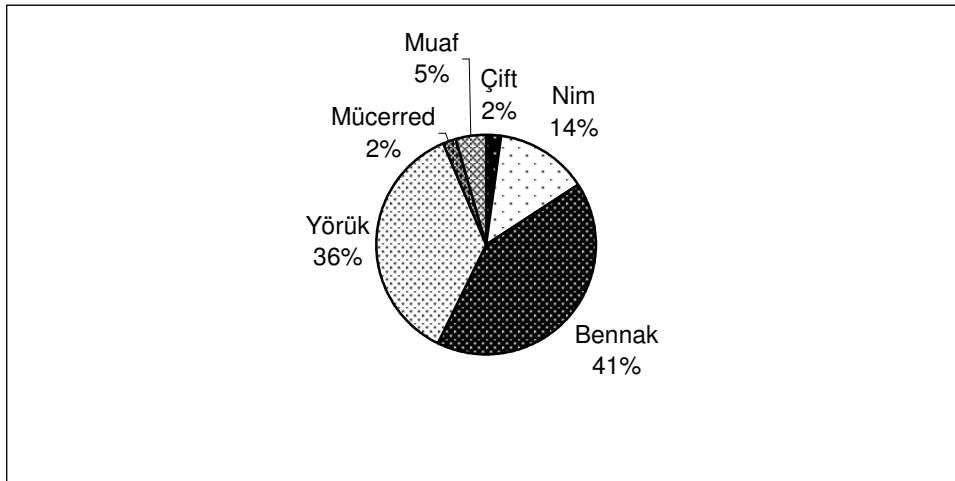
⁴⁶¹ Faruk Söylemez, "Anadolu'da Sahte Şah İsmail İsyanı", **Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı 17, Kayseri 2004, s. 72.

⁴⁶² Dr. Fraylıç, **Türkmen Aşiretleri**, Haz. Ali Cin, Haluk Kortel, Haldun Eroğlu, İstanbul 2008, s. 48.

⁴⁶³ **TD 176**, s. 271.

numaralı defterde çift kaydedilen haneler toplam nefer sayısının % 7'sini, nim çift kaydedilenler de % 6'sını oluşturmaktadır. Netice itibarıyla bu tarihte Yörüklerin % 13'ü tarım arazisi işlemişlerdir. 994 numaralı defterde ise çift kaydedilen haneler toplam nefer sayısının % 2'sini, nim çift kaydedilenler de % 14'ünü oluşturmaktadır. Toplamda neferlerin % 16'sı tarım arazisi işlemiştir. (Bkz. Grafik III. 1) İncelenen defterlerin tamamında bennak kaydedilen hane sayısı, toplam nefer sayısının % 40'ının üzerinde olduğu görülmektedir. Cemaatler zaman içerisinde daha çok tarım arazisi işleme başlamışlardır. Bu durum yeni sorunları da beraberinde getirmiştir, 1742 senesinde Uluborlu Kazası'nda bulunan Yörüklerin, çevre köylerdeki sipahilerin kendi işledikleri arazilere el koymaya çalıştığını iddia ederek şikâyetle bulunmuşlardır. Bu şikâyetle ilgili Uluborlu Kadısı'na hüküm gönderilmiştir⁴⁶⁴.

Grafik III. 1, 994 Numaralı Defterde Hamid Sancağı Yörüklerinin Hane Sayıları

Çift	58
Nim	354
Bennak	1069
Yörük	942
Mücerred	51
Muaf	118
Toplam	2592

Yalnızca 994 numaralı defterde karşımıza çıkan Yörük haneleri, toplam nefer sayısının % 36'sını oluşturmaktadır. Anlaşıldığına göre Yörük kaydedilen haneler,

⁴⁶⁴ AHKA. d/2, s. 24/104.

tarımla uğraşmayıp sürüleri olan hanelerdir. Defterlerde koyunu 25'den eksik olanlardan bennak hakkı alındığı görülmektedir. Yörük hanelerinin koyunu olduğu için bennak yazılmamış, arazi de tasarruf etmedikleri için çift veya nim çift de yazılamamışlardır.

Defterlerde Yörüklerin sosyal durumları ile ilgili önemli ipuçları veren bir başka grupta muaf kaydedilenlerdir. 1522 senesinde değişik nedenlerle 503 nefer muaf kaydedilmişken, 1532'de 36 nefer muaf kaydedilmiştir. 994 numaralı defterde de 93'ü görevleri itibarıyla, 25'i de sakatlıkları nedeniyle toplam 118 nefer muaf kabul edilmişlerdir. Cemaatte muaf kaydedilenler imamlar, kethuda, muhassıllar, kadimiler, zaviyedar, tekke nişin, derviş ve Sipahi ile Sipahizade gibi görevleri veyahutta babadan oğla devam eden ayrıcalıklardan kaynaklanan guruplarla, ama, kötürüm, sağır, pir-i fani gibi sakatlıkları nedeniyle muaf yazılan guruplar bulunmaktadır.

Tablo III. 4, 994 Numaralı Defterde Hamid Sancağı Yörükleri Muaf Kaydedilenler

Cemaatin Adı	İmam	Sipahizade	Kethuda	Muhassıl	Kadimi	Zaviye Nişin	Derviş	Pir-i Fani	Kötürüm	Tabi
Akdağ	3	-	-	4	-	-	-	-	-	Eğirdir
Bohılu	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Isparta
Çepel-i Karaman	2	-	-	-	-	-	-	-	-	Eğirdir
Eşeklü	-	-	1	-	-	-	-	-	-	Eğirdir
Firuzlu	7	-	1	3	-	-	-	-	2	Eğirdir
Gözlü	3	-	1	1	-	-	-	-	-	Ağlasun
Hacılar	2	-	1	-	-	-	-	-	-	Isparta
Kara Halillü	2	-	-	1	-	-	-	1	-	Eğirdir
Kara Kuzulu	-	-	-	-	-	-	-	2	-	Karaağaç
Karacalu	3	-	-	-	-	-	-	5	-	Eğirdir
Karamanlu	-	-	-	-	-	-	1	-	2	Eğirdir
Karamanlu	3	1	1	-	-	-	-	-	-	Eğirdir
Keçilü	1	-	-	-	-	-	-	-	-	Ağlasun
Kopranlu	1	-	1	1	-	-	-	-	-	Eğirdir

Kumdanlu	13	-	-	4	2	-	-	6	-	Eğirdir
Kumral	3	-	-	-	-	-	-	-	-	Eğirdir
Mukataa	1	-	-	-	-	-	-	-	-	Ağlasun
Namraş	-	-	-	3	2	-	-	1	-	Eğirdir
Salihlü	1	-	1	1	--	-	-	-	-	Eğirdir
Saruca Mihmad	2	-	-	1	-	3	-	6		Eğirdir
Yavdaş	5	3	-	2	-	1	-	-		Eğirdir

2. HAMİD SANCAĞI YÖRÜKLERİNİN EKONOMİK DURUMU

2.1 ALINAN VERGİLER

Hamid Sancağı'nda bulunan Yörüklerin ödediği vergiler incelendiğinde, Yörüklerin sosyal yapıları ve iktisadi faaliyetleri ile ilgili önemli bilgilere ulaşmak mümkündür. Cemaatlerin defterlerdeki ödediği vergi kalemleri arasında fazla bir değişiklik olmadığı görülmektedir. Cemaatlerin iktisadi faaliyetlerinin temelini hayvancılık oluşturduğu için alınan vergiler içerisinde en önemli pay ağnam resmi ve diğer hayvancılıkla ilgili vergi kalemleri oluşturmaktadır. Bunun dışında şahsa bağlı olarak alınan çift, bennak ve mücerred resmi, bad-ı heva resmi tutarı da Yörüklerin ödediği vergi kalemleri içerisinde azımsanmayacak bir yekunu oluşturmaktadır. Bunların haricinde azda olsa tarımla ilgili alınan vergiler de görülmektedir.

Şahsa bağlı olarak alınan vergiler, Hamid Sancağı Yörükleri'nin ödediği vergiler içerisinde önemli bir yer tutmaktadır. Hamid Sancağı'nda çift, nim çift, bennak ve mücerred resmi ödenmiştir. Çift resmi yahut kulluk akçası veya raiyet-resmi, köylü ile eski senyörler arasındaki bazı feodal hizmetlerin Osmanlı devrinde paraya çevrilmiş karşılıklarının toplamından ibarettir. Bununla beraber Osmanlı devrinde de bu hizmetlerden bir kısmının, bazı yerlerde aynen devam ettiği görülmüştür. Osmanlı'da çift resmi, bir taraftan toprağa bağlı vergi, diğer taraftan şahsi bir vergi veya bir hane vergisi olarak görünür. Tam çift-resmi veya nim(yarım) çift resmi bahis konusu olduğu zaman bu resim, her şeyden evvel toprağa bağlı sayılmıştır. Fakat yarım çiftten aşağı toprak tasarruf eden köylü için, evli olup olmadığı verginin miktarını tayin eden esas noktadır. Çift veya çiftli, bir çiftlik genişlikte, nim çift ise onun yarısı kadar bir arazi parçasına tapu ile tasarruf eden köylüdür⁴⁶⁵. Yörük kaydedilen cemaatlerin sınırlı olmakla birlikte tarım arazisi işledikleri görülmektedir. Bununla birlikte konargöçer hayat tarzını devam ettiren fakat göç hareketlerini dar sahalarda devam ettiren guruplar ve bir köye yerleşmiş

⁴⁶⁵ Halil İnalçık, "Osmanlılarda Raiyet Rusumu", s. 37.

fakat belgelerde Yörük oldukları vurgulanan gurupların tarım arazisi işledikleri görülmektedir. Hamid Sancağı'na tabi kaydedilen Emir Üzeyirli Cemaati'nden bahsederken, cemaatin sancak sınırında yer ektiği ve “*mezkurun yörüklerdir bütün çift yazılan otuz akça ve nim çift on beş akça ...*” vergi ödediklerinden bahsedilmektedir⁴⁶⁶. Hamid Sancağı'nda bulunan Yörüklerle ilgili bir kanunname hem koyun vergisi veren hem de çift veya nim tarım arazisi tasarruf edenlerden bahsederken çift resmi ile ilgili şu ifade ilgi çekicidir: “*Zikr olan sancağın ferman-ı alişan mucibince hasaha-i Yörüklerinin rusum-ı aliyeleri kitabet olundukda kadimü'z-zamandan ile heze'l-an ..... koyunu yirmi dörtden ziyade olub ve hem bütün ve nim çifti olub ziraat idenlerden vech-i meşruh üzere resm-i ganem ve hem bütün çifti olanlardan on iki akça resm-i çift ve nim'ül-hesab alunu gelmek kanun olub...*”⁴⁶⁷. İfadeden de anlaşıldığı üzere hem vergiye müteallik miktarda koyunu olan -25 koyun ve üzeri- hem de çift arazi işleyenlerin ödediği çift resmi tutarında önemli indirimler yapılmış ve 12 akça alınmıştır, bu durumda nim çift işleyenlerden de yarısının alınması istenmiştir. Burada yörüklerin hayvancılığı bırakmadan arazi işlemesini sağlamaya yönelik bir uygulama söz konusudur. Yörüklerin hayvancılığın yanında tarımla da uğraşması, bu gurupların göç hareketlerini sınırlı tutmalarına vesile olacaktır.

Osmanlı vergi sisteminde bennak veya bazı bölgelerde rastlanan diğer şekli ile benlak, evli raiyet demektir. Bu vergi sisteminde, ailenin başlıca bir vergi ünitesi olarak kabul edildiği görülmektedir. Evlilik, raiyetin vergi mükellefiyetinde önemli bir değişiklik meydana getirirdi. Mücerred evlenir evlenmez derhal bennak adı altında vergi mükellefiyeti bakımından yeni bir durum kazanırdı⁴⁶⁸.

İncelediğimiz cemaatler içerisinde bennak kaydedilen haneler tartışmasız çoğunluğu oluşturmaktadır. Defterlerde evli olan fakat çift veya nim çift arazi işlemeyen ve ağnam resmi alınacak kadar koyunu olmayan orta halli hanelerden

---

⁴⁶⁶ TD 30, s. 7, 8.

⁴⁶⁷ TD 176, s. 271.

⁴⁶⁸ Halil İnalçık, “Osmanlılarda Raiyet Rusumu”, s. 44.

alınan bir vergi olarak tarif edilmiştir⁴⁶⁹. İncelediğimiz cemaatlerde ağnam resmi ödenecek miktarda koyunu olmayan hanelerin de bennak kaydedildiği ve 12 akça bennak resmi ödediği görülmektedir⁴⁷⁰. Bennak resmi olarak genelde 12 akça vergi alındığı görülmektedir. Lakin Hamid Sancağı'nda bulunan Emir Üzeyirli Cemaati'nde olduğu gibi bazı özel durumlarda bennak resmi olarak 10 akça alındığı da görülmektedir⁴⁷¹.

Mücerredlerin, yani bekarların durumu bölgesine göre değişmektedir. Bazı bölgelerde bunlar tamamıyla vergiden muaf tutulmuşlardır. Bazı bölgelerde ise, iş ve kazanç sahibi olacak yaşa erişmiş olan bekarlardan resm-i mücerred adı altında 6 akça bir resim alınmakta idi. Bazı kanûnlar, bu zamanı ergenlik (buluğ) çağı bazıları ise daha açık bir şekilde 20 yaş olarak tayin etmişlerdir⁴⁷².

Raiyyetin yetişmiş oğlunun mücerred resmine bağlanması hususunda yetkililer; yetişkin bir kimsenin altı akçe miktarındaki bir vergiye tabi tutularak, o kimsenin bizzat çalışarak bunu ödemesini öngörmektedirler. Ancak, mücerredin ailesi çalışma yaşına itirazda bulunduğundan, mücerred resminin alınabilme durumunu tam belirlemek için sancak kanunlarındaki hükümler, itiraz edilemeyecek bir karara ulaşmak hususunda çeşitli açıklamalar ihtiva etmektedir⁴⁷³.

Defterlerde mücerred kaydedilenlerin hane sayılmadıklarını ve vergiden muaf olduklarını görüyoruz. Lakin mücerredlerden “*kisbe kadir*” olanların 6’şar akça mücerred resmi ödemeleri gerektiği bildirilmiş ve “*Kisbe kadir mücerredler defterde bi resm kaydolundu deyu zayi’ eylemeyüb resmin vire deyü defter-i atikde mastur olub haliya defteri cedide dahi vaz-ı sabık üzere kayd olundu*”,⁴⁷⁴ şeklinde bir uyarıda da bulunulmuştur.

---

⁴⁶⁹ TD 176, s. 140, 214, 271.

⁴⁷⁰ TD 176, s. 214.

⁴⁷¹ TD 176, s. 7-8.

⁴⁷² Halil İnalçık, “Osmanlılarda Raiyet Rusumu”, s. 43.

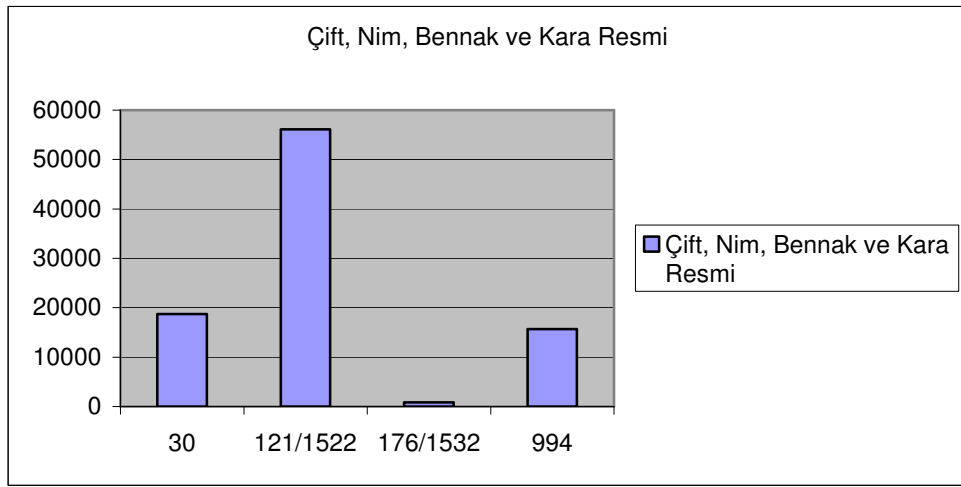
⁴⁷³ Mehtap Özdeğer, **15-16. Yüzyıl Arşiv Kaynaklarına Göre Uşak Kazasının Sosyal ve Ekonomik Tarihi**, İstanbul 2001, s. 110.

⁴⁷⁴ TD 176, s.214.

İncelediğimiz defterlerde şahsa bağlı olarak alınan çift, bennak ve mücerred resmi tutarında değişiklikler bulunmaktadır. Defterlere göre bu tutarlardaki değişiklikler aşağıdaki grafikte verilmiştir. Ancak 176 numaralı defter sadece padişah hassı olarak kaydedilen Yörükleri almış olduğu için ve 994 numaralı defter de eksik olduğu için vergi miktarında düşüş görülmektedir.

Grafik III. 2, Defterlerdeki Şahsa Bağlı Alınan Veriler

Defter No/Tarih	30	121/1522	176/1532	994
Çift, Nim, Bennak ve Kara Resmi	18748	56129	842	15662

Şahsa bağlı olarak alınan çift, bennak ve mücerred resmi tutarları 30 numaralı defterde ödenen toplam vergi miktarının % 12'ini, 1522 senesinde ise % 27'sini oluşturmaktadır. 1522 senesine çift ve nim çift resmi tek başına, ödenen toplam vergi miktarının % 2'sini oluştururken bennak resmi tutarı % 24'ünü, mücerred resmi tutarı da % 4'ünü oluşturmaktadır. 1532 senesinde Çift, bennak ve mücerred resmi tutarı toplam vergi miktarının % 29'unu oluşturmaktadır. Bu tarihte çift resmi tutarı tek başına toplam vergi miktarının % 4'ünü, bennak resmi tutarı % 21'ini ve mücerred resmi tutarı da % 4'ünü oluşturmaktadır. 994 numaralı defterde ise % 13'ünü oluşturmaktadır.

Yörüklerin ödediği vergilerden bahsedildiğinde tartışmasız en büyük yekunu ağnam resmi tutarı oluşturmaktadır. Ağnam kelimesi Arapça ganem kelimesinin çoğulu olup koyunlar anlamına gelmektedir. Osmanlı'da ağnam resmi küçükbaş hayvanlardan alınan vergidir. Ağnam resmi miktarı sancaklara ve sürülerin büyüklüğüne göre değişmektedir. Hamid Sancağı'nda da iki koyuna bir akça ağnam resmi alındığı görülmektedir. Hamid Sancağı'nda ağnam resmi alınması için gerekli koyun sayısında bir değişiklik söz konusudur. Bu sancak da 25 koyundan sonrasında ağnam resmi alınmaktadır. Koyun sayısı 25'den düşükse ağnam resmi alınmayıp yerine 12 akça bennak resmi alınmaktaydı. Koyunu 25'den fazla olan ve koyunculüğün yanında çift veya nim arazi tasarruf edenlerden alınan çift resminde indirim yapılırken, ağnam resminde herhangi bir değişiklik yapılmadığı görülmektedir⁴⁷⁵. Kanunî dönemine ait umumi kanunname de, yerli ve yörükten iki koyuna bir akça ağnam resmi almanın kanun olduğu kaydedilmiş. Bazı yerlerde koyunlarla kuzuların bir sayıldığı görülmektedir. Koyunu olmayan veya koyunu kırılıp yirmiden az kalan yörükten ağnam resmi alınmadığı ve kara kaydedildiği görülmektedir. Celepkeşlerin ellerindeki koyunları bir seneden fazla ellerine tutmaları durumunda ağnam resmi ödemek zorunda kaldıklarını görüyoruz. Kanunname de celepkeşlerin ellerindeki koyunun ağnam resminin ödendiğini ispatlamaları istenmiştir. Eğer koyunun sahibi bu vergiyi ödememişse, celepkeşin koyunu alırken daha ucuza alması gerektiği ve ödenmeyen bu verginin kendisinden alınacağını hesaplayarak alması gerektiği bildirilmiştir⁴⁷⁶.

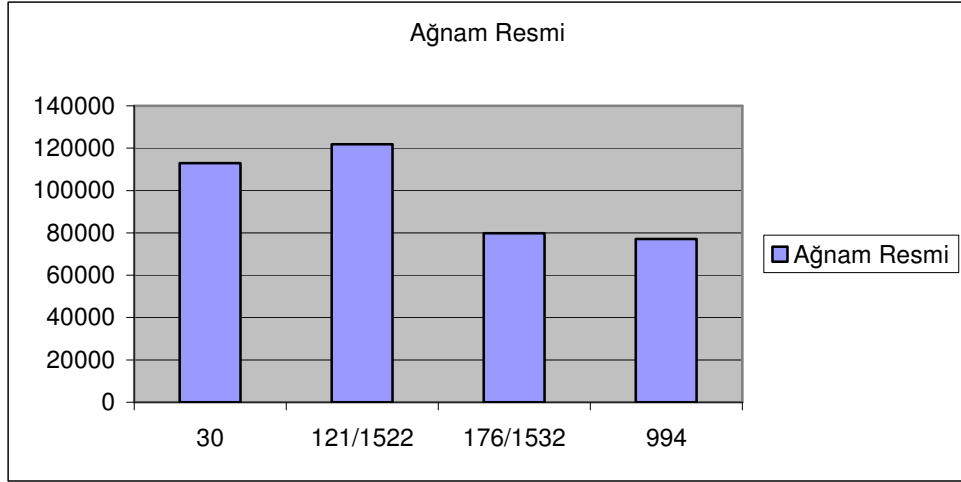
Hamid Sancağı'nda bulunan Yörüklerin ödediği ağnam resmi 30 numaralı defterde Yörüklerin ödediği toplam vergi miktarının % 73'ünü, 1522 senesinde % 59'unu, 1532 senesinde % 54'ünü ve 994 numaralı defterde de % 65'ini oluşturmaktadır. Ağnam resminin yıllara göre değişimi aşağıdaki grafikten takip edilebilir.

---

⁴⁷⁵ TD 176, s. 271.

⁴⁷⁶ Ahmet Akgündüz, **Osmanlı Kanunnameleri**, C. IV, s. 312.

Grafik III. 3, Defterlere göre Hamid Sancağı Yörükleri'nin Ödediği Ağnam Resmi

Defter No/Tarih	30	121/1522	176/1532	994
Ağnam Resmi	112913	121832	79762	77066

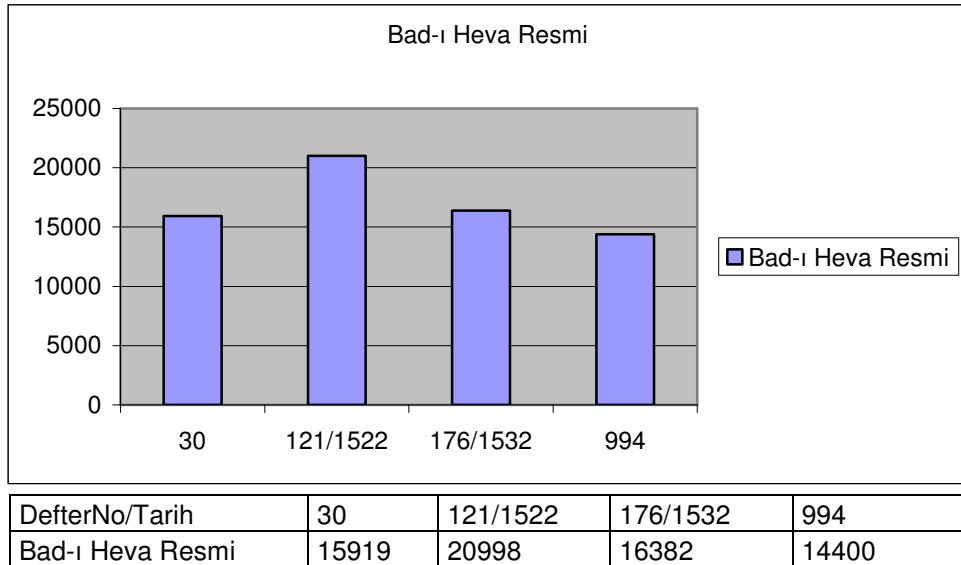
Hayvancılıkla ilgili Yörüklerin ödediği bir diğer vergide ağıl ve otlak resmidir. 1487 tarihli Hüdavendigâr Sancağı kanunnamesinde ağıl resmi olarak her sürüden üç akça alındığı kaydedilmiştir⁴⁷⁷. Karaman Vilayeti'nde de Mayıs ayı içerisinde koyunlar kuzuladıktan sonra, kuzularıyla birlikte sayıldığını ve 300 koynun bir sürü olarak kabul edilip, beş akça ağıl resmi alındığı görülmektedir⁴⁷⁸. Hamid Sancağı Yörüklerinden alınan ağıl ve otlak resmi tutarları karşılaştırıldığında ağıl resminin daha fazla tuttuğu görülmektedir. 994 numaralı defterde Kara Kuzulu Cemaati'nde, cemaate tabi bölüklerin ağıl ve otlak resminden bahsederken "6 sürü koyundan otlak resmi vasat koyun bahası 25'er akçadır, 6 koyundan kıymeti 120 akça, ve 7'şer akça ağıl resmi verilir" ifadelerine yer verilmiştir. 30 numaralı defterde Yörüklerin ödediği toplam vergi miktarının % 5'ini ağıl ve otlak resmi tutarı oluşturmaktadır. Bu oran 1522 senesinde % 4 olarak görülmektedir ki bunun yarısı ağıl yarısı da otlak resmi tutarından oluşmaktadır. 1532 senesinde ağıl resmi tutarı % 2, otlak resmi tutarı da % 4 olmak üzere, toplam vergi miktarının % 6'sını ağıl resmi ve otlak resmi tutarı oluşturmaktadır. 994 senesinde bu oran % 5'dir.

⁴⁷⁷ Ahmet Akgündüz, **Osmanlı Kanunnameleri**, C. II, s. 182.

⁴⁷⁸ Ahmet Akgündüz, **a.g.e.**, C. II, s. 320.

Cemaatlerin ödediği vergiler içerisinde dikkati çekenlerden birisi de bad-ı heva resmidir. II. Bayezid döneminde hazırlanan genel kanunname *“Bâd-ı hevâ deyü, defterlerde kaydolunan resm-i aruz, cürm ü cinayet ve çiftlik tapusu ve ev yeri tapusu ve haricden kışlayanların düttün resmidir”* ifadesi yer almaktadır⁴⁷⁹. İncelediğimiz cemaatlerin Bad-ı heva resmi tutarları, toplam vergi yekunu içerisinde önemli bir yer tuttuğu görülmüştür. 30 numaralı defterde toplam vergi miktarının % 10’unu bad-ı heva resmi tutarı oluşturmaktadır. 1522 senesinde bu oran değişmezken, 1532 senesinde bad-ı heva resmi tutarının, toplam vergi miktarı içerisindeki payı % 11’e yükselmiştir. 994 numaralı defterde ise bu oran % 12’dir. Bad-ı heva resmi tutarındaki değişim grafikten takip edilebilir.

Grafik III. 4, Defterlere Göre Hamid Sancağı Yörükleri’nin Ödediği Bad-ı Heva Resmi

⁴⁷⁹ Ahmet Akgündüz, **Osmanlı Kanunnameleri**, C. II, s.59.

Hamid Sancağı Yörüklerinin hasıllarına bakıldığında sıkça rastlanan vergi kalemleri yukarıda verilmiştir. Bunların haricinde bazı cemaatlerde hinta öşrü, şair öşrü, pempe öşrü, Zemin öşrü gibi daha çok tarımla ilgili vergilerinde ödendiği görülmektedir. Ödenen vergiler içerisinde kuşçulukla ilgili yuva resmi de bulunmaktadır.

1572 senesinde Hamid Sancağı'nda bulunan Yörükler çift, bennak, mücerred, adet-i ağnam, cürm ü cinayet, bad-ı heva, arusiyye ve diğer vergi kalemlerinden oluşmak üzere toplam 14286 akça vergi ödemişlerdir. Bu tutarın 47499 akçası Gölhisar Kazası'nda, 44735 akçası Eğirdir Kazası'nda, 33541akçası Yalvaç Kazası'nda, 6690 akçası Barla Kazası'nda, 50670 akçası Afşar Kazası'nda, 3400 akçası Ağlasun Kazası'nda ve 3350 akçası da Yavice Kazası'nda ödenmiştir.

2.2 HAYVANCILIK

Konargöçerlerin esas geçim sahaları bütün Anadolu'yu kapsayan mera hayvancılığı idi. Orta ve Batı Anadolu'ya doğru yayıldıkça mera hayvancılığı da büyük ve önemli bir sektör halini almıştır. Ordunun et ihtiyacı, İstanbul, Bursa ve Edirne gibi büyük şehirlerin büyük et tüketim merkezi oluşu, dericilik ve dokuma sanayilerinin çok gelişmesi hayvancılığı karlı kılan amillerin başında geliyordu. Yine Suriye, Mısır ve Batı Akdeniz yönlerine yapılan canlı hayvan ve hayvan ürünleri satışı göçebe halkın ve çiftlik işletmecilerinin faaliyetlerini verimli kılmaktaydı. Sipahiler de öncelikle kendi ihtiyaçları için iyi cins koyun yetiştiriyorlardı. Bunun gibi çiftlik hayvancılığının da önemi belirtilmelidir. Hayvancılık , zirai üretimden daha karlı bir iş olarak görülmekteydi ⁴⁸⁰.

Hamid Sancağı'nın coğrafi yapısı küçükbaş hayvancılık için uygun bir alan olarak görülmektedir. Hamid Sancağı'na tabi kaydedilen Yörükler, iki koyuna bir akça resm-i ganem ödemişlerdir. Kanunnamelerde küçükbaş hayvanlarının vergiye tabi olabilmesi için en az 25 adet küçükbaş hayvanın olması gerektiği belirtilmiştir. Yörüklerin elinde bulunan ve sayısı 25'i geçmeyen koyun ve keçiler için ağnam resmi alınmadığı onun yerine 12 akça bennak resmi alındığı görülmektedir.⁴⁸¹ Cemaatler zaman içerisinde yerleşik hayata geçip, tarımla daha fazla uğraşmaya başladıkça hayvancılık faaliyetlerinde bir gerileme söz konusu olmuştur. 1532 senesinde Hamid Sancağı'ndaki Yörüklerden, hem hayvancılık hem de tarımla uğraşanlardan çift resmi tutarında indirimler yapıldığını görüyoruz. Bir taraftan tarımsal faaliyetler geliştirilirken hayvancılığında bırakılmaması istenmektedir⁴⁸².

İncelenen cemaatlerde zaman içerisinde tarımla daha fazla iştilal edilmeye başlandığı ve hayvancılığın azaldığı görülmektedir. Bu durum cemaatten alınan vergi miktarında azalmaya neden olmuştur. Cemaatlerin ödedikleri vergiler

---

⁴⁸⁰ Ahmet Tabakoğlu, **a.g.e.**, s. 216.

⁴⁸¹ **TD 176**, s. 271.

⁴⁸² **TD 176**, s. 271.

içerisinde ağnam resmi tutarının önemli bir yekunu olduğu görülür. Ağnam resmi iki koyuna bir akça olarak alınmıştır. Kanunnamelerde koyunlar “cümle dölün döktükten sonra mah-ı abrilde” alınır şeklide ifade edilmiştir. Buradan maksat sürü yaylaya çıkmadan zaiyat olmadan, sürünün en verimli olduğu zaman tespit edilerek vergi kaybı yaşamamak olmalıdır.

Cemaatlerin ödediği ağnam resmi tutarından hareketle, ellerinde bulunan küçükbaş hayvan sayısı tesbit edilebilir ancak bu rakam vergiye tabi olan sürülerdeki küçükbaş hayvan sayısıdır. 30 numaralı defterde ağnam resmi tutarı olarak 112913 akça vergi ödenmiştir. Bu tutar, toplam vergi miktarının % 73'ünü oluşturmaktadır. Bu tutarın üzerine 7809 akça da otlak ve ağıl resmi de eklendiğinde toplam ödenen verginin % 78'i hayvancılıkla ilgili faaliyetler oluşturmaktadır diyebiliriz. Ödenen ağnam resmi tutarından hareketle Yörüklerin elindeki küçükbaş hayvan sayısı 225826 adet olarak hesaplanmaktadır.

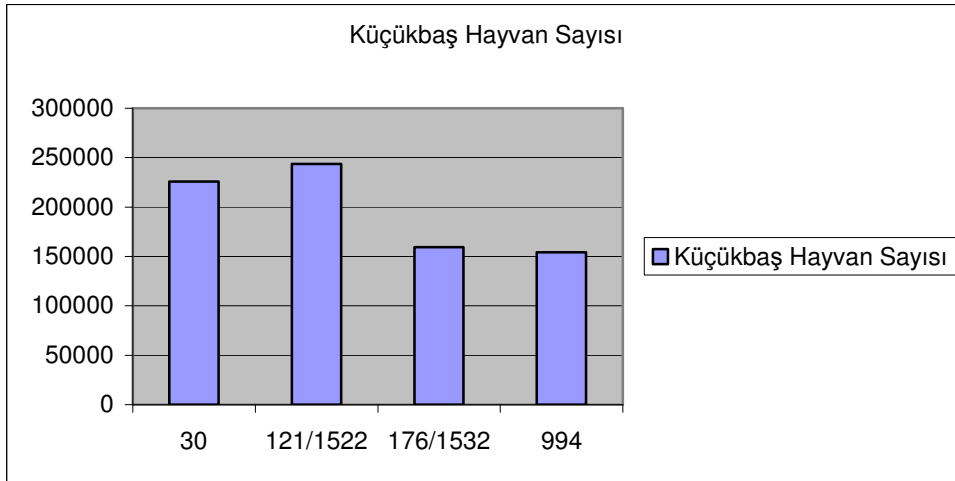
1522 senesinde ise Hamid Sancağı Yörükleri'nin ödediği ağnam resmi tutarı 121832 akça olarak kaydedilmiştir. 1522 senesinde ağnam resmi tutarı, toplam ödenen vergi miktarının % 59'unu oluşturmaktadır. Yörükler ellerindeki sürüler için ağnam resminden başka 4288 akça otlak resmi ve 3930 akça da ağıl resmi ödemişlerdir. Netice itibarıyla 1522 senesinde ödenen vergi miktarının % 63'ünü hayvancılıkla ilgili ödenen vergiler oluşturmuştur. Ödenen vergilerden hareketle cemaatlerin ellerinde bulunan sürülerdeki küçükbaş hayvan sayısı 243664 adet olarak tespit edilmiştir. 30 numaralı defterle karşılaştırıldığında hayvan sayısında artış olmuştur. Ancak 1522 senesinde cemaatlerin iktisadi faaliyetlerinde değişiklikler olmuştur. Bu tarihte hayvancılığın yanında tarımla daha fazla ilgilenmeye başlamışlardır.

1532 senesinde yalnızca padişah hassı Yörükler kaydedilmiştir. Bu Yörükler ağnam resmi tutarı olarak 79762 akça ödenmiştir. Bu tutar toplam vergi geliri içerisinde % 54'lük bir paya sahiptir. Yörükler bu tarihte 2384 akça ağıl ve 5290 akça da otlak resmi ödemişlerdir. Bu vergilerde eklendiğinde, Yörüklerin ödediği

vergi toplamının % 60'ının hayvancılıkla ilgili vergilerden oluştuğu anlaşılmaktadır. Ödenen ağnam resmi tutarından hareketle, 1532 senesinde padişah hassı kaydedilen Yörüklerin ellerinde 159524 adet küçükbaş hayvan bulunduğu anlaşılmaktadır.

994 numaralı defterde Hamid Sancağı'nda bulunan Yörükler toplam 77066 akça ağnam resmi ödemişlerdir. Yine bu sürüler için 2986 akça otlak ve 2150 akça ağıl resmi ödemişlerdir. Bu defterde hayvancılıkla ilgili ödenen vergiler, toplam vergi miktarının % 70'ini oluşturmaktadır. Ağnam resminden hareketle Yörüklerin elinde bulunan küçükbaş hayvan sayısının 154132 adet olduğu anlaşılmaktadır.

Grafik III. 5, Defterlere Göre Hamid Sancağı Yörüklerinin Sahip Olduğu Küçükbaş Hayvan Sayıları

DefterNo/Tarih	30	121/1522	176/1532	994
Küçükbaş Hayvan Sayısı	225826	243664	159524	154132

Hamid Sancağı'nda vergiye müteallik sürü en az 25 koyun veya keçiden oluşmaktadır. Ağnam vergisi alınırken sürülerin büyüklüğü ve küçüklüğü dikkate alınmamıştır. Burada sürülerin ekonomik açıdan ne ifade ettiğinin tahlil edilmesi gerekmektedir. Bunun içinde öncelikle bir sürünün yapısına ilişkin bir model çıkarmamız gerekmektedir. Çalıştığımız dönemdeki sürüler ile günümüz koyuncululuğunu karşılaştırma imkanı olmayacağından etnografların verdiği bilgiler ışığında bir değerlendirme yapmak zorundayız. Barth'ı izleyerek bir sürüdeki

cinsiyet dağılımını % 10 erkek ve % 90 dişi olarak ele alalım. Bir sürüdeki yıllık yıpranma oranı % 15'tir. Bu nedenle doğanların % 15'i her sene stok olarak ayrılmalıdır. Kanunnamelerde, vasat bir koyunun değeri 25 akça, bir yaşındaki koyunun değeri 10 akça ve kuzunun değeri olarak da 6 akça kaydedilmiştir⁴⁸³.

Yukarıda verilen sürü modeline göre ortalama 50 adetlik bir sürünün kârı hesaplandığında, bu sürünün 5 adeti koç ve 45 adeti de koyun olacaktır. Kuzu sayısı da 45 kabul edilebilir. Bu kuzuların % 15'i sürünün yıpranma payı için ayrıldığında sürünün kalan kuzu sayısı 38 olacaktır. 38 kuzunun değeri 228 akça tutacaktır. Kuzularla beraber sürünün toplam sayısı 88 olarak hesaplanmaktadır. Sürünün tahmini değeri 45 koyun için 1125 akça, 38 kuzu için 228 akça olmak üzere toplam 1353 akça olarak hesaplanabilir. Bu sürü için verilecek ağnam resmi tutarı 156 akça olacaktır.

Ağnam vergisi, küçükbaş hayvanlardan alınmakta idi, Yörükler için koyun ve keçi sürüleri ne kadar önemli ise at, eşek, katır ve deve de o kadar önemli idi. At yetiştirmenin ve biniciliğin konargöçer kavimler arasında, özellikle Türkler'de, yaygın olduğu ve milli gelenekleri arasında ne kadar büyük bir yer tuttuğu malumdur. At, bazı konargöçer oymaklardan binek hayvanı olarak satın alındığı gibi, diğer kısımdan da damızlık olarak dakullanırdı⁴⁸⁴.

Hamid Sancağı Yörüklerinin kuşçulukla da uğraştıklarını görüyoruz. Bilhassa avcılıkta kullanılan şahin ve doğan yetiştirdikleri anlaşılmaktadır. 994 numaralı defterde Yörüklerin Anamas ve Yıva nahiyelerindeki doğan ve şahin yuvaları için toplam 700 akça vergi ödediklerini görmekteyiz.

Osmanlı toprakları içinde yapılan kara nakliyatının en mühim vasıtasını at, deve ve katır teşkil ediyordu ki, bunlar ticaret kervanlarında, daha ziyade harp

---

⁴⁸³ Rudi Poul Lindner, **Ortaçağ Anadolu'sunda Göçebeler ve Osmanlılar**, (Çev. Müfit Günay) Ankara 200, s.106.

⁴⁸⁴ Cengiz Orhonlu, **Osmanlı İmparatorluğunda Aşiretlerin İskanı**, s. 22.

zamanlarında-mühimmat nakliyatında kullanılan en emin vasitalardan olduğu için çok kıymetli idiler. Ordu, ihtiyacını ekseriyetle konargöçer teşekküllerden temin etmekte idi. Bazı oymaklarda at yerine deve yetiştirmenin daha revaçta olduğu görülüyor. Orta Asya Türkmenleri'nin iki hörgüçlü develeri vardı; bu develer, karşılıklı ticaretten dolayı, İran sınırlarındaki Araplar'ın tek hörgüçlü develeriyle çiftleşince çeşitli iklim koşullarına dayanıklı yavrular türemişti. Ancak her iki cins devenin de savaş aracı olmadığını hatırlamamız gerekir; onların sütlerinden ve kıllarından yararlanılabılırdi ama asıl işlevleri yük taşımaktı⁴⁸⁵. Hamid Sancağı Yörükleri içerisinde bulunan cemaatlerden birinin adının da Develü olduğu görülmektedir. Bu cemaatin, yetştirdiği develerinin meşurluğundan veyahutta nakliye işleri ile ilgilidiklerinden bu adı almaları muhtemeldir.

Yörüklerin beslediği hayvanlar et ihtiyacının karşılanması ve nakliye hizmetlerinin görülmesinin yanında kent sanayisine yün ve deri gibi temel hammaddeleri de sağlamaktaydı. Yörükler, yaylak ve kışlaklara gidiş gelişlerde yol üzerindeki yerleşim yelleri ve pazarlarda, yağ, peynir ve yapağı gibi ürünlerini de pazarlamaktaydılar⁴⁸⁶.

Yörükler hayvanları ve hayvanlarından elde ettikleri ürünleri ticari imtia olarak kullanmakla beraber, kendileri de dokumacılık, dokumacılığa bağlı olarak boyacık gibi üretimler de yapmaktadırlar. Dünyanın çeşitli yerlerine ihraç edilen koyun yününden imal edilmiş halı ve kilimler Türkmen ve Yörüklerin ürettikleri önemli malların başında gelmekteydi⁴⁸⁷.

---

⁴⁸⁵ Claude Cahen; **Osmanlılardan Önce Anadolu**, İstanbul 2002, s.102

⁴⁸⁶ Orhan Sakin, **Anadolu'da Türkmenler ve Yörükler**, İstanbul 2006, s. 72.

⁴⁸⁷ Halil İnalçık, **Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi**, C. I, (Çev. Halil Berktaş), İstanbul 2000, s. 76.

2.3 TARIM

Hamid Sancağı Yörüklerinin ziraatla da uğraştıkları görülmektedir. Cemaatler ziraatı ticari kaygılardan ziyade kendi ihtiyaçlarını karşılamak için yapmaktadırlar. Yörüklerin köylerde ve sancak sınırında yerler ekip biçtikleri belgelerden anlaşılmaktadır. Konargöçerliği bırakan veya yarı göçer durumda olan cemaatlerde tarımsal faaliyetlerin olduğu görülmektedir. 30 nolu defterde Firuzlu Cemaati'nin hinta resmi tutarı olarak 350 akça, şair resmi için 2755 akça vergi ödedikleri görülmektedir. Yine Firuzlu Cemaati'nin 3 hassa çiftliğini ortağa ektikleri kaydedilmektedir ki bunun için de 5000 akça vergi ödemişlerdir⁴⁸⁸. Cemaatin ödediği toplam vergi içerisinde % 40'ını bu hassa çiftliği için ödedikleri vergi oluşturmaktadır. Şair resmi tutarı % 21 ve hinta resmi tutarı da, toplam vergi miktarının % 30'unu oluşturmaktadır. Lakin buradaki durum bir istisnadır. Hamid Sancağındaki Yörüklerin iktisadi faaliyetleri içerisinde ziraatın çok önemli bir yer tuttuğunu söylemek mümkün değildir.

970 senesinde Hamid Sancağı Yörükleri ile ilgili hem sürüsü olan hem de çift arazi tasarruf edenlere vergi indrimi yapılmıştır ki bu durum cemaatlerin ziraatla uğraşmalarını ve hatta bir yer ekip biçerek yerleşmelerini sağlamaya yönelik bir uygulama olarak kabul edilebilir⁴⁸⁹.

30 numaralı defterde 375 hane çift, 283 hanede nim çift arazi tasarruf etmiştir. 1522 senesinde ise 3156 akça çift resmi ödenmiştir. 1522 senesinde Hamid Sancağı Yörüklerinin daha fazla tarımla uğraştıkları görülmektedir. Yörüklerin arpa, buğday ve az miktarda da pamuk yetiştirdikleri görülmektedir. 1522 senesinde Yörükler 1008 akça buğday öşrü, 417 akça şair resmi 60 akça da pamuk öşrü ödemişlerdir. 1532 senesinde de çift ve nim çift arazi tasarruf eden hanelerden bahsedilmiştir. Bu tarihte Yörükler toplam 5104 akça çift resmi ödemişlerdir. 994

---

⁴⁸⁸ TD 30, s. 65.

⁴⁸⁹ TD 30, s. 271.

numaralı defterde 58 hane çift, 34 hane de nim çift arazi tasarruf etmiştir. Cemaatlerin bu defterdeki vergilerine bakarak, buğday, arpa, pamuk, afyon ve piyaz yetiştirildiği görülmektedir. Ancak bahsedilen vergilerin tutarı, toplam vergi miktarı içerisinde çok küçük bir paya sahiptir. Bu tarihte hınta resmi tutarı olarak 900 akça ve şair resmi tutarı olarak 240 akça vergi ödenmiştir.

Netice itibarıyla Hamid Sancağı'nda bulunan Yörükler tarımla uğraşmışlardır. Bilhassa buğday ve arpa yetiştirildiği görülmektedir. Ancak başta da söylediğimiz gibi, bu faaliyetler kendi ihtiyaçlarını karşılamak için yapılmıştır. Ticari bir amaçla yapılmamıştır.

Tablo III. 5, 30 Nmaralı Defterde Yörüklerin Hae ve Hailları

Cemaat Adı	HANE					RUSUM			
	Çift	Nim	Bennak	Cem'an	Ağnam	Bad-ı Heva	Çift	Otlak	Yekun
Akdağ	7	12	55	137	3304	700	756	117	4177
Ali Fahrettin	-	-	-	279	5500	-	1908	-	1110
Aynağlu	-	-	14	28	443	140	300	-	883
Barişlu	3	-	34	60	1046	-	444	-	1490
Bektimur	2	-	36	52	1092	-	458	-	1550
Çapan	-	-	27	51	1350	250	324	44	1968
Çepel-i Karamanlu	-	-	87	161	2880	1300	1044	63	5287
Düden Delüsü									
Emir Üzeyirli	12	9	14	37	75	400	635	-	1110
Eşekli	-	-	10	32	3000	160	120	170	3450
Firuz Öyüğü	19	-	28	57	-	-	-	-	-
Firuzlu	9	10	84	334	12100	1670	1176	945	15891
Gözlü	-	-	-	101	1260	-	720	22	2002
Hacılar Yörükleri									
Kara Halillü	5	-	70	146	4600	730	864	280	6474
Kara Mestanlu	10	-	58	119	1800	-	776	-	2576
Karamanlu	-	-	11	35	930	170	138	54	2681
Karamanlu	-	-	51	232	8550	1650	612	2780	13592
Keçili	-	-	-	47					
Kıraclu	24	48	75	203	4565	1000	1480	412	7457
Kızıllı	-	-	32	132	4090	650	684	-	5424
Kopranlu	-	-	38	78	1600	-	456	542	2598
Kulak	-	-	7	17	460	8	84	-	624
Kumral	-	-	27	64	893	600	624	35	2152
Kundanlu	40	141	150	442	12809	2200	2926	1218	19153
Mukataa	-	-	19	49	3500	-	228	84	3812
Mukataa-i Bayad	-	-	7	8	-	40	96	-	136
Namraş	-	-	25	58	1550	300	300	95	2245
Salihlü	-	-	26	80	2400	400	262	156	3238
Saruca Mihmad	20	27	100	181	4458	1900	1602	432	6492
Tirkemiş	112	-	208	668	18058	-	3840	-	21898
Ürkütlü								-	
Yavdaş	-	-	-	311	9600	1500	1284	280	12664
Yörükkan-ı Çardak	1	-	7	32	1000	151	91	80	1321

Tablo III. 6, 121 Numaralı Defterde Hamid Sancağı Yörükleri Hane ve Hasılları

1522	HANE		RESİM											
	Nefer	Hane	Çift	Bennak	Mücerred	Ağnam	Otlak	Ağıl	Zemin	Pembe	Bad-ı Heva	Hinta	Şair	Yekun
Akdağ	178	159	-	1800	78	2500	40	100	-	-	825	-	-	5391
Ali Fahreddin	255	196	96	1092	282	7115	-	-	-	-	905	-	-	9490
Barışlu	153	58	12	348	150	1856	-	-	200	-	328	-	-	2894
Beğ Timur	54	36	-	312	102	1390	-	-	-	-	200	-	-	2004
Bohilu	41	24	108	1452	428	1392	-	10	-	-	600	-	-	4000
Çardak	101	42	-	420	228	110	206	-	-	-	180	-	-	2344
Çepel-i Karamanlu	343	172	-	1716	936	4580	-	200	-	-	1200	-	-	8732
Çepni	70	30	-	336	204	1182	240	206	-	-	132	-	-	2300
Develü	32	23	-	144	48	988	-	-	-	-	82	-	-	1262
Düden Delüsü	84	60	-	612	108	1506	-	200	400	-	300	-	-	3126
Eşeklü	47	43	-	304	18	2700	100	700	-	-	250	-	-	3442
Firuzlu	516	421	-	4188	462	9000	790	290	-	-	200	-	-	16730
Garkın	194	159	-	3132	420	9500	100	300	-	-	200	-	-	15852
Gözlü	99	65	-	636	186	1544	-	86	-	-	500	-	-	2952
Hacılar	211	137	-	1272	266	5576	212	150	-	-	700	-	-	8476
Işıklar	112	81	-	444	156	694	-	-	-	-	268	-	-	1562
İğdecik Delüsü	25	17	327	180	48	476	-	50	-	-	60	-	-	1141
İmanlar	7	4	-	48	-	2273	313	100	-	-	35	-	-	2769
Kara Halillü	90	78	-	888	78	1490	100	100	-	-	400	-	-	3056
Kara Kuzulu	78	67	468	348	30	1204	170	42	-	60	180	1008	417	3943
Kara Mahmud	66	33	-	288	168	1372	-	104	-	-	150	-	-	2088
Karamanlu	116	53	-	276	354	2970	40	60	-	-	270	-	-	3970
Karamanlu	289	231	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Keçilü	71	38	-	444	162	654	-	40	-	-	200	-	-	1500
Kıraçlı	345	251	288	2412	480	6015	300	112	-	-	1390	-	-	10997
Kızıllı	293	239	-	2532	270	5700	-	250	-	-	1300	-	-	10052
Kopranlu	78	44	-	528	168	641	-	-	-	-	249	-	-	1577
Kumdanlu	778	616	1392	5136	810	12350	1150	300	-	-	3100	-	-	24238
Kumral	60	58	-	624	6	1000	-	-	-	-	344	-	-	1974
Mukataa	38	32	-	420	18	1328	-	84	-	-	150	-	-	4000
Namraş	90	60	-	540	144	1770	65	35	-	-	209	-	-	2763

Orkunlu	222	125	108	1452	428	1392	-	10	-	-	600	-	-	4000
Salihlü	51	45	-	492	18	1500	100	56	-	-	210	-	-	2376
Saruca Mihmadlar	222	188	312	1836	156	4700	320	120	-	-	1000	-	-	8444
Tirkemiş	1168	759	372	4764	1310	15387	-	-	-	-	2881	-	-	24714
Topaçlu	54	30	-	336	108	800	42	35	-	-	150	-	-	1471
Yavaş	17	15	-	180	12	12	-	-	-	-	90	-	-	294
Yavdaş	268	176	-	1424	450	7165	-	190	-	-	1160	-	-	10389

Tablo III. 7, 994 Numaralı Defterdeki Hamid Sancağı Yörükleri Hasılları

Cemaatin Adı	Çift, Nim ve Bennak	Ağnam	Otlak	Ağıl	Mukataa	Yuva	Bad-ı Heva	Hımta	Şair	Yekun
Akdağ	1380	5200	40	100	-	-	1000	-	-	7720
Bohulu	216	800	60	21	60	-	300	-	-	1457
Çepel-i Karaman	1020	3000	-	63	-	-	200	-	-	4283
Eşekli	192	3100	100	70	-	-	180	-	-	3642
Firuzlu	1062	12000	700	250	-	-	1670	-	-	15682
Gözlü	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2600
Hacılar	584	3300	200	140	-	-	600	-	-	4824
Kara Halillü	600	3580	100	100	-	-	500	-	-	4880
Kara Kuzulu	635	1742	46	-	-	-	430	900	240	4066
Karacalu	1051	5500	300	122	-	-	1200	-	-	8173
Karamanlu	30	1200	40	50	700	700	170	-	-	2890
Karamanlu	780	3000	-	280	2500	-	1650	-	-	8210
Keçilü	324	240	-	20	-	-	150	-	-	734
Kopranlu	462	1124	-	40	-	-	-	-	-	1626
Kumdanlu	4332	12800	900	300	-	-	3000	-	-	21332
Kumral	300	900	-	40	-	-	300	-	-	1540
Mukataa	400	3600	-	42	-	-	-	-	-	4042
Namraş	180	1780	80	60	-	-	250	-	-	2350
Salihlü	482	2300	100	52	-	-	400	-	-	3344
Saruca Mihmad	1392	4400	320	120	-	-	1400	-	-	7632
Yavdaş	240	7500	-	280	-	-	1000	-	-	9020

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TEKE SANCAĞI YÖRÜKLERİ

I. XV. VE XVI. YÜZYILLARDA TEKE SANCAĞININ İDARİ DURUMU

Teke Beyliği, Yıldırım Bayezid döneminde Teke Beyi Osman Çelebi'nin kardeşi Mustafa Bey'in liderliğinde Antalya'yı elinde bulundurmaktadır. 1390 senesinde Osmanlılar'ın Antalya üzerine yürümesi ile birlikte Mustafa Bey, Mısır'a kaçmış ve şehri ele geçiren Osmanlılar Firuz Bey'i muhafızlığa getirmişlerdir⁴⁹⁰. Yıldırım Bayezid döneminde Antalya ve civarının alınmasıyla birlikte önce oğlu İsa Çelebi'ye sonra da Mustafa Çelebi'ye sancak olarak verilmiştir⁴⁹¹.

Teke İli'nin tam anlamıyla Osmanlı idaresine geçmesi II. Murad döneminde gerçekleşecektir. II. Murad'ın taht kavgalarıyla uğraşmasını fırsat bilerek Karamanoğulları ile İstanos'da hâkimiyet süren Osman Çelebi Antalya'yı ele geçirmek için ittifak edeceklerdir. Firuz Bey'in oğlu Hamza Bey'in gönderdiği Osmanlı kuvvetleri İstinos'a bir gece baskını yaparak Osman Çelebi'yi öldürmüşlerdir. Bu olay sonrasında Antalya altı ay kuşatmada kalacaktır. Kuşatma sırasında Karamanoğlu Mehmed Bey kaleden atılan bir top güllesi ile ölmüştür. Osman Çelebi'nin öldürülmesi ve Karamanlılar'ın mağlup edilmesi ile Teke ili Osmanlı idaresine girmiştir⁴⁹².

II. Murad döneminden itibaren Teke İli Anadolu Beylerbeyliği'ne tabi sancak haline getirilmiştir. Bu güne ulaşabilen tahrir defterleri incelendiğinde 1455

⁴⁹⁰ Şehabettin Tekindağ, "Teke Oğulları", s. 131.

⁴⁹¹ Behset Karaca, **a.g.e.**, s. 44.

⁴⁹² "II. Murad'ın iç karışıkları halledip Karamanlılar üzerine yürüdüğü'nün duyulması üzerine Karamanoğlu Mehmed Bey son bir saldırıda bulunmak istemiş ancak yakınına düşen bir top güllesi ölümüne neden olmuştur." **Anonim Tevarih-i Ali Osman**, F. Gisse Neşri, Haz. Nihat Azamat, İstanbul 1992, s. 66. Şikari, **Karamanname**, s. 42.

senesinde yapılan tahrirde, sancak Antalya, İstanos, Kaş, Elmalu, Karahisar, Kürt, İğdir, Muslu, Bağovası ve Kalkanlu nahiyelerinden oluşmaktadır⁴⁹³. 107 numaralı defterde ise Antalya ve Karahisar kaza olarak kaydedilmişken Elmalu, Kalkanlu, Kaş, İstinos, Kürt, Muslu, İğdir, Merkumgözü ve Bağovası nahiyeler olarak kaydedilmiştir.⁴⁹⁴ 1530 senesinde ise Antalya, Kalkanlu, Kaş, Karahisar ve Elmalu kaza olarak kaydedilmiştir⁴⁹⁵.

Teke Sancağı, Osmanlı idaresine girdikten sonra XV. yüzyıl ortalarından XVI. yüzyılın ortalarına kadar şehzade sancağı olarak durumunu muhafaza etmiştir⁴⁹⁶. Antalya'nın Akdeniz ticaretinde önemli bir liman kenti olması Osmanlı'nın bölgeye önem vermesine neden olmuştur. Antalya'nın Osmanlı tarafından alınmasından sonra şehzade İsa ve Mustafa Çelebilerin görevlendirilmesinden bahsetmiştik. Şehzade Korkud da Teke Sancağı Beyi olacaktır⁴⁹⁷.

İstanbul'un fethi ile birlikte İskenderiye Antalya ticareti İstanbul'a kaysa da, Antalya ticari önemini korumaya devam edecektir. Bilhassa Akdeniz ticaretinin güvenliğinin sağlanması açısından bölge önemini korumuştur. Bölgede korsanlık faaliyetleri de eksik olmamıştır⁴⁹⁸.

---

⁴⁹³ BOA MAD 14.

⁴⁹⁴ BOA TD 107.

⁴⁹⁵ BOA TD 166.

⁴⁹⁶ Behset Karaca, **a.g.e.**, s. 46.

⁴⁹⁷ “Şehzade Korkud, Teke Sancak Bey'i iken sancağının Saruhan Sancağı ile değiştirilmesini istemiştir. Bunun reddedilmesi üzerine bulunduğu beldeyi terk edip Mısır'a gidecektir. Daha sonra pişman olup geri dönecek ve özrü kabul edilerek geri Teke Sancağına Bey olarak geçecektir.” Hoca Saadettin Efendi, **Tacüt-Tevarih**, C.IV, Kültür Bakanlığı Yay. Ankara 1999, s. 1-2.

⁴⁹⁸ “Hicri 973 (1565-66) senesinde Teke Beyine gönderilen bir emirde Teke ve Antalya arasındaki bölgede, deniz kenarında bulunan yerleşim yerlerine korsan gemilerinden herhangi bir zarar gelmediği, halkın güvenlik içerisinde bulunduğu bildirilmişse de aldanmayıp daima uyanık olması istenmiş ve halka da bu yönde tembihte bulunulması istenmiştir.” **MD 5**, s. 94/216.

II. TEKE SANCAĞI YÖRÜKLERİ

1. VARSAKLAR

Varsak Cemaati'nin, Teke Sancağı'na Karaman Vilayeti'nden geldiği defterlerde kaydedilmiştir. Osmanlı-Karamanlı mücadelelerinde sıkça ismini gördüğümüz Varsaklar'ın köken itibarıyla Türk oldukları görülmektedir. Şikarî, Karaman'ın babası Nureddin Sofi'nin, Sultan Alaeddin tarafından emir-i âhûr olarak atandığını ve bir müddet Varsak Vilayeti'nde oturduğunu ve bu sırada Silifke Kalesi'ni fethettiğini ve bu kalenin idaresinin sultan tarafından oğlu Karaman'a verildiğini kaydeder⁴⁹⁹. Anlaşıldığı üzere Selçuklu döneminde bir Varsak Eyaleti'nden bahsedilmektedir. Umumiyetle Tarsus civarında gördüğümüz Varsak ismine aynı zamanda Kırşehir, Bozok ve Adana Sancakları'nda da rastlamaktayız.

Varsak Türkmenleri, çeşitli Oğuz Boylarına mesup aşiretlerin birleşmesinden oluşmuş bir federasyondur. Bu federasyonu oluşturan boylardan birisi Ulaş Boyudur. Ulaş Boyunun en belirgin özelliği, büyük ölçüde Oğuzların Üçok koluna mensup Bayındır ve Salur boylarına bağlı aşiretlerden oluşmasıdır. Varsak federasyonu çerisinde yine Üçoklara bağlı İğdir, Eymür ve Peçenek boylarının isimlerini taşıyan aşiretler de bulunmaktadır⁵⁰⁰. Teke Sancağı içerisinde gördüğümüz Varsaklar da konfederal bir yapı arz etmektedir. Varsak Cemaati'ne tabi kaydedilen Gülnar ve Bozdoğan gibi farklı cemaatlerden obalar bulunmaktadır. Bozdoğan Cemaati İçel'de bulunan bir cemaattir. Karamanlar döneminde Varsaklar gibi onlarda Karamanlılar'la birlikte hareket etmişlerdir. Bozdoğan adına Karamanlılar'ın beğleri arasında rastlamaktayız. Cem Sultan olayında, Karamanoğlu askerini toplarken, Kosunoğlu, Elvanoğlu, Oğuzoğlu, Firuzoğlu, Güceroğlu, Emlidin Beğ, Turgudoğlu, Bayburdoğlu, Aşık Mukbil, Kökezoğlu, Kayaoğlu,

⁴⁹⁹ Şikari, **Karamname**, s. 44.

⁵⁰⁰ Ali Sinan Bilgili, "Tarsus Türkmenleri", **Anadolu ve Rumeli'de Yörükler ve Türkmenler Sempozyumu Bildirileri**, Ankara 2000, s. 14.

Kutluşah, Emirşah ve Bozdoğanolu komutasında sekiz bin asker topladığı görülmektedir⁵⁰¹.

Bizim Teke Sancağı içerisinde incelediğimiz Varsaklar'ın bir bölümüdür. Osmanlılar'ın uyguladığı sürgünler esnasında Antalya Kazası'na gelmiş olmaları muhtemeldir⁵⁰². 107 nolu defterde bu guruplar gariban-ı Haymana adıyla kaydedilmiş olup 330 akça vergi ödemişlerdir⁵⁰³. Bu ismi nereden aldıkları kaydedilmemiştir. Ancak yukarıda bahsettiğimiz Cem Sultan olayında Haymana'da Sultan Alaeddin Hanı yakınlarında Osmanlı kuvvetleri ile Karamanlı'lar arasında dokuz gün süren çarpışmalar olmuştur⁵⁰⁴.

1530 senesinde Teke Sanğı'ndaki Varsaklar 23 cemaat olarak kaydedilmiştir. Cemaatte bu tarihte 856 hane, 47 mücerred ve 11 de kara kaydedilmiştir. Bunların haricinde 3 imam, 2 dâi, 2 meremmetci ile 1 mecnun ve 1 de ma'lul kaydedilmiştir. Varsaklar'ın senelik 33040 akça vergi ödediği görülmektedir⁵⁰⁵.

---

⁵⁰¹ Şikari, **Karamanname**, s. 241.

⁵⁰² Behset Karaca, **a.g.e.**, s. 185.

⁵⁰³ **TD 107**, s. 1.

⁵⁰⁴ Şikari, **Karamanname**, s. 242

⁵⁰⁵ **BOA, TD 166**, s. 577.

Tablo III. 1, TD 166'da Varsak Cemaati

Cemaatin Adı	Hane	Kara	Mücerred	İmam	Meremmetçi	Dai	Ama	Malul	Mecnun
Bozdoğan	54	1	2	1	2	1	-	-	-
Gülнар	195	1	4	-	-	1	-	-	-
Urbân-1 Temürlü	34	-	2	-	-	-	-	-	-
Urbân-1 Furaşlar	11	-	-	-	-	-	-	-	-
Urbân-1 .....cıyan	36	2	4	-	-	-	-	-	-
Urbân-1 Hacılar	44	-	1	-	-	-	-	-	-
Urbân-1 Askerler	26	1	2	-	-	-	-	-	1
Urbân-1 Gedik Aliler	26	-	4	-	-	-	-	-	-
Urbân-1 Mahmudlar	24	-	2	-	-	-	-	-	-
Urbân-1 Kızıl Tahir	33	-	2	-	-	-	-	-	-
Urbân-1 Bayramlar	20	-	-	-	-	-	1	-	-
Urban-1 Müşirler(?)	51	-	2	-	-	-	-	-	-
Ozanlar	42	-	3	-	-	-	-	-	-
Urban-1 Hacı Salihler	34	-	2	-	-	-	-	-	-
Urban-1 Ramazanlar	18	-	-	-	-	-	-	-	-
Ozan	36	-	2	-	-	-	-	1	-
Ozanlar	36	1	5	-	-	-	-	-	-
Ozanlar	31	-	1	-	-	-	-	-	-
Şahiler	19	-	1	-	-	-	-	-	-
Urbân-1 Sultanlar	14	-	-	-	-	-	-	-	-
Urbân-1 Ayaşlar	14	-	1	-	-	-	-	-	-
Urbân benâm-1 Muslular	101	2	6	2	-	-	-	-	-
Urbân	11	-	-	-	-	-	-	-	-

253 numaralı defterde Varsaklar defterin sonunda kaydedilmiştir. Defter eksik olduğu için Varsaklar'a tabi cemaatlerin tamamı ve hasılları görülmemektedir. Defterde cemaate tabi kaydedilen kollardan yalnızca 20'si görünmektedir⁵⁰⁶. Varsaklar'a tabi kaydedilen bu cemaatler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

⁵⁰⁶ BOA, MAD 253, s. 106-120.

Tablo III. 2, Mad 253’de Varsak Cemaati

Cemaatin Adı	Bennak	Mücerred	Kara	İmam	Meremmetçi	Malul	Ama	Mecnun	Dai
Gülнар	195	4	1	-	-	-	-	-	1
Bozdoğan	54	2	-	1	2	-	-	-	1
Urban-1 Temurlu	34	3	-	-	-	-	-	-	-
Urban-1 Furaşlar	11	-	-	-	-	-	-	-	-
Urban-1 Kaşakçıyan	36	4	2	-	-	-	-	-	-
Urban-1 Hacılar	44	1	-	-	-	-	-	-	-
Urban-1 Askerler	26	2	1	-	-	-	-	1	-
Urban-1 Gedik Aliler	26	4	3	-	-	-	-	-	-
Urban-1 Mahmudlar	24	-	2	-	-	-	-	-	-
Urban-1 Kızıl Tahir	32	2	-	-	-	-	-	-	-
Urban-1 Bayramlar	20	-	-	-	-	-	1	-	-
Urban-1 Musular	51	2	-	-	-	-	-	-	-
Ozan Benam-1 Burmalı	36	7	-	-	-	1	-	-	-
Ozanlar Benam-1 Selmanlı Maa Oğuz Hanlı	36	5	1	-	-	-	-	-	-
Ozanlar Benam-1 Burmalı	31	1	-	-	-	-	-	-	-
Ozanlar	46	3	-	-	-	-	-	-	-
Urban-1 Hacı Salihler	34	2	-	-	-	-	-	-	-
Urban-1 Rahmanlar	18	-	-	-	-	-	-	-	-
Şahiler	19	1	-	-	-	-	-	-	-
Sultanlar	14	-	-	-	-	-	-	-	-
Urban-1 Ayaşlar	34	1	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	821	44	10	1	2	1	1	1	2

2. ULUYÖRÜK

Uluyörük Cemaati Teke Sancağı'nda bulunan büyük cemaatlerden birisidir. 1530 senesinde cemaat 21 alt koldan oluşmaktadır. Faruk Sümer, bu cemaatin Sivas, Amasya, Tokat ve Kırşehir'de bulunduğunu ve Safevi Devleti'nin kuruluşunda önemli roller oynayan Ustacalu Cemaati'nin bu yörük gurubuna bağlı bir boy olduğunu yazmaktadır⁵⁰⁷. Aynı eserde, 24 Oğuz Boyundan biri olan Çepni Boyunun da bahsedilen Uluyörükler içerisinde bulunduğu kaydedilmiştir⁵⁰⁸. 1530 tarihinde cemaate tabi kaydedilen kollar içerisinde Bayındır Cemaati, Kızıl Keçili, Kara Koyunlu gibi cemaatlerin bulunduğu da dikkate alınır, cemaatin bir boydan ziyade değişik boylardan gelen kolların birleşmesiyle oluştuğunu söylemek daha doğru olacaktır.

1530 senesinde cemaatte 773 hane 7 kara ve 56 mücerred kaydedilmiştir. Cemaatte bunların haricinde, 10 imam, 3 meremmetci, 1 al-i resul, 1 kethüda, 3 muhassıl, 6 sipahi, 12 kadimi, 3 kötürüm, 4 zaviye şeyhi bulunmaktadır. Defterde yekunlar verilirken muhassıl, kadimi, sipahizade ve sipahiler birlikte sipahi olarak 21 nefer kaydedilmişlerdir. Mecnun ve kötürümlerde ma'lul olarak birlikte 4 kişi olarak verilmiştir⁵⁰⁹. 1530 senesinde cemaatin ödediği senelik vergi miktarı olarak 30000 akça kaydedilmiştir⁵¹⁰. 107 nolu defterde de Uluyörük Cemaati'nin hasılı 30000 akça olarak yazılmıştır⁵¹¹. 1530 senesinde Uluyörük Cemaati'nin tirlilerinden biri olarak gördüğümüz Furaşlar Tiri'nin bir bölümünün aynı tarihte Varsaklar'la birlikte yazıldığı görülmüştür⁵¹². 1455 senesinde kendi başına bir cemaat olarak kaydedilen Kımızcı Cemaati, 1530 senesinde Solaklar Cemaati ile birlikte Uluyörük Cemaati'nin bir tiri olarak kaydedilmiştir⁵¹³.

---

⁵⁰⁷ Faruk Sümer, **Safevi Devletinin Kuruluşu**, s. 44.

⁵⁰⁸ Faruk Sümer, **a.g.e.**, s. 50.

⁵⁰⁹ **TD 166**, s. 578.

⁵¹⁰ **TD 166**, s. 578.

⁵¹¹ **TD 107**, s. 3.

⁵¹² **TD 166**, s. 577.

⁵¹³ **BOA, MAD 14**, s. 232b.

Tablo III. 3, TD 166'da UluYörük Cemaati Hane Sayıları

Cemaatin Adı	Hane	Kara	Mücerred	İmam	Meremmet	Mecnun	AL-i Resul	Kethüda	Muhassul	Sipahi	Kadimi	Kötürüm	Şeyh
Bayındır	20	1		1									
Bozca Bahadır Gençlüsü	33	1	5				1						1
Büyük Dirkemiş	24		1										
Emre Oğlu	25			1					1				
Furaşlar	21		1	1						1			
Kabil ve Beğler Han	108		4	4	2	1					8		1
Kara Koyunlu	29	1	1										
Kızılca Keçilü	22		3	1									
Küllüler	13		5										
Mamac ve Ali Fahreddin Yörükleri	42			1									
Mersin	12		2										
Nusretler	95	-	13	-	-	-	-	-					-
Saruhanoglu Gençlüsü	32		3					1					
Solak maa Kımızcı	56	2	3	1						4			
Taş Kesüğü	37	1	1								4	1	
Tur Ali	12												
Tura Gençlisü	21												
Ulu Yörük	28	1	4									1	
Veli Fakı	10									1			1
Yörükân-1 Bektaş Gençlisü	76		8		1				2				1
Yörükân-1 Şeyh Bek	57	2	2									1	
Yekun	773	7	56	10	3					21		4	4

Uluyörük Cemaati 253 numaralı defterde 10 kola ayrılmış görünmektedir. Tabi cemaatler içerisinde en büyüğü Uluyörük adıyla anılan koldur. Bu cemaatle ilgili defterde, “*Hamid sancağında mütemekkinlerdir*” ifadesi kaydedilmiştir. Cemaate tabi kaydedilen kollar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Cemaat bu defterde toplam 556 bennak, 43 mücerred, 4 kara, 2 kethüda, 1 al-i resul, 1 zaviye şeyhi, 3 imam, 3 meremmetçi, 5 sipahi ve 3 malül’den oluşmaktadır. Senelik ödenen vergi miktarı olarak da 90000 akça kaydedilmiştir. Bu tutarın bennak resmi, ağnam resmi, cürm ü cinayet ve bad-ı heva resmi tutarından oluştuğu görülmektedir⁵¹⁴.

Tablo III. 4, Mad 253’de Uluyörük Cemaati Hane Sayıları

Cemaatin Adı	Bennak	Mücerred	Kara	Kethüda	Al-i Resul	Şeyh	İmam	Malul	Meremmetçi	Sipahi
Nusretler	95	13	-	1	-	-	-	1	-	-
Bozca Bahadır Gençlüsü	33	5	1	-	1	1	-	-	-	-
Saruhanoğlu Gençlüsü	22	3	-	1	-	-	-	-	-	-
Tire Gençlüsü	21	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bektaş Gençlüsü	76	8	-	-	-	1	-	2	1	-
Solak ve Kırcı	56	3	2	-	-	-	1	-	-	4
Kızılca Keçilü	22	3	-	-	-	-	1	-	-	-
Benam-ı Uluyörük	123	2	-	-	-	-	-	-	2	1
Çortı	48	3	-	-	-	-	1	-	-	-
İvaz Fakı	60	3	1	-	-	-	-	1	-	-
Toplam	556	43	4	2	1	1	3	3	3	5

⁵¹⁴ MAD 253, s. 57-65.

3. ZİFTCİYAN

1530 senesinde Antalya Kazası padişah hasları içerisinde yer alan cemaat 4 hane ve 1 mücerreden oluşmaktadır. 107 nolu defterde Ziftciyan Cemaati'nin, Yazır, Ulu Çayır, Erkızılca Genlü ve Mihmadlar ve Eskiciyan Cemaatleri ile birlikte kaydedildiği görülmektedir. Bahsedilen cemaatlerle birlikte ödenen senelik vergi miktarı 33040 akçadır⁵¹⁵. 1530 senesinde ise cemaat tek başına 150 akça senelik vergi ödemiştir⁵¹⁶.

4. ESKİCİYAN

107 nolu defterde Yazır, Ulu Çayır, Erkızılca Gençlü ve Mihmadlar ve Ziftciyan Cemaatleri ile birlikte kaydedilen Eskiciyan Cemaati, 1530 senesinde Antalya Kazası padişah hasları içerisinde kaydedilmiştir. Cemaat toplam 5 haneden oluşmuştur. Senelik ödenen vergi miktarı 150 akçadır⁵¹⁷.

5. ERKIZILCA GENÇLÜ

107 ve 166 nolu defterlerde padişah hassı olarak kaydedilen Erkızılca Gençlüsü'nün adının Genç'den gelmeleri ile bir alakası olması muhtemeldir. Menteşe Sancağı içerisindeki Horzum Cemaati içerisinde de benzer adlara rastlamıştık. 1530 senesinde cemaat 27 hane ve 1 mücerreden oluşmakta olup senelik 4000 akça vergi ödemiştir⁵¹⁸.

---

⁵¹⁵ TD 107, s. 1.

⁵¹⁶ TD 166, s. 576.

⁵¹⁷ TD 166, s. 576.

⁵¹⁸ TD 166, s. 576.

6. MİHMAD

107 ve 166 nolu defterlerde padişah hasası olarak kaydedilen Mihmadların adına Eğirdir Kazası'na tabi Cemaatler içerisinde de Saruca Mihmad şeklinde rastlamaktayız. 1530 senesinde Mihmad Cemaati'nin toplam 20 haneden oluştuğu görülmektedir. Cemaatin ödediği senelik vergi miktarı da 550 akça olarak kaydedilmiştir⁵¹⁹.

7. YÖRÜKAN-I ANUSALU

1530 senesinde Antalya Kazası padişah hasaları içerisinde kaydedilen cemaatlerden biridir. Cemaatin toplam 25 haneden oluştuğu görülmektedir. Cemaat senelik 750 akça vergi ödemiştir⁵²⁰.

8. YÖRÜKAN-I ÇOBANSA

Çobansa ismine Çobanlar, Çobansalar ve Çoban şekliyle başka yerlerde de rastlamaktayız. İncelediğimiz sahada, Menteşe Sancağı'ndaki Horzum Cemaati'ne tabi kaydedilen tirlere içerisinde rastlamış ve bilgi vermiştik. Antalya Kazası padişah hasaları içerisinde kaydedilen cemaat 1530 senesinde 73 hane 6 mücerred ve 2 karadan oluşmaktadır. Cemaatin ödediği senelik vergi miktarı 2500 akça olarak kaydedilmiştir⁵²¹. 107 nolu defterde de Çobansa Cemaati'nin adını görmekteyiz. Bu defterde cemaatin senelik hasılı 1500 akça olarak kaydedilmiştir⁵²².

---

⁵¹⁹ TD 166, s. 576.

⁵²⁰ TD 166, s. 576.

⁵²¹ TD 166, s. 576.

⁵²² TD 107, s. 2.

9. İNCELÜ YÖRÜKLERİ

1455 tarihli defterde karşımıza çıkan bu cemaat, Azab Bey'in hassı olarak kaydedilmiştir. Cemaat toplam 123 neferden oluşmaktadır. Cemaat bu tarihte, Ethem Bey'in yazdığı defterde Timurtaş Paşa'nın hassı olup şimdiki halde Azab Bey hassı olan yerlerle birlikte yazılmıştır. Cemaatin senelik ödediği vergi miktarı 5955 akçadır⁵²³.

10. GENÇLÜ KARYESİ

1455 Tarihli defterde bu köy halkının Yörük olduğu kaydedilmiştir. Ethem Bey'in yazdığı önceki defterde bu Yörüklerin koyunlarının olmadığı ve çift resmine bağlandıkları kaydedilmiştir. O dönemde köyün gelirleri Timurtaş Paşa'nın elinde bilinmiştir. Sonradan bir kethüdaya verilmiş ve o öldükten sonra da Beğler Han ve oğlu Emir Şah'a verilmiştir. 1455 tarihinde bu kimselerin ellerinde bulunmaktadır. Defterde Beğler Han ve oğlu Emir Şah için eşkincilerdir notu düşülmüştür⁵²⁴.

Gençlü Karyesi'nde bulunan Yörükler, 1455 tarihinde toplam 84 nefer olarak kaydedilmişlerdir. Cemaatte çift kaydedilen hane sayısı 32 olarak yazılmıştır. 27 hane nim çift işlemiştir. Bennak kaydedilen hane sayısı 22'dir. Cemaatte 2 imam ve 1'de sipahi bulunmaktadır. Cemaat 1455 senesinde de yalnızca çift ve bennak resmi ödemektedir. Bu tarihte de koyunları bulunmamaktadır. Vergi geliri olarak çift ve bennak resmi hakkı olarak 1194 akça vergi alınmıştır⁵²⁵.

---

⁵²³ MAD 14, s.11a-12a.

⁵²⁴ MAD 14, s. 63a.

⁵²⁵ MAD 14, s. 64a.

11. BAYINDIR

Kaş Kazası'na tabi olarak kaydedilen bu cemaatin 1455 senesinde tımara verildiği görülmektedir. Daha önceden Ethem Bey'in yazdığı defterde cemaatin gelirlerinin, Yayı Balaban ve Köse Balaban adlı iki kişiye tımar olarak verildiği görülmektedir. Sonradan Köse Balaban'ın hissesi Kara Bayram'a verilmiştir. Kara Bayram'ın İstanos Kazası'nda çıkıp eşkinci yazılması sonrasında hissesi alınıp Makbul Oğlu Yusuf'a verilmiştir. Yayı Balaban'ın hissesinin de Ali Paşa'nın oğullarına verildiği kaydedilmiştir. Diğer kayıtlar incelendiğinde bu hissenin Ali Paşa'nın, Ahmed, Mustafa ve Mehmed adlı üç oğlu arasında pay edildiği anlaşılmaktadır⁵²⁶.

Cemaat 1455 senesinde toplam 22 neferden oluşmaktadır. Cemaatte 3 hane çift, 13 hane nim çift, 5 hane bennak ve 1 hanede bive kaydedilmiştir. Cemaatten alınan vergiler incelendiğinde, cemaatteki iktisadi faaliyetlerinin temelini, tarımsal faaliyetlerin oluşturduğu anlaşılmaktadır. Cemaatin ödediği vergi toplamının % 48'ini çift ve bennak resmi tutarı olarak ödenen 265 akça oluşturmaktadır. 10 müd galle öşrü olarak da 200 akça ödenmiştir. Bu tutar cemaatin vergi gelirinin % 36'sını oluşturmaktadır. Bunun üzerine diğer tarımsal faaliyetlerle ilgili vergilerde eklendiğinde, cemaatin tarımsal faaliyetler sonunda ödediği vergiler toplamı, toplam vergi gelirinin % 42'sini oluşturmaktadır. Bu gelirler içerisinde 2,5 dönümlük bağ harcıda bulunmaktadır ve 20 akça vergi alınmıştır. Cemaatten 10 akça da darı resmi alınmıştır. Cemaatte 60 adetlik küçük bir sürü bulunmaktadır ve bunun vergisi olarak da 30 akça koyun bacı ödemişlerdir. Koyun bacı, toplam vergi gelirinin % 4'üne tekabül etmektedir. Netice itibarıyla cemaat 1455 senesinde 545 akça vergi ödemiştir⁵²⁷.

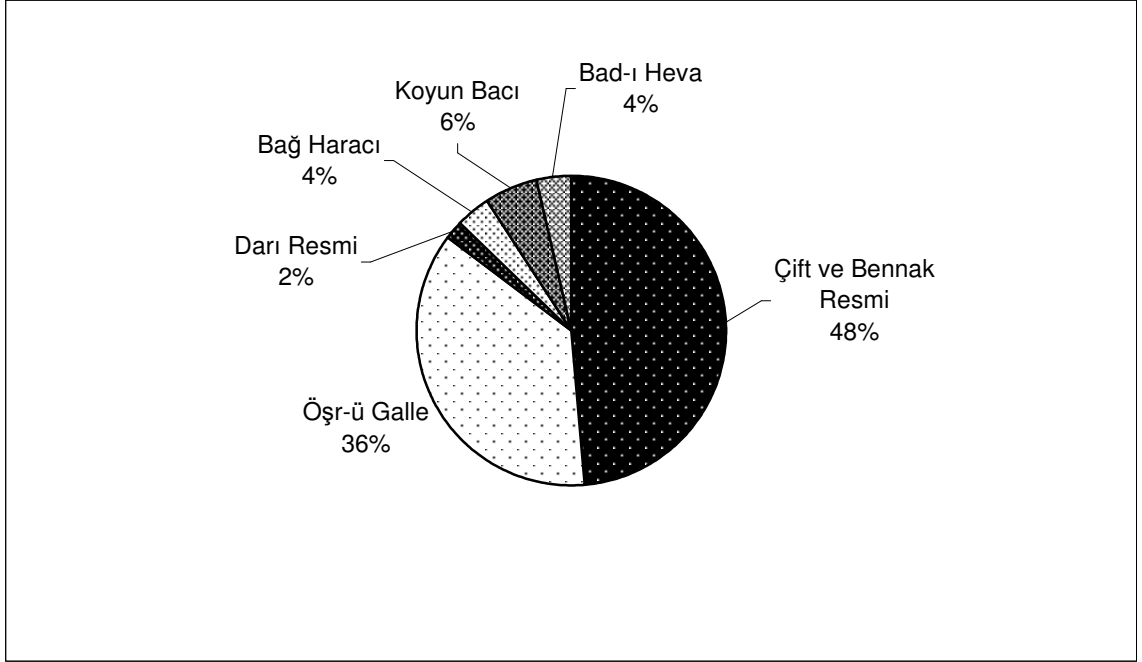
---

⁵²⁶BOA, MAD 14, s. 129a.

⁵²⁷MAD 14, s. 129b.

107 nolu defterde Bayındır Cemaati'nin adına Kalkanlı Nahiyesi içerisinde rastlamaktayız. Bu defterde cemaatin ödediği senelik vergi miktarı 2200 akça olarak kaydedilmiştir⁵²⁸.

Grafik III. 1, 1455 Senesi Bayındır Cemaati Hasılı

Çift ve Bennak Resmi	265
Öşr-ü Gale	200
Darı Resmi	10
Bağ Haracı	20
Koyun Bacı	30
Bad-ı Heva	20
Toplam	545

⁵²⁸ TD 107, s. 67.

12. HACI OĞLANI TİRİ

1455 senesinde tımar olarak kaydedilen bu tir, daha önce Ethem Bey'in yazdığı defterde Köse Balaban ve Yayı Balaban elinde bulunmuş, sonradan Yayı Balaban ölünce hissesi üçe bölünüp Ali Paşa'nın oğulları, Ahmed, Mehmed ve Mustafa'ya verilmiş, 1455'de bu kardeşler Antalya'da bulunmaktadır ve hisseleri ellerindedir. Köse Balaban'ın hissesi de Makbul oğlu Yusuf'a verilmiştir⁵²⁹.

Cemaat 1455 senesinde toplam 47 neferden oluşmaktadır. Cemaatte çift kaydedilen hane sayısı 23, nim çift yazılan hane sayısı 21 ve bennak kaydedilen hane sayısı da 2'dir. Cemaatte bir de imam bulunmaktadır. Cemaatin senelik ödediği vergi toplamı 1444 akça tutmaktadır. Bu tutarın 1244 akçası çift ve bennak resminden ve 200 akçası da bad-ı heva resminden oluşmaktadır⁵³⁰.

13. ÇAVDUR

1455 tarihli defterde karşımıza çıkan cemaat defterde tımar olarak kaydedilmiştir. Daha önceden Ethem Bey'in yazdığı deftere Kulak Yahşi ve Köse Şahi 'ye tımar olarak verilmiştir. Kulak Yahşi öldükten sonra hissesi oğlu Ali'ye bırakılmıştır. Köse Şahi ölünce hissesi üçe bölünüp Sungur, Sevindik ve Yusuf'a verilmiştir. 1455 senesinde Yusuf'un hissesi elinde bulunmaktadır. Sungur ve Sevindik ise vefat etmişler ve onların hisseleri oğulları Nasuh ve Mehmed'e verilmiştir. Netice itibarıyla 1455 senesinde Çavdur cemaatinin gelirleri iki hisseye bölünmüş, birisi Yahşi oğlu Ali'ye verilmiş ve diğer hisse de Nasuh, Mehmed ve Yusuf arasında bölüştürülmüştür⁵³¹.

---

⁵²⁹ MAD 14, s. 130a.

⁵³⁰ MAD 14, s. 130b.

⁵³¹ MAD 14, s. 141b.

1455 senesinde cemaatte 8 hane çift arazi tasarruf etmekte ve 19 hanede nim çift arazi işlemektedir. Cemaatte ayrıca 7 hane bennak, 1 imam ve 1'de bive olmak üzere toplam 36 nefer kaydedilmiştir. Cemaatin koyunu bulunmamaktadır. Ödenen vergilere bakıldığında tarımla uğraştıkları anlaşılmaktadır. Cemaat senelik 1369 akça vergi ödemiştir. Bu tutarın % 49'unu, 665 akça ile bennak ve çift resmi tutarı oluşturmaktadır. 30 müd galle öşrü tutarı olarak 600 akça vergi ödenmiştir ki bu tutar toplam vergi gelirinin % 44'ünü oluşturmaktadır. Darı öşrü olarak da, 2 müd bahası olarak 20 akça vergi alınmıştır. Vergi gelirlerine bakıldığında cemaatin bağcılıkla da uğraştığı anlaşılmaktadır. Cemaatten üç dönüm bağ haracı olarak 24 akça vergi alınmıştır⁵³².

Cemaatin ödediği senelik 1369 akçanın 681 akçası, tımar sahibi Yahşi oğlu Yusuf'un elindedir. Diğer hisseyi paylaşan Nasuh, Mehmed ve Yusuf 226'şar akça almışlardır. Üç kişinin paylaştığı hisse toplamda 678 akçalık bir hisse olmuştur⁵³³.

107 nolu defterde Çavdır Cemaati iki ayrı hisse olarak kaydedilmiştir. Bunlardan birisinin ödediği senelik vergi miktarı 400 akça, diğerinin ki de 650 akçadır⁵³⁴.

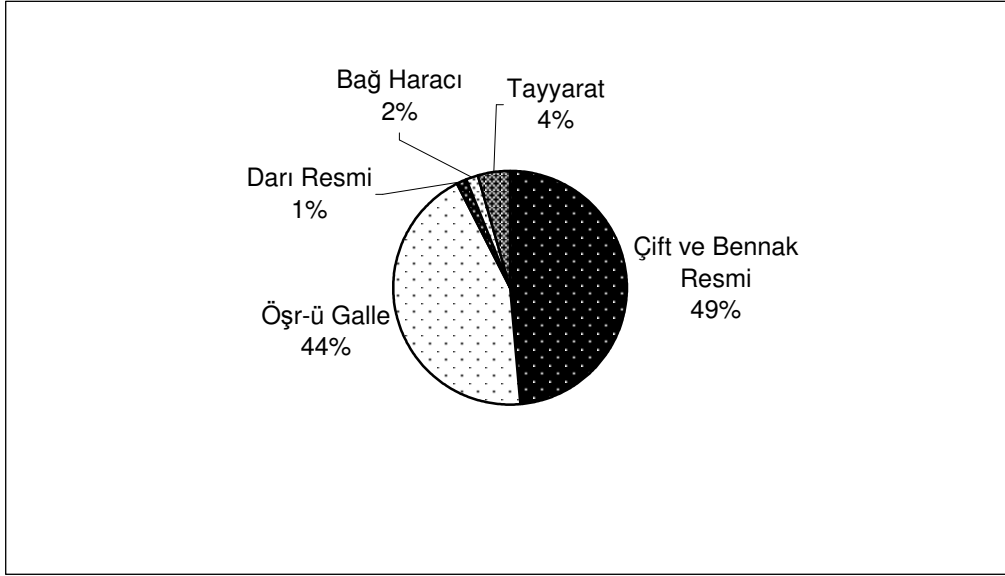
---

⁵³² MAD 14, s. 142a.

⁵³³ MAD 14, s. 142a.

⁵³⁴ TD 107, s. 58.

Grafik III. 2, 1455 Senesi Çavdır Cemaati Hasılı

Çift ve Bennak Resmi	665
Öşr-ü Gale	600
Darı Resmi	20
Bağ Haracı	24
Tayyarat	60
Toplam	1369

14. İĞDİR

1455 tarihli defterde cemaat tımar olarak kaydedilmiştir. Daha önceden Ethem Bey'in yazdığı defterde Kulak Yahşi ve Köse Şahi elinde bulunmuş. Bu tımar sahipleri öldükten sonra Kulak Yahşi'nin hissesi oğlu Ali' ye verilmiştir. Köse Şahi'nin hissesi ise üçe bölünmüş, Sungur, Sevindik ve Yusuf'a paylaştırılmıştır. Daha sonradan Sungur ve Sevindik'te ölmüş, onların hisseleri de oğulları Nasuh ve Mehmed'e verilmiştir. Netice itibariyle cemaatin gelirlerinin iki hisseye bölündüğünün ve bir hissenin Yahşi oğlu Ali'ye verildiği, diğer hissenin de üçe bölünerek Nasuh, Mehmet ve Yusuf arasında paylaştırıldığı görülmektedir⁵³⁵.

1455 senesinde, cemaatte altı hane çift arazi işlerken 13 hanede nim çift arazi tasarruf etmiştir. Cemaatte bennak kaydedilen hane sayısı 4'dür. Bunların haricinde 2 bive ve 1'de imam bulunmaktadır. Cemaat toplam 26 neferden oluşmaktadır. Cemaatin vergi gelirleri incelendiğinde iktisadi faaliyetlerin temelini tarımla hayvancılık faaliyetleri oluşturmaktadır. Cemaat senelik 903 akça vergi ödemiştir. Bu tutarın 493 akçası çift ve bennak resmi gelirlerinden oluşmaktadır. Galle öşrü olarak 10 müd karşılığı 200 akça alınmıştır. Darı öşrü olarak ta 6 müd karşılığı 60 akça vergi alınmıştır. Cemaat koyun ve bad-ı heva resmi olarak da 150 akça vergi ödemiştir⁵³⁶.

Yukarıda bahsedilen mahsulatın yarısı Yahşi oğlu Ali elinde olup bu tımardaki toplam geliri 450 akçadır. Diğer hissenin sahibi olan Mehmet Nasuh ve Yusuf'un hisseleri de 150'şer akçadır.

---

⁵³⁵ MAD 14, s. 142a.

⁵³⁶ MAD 14, s. 142b.

15. ÇUBUKCULAR

Cemaat, 1455 senesinde subaşı hası olarak kaydedilmiştir. Cemaatin kethüdası Mehmed veled-i Ali'dir. Cemaat bu tarihte 15 neferden oluşmaktadır. Cemaatte 13 hane nim çift arazi tasarruf ederken 2 hanede bennak kaydedilmiştir⁵³⁷.

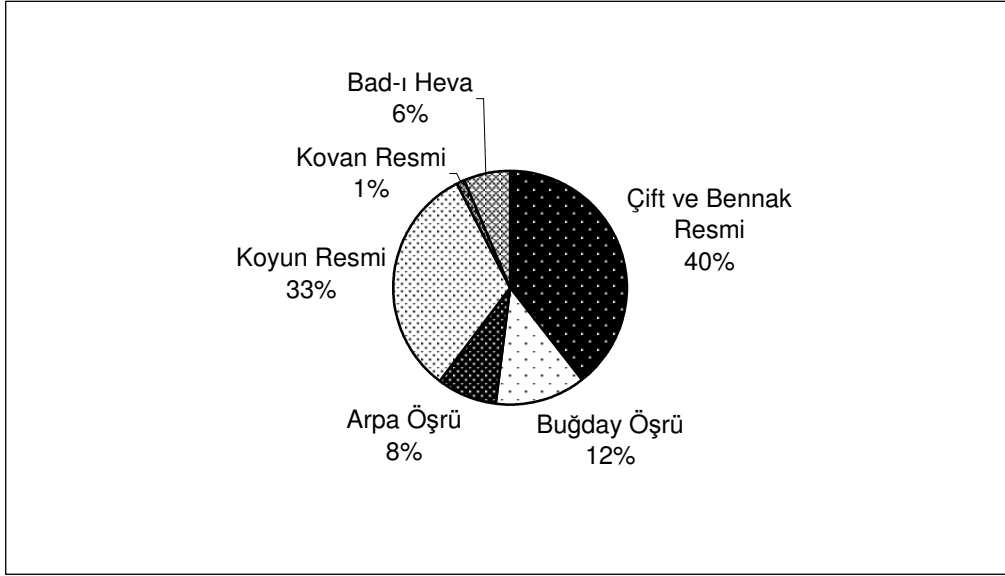
Cemaatin ödediği vergiler incelendiğinde, çift ve bennak resmi tutarın 305 akça ile toplam vergi gelirinin % 40'nı oluşturduğu görülmektedir. Vergi gelirleri içerisinde koyun resminin payı % 33'tür. Cemaat 500 adet küçükbaş hayvan için 250 akça ağnan vergisi ödemiştir. Buğday öşrü olarak 6 müd bahası olarak 96 akça ödenmiştir. Defterde 1 müd buğdayın 16 akça olduğu kaydedilmiştir. Buğday öşrünün toplam vergi gelirleri içerisindeki payı % 12'dir. Arpa öşrü olarak da 6 müd bahası olarak 64 akça vergi alınmıştır. Vergi gelirlerine bakıldığında, cemaatte arıcılık da yapılmaktadır. Cemaat 8 akça kovan resmi ödemiştir. 50 akçalık bad-ı heva resmi ile birlikte, senelik toplam 773 akça vergi ödemiştir⁵³⁸.

---

⁵³⁷ MAD 14, s. 165a.

⁵³⁸ MAD 14, s. 165b.

Grafik III. 3, 1455 Senesi Çubukçuar Cemaati Hasılı

Çift ve Bennak Resmi	305
Buğday Öşrü	96
Arpa Öşrü	64
Koyun Resmi	250
Kovan Resmi	8
Bad-ı Heva	50
Toplam	773

16. BALTACILAR

1455 tarihli defterde subaşı hassı olarak kaydedilmiş olan bu cemaatle ilgili olarak defterde, yerli Yörüklerdir ifadesi bulunmaktadır. Bu ifadeden de anlaşıldığı üzere bu cemaat yerleşmiştir. Cemaat toplam 17 neferden oluşmaktadır. Defterde 16 hane nim çift kaydedilmiş ve bir hanede bennak kaydedilmiştir⁵³⁹.

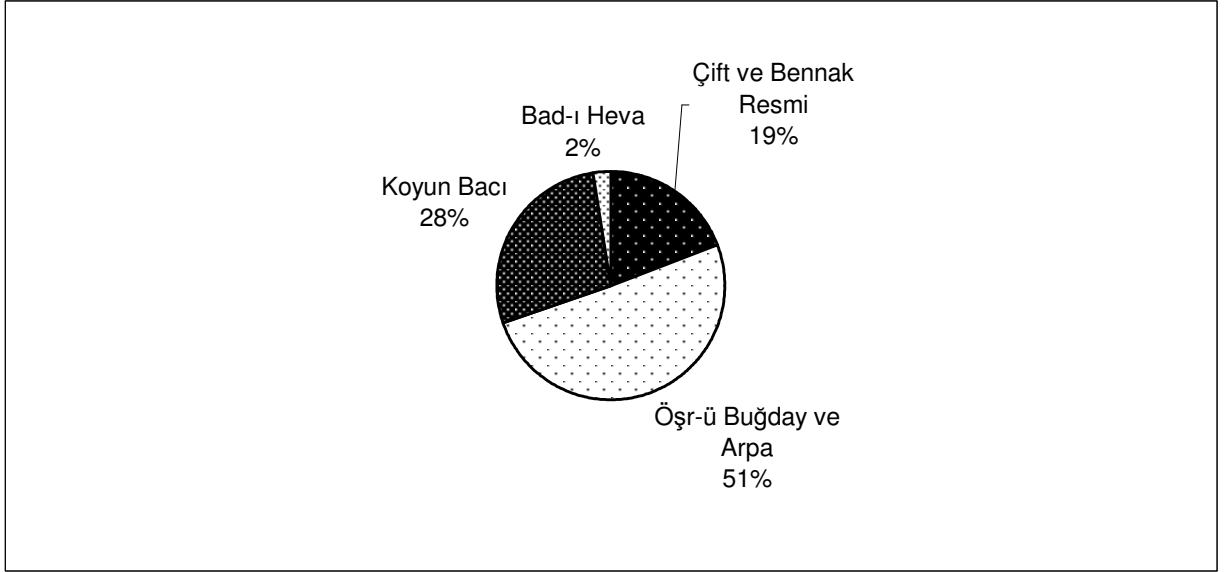
Cemaatin senelik ödediği vergi miktarı 1270 akça tutmaktadır. Bu tutar içerisinde en büyük payı 640 akça ile buğday ve arpa öşrü tutmaktadır. Cemaat 40 müd karşılığı olarak 640 akça vergi ödemiştir. Bu tutar toplam vergi gelirinin % 51'ini oluşturmaktadır. Burada da 1 müd arpa ve buğdayın kıymeti olarak 16 akça kabul edilmiştir. Vergi gelirleri içerisinde ikinci önemli pay koyun resmi tutarıdır. Cemaat 710 adet küçükbaş hayvan için 355 akça ağnam resmi ödemiştir. Bu tutar toplam vergi gelirinin % 28'ini oluşturmaktadır. Cemaat bunların haricinde çift ve bennak resmi ile bad-ı heva resmi ödemiştir. Çift ve bennak resmi tutarı olarak ödenen 245 akça, toplam vergi gelirinin % 19'unu ve 30 akçalık bad-ı heva resmi tutarı da toplam vergi gelirinin % 2'sini oluşturmaktadır⁵⁴⁰.

---

⁵³⁹BOA, MAD 14, s. 165a.

⁵⁴⁰MAD 14, s. 165b.

Grafik III. 4, 1455 senesi Batlıcalar Cemaati Hasılı

Çift ve Bennak Resmi	245
Öşr-ü Buğday ve Arpa	640
Koyun Bacı	355
Bad-ı Heva	30
Toplam	1270

17. KASTAMONULU

1455 tarihli defterde Yörük olarak kaydedilen Kastamonulu Cemaati subaşı hassı olarak kaydedilmiştir. Defterde bu cemaat için, “ *yerli içinde müselleme hacı sınırında otururlarmış geçüb Karamana gitmişler, merhum Hünkar Beğ şehri alıcak geri gelmişler, müselleme Hacı heman niza eyledi subaşı hassı yazıldı*” denilmektedir⁵⁴¹. Cemaatin niçin Karaman’a gittiği ve geri gönderildiği hakkında bilgi bulunmamaktadır.

1455 senesinde cemaat 6 hane kaydedilmiş olup, senelik ödediği vergi miktarı 142 akçadır. Bu tutarın 42 akçasını çift resmi geliri, 100 akçasını da koyun resmi geliri tutmaktadır. Cemaatin 200 koyunluk bir sürüsünün olduğu anlaşılmaktadır⁵⁴².

18. GENÇİK CEMAATI

Gençik Cemaati 1455 tarihli defterde subaşı hassı olarak kaydedilmiştir. Cemaat için defterde, “ *ellerinde toprakları vardır, çiftlüdürler*” kaydı düşülmüştür. Cemaat bu tarihte toplam 13 nefer kaydedilmiştir. Cemaatte 2 hane çift arazi tasarruf ederken 8 hanede nim çift arazi işlemiştir. Cemaatteki bennak kaydedilen hane sayısı 2’dir ve cemaatte 1 de imam bulunmaktadır⁵⁴³.

1455 senesinde cemaatin ödediği senelik vergiler toplamının tutarı 730 akça tutmaktadır. Toplam vergi gelirinin % 33’ünü buğday ve arpa öşrü tutarı oluşturmaktadır. Cemaat 10 müd buğday kıymeti olarak 160 akça buğday öşrü ödemiştir. 1müd arpa ve buğday kıymeti olarak 16 akça kabul edilmiştir. Arpa öşrü

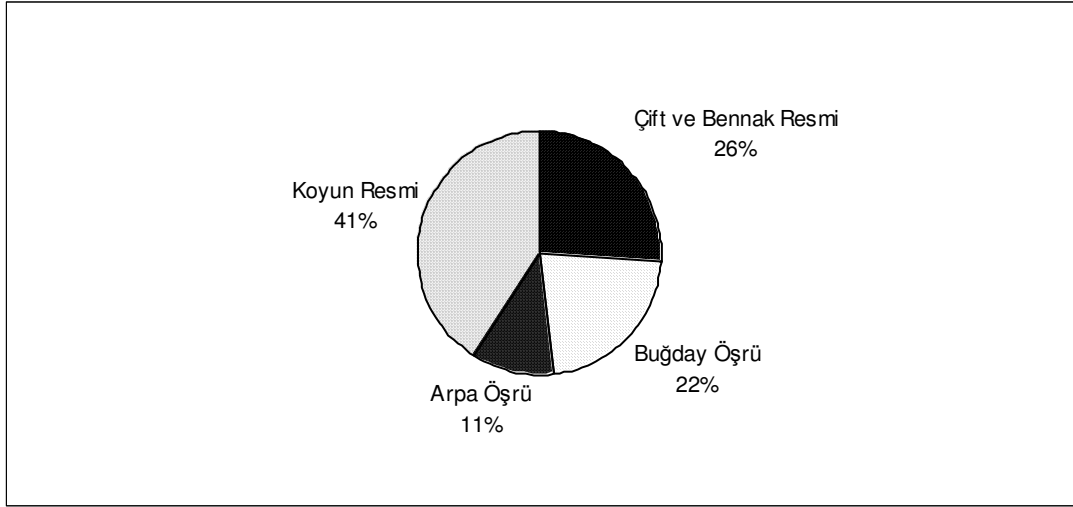
⁵⁴¹ MAD 14, s. 166a.

⁵⁴² MAD 14, s. 166a.

⁵⁴³ MAD 14, s. 166b.

olarak da 5 mūd kıymeti olarak 80 akça vergi ödenmiştir. Cemaatin ödediği vergiler içerisinde en büyük payı koyun resmi tutarı oluşturmaktadır. Cemaat koyun resmi olarak, 600 adet küçükbaş hayvan için 300 akça vergi ödemişlerdir. Toplam vergi miktarı içerisindeki payı % 41'dir. Çift ve bennak resmi tutarı olarak ödenen 190 akça da toplam vergi miktarının % 26'sını oluşturmaktadır⁵⁴⁴.

Grafik III. 5, 1455 Senesi Gencik Cemaati Hasılı

Çift ve Bennak Resmi	190
Buğday Öşrü	160
Arpa Öşrü	80
Koyun Resmi	300
Toplam	730

⁵⁴⁴ MAD 14, s. 166b.

19. ALASAKAL

Alasakal Cemaati 1455 senesinde, subaşı Yakub Bey'in hassı olarak kaydedilmiştir. Cemaat toplam 9 neferden oluşmaktadır. Cemaatin senelik ödediği vergi toplamı 290 akça olarak kaydedilmiştir. Bu tutarın 40 akçası çift ve bennak vergisinden, 100 akçası bad-ı heva resminden ve 150 akçası da koyun resmi tutarından oluşmaktadır. Buradan anlaşıldığı üzere cemaatte 300 adetlik bir sürü bulunmaktadır⁵⁴⁵.

20. KIMIZCILAR

Cemaat 1455 senesinde subaşı Yakub Bey'in hassı olarak kaydedilmiştir. Cemaat toplam 24 neferden oluşmaktadır. Bu tarihte cemaatte çift veya nim çift kaydedilen hane bulunmamaktadır. Cemaatin imamı olarak da Hızır Fakı kaydedilmiştir⁵⁴⁶.

Cemaatin vergi gelirleri toplamı olarak 1020 akça kaydedilmiştir. Bu tutar koyun resmi, bennak hakkı ve bad-ı heva resmi tutarından oluşmaktadır. Cemaatin iktisadi faaliyetlerinin temelini hayvancılık oluşturmaktadır. Koyun resmi tutarı olarak 1455 senesinde 700 akça vergi ödenmiştir ki bu tutar 1400 küçükbaş hayvanın vergisi anlamına gelmektedir. Bennak resmi olarak da 120 akça vergi ödenmiştir. Cemaat bad-ı heva resmi olarak da 200 akça vergi ödemiştir⁵⁴⁷.

---

⁵⁴⁵ MAD 14, s. 232a.

⁵⁴⁶ MAD 14, s. 232b.

⁵⁴⁷ MAD 14, s. 232b.

21. ÇARIKCILAR

Çarıkcılar Cemaati 1455 senesinde, subaşı Yakub Bey'e mukataa olarak verilmiştir. Cemaat bu tarihte 13 neferden oluşmakta ve yıllık mukataa bedeli olarak da 160 akça vergi ödemiştir. Defterde bu mukataa gelirinin yalnızca koyun resminden oluştuğu ve cemaatin yalnızca koyunlardan bu vergiyi verdikleri belirtilmiştir. Cemaat bu mukataa bedeli haricinde 70 akça da bad-ı heva resmi ödemiştir. Netice itibarıyla cemaatin senelik ödediği vergi toplamı 230 akça tutmuştur⁵⁴⁸.

Çarıkcılar Cemaati'nin adına 107 nolu defterde de rastlamaktayız. Bu defterde İğdir Nahiyesi'ne tabi kaydedilen Çarıkcılar Cemaati'nin ödediği senelik vergi miktarı, 1455 senesinde olduğu gibi 230 akça olarak kaydedilmiştir⁵⁴⁹.

22. MERDANLAR

Merdanlar Cemaati 1455 senesinde subaşı Yakub Bey'in hassı olarak kaydedilmiştir. Cemaat toplam 17 neferden oluşmaktadır. Bu tarihte cemaatte çift veya nim çift kaydedilen hane bulunmamaktadır⁵⁵⁰.

Cemaatin 1455 senesinde ödediği vergiler toplam 385 akça olarak kaydedilmiştir. Bu tutar bennak hakkı, bad-ı heva resmi ve koyun resmi tutarından oluşmaktadır. Cemaat koyun resmi tutarı olarak 205 akça ödemiştir. Buradan anlaşıldığı üzere cemaatin sahip olduğu küçükbaş hayvan sayısı 410'dur. Bennak resmi olarak 80 akça ve bad-ı heva resmi olarak da 100 akça vergi ödenmiştir⁵⁵¹.

---

⁵⁴⁸ MAD 14, s. 233a.

⁵⁴⁹ TD 107, s. 86.

⁵⁵⁰ MAD 14, s. 233a.

⁵⁵¹ BOA, MAD, 14, s. 233b.

23. KIZIL İSHAKLAR

Subaşı Yakub Bey'in hassı olarak kaydedilen Kızıl İshaklar Cemaati, 1455 senesinde toplam 10 neferden oluşmaktadır. Cemaat senelik 150 akça vergi ödemiştir. Bu tutar bennak hakkı ve bad-ı heva resminden oluşmaktadır. Cemaat bunun haricinde koyun resmi, çift resmi gibi herhangi bir vergi ödememiştir. Bennak hakkı olarak 50 akça ve bad-ı heva resmi olarak da 100 akça olmak üzere toplam 150 akça vergi ödenmiştir.⁵⁵² 107 numaralı defterde de Kızıl İshak Cemaati'nin adına rastlamaktayız. Bahsedilen defterde cemaatin ödediği senelik vergi miktarı 200 akça olarak kaydedilmiştir⁵⁵³.

24. KARKIN

Karkın, 14 oğuz boyundan birinin ismidir. Karkın Boyunun adına Hamid ve Menteşe Sancakları Yörükleri içerisinde de rastlamaktayız. 1455 tarihli defterde cemaatten Etrak-ı Karkın diye bahsedilmiştir. Cemaat bu tarihte Subaşı Yakub Bey'in hassı olarak kaydedilmiştir. Cemaatin 1455 senesinde Taşeli'nde bulunduğu kayıtlardan anlaşılmaktadır. Karkın Cemaati 1455 senesinde toplam 42 neferden oluşmaktadır. Defterde cemaatin senelik hassınının 1200 akça olduğu kaydedilmiştir. Lakin bu tutarın hangi vergi kalemlerinden oluştuğu kaydedilmemiştir⁵⁵⁴.

---

⁵⁵² MAD 14, s. 233b.

⁵⁵³ TD 107, s. 38.

⁵⁵⁴ MAD 14, s. 234a-b.

25. KALBURCULAR, HEMEDANLAR VE OZANLAR

1455 tarihli defterde bu üç cemaatin hasılları birlikte verilmiştir. Bu cemaatlerden Kalburcular ki defterde Etrak-1 Kalburcular şeklinde yazılmış olup toplam 60 neferden oluşmaktadır⁵⁵⁵. Hemedanlar, subaşı hassı olarak kaydedilmiş olup 21 neferden oluşmaktadır⁵⁵⁶. Ozanlar Cemaati de toplam 7 neferden oluşmaktadır. Bu üç cemaatin senelik vergi miktarı olarak da 3000 akça kaydedilmiştir⁵⁵⁷.

26. ETRAK-I SERİK YÖRÜKLERİ

1455 senesinde Serik Yörükleri 9 tirden oluşmaktadır. Cemaat, Yakub Bey hassı olarak kaydedilmiştir. Bahsedilen 9 tir 728 neferden oluşmaktadır. Cemaatin senelik ödediği vergiler toplamı 25000 akça olarak kaydedilmiştir. Bu tutarın koyun bacından, bad-ı heva resminden ve bennak hakkından gelen vergilerden oluştuğu kaydedilmiştir. Ödenen vergilerden anlaşıldığı üzere cemaatin arazi tasarruf etmediği, iktisadi faaliyetlerinin temelini hayvancılığın oluşturduğu anlaşılmaktadır⁵⁵⁸.

Tablo III. 5, 1455 Senesi Serik Cemaati Nefer Sayıları

TİR ADI	NEFER	SAYFA
Gelemen	132	238b-240a
Gögez	79	240a-241a
Çutlu	31	241a-b
Hurti	39	241b-242a
Tazı	143	242a-243a
İğdir	129	243a-244a
Kemercikli	47	244a-b
Ayanarlar	63	244b-245a
Sarular	65	245b-246a
Toplam	728	-

⁵⁵⁵ MAD 14, s. 234b-235b

⁵⁵⁶ MAD 14, s. 235b

⁵⁵⁷ MAD 14, s. 236a.

⁵⁵⁸ MAD 14, s. 246a.

Serik Yörükleri Cemaati'nin tirleri arasında bulunan Sarular'ın adını 107 nolu defterde, Kayalu ve Süleymanlu Cemaatleri ile birlikte görmekteyiz. Bu üç cemaatin senelik hasılları olarak 15702 akça kaydedilmiştir⁵⁵⁹. 107 nolu defterde, Serik Yörükleri'ne tabi tirlere olan Göğez Tiri'nin adına da rastlamaktayız. Bu cemaatin 107 nolu defterde kaydedilen hasılı 1000 akça olarak kaydedilmiştir⁵⁶⁰. Göğez Cemaati'nin 1530 senesinde 45 hane ve 7 mücerredten oluşmakta ve senelik 928 akça vergi ödediği görülmektedir⁵⁶¹.

1530 tarihinde hazırlanan 253 numaralı defterde Serik Yörükleri'ne tabi 23 cemaat kaydedilmiştir. İğdir Cemaati'nden Pir Ahmed veled-i Yusuf, Serik Yörükleri'nin kethüdası olarak kaydedilmiştir. Bu defterde Ali Fahreddin Yörükleri, Tirkemiş gibi diğer defterlerde ayrı yazılan cemaatlerinde Serik Yörükleri içinde kaydedildiği görülmektedir. Serik Yörükleri'ne tabi kaydedilen tir ve cemaatler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Cemaate tabi kaydedilen tirlere toplam hane sayısı 1426'dır. Burada hane olarak kaydedilenlerin tamamı bennak yazılmıştır. Mücerred kaydedilenlerin sayısı 150 ve kara kaydedilenlerin sayısı da 14'tür. Cemaatte 53 nefer değişik nedenlerle muaf kaydedilmiştir. Cemaatte 16 nefer imam, 5 nefer muhassıl, 3 nefer şeyh, 10 nefer sipahi, 2 nefer zaviyedar, 12 nefer kadimi, 3 nefer kötürüm ve 1 nefer de mecnun olduğu için muaf yazılmıştır. Cemaat bennak resmi, ağnam resmi, cürm ü cinayet, bad-ı heva ve diğer vergilerden oluşmak üzere senelik toplam 30000 akça vergi ödediği görülmektedir⁵⁶².

---

⁵⁵⁹ TD 107, s. 46.

⁵⁶⁰ TD 107, s. 76.

⁵⁶¹ TD 166, s. 579.

⁵⁶² MAD 253, s. 8-30.

Tablo III. 6, 1530 Senesi Serik Cemaati Hane Sayıları

Cemaatin Adı	Bennak	Mücerred	Kara	İmam	Muhassıl	Şeyh	Kethüda	Sipahi	Zaviyedar	Kötürüm	Mecnun	Kadimi
Saru Tiri	89	21	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Kemercik	90	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ayanos	54	15	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gelemen	63	5	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-
İsalar	42	6	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Menteşe	41	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
İnceler	86	24	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Düzkuş(?)	104	9	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
İğdir	127	5	1	1	-	2	1	3	-	-	-	-
Yörükân	264	43	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Gögez	68	4	1	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Bayındır	20	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Mamaç ve Ali Fahreddin Yörükleri	42	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Kabil ve Beğler Han	108	4	-	4	-	1	-	2	-	-	1	8
Tire Gençlüsü	21	-	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-
Veli Fakı	10	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-
Kara Koyunlu	29	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Kullular	13	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Büyük Dirkemiş	24	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şeyh Bek	57	2	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Emre Oğlu	25	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Tur Ali	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Taş Kesüğü	37	1	1	-	-	-	-	4	-	1	-	3
Toplam	1426	150	14	16	5	3	1	10	2	3	1	12

27. TARADIK

1455 tarihli defterde Taradık Cemaati, Karahisar Subaşı Yakub Bey'in hassı olarak kaydedilmiştir. Cemaatte toplam 34 nefer bulunmaktadır. Cemaatin ödediği senelik vergiler toplamı 932 akça olarak kaydedilmiştir. Cemaatin ödediği vergiler içerisinde koyun resmi önemli bir yer tutmaktadır. Koyun resmi olarak 502 akça vergi ödenmiştir. Hayvancılığın yanında cemaat taşımacılıkla da uğraşmıştır. Ödenen vergiler içerisinde “*yılda yedi deve yükü tahıl getirirler kıymeti 70 akça*” ifadesi bulunmaktadır. Cemaat, yılda 7 deve yükü un götürmüş ve bunun karşılığında 80 akça nakliye vergisi ödemiştir. Cemaat bennak hakkı olarak 200 akça ve bad-1 heva resmi olarak da 150 akça vergi ödemiştir.⁵⁶³ Vergi gelirlerine bakıldığında cemaatin ödediği vergilerin % 54'ünü hayvancılık, % 22'sini bennak resmi tutarı, % 16'sını bad-1 heva resmi ve % 8'ini de taşımacılıkla ilgili ödenen vergiler oluşturmaktadır.

28. YALNIZ BAĞ CEMAATİ

1530 senesinde, Yalnız Bağ Cemaati'nde 127 hane ve 1 kara, 5 mücerred, 1 imam, 1 kethüda, 3 sipahi ve 1 zaviye şeyhi olduğu görülmektedir. Bu tarihte cemaatin ödediği senelik vergi miktarı olarak 10000 akça yazılmıştır⁵⁶⁴.

107 nolu defterde de Yalnız Bağ Cemaati'nin adına rastlamaktayız. Bu defterde cemaatin ödediği senelik vergi miktarının 11000 akça olduğu kaydedilmiştir⁵⁶⁵.

---

⁵⁶³ MAD 14, s. 231a-232a.

⁵⁶⁴ TD 166, s. 579.

⁵⁶⁵ TD 107, s. 3.

29. KIZILCA KEÇİLÜ

Çalıştığımız diğer sancaklar içerisinde de Kızılca Keçilü adına sıkça rastlamaktayız. 1455 tarihli defterde tımar olarak kaydedilen cemaatle ilgili “*Ethem Bey’in yazdığı defterde Bahri Sungur elinde bilinmiş, Sungur öldü deyu Ahi Oğlu Halile verilmiş Berat Karaca Bey’denidir*” ifadelerine yer verilmiştir. Ahi Oğlu Halil’in Antalya’da hisar eri olduğu anlaşılmaktadır. Defterde Kızılca Keçilü Cemaati’nin çift resmi ve koyun bacı verdiği kaydedilmiştir⁵⁶⁶.

1455 senesinde Kızılca Keçilü Cemaati’nin toplam 69 neferden oluştuğunu görmekteyiz. Cemaatteki çift kaydedilen hane sayısı 32, nim çift kaydedilen hanelerin sayısı da 24’tür. Cemaatteki bennak kaydedilen hane sayısı 12 olarak görülmektedir. Bu Cemaatte gördüğümüz bennak sayısı, diğer cemaatlerle karşılaştırıldığında çok az görülmektedir. Cemaatte bir de imam muaf olarak kaydedilmiştir⁵⁶⁷.

Kızılca Keçilü Cemaati’nin 1455 senesinde ödediği vergilerin toplamı 2444 akça olarak kaydedilmiştir. Bu tutar, çift ve bennak resmi, koyun bacı ve tayyarat resmi tutarından oluşmaktadır. İncelenen cemaatlerin çoğunluğunda ağnam resmi tutarı, toplam ödenen verginin büyük bir yekununu oluşturmaktaydı. Burada ise ödenen vergilerin % 76’sını çift ve bennak resmi tutarı oluşturmaktadır. Koyun bacı olarak 400 akça verilmiştir ki buradan hareketle cemaatte 800 adet küçükbaş hayvan bulunduğunu söyleyebiliriz. Koyun bacı olarak ödenen tutar, toplam vergi miktarının % 16’sını oluşturmaktadır. Geriye kalan % 8’lik kısmı da tayyarat resmi tutarı oluşturmaktadır⁵⁶⁸.

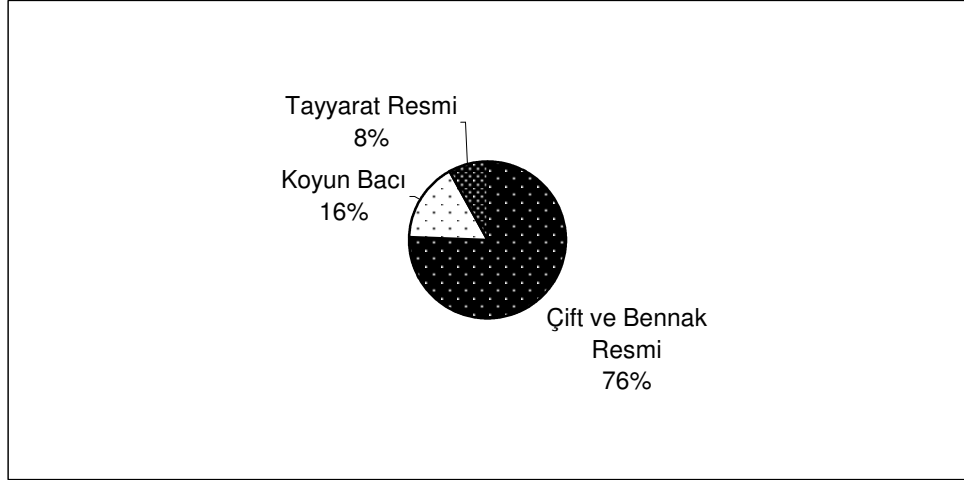
---

⁵⁶⁶ BOA, TD 1082, s. 13.

⁵⁶⁷ TD 1082, s. 14.

⁵⁶⁸ TD 1082, s. 15.

Grafik III. 6, 1455 Senesi Kızılca Keçilü Cemaati Hasılı

Çift ve Bennak Resmi	1842
Koyun Bacı	400
Tayyarat Resmi	200
Toplam	2442

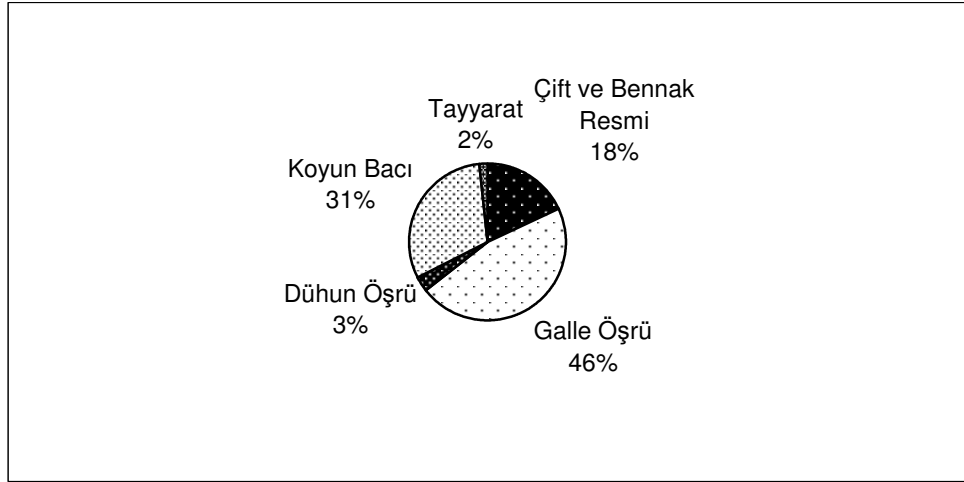
30. TUROĞLU YÖRÜKLERİ

1455 senesinde Muslu Taallukatı içerisinde kaydedilen Turoğlu Yörükleri Cemaati, Antalya Kazası'na tabi kaydedilmiştir. Defterde cemaatle ilgili, “*Ethem Bey'in yazdığı defterde Mehmed ve kardaşı Ahmed yer denilmiş, şimdiki halde Hasan Bey oğlu Yeni yer*” denilmektedir. Diğer cemaatlerden farklı olarak Turoğlu Yörükleri'nin tarımla daha fazla uğraştıkları görülmektedir. Cemaat toplam 13 neferden oluşmaktadır. Turoğlu Yörükleri'nin ödediği senelik vergi miktarı 3236 akça tutmaktadır. Cemaatte buğday ve darı yetiştirildiği, ödenen vergilerden anlaşılmaktadır. Turoğlu Yörükleri 50 müd buğday karşılığı olarak 1000 akça galle öşrü, yine İsmail mülkünde ettikleri yerlerden 15 müd buğday karşılığı 300 akça ve yine İsmail mülkünde ortağa ettikleri yerden de 10 müd buğday için 200 akça galle öşrü ödemişlerdir. Toplamda Turoğlu Yörükleri 75 müd buğday karşılığı olarak 1500 akça galle öşrü ödemiştir. Bu tutar, toplam vergi miktarının % 46'sını oluşturmaktadır. Cemaat yetiştirdiği darı içinde 10 müd karşılığı 100 akça dühün öşrü ödemiştir. Turoğlu Yörükleri'nin tarımın yanında hayvancılığı da devam ettirdiği anlaşılmaktadır. 1455 senesinde cemaatte 2000 adet koyun bulunduğu görülmektedir. Cemaat koyun bacı olarak 1000 akça vergi ödemiştir⁵⁶⁹.

---

⁵⁶⁹ TD 1082, s. 28-29.

Grafik III. 7, 1455 Senesinde Turoğlu Yörükleri Hasılı

Çift ve Bennak Resmi	586
Galle Öşrü	1500
Dühun Öşrü	100
Koyun Bacı	1000
Tayyarat	50
Toplam	3236

31. OVACIK

Ovacık Cemaati 1455 senesinde İğdir Tallukatında, Antalya'ya tabi kaydedilmiştir. Ovacık Cemaati tımar olarak dört hisse olarak kaydedilmiştir. Biz bahsettiğimiz dört hissenin bilgilerini ayrı ayrı verip sonunda yekunu çıkarmayı uygun gördük. Ovacık Cemaati'nin daha önceden yaya kaydedildiği, defterdeki "*Hüdavendigâr zamanında yaya imişler*" ifadesinden anlaşılmaktadır. Ethem Bey Teke Sancağı'nı yazarken cemaat Sofi Yakub ve İsmail'in elinde bilinmiş, Sofi Yakub öldükten sonra hissesi oğulları Ali'ye ve Hamza'ya vermişler. İsmail öldükten sonra hissesi Şerif'e verilmiş, o da öldükten sonra bu hisse Ahi Oğlu İbrahim'e ve Hızır Bali'ye verilmiştir. 1455 senesinde cemaatin gelirleri bu dört kişiye verilmiştir. Bahsedilen kişilerin Antalya'da bulunduğu defterden anlaşılmaktadır⁵⁷⁰.

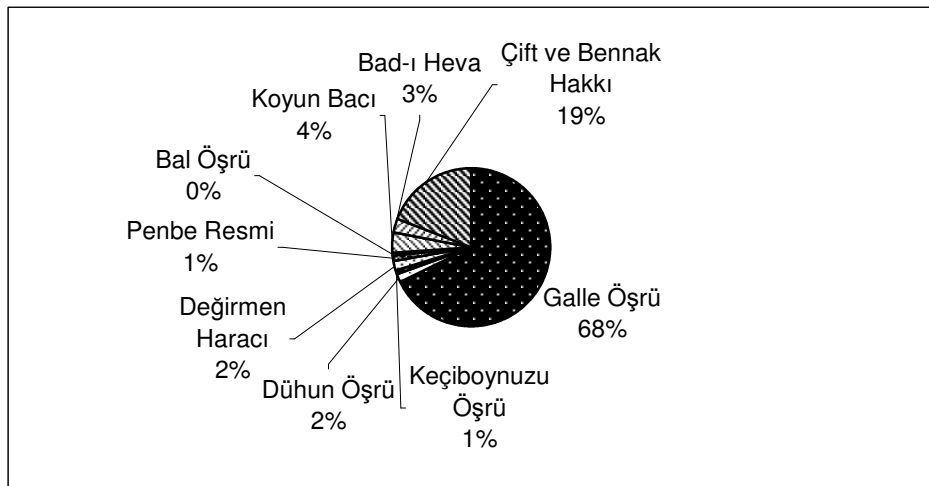
Ovacık Cemaati 1455 senesinde toplam 71 neferden oluşmaktadır. Cemaatte 11 hane çift arazi tasarruf ederken, 32 hane de nim çift arazi işlemiştir. Bennak kaydedilen hane sayısı 20 olarak kaydedilmiştir. Cemaatte bir imam ve bir de bive kaydedilmiştir. Ovacık Cemaati'nde de tarımsal faaliyetlerin yapıldığı görülmektedir. Cemaatte buğday, darı ve keçiboynuzu yetiştirildiği anlaşılmaktadır. Cemaatin ödediği vergilere bakıldığında cemaatte arıcılık ve koyunculukta olduğu anlaşılmaktadır. Ovacık Cemaati toplam 168 müd buğday karşılığı olarak 4105 akça galle öşrü, 10 müd darı karşılığı 100 akça dühun öşrü ve keçiboynuzu öşrü olarak da 65 akça vergi ödemiştir. Cemaatin ödediği vergiler içerisinde dikkati çekenlerden biriside değirmen haracıdır. Cemaat 5 değirmenin haracı olarak 110 akça vergi ödemiştir. Ovacık Cemaati'nin bal öşrü olarak da 30 akça vergi ödediği görülür. Cemaatte hayvancılık da yapılmıştır. Lakin incelediğimiz Yörük cemaatleri ile karşılaştırıldığında, cemaat daha çok tarımla uğraşmıştır diyebiliriz. Cemaatin elinde 500 adetlik bir sürü bulunmaktadır. Ovacık Cemaati'nin koyun bacı olarak 250 akça vergi ödediği görülmektedir. Cemaatin ödediği çift ve bennak hakkı

---

⁵⁷⁰ TD 1082, s. 46.

toplamı 1162 akça ve bad-ı heva resmi tutarı da 170 akça olarak kaydedilmiştir⁵⁷¹. Netice itibarıyla cemaatin iktisadi faaliyetlerinin temelini tarımsal faaliyetler oluşturmaktadır. İncelediğimiz cemaatlerin çoğunluğunda ağnam resmi tutarı, toplam vergi gelirinin büyük bir yekununu oluşturmaktaydı. Burada ise koyun bacı, toplam vergi miktarının yalnızca % 4'ünü oluşturmaktadır. Galle öşrü ise % 68'ini oluşturmaktadır.

Grafik III. 8, 1455 Senesi Ovacık Cemaati Hasılı

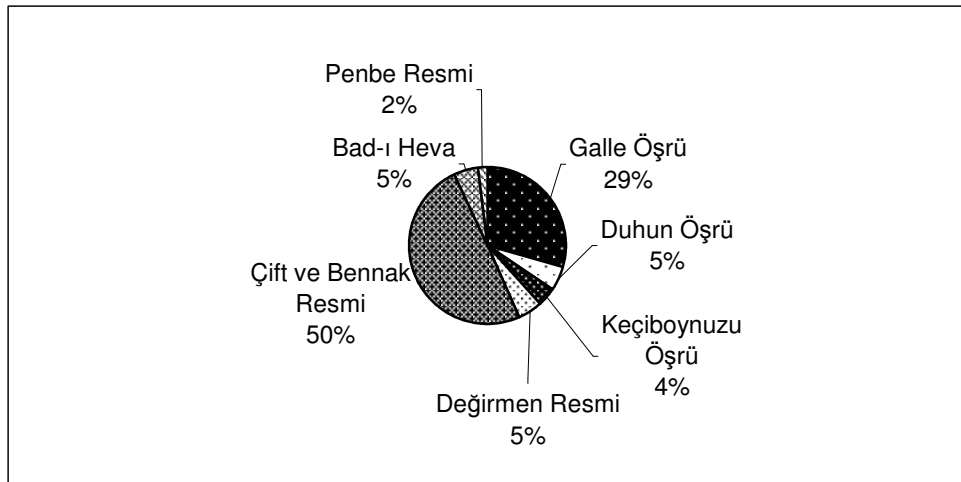
Galle Öşrü	4105
Dühun Öşrü	100
Keçiboynuzu Öşrü	60
Değirmen Haracı	110
Penbe Resmi	80
Bal Öşrü	30
Koyun Bacı	250
Bad-ı Heva	170
Çift ve Bennak Hakkı	1162
Toplam	6067

Ovacık Cemaati'nin bir diğer hissesi, Ethem Bey'in yazdığı defterde Hızır ve Mustafa'nın elinde bilinmiş. Mustafa, İğdir'in kethüdası olduğu için "eşkine eşmez denilmiş" ve hissesi Halil Bey'e verilmiştir. Halil Bey öldükten sonra onun hissesi Gazi Karaca Bey'in oğlu Devlethan'a verilmiştir. 1455 senesinde cemaatin verileri Devlethan ve Hızır arasında paylaştırılmıştır. Cemaatte 2 hane çift, 19 hane nim çift,

⁵⁷¹ TD 1082, s. 48.

18 hane bennak 1 bive ve 1'de ortak olmak üzere toplam 41 nefer kaydedilmiştir. Cemaat 18 müd buğday karşılığı olarak 300 akça galle öşrü ödemiştir. Ovacık Cemaati'nde buğdaydan başka darı ve keçiboynuzu da yetiştirilmiştir. 5 müd darı için 50 akça dühün öşrü ve keçiboynuzu öşrü olarak da 40 akça vergi ödenmiştir. Cemaatin ödediği vergiler içerisinde asiya resmi de bulunmaktadır. Bahsedilen değirmenlerden ikisinden altı ay yararlandı ve bunun karşılığında 40 akça haraç ödendiği, birisinin de üç ay yürüdüğü ve karşılığında 10 akça vergi ödendiği görülmektedir. Cemaat çift ve bennak hakkı için 508 akça ve bad-ı heva resmi tutarı olarak da 50 akça vergi ödemiştir. Ovacık Cemaati'nin bu hissesinde koyun bacı ödenmediği görülmektedir⁵⁷².

Grafik III. 9, 1530 Senesi Ovacık Cemaati Hasılı

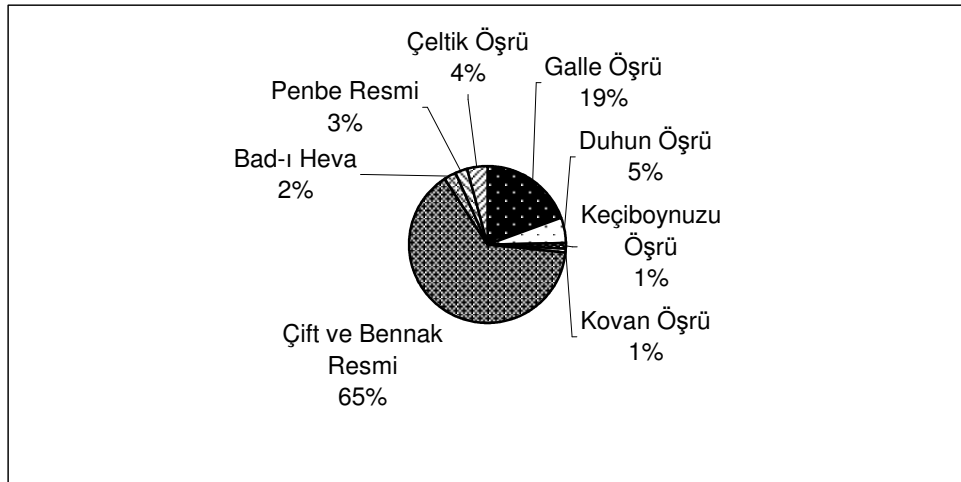
Galle Öşrü	300
Duhun Öşrü	50
Keçiboynuzu Öşrü	40
Değirmen Resmi	50
Çift ve Bennak Resmi	508
Bad-ı Heva	50
Penbe Resmi	20
Toplam	1018

Ovacık Cemaati'nin bir diğer hissesi de Bursalı Doğan ve Şahin elinde bilinmiş. Ethem Bey'in yazdığı defterde Mukbile ve Mustafa'ya verilmiş. Mukbil'in

⁵⁷² TD 1082, s. 50.

başka tımarlarda da hissesi olduğundan, buradaki hissesi ile ilgilenmediği ve hissesinin Mustafa tarafından tasarruf edildiği görülmüştür. Bunun üzerine bu hisse Hamza'ya verilmiştir. Defterde Hamza'nın eşkinci olduğu belirtilmiştir. Cemaatte 11 hane çift arazi tasarruf ederken 31 hane de nim çift arazi işlemiştir. Bennak kaydedilenlerin sayısı 10'dur. Ayrıca cemaatte 3 de bive kaydedilmiştir. Cemaat 15 müd buğday karşılığı olarak 300 akça galle öşrü, 8 müd darı karşılığı olarak 80 akça dühun öşrü ve 2,5 müd çeltik karşılığı 65 akça öşür ödemiştir. Cemaatte çeltik yetiştirildiği de görülmektedir. Yetiştirilen keçiboynuzu için de 20 akçalık bir öşür ödendiği görülmektedir. Burada da koyun bacı alınmadığı görülmektedir. Cemaatte arıcılık yapıldığı da görülmektedir. Kovan öşrü olarak 10 akça ödenmiştir. Cemaat çift ve bennak hakkı olarak da 995 akça vergi ödemiştir⁵⁷³.

Grafik III. 10, 1530 Senesi Ovacık Cemaati Hasılı

Galle Öşrü	300
Duhun Öşrü	80
Keçiboynuzu Öşrü	20
Kovan Öşrü	10
Çift ve Bennak Resmi	995
Bad-ı Heva	35
Penbe Resmi	40
Çeltik Öşrü	65
Toplam	1545

⁵⁷³ TD 1082, s. 55-56.

Ovacık Cemaati'nin bir diğ er hissesi de Körpe Şahin, Hüseyin ve Saruca Mir elinde bilinmiş. Ethem Bey'in yazdığı defterde Körpe Şahin ve Saruca ölmüştür. Saruca'nın hissesi Oğ lu Mehmed elinde ve Şahin'in hissesi de Doğan oğ lu Ali elinde olarak kaydedilmiştir. Netice itibarıyla cemaat 1455'de Ali, Mehmed ve Hüseyin'in elinde kaydedilmiştir. Cemaatte 2 hane çift, 7 hane nim çift ve 1 hane de bennak olmak üzere toplam 10 nefer kaydedilmiştir. Ödenen vergilerin toplamı da 449 akça olarak kaydedilmiştir. Bu tutarın 200 akçası, 10 müd buğ day karşılığı ödenen galle öş ründen, 70 akçası, 7 müd darı karşılığı ödenen dü hun öş ründen oluş maktadır. Cemaat çift ve bennak hakkı olarak da 167 akça vergi ödenmiştir. Ayrıca cemaat bir batman pembe resmi olarak da 12 akça vergi ödemiştir⁵⁷⁴.

Netice itibarıyla Ovacık Cemaati'nin yukarıda bahsedilen hisselerinin toplamında 176 nefer kaydedilmiştir. Bu neferlerden 26 hanesi çift, 89 hanesi nim çift, 49 hanesi de bennak kaydedilmiştir. Ayrıca cemaatte 5 bive, 1 imam ve 1 de ortak kaydedilmiştir.

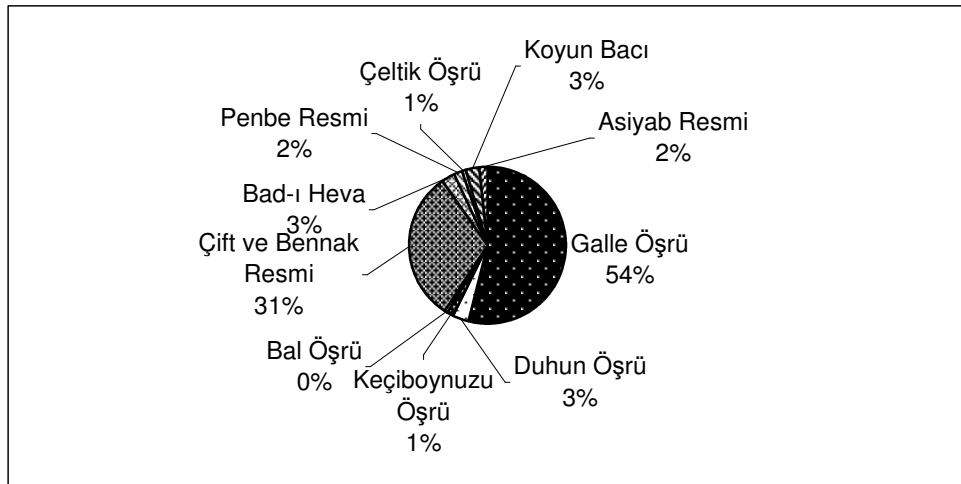
Tablo III. 7, 1530 Senesi Ovacık Cemaati Hane Sayıları

Cemaatin Adı	Çift	Nim	Bennak	Bive	Ortak	İmam	Nefer
Ovacık	2	7	1	-	-	-	10
Ovacık	11	31	10	3	-	-	54
Ovacık	2	19	18	1	1	-	41
Ovacık	11	32	20	1	-	1	71
Toplam	26	89	49	5	1	1	176

⁵⁷⁴ TD 1082, s. 62.

Cemaatin ödediği toplam vergi miktarı olarak da 9049 akça hesaplanmaktadır. Bu tutar çift ve bennak hakkı ile galle, dühün, çeltik, keçiboynuzu öşrü gibi tarımsal faaliyetlerle hayvancılık gelirleri karşılığında ödenmiştir. Ovacık Cemaati'nde 211 müd buğday ve 30 müd darı öşür olarak verilmiştir. Cemaatin ödediği vergi kalemleri ve birbirlerine göre oranları aşğıdaki grafikte verilmiştir.

Grafik III. 11, 1530 Senesi Ovacık Cemaati Hasılı

Galle Öşrü	4905
Duhun Öşrü	300
Keçiboynuzu Öşrü	120
Bal Öşrü	40
Çift ve Bennak Resmi	2832
Bad-ı Heva	255
Penbe Resmi	152
Çeltik Öşrü	65
Koyun Bacı	250
Asiyab Resmi	160
Toplam	9049

32. DEPECÜK

1455 senesinde tımar olarak kaydedilen cemaatin adıyla anılan köylere de rastlamaktayız. Defterde Depecük Yörükleri'nin aslında yaya oldukları kaydedilmiştir. Ethem Bey'in yazdığı defterde Hızır elinde bilinmiş, 1455 senesinde ise Devlethan adlı hisar erinin elinde kaydedilmiştir. Cemaat toplam 26 neferden oluşmaktadır. Bu neferlerden 5 hanesi çift, 13 hanesi nim çift, 7 hanesi bennak kaydedilmiştir. Bunlardan başka bir de bive kaydedilmiştir⁵⁷⁵.

Cemaatin ödediği vergilere bakıldığında, cemaatte hayvancılık ve tarımın birlikte yürütüldüğü anlaşılmaktadır. Depecük Cemaati'nin ödediği vergilerin toplamı olarak 730 akça kaydedilmiş ve bu tutarın Devlethan elinde olduğu kaydedilmiştir. Bahsedilen vergi tutarının 510 akçası çift ve bennak hakkı tutarından, 100 akçası 10 müd arpa karşılığı ödenen arpa öşründen, 50 akçası 5 müd darı karşılığı ödenen dühun resmi tutarından, 20 akçası koyun bacından ve 50 akçası da bad-ı heva resmi tutarından oluşmaktadır. Cemaatte 40 adetlik bir sürü bulunduğu anlaşılmaktadır⁵⁷⁶.

---

⁵⁷⁵ TD 1082, s. 51.

⁵⁷⁶ TD 1082 s. 51.

33. GÖĞEZ

Göğez Cemaati'nin adını diğer defterlerde Etrak-1 Serik Yörükleri içerisinde görmekteyiz. Lakin oradaki Göğez Tiri ile buradaki cemaat ayrıdır. Buradaki durum isim benzerliğidir. 1082 numaralı defterde Göğez adına köy adı olarak da rastlamaktayız. Defterdeki kayıtlardan, eski tarihlerde bu cemaatin yaya kaydedildiğini anlamaktayız. Öyle ki cemaatle ilgili defterde, “*asluda yayaymışlar Ethem Bey defter yazıcak Muğlalu Hızır elinde bilinmiş, sonra fevt olmuş oğlu Mehmed'e ve Devlethan'a verilmiş, Mehmed dahi fevt olmuş hissese Devlethan'a verilmiştir*” denilmektedir. Defterden anlaşıldığına göre iki hissede 1455 senesinde Devlethan'ın elinde bulunmaktadır. Göğez Cemaati 1455 senesinde toplam 16 neferden oluşmaktadır. Cemaatte 4 hane çift, 9 hane nim çift, 2 hane bennak ve bir de bive kaydedilmiştir.⁵⁷⁷

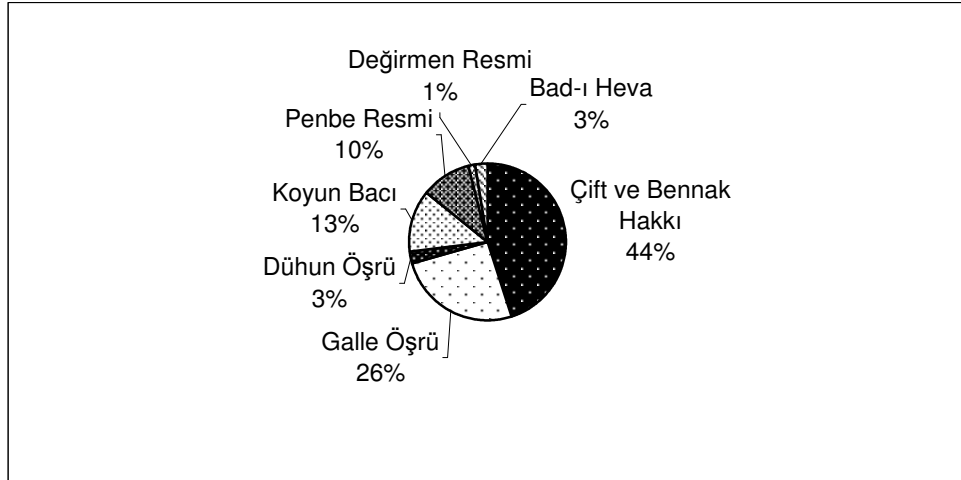
Cemaatin 1455 senesinde ödediği vergiler toplamı olarak 782 akça kaydedilmiştir. Bu tutarın 352 akçası çift ve bennak hakkı olarak, 200 akçası 10 müd buğday karşılığı galle öşrü olarak, 20 akçası 2 müd darı karşılığı dühun resmi olarak, 80 akçası dört batman Pembe resmi olarak ödenmiştir. Cemaatte 200 adetlik bir sürü bulunduğu anlaşılmaktadır. Koyun bacı olarak 100 akça vergi ödenmiştir. Göğez Cemaati'nin elinde bir de değirmen bulunduğu anlaşılmaktadır ki cemaat 10 akça değirmen resmi ödemiştir⁵⁷⁸. Cemaatin ödediği vergi kalemleri ve oranları grafikte gösterilmiştir.

---

⁵⁷⁷ TD 1082, s. 51-52.

⁵⁷⁸ TD 1082, s. 52.

Grafik III. 12, 1455 Senesi Göğez Cemaati Hasılı

Çift ve Bennak Hakkı	352
Galle Öşrü	200
Dühun Öşrü	20
Koyun Bacı	100
Penbe Resmi	80
Değirmen Resmi	10
Bad-ı Heva	20
Toplam	782

34. KARA GÖL

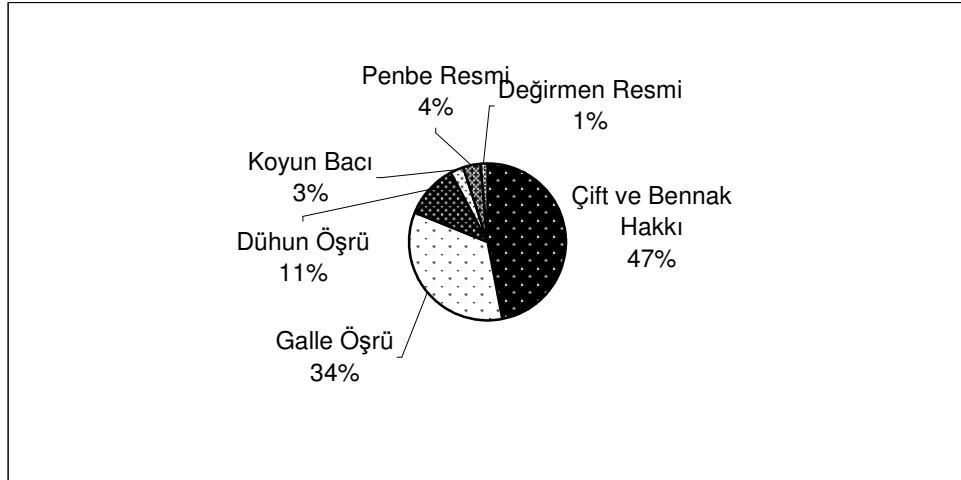
1455 senesinde tımar olarak kaydedilen Kara Göl Cemaati, 5 ayrı tımar hissesi olarak kaydedilmiştir. Bunlardan ilki, Ethem Bey'in yazdığı defterde Hızır elinde bilinmiş. Hızır öldükten sonra hissesi oğlu Mehmed ile Devethan arasında paylaştırılmıştır. Mehmed'in de ölmesiyle iki hissede Karaca Bey tarafından Devlethan'a verilmiştir. Cemaatte 4 hane çift, 14 hane nim çift, 3 hane bennak ve 2 de bive olmak üzere toplam 23 nefer kaydedilmiştir.⁵⁷⁹ Cemaatin vergilerine bakıldığında tarımsal faaliyetlerin ağırlıklı olarak yapıldığı anlaşılmaktadır. Cemaat 15müd buğday karşılığı olarak 300 akça galle öşrü ödemiştir. Cemaatin yetiştirdiği diğer ürünlerden biri de darıdır. 10 müd darı karşılığı olarak 100 akça dühun resmi ödenmiştir. Cemaatin elinde iki değirmen bulunduğu anlaşılmaktadır. Defterde bu değirmenlerin yılın üç ayında çalıştıkları kaydedilmiştir ve bu değirmenler için de 12 akça vergi ödemişlerdir. Cemaatte yalnızca 48 adetlik bir sürü bulunmaktadır. Bahsedilen sürü için de 24 akça koyun bacı verilmiştir. Cemaat çift ve bennak hakkı olarak 416 akça ve pembe resmi olarak da 32 akça olmak üzere toplam 884 akça vergi ödemiştir⁵⁸⁰.

---

⁵⁷⁹ TD 1082, s. 53.

⁵⁸⁰ TD 1082, s. 54.

Grafik III. 13, 1455 Senesi Kara Göl Cemaati Hasılı

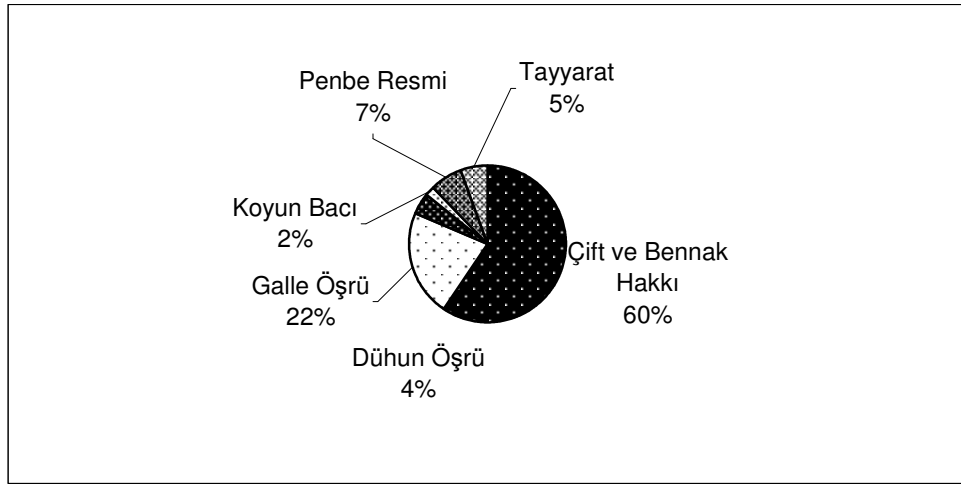
Çift ve Bennak Hakkı	416
Galle Öşrü	300
Dühun Öşrü	100
Koyun Bacı	24
Penbe Resmi	32
Değirmen Resmi	12
Toplam	884

Kara Göl Cemaati'nin ikinci hissesi, Ethem Bey'in defteri yazdığı döneme Bursalı Doğan ve Bigalı Şahin elinde imiş. Ethem Bey zamanında Mustafa ve Mukbil'e verilmiş. Mukbil başka yerlerde tımar alıp, buraları ekmeince hissesi eşkinci Hamza'ya verilmiştir. Cemaatte 1 hane çift, 7 hane nim çift ve 1 hane de bennak olmak üzere toplam 9 nefer kaydedilmiştir. Cemaatin ödediği senelik vergi toplamı olarak 403 akça kaydedilmiştir. Bu tutarın 100 akçası 5 müd buğday karşılığı galle öşrü olarak alınmıştır. Cemaatte darı yetiştirildiği de görülmektedir ki 2 müd darı karşılığı 20 akça dühun resmi ödenmiştir. Cemaat 140 adetlik sürü için 70 akça koyun bacı ödemiştir. Bir pembe öşrü için 20 akça ve tayarar resmi olarak da 10 akça vergi ödenmiştir. Cemaatin çift ve bennak hakkı olarak da 183 akça vergi ödediği görülmektedir⁵⁸¹.

⁵⁸¹ TD 1082, s. 58.

Kara Göl Cemaati'nin üçüncü hissesi, Ethem Bey'in defter yazdığı dönemde Körpe Şahin, Hüseyin ve Saruca elinde bulunmuş. Daha sonradan Saruca ve Körpe Şahin ölmüşler, Saruca'nın hissesi oğlu Mehmed'e, Şahin'in hissesi de Doğan oğlu Ali'ye verilmiştir. Defterde Ali, Mehmed ve Hüseyin'in Antalya'da hisar eri olduğu kaydedilmiştir. Cemaat toplam 41 neferden oluşmaktadır. Bu neferlerden 1 hanesi çift, 23 hanesi nim çift, 17 hanesi bennak ve 3'ü de bive kaydedilmiştir. Cemaatin ödediği vergilerin toplamı 955 akça olarak kaydedilmiştir. Bu tutarın 540 akçası çift ve bennak hakkından oluşmaktadır. Cemaatte buğday ve darı yetiştirildiği de görülmektedir. 10 müd buğday karşılığı olarak 200 akça galle öşrü ve 3 müd darı karşılığı 40 akça dühun öşrü ödenmiştir. Cemaatte 40 adetlik bir sürü olduğu görülmektedir ki bu sürü için 20 akça koyun bacı ödenmiştir⁵⁸². Cemaatin ödediği vergiler ve bu vergilerin birbirlerine oranları aşağıdaki grafikte verilmiştir.

Grafik III. 14, 1455 Senesi Kara Göl Cemaati Hasılı

Çift ve Bennak Hakkı	540
Galle Öşrü	200
Dühun Öşrü	40
Koyun Bacı	20
Penbe Resmi	60
Tayyarat	50
Toplam	910

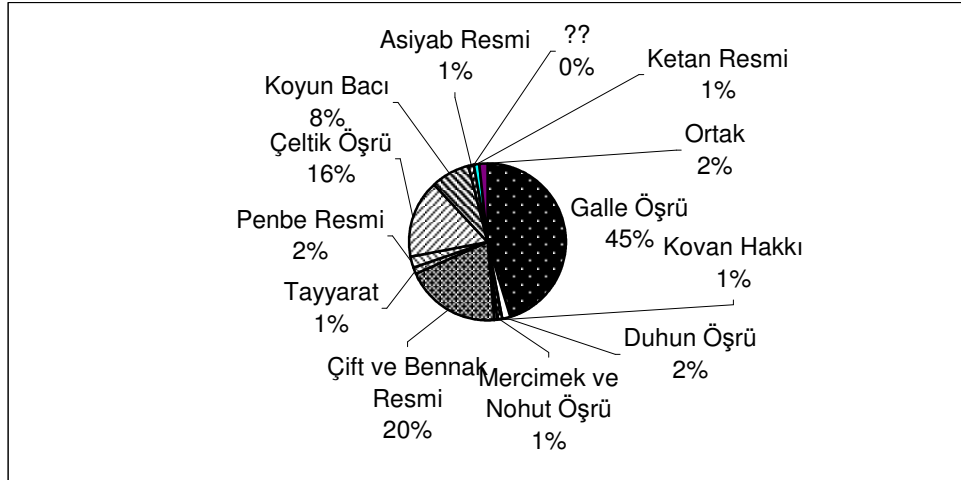
⁵⁸² TD 1082, s. 67.

Kara Göl Cemaati'nin bir diğeri hissesi de, Ethem Bey'in defter yazdığı dönemde Şahin elinde bilinmiş. Daha sonradan eşkinci olan İbrahim ve Karaca'ya verilmiş. 1455 senesinde ise Defterdar İshak Çelebi'ye verilmiştir. Cemaat toplam 250 neferden oluşmaktadır. Cemaatte çift kaydedilen hane sayısı 32, nim çift kaydedilenlerin sayısı 148, bennak kaydedilenlerin sayısı da 66'dır. Cemaatte 3 bive ve 1 de imam bulunmaktadır. Cemaatin ödediği vergiler incelendiğinde, tarımsal faaliyetlerin cemaatin iktisadi faaliyetlerinin temelini oluşturduğu görülecektir. Cemaatte 1500 akça koyun bacı ödenmiştir. Buradan hareketle, cemaatin 3000 adet küçükbaş hayvanı olduğunu söyleyebiliriz. Cemaatin ödediği vergiler içerisinde koyun bacı % 8'lik bir paya sahiptir. Çift ve bennak resmi olarak ödenen vergiler de, toplam vergi miktarının % 20'sini oluşturmaktadır. Ödenen vergilerinin % 1'i kovan hakkı ve % 1'i de tayyarat resminden oluşmaktadır. Geriye kalan % 70'lik kısmı ise tarımsal faaliyetlerden kaynaklanan vergiler oluşturmaktadır. Cemaatte buğday, darı, mercimek, nohut, çeltik ve keten yetiştirildiği görülmektedir⁵⁸³.

---

⁵⁸³ TD 1082, s. 88.

Grafik III. 15, 1455 Senesi Kara Göl Cemaati Hasılı

Galle Öşrü	8400
Duhun Öşrü	300
Mercimek ve Nohut Öşrü	200
Kovan Hakkı	150
Çift ve Bennak Resmi	3660
Tayyarat	250
Penbe Resmi	400
Çeltik Öşrü	3000
Koyun Bacı	1500
Asiyab Resmi	180
(?)	30
Ketan Resmi	200
Ortak	300
Toplam	18570

Kara Göl Cemaati'nin bir başka hissesi de, Bigalı Aydın ve İstanoslu Karaca elinde imiş. Bigalı Aydın'ın hissesi, Beyşehir'li Murad'a verilmiş. Ethem Bey, yazdığı deftere de bu şekilde kaydetmiş. Daha sonradan Murad ve Karaca vefat etmişler. Hisseleri Zağanos ve Uzun Yusuf oğlu Koca'ya verilmiş, ancak Zağanos da vefat edince hissesi oğlu Mehmed'e verilmiş. 1455 senesinde hisseler Koca ve Mehmed elinde imiş. Bu ikisinin de Antalya'da hisar eri olduğu kaydedilmiştir. Cemaatte 7 hane çift, 12 hane nim çift, 11 hane bennak ve 2'de bive olmak üzere toplam 32 nefer kaydedilmiştir. Cemaat 23 müd buğday için 460 akça galle öşrü, 3 müd darı karşılığı 45 akça dühün öşrü, 1,5 batman pembe için 30 akça, koyun bacı

olarak 260 akça, tayyarat resmi olarak 50 akça ve altı ay çalışan 2 değirmen için 30 akça vergi ödemiştir⁵⁸⁴.

Kara Göl Cemaati'nin bir diğer hissesi de, Subaşı Kara İshak elinde bilinmiş. Ethem Bey'in defter yazdığı dönemde Kara İshak ölmüş ve hissesi Sungur oğlu Hamza'ya verilmiştir. 1455 senesinde de Hamza elinde görülmektedir. Cemaat 4 çift, 2 nim çift ve 4 bennak olmak üzere toplam 10 neferden oluşmuştur. Cemaat çift ve bennak hakkı olarak 195 akça, 10 müd buğday için 200 akça galle öşrü, 1 batman pembe için 20 akça, koyun bacı olarak 40 akça ve kovan öşrü olarak da 15 akça vergi ödemiştir⁵⁸⁵. Kara Göl Cemaati'nin hane sayıları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo III. 8, 1455 Senesi Kara Göl Cemaati Hane Sayıları

Cemaat Adı	Çift	Nim	Bennak	Bive	İmam
Kara Göl	4	14	3	2	-
Kara Göl	1	7	1	-	-
Kara Göl	1	23	17	3	-
Kara Göl	32	148	66	3	1
Kara Göl	7	12	11	2	-
Kara Göl	4	2	4	-	-

Altı ayrı hisse olarak kaydedilen Kara Göl Cemaati toplam olarak 22127 akça vergi ödemiştir. Ödenen vergi kalemlerine bakıldığında cemaatin iktisadi faaliyetlerinin temelini tarım oluşturmaktadır diyebiliriz. Toplam vergi miktarının % 86'sını tarımsal faaliyetlerden oluşan vergiler tutmaktadır. Cemaatte yetiştirilen tarım ürünleri içerisinde buğday önemli bir yer tutmaktadır. Cemaat galle öşrü olarak 483 müd buğday karşılığı 9660 akça ödemiştir. Cemaatin yetiştirdiği önemli ürünlerden biride çeltiktir. Cemaat 150 müd çeltik karşılığı 3000 akça vergi

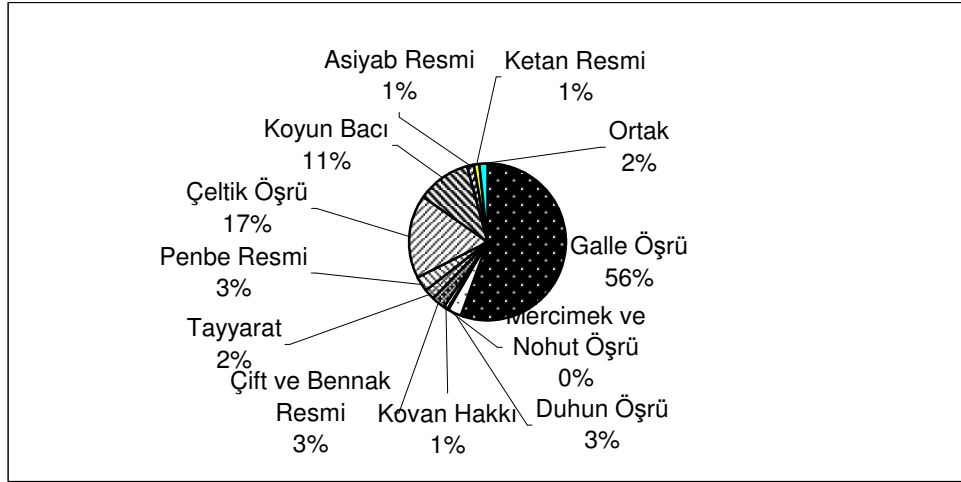
⁵⁸⁴ TD 1082, s. 90.

⁵⁸⁵ TD 1082 s. 91.

ödemiştir. Bunların haricinde yetiştirilen darı için 48 müd karşılığı 505 akça, 6 müd nohut ve mercimek için 200 akça, 5 batman keten için 200 akça ve 47,5 batman pamuk için 562 akça vergi ödenmiştir. Cemaatin kullandığı 14 değirmen için 222 akça değirmen resmi ödenmiştir. Bahsedilen değirmenlerin yılın altı ayı yürüdüğü kaydedilmiştir.

Cemaat hayvancılıkla da uğraşmaktadır. Ancak diğer cemaatlerle karşılaştırıldığında hayvan sayısı bu cemaatte düşmüştür. Bunun temel nedeni cemaatin tarımla daha fazla işgal olmasıdır. Ödenen koyun bacı 1914 akça tutmaktadır ki, buradan hareketle cemaatin sahip olduğu küçükbaş hayvan sayısı 3828 olarak hesaplanabilir. Cemaatte koyunculüğün yanında arıcılık da yapılmaktadır. Kovan resmi olarak 165 akça vergi ödenmiştir. Cemaatin ödediği vergiler aşağıdaki grafikte verilmiştir.

Grafik III. 16, 1455 Senesi Kara Göl Cemaati Hasılı

Galle Öşrü	9660
Duhun Öşrü	505
Mercimek ve Nohut Öşrü	20
Kovan Hakkı	165
Çift ve Bennak Resmi	494
Tayyarat	360
Penbe Resmi	562
Çeltik Öşrü	3000
Koyun Bacı	1914
Asiyab Resmi	222
Ketan Resmi	200
Ortak	300
Toplam	18570

35. GERİŞ

Bu cemaatin adına Menteşe Sancağı Yörükleri içerisinde de rastlamıştık. 1455’de tımar olarak kaydedilen cemaatle ilgili olarak, daha önceden Ethem Bey’in yazdığı defterde bu cemaatin Körpe Şahin, Saruca ve Hüseyin’in elinde bulunduğu ancak 1455 senesinde Körpe Şahin’in hissesi Doğan oğlu Ali’de, Saruca’nın hissesi de oğlu Mehmed elinde imiş denilmektedir. Cemaat 2 çift, 4 nim çift ve 2 bennak olmak üzere 10 neferden oluşmaktadır. Cemaatin ödediği vergiler toplamı olarak 455 akça kaydedilmiştir. 12 müd buğday karşılığı 200 akça galle öşrü, 1 müd darı karşılığı 15 akça dühün resmi ödenmiştir. Ayrıca cemaat 190 akça çift ve bennak hakkı ile 50 akça da koyun bacı ödemiştir⁵⁸⁶.

1530 senesinde Geriş Cemaati miriliva hassı olarak kaydedilmiştir. Cemaatin nefer sayısında önemli bir artış söz konusudur. 1530 senesinde cemaate tabi 45 nim, 25 bennak ve 1 meremmetçi kaydedilmiştir. Cemaat bu tarihte de tarımla uğraşmaya devam etmiştir. Cemaatin ödediği vergilere bakıldığında buğday, arpa, darı, susam ve pamuk yetiştirildiği anlaşılmaktadır. 1455 senesinde de cemaatin tarımla uğraştığı görülmüştü. 1530 senesinde yetiştirilen ürünlerde çeşitliliğin arttığı anlaşılmaktadır. Geriş Cemaati 120 müd buğday bahası olarak 3600 aka hinta öşrü, 90 müd arpa karşılığı 2250 akça şair öşrü, 24 müd darı karşılığı 600 akça erzen öşrü, 1 müd susam bahası olarak 100 akça ve 10 batman pamuk bahası olarak da 200 akça pembe resmi ödemişlerdir. Cemaatte bu tarihte bağcılık da yapıldığı görülmektedir. Cemaat bağ haracı olarak 4000 akça vergi ödemiştir. Zemin resmi tutarı olarak 300 akça ergi ödenmiştir. Ayrıca cemaat kullandığı 9 kıtalık bir değirmen için 120 akça asiya resmi ödemiştir. Geriş Cemaati’nde 1530 senesinde tarımın yanında hayvancılık ve arıcılık da devam ettirilmiştir. 1455 senesi ile karşılaştırıldığında cemaatteki sürü sayısında da önemli bir artış vardır. Cemaatin sahip olduğu küçükbaş hayvan sayısı 100’den 30000’e yükselmiştir. Bahsedilen sürüler için 1500 akça ağna resmi ödenmiştir. Cemaatin bu tarihte 660 adet kovanlık arısı olduğu anlaşılmaktadır. Kovan resmi tutarı olarak 330 akça ödenmiştir. Cemaat bad-ı heva resmi tutarı

---

⁵⁸⁶ TD 1082, s. 67.

olarak da 700 akça ödenmiştir. Cemaat yukarıda bahsedilen vergi kalemlerinden oluşmak üzere senelik toplam 11890 akça vergi ödemiştir⁵⁸⁷.

---

⁵⁸⁷ MAD 253, s. 90.

36. KARACA KADIRLÜ

1455 senesinde Karaca Kadırlü Cemaati iki tımar hissesi olarak kaydedilmiştir. Bunlardan ilkiyle ilgili defterde, “*Körpe Şahin, Hüseyin ve Saruca elinde bilinmiş, Ethem Bey’in yazdığı defterde Saruca fevt olmuş, hissesi oğlu Mehmed’e verilmiş elinde, Şahin fevt olmuş hissesi Doğan oğlu Ali’ye verilmiş elindedir*” denilmektedir. 1455 senesinde cemaatin tımarının Hüseyin, Ali ve Mehmed elinde olduğu anlaşılmaktadır. Bu isimlere diğer cemaatlerde de rastlamıştık ve bunların Antalya’da hisar eri olduklarını görmüştük. Karaca Kadırlü Cemaati 1455 senesinde toplam 97 neferden oluşmaktadır. Cemaatte 34 hane çift, 46 hane nim çift ve 7 hane de bennak kaydedilmiştir. Ayrıca cemaatte 3 de bive kaydedilmiştir. Cemaatin senelik ödediği vergiler toplamı 3195 akça olarak kaydedilmiştir. Ödenen vergilere bakıldığında cemaatte zirai faaliyetlerin yapıldığı görülmektedir. Cemaatte buğday ve darı yetiştirildiği görülmektedir. 25 müd buğday için 500 akça galle öşrü ve 15 müd darı için de 150 akça dühün öşrü ödenmiştir. Cemaat, üç ay yürüyen iki değirmen içinde 10 akça değirmen haracı ödemiştir. Karaca Kadırlü Cemaati’nde 1455 senesinde arıcılık yapıldığı da görülmektedir. Cemaat bal öşrü olarak 50 akça vergi ödemiştir. İncelediğimiz cemaatlerin genelinde ödenen vergilerin büyük bir yekununu koyun bacı oluşturmaktaydı, bu cemaatte ise koyun bacı ödenmediğini görüyoruz. Karaca Kadırlü Cemaati çift ve bennak hakkı olarak 2355 akça ve tayyarat resmi olarak da 130 akça vergi ödemiştir⁵⁸⁸.

Cemaatin ikinci hissesi defterin sonunda yazıldığı için ikinci hissenin hane ve hasıl kısmı bulunmamaktadır. Cemaatle ilgili defterde, “*Hissesi Yavaşca İbrahim elinde imiş. Ethem Bey’in yazdığı defterde, şimdiki halde Hatuncuk Mehmed elindedir, Antalya’dadır*” denilmektedir. Defterin sonu eksik olduğu için cemaatin hane ve hasılı yoktur. Cemaate tabi 64 isim kaydedilmiştir. Bunlardan 16’sı çift, 35’i nim çift ve 13’ü de bennak kaydedilmiştir. Burada kaydedilenler cemaatin tamamı değildir⁵⁸⁹.

---

⁵⁸⁸ TD 1082, s. 69-70.

⁵⁸⁹ TD 1082, s. 93-94.

37. MANAMAK

Manamak Cemaati'nin adı defterde Yörükân-ı Manamak olarak kaydedilmiştir. Mirliwa hassı olarak kaydedilen cemaat Antalya Kazası'na tabi yazılmıştır. Cemaatte 24 hane bennak kaydedilmiştir. Cemaatte çift veya nim çift kaydedilen hane bulunmadığı görülmektedir. Cemaatin ödediği senelik vergi toplamı olarak 700 akça kaydedilmiş ve bu tutarın bennak resmi, ağnam resmi, cürm ü inayet ve bad-ı heva resmi tutarından oluştuğu kaydedilmiştir⁵⁹⁰.

38. KARA KÖK

Kara Kök Cemaati 1530 senesinde, İğdir Kazası'na tabi mirliwa hassı olarak kaydedilmiştir. Cemaatte 24 hane kaydedilmiştir. Bahsedilen hanelerin tamamı bennak olarak kaydedilmiştir. Bunların haricinde cemaatte 1 mücerred ve 10 kara kaydedilmiştir. 1530 senesinde köyde yerleşmiş durumda bulunan cemaatin tarımla uğraştığı görülmektedir. Cemaatin hasılı verilirken 80 müd buğday karşılığı 2800 akça hınra öşrü, 80 müd arpa karşılığı 2400 akça şair öşrü, 5 müd susam için 500 akça ve 20 batman pamuk için 400 akça pembe öşrü ödenmiştir. Cemaatin buğday, arpa, susam ve pamuk yetiştirdiği anlaşılmaktadır. Ayrıca cemaatte bağcılıkta yapılmaktadır. Cemaat bağ haracı olarak 350 akça vergi ödemiştir. 1530 senesine cemaatin elinde 10 kıtalık bir değirmen bulunmaktadır ki bu değirmen için 300 akça asiyab resmi ödenmiştir.

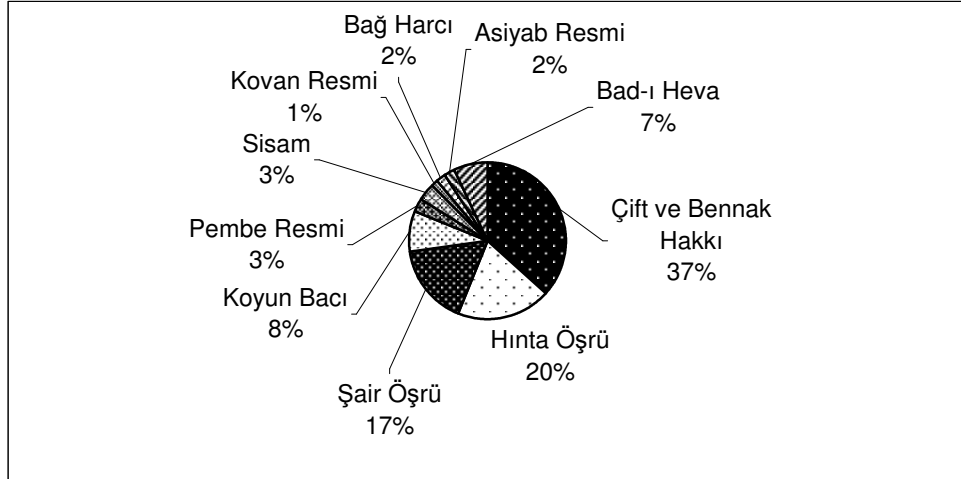
Cemaatin ödediği vergilere bakıldığında iktisadi faaliyetlerinin temelini tarım oluşturmaktadır. Tarımın yanında hayvancılık ve arıcılık da yapıldığı görülmektedir. Cemaat ağnam resmi tutarı olarak 1200 akça vergi ödemiştir. Buradan hareketle 2400 adetlik bir sürüye sahip olduklarını söyleyebiliriz. Kovan

---

⁵⁹⁰ MAD 253, s. 31.

resmi tutarı olarak da 200 akça vergi ödemişlerdir⁵⁹¹. Cemaatin ödediği vergiler ve birbirlerine oranları aşağıdaki grafikte verilmiştir.

Grafik III. 17, 1530 Senesi Kara Kök Cemaati Hasılı

Çift ve Bennak Hakkı	5238
Hinta Öşrü	2800
Şair Öşrü	2400
Koyun Bacı	1200
Pembe Resmi	400
Sisam	500
Kovan Resmi	200
Bağ Harcı	300
Asiyab Resmi	300
Bad-ı Heva	1000
Toplam	14388

⁵⁹¹ MAD 253, s. 36.

39. HALİL AŞIK BÖLÜĞÜ

1530 tarihli defterde arı yazılan Halil Aşık Bölüğü'nün hangi cemaatin bölüğü olduğu kaydedilmemiştir. Defterde İğdir Kazası'na kaydedilen bu bölüğün Emirgazi Köyü'nde olduğu anlaşılmaktadır. 1530 senesinde cemaatte 9 bennak ve 2 de mücerred kaydedilmiştir. Cemaatin ödediği senelik vergi miktarı olarak 220 aça kaydedilmiştir. Bu tutarın bennak resmi, ağnam resmi, cürm ü cinayet ve bad-ı heva resmi tutarından oluştuğu anlaşılmaktadır⁵⁹².

40. İBRAHİM VELED-İ BEKTAŞ BÖLÜĞÜ

1530 senesinde İğdir Kazası'na tabi kaydedilen İbrahim veled-i Bektaş Bölüğü 16 bennak hanesinden oluşmaktadır. Bölük mirliva hassı olarak kaydedilmiştir. Bu bölüğün de hangi cemaatin bölüğü olduğu defterde kaydedilmemiştir. Bölüğün bennak resmi, ağnam resmi, cürm ü cinayet ve bad-ı heva resmi ödedikleri görülmektedir. Bölük yukarıda bahsedilen vergi kalemlerinden oluşmak üzere senelik 500 akça vergi ödemiştir⁵⁹³.

41. KÜRECIYAN

Kürciyan Cemaati 1530 senesinde İğdir'e tabi mirliva hassı olarak kaydedilmiştir. Cemaatte 15 hane bennak kaydedilmişken 2 nefer mücerred ve 1 imam kaydedilmiştir. Cemaat senelik 600 akça vergi ödemiştir. Bu tutarın bennak resmi, ağnam resmi, cürm ü cinayet ve bad-ı heva resmi tutarından oluştuğu

---

⁵⁹² MAD 253, s. 36.

⁵⁹³ MAD 253, s. 37.

kaydedilmiştir. hasılın sadece yekun verildiği için ayrı ayrı bir değerlendirme yapma imkanı bulunmamaktadır⁵⁹⁴.

Defterde ikinci bir Küreciyan Cemaati'nden bahsedilmektedir. Bu cemaat Ovacık Köyü'nde yerleşmiş durumdadır. Cemaatte 53 hane bennak, 1 mücerred, 1 imam, 1 kadimi ve 1 de ama kaydedilmiştir. Cemaat bennak resmi, ağnam resmi, cürm ü cinayet ve bad-ı hevedan oluşmak üzere senelik 1000 akça vergi ödemiştir⁵⁹⁵.

42. GÖĞEZ

Göğez adına, cemaat ismi olarak çalıştığımız coğrafyada sıkça rastlamaktayız. 1530 senesinde Göğez Cemaati, İğdir Kazası'nda mirliva hassı olarak kaydedilmiştir. Cemaatte 23 hane nim ve 22 hane de bennak kaydedilmiştir. Cemaatte 7 neferde mücerred olarak kaydedilmiştir.

Cemaatin hasılına bakıldığında, cemaatte tarım yapıldığı görülmektedir. Cemaat arpa, buğday ve pamuk yetiştirmektedir. Cemaatte yetiştirilen buğday için 2 müd bahası olarak 70 akça, arpa için 2 müd karşılığı 60 akça ve pamuk için de 1 batman bahası olarak 20 akça vergi alınmıştır. Cemaatte tarımın yanın da hayvancılık ve arıcılık da yapılmaktadır. Cemaatin 60 koyunu ve 20 kovanlık arısı bulunmaktadır. Ayrıca cemaatin kullandığı 1 kıtalık değirmen için 20 akçalık vergi ödenmiştir. Cemaatin ödediği vergiler aşağıdaki grafikte verilmiştir⁵⁹⁶.

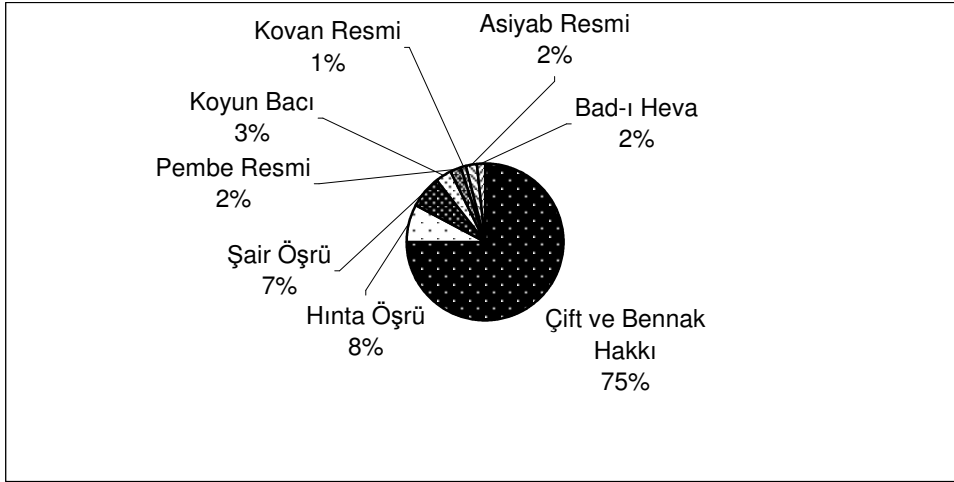
---

⁵⁹⁴ MAD 253, s. 37.

⁵⁹⁵ MAD 253, s. 39-40.

⁵⁹⁶ MAD 253, s. 38-39.

Grafik III. 18, 1530 Senesi Göğez Cemaati Hasılı

Çift ve Bennak Hakkı	674
Hınta Öşrü	70
Şair Öşrü	60
Koyun Bacı	30
Pembe Resmi	20
Kovan Resmi	10
Asiyab Resmi	20
Bad-ı Heva	15
Toplam	928

43. KOVACIK YÖRÜKLERİ

Kovacık Yörükleri 1530 senesinde Kalkanlı Kazası'na tabi kaydedilmişlerdir. Defterde Kovacık Yörükleri padişah hassı olarak yazılmıştır. Cemaatte 24 bennak, 4 mücerred ve 2 sipahizade bulunmaktadır. Cemaat senelik 550 akça vergi ödemiştir. Bu tutarın bennak resmi, ağnam resmi, cürm ü cinayet ve bad-ı heva resmi tutarından oluştuğu görülmektedir⁵⁹⁷.

44. KALBURCIYAN

Kalburciyan Cemaati, 1530 senesinde Antalya Kazası'nda mirliwa hassı olarak kaydedilmiştir. Cemaatin isminin yapılan işle alakalı olası muhtemeldir. Cemaatte 1530 senesinde 207 bennak, 40 mücerred, 3 imam, 2 kara, 3 muhassıl ve 2 meremmetçi kaydedilmiştir. Cemaatin ödediği senelik vergi miktarı olarak 3000 akça kaydedilmiş olup, bu tutarın bennak resmi, ağnam resmi, cürm ü cinayet ve bad-ı heva resmi tutarından oluştuğu görülmektedir. Ödenen vergilere bakıldığında cemaatin tarımsal faaliyetlerle uğraşmadığı anlaşılmaktadır⁵⁹⁸.

45. ÇARUKİN

Çarukin Cemaati 1530 senesinde Antalya Kazası'nda mirliwa hassı olarak kaydedilmiştir. Defterde Kara Çarukin, Gümüş Dekin ve Bolak Bölükleri ile Kaş Cemaati Çarukin Cemaati'ne tabi olarak kaydedilmiştir. Cemaate tabi kaydedilen bölüklerin hane sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. 1530 senesinde cemaat tabi kolları ile birlikte toplam 348 bennak, 14 mücerred, 6 kara ile 11 muafdan oluşmaktadır. Muaf olarak kaydedilenlerden 3'ü muhassıl, 3'ü imam ve 2'i ama, 1'i kötürüm, 1'i malul, 1'i de mecnun olarak kaydedilmiştir. Cemaat Bennak resmi,

---

⁵⁹⁷ MAD 253, s. 53.

⁵⁹⁸ MAD 253, s. 66-68.

ağnam resmi, cürm ü cinayet ve bad-ı heva resmi tutarından oluşmak üzere senelik toplam 10000 akça vergi ödemiştir⁵⁹⁹.

Tablo III. 9, 1530 Senesi Çarukin Cemaati Hane Sayıları

Cemaatin Adı	Bennak	Mücerred	Kara	Mecnun	Muhassıl	İmam	Malul	Kötürüm	Ama
Kara Çarukin	71	1	1	-	-	2	1	-	-
Gümüş Dekin	75	2	1	1	-	-	-	-	2
Bolak	71	-	-	-	-	1	-	1	-
Kaş	131	11	4	-	3	-	-	-	-
Tolam	348	14	6	1	3	3	1	1	2

46. HALACANLAR

Halacanlar Cemaati 1530 senesinde Antalya Kazası'nda mirliwa hassı olarak kaydedilmiştir. Cemaatte 48 hane bennak, 2 mücerred, 1 kara, 1 kethüda, 1 şeyh ve 1 de yolcu kaydedilmiştir. Cemaate tabi kaydedilen İlyas veled-i Abdullah cemaatin kethüdası olarak kaydedilmiştir. Kardeşi Abdulkerim bu cemaatte yazılmış fakat Yazır Cemaati'nde kethüda olduğu belirtilmiştir. İlyas veled-i Seydi Ali'nin Fenike'de yolcu olduğu kaydedilmiştir. Cemaat bennak hakkı, ağnam resmi, cürm ü cinayet ve bad-ı heva tutarı olarak senelik 950 akça vergi ödemiştir⁶⁰⁰.

⁵⁹⁹ MAD 253, s. 88.

⁶⁰⁰ MAD 253, s. 94.

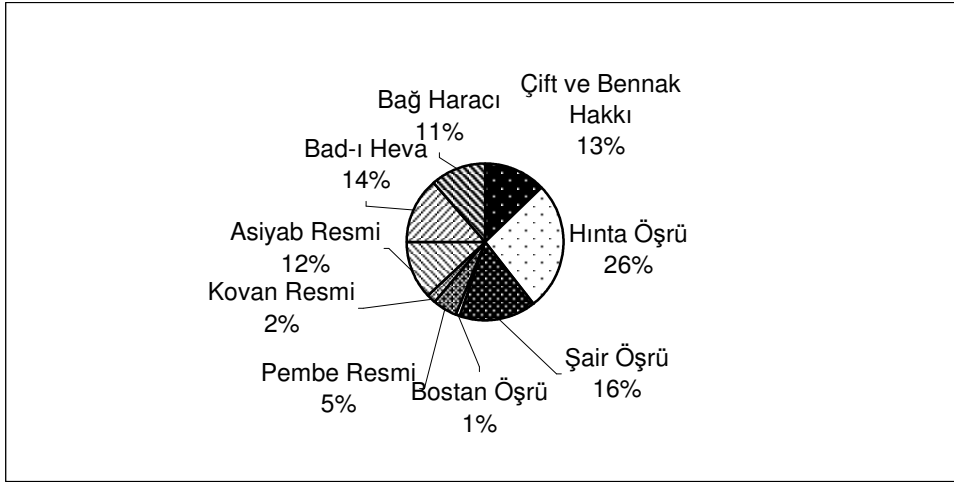
47. KIRAN

Kıran Cemaati 1530 senesinde Kaş Kazası'nda mirliva hassı olarak kaydedilmiştir. Cemaatte 51 hane nim, 42 hane bennak ve 1 de kara kaydedilmiştir. Cemaatin ödediği vergilere bakıldığında cemaatin iktisadi faaliyetlerinin temelini tarımsal faaliyetlerin oluşturduğu anlaşılmaktadır. Cemaatte buğday, arpa ve pamuk yetiştirildiği görülmektedir. Yetiştirilen buğdayın vergisi olarak 140 müd buğday karşılığı 4200 akça hinta öşrü, arpa için 180 müd arpa bahası olarak 2500 akça şair resmi ve pamuk için de 40 batman pamuk karşılığı olarak 800 akça vergi ödemişlerdir. Cemaatte bağcılık yapıldığı da görülmektedir. 8 dönüm bağ haracı olarak 1800 akça vergi ödenmiştir. Bostan öşrü olarak da 100 akça vergi ödenmiştir. Cemaatin ödediği vergiler kaydedilirken ayrıca bir çiftlik ettikleri de kaydedilmiştir. Cemaatte hayvancılıkla uğraşmadığını görüyoruz. İncelenen Yörüklerle karşılaştırıldığında bu ilginç bir durumdur. Kıran Cemaati'nde arıcılık yapıldığı görülmektedir⁶⁰¹. Cemaatin ödediği vergiler aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

---

⁶⁰¹ MAD 253, s. 98.

Grafik III. 19. 1530 Senesi Kiran Cemaati Hasılı

Çift ve Bennak Hakkı	2038
Hinta Öşrü	4200
Şair Öşrü	2500
Bostan Öşrü	100
Pembe Resmi	800
Kovan Resmi	300
Asiyab Resmi	1890
Bad-ı Heva	2160
Bağ Haracı	1800
Toplam	15788

III. TEKE SANCAĞI YÖRÜKLERİNİN SOSYO-EKONOMİK DURUMU

1. TEKE SANCAĞI YÖRÜKLERİNİN SOSYAL DURUMU

1.1 NÜFUS

Teke Sancağı, Yörüklerin yoğun olarak bulunduğu bölgelerden birisi olarak dikkati çekmektedir. Sancakta yapılan tahrirlerin sonuçları birbiriyle karşılaştırılarak, Teke Sancağı Yörükleri'nin değişik dönemlerdeki nüfus hareketleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Elimizde bulunan tahrirlerden MAD 14 ve TD 1082'deki bilgiler birbirini tamamlar durumda olduklarından her ikisi de 1455 tarihi verilerine havidirler. MAD 14 numaralı defterde Teke Sancağı'na tabi 23 cemaat kaydedilmiştir. Tir ve bölükleri ile birlikte bu cemaatlerin toplam nefer sayısı 1656 olarak hesaplanmıştır. Bahsedilen defterde 74 hane çift, 130 hane nim çift, 158 hane bennak, 3 bive, 9 imam ve 1 sipahi kaydedilmiştir. Aşağıdaki tabloda cemaatlerin hane sayıları gösterilmiştir.

Tablo III. 10, MAD14'de Teke Sancağı Yörükleri

Cemaatin Adı	Nefer	Çift	Nim	Bennak	Bive	İmam	Sipahi
Alasakal	9	-	-	9	-	-	-
Alaylu	82	-	-	-	-	1	-
Alaylu	73	-	-	-	-	1	-
Alaylu	40	-	-	-	-	1	-
Aynos	63	-	-	-	-	1	-
Baltacılar	17	-	16	1	-	-	-
Bayındır	22	3	13	5	1	-	-
Çarıkcılar	13	-	-	13	-	-	-
Çavdur	36	8	19	7	1	1	-
Çubukçular	15	-	13	2	-	-	-
Emirhan Yörükleri	41	-	-	-	-	-	-
Etrak-ı Serik	728	-	-	-	-	-	-
Gencik	13	2	8	2	-	1	-
Gençlü Karyesi Yörükleri	84	32	27	22	-	2	1
Hacı Oğlanı	47	23	21	2	-	-	-

Tiri							
İğdir	126	6	13	4	1	1	-
İncelü Yörükleri	123	-	-	-	-	-	-
Karkın	42	-	-	-	-	-	-
Kastamonulu	6	-	-	6	-	-	-
Kımızcılar	24	-	-	24	-	-	-
Kızıl İshaklar	10	-	-	10	-	-	-
Merdanlar	17	-	-	17	-	-	-
Taradık	34	-	-	34	-	-	-
Toplam	1656	74	130	158	3	9	1

Yine 1455 tarihli kabul ettiğimiz 1082 numaralı defterde kaydedilen Yörüklerin toplam nefer sayısı 775 olarak hesaplanmıştır. MAD 14'deki neferler de eklendiğinde, 1455 senesine 2431 nefer bulunduğu söylenebilir. 1082 numaralı defterde 152 çift, 391 nim çift, 181 bennak, 20 bive, 2 imam ve 1 de ortak kaydedilmiştir. Netice itibarıyla iki defterdeki rakamlar birleştirildiğinde 1455 senesinde Teke Sancağı Yörükleri içerisinde 226 çift, 521 nim çift, 339 bennak, 23 bive, 11 imam, 1 sipahi ve 1 ortak kaydedilmiştir.

1530 tarihli 166 numaralı defterde Teke Sancağı'nda 34 cemaat kaydedilmiştir. Cemaatlere tabi bölük, tir ve cemaatlerle birlikte bu rakam daha da artacaktır. Bu defterde 2448 hane, 33 kara, 196 mücerred, 15 imam, 8 meremmetci, 5 zaviye şeyhi, 1 al-i resul, 2 kethüda, 3 muhassıl, 9 sipahi, 12 kadimi, 5 kötürüm, 1 âma, 2 dâi, 2 mecnun ve 2 de malul olmak üzere toplam 2869 nefer kaydedilmiştir. Bu neferlerden 202 nefer muaf kaydedilmiştir. 166 numaralı defterdeki Yörüklerin hane sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo III. 11, TD 166'da Teke Sancağı Yörükleri

CEMAATİN ADI	Hane	Kara	Mücerred	İmam	Haatip	Meremmetçi	Şeyh-i Zaviye	Al-i Resul	Kethüda	Muhassıl	Sipahi	Kadimi	Kötürüm	Ama	Dai	Mecnun	Ma'lul
Erkızılca Güçlü	27	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mihmad	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yörükân-1 Anusalı	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yörükân-1 Çobansa	83	2	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Varsaklar	852	11	47	3		2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1
Bayındır	20	1		1			-	-	-	-	-	-	-	-			
Bozca Bahadır Gençlüsü	33	1	5	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Büyük Dirkemış	24		1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Emre Oğlu	25			1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Furaşlar	21		1	1	-	-	-	-	-		1	-	-	-	-	-	-
Kabil ve Beğler Han	108		4	4		2	1	-	-	-	-	8	-	-	-	1	-
Kara Koyunlu	29	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kızılca Keçilü	22		3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Küllüler	13		5		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mamac ve Ali Fahreddin Yörükleri	42	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mersin	12	-	2		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nusretler	95	-	13	-		-	-	-	-							-	
Saruhanoğlu Gençlüsü	32	-	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Solak maa Kımızcı	56	2	3	1	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-
Taş Kesüğü	37	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1	-	-	-	-
Tur Ali	12			-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tura Gençlisü	21			-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ulu Yörük	28	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Veli Fakı	10	-	-	-	-		1	-	-		1	-	-	-	-	-	-
Yörükân-1 Bektaş	76	-	8	-	-	1	1	-	-	2		-	-	-	-	-	1

Netice itibarıyla incelenen defterlerde Teke Sancağı Yörükleri'nin nüfusunda sürekli bir artış söz konusu olmuştur. 1455 senesinde sancakta bulunan Yörüklerin nefer sayısı 3553 olarak hesaplanmışken, 1530 senesinde bu sayı 8199 olmuştur. Aşağıdaki tabloda değişik defterlerdeki cemaatlerin hane sayıları birlikte verilmiştir.

Tablo III. 13, Teke Sancağı Yörükleri Hane Sayıları

Defter No/ Tarih	MAD 14/ 1455			MAD 253/ 1530			
	Nefer	Hane	Muaf	Hane	Mücerred	Kara	Muaf
Alasakal	9	9	-	-	-	-	-
Alaylu	82	81	1	-	-	-	-
Alaylu	73	72	1	-	-	-	-
Alaylu	40	39	1	-	-	-	-
Anusalı Yörükleri	-	-	-	25	-	-	-
Ayanos	63	62	1	54	15	2	-
Balak Bölüğü	-	-	-	71	-	-	4
Baltacılar	17	17	-	-	-	-	-
Bayındır	22	22	-	20	-	1	1
Bektaş Gençlüsü	-	-	-	76	8	-	4
Benam-ı Uluyörük	-	-	-	123	2	-	3
Bolak	-	-	-	71	-	-	2
Bozca Bahadır Gençlüsü	-	-	-	33	5	1	2
Büyük Dirkemış	-	-	-	24	1	-	1
Çarıkcılar	13	13	-	-	-	-	-
Çarukin Cemaati	-	-	-	348	14	6	13
Çavdur	36	35	1	-	-	-	-
Çobansa Yörükleri	-	-	-	83	6	2	-
Çortı	-	-	-	48	3	-	1
Çubukçular	15	15	-	-	-	-	-
Depecük	26	26	-	-	-	-	-
Doğancıyan ve Almalu Cemaatleri	-	-	-	6	-	-	-
Düzkuş(?)	-	-	-	104	9	2	1
Emirhan Yörükleri	41	41	-	-	-	-	-

Emre Oğlu	-	-	-	25	-	-	2
Erkızılca Gençlüsü	-	-	-	27	1	-	-
Gelemen	-	-	-	65	5	2	2
Gencik	13	12	1	-	-	-	-
Gençlü Karyesi Yörükleri	84	81	3	-	-	-	-
Geriş Cemaati	10	10	-	70	-	-	1
Gögez	16	16	-	45	7	-	-
Gögez	-	-	-	68	4	1	2
Gümüş Dekin Bölüğü	-	-	-	75	2	1	3
Hacı Oğlanı Tiri	47	47	-	-	-	-	-
Halacan	-	-	-	48	2	1	2
Halil Aşık Bölüğü	-	-	-	9	2	-	-
İbrahim Bölüğü	-	-	-	12	-	-	-
İğdir	126	125	1	127	5	1	7
İncelü Yörükleri	123	123	-	86	24	-	1
İsalar	-	-	-	42	6	-	1
İstavros Sancaklar Kargucak Yörükleri	-	-	-	55	6	-	2
İvaz Fakı	-	-	-	60	3	1	1
Kabil ve Beğler Han	-	-	-	108	4	-	12
Kalburciyan	-	-	-	207	40	2	8
Kara Çarukin	-	-	-	71	1	1	3
Kara Göl	368	367	1	-	-	-	-
Kara Kaya	-	-	-	15	2	-	1
Kara Koyunlu	-	-	-	29	1	-	-
Kara Kök	-	-	-	355	57	6	2
Karaca Kadırlü	97	97	-	-	-	-	-
Karkın	42	42	-	-	-	-	-
Kastamonulu	6	6	-	-	-	-	-
Kaş Cemaati	-	-	-	131	11	4	3
Kemercik	-	-	-	90	2	-	-
Kımızcılar	24	24	-	-	-	-	-
Kıran	-	-	-	97	-	1	-
Kızıl İshaklar	10	10	-	-	-	-	-
Kızılca Keçilü	69	69	-	22	3	-	1
Kovacık Kalkanlu Yörükleri	-	-	-	24	4	-	1
Kullular	-	-	-	13	5	-	-
Küreciyan	-	-	-	53	1	-	3
Mamaç ve Ali Fahredden Yörükleri	-	-	-	42	-	-	1
Manamak Yörükleri	-	-	-	24	1	10	-

Menteşe	-	-	-	41	2	-	-
Merdanlar	17	17	-	-	-	-	-
Nusretler	-	-	-	95	13	-	2
Ortalak	-	-	-	57	1	4	1
Ovacık	176	174	2	-	-	-	-
Saru Tiri	-	-	-	89	21	-	2
Saruhanolu Gençlüsü	-	-	-	22	3	-	1
Serik Yörükleri	728	-	-	1426	150	14	53
Solak ve Kırcı	-	-	-	56	3	2	5
Şehri Fenike Yörükleri	-	-	-	27	-	-	2
Şeyh Bek	-	-	-	57	2	1	1
Taradık	34	34	-	-	-	-	-
Taş Kesüğü	-	-	-	37	1	1	8
Tire Gençlüsü	-	-	-	21	-	1	2
Tur Ali	-	-	-	12	-	-	-
Turoğlu	13	13	-	-	-	-	-
Ulu Yörük	-	-	-	556	43	4	18
Urban-ı Karacalar	-	-	-	78	2	3	5
Varsaklar	-	-	-	821	44	10	8
Veli Fakı	-	-	-	10	-	-	2
Yalınız Bağ	-	-	-	101	6	2	2
Yörükkan	-	-	-	264	43	2	3

1.2 SOSYAL DURUM

Teke Sancağı, Yörüklerin sıklıkla bulunduğu sancaklardan birisidir. Sancağa tabi kaydedilen Yörüklerin çoğunluğu cemaatler halinde kaydedilmiştir. bazı cemaatlerin bölük ve tir gibi daha alt guruplara ayrılarak teşkilatlandığı görülmektedir. Cemaatler halinde kaydedilen Yörüklerin yanında köylerde yerleşen guruplarda görülmüştür. Yörük cemaatlerinin idaresinde kethüdaların önemli bir yer tuttuğu anlaşılmaktadır. Bir kethüda birkaç cemaatin işlerini yürütmektedir. Kethüdalar cemaatlerin içinden seçildiği gibi başka cemaatlerden de görevlendirilebilmektedir. Halacanlar Cemaati'nin kethüdası yine o cemaatten Abdullah oğlu İlyas'ken kardeşi Abdülkerim'in Yazır Cemaati'nde kethüda olduğu kaydedilmiştir⁶⁰².

Sancağa tabi kaydedilen Yörüklerin adlarına bakıldığında İğdir, Yazır, Çavdur, Bayındır gibi Oğuz Boylarının adlarına rastlanmaktadır. Teke Sancağı içerisinde kaydedilen bazı gurupların komşu sancaklardan geldiği veya oralarda yayladığı defterlerde kaydedilmiştir. Varsaklar'dan bahsederken defterlerde bu cemaatin Karaman'dan geldiği, Uluyörük Cemaati'nin bir kısmının Hamid Sancağı'nda yerleştiği, bir kısmının da orada yayladığı kaydedilmiştir. Menteşe Sancağı içerisinde rastladığımız bazı cemaat adlarına Teke Sancağı içerisinde de rastlamaktayız. Bu durumu açıklarken bu cemaatlerin aynı cemaatler mi yoksa aynı cemaatten ayrılmış farklı kollar mı olduğunu söylemek pek mümkün görünmemektedir. Ancak bizim tahminimiz bu cemaatlerin bir şekilde aynı cemaatten ayrılıp farklı yerlerde bulunan kolları olduğu şeklindedir.

İncelediğimiz sancaklardaki Yörükler umumiyetle konargöçer hayatı devam ettiren guruplar olarak karşımıza çıkmıştır. Lakin bu gurupların zaman içerisinde iskan olduklarını görmüştük. Bu iskanlardan sonra köylerde kaydedilen Yörüklerin hasıllarına bakıldığında bu gurupların köydeki iktisadi hayata adapte

---

⁶⁰² MAD 253, s. 88.

olamadıklarını da görmüştük. Teke Sancağı'nda ise köylerde yerleşen Yörüklerin, oradaki hayata adapte oldukları görülmektedir. Bu guruplar hayvancılıktan ziyade tarımla uğraşmaya başlamışlardır. Köylerde yerleşen Yörüklerin mercimek, nohut, buğday, arpa, darı, pamuk, susam gibi tarım ürünleri yetiştirmeye başladıkları defterlerden anlaşılmaktadır. Tarımın yanında bağcılık da yapıldığı görülmektedir. Konargöçer hayatı devam ettiren guruplar içinse hayvancılık hem vazgeçilmez bir iktisadi faaliyet hem de bir yaşam tarzı olarak devam etmiştir.

Teke Sancağı'na tabi kaydedilen Yörüklerin hane yekunları verilirken çift ve nim çift arazi tasarruf eden haneler kaydedilmiştir. 1455 senesinde Yörükler içerisinde 226 hane çift arazi tasarruf ederken, 521 hanede nim çift arazi tasarruf etmiştir⁶⁰³. 1530 senesinde bu rakamların düştüğü görülmektedir. 1530 senesinde de 5 hane çift arazi tasarruf ederken, 304 hanede nim çift arazi işlemiştir⁶⁰⁴. Her iki tarihte de bennak olarak kaydedilen haneler tartışmasız çoğunluğu oluşturmaktadır. 1455 senesinde bennak hanelerin sayısı 339 iken 1530 senesinde bu rakam 7281 olarak görülmüştür. Defterlerde dikkati çeken guruplardan biri de bive kaydedilenlerdir. 1455 senesinde 23 nefer bive olduğu görülmektedir. Defterlerde muaf olarak kaydedilenlerde bulunmaktadır. Muaf olarak yazılanlardan bir kısmı toplumsal statüleri ve hizmetleri karşılığı muaf yazılmışken, bir kısmı da sakalıkları dolayısıyla muaf yazılmışlardır. 1455 senesinde 11 imam, sipahizade ve 1 de ortak muaf yazılmıştır. 166 numaralı defterde 15 imam, 8 meremmetçi, 5 zaviye şeyhi, 2 kethüda, 3 muhassıl, 9 sipahizade, 12 kadimi ve 2 dai toplumsal statüleri ve görevleri nedeniyle muaf tutulmuşlardır. Bunların haricinde Bozca Bahadır Gençlüsü Cemaati içerisinde bir aile peygamber neslinden geldiği için muaf kabul edilmiştir. Aynı defterde 5 kötürüm, 1 ama, 2 mecnun ve 2 de malul sakatlıkları dolayısıyla muaf kabul edilmiştir. 253 numaralı defterde de 37 imam, 14 meremmetçi, 16 sipahizade, 4 zaviye şeyhi, 4 kethüda, 4 dai, 2 zaviyedar, 14 muhassıl, 13 kadimi ve 1 yolcu toplumsal statüleri ve görevleri nedeniyle muaf tutulmuştur. Bunların haricinde 25 de malul muaf yazılmıştır.

---

⁶⁰³ MAD 14, TD 1082.

⁶⁰⁴ MAD 253.

Çalıştığımız dönemde Teke Sancağı'nda Şah Kulu isyanı, Suhte ve Celali ayaklanmaları ile Kör Bey isyanı yaşanmıştır. Bu olaylar yerleşik halkı etkilediği gibi Yörükleri de yakinen etkilemiştir. Şahkulu Baba Tekeli veya Karabıykoğlu denilen kişi Şah İsmail'in babası Hasan Halfe isimli birinin oğludur ve Korkudeli Kazası'nın Yalımlı Köyü'ndendir⁶⁰⁵. Bölgede Safevi Tarikatı'nın yayılması Şeyh Cüneyd'in Anadolu gezisi (1450) sırasında olmuştur. Bu dönemde Şeyh Cüneyd'in Toroslar'da Varsaklar arasında bulunması İran'a bağlılığı güçlendirmiştir⁶⁰⁶. Anadolu Türkleri'nin büyük bir kısmının Safevi Tarikatı'na bağlanmasını sağlayan da Şeyh Cüneyd'dir. Şeyh Cüneyd amcası Şeyh Cafer ile Safevi Tarikatı şeyhliği için mücadeleye girmiş ve kazanamayınca Anadolu'ya gelmiştir. XV. yüzyıl ortalarında Anadolu'daki göçebelerin dini inançları hakkında fazla bir bilgiye sahip değiliz. Anlaşıldığı üzere medreselerin tesiri dışında kalan köylü ve konargöçerlerin mühim bir kısmı sathi bir İslamiyetin görünüşü altında Orta Asya'dan getirdikleri eski dini inanç ve anlayışlarını devam ettiriyorlardı. Onların dini hayatlarına dede unvanlı şahıslar hakimdi. Safevi Devleti kurulduktan sonra da bu dedeler, İran'a gelen Moğolların kam veya Şamanları gibi hanedan nezdinde de ehemmiyet kazanmışlardır⁶⁰⁷.

Osmanlı Sultanları, ilk başlarda kendileri de Erdebil Tekkesi'ne nüzur gönderdikleri halde, daha sonraları Anadolu'daki Kızılbaş tehlikesinin büyümesi üzerine bundan vazgeçmişlerdir. Sultan II. Murad Erdebil Tekkesi'nin başında bulunan Şeyh Cüneyd'e, Sultan II. Bayezid Antalya'nın Elmalı Köyü'nde faaliyetlerini sürdüren Şahkulu'na (Osmanlı Devletine başkaldırması ile birlikte Osmanlı kaynaklarında kendisinden Şeytankulu olarak bahsedilir) para göndermişlerdir.

Ancak halktan nüzur ve sadaka gönderenler ise takibata uğramıştır. Bu konuda butür çelişkilerin de yaşandığı görülmektedir. Daha sonraki dönemlerde para gönderme işinin tersine döndüğünü görmekteyiz. Bir başka ifadeyle, İran Şahları

⁶⁰⁵ İ. Hakkı Uzunçarşılı, **Osmanlı Tarihi**, C. II, s. 230.

⁶⁰⁶ Zeki Arıkan, **XV-XVI. Yüzyıllarda Hamid Sancağı**, s. 20.

⁶⁰⁷ Faruk Sümer, **Safevi Devletinin Kuruluşu**, s. 7.

Osmanlı tebaasının sempatisini kazanmak amacıyla, fakirlere dağıtılmak amacıyla para gönderdikleri anlaşılmaktadır. Meselâ 17 Şevval 975 (15 Nisan 1568) tarihli bir mühimme kaydına göre; Kanuni Sultan Süleyman'ın ruhuna bağışlanmak üzere İran Şahı tarafından Osmanlı Devleti'ndeki fakir halka dağıtılması için bir miktar para gönderildiği ve bu paranın dağıtılması için de Osmanlı Sultanı II. Selim'den izin istendiği anlaşılmaktadır. Ancak Sultan II. Selim, vezir Piyale Paşa'ya gönderdiği fermanda, Ehl-i Sünnet olan tebaasının İran'dan gelen bu sadakaya temayül etmedikleri anlaşıldığından, şayet İran şahının dağıtacak parası varsa, bunu kendi ülkesindeki fakirlere dağıtmasının uygun olacağından bahisle bu paranın Osmanlı ülkesinde dağıtılması talebini reddetmiştir⁶⁰⁸.

Osmanlı şehzadelerinin arasındaki hoşnutsuzluk ve devlet erkanının kayıtsızlığından istifade eden Şahkulu Baba Tekeli isyan etmiş ve Antalya'dan Manisa'ya dönmekte olan Şehzade Korkud'un hazinesini ele geçirmiştir. Şah İsmail'in halifesiyim diyerek etrafa taarruza başlamış, Antalya'yı basıp kadısını öldürmüş, sonra Kızılca Kaya, İstanos, Elmalı, Burdur, Keçiborlu Kasabaları'nı basıp kadılarını ve bir kısım halkı katledip Kütahya önüne gelmiştir (22 Nisan 1511). Vezir-i azam Hadım Ali Paşa ile Amasya valisi Şehzade Ahmed ve Beyşehirli veya Niğde Sancakbeyi Şehzade Şahinşah'ın oğlu Mehmed Şehzade isyanı bastırmak için görevlendirildi. 2 Temmuz 1511'de Şahkulu'nun kuvvetleri mağlup edilerek, kendisi öldürüldü⁶⁰⁹.

XVI. yüzyılın ortalarında etkili olan isyanlardan biri de suhte ayaklanmaları da denilen medrese öğrencilerinin önemli rol oynadığı isyanlardır. Teke Sancağı'nda da suhte ayaklanmalarının etkili olduğu görülmektedir. Sancakta suhte ayaklanmalarıyla ilgili en eski kayıt 1560 tarihidir. Hadiseye karışan öğrenci sayısı hakkında bilgimiz olmamakla birlikte Antalya'da Has Balaban ile Mevlana Muhyiddin ve Zinnun medreseleri, İstanos'da Sultan Hatun, Elmalı'da Ahi bin

---

⁶⁰⁸ Faruk Söylemez, "Şah İsmail İsyanı", s. 77.

⁶⁰⁹ İ. Hakkı Uzunçarşılı, **Osmanlı Tarihi**, C. II, s. 230-231.

Hızır ve Kaş'da Şeyh Sinan medreselerinin bu tür olaylarda etkisinin olduğu görülmektedir⁶¹⁰.

Her ne kadar suhte ayaklanmalarında öğrenciler etkili olmuşlarsa da Yörüklerinde bazen işin içine karıştıkları görülmektedir. Suhte ayaklanmaları Yörüklerin de çoğunlukla yaşadıkları bölgelerde görülmüştür.⁶¹¹ 22 Mayıs 1571 tarihli Anadolu Beylerbeyi'ne yazılan bir hükümde Kütahya'nın Kula, Şeyhlü ve İshaklı Kazaları'nda toplanan suhtelerin, Perakende Yörüklerinden Huriler Cemaati'nden Bıçak ve Karye-i Dorumdan Göleoğlu Saru ve Yağdarlı Cemaatinden Kara Süleyman nam kimesneleri kedilerine başbuğ edip halkın malına ve canına kastettikleri bildirilmektedir⁶¹². Bu tür büyük isyanların haricinde münferit eşkiyalık faaliyetleri de bölgede eksik olmamıştır. 29 Mart 1565 tarihli bir hükümde, Hamid Sancak Beyi Mehmed ile Ağlasun ve Isparta Kadıları'nın, Teke Karahisarından Karaözlü ve Kafirbeyli taifesinin Ağlasun'da yaylağa çıkıp haramilik yaptığı, Ağlasun halkının evlerini ve bahçelerini talan ettiği, hayvanlarını çaldığı kaydedilmiştir. Bu taifelerin yakalanması için bölüğüyle birlikte bir ağa tayin olunması istenmiştir. Bu ağanın taifeleri tedip ederken dikkatli davranması, yalnızca elebaşlarını cezalandırması evlad-ı iyallerinin sürgün edilmemesi istenmiştir⁶¹³.

---

⁶¹⁰ Behset Karaca, **a.g.e.**, s. 55.

⁶¹¹ Suhte eşkiyası ile ilgili mühimme defterlerinde bir çok kayıt bulunmaktadır. 4 Aralık 1583 tarihli Teke Bey'ne yazılan hüküm: **MD 55**, s. 35/68, 20 Aralık 1584 tarihli Bigay'a yazılan hüküm: **MD 55**, s. 73/131. 6 Şubat 1585 tarihli Hüdavendigâr Kazasına yazılan hüküm: **MD 55**, s. 135/254. 5 Ekim 1573 tarihli Elmalu ve Kaş taraflarındaki suhte ile ilgili hüküm: **MD 23**, s. 64/128, 5 Ekim 1573 tarihli Hamid Bey'ine yazılan hüküm: **MD 23**, s. 240/510. 6 Nisan 1573 tarihli Karaman Beylerbeyine yazılan hüküm: **MD 21**, 247/595. Haziran 1584 tarihli Hüdavendigâr Beyine yazılan hüküm: **MD 53**, s. 7/28. 19 Haziran 1584 tarihli Alaiye Beyine yazılan hüküm: **MD 53**, 14/55. bu örnekleri çoğaltmak mümkündür.

⁶¹² MD 12, s. 272/557

⁶¹³ MD 6, s. 429/913

2. TEKE SANCAĞI YÖRÜKLERİNİN EKONOMİK DURUMU

2.1 ALINAN VERGİLER

Teke Sancağı Yörükleri'nin ödediği vergiler incelendiğinde, cemaatlerin iktisadi yapıları ile olduğu kadar, bu cemaatlerin sosyal durumları hakkında da bilgi edinmek mümkündür. Defterler kaydedilirken Yörük cemaatlerinin hasılları bazen yekun halinde verilmiş, bazen de ayrı ayrı vergi kalemleri şeklinde yazılmıştır. Hasılların yekun halinde verilmesi değerlendirme yapmamızı zorlaştıran bir durumdur. Yörüklerin ödediği vergileri şahsa bağlı olarak ödenenler, tarımsal faaliyetlerle ilgili olarak ödenenler, hayvancılıkla ilgili olarak ödenen vergiler gibi gruplamalara götürmek mümkündür.

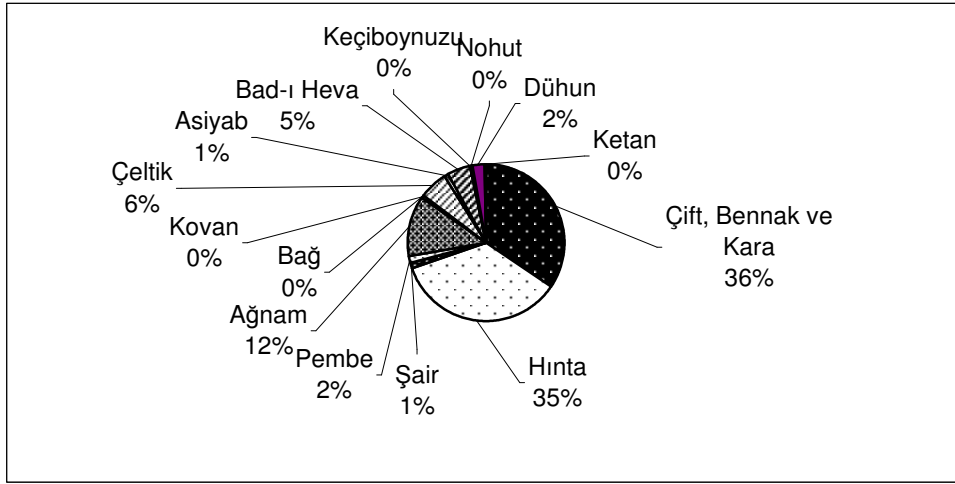
Teke Sancağı Yörükleri, şahsa bağlı olarak ödenen vergilerden çift, bennak, mücerred, kara ve bive resmi ödemişlerdir. Teke Sancağı'na ait defterlerde kanunname olmadığı için çift ve nim çift resminin oranını tespit etmek mümkün olmamıştır. Defterlerde Yörüklerin ödediği çift, bennak ve mücerred resimleri birlikte verilmiştir. Yapılan hesaplardan bennak hakkı olarak 12 akça alındığı, mücerred ve karalardan 6 akça alındığı görülmektedir. Defterlerde bir çok cemaatin hasılı birlikte verilmiştir. Ayrı yazılanlar çerisinde 1455 senesinde bu guruba ait ödenen vergi toplamı 18208 akça olarak görülmektedir. 1530 senesinde ise bu rakam 9840 olarak hesaplanmıştır, burada 1530 tarihli defterin eksik olduğu ve bazı Yörüklerin hasıllarının birlikte verildiğinin unutulmaması lazımdır. 1455 sesinde Teke Sancağı Yörüklerinin ödediği vergilerin % 36 sını bu guruptaki vergiler oluştururken, 1530 senesinde ise % 31'ini oluşturmaktadır.

Tarımsal faaliyetlerle ilgili ödenen vergiler, yetiştirilen ürünlerden ödenen öşürler, bağ haracı, zemin resmi ve asiyaab resmi tutarlarından oluşmaktadır. Yetiştirilen ürünlerden alınan öşürler içerisinde buğday, arpa, darı ve pamuk için ödenen, Hınta veya galle, şair, dühun öşrü ve pembe resmi önemli bir yekunu

oluşturmaktadır. Hububat ürünlerinin ölçüsü olarak defterlerde müd verilmiştir. 1 müd yaklaşık 20 kileye tekabül etmektedir. Cemaatlerin 1455 senesinde ödediği vergilerin % 47'sini tarımsal faaliyetlerden kaynaklanan vergiler oluşturmakta iken 1530 senesinde ise bu oran % 61 olmuştur.

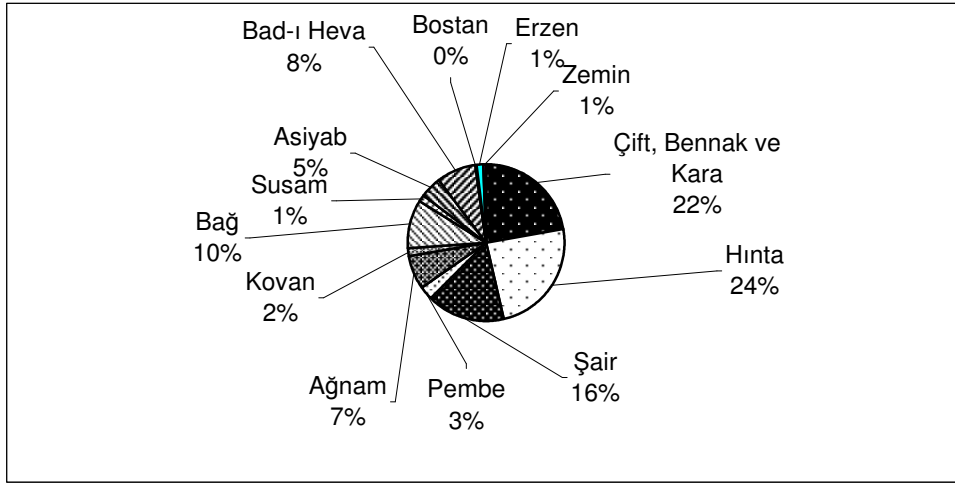
Teke Sancağı Yörükleri'nin hasılları incelendiğinde hayvancılıkla ilgili ağnam resmi veya koyun resmi ile kovan resmi ve bal öşrü görülmektedir. 1455 senesinde koyun resmi tutarı, toplam ödenen vergilerin %12'sini oluştururken, 1530 senesinde ise bu oran % 7 olmuştur. İncelediğimiz diğer sancaklarla karşılaştırsak bu oran düşük görünecektir. Bunun temel nedeni, defterlerde Yörüklerin hasılları genelde yekun olarak verilmiştir burada hesaplanabilen ise ayrı ayrı hasılı verilen guruplardır. Netice itibarıyla bu oram mutlaka biraz daha artacaktır. Kovan resmi tutarı da 1455'de toplam vergi miktarının % 2'sini oluştururken, 1530'da ise bu oran % 1'e düşmüştür.

Grafik III. 19, 1455 Senesi Teke Sancağı Yörüklerinin Ödediği Vergiler

Çift, Bennak ve Kara	18208
Hinta	18541
Şair	564
Pembe	794
Ağnam	6586
Kovan	263
Bağ	44
Çeltik	3065
Asiyab	402
Bad-ı Heva	2500
Keçiboynuzu	120
Nohut	200
Dühun	1240
Ketan	200
Toplam	52807

Grafik III. 20, 1530 Senesi Teke Sancağı Yörüklerinin Ödediği Vergiler

Çift, Bennak ve Kara	9840
Hınta	11300
Şair	7210
Pembe	1220
Ağnam	3000
Kovan	840
Bağ	4350
Susam	600
Asiyab	2030
Bad-ı Heva	3544
Bostan	100
Erzen	600
Zemin	300
Toplam	181784

2.2 TARIM

Osmanlı ekonomisinin temeli tarıma dayalı görünmektedir. Yörükler burada ayrı bir durum arz etmektedir. Yörüklerin kendi ihtiyaçlarını karşılamak için kısmi de olsa tarımla uğraştıklarını diğer sancaklarda görmüştük. Teke Sancağı'ndaki Yörüklerin, diğer iki sancaktaki Yörüklerden daha fazla tarımla uğraştıkları ve daha değişik ürünler yetiştirdikleri görülmektedir. Teke Sancağı'nda bulunan Yörüklerin yetiştirdikleri ürünleri hububat ve sınai ürünler olarak iki temel guruba ayırabiliriz.

Hububat üretimi, tarım toplumları için vazgeçilmez bir öneme sahiptir. Hububat hem halkın beslenmesi ve doyurulması için, hem de orduların beslenmesi ve fütuhatin devamı için vazgeçilmez bir olaydır. Bu nedendir ki hububatın, ekonomik değerinin yanında stratejik bir değerinin de olduğu görülmektedir. Adalardaki zahire sıkıntısının da giderilmesi, sahile yakın sancaklardan istenilmiştir. 8 Mart 1571 tarihli bir hükümde Rodos Kadısı'nın adada zahire sıkıntısı çekildiğini bildirmesi üzerine, Teke Bey'inden buraya zahire gemileriyle buğday ve un gönderilmesi istenmiştir⁶¹⁴. Benzer hükümler Menteşe ve Hamid Beylerine de yazılmıştır. Yine ordunun ihtiyacının karşılanması için diğer sancaklara olduğu gibi Teke Sancağı'na da istekte bulunulmuştur⁶¹⁵. Bu tür gereksinimler bölgede hububatın değerini sürekli artırmıştır.

Teke Sancağı Yörüklerinin yetiştirdiği hububatlar buğday, arpa, darı, mercimek ve nohuttur. Üretilen hububatlar içerisinde en çok yetiştirilen ürün buğdaydır. Buğday bilhassa ekmek yapımı, nişasta, erişte ve tarhana yapımında kullanıldığı için sıkça tüketilen bir üründür. Defterlerde Yörüklerin yetiştirdiği buğdaydan galle veya hinta öşrü adıyla vergi alındığı görülmektedir. Alınan öşrün miktarı müd ile ölçülmüştür. 1 müd yaklaşık 20 kile ve 1 kile de yaklaşık 27.5 kg gelmektedir. 1455 senesinde Teke Sancağı Yörükleri 902 müd galle öşrü karşılığı

---

⁶¹⁴ MD 12, s. 111 /237. MD 5, s. 206 /513.

⁶¹⁵ MD 12, s. 546/1039

olarak 18541 akça ödemişlerdir. Galle öşrünün 1/10 olduğu kabul edilirse⁶¹⁶, Yörükler bu tarihte yaklaşık 9020 müd buğday yetiştirmişlerdir. 1455'de galenin narh fiyatı 1 müd için 20 akça olarak belirlenmiştir⁶¹⁷. Netice itibarıyla Yörüklerin 1455 senesinde yetiştirdiği buğdayın ekonomik değeri yaklaşık 180400 akça tutmaktadır. 1530 senesinde ise Yörük cemaatleri toplam 342 müd bahası olarak 11300 akça vergi ödemiştir. Buradan hareketle 1530 senesinde, Teke Sancağı Yörükleri'nin yaklaşık 3420 müd buğday yetiştirdiklerini söylemek mümkündür. Yörüklerin ödediği vergiler içerisinde buğday öşrü 1455 senesinde % 35, 1530 senesinde de % 24'lük bir paya sahiptir.

Teke sancağı Yörükleri'nin yetiştirdiği ürünler içerisinde arpa da önemli bir yer tutmaktadır. Arpa atların ve koyunların beslenmesi açısından önemli bir bitki olarak kabul edilebilir. Anadolu'da buğdaydan sonra arpanın da sıklıkla ekildiği görülmektedir. Şair öşrü adı altında yetiştirilen arpadan vergi ödendiği görülmektedir. 1455 senesinde şair öşrü olarak 38 müd karşılığı olarak 564 akça ödenmiştir. 1530 senesinde ise şair öşrü olarak 272 müd karşılığı 7210 akça ödenmiştir. Yörüklerin ödediği vergiler içerisinde arpa için ödenen vergi tutarı 1455'de % 1 iken 1530'da u oran % 16 olmuştur.

Yörüklerin yetiştirdiği hububatlar içerisinde darı da önemli bir yer tutmaktadır. Hem yem bitkisi olarak hem de beslenme amaçlı kullanılması nedeniyle darı çokça yetiştirilmiştir. Defterde yetiştirilen darı için erzen öşrü veya dühun öşrü alındığı görülmektedir. 1455 senesinde sancaktaki Yörükler 120 müd erzen karşılığı 1230 akça ödemişlerdir. Yörüklerin yetiştirdiği darı miktarı yaklaşık 1200 müddür. Bu miktarın ekonomik değeri yaklaşık 12000 akçaya tekabül etmektedir. 1455 senesinde erzenin narh fiyatı müd için 10 akça olarak belirlenmiştir. 1530 senesinde ise Teke Sancağı'ndaki Yörükler 24 müd erzen öşrü karşılığı 600 akça ödemişlerdir. Bu tarihte darı üretiminde bir azalma söz konusudur. Yörüklerin ödediği vergiler

---

⁶¹⁶ Behset Karaca, a.g.e, s. 247.

⁶¹⁷ Narh fiyatları için bkz. Behset Karaca, a.g.e, s. 242.

içerisinde darı için ödenen vergi 1455 senesinde % 2 iken 1530 senesinde bu oran % 1'e düşmüştür.

Yukarıda bahsettiğimiz hububatın işlenmesi için kullanılan değirmenler de dikkati çekmektedir. Değirmenlerin büyüklüğüne ve kaç ay çalıştığına göre vergilendirildiği görülmektedir. 1455 senesinde 25 değirmen için 402 akça vergi ödenmiştir. 1530 senesinde ise 22 değirmen için 2330 akça vergi ödenmiştir.

Teke Sancağı Yörükleri'nin sınai ürünlerini de yetiştirdiklerini görüyoruz. Bilhassa pamuk, çeltik, susam ve keten yetiştirildiğini görüyoruz. Teke Sancağı Yörükleri'nin yetiştirdiği sınai ürünler içerisinde en çok pamuk göze çarpmaktadır. Pamuk ilk çağlardan beri tekstil sahasında önemli bir hammaddedir ve genellikle sulak yerlerde yetişmektedir. 1455 senesinde Yörüklerin yetiştirdiği pamuk batman ile ölçülmüştür. Yörükler 1455 senesinde yetiştirilen pamuk için 57.5 batman pembe karşılığı 794 akça ödenmiştir. Bu tarihte pamuğun batanı için 20 akça narh belirlenmiştir. 1455 senesinde Yörüklerin yetiştirdiği pamuğun ekonomik değeri yaklaşık 11500 akçaya tekabül etmektedir. 1530 senesinde ise 71 batman bahası olarak 1220 akça vergi ödenmiştir. Yörüklerin ödediği vergiler içerisinde pamuk için ödenen vergi 1455 senesinde % 1, 1530 senesinde ise % 3'lük bir paya sahiptir.

Teke Sancağı Yörükleri'nin yetiştirdiği sınai ürünlerden biri de çeltiktir. Çeltik veya pirinç yetiştirilmesi Osmanlıda önemli bir konu olarak kabul edilmiştir. Teke Sancağı Yörüklerinin 1455 senesinde 152.5 müd çeltik bahası olarak 3065 akça çeltik öşrü ödemişlerdir. Çeltiğin 1 müdü için 25-30 akça narh belirlenmiştir. Yörüklerin yetiştirdiği çeltiğin ekonomik değeri yaklaşık olarak 76625 akça ile 91950 akça arasında olması gerekmektedir.

Yörüklerin yetiştirdiği sınai ürünler içerisinde keten ve susama da rastlamaktayız. 1455 senesinde Yörüklerin 5 batman keten bahası olarak 200 akça

vergi ödenmiştir. Susam içinde 1530 senesinde 6 müd susam bahası olarak 600 akça vergi ödenmiştir.

Teke Sancağı Yörükleri'nin yetiştirdiği ürünlerden biride keçiboynuzudur. 1455 senesinde yetiştirilen keçiboynuzu için 120 akça vergi ödenmiştir. Sancaktaki Yörüklerin bağlarının da olduğu ödenen bağ harcından anlaşılmaktadır. 1455 senesinde Yörükler 44 akça bağ harcı ödemişlerken 1530 senesinde ise 4350 akça bağ harcı ödemişlerdir. Ayıca 1530' 100 akça da bostan öşrü ödenmiştir. Netice itibarıyla Teke Sancağı Yörükleri'nin tarım ile uğraştıkları ve değişik ürünler yetiştirdikleri görülmektedir.

2.3 HAYVANCILIK

Teke Sancağı'nın fiziki yapısı ve coğrafi yapısı hayvancılık için ve bilhassa da küçükbaş hayvancılık için uygundur. Büyük keçi ve koyun sürülerine sahip Yörük cemaatleri için bu coğrafya çok önemlidir. Defterlerde Teke Sancağı'na ait kanunname bulunmadığından, diğer çalıştığımız sancaklar da olduğu gibi, Yörüklerin iki koyuna bir akça vergi ödedikleri kabul edilmiştir. Vergi gelirleri kaydedilirken başka vergi kalemleri ile birlikte kaydedildiğinden sancakta yetiştirilen hayvan sayısını tam olarak tespit etmek mümkün olmamıştır. Teke Sancağı ile ilgili defterlerde kanunname bulunmaması işi daha da güçleştirmektedir. İncelediğimiz sancaklardan Menteşe Sancağı'nda 66 koyundan fazlası için iki koyuna bir akça vergi alınmaktayken Hamid Sancağı'nda ise 25 koyundan yukarısı için yine iki koyuna bir akça vergi alınmaktaydı. Teke Sancağı'nda bu sayıyı tespit etmek mümkün olmadı. Defterlerde bazı cemaatlerin hasılı birlikte yekun olarak verilirken, bazılarının ise ayrı ayrı verilmiştir. Biz burada ayrı olarak kaydedilen ağnam resmi veya koyun bacı olarak verilen rakamlardan hareketle bir değerlendirme oluşturmaya çalıştık.

1455 tarihli defterlerde Teke Sancağı Yörükleri'nin 6586 akça koyun bacı verdikleri görülür. Buradan hareketle Yörüklerin 1455 senesinde vergisini ödedikleri 13172 adet koyunları veya küçükbaş hayvanları bulunmaktadır. Bu rakamın üzerine hasılları birlikte kaydedilen cemaatlerin elinde bulunan küçükbaş hayvanlar da eklendiğinde rakam daha da artacaktır. 1455 senesinde ödenen koyun bacı tutarı toplam ödenen vergilerin % 12'sini oluşturmaktadır. Hasılları birlikte yazılan cemaatlerin elinde bulunan sürülerde eklendiğinde bu rakam daha da artacaktır.

1530 senesinde kaydedilen defterde Yörük cemaatlerinin çoğunun hasılı birlikte verildiği için ne kadar ağnam resmi ödediklerini tespit etmek mümkün olmamıştır. Hasılları ayrı yazılan cemaatlerin toplam 3000 akça ağnam resmi ödedikleri görülmektedir. Lakin bu defterde hasılları ayrı verilen cemaatlerin

çoğunluğu tarımla uğraşan ya da yerleşik hayatı idame ettiren guruplardır. Bu nedenle burada verilen rakamlar üzerinden bir değerlendirmeye gitmek pek doğru görünmemektedir.

Yörükler içerisinde vergisi ödenen, yukarıda bahsettiğimiz küçükbaş hayvanlar kadar develer de önemli bir yer tutmaktadır. Develer hem Yörüklerin yaylak ve kışlaklar arasındaki göçlerinde hem de ordunun ihtiyaçlarının taşınmasında önemli yer tutmaktadır. Teke Sancağı içerisinde kaydedilen Taradık Cemaati'nde develerle un taşındığı ve bunun karşılığında vergi ödendiği görülmektedir⁶¹⁸.

---

⁶¹⁸ MAD 14, s. 232a

2.4 ARICILIK

Çalıştığımız coğrafyadaki Yörükler arasında arıcılık geleneğinin olduğu görülmektedir. Teke Sancağı Yörükleri de arıcılıkla uğraşmışlardır. Defterlerde cemaatlerden bal öşrü veya kovan resmi alındığı görülmektedir. Defterlerde Teke Sancağı'nın kanunnamesi bulunmadığı için kovan resmi oranını tespit etmek mümkün olmamıştır. Çalıştığımız Mentеше ve Hamid Sancakları'nda kovan resmi için bir akça vergi alındığı görülmektedir⁶¹⁹. Bu nedenle biz çalışmamızda Teke Sancağı'nda da bu oranı kabul ettik.

1455 senesinde Teke Sancağı içerisinde kaydedilen Yörükler kovan resmi tutarı olarak 263 akça vergi ödenmiştir ki bu rakam aynı zamanda Teke Sancağı Yörükleri'nin sahip oldukları kovan sayısını da vermektedir. Kovan resmi olarak ödenen bu tutar, Yörüklerin ödediği toplam vergi miktarının % 1'ini oluşturmaktadır. 1455 senesinde Teke Sancağı'nda bulunan kovanların % 5'inin Yörüklerin elinde bulunduğunu söyleyebiliriz⁶²⁰.

1530 senesinde ise Teke Sancağında bulunan Yörükler 840 akça kovan resmi ödemişlerdir. Bu tutar aynı zamanda Yörüklerin elinde bulunan arı kovani sayısını da vermektedir. Kovan resmi olarak ödenen tutar toplam vergi gelirinin % 2'sini oluşturmaktadır.

---

⁶¹⁹ TD 176, s. 140.

⁶²⁰ 1455 senesinde Teke Sancağında bulunan kovan sayısı için bkz. Behset Karaca, a.g.e, s. 261.

SONUÇ

Büyük Selçuklu Devleti yöneticileri, önceleri Anadolu'yu siyasi baskılardan kurtulmak için bir çıkış noktası olarak görmüşken, zamanla Anadolu geriden gelen göçlerin sevk edileceği ve böylece devlet düzeninin korunabileceği bir alan olarak görülmüştür. Bu tutum zamanla, merkezi otorite ile uzlaşamayan, devlet nizamının baskısından kurtularak daha serbest bölgeler arayan konargöçerlerin uçlarda yığılmasına neden oldu. Dini ve politik birtakım güçleri ellerinde bulunduran tasavvufi zümrelerin de buralara gelmesi ile durum dini bir mahiyet kazanmıştır. Uçlarda toplanan guruplar Anadolu Selçuklularının kuruluşunda etkili oldukları gibi daha sonrasında tevaif-i müluk denilen beyliklerin kuruluşunda da etkili olmuşlardır. Aynı zamanda beyliklerin birbirleriyle olan mücadelelerinde de belirleyici anlayış bu konargöçer kültürünün ortaya koyduğu anlayış olmuştur. Konuyla ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde, yukarıda bahsedilen konargöçer guruplardan Anadolu'nun Kızıl Irmak'tan itibaren Ege ve Marmara'ya kadar uzanan batı kısmı ile Rumeli'de yaşayanlarına Yörük, Anadolu'nun Kızıl Irmak'tan itibaren doğu ve güney kısmında kalan bölgelerdeki nomad guruplar umumiyetle Türkmen olarak adlandırılmaktadır.

Çalışma sahamız Yörüklerin yoğun olarak görüldüğü bir coğrafyadır. Bölgenin Yörükler tarafından tercihinin, bu bölgenin uzun zaman uç olma vasfını koruması, Moğol istilası önünden kaçan Türkmenlerin bu bölgelere gelmesi, bölgenin ikliminin ve coğrafi yapısının konargöçer hayata uygun olması gibi değişik nedenleri vardır.

Çalıştığımız sancaklardan Menteşe Sancağı Yörüklerin en kesif olduğu bölge olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışmamızda Menteşe Sancağı içerisinde, ana cemaat ile onlara bağlı cemat ve tirlere 327 adet civarında olduğu tespit edilmiştir. Bu cemaatler içerisinde en büyükleri Oturak Barza, Güne Barza, Güre Barza, İskender Bey, Yahşi Bey ve Kayı'dır. Burada cemaatlerin adlandırılmasında

kullanılan kelimeler dikkati çekmektedir. Barza kelimesinin farklı Yörük guruplarının birleşmesi ile ortaya çıkan birlikteliği tanımladığı, ayrıca bunun halk dilinde vücudunun yarısı siyah yarısı beyaz yani ala keçi için kullanıldığı görülmektedir. Yine oturak veya göçer tabirleri ile bu cemaatlerin yerleşik veya konargöçer hayatı idame ettirdikleri kaydedilmiştir. Oturak kaydedilen gurupların da Yörük olduğu defterlerde belirtilmiştir. Hamid Sancağı'nda 141, Teke Sancağında ise 193 civarında cemaat, bölük ve tir tespit edilmiştir.

Cemaatlerde dikkati çeken noktalardan birisi de zaman içerisinde gerçekleşen bölünmelerdir. Defterlerde bu durum sıkça görülmektedir. Bunun temel nedeni cemaatlerdeki hane sayısının artması ve buna bağlı olarak sürü sayısının çoğalması ve yeni yerlere duyulan ihtiyaçlardır. Cemaatlerin içerisinde çıkan anlaşmazlıklar da bölünmeleri tetiklemiştir. Cemaatlerin ödediği vergiler içerisinde cürm ü cinayet resmine sıkça rastlanması bu durumu teyit etmektedir.

Cemaatlerin adlandırılmasında perakende, müteferrik gibi kelimelerin de kullanıldığı belirlenmiştir. Perakende kelime anlamı olarak dağınık, dağıtma anlamına gelmektedir. Parçalanmış guruplar için defterlerde müteferrik kelimesinin de kullanıldığı görülmektedir. Müteferrik kelimesinin de daha çok, herhangi bir sebeple cemaatten ayrı düşmüş fakat o cemaatle ilişkilerini aynen devam ettiren guruplar için kullanıldığı anlaşılmaktadır. Yine cemaatler için tir ü akarı vardır veya yoktur, çırağı vardır veya yoktur gibi adlandırmaların yapıldığı görülmektedir.

Cemaatlerin adlandırılmasında şahıs isimlerinin sıkça kullanıldığı görülmektedir. Burada cemaat veya tirlerin yöneticilerinin veya cemaatin ileri gelenlerinin adlarının kullanıldığı anlaşılmaktadır. Buradaki durum Oğuz Boylarının ad almasıyla da uyumludur. Cemaatlerin yöneticileri değiştiğinde o isimle anıldıkları da görülmüştür. Örneğin Mentеше Sancağı'nda bulunan İskender Bey Cemaati'ne 1532 senesinde tabi kaydedilen Mentеше ve Eğerciler Tirleri'nin 1563 senesinde Hızır veled-i Hamza ve Hüseyin veled-i Manısalı adıyla da anıldığı görülmektedir.

Cemaatlerin adlandırılmalarında dikkati çeken ikinci nokta bu gurupların geldiği yerlerin adı ile anılmasıdır. Orkunlu, Hemedanlı, Horzum gibi Yörüklerin geldiği yerlerin adını, buralarda da devam ettirdikleri görülmektedir. Yörükler içerisinde Yüreğir, Yavi, Yazır, Kayı, Çepni, Çavuldur, Bayındır, Bayat, Alayundlu gibi Oğuz Boy adlarının yanında Kızıl Keçili, Sarı Keçili, Kara Koyunlu Kara Kuzulu gibi adların da kullanıldığı görülmektedir.

İncelediğimiz coğrafyada bulunan Yörükler cemaatler şeklinde kaydedilmişlerdir. Cemaatlerin tir, oba, bölük diye adlandırılan alt guruplara ayrıldıkları görülmektedir. Bahsedilen gurupların başında ser-i tir, mir-i tir veya kethüda adı verilen yöneticiler bulunmaktadır. Cemaatlerdeki yönetici değişikliklerini belirli ölçüde takip etmek mümkün olmaktadır. Bir cemaatin kethüdasının yakın cemaatlerin işleri ile de ilgilendiği görülmektedir. Kethüda veya ser-i tir genelde cemaatlerin içinden seçilmekle birlikte bazen başka cemaatlerden de atanmaktaydı. Teke Sancağı'na tabi kaydedilen Halacanlar Cemaati'nin kethüdası yine o cemaatten Abdullah oğlu İlyas'ken kardeşi Abdülkerim'in Yazır Cemaati'nde kethüda olduğu kaydedilmiştir.

İncelenen defterlerde cemaatlerin tabi oldukları yerle buldukları yerler farklı olabilmektedir. Örneğin, İshaklar Cemaati Hamid Sancağı içerisinde, Yalvaç Kazası'na tabi kaydedilmiştir. İshaklar Cemaati'nin kışı Aydın Livası'nda, Sultan Hisarı Kazası'nda geçirdiği, yazı ise Karaağaç'ta geçirdiği görülmektedir. 1563 senesinde Karaca Koyunlu Cemaati'nin Çine'ye tabi bir tiri için Aydın Livası'nın Güzel Hisar Kazası'na yerleşmiştir ifadesi bulunmaktadır. 1517 senesinde Menteşe Sancağı'nda, Peçin Kazası'na tabi kaydedilen Kayı Tiri'nin Acısu'da yerleşmiş olduğu, İsa Bali veled-i İvaz Tiri'nin Peçin Kazası'na tabi iken Balat Kazası'nda bulunduğu, Kızılca Keçilü Tiri'nin de Peçin'e tabi iken Muğla Kazası'nda bulunduğu görülmektedir. Benzer örnekleri çoğaltmak mümkündür. Bu durum vergilerin toplanmasını kolaylaştırmak için yapılmış olmalıdır. Menteşe Sancağı'nda Peçin, Muğla, Çine, Mazun ve Mekri Kazaları, Hamid Sancağı'nda Eğirdir, Gölhisar

ve İrle Kazaları, Teke Sancağında da Antalya, Karahisar, Kaş ve İğdir Kazaları'nın Yörüklerin sıklıkla tabi kaydedildiği kazalar olduğu görülmüştür. Bahsedilen üç sancak içerisinde kaydedilen Yörük cemaat ve tirleri ek. 5'de tablo halinde gösterilmiştir.

Menteşe Sancağında kaydedilen Yörüklerin 1517 senesinde toplam 11781 hane oldukları görülmektedir. Defterlerde hane yekûnları kaydedilirken karalarla birlikte verilmiştir. 1517 senesinde kara kaydedilenlerin de yekûnu eklendiğinde toplam hane sayısı 16432 olacaktır. 1517 senesinde Mentеше Sancağı'nın kır nüfusunun % 76'sını Yörükler oluşturmaktadır. 1532 senesinde Mentеше Sancağı'nda kaydedilen Yörüklerin hane sayısı 11244 olarak görülmektedir. 1532 tarihli defter yalnızca padişah haslarını ihtiva etmektedir, bu nedenle de hane sayısında bir azalma görülmüştür. 1563 sesinde ise Mentеше Sancağı'nda bulunan Yörüklerin hane sayısı 13725 olarak görülmektedir. Bahsedilen tarihlerin tamamında bennak kaydedilen hanelerin çoğunluğu oluşturduğu görülmektedir.

Hamid Sancağı'na ait 30 numaralı defter incelendiğinde Yörüklerin toplam nefer sayısının 5044 olduğu görülmektedir. Bahsedilen neferler defterde çift, nim çift, bennak, mücerred ve değişik nedenlerle muaf kaydedilenlerden oluşmaktadır. 1522 tarihli defterde, Hamid Sancağı Yörüklerinin nefer sayısının 6916 nefere çıktığı görülmektedir. Burada verilen rakamlar cemaat olarak kaydedilen Yörüklerin nefer ve hane sayıdır. Bu rakam köylerde yerleşen ve Yörük olarak yazılmaya devam eden perakende guruplarda eklendiğinde toplam nefer sayısı 6996'ya çıkacaktır. 30 numaralı defterle karşılaştırıldığında Hamid Sancağı Yörükleri'nin nüfusunda önemli bir artış olduğu görünmektedir. 1522 senesinde Yörüklerin nefer sayısında % 37'lik bir artış varken, hane sayısında da % 17'lik bir artış söz konusudur. 1532 senesine gelindiğinde Yörüklerin nefer sayısı 4785 olarak hesaplanmıştır. Hane sayısı da bu tarihte 3742 olarak hesaplanmıştır. 1522 senesi verileri ile karşılaştırıldığında nüfusta bir düşüş varmış gibi görülmektedir. Lakin 1532 tarihli defter yalnızca padişah hassı olarak kaydedilen cemaatleri vermektedir. Meseleye bu yönünden bakıldığında yine Yörüklerin nüfusunda bir artış olduğu

söylenbilir. 994 numaralı deftere bakıldığında cemaatin nefer sayısı 2816 olarak hesaplanmıştır. Hane sayısı da 2649 olarak görülmektedir. Bu defterde kaydedilen hanelerden 942'si de Yörük olarak kaydedilmiştir. 994 numaralı defter eksik olduğu için diğer defterlerle karşılaştırma yapamıyoruz.

Teke Sancağı Yörüklerinin, 1455 senesinde 2431 nefer olduğu görülmektedir. 1530 senesinde ise 5'i çift, 304'ü nim çift ve 7281'i bennak olmak üzere toplam 590 hane ve 403 mücerred, 71 kara ve 135 de muaf olmak üzere toplam 8199 nefer olarak kaydedilmişlerdir.

Defterlerde Yörüklerin hane sayıları yanında ödediği vergilerde verilmiştir. Bu vergiler Yörüklerin ekonomik durumunu ortaya koyduğu gibi sosyal durumları ile de ilgili bilgiler vermektedir. Yörüklerin ödediği vergiler çift resmi, bennak hakkı ve kara resmi gibi şahsa bağlı alınan vergiler ile ağnam resmi, otlak resmi, ağıl resmi, kovan resmi gibi hayvancılıkla ilgili vergiler ve cürm ü cinayet bad-ı heva ve arusane resminden oluşmaktadır. Yukarıda bahsettiğimiz vergi kalemleri hemen hemen Yörüklerin tamamında karşımıza çıkmaktadır. Bunların yanında cemaatlerin tarımla ilgili olan galle, şair, hinta öşrü gibi vergiler de ödediği görülmektedir.

Menteşe Sancağı'nda kaydedilen Yörüklerin ödediği vergiler defterlerde birlikte verilmiştir. 1517 senesi Mentеше Sancağı'nda bulunan cemaatlerin ödediği çift resmi tutarı 35640 akça, nim çift kaydedilenlerin ödediği çift resmi tutarı 40563 akça, bennak resmi tutarı olarak 90180 akça, kara resmi tutarı olarak da 24966 akça vergi ödemişlerdir. 1517 senesinde Mentеше Sancağı'ndaki cemaatlerden alınan çift resmi tutarı, cemaatlerden alınan toplam vergi gelirinin % 6'sını, nim çift resmi tutarı % 7'sini bennak resmi tutarı % 16'sını, kara resmi tutarı da % 4'ünü oluşturmaktadır. Netice itibarıyla 1517 senesinde cemaatlerden alınan şahsa bağlı vergiler, cemaatlerden alınan toplam vergi gelirinin % 33'ünü oluşturmaktadır. Geriye kalan % 67'lik kısmı ise, koyun resmi, kovan resmi, cürm ü cinayet, arusiyye, bad-ı heva gibi diğer vergi kalemlerinin gelirleri oluşturmaktadır. Bu vergi kalemleri içerisinde en büyük paya koyun vergisinin sahip olduğunu söylemek

mümkündür. 1522 senesinde Menteşe Sancağı'ndaki Yörüklerin ödediği vergiler toplamında, 1517 senesine göre bir düşüş söz konusudur. 1522 senesinde cemaatlerden alınan vergiler toplamı 378871 akça olarak kaydedilmiştir. 1522 senesindeki bu azalmanın iki temel nedeni görünmektedir. Birincisi bu defterde kaydedilen cemaat sayısında bir düşüş görülmektedir. 1522 senesinde kaydedilen defter yalnızca padişah haslarını ihtiva etmektedir. İkincisi de 1522 senesinde cemaatlerden alınan ağnam resmindeki azalmadır. 1563 senesinde cemaatlerin ödediği vergi toplamlarında, 1522 senesine göre bir artış olmuştur. 1563 senesinde toplam 489214 akça vergi ödenmiştir. Bu tarihte şahsa bağlı olarak alınan çift, bennak ve kara resmi tutarları toplam vergi miktarının % 31'ini oluşturmaktadır. Geriye kalan % 69'luk kısmı ise koyun resmi, kovan resmi, cürm ü cinayet, arusiyye, bad-ı heva ve diğer vergi kalemleri gelirinden oluşmaktadır.

Hamid Sancağı'na ait 30 numaralı defterde Yörüklerin, şahsa bağlı olarak ödenen çift resmi, bennak hakkı ve mücerred resmi tutarı ile ağnam resmi, otlak ve ağıl resmi ile bad-ı heva resmi tutarlarından oluşmak üzere toplam 154346 akça vergi ödedikleri görülmüştür. 1522 senesinde ise ödenen vergiler içerisinde zemin resmi, hınta ve pembe öşrü de eklenmiştir. Bu tarihte ödenen vergi toplamı 190459 akça olarak görülmektedir. 1532 senesinde padişah hassı olarak kaydedilen Yörükler de toplam 96986 akça vergi ödemişlerdir. 994 numaralı defterde ise Yörüklerin ödediği vergiler içerisinde, yetiştirilen av kuşları için ödenen yuva resmi de bulunmaktadır. Bu defterde ödenen vergiler toplamı 117366 akça olarak görülmektedir. Hamid Sancağı Yörüklerinin ödediği vergiler içerisinde ağıl resminin otlak resmi ile bazen aynı bazen de fazla olması dikkati çekmektedir.

Her üç sancakta ağnam resmi, ödenen vergilerin içerisinde önemli bir yer tutmaktadır. Buradan hareketle hayvancılığın Yörüklerin iktisadi faaliyetlerin temelini oluşturduğunu söyleyebiliriz. Aynı zamanda hayvanları için uygun otlaklar aramak onlar için bir hayat tarzı olmuştur. Defterlerdeki kanunnameler incelendiğinde cemaatlerin ortak sürülerinden ziyade, cemaate bağlı hanelerin kendi

sürülerinin olduğu görölmektedir. Kolektif üretim tarzından ziyade hane esaslı, dayanışmayla gelişmiş bir tarz benimsenmiştir.

Teke Sancağı'nda bulunan Yörüklerin diğer incelediğimiz sancaklardaki Yörüklerden daha fazla tarımla uğraştıkları görölmektedir. Teke Sancağı Yörükleri'nin buğday, arpa, darı, nohut, mercimek, pamuk, çeltik ve keçiboynuzu yetiştirdikleri ve bunların vergileri ödedikleri görölmektedir. Ayrıca Yörüklerin bağıcılıkla da uğraştıkları tespit edilmiştir.

Yukarıda verilen bilgiler ışığında Yörüklerin başıboş dolaşan göçer guruplar olmadığı, belirli yaylak ve kışlakları arasında belirlenmiş kuralları ile konup göçen düzenli guruplar olduğu anlaşılmaktadır. Dönem dönem siyasi karışıklıklar veya kendi aralarındaki anlaşmazlıklar nedeniyle kurallar dışına çıkıldığı görülse de Yörükler genellikle yıllardır gelenek haline gelmiş yaylak ve kışlakları arasında gidip gelmişlerdir.

KAYNAKLAR

I. ARŞİV KAYNAKLARI

1. BOA, TD 14.
2. BOA, TD 30.
3. BOA, TD 39.
4. BOA, TD 47.
5. BOA TD 61.
6. BOA, TD 107.
7. BOA, TD 166.
8. BOA, TD 176
9. BOA, TD 337.
10. BOA, TD 438.
11. BOA, TD 626.
12. BOA, TD 994.
13. BOA, TD 1082.
14. BOA, MAD 14.
15. BOA, MAD 253.
16. KKA, TD 51.
17. KKA, TD 170.
18. KKA, VD 566.

19. BOA, MD 5.
20. BOA, MD 6.
21. BOA, MD 12.
22. BOA, MD 21.
23. BOA, MD 23.
24. BOA, MD 53.
25. BOA, MD 55.

II. ARAŞTIRMA, İNCELEME VE TELİF ESERLER

AFYONCU, Erhan, “Ulu Yörük 1485-1574” **Anadolu’da ve Rumeli’de Yörükler ve Türkmenler Sempoyumu**, Ankara 2000.

AKDAĞ, Mustafa, **Türk Halkının Dirlik ve Düzenlik Kavgası Celali İsyamları**, İstanbul 1995.

_____, **Türkiye’nin İktisadi ve İctimai Tarihi**, Ankara 1999.

AKGÜNDÜZ, Ahmet, **Osmanlı Kanunnameleri**, İstanbul 1992.

AKMAN, Eyüp, “Türk Halk Hekimliğinde Ocaklık Geleneği ve Safranbolu’daki Ocaklar”, **Kastamonu Eğitim Fakültesi Dergisi**, Mart 2007.

Anonim Tevrih-i Ali Osman, F. Gisse Neşri, Haz. Nihat Azamat, İstanbul 1992.

ARIKAN, Zeki, **XV – XVI. Yüzyıllarda Hamit Sancağı**, İzmir 1988.

ARSAL, Sadri Maksudî, **Türk Tarihi ve Hukuk**, İstanbul 1947.

Atsız, **Aşık Paşaoğlu Tarihi**, M.E.B. Yay, İstanbul 1992.

BARCAN, Ömer Lütfi, “Osmanlı İmparatorluğu’nda bir İskan Siyaseti ve Kolonizasyon Metodu Olarak Sürgünler”, **İstanbul Üniv., İktisat Fakültesi Dergisi**, C. XIII. İstanbul 1953.

BAŞTAY, Şerif, **Bizans İmparatorluğu Tarihi Son Devir (1261-1461)**, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yay., Ankara 1989.

BİLGİLİ, Ali Sinan, “Tarsus Türkmenleri”, **Anadolu ve Rumeli’de Yörükler ve Türkmenler Sempozyumu Bildirileri**, Ankara 2000.

CAHEN, Claude, **Osmanlı’lardan Önce Anadolu’da Türkler**, İstanbul 1984.

ÇABUK, Vahit, “Yörükler”, **İ.A**, M.E.B. Yay, C. XIII, İstanbul 1986.

ÇELİK, Ali, **Yörüklerin Dünyası**, Isparta 2005.

DARKOD, Besim, “Menteşe”, **İ.A**, C. VII., İstanbul 1979.

DEVELİOĞLU, Ferit, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat**, Ankara 2007.

Dr. Fraylıç, **Türkmen Aşiretleri**, Haz. Ali Cin, Haluk Korel, Haldun Eroğlu, İstanbul 2008.

Ebulgazi Bahadır Han, **Şecere-i Terakime**, Haz. Muharrem Ergin, İstanbul 1987.

EMECEN, Feridun, **XVI. Asırda Manisa Kazası**, Ankara 1999.

_____, **İlk Osmanlılar ve Batı Anadolu Beylikler Dünyası**, İstanbul 2001.

EROĞLU, Hasan, “Su Şehrindeki Oğuz Damgaları ve Türk Boyları”, **Türk Kültürü Dergisi**, S.123, 1973.

ERÖZ, Mehmet, **Yörükler**, İstanbul 1991.

FAROQHI, Suraiya, **Osmanlı Dünyasında Üretmek, Pazarlamak, Yaşamak**, (Çev. Gül Çağala Güven, Özgür TÜresay), İstanbul 2003.

GÖDE, Kemal, “Tarih İçinde Oğuz Boyları ve Göller Bölgesindeki İzleri”, **S.D.Ü Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S. VIII., Isparta 2003.

GÖKALP, Ziya, **Türk Medeniyeti Tarihi**, Haz. İsmail Aka, Kazım Yaşar Koprıman, İstanbul 1976.

GÖKBEL, Ahmet, **Anadolu Varsaklarında İnanç ve Adetler**, Ankara 1998.

GÖKBİLGİN, M. Tayyib, **Rumeli’de Yörükler, Tatarlar ve Evlad-ı Fatıhan**, İstanbul 1957.

GÜNDÜZ, Tufan, **Anadolu'da Türkmen Aşiretleri Bozulus Türkmenleri**, İstanbul 2007.

_____, **XVII. Ve XVIII. Yüzyıllarda Danişmendli Türkmenleri**, İstanbul 2005.

GÜNGÖR, Kemal, **Cenubi Anadolu Yörüklerin Etno-Antropolojik Tetkiki**, Ankara 1941.

HALAÇOĞLU, Yusuf, **XVIII. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğunun İskân Siyaseti ve Aşiretlerin Yerleştirelmesi**, Ankara 1997.

Hoca Saadettin Efendi, **Tacüt-Tevarih**, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1999.

İbn-i Bibi; **El Evamirü'l-Ala'ıye Fi'L-Umuri'l-Ala'ıye (Selçukname)**, Yay. Haz. Mürsel Öztürk, Ankara 1976.

İNALCIK, Halil, "Osmanlılarda Raiyet Rusumu", **Osmanlı İmparatorluğu Toplum ve Ekonomi üzerine Arşiv Çalışmaları, İncelemeler**, İstanbul 1993.

_____, **Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi, C. I**, (Çev. Halil Berktaş), İstanbul 2000.

İNBAŞI, Mehmet, **Rumeli Yörükleri**, Erzurum 2000.

KAFESOĞLU, İbrahim, **Türk Milli Kültürü**, İstanbul 1986.

_____, “Selçuklular”, **İ.A., C. X**, İstanbul 1980.

KARACA, Behset, XV-XVI. Yüzyıllarda Teke Sancağı, Isparta 2002.

_____, “XVI. Asırda Batı Toroslarda (Güney Batı Anadolu) Yörükler”, **Uluslar Arası Denizli ve Çevresi Tarih ve Kültür Sempozyumu**, Isparta 2007.

_____, “XVI. Yüzyılda Gölhisar Kazasının Sosyal ve Ekonomik Durumu” **I. Burdur Sempozyumu Bildirileri**, C. I, Burdur 2006.

_____, “XVI. Yüzyılda Eğirdir ve Çevresinde Konar-Göçerler”, **I. Eğirdir Sempozyumu**, 31 Ağustos- 01 Eylül 2001, Eğirdir/Isparta.

_____, “XV. ve XVI. Asırlarda Teke Sancağındaki Yörüklerin Sosyal Durumu” **Son Bin Yılda Antalya Sempozyumu**, Antalya 2006.

Karşılaştırma Türk Lehçeleri Sözlüğü, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1991.

Kaşgarlı Mahmud, **Divan-ı Lügat’it-Türk**, (Çev. Besim Atalay), Türk Dil Kurumu Yay., Ankara 1986.

KOÇ, Yunus, “Bozok Türkmenleri” Yörükler ve Türkmenler Sempozyumu Bildirileri, Ankara 2000.

KÖPRÜLÜ, M. Fuad, “Avşar”, İ.A, C. II, İstanbul 1970.

Köylerimiz, İçişleri Bakanlığı Yay., Ankara 1982.

KUTLU, M. Muhtar, “Göçerlerde Mekansal Düzenleme: Çadır ve Ev İlişkisi”, **Anadolu’da ve Rumeli’de Yörükler ve Türkmenler Sempozyumu**, Ankara 2000.

LİNDNER, Rudi Poul, **Ortaçağ Anadolu’sunda Göçebeler ve Osmanlılar**, (Çev. Müfit Günay) Ankara 2000.

Mehmed Neşri, **Kitab-ı Cihannuma**, Haz. Faik Reşit Unat, Mehmed A. Köymen, C. I, Ankara 1995.

Müneccimbaşı Ahmd Dede, **Müneccimbaşı Tarihi**, Haz. İsmail Erünsal, İstanbul 1974.

OCAK, Ahmet Yaşar, **Sarı Saltık Popüler İslam’ın Balkan’lardaki Destani Öncüsü**, Ankara 2002.

ORHONLU, Cengiz, **Osmanlı İmparatorluğunda Aşiretlerin İskanı**, İstanbul 1987.

ÖZDEĞER, Mehtap, 15-16. Yüzyıl Arşiv Kaynaklarına Göre Uşak Kazasının Sosyal ve Ekonomik Tarihi, İstanbul 2001.

ÖZER, Metin, **Sancaklı Yörükleri**, İzmir 2006.

ÖZKÖSE, Kadir, “ Anadolu’nun Türkleşmesi ve İslamlaşmasında Tasavvufi Zümre ve Akımların Rolü” **Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, C.VII/1, Sivas 2003.

ÖZTUNA, Yılmaz, **Cumhuriyet Dönemi Öncesi Türkler**, Babıâli Kültür Yayıncılığı, İstanbul 2004.

ÖZTÜRK, Hasip, “Bir Yörük Göçü”, **Yörtürk**, S. 74, Ankara 2007.

PITCHER, Donald Edgar, **Osmanlı İmparatorluğunun Tarihsel Coğrafyası**, (Çev. Bahar Tırnakçı), İstanbul 2001.

SAKİN, Orhan, **Anadolu’da Türkmenler ve Yörükler**, İstanbul 2006.

SEVİM, ALİ, ERDOĞAN, Merçil, **Selçuklu Devletleri Tarihi Siyaset, Teşkilat ve Kültür**, Ankara 1995.

SOLAK, İbrahim, **XVI. Asırda Maraş Kazası**, Ankara 2004.

SÖYLEMEZ, Faruk, “ Anadolu’da Sahte Şah İsmail İsyanı”, **Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı:17, Kayseri 2004.

SÜMER, Faruk, “Bayatlar”, **İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi**, yıl: 1952, c. IV, sayı: 4.

_____, “Kayılar”, **İ.A**, C. VI., İstanbul 1977.

_____, “Oğuzlar” **İ.A**, M.E.B Yay, C. IX, İstanbul 1964.

_____, “Osmanlı Devrinde Anadolu’da Kayılar,”**Bellekten**,

_____, **Bozoklu Oğuz Boylarına Dâir**, Ankara 1953.

_____, **Oğuzlar (Türkmenler) Tarihleri-Boy Teşkilatı- Destanları**, İstanbul 1992.

_____, **Osmanlı Devrinde Anadolu'da Yaşayan Bazı Üç-Oklu Oğuz Boylarına Mensup Teşekküller**, İstanbul 1952.

_____, **Safevi Devletinin Kuruluşu ve Gelişmesinde Anadolu Türklerinin Rolü**, Ankara 1976.

_____, "Kara-Koyunlular", **İ.A.**, C. VI., İstanbul 1977.

ŞAHİN, Muhammed **Türk Tarihi ve Kültürü**, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara 1999.

ŞEKER, Mehmet, **Fetihlerle Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşması**, Diyanet İşleri Başkanlığı Yay., Ankara 2007.

Şemseddin Sami, **Kamus-ı Türki**, İstanbul 1996.

Şîkari, **Kitab-ı Karamaniyye**, Haz. Metin Sözen, Necdet Sakaoğlu, İstanbul 2005.

TABAKOĞLU, Ahmet, **Türk İkisat Tarihi**, İstanbul 1997.

TAŞ, Kenan Ziya, "Bir İskan Şekli ve Birimi Olarak Divan" **S.D.Ü Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı:4, Isparta 1999.

TEKİNDAĞ, Şehabbetin, "Teke-Oğulları", **İ.A.**, C. XII, M.E.B Yay, İstanbul 1979.

TOGAN, A. Zeki Velidi, **Umumi Türk Tarihine Giriş**, İstanbul 1970.

TURAN, Osman, **Doğu Anadolu Türk Devletleri Tarihi**, İstanbul 1993

_____, **Doğu Anadolu Türk Devletleri Tarihi**, İstanbul 1993.

_____, **Selçuklular Zamanında Türkiye**, İstanbul 1993.

TÜRKAY, Cevdet, **Osmanlı İmparatorluğunda Oymak, Aşiret ve Cemaatler**, İstanbul 2001.

Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yay., Ankara 1993.

UYKUCU, Ekrem, **XVI. Yüzyılda Menteşe Sancağı**, İstanbul 1974.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, “Hamidoğulları”, **İ.A**, C. V, M.E.B Yay., İstanbul 1987.

_____, “Menteşe Oğulları”, **İ.A**, C. VII, İstanbul 1979.

_____, **Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri**, Ankara 1988.

_____, **Osmanlı Devleti Teşkilatına Medhal**, Ankara 1984.

WITTEK, Paul, **Menteşe Beyliği**, (Çev. O.Ş.Gökyay), Ankara 1986.

YALMAN, Ali Rıza, **Cenupta Türkmen Oymakları**, Ankara 1977.

Yeni Tarama Sözlüğü, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara 1983.

YINANÇ, Mükremin Halil, “Aşiret”, **İ.A.**, C. I, İstanbul 1976.

YÖRÜK, Doğan, **XVI. Yüzyıllarda Aksaray Sancağı**, Konya 2005.

YUHADİN, K. K, **Kırgız Türkçesi Sözlüğü**, (Çev. Abdullah Taymaz), T.D.K. yay., Ankara 1994.

EK. 5, Menteşe, Hamid ve Teke Sancağı Yörükleri

Cemaat ve Tir Adları	Tabi Olunan Cemaat	Kaza	Sancak
Acar	Tirkemiş	Göhlhisar	Hamid
Acarlar	Orta	Köyceğiz	Menteşe
Ada Girişi	Oturak Barza	Mazun	Menteşe
Adaköy	Orta	Köyceğiz	Menteşe
Afşar Kazası Yörükleri	Afşar Kazası Yörükleri	Afşar	Hamid
Ağaç Taş	Kızılca Balkıca	Mekri	Menteşe
Ağaç Taş	Kızılca Balkıca	Mekri	Menteşe
Ağaçlu Köy	Oturak Barza	Mazun	Menteşe
Ağaçlu Köy	Oturak Barza	Mazun	Menteşe
Ahirlü	Tirkemiş	Göhlhisar	Hamid
Ahmed	Güre Barza	Muğla	Menteşe
Ahmed Fakı	Kızılca Keçilü	Bozöyük	Menteşe
Ak Alan	Tirkemiş	Göhlhisar	Hamid
Ak Hevace(Hoca)	İskender Bey	Peçin	Menteşe
Akca Şehir	Akca Şehir	Afşar	Hamid
Akça İn	Akça İn	Afşar	Hamid
Akça Ova	Oturak Barza	Mazun	Menteşe
Akdağ	Akdağ	Eğirdir	Hamid
Aksaklar	Yavdaş	Eğirdir	Hamid
Al Sever	Al Sever	Çine	Menteşe
Ala Yundlu	Ala Yundlu	Muğla	Menteşe
Alaaddin	Oturak Barza	Mazun	Menteşe
Alakıl	Tirkemiş	Göhlhisar	Hamid
Alakir	Tirkemiş	Göhlhisar	Hamid
Alasakal	Alasakal	Karahisar	Teke
Alaylu	Alaylu	Kürt	Teke
Alaylu	Alaylu	Kürt	Teke
Alaylu	Alaylu	Kürt	Teke
Alayundlu	Alayundlu	Mazun	Menteşe
Ali Fahreddin	Ali Fahreddin	Göhlhisar	Hamid
Ali veled-i Halil	Balya Bolu	Çine	Menteşe
Ali veled-i Mehmed Tatar	Alayundlu	Mazun	Menteşe
Ali veled-i Mustafa	Al Sever	Çine	Menteşe
Alilü	Alilü	Sobuca	Menteşe
Allaf-Allak	Güre Barza	Peçin	Menteşe
Amed veled-i Yeni Bey	Al Sever	Çine	Menteşe
Anusalı	Anusalı	Antalya	Teke
Araplar	Araplar	Eğirdir	Hamid
Arslan Sokduğu	Oturak Barza	Mazun	Menteşe
Avcı	Orta	Köyceğiz	Menteşe
Ayanos	Uluyörük	Karahisar	Teke

Aynağlu	Aynağlu	Eğirdir	Hamid
Ayranlar	Ayranlar	Ula	Menteŧe
Azablıyan	Tirkemiŧ	Gölhisar	Hamid
Bağıçe	Güre Barza	Tavas	Menteŧe
Balcı Deresi	Oturak Barza	Mazun	Menteŧe
Bali Barzası	Oturak Barza	Balat	Menteŧe
Bali veled-i İbrahim	Kayı	Çine	Menteŧe
Balkıca	Kızılca Balkıca	Mekri	Menteŧe
Baltacılar	Baltacılar	Antalya	Teke
Balya Bolu	Balya Bolu	Sobuca	Menteŧe
Balya Bolu	Balya Bolu	Çine	Menteŧe
Barıŧlu	Barıŧlu	Yavice	Hamid
Barla Yörüleri	Barla Yörüleri	Barla	Hamid
Barza	Horzum	Peçin	Menteŧe
Başlamıŧlu	Oturak Barza	Mazun	Menteŧe
Başmakçı ve Kazancı	Orta	Köyceğiz	Menteŧe
Bayad	Orta	Köyceğiz	Menteŧe
Bayad	Bayad	Eğirdir	Hamid
Bayındır	Horzum	Muğla	Menteŧe
Bayındır	Bayındır	Eğirdir	Hamid
Bayındır	Uluyörük	Antalya	Teke
Bayındır	Bayındır	Antalya	Teke
Bayram Hacı maa Oturak Eğlence	Horzum	Muğla	Menteŧe
Beğler Obası	Ali Fahreddin	Gölhisar	Hamid
Beğ Timur	-	Anamas	Hamid
Bektaŧ Gençlüsü	Uluyörük	Antalya	Teke
Benam-ı Encin	Balya Bolu	Çine	Menteŧe
Beylik	Güre Barza	Peçin	Menteŧe
Beylü	Güre Barza	Peçin	Menteŧe
Bohılu	Bohılu	Isparta	Hamid
Bolak	Tirkemiŧ	Gölhisar	Hamid
Bolak	Çarukin	Antalya	Teke
Bostancıyan	Orta	Köyceğiz	Menteŧe
Bozca Bahadır Genölüsü	Uluyörük	Antalya	Teke
Bozdağ	Bozdağ	Köyceğiz	Menteŧe
Bozdoğan	Orta	Köyceğiz	Menteŧe
Bozdoğan	Varsaklar	Antalya	Teke
Bozlu	Kara Kuzulu	Yalvaç	Hamid
Bucak	İskender Bey	Peçin	Menteŧe
Burun	Güre Barza		Menteŧe
Büyük Dirkemiŧ	Uluyörük	Antalya	Teke
Cafer veled-i Murad	Kızılca Keçilü	Tavas	Menteŧe

Celal veled-i Yusuf	Al Sever	Çine	Menteşe
Cemaat-i Horzum	Horzum	Mekri	Menteşe
Cemaat-i Horzum	Horzum	Muğla	Menteşe
Cemaat-i Horzum	Horzum	Muğla	Menteşe
Cemaat-i Horzum	Horzum	Muğla	Menteşe
Cemaat-i Horzum	Horzum	Peçin	Menteşe
Cemaat-i Yörük- i Horzum	Horzum	Muğla	Menteşe
Cemaat-i Yörük Horzum	Horzum	Muğla	Menteşe
Cevalanlar	Güre Barza	Peçin	Menteşe
Cobansa	Cobansa	Mekri	Menteşe
Çakırlu	Çakırlu	Eğirdir	Hamid
Çakmar	Oturak Barza	Sobuca	Menteşe
Çallu Barza	Güre Barza	Peçin	Menteşe
Çapan	Çapan	Eğirdir	Hamid
Çardak	Çardak	İrle	Hamid
Çarık Saray	Çarık Saray	Eğirdir	Hamid
Çarıkçılar	Çarıkçılar	Karahisar	Teke
Çavdur	Çavdur	Kaş	Teke
Çekşen	Güre Barza	Bozöyük	Menteşe
Çelepkeş	Çelepkeş	Eğirdir	Hamid
Çepel-i Karamanlu	Çepel-i Karamanlu	Eğirdir	Hamid
Çepni	Çepni	İrle	Hamid
Çobansalar	Çobansalar	Çine	Menteşe
Çobansalar	Horzum	Peçin	Menteşe
Çomaklar	Çomaklar	Köyceğiz	Menteşe
Çubukçular	Çubukçular	Kaş	Teke
Davud veled-i İbrahim	Balya Bolu	Çine	Menteşe
Defenni	Tirkemiş	Göhlisar	Hamid
Dekik(?)	Dekik(?)	Eğirdir	Hamid
Demir Bek	Tirkemiş	Göhlisar	Hamid
Depecük	Depecük	İğdir	Teke
Derbend Gençlüsü	Derbend Gençlüsü	Eğirdir	Hamid
Develü	Develü	Göhlisar	Hamid
Develü	Tirkemiş	Göhlisar	Hamid
Dirmillü	İskender Bey	Muğla	Menteşe
Divane Ali	Güre Barza	Peçin	Menteşe
Doluca	Doluca	Eğirdir	Hamid
Durmuş veled-i Halil	Kayı	Peçin	Menteşe
Durmuş veled-i İlyas	Karaca Koyunlu	Çine	Menteşe
Düden Delüsü	Düden Delüsü	İrle	Hamid
Düzkuş(?)	Uluyörük	Karahisar	Teke

Eğerci ve Dere	Eğerci ve Dere	Eğirdir	Hamid
Eğrek	Eğrek	Köyceğiz	Menteşe
Ekinlü	Ekinlü	Eğirdir	Hamid
Emir Ali	Emir Ali	Köyceğiz	Menteşe
Emir Üzeyirlü	Emir Üzeyirlü	-	Hamid
Emirhan veled-i Ahmed	Al Sever	Çine	Menteşe
Emirhan Yörükleri	Emirhan Yörükleri	Karahisar	Teke
Emirhanlu	Emirhanlu	Muğla	Menteşe
Emre Oğlu	Uluyörük	Antalya	Teke
Encin	Oturak Barza	Çine	Menteşe
Ereğlü	Karaca Koyunlu	Peçin	Menteşe
Eşeklü	Güre Barza	Tavas	Menteşe
Eşeklü	Eşeklü	Eğirdir	Hamid
Eşeklü	Yavdaş	Eğirdir	Hamid
Eşen	Oturak Barza	Çine	Menteşe
Etmeklü	Etmeklü	Eğirdir	Hamid
Eyerciler	İskender Bey	Peçin	Menteşe
Eyyübler	Eyyübler	Eğirdir	Hamid
Falcı Halid	Sünükcü	Çine	Menteşe
Firuz Öyüğü	Firuz Öyüğü	Eğirdir	Hamid
Firuzlu	Firuzlu	Eğirdir	Hamid
Garkın	Garkın	Eğirdir	Hamid
Garkın	Garkın	Karahisar	Teke
Gelemen	Uluyörük	Kaş	Teke
Gencik	Gencik	Antalya	Teke
Gençlü	Horzum	Peçin	Menteşe
Gençlü Karyesi Yörükleri	Gençlü Karyesi Yörükleri	Antalya	Teke
Geriş	Geriş	Antalya	Teke
Germiyan Barzası	Güre Barza	Peçin	Menteşe
Göçer Arablar	Güre Barza	Peçin	Menteşe
Göçer Mustafa	Göçer Mustafa	Köyceğiz	Menteşe
Gögez	Uluyörük	Antalya	Teke
Gökçe depe	Güre Barza	Peçin	Menteşe
Gökçe Ova	Horzum	Pirnaz	Menteşe
Gölcük	Gölcük	Köyceğiz	Menteşe
Gözlü	Gözlü	Ağlasun	Hamid
Gözlü	Gözlü	Ağlasun	Hamid
Gülнар	Varsaklar	Antalya	Teke
Gümüş Dekin	Çarukin	Antalya	Teke
Güne	Güre Barza	Peçin	Menteşe
Güne	Güre Barza	Peçin	Menteşe
Güne Barza	Güre Barza	Peçin	Menteşe
Güne Barza Göçer	Güre Barza	Peçin	Menteşe
Güre Barza	Güre Barza	-	Menteşe

Gürler	Gürler	Mekri	Menteşe
Güvendik	Oturak Barza	Çine	Menteşe
Habib Fakı	Güre Barza	Peçin	Menteşe
Hacı Oğlanı Tiri	Hacı Oğlanı Tiri	Kaş	Teke
Hacı Rahman	Oturak Barza	Çine	Menteşe
Hacı veledi Erdoğan	Al Sever	Çine	Menteşe
Hacılar	Hacılar	Isparta	Hamid
Halacanlu	Halacanlu	Eğirdir	Hamid
Halil	Güre Barza	Tavas	Menteşe
Halil	Kayı	Peçin	Menteşe
Halil veled-i Mehmed	Kızılca Keçilü	Peçin	Menteşe
Hallaclu	Hallaclu	Eğirdir	Hamid
Hallaçlar	Hallaçlar	Mekri	Menteşe
Hamid	Hamid	Köyceğiz	Menteşe
Hamza veled-i Ali	Karaca Koyunlu	Çine	Menteşe
Hamza veled-i Ali	Kızılca Keçilü	Peçin	Menteşe
Hamza veled-i Bayezid	Kayı	Çine	Menteşe
Hamzaveled-i Nebi	Al Sever	Çine	Menteşe
Has Paşa	İskender Bey	Mekri	Menteşe
Hasan Fakı	Güre Barza	Peçin	Menteşe
Hasan veled Hacı	Al Sever	Çine	Menteşe
Hevaceni	Güre Barza	Peçin	Menteşe
Hızır Fakı	Horzum	Peçin	Menteşe
Hızır veled-i Ahmed	Oturak Barza	Defteran	Menteşe
Hızır veled-i Aydoğdu	Kayı	Peçin	Menteşe
Hızır veled-i Hamza	İskender Bey	Peçin	Menteşe
Hızır veled-i Hamza	Karaca Koyunlu	Çine	Menteşe
Hisar	Oturak Barza	Mazun	Menteşe
Hisar	Güre Barza	Peçin	Menteşe
Horzum	Horzum	-	Menteşe
Hüseyin	-	Muğla	Menteşe
Hüseyin veled-i (?)	İskender Bey	Peçin	Menteşe
Işıklar	Işıklar	Göhlisar	Hamid
Işıklar	Tirkemiş	Göhlisar	Hamid
İbrahim	Oturak Barza	Sobuca	Menteşe
İbrahim	Horzum	Peçin	Menteşe
İbrahim	Horzum	Muğla	Menteşe
İğdecik Delüsü	İğdecik Delüsü	İrle	Hamid
İğdir	Horzum	Peçin	Menteşe
İğdir	İğdir	Eğirdir	Hamid

İğdir	Uluyörük	Karahisar	Teke
İmance	Tirkemiş	Göhlisar	Hamid
İmanlar	İmanlar	Yıva	Hamid
İnceler	Uluyörük	İstanos	Teke
İsa Bali veled-i İvaz	Kayı	Peçin	Menteşe
İsa veled-i Selemşah	Oturak Barza	Peçin	Menteşe
İsalar	Uluyörük	Karahisar	Teke
İshaklar	İshaklar	Eğirdir	Hamid
İskender Bey	İskender Bey	-	Menteşe
Kabaca	Güre Barza	Bozöyük	Menteşe
Kabil ve Beğler Han	Uluyörük	Antalya	Teke
Kalburcu	Güre Barza	Peçin	Menteşe
Kama Köy	Güre Barza	Tavas	Menteşe
Kara Ahmed	Karaca Koyunlu	Peçin	Menteşe
Kara Ahmed	Yahşi Beğ	Muğla	Menteşe
Kara Ali	Horzum	Muğla	Menteşe
Kara Azab	Horzum	Peçin	Menteşe
Kara Böğürtlen	Kızılca Balkıca	Mekri	Menteşe
Kara Çarukin	Çarukin	Antalya	Teke
Kara Göl	Kara Göl	Antalya	Teke
Kara Göz	Kayı	Çine	Menteşe
Kara Halillü	Kara Halillü	Eğirdir	Hamid
Kara Hasan	Güre Barza	Bozöyük	Menteşe
Kara İsalu	Kara İsalu	Eğirdir	Hamid
Kara Kasım	Kara Kasım	Eğirdir	Hamid
Kara Kilise	Oturak Barza	Mazun	Menteşe
Kara Koyunlu	Uluyörük	Antalya	Teke
Kara Kuzulu	Kara Kuzulu	Yalvaç	Hamid
Kara Kuzulu	Kara Kuzulu	Yalvaç	Hamid
Kara Kuzulu	Kara Kuzulu	Yalvaç	Hamid
Kara Mahmud	Kara Mahmud	İrle	Hamid
Kara Mestanlu	Kara Mestanlu	Eğirdir	Hamid
Karaca Horzum	Horzum	Muğla	Menteşe
Karaca Kadırlü	Karaca Kadırlü	Antalya	Teke
Karaca Koyunlu	Karaca Koyunlu	Mazun	Menteşe
Karaca Koyunlu	Karaca Koyunlu	Defteran	Menteşe
Karaca Koyunlu	Karaca Koyunlu	Peçin	Menteşe
Karaca Koyunlu	Karaca Koyunlu	Çine	Menteşe
Karaca Viran	Oturak Barza	Mazun	Menteşe
Karacalar	Güre Barza	Bozöyük	Menteşe
Karacalu	Karacalu	Eğirdir	Hamid
Karacaoğlu Obası	Yavdaş	Eğirdir	Hamid
Karahalillü	Yavdaş	Eğirdir	Hamid
Karamanlu	Karamanlu	Göhlisar	Hamid

Karamanlu	Tirkemiş	Göhlisar	Hamid
Karamanlu	Yavdaş	Eğirdir	Hamid
Karamanlu Cemaati	Karamanlu Cemaati	Göhlisar	Hamid
Kasab Turali veled-i Musa	Al Sever	Çine	Menteşe
Kasimoğlu	Yavdaş	Eğirdir	Hamid
Kastamonulu	Kastamonulu	-	Teke
Kaş	Çarukin	Antalya	Teke
Katmalu	Katmalu	Eğirdir	Hamid
Katrancıyan	Horzum	Peçin	Menteşe
Kavlaklar	Güre Barza	Peçin	Menteşe
Kayı	Kayı	-	Menteşe
Kayı	Kayı	Peçin	Menteşe
Kayı	Kayı	Eğirdir	Hamid
Kayı ve Yahşi Bey	Kayı	Peçin	Menteşe
Kayı ve Yahşi Bey	Kayı	Peçin	Menteşe
Kazgancıyan	Orta	Köyceğiz	Menteşe
Keçilü	Keçilü	Eğirdir	Hamid
Keçilüdür	Keçilüdür	Eğirdir	Hamid
Keklilçi	Güre Barza	Peçin	Menteşe
Kemer	Güre Barza	Peçin	Menteşe
Kemercik	Uluyörük	Karahisar	Teke
Kılınç	Orta	Köyceğiz	Menteşe
Kırmızıcılar	Uluyörük	Karahisar	Teke
Kıraçlı	Kıraçlı	Eğirdir	Hamid
Kış Evi	Güre Barza	Peçin	Menteşe
Kızıl	Güre Barza	Peçin	Menteşe
Kızıl Depe	Karaca Koyunlu	Çine	Menteşe
Kızıl Depe	Karaca Koyunlu	Peçin	Menteşe
Kızıl İshaklar	Kızıl İshaklar	Karahisar	Teke
Kızıl Keçilü	Kızılca Keçilü	Peçin	Menteşe
Kızıl Keçilü	Kızılca Keçilü	Bozöyük	Menteşe
Kızıl Özü	Horzum	Peçin	Menteşe
Kızıl Saru	Kızıl Saru	Eğirdir	Hamid
Kızılca Balkıca	Kızılca Balkıca	Mekri	Menteşe
Kızılca Balkıca	Kızılca Balkıca	Mekri	Menteşe
Kızılca Börklü	Oturak Barza	Mazun	Menteşe
Kızılca Börklü	Oturak Barza	Mazun	Menteşe
Kızılca Kaya	Kızılca Kaya	Eğirdir	Hamid
Kızılca Keçilü	Kızılca Keçilü	Muğla	Menteşe
Kızılca Keçilü	Kızılca Keçilü	Peçin	Menteşe
Kızılca Keçilü	Kızılca Keçilü	Peçin	Menteşe
Kızılca Keçilü	Kızılca Keçilü	Peçin	Menteşe
Kızılca Keçilü	Kızılca Keçilü	Peçin	Menteşe
Kızılca Keçilü	Kızılca Keçilü	Peçin	Menteşe
Kızılca Keçilü	Kızılca Keçilü	Eski Hisar	Menteşe

Kızılca Keçilü	Kızılca Keçilü	Antalya	Teke
Kızılca Viran	Oturak Barza	Sobuca	Menteşe
Kızıllu	Kızıllu	Eğirdir	Hamid
Kızıllu	Yavdaş	Eğirdir	Hamid
Koca Hacı	Karaca Koyunlu	Peçin	Menteşe
Koç Basan	Koç Basan	Tavas	Menteşe
Koçar	Güre Barza	Peçin	Menteşe
Kopranlu	Kopranlu	Eğirdir	Hamid
Korkud	Oturak Barza	Çine	Menteşe
Koyun Evi	Güre Barza	Peçin	Menteşe
Kozan	Oturak Barza	Çine	Menteşe
Köpekler	Oturak Barza	Mazun	Menteşe
Köprü	Köprü	Eğirdir	Hamid
Körüklü	Körüklü	Eğirdir	Hamid
Köselü	Köselü	Eğirdir	Hamid
Kösnük (Köstek)	Karaca Koyunlu	Peçin	Menteşe
Köycek	Köycek	Eğirdir	Hamid
Kulağuzlar	Horzum	Peçin	Menteşe
Kulak	Kulak	Eğirdir	Hamid
Kullular	Uluyörük	Antalya	Teke
Kumdanlu	Kumdanlu	Eğirdir	Hamid
Kumral	Kumral	Eğirdir	Hamid
Kutbeddin	Kutbeddin	Eğirdir	Hamid
Kuzbuz	Oturak Barza	Çine	Menteşe
Kübyan	Kübyan	Peçin	Menteşe
Kübyan	Kübyan	Mekri	Menteşe
Kübyan	Kübyan	Peçin	Menteşe
Küçük Keçilü	Güre Barza	Peçin	Menteşe
Küçük Mısırlu	Küçük Mısırlu	Eğirdir	Hamid
Mahmud veled-i Hamza	Horzum	Köyceğiz	Menteşe
Mahmud veled-i Hızır	Horzum	Muğla	Menteşe
Mahmudcalu	Mahmudcalu	Eğirdir	Hamid
Malumlu	Ali Fahreddin	Göhlisar	Hamid
Mamaç ve Ali Fahreddin Yörükleri	Uluyörük	Antalya	Teke
Manastır	Güre Barza	Peçin	Menteşe
Maslahatlar	Maslahatlar	Balat	Menteşe
Matran	Matran	Çine	Menteşe
Mehmed	Kayı	Bozöyük	Menteşe
Mehmed veled-i Dede Bek maaPir Hasan	Sünükcü	Çine	Menteşe
Mehmed veled-i Halil	Horzum	Muğla	Menteşe

Mekri	Güre Barza	Bozöyük	Menteşe
Menteşe	Uluyörük	Antalya	Teke
Menteşe veled-i Tur Ali	Kayı	Milas	Menteşe
Menteşe veled-i Tur Ali	Kayı	Peçin	Menteşe
Merdanlar	Merdanlar	Karahisar	Teke
Mersin	Uluyörük	Antalya	Teke
Mersin Bölüğü	Oturak Barza	Mazun	Menteşe
Mukata	Mukata	Muğla	Menteşe
Mukataa	Mukataa	Tavas	Menteşe
Mukataa	Mukataa	Ağlasun	Hamid
Mukataa-i İskender Bey	İskender Bey	Peçin	Menteşe
Mukataa-i İskender Bey	İskender Bey	Çine	Menteşe
Mukataa-i Kösten	Kösten	Sobuca	Menteşe
Mukataa-i Kösten	Kösten	Balat	Menteşe
Mukataa-i Kösten	Kösten	Balat	Menteşe
Mukataa-i Kösten	Kösten	Defteran	Menteşe
Mukata-i Yahşi Beğ	Yahşi Beğ	Muğla	Menteşe
Mukata-i Yahşi Beğ	Yahşi Beğ	Muğla	Menteşe
Mukata-i Yahşi Bey	Yahşi Beğ	Muğla	Menteşe
Muradoğlu	Yavdaş	Eğirdir	Hamid
Musa Fakı	Güre Barza	Muğla	Menteşe
Musa veled- i Acar maa tir-i Hasan veled-i Ali	Sazak	Çine	Menteşe
Musa veled-i Yaylabeyi	Al Sever	Çine	Menteşe
Mustafa	Horzum	Bozöyük	Menteşe
Mustafa	Yahşi Beğ	Peçin	Menteşe
Mustafa veled-i Musa	Al Sever	Çine	Menteşe
Mustafa veled-i Ali	Balya Bolu	Çine	Menteşe
Mustafa veled-i Güvendik	Sazak	Çine	Menteşe
Mustafa veled-i Hasan Fakı	Kayı	Peçin	Menteşe
Mustafa veled-i Hüseyin	Karaca Koyunlu	Peçin	Menteşe
Mustafa veled-i Mehmed	Sünükcü	Çine	Menteşe
Mustafa veled-i	Oturak Barza	Milas	Menteşe

Oruç Gazi			
Mustafa veled-i Yakub	Karaca Koyunlu	Çine	Menteşe
Mürsel Fakı	Güre Barza	Peçin	Menteşe
Müteferrika	Müteferrika	Muğla	Menteşe
Namraş	Namraş	Eğirdir	Hamid
Nasuh	İskender Bey	Çine	Menteşe
Nasuh	Kızılca Keçilü	Bozöyük	Menteşe
Nasuh ve Musa veled-i Mustafa	Kayı	Peçin	Menteşe
Nikofor	Güre Barza	Tavas	Menteşe
Nusretler	Uluyörük	Antalya	Teke
Orkunlu	Orkunlu	Eğirdir	Hamid
Orta	Orta	Köyceğiz	Menteşe
Ortaca	Orta	Köyceğiz	Menteşe
Ortalı	Ortalı	Eğirdir	Hamid
Oruç İbrahim	Kayı	Peçin	Menteşe
Oturak Barza	Oturak Barza	-	Menteşe
Oturak Barza	Oturak Barza	Mazun	Menteşe
Oturak Barza Cemaati	Oturak Barza	Çine	Menteşe
Oturak Barza Cemaati	Oturak Barza	Mazun	Menteşe
Oturak Barza Cemaati	Oturak Barza	Mazun	Menteşe
Oturak Güne Barza	Güre Barza	Bozöyük	Menteşe
Ovacık	Güre Barza	Çine	Menteşe
Ovacık	Ovacık	Eğirdir	Hamid
Ovacık	Tirkemiş	Göhlisar	Hamid
Ovacık	Ovacık	İğdir	Teke
Ovacık	Ovacık	İğdir	Teke
Ozan Benam-1 Burmalı	Varsaklar	Antalya	Teke
Ozanlar	Varsaklar	Antalya	Teke
Ozanlar Benam-1 Burmalı	Varsaklar	Antalya	Teke
Ozanlar Benam-1 Selmanlı Maa Oğuz Hanlı	Varsaklar	Antalya	Teke
Ömer veled-i Hamza	Al Sever	Çine	Menteşe
Öyüklü	Tirkemiş	Göhlisar	Hamid
Perakende	Perakende	Pirnaz	Menteşe
Perakende	Perakende	Bozöyük	Menteşe
Perakende	Perakende	Çine	Menteşe
Perakende	Karaca Koyunlu	Peçin	Menteşe
Perakende	Perakende	Eğirdir	Hamid

Perakende-i Balkıca	Kızılca Balkıca	Mekri	Menteşe
Perakende-i Bozöyük	Perakende-i Bozöyük	Mazun	Menteşe
Perakende-i Bozöyük	Perakende-i Bozöyük	Peçin	Menteşe
Perakende-i Hallaçlar	Perakende-i Hallaçlar	Mekri	Menteşe
Perakende-i Kemal	Perakende-i Kemal	Mekri	Menteşe
Perakende-i Sandros	Perakende-i Sandros	Köyceğiz	Menteşe
Pınar Başı	Tirkemiş	Göhlisar	Hamid
Rahman	Horzum	Muğla	Menteşe
Rahman veled-i Bektimur	Al Sever	Çine	Menteşe
Rahman veled-i Yusuf	Al Sever	Çine	Menteşe
Reaya-1 Müferrika ve Yuvacıyan	Reaya-1 Müferrika ve Yuvacıyan	Mekri	Menteşe
Reaya-1 Müferrika	Reaya-1 Müferrika	Tavas	Menteşe
Reayay-1 Balya Bolu	Reayay-1 Balya Bolu	Milas	Menteşe
Resul veled-i Davud	Kayı	Peçin	Menteşe
Resul veled-i Salih	Horzum	Peçin	Menteşe
Rum Beyi	Balya Bolu	Çine	Menteşe
Sağır Tamaç	Sağır Tamaç	Muğla	Menteşe
Sağırlu	Sağırlu	Muğla	Menteşe
Sağırlü	Sağırlü	Mekri	Menteşe
Salihlü	Salihlü	Eğirdir	Hamid
Salihlü	Yavdaş	Eğirdir	Hamid
Salur	Yaylacık	Peçin	Menteşe
Salur	Salur	Eğirdir	Hamid
Sapa Alanı	Oturak Barza	Mazun	Menteşe
Saru Ahed veled-i İsmail	Oturak Barza	Sobuca	Menteşe
Saru Kışla	Saru Kışla	Eğirdir	Hamid
Saru Tiri	Uluyörük	Antalya	Teke
Saruca Mihmadlar	Saruca Mihmadlar	Eğirdir	Hamid
Saruhan	Yavdaş	Eğirdir	Hamid
Sazak	Sazak	Çine	Menteşe
Selimşah	Güre Barza	Çine	Menteşe
Selman veled-i İlyas	Güre Barza	Peçin	Menteşe
Sergerdan	Güre Barza	Çine	Menteşe
Sevindik	Al Sever	Çine	Menteşe

Sevindik	Güre Barza	Peçin	Menteşe
Seydi Ali veled-i Güvendik	Oturak Barza	Mazun	Menteşe
Seydi veled-i Beyler	Karaca Koyunlu	Sobuca	Menteşe
Seydiler	Güre Barza	Peçin	Menteşe
Sofular	Güre Barza	Bozöyük	Menteşe
Söki Sinan	Söki Sinan	Eğirdir	Hamid
Sultanlar	Varsaklar	Antalya	Teke
Sünükcü	Sünükcü	Çine	Menteşe
Şahiler	Varsaklar	Antalya	Teke
Şahma	Oturak Barza	Çine	Menteşe
Şarvan	Kara Kuzulu	Yalvaç	Hamid
Şerbçi Mehmed veled-i İbrahim	Al Sever	Çine	Menteşe
Şeyh Bek	Uluyörük	Antalya	Teke
Şeyhler	Güre Barza	Peçin	Menteşe
Taradık	Taradık	Karahisar	Teke
Taş Kesüğü	Uluyörük	Antalya	Teke
Teke Saru	Horzum	Peçin	Menteşe
Tekelü	Güre Barza	Peçin	Menteşe
Temür	Yavdaş	Eğirdir	Hamid
Temürcü İbrahim	Kayı	Eskice Hisar	Menteşe
Temürcüler	Temürcüler	Eğirdir	Hamid
Temürcüler	Yavdaş	Eğirdir	Hamid
Timur	Güre Barza	Bozöyük	Menteşe
Timur	Karaca Koyunlu	Defteran	Menteşe
Timur Çayırı	Oturak Barza	Mazun	Menteşe
Timur veled-i Musafa	Karaca Koyunlu	Çine	Menteşe
Tir	Oturak Barza	Mazun	Menteşe
Tir	Güre Barza	Peçin	Menteşe
Tir	Horzum	Muğla	Menteşe
Tir	Karaca Koyunlu	Çine	Menteşe
Tir	Karaca Koyunlu	Mazun	Menteşe
Tir	Karaca Koyunlu	Mazun	Menteşe
Tire Gençlüsü	Uluyörük	Antalya	Teke
Tir-i Celali	Tir-i Celali	Barla	Hamid
Tirkemiş	Tirkemiş	Gölhsar	Hamid
Tokmacık	Tokmacık	Eğirdir	Hamid
Tokurcanlı	Oturak Barza	Çine	Menteşe
Tokurlar	Tokurlar	Mekri	Menteşe
Tokurşa	Oturak Barza	Mazun	Menteşe
Tonbadin	Tirkemiş	Gölhisar	Hamid
Topaçlu	Topaçlu	Burdur	Hamid
Tuman	Horzum	Mekri	Menteşe
Tur Ali	Uluyörük	Muslu	Teke

Turbek	Tirkemiş	Göhlisar	Hamid
Turbek	Turbek	Eğirdir	Hamid
Turoğlu	Turoğlu	Antalya	Teke
Ulaşık	Ulaşık	Eğirdir	Hamid
Uluyörük	Uluyörük	Anamas	Hamid
Uluyörük	Uluyörük	Antalya	Teke
Urbâ-1 Askerler	Varsaklar	Antalya	Teke
Urban	Urban	Balat	Menteşe
Urbân	Varsaklar	Antalya	Teke
Urbân benâm-1 Muslular	Varsaklar	Antalya	Teke
Urban Bölüğü	Oturak Barza	Mazun	Menteşe
Urbân-1 Ayaşlar	Varsaklar	Antalya	Teke
Urbân-1 Bayramlar	Varsaklar	Antalya	Teke
Urbân-1 Furaşlar	Varsaklar	Antalya	Teke
Urbân-1 Gedik Aliler	Varsaklar	Antalya	Teke
Urban-1 Hacı Salihler	Varsaklar	Antalya	Teke
Urbân-1 Hacılar	Varsaklar	Antalya	Teke
Urban-1 Kaşakcıyan	Varsaklar	Antalya	Teke
Urbân-1 Kızıl Tahir	Varsaklar	Antalya	Teke
Urbân-1 Mahmudlar	Varsaklar	Antalya	Teke
Urban-1 Musular	Varsaklar	Antalya	Teke
Urban-1 Rahmanlar	Varsaklar	Antalya	Teke
Urban-1 Ramazanlar	Varsaklar	Antalya	Teke
Urbân-1 Temürlü	Varsaklar	Antalya	Teke
Ürkütlü	Ürkütlü	Eğirdir	Hamid
Üveys	Yaylacık	Peçin	Menteşe
Veled-i Karalu	Horzum	Peçin	Menteşe
Veli	Güre Barza	Bozöyük	Menteşe
Veli Fakı	Uluyörük	Antalya	Teke
Viran	Oturak Barza	Mazun	Menteşe
Yahşi	Yahşi	Köyceğiz	Menteşe
Yahşi Beğ	Yahşi Beğ	Muğla	Menteşe
Yaka	Yavdaş	Eğirdir	Hamid
Yakılı	Yakılı	Eğirdir	Hamid
Yalnız Bağ	Yalnız Bağ	Antalya	Teke
Yavaş	Yavaş	Eğirdir	Hamid
Yavdaş	Yavdaş	Eğirdir	Hamid
Yavlak	Tirkemiş	Göhlisar	Hamid
Yaycılar	Yaycılar	Mekri	Menteşe
Yaycılar	Yaycılar	Eğirdir	Hamid
Yayla Ovacığı	Güre Barza	Tavas	Menteşe

Yaylacık	Yaylacık	Tavas	Menteşe
Yaylacık	Yaylacık	Peçin	Menteşe
Yazır	Ali Fahreddin	Göhlisar	Hamid
Yeni veled-i Haydar	Horzum	Muğla	Menteşe
Yensüz	Oturak Barza	Sobuca	Menteşe
Yolcu	Horzum	-	Menteşe
Yolcular	Yolcular	Mekri	Menteşe
Yorga	Güre Barza	Peçin	Menteşe
Yörükan	Uluyörük	Antalya	Teke
Yund Band			
Yusuf veled-i Ahmed	Karaca Koyunlu	Defteran	Menteşe
Yusuf veled-i Durmuş	Güre Barza	Peçin	Menteşe
Yusuf veled-i Kara	Al Sever	Çine	Menteşe
Yusuf veled-i Timurtaş	Al Sever	Çine	Menteşe
Yuvağlı	Güre Barza	Peçin	Menteşe
Yuvalıca	Horzum	Mekri	Menteşe
Yüreğir	Yüreğir	Köyceğiz	Menteşe
Zekerıyyalu	İskender Bey	Peçin	Menteşe
Zekerıyyalu	İskender Bey	Peçin	Menteşe
Zekerıyyalu	İskender Bey	Peçin	Menteşe

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER:

Adı ve Soyadı : Serkan SARI

Doğu Yeri : Keçiborlu

Doğum Yılı : 01.01. 1976

Medeni Hali : Evli

Eğitim Durumu :

Lise : Keçiborlu İmam Hatip Lisesi

Lisans : Dicle Üniversitesi, Eğitim Fakültesi/ Tarih Öğretmenliği

Yüksek Lisans : Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yabancı Dil (ler) ve Düzeyi:

1. ÜDS : 50

İş Deneyimi :

1. 1998-2000 : Tarih Öğretmeni

2. 2000-2008 : Dicle Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Okutmanı

BİLİMSEL YAYINLAR VE ÇALIŞMALAR:

Tez

SARI Serkan, XVI. Yüzyılda Hamid Sancağı Yer Adları, Yüksek Lisans Tezi, Isparta 2000.

Sempozyumlar:

1. SARI Serkan, “Orta Çağda Diyarbakır’da Ticaret”, **I. Uluslararası Oğuzlar’dan Osmanlı’ya Diyarbakır Sempozyumu**, 20-22 Mayıs 2004, Diyarbakır.
2. -----, “Tereke Kayıtlarına Göre Mardin’de Sosyal-İktisadi Hayat”, I. Uluslararası Mardin Tarihi Sempozyumu, 26-28 Mayıs 2006, Mardin.
3. -----, “Siverek Mebusları ve Faaliyetleri” Tarihte Siverek Sempozyumu, 13-14 Ekim 2001, Siverek.
4. -----, “Arşiv Belgelerinde Midyat’la İlgili Kayıtlar”, Geçmişten Günümüze Midyat Sempozyumu, 19-21 Haziran 2003, Midyat.
5. -----, “Üniversite Öğrencilerinin Dış Tehdit Algılamaları, Dicle Üniversitesi Örneği” Cumhuriyetimizin .80. Yılında IV. Türk Güvenliği Sempozyumu (Tarihten Günümüze Dış Tehdit Algılamaları) 16-17 Ekim 2003, Elazığ.

Konferanslar:

1. “Tarihi Süreç İçinde Ermeni Sorunu” Dicle Üniversitesi, Bismil Meslek Yüksek Okulu, Halk Eğitim Merkezi Konferans Salonu, 10 Nisan 2003 Bismil.
2. “Osmanlı İmparatorluğu’nda Ermenilerin Hukuki ve İktisadi Durumu” Dicle Üniversitesi, Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Konferans Salonu, 16 Nisan 2003.
3. “I. Dünya Savaşında Ermeni Terör Olayları” Dicle Üniversitesi, Atatürk Sağlık Yüksek Okulu, 21 Nisan 2003.
4. “Çanakkale Muhareberinin Osmanlı Devleti ve Dış Dünya Bakımından Sonuçları” Dicle Üniversitesi, Bismil Meslek Yüksek Okulu, 19 Mart 2004.